
H. KONSALİK
kazak kızı
nyuşa
KERVAN
YAYINLARI

H. KONSALİK

kazak kızı nyuşa

KERVAN YAYINLARI

KERVAN YAYINLARI

JULİE (Roman)
JULİE: ANNEMİN AŞIKLARI (Roman)
JULİE KAN-BARUT-VE AŞK (Roman)
AŞKIN TUZAKLARI (Roman)
LİLİ MARLEN (Roman)
DON FERNANDO (Roman)
KAZAK KIZI NYUSA (Roman)
AŞK HERŞEYE YETER (Roman)
VE... KONYAKLA BAŞLADI HERŞEY (Roman)
SEVMEK... ÖLESİYE (Roman)
GÜNAHKARLAR MANASTIRI (Roman)
KÖSEM SULTAN I (Tarihi Roman)
KÖSEM SULTAN II (Tarihi Roman)
ATATÜRK-İNÖNÜ
İNÖNÜ-BAYAR ÇEKİŞMELERİ (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ I (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ II (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ III (Tarihi eser)
FATİH SULTAN MEHMED (Tarihi eser)
ASIM GÜNDÜZ'ÜN HATIRALARI (Tarihi eser)
CUMHURİYET TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ (Tarihi eser)
MÜTAREKEDE YERLİ VE YABANCI (Tarihi eser)
BASIN
UZUNOLUK (İskiklâl Harbinde K.Maraş)
YAŞAMAK VE ÖLMEK ARASINDA (Kültür eserleri)
AŞK PEYGAMBERİ MEVLANA (Kültür eserleri)
ONASİS (Kültür eserleri)

KERVAN YAYINLARI
Büyük Romanlar Serisi : 6

Bu kitap Mart 1974 ta-
rihinde SEDA Matbaa-
sında basılmıştır.

Heinz G. KONSALİK

Kazak Kızı Nyuşa

Türkçesi:
İsmet Zeki EYÛBOĞLU

Kervan Kitapçılık Basın
Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Cağaloğlu, Şerefefendi Sok. 31
İSTENBUL

Bir Alman gazetecisinin Rusya intibalarını ve Rusya'da yaşadığı çok enteresan maceralarını anlatan bu eser, Sovyet Rusya'nın iç yapısını objektif bir şekilde ortaya koymaktadır.

«Kazak Kızı Nyuşa»'da, akıl almayacak casusluklar, kovuşturmalar, soruşturmalar, işkenceler, adam öldürmeler, Rus gizli polisinin birbirine girişi, Kazaklar'ın gizli polis (KGB)'ye karşı direnişi, Rus halkının yaşayışı büyük bir ustalıkla göz önüne serilmektedir.

«Kazak Kızı Nyuşa» aşk ile görevin ve Gizli Polisle Kazak direnişinin romanıdır.

Bu kitabın yayınlanması Rusya'da büyük yankılar uyandırmış; Batı Almanya ile Rusya arasında dostluğu bozacak tarzda yazışmalar olmuştur. Hattâ Rusya, Almanya'yı resmen protesto etmiştir.

Roman'ın yazarı H. Konsalik, ramanda geçen olayların gerçek olduğunu ve belgelere dayandığını basına açıklamıştır.

Şimşek çaktığında, kimsecikler yoktu kilisede.

İvan Matveyeviç Lukin baba, dışarda, bahçede çalışmış, yağmur başladığında bir yığın yapmıştı fasulyaları. Her şeyin yeşerdiği, çiçeklerin açtıkı, keskin bir ot kokusunun kiraz çiçeklerinden yayılan tatlı kokularla karıştığı, steplerin üzerinden aşıp gelen bir esintinin ırmağın akışıyla güneye sürüklendiği bir mevsimde beklenmeyen bir yağmurdu bu. Birdenbire bozardı göğün pırıl pırıl maviliği. Bir rüzgâr vınladı kuzeyden, bulutları Don'un üzerine sürükledi, bir de yağmur başladı ve gök çatırdadı o zaman. İvan sövüp sayarak bir sundurmaya attı kendini, elindeki yabaya dayandı, dikti gözlerini şakırdayan iri yağmur damlalarına üzüntülü üzüntülü. Böyle olacakmış demek!

Bulutlarda bir çarpışma, kulak zarını parçalayan çatırdayan pırıl pırıl bir yıldırım; baba İvan diz çöktü yavaş-

ça, haç çıkardı, şeytanın insanlar arasına girdiğini gösterdiği söylenen bir kükürt kokusu duyuldu... Sonra bulutlar kavuştu yeniden, boğuk boğuk gürledi gök, açıldı hava. Yağmur dindi, rüzgâr yuvarlak boz bulut yığınını nehrin üzerinden uzaklaştırdı, göğün maviliği sürüklenen bulutların örtüsünden sıyrıldı, suya kanmış topraktan çıkan mayhoş bir koku yayıldı bahçelerin üzerine. Sonra bir şimşek çaktı, gereksiz bir şimşek, Peryekopsskaya'ya düştü: şu eski, ağaçtan yapılmış, pembe sarı boyalı kiliseye.

İvan Matveyeviç bir yarık gördü kilisenin damında, yarı açık.

«Vay başıma gelen»! diye bağırdı, attı elinden yabayı. «Neden kiliseye? Sapıtmışlarla dolu yeterince yapı yok muydu başka? Hay canına be! Bir türlü hak yerini bulmuyor!»

Gitti bahçeden kiliseye, uzun ve siyah papaz cübbesini aldı. Rüzgârda beyaz sakalı dalgalanıyordu. Kilisede, dışardakinden daha ağır bir yangın ve kükürt kokusu vardı İvan ilk bakışta nelerin parçalandığını görmedi pek. Damda, yıldırımın düştüğü yerde bir delik vardı, döşemenin üç taşı parçalanmıştı, İvan şöyle bir soluk almak ve ermiş Vladimir için bir övgü söylemek isteyince kaskatı kesildi birden, korkudan faltaşı gibi dışarı fırladı gözleri.

Tasvirlerin bulunduğu yere düşen yıldırım duvardaki renk renk ermiş tablolarıyle birlikte Vladimir'in altın tasvirini de ikiye bölmüştü.

İvan Matveyeviç tasvirlerin bulunduğu yerin basamağında oturdu, iki elini sakalının altında kavuşturarak iç çekti derin derin. Peryekopsskaya'nın baş koruyucusuydu ermiş Vladimir! Anlamak, taşıdığı anlamı kavramak için öğrenmek gerek bu Peryekopsskaya'yı. Don'un dümdüz bir kıyısında yoksul bir kasabadır, ahşap evlerin, çadır kümelerinin bulunduğu bir köylü kasabası. Burada

Sovyetköy (1) için bir yönetim evi, toplantı ve tören salonu olarak kullanılan alabildiğine uzun bir yapı, büyükçe bir Banja, ortaklaşa kullanılan bir samanlık ve kolhozun «Devrimin başarısı» denen kocaman bir domuzbakım yeri vardır. Don kıyısı boyunca uzanan geniş bir caddeden gidilir bu köye; çitlerle çevrili bahçelerin, ya da ağaç kazıklarla sarılı küçük tarlaların önünden geçilir. Halkı savaşa karşı çıkmakla tanınan barışsever bir köydür. Peryekopsskaya Kazakları yiğit insanlardı, bütün savaşlarda en önde gitmişler, orta boylu, ama koşarken uçar gibi giden atlarıyla beraber büyümüşlerdi. Onlar, mızraklarını fırlattığında, ya da enli ağızlı kazak kılıçlarını sallayarak gürleyen bir sesle atları üzerinde saldırıya geçtiğinde yüreği kopardı düşmanın. Çalışkan köylülerdiler üstelik, ancak bölge yönetiminin uygulandığı günden beri Voroneş'te düzene karşı kuşkulu davrandılar.

Don Kazaklarını öteki Ruslardan ayıran çok yönler vardır. Köy yönetim kurulu evinde kızıl bayrağın dalgalanmasına karşılık, Kazaklar eski geleneklerine bağlıdırlar.

Tatarların, yüzlerce yıl öncesinden Don'u, Volga'yı alarak Voroneş önlerine gelişlerinden beri Kazakların kanında alt edilmez bir özgürlük arzusu uyandı. Sovyet komiserlerine, kazak görüşlerine uygun davranmadıkları zaman isyan ettiler ve epey zarar verdiler. Moskova'nın maksatlı propogandasına aldırmadan papazlarına saygı gösterdiler, eski kiliselerine gitmekten geri kalmadılar, bir kültür savaşına girişmediler, dinlerinin kılına bile dokundurmadılar. Köyün ermişlerine karşı gereken saygıyı gösterdiler, paskalya günü haç çıkararak kutlama törenleri yaptılar, ellerinde yanan mumlarla, ceplerinde Baba İvan'ın yoksullara dağıttığı paskalya ekmeği ile gece yarısı şarkı söyleyerek

---

(1) Komünist yönetimi köyde uygulamakla görevli bir kuruluş.

kıliseye gittiler.

Böyle görünüyordu Peryekopsskaya da, bu geniş ve basık saman damları ile nehir boyunca uzanan köy. İşte buraya düşmüş yıldırım, ermiş Vladimir'in tasvirini bölmüş ikiye.

Peryekopsskaya'nın ermiş Vladimir'i eşsiz bir tabloydu. 1914 savaşı başlamış, Kazaklar uzağa, kuzey cephesinde Almanlara karşı atlarına atlayıp saldırıya geçmişlerdi. Yapayalnızdı kadınlar köyde, erkeklerin yokluğunu duyarak, tavuklar gibi gıdaklaya gıdaklaya özlem dolu uykusuz geceler geçirmişlerdi. Birdenbire Ivan Ivanoviç Şilov çıkageldi köye. Bir Kazaktı, sol kolunu kaybetmişti savaşta, yurda dönme izni almıştı, şaşa kaldı kadınlar onu görünce. Göğsünde, kadınların pek de yadırgamadıkları, bir nişan vardı. Şilov, bir kolundan oluncaya kadar, doğuştan güçlü, sağlam, oldukça yakışıklı bir adamdı. Uzun boylu, siyah kıvırcık saçları, çenesinin üstünde küçücük bir kara sakalı, sert adaleleri vardı.

İvan Matveyeviç, o zaman genç bir papazdı, köye geldiğinde karaya çalan gözleriyle görmüştü kadınların akıllarının başlarından gittiğini. Şilov'un evinin önünde yılanlar gibi duruyorlar, geceleyin bahçeye giriyorlar, evlerinin kapılarını açık bırakıyorlar, ya da yorganlarını Don kıyısındaki çalılıklara taşıyorlardı.

«Şilov bir boğa gibiydi!» diye iç çekti İvan. «Nasıl edindi bu gücü?»

Ermiş Vladimir'in mucizesi paskalya yortusundan önce gerçekleşti. Şilov, gönül temizliğini ortaya koyan takdis edilmesi için gereken itiraflarda bulunmak üzere geldi, Baba İvan'a her şeyi anlattı.

Şilov'un söylediği adları duyunca İvan Matveyeviç'-

in gözleri karardı. Adı anılmadık bir tek genç kadın kalmamıştı. Öyleki, bunlar arasında köy yöneticisinin altmışiki yaşlarındaki karısı Proskovya bile vardı. «Hepsi bu kadar mı?» diye güçlükle sordu İvan. Şilov da, şöyle alçak gönüllüce:

«Hepsi bu kadar, sanıyorum» diye karşılık verdi. Güçlü görünmesine karşılık zayıf ruhlu bir adamdı Şilov. Kafasının içinde beyinden çok hava vardı. «Unuttuğum biri var mı babacığım... ne yaptı ki? Ben pek de kendimde deiğlim.»

İvan Matveyeviç, dik dik baktı Şilov'un omuzları arasına gömülmüş boynuna. Sonra boğuk bir sesle: «Ermiş Vladimir'in tasviri önünde diz çök ve yalvar-» dedi..

Şilov, söyleneni yaptı, o zaman mucize göründü.

Ermiş Vladimir, birdenbire ona, derinden, göklerin sonsuzluğundan, uzaklardan gelen açık bir sesle:

«Yıkıl git karşımdan, Şilov» dedi.

Şilov söylenene boyun eğdi. Sonra olup bitenleri Şilov ve Baba İvan kutsal bir titreyiş içinde anlattılar:

Ermiş Vladimir, tasvirin içinden çıktı, Şilov arkasına döndüğü için onu göremedi, sonra günahkâr Şilov'a öyle güçlü bir tekme vurdu ki, Şilov bir namludan çıkan kurşun gibi vınlayarak kilisenin dışında buldu kendini; başını kanapeye çarpmış, aklı başından uçmuştu.

«Ey Tanrım!» dedi Baba İvan ve sağ ayağı üstüne verdi ağırlığını: «Hak yerini buldu!»

Papazlara ayrılan özel odada çizmelerini çıkardı. Ayağının başparmağından kan boşaldığını gördü. Kendinde büyük bir yorgunluk duydu ertesi günü, açıklayamadı neden topalladığını.

Peryekopsskaya'da tasvire duyulan derin saygı büsbütün arttı. Şilov önüne gelene anlattı ermişin ona verdiği cezayı. İki gün sonra da güneye kızkardeşinin oturduğu Rostov'a gitti. O saaten beri ermiş Vladimir zina edenle-

ri cezalandıran bir kimse olarak değer kazandı. Ne zaman bir kadın diz çökse, tasvirin önünde yakarmaya başlasa, ışıl ışıl gözlerinin önüne gelir kocası, büyük bir mum sunar tasvire gizlice. Peryekopsskaya'da ellialtı yıldır papazlık eden Baba İvan bile ocak yıkıcıların verdiği korku yüzünden güzelce sürdürdü hayatını. Ona, domuzyağı, yumurta, jambon, şekerlenmiş çilek, tuzlanmış balık ve iri iri kaymak taşıdılar boyuna.

«Ermiş Vladimir'le konuşan adam» koymuşlar adını köyde. «Bir defa ben de uydum şeytana Dua et bizim için, babacığım.»

İşte böyleydi olay. Yıldırım parçalamıştı tasviri. Ermiş Vladimir bırakıp gitmişti Peryekopsskaya'yı.

İvan Matveyeviç paskalyayı yapmak ve yıkımdan arta kalanları düzenlemek için gereğini yaptı; çanı çaldı.

Öylesine çınladı ki çan, göz görebildiğince uzaklara vardı sesi, alev alev yanan stepleri aştı, Don kıyılarına ulaştı, çınlamalara boğdu köyü.

Yarım saat sonra küçük, renk renk resimlerle donanmış ahşap kilise insanla doluverdi. Tarlalardan, bahçelerden koşup gelenler, sandallarını kıyıya bağlayan üstü başı balık kokan balıkçılar parçalanmış tasvirlerin bulunduğu yerin önünde durdular.

Baba İvan'ın bir adatavşanı gibi kızardı gözlerinin çevresi. Şöyle bir süzdü Dimitri Grigoryeviç Kolzov'u, sevindi onu kilisede görmekle. Kolzov'un kim olduğunu da bilmek gerek! köyün belediye başkanıydı, bölge komitesi üyesi, bolşevik, «Devrimin başarısı» kolhozunun başkanı.

Kolzov, İvan tasvirlerin bulunduğu duvarın arkasında göründüğü zaman «Bu nedir, be?» diye bağırdı, «Bir budala çanı çalmış!»

«Mahvolduk«, dedi İvan boğuk sesle.

«Kilisenin sonu çoktan geldi!» diye bağırdı Kolzov tekrar.

Kolzov, büyük başını bir çelenk gibi çevreleyen kırçıl saçlariyle çetin bir adamdı. Rus mujiklerinin giydiği dizlerine kadar uzanan bir gömleği, karnına dolanan geniş bir kayış kuşağı vardı.

«Ermiş Vladimir ölmüş artık.»

İvan bir yana çekildi. Peryekopsskaya halkı korkunç bir sessizliğe gömüldü. Köy yöneticisi Kolzov ise dik dik baktı parçalanan tasvire.

«Hangi köpektir bunu yapan?» diye bağırdı kalabalıktan biri. «Bizim kutsal tasvirimiz...»

«O cennetti!» dedi İvan saygıyla. «Bir yıldırım, kardeşler. Bütün yurtta bir tek yıldırım... o da bizi çarpı!»

«Duydum ve gördüm onu», diye bağırdı yaşlı bir kadın. «Şu mavi gökten düştü o»

İvan karşılık vermedi. İnsan hayalinde kenini daha gülçü kılmak için mucizenin adaletidir o.

«Kutsal tasvir parçalandı.» İvan Matveyeviç iki kolunu kilisenin damındaki deliğe doğru kaldırdı. «Tanrı bizimle olsun.»

«Bunun anlamı nedir?» diye sordu Kolzov. Girtlağı sıkılmış gibiydi. Bolşevikliği insanlar koydu ortaya, diye düşündü, fakat bu tanrının bir parmak işaretidir. Bu olup biteni görmemek için kör olmak gerek!

«Bir yıkım gelecek başımıza», dedi İvan korkuturcasına. «Bu yıl ateş yağacak Peryekopasskaya'nın üstüne.»

Donda Küçük köyün erkek ve kadınları başlarını omuzlarının arasına gömdüler.

Bir yıkım mı?

Yeni bir savaş mı var?

Almanlar mı geliyor gene?

«Kollayacağız onları!» dedi Kolzov, derin bir üzüntü içinde uyarırcasına. «Uyanık olacağız, yoldaşlar.»

Yelena Antonovna, gümrük yollama müdürünün yanında, uzun ve parlak masanın arkasında duruyor, geniş uçak

alanı salonundaki yuvarlak saate bakıyordu.

Ufukta, bu mavi ilkbahar göğü altında gümüş kanatlarıyla kıvılcımlaşan bir yırtıcı kuş gibi, jet motürlü bir uçak alana doğru süzüldü. Vinçler çalıştırılmış, iki katlı otobüs beton bir yol üzerinde uçağı karşılamaya gidiyordu. Hopörlörden, kontrol odasında bulunan bayanın sesi duyuldu.

«Prag - Moskova, seferini yapan 23 uçuş sayılı uçak birkaç dakika içinde yanaşacak».

«Bu odur», dedi gümrük yollama müdürü. «Die TU 104. Onu şimdi otobüste açıklayım mı?»

«Hayır. Salonda, Ben onu uzaktan görmek istiyorum.»

Yelena Antonovna açık mavi yazlık elbisesinin ceket düğmelerini ilikledi. Yelena Antonovna uzun bacakları, biçimli boyu posu, koyu kahverengi iri, öfkeli gözleri ve kiraz gibi ağzıyla güzel bir kızdı. Siyah saçları öylesine kısa kesilmişti ki aralarına giren rüzgâr bile onları dağıtamıyordu. Yelena'nın giydiği elbise Budapeşte modeliydi. Onun, «GÜM» mağazasında ele geçirdiği mutlu bir ras-

Macaristandan sürülmeden önce bütün çevrede duyuldu. Bir defile düzenlenmesi dileği uygun görüldüğü zaman, Yelena'ya bu moda yeniliğinin yöneticilik görevi verilmişti. Önce, yıldırımları üzerine çeken bu «sürgün» olayı yüzünden mağaza yönetimi epey sıkıntı çekti, fakat sonraları bu konu üzerine ilgiye değer bir şey duyan olmadı. Yelena Antonovna Dobronina, ağzı sıkı mı sıkı, sözü geçerli bir koruyucu buldu... bu konuda da birtakım sözler söylenir durur ya...

Eskisi gibi, gümrük masasının arkasında duruyor, Prağdan gelip alana inmekte olan uçağa bakıyordu; gözleri pırıl pırıl bir delikanlıya takıldı. Güzel giyimli, modern, insan üzerinde güven verici tesir bırakan, çevik bir delikanlı. Bir kadıncağız, yanında dudakları ıslak ıslak erkekler.

«TU 104» ün pervaneleri durdu, piste girdi, kılavuz uça-

ğın yanına gitti, geniş kapı bir ses çıkararak açıldı, iki hostes uçak yolcularını selâmlamak üzere dışarı çıkıp iki yanda durdu. Aşağıda, merdivenin dibinde otobüsler bekliyordu. Uçak alanının dev yapısının damında kiril yazısiyle yazılmış şu ad ışıldıyordu:

Seremetyevo.

Moskova'nın gösterişli uçak alanı. Uçsuz bucaksız bir orman ülkesine doğru iç içe girmiş, başkentten otuz kilometre uzakta, kendi boyutları içinde dev gibi bir devletin topraklarına ayak bastı şimdi uçak yolcuları.

Eberhard Bodmar, ilk ayrılanlardan biriydi uçaktan. Hostesleri başıyla dostça selâmladı ve cezasını çekmek için kılavuz arabanın dik merdivenlerinden indi. Durdu merdivenin ortasında, şöyle bir göz attı Scheremetjewo'ya.

Kaba saba bir kontrolkulesi, dev ayaklı bir mürekkepbalığım andıran radar istasyonları, alabildiğine geniş bir ülket hikâyelerden, bildirilerden, tanıyordu bu ülketi bir de re bir orman, ufukta göğü yutan koyu yeşil dalgalanan bir ağaç denizi... İnsan, içinde darlık bulunmayan ayrı bir dünyada kavrıyor genişliğin anlamını, ilk etkisi budur insan üzerinde o başka evrenin.

Ederhard Bodmar ilk defa ayak basmıştı Rusyaya. Fakat hikâyelerden, bildirilerden, tanıyordu bu ülkeyi bir de resimlerden; filimlerden, babasının sararmış mektuplarından, karmakarışık bir hatıra vardı onda Rusyadan. Sekiz yaşındayken, annesinin acı bir mektubu ona, teğmen Holger Bodmar'ın bir hücum kıt'asında görev aldığı zaman, Stalingrad'ta şehrin ortasında, Kızıl meydana giden yol üzerinde vurulduğunu bildiriyordu. Öyle çok acı çekmemiş, hemen ölmüştü. «Biz, arkadaşımız Bodmar'ı saygıyla gömdük.» diye yazıyordu batarya komutanı. Buna inandı dul karısı, «Büyük acı» başlığı altında, yiğit kocasının ölüm haberini, onunla övünürcesine, verdi gazeteye. Bir yıl sonra öğrendi, o büyük saykıyla yapılan gömülme işinin pek de söz konusu

olmadığını. Teğmen Bodmar öldüğü zaman kuşatılmış, dağılmaya yüz tutmuş, tükenmiş olan altıncı ordu çözülüyordu. Her gün binlerce insan ölüyordu açlıktan, yaralardan, ateşler içinde yanmadan, tifus ve zayıflıktan, veya salkım saçak bu gibi kaskatı kesilmiş, top mermilerinin açtığı çukurlara atılmış, atılan mermilerin yıktığı bodrumlara fırlatılmış, şehin yıkıntı yığınları arasına bırakılıyorlardı boyuna.

Rusyadan gelen mektuplar olduğu gibi kalmış, Eberhard Bodmar sık sık okumuştu onları. Onlardan edindiği intibalar babasını yutan bu ülkenin bir görüntüsünü çizmişti kafasında.

«İnsana korku salan bir güzellik ülkesidir Rusya» diye yızmıştı teğmen Helger Bodmar 1942 yılında. «Anlıyor insan, bir Korkunç İvan'ın, bir Büyük Petro'nun, bir Katerina'nın, bir Rasputin'in burdan başka bir yerde yaşayamıyacağını. Ancak burada. Sibirya ormanlarına giden bir yolun yapımı için kurban edildi 200 bin kişi... İnsanların yoksul ve önemsiz, bir tozdan çok değer taşımadığını gene burada anlıyor insan.»

Durum böyleydi, onun oğlu Rusyadayken!

«Lütfen... ilerleyiniz...» diye bir ses duydu arkada, bir de baktı ki bütün yolu kapamış. Toplulukla birlikte ilerledi, küçük bavulunun sapını sımsıkı tutarak aracın son basamağını da hızla indi.

Ne kötü bir duygu, diye düşündü. Bir gazetecide böyle duygular olmamalı! Kaygısız, pırıl pırıl, açık dosdoğru, ard düşüncelerden, peşin hükümlerden sıyrılmış, tutkusuz olmalı bir gazeteci. Gerçeği görmesi, göstermesi gerekir onun.

Ancak, bu Rusyada olur mu? Eberhard Bodmar yapabilir mi bunu?

Otobüsün önünde durdu, ilkin öteki uçak yolcuları binsinler diye. Bir defa daha baktı havaya; inen, havalanan uçakların bulunduğu uçak alanına, tankerlerin, minibüsle-

rin, fabrika arabasının karmaşıklığına, pırıl pırıl yapılarda oturan insanların kalabalığına, dev kuleye, Scheremetjowo' nun yüreğine.

Bu işi yapmayı çok tasarladığımı sanıyorum, diye düşündü. Almanyada, gazetenin yazarlar odasında, herşey bambaşka geliyordu insana. Orada, beyinden birtakım taslaklar fışkırır, parmaklar kâğıda geçirir onları çizgi çizgi sonra gidilir futbol alanına. Orada bağırır insan soğuk soğuk!» Bu da ne ki! Alman ordularının izinde Stalingrad'a yürüyüş, ne olacak sanki? Biz başka bir kuşağız, soğukkanlı, gerçekçi, Gözümüz yaşarmaz bizim, Minsk, Harkov, Terek, Büyük Don hattı, Kırım, Ladoğa gölü Ilman gölü, Pripye, Orşa, Riev, Stalingrad bugün Volgograd gibi adları andığımızda, Bizim atalarımız öyleydi... biz şimdi bütün evrene bakıyoruz. Biz, gençlik, «kahramanların» oğulları. Şimdi, o günlerden kalan savaş alanlarını görmeye gidersem gözlerim çıksın benim. Ön milyon ölüye, otuz milyon yaralıya karşılık elde edilen Rusya, babalarımız için, hayatlarının büyük, biçip doğrayıcı, unutulmaz bir olaydır. Biz, başka türlü görüyoruz bu ülkeyi! Biz, savaşı, pazar günleri yenen bir ekmek dilimi gibi tekrar kızartmak istemiyoruz.»

Rus toprağındasın Eberhard Bodmar, bir düşün ölen babanı.

Delikanlı, gene başladın kötü bir gazeteci olmaya.

Bindi otobüse, otobüs yürüdü uçak alanına doğru. Yolcu salonuna girdi, bekleme odasında uçak biletlerini, pasaportunu polise gösterdikten sonra hole geçti.

Bütün uçakalanlarında olduğu gibi, gümrük masaları, Dizi dizi bavullar, bekleyen insanlar, gümrük görevlileri, eşya yoklaması, böyle bir olayı ilk defa yaşayanların karşı çıkışları, üzülenler, korkanlar, aldırmayanlar, alaylı alaylı gülümseyenler. Yalnız Hintçe bildiğinden dilini kimsenin anlamadığı bir Hintli, gümrük memuru çantasından bir avuç dolusu dantelli, güzel boyalı naylon kadın donunu havaya

kaldırdığı zaman kızaran bir Fransız bayan, gümrükçü üç şişe viskiyi çıkarıp masanın üstüne koyduktan sonra bozuk bir an sustuktan sonra soğukkanlılıkla: «Sudan tiksinirim. Viskiyle dişlerimi parlatıyorum. Onlar, gümrükvergisi dışında kalan temizlik eşyamdan sayılır» diyen İngiliz...

Yandaki bir masada, Batı Almanyadan geri gelen üç Rus. Onların bavulları boşaltılmış, inceden inceye aranmış.

Tavandan sarkan hoparlörden, kendisini çağıran bir ses çınladığı zaman Edberhard Bodmar, olduğu yerde, çevresine bakındı. Açık bir kız sesi:

«Köln'den gelen Bay Bodmar aranıyor, gümrük bürosuna gelin. Dikkat! Köln'den gelen Bay Bodmar aranıyor-»..

Bodmar, yukarı, hoparlöre doğru baktı, bavullarının gümrük bürosuna doğru kaydırıldığını görünce durakladı. Ne oluyor? Bavullar gümrük memuruna mı gösterilecek, yoksa onun sözünü yeterli mi buldular?

Sonra, gümrük bürosuna gitmeye karar verdi. Onun adı, Scheremetjewo'da, salonda da böyle hoparlörle çağrıldı. şaşmadı buna pek. Biraz bekledi. Köln'den ayrılırken: «Bu geziniz pek rahat geçmeyecek», demişti. ona gazeteci arkadaşı, «Moskovada yapacağım her şey için bana önceden izin verildi... bu apaçık ortada. Ancak, bir Batı Almanya gazetecisi olarak siz fotoğraf makinenizle, Rusyada her yere gidebilme iznini şimdilik almamışsınız. Yoksa istediğiniz yere gidebilirdiniz» O zaman aldırmamıştı bu sözlere.

Ama iş işten geçti şimdi.. adın çınlıyor hopörlörden. Başka birinin adı değil. Yalnız bay Bodmar, Köln'den gelen.

Bodmar, onu çağıran sese doğru yöneldi, kaldırdı başını, baktı çevresine araştırıcı gözlerle, uzun masanın bitiminde gümrük bürosunun camlı odacığını buldu. Önünde mavi üniformalı bir adam duruyordu. Onun yanında da açık mavi elbiseli güzel bir kız duvara yaslanmıştı.

«İşte odur», dedi Yelena. Bir yılan gibi uzayan bekle-

şen insanlar dizisi içinde salınan Bodmar'ı görmüştü. «Fotoğraftakinden bambaşka görünüyor.» dedi ve ekledi: «Güzel bir adam.»

Gümrük dairesi müdürü kapıyı arkaya doğru açtı. «Uzun ve sarışın. Onun yüreğini burada zırhtan bir dolap içine kilitlemeli, Yelena Antonovna» dedi.

Yelena'nın yumuşak, sevimli yüzü sertleşti, asıldı. «Budalaca konuşma!.. diye cevap verdi, uzun boylu, sarışın Ruslar da vardır... bana Alman gerekmez, Andey Ivanoviç. Ben, bir Almanı istemem..!»

Yelena, başını arkaya attı, o sırada araştırıcı gözlerle çevreye bakan Eberhard Bodmar'a doğru üç adım yürüdü. Modaya uygun bir elbise giymesine karşılık pek işitilemeyen bir müziğe ayak uydurarak Bodmar'a doğru ilerledi. Davranışları biraz savruk, kadınca değildi.

«Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinde selâmlarım sizi sayın Bodmar» dedi ve önünde durdu. Bodmar'dan iki insan başı kadar kısaydı, onun yüzüne bakabilmek için başını arkaya atması gerekiyordu boyuna.

«Yaşasın işçilerin ve köylülerin cenneti», diye karşılık verdi Bodmar.

Bu, Yelena'yı şaşırtan bir karşılıktı. Almanın yüzüne baktı, gözlerinden okunuyordu alay ettiği, saklamıyordu bunu. Fakat bu gözler yaz göğünün altındaki bir deniz gibi mavi, pırıl pırıl, ışıldıyordu. Şaşkınlığı gitmemişti daha, sertçe öne eğdi başını.

«Lütfen geliniz», dedi iyi bir Almancayla. Ben, Intourist tarafından sizin güvenliğinizi sağlamakla görevlendirildim. Şehre, otelinize gitmeden önce biz gerekli işlemleri sonuçlandırana kadar biraz konuşalım, Lütfen.»

Onlar gümrük müdürünün odasına girdiler, Avdey Ivanoviç odadan çıktı. Şapkasiyle onları selâmladı. Bodmar da dostça başını eğdi.

— «Bütün insanlar sevimlidir», dedi Yelena'ya.

— «Bir tarih öncesi insanlar ülkesine geldiğinizi düşündünüz mü?»

— «Evet öyle oldu.» Bodmar, yazı masasının kıyısına oturdu, valizini bankın üzerine doğru itti, «Biz genç insanlarız, Nataşa.»

— «Benim adım Yelena Antonovna Dobronina'dır...»

— «Müzik gibi isim...! Çaykovski duysa... ondan bir şarkı yapardı, Yelena Andonovna.»

— «Bırakın bunları!»

Yelena arkasını dönerek yapıların önündeki alana bakan pencereye gitti. Otomobiller, bir savaş düzenine girmiş gibi dizilmiş. Uçak yolcuları dört araba ile Moskovaya götürülüyor.

— «Dikkat edin sayın Bodmar, bayanlarla konuşurken batılı tutumunuz burada pek istenmez! Sizin görevleriniz vardır, bu yüzden geldiniz Rusyaya... benim de görevim size ülkemize girmeden önce gerekli bilgileri vermek, yol göstermektir. Size apayrı, özel bir işlem yapıldığını biliyorsunuz.»

— «Ya! Teşekkür edeyim diye mi gönderildiniz? Parlak bir düşünce.»

— «Geziniz en iyi biçimde düzenlenmiş.»

— «Bunu istemiyordum doğrusu. Rusyada gönlümün uyarınca dolaşacağım diye söz aldım ben.»

— «Biz sözümüzü tutarız.» Yelena Antonovna yavaşça döndü.» Canınızın istediği yere gidebilirsiniz... ben size arkadaşlık edeceğim.»

— «Siz mi?»

— «Evet. Rahatsız mı ederim sizi?»

— «Hayır! Sakalını seyevim o basın görevlisinin babasının.»

Yelena çenesini çekti. O siyah saçlı güzel başı, alabildiğine açılan gözleri alev alev yandı öfkeden. Bir maymun gibi, kendini beğenmiş ve aptal, diye geçti içinden, Saygısız

ve kaba. Almanyada başka gazeteciler yokmuydu buraya gönderilecek?

— «Çok güç olacak galiba birbirimizle anlaşmamız», dedi soğukça ve ellerini elbisesinin küçücük ceplerine soktu.» Gelin benimle geri gönderme bürosuna, pasaport kontrolü için. Başka birşey yapamam artık.»

Ederhard Bodmar masanın üstünden bavulunu aldı yerde sürüdü. «Ne o, hemen böyle değişecek miydiniz?» diye sordu.

— «Evet. İlk uçakla sizi geldiğiniz yere göndereceğim.»

Bodmar'ın eşyasının ayrılıp konduğu masanın önünden geçerlerken Bodmar'ın gözü çıkışyerinin üstündeki saydam yazıya takıldı.

«MOSKOVA SİZİ SELÂMLAR»

Bodmar durakaldı, Yelena parmağıyle omuzuna dokunarak yazıyı gösterdi ona. Dudaklarını ısırdı. Yelena, bir şimşek çaktı kara gözlerinde, Bodmar'ın önünden gümrük kontrol bürosuna doğru sessiz sessiz yürüdü.

Etekliği düzgün bacaklarına çarpıyordu boyuna, gümrük kontrol memuru kısa boylu, güleryüzlüydü, oysa Yelena Antonovna güzeldi. Rusya gezisi başladığı için, Bodmar'da pek ilginç olmaya yüz yutan bir duygu vardı.

Uçakalanının yapıları önünde bekleyen uzun bir otomobil dizisi vardı. Yanları dama tahtası gibi kare kare boyalı üstü kapalı otomobiller. Soytarilardan kurulu bir savaş birliği düzeni, kendi kendine alay eden sevinçli bir topluluk havası vardı ortalıkta. Geniş beton adacıkların arasında bekleyen çarklı arabalar... Scheremetjewo - Moskova... Uçakalanı - Kızılmeydan.

Taksilerin yanında bir yılan gibi uzayan turist kuyruk-

ları duruyordu sağa sola salınarak. Otobüslerin önünde, bu dev ülkenin itişip kakışan halkı. Kırgızlar, Evenkler, Beyaz Ruslar, sarı saçlı çarpık bacaklı, kısa boylu Tatarlar. Güzel, gösterişli, Güney Fransızları gibi süslü ve sakallı Gürcüler, sarı derili, buruşuk yüzlü, boyuna salınan Moğollar. Ağır, ayı gibi güçlü Sibiryalılar, bahar güneşinde kalın deri şapkalılar, iki kat pamuklu kumaştan yapılma ceketliler, yerde değil küçük atlarının üstünde kendini mutlu sayan Kazaklar. Süslü yuvarlak keçe başlıklar, Ukrayna işi solmuş başörtüler, siperli kasketler, karakul fesler... bir renk ve biçim karmaşası doğrusu. Eberhard Bodmar bir gazeteci gözüyle çevreyi inceledi, gördüğü herşeyi kafasına yerleştirdi.

«Bir satranç tahtası alalım mı» diye sordu. Yelena Antonovna kaşlarını kaldırdı. Rüzgâr kesilmiş saçlarından bir tutamını kaldırdı, dalgalandırdı. Bodmar'ın saçlarını da döktü gözlerinin üstüne.

— «Satranç tahtası dediğiniz de ne?» diye sordu Yelena Antonovna.

— «Bir taksi, sayın Yelena».

— «Hayır.» Birden kararır gibi oldu kahverengi gözleri. «Yürüyelim.» dedi.

Bodmar şakacıktan korkar görünerek «Moskovaya kadar mı?» diye haykırdı, «Otuz kilometre mi? Rusyayı yaya dolaşmaya niyetim yok...»

Yelena Antonovna, bir limon emmiş gibi yüzünü ekşitti ve Bodmarı olduğu yerde bıraktı. Hızlı adımlarla yarı yarıya boş kalan büyük oto parkına gitti. Orada, bugün, Moskovalı seçkinler için özel otomobille gezmek bir imtiyazdı. Bir yapı işçisinin, bir fırın işçisinin çalıştığı yere araba ile gitmesi bir hayaldi.

Bodmar, Yelena'nın arkasından koştu, siyah bir Moskviç arabanın önünde nasıl dikilip kaldığını gördü. Yelena arabanın kapısını açtı, torpido gözünden bir şey alarak döndü.

— «İnformasyon bakanlığının basın bürosu size bir

araba ayırdı», dedi, Bodmar şaşırdı, bu kaba arabanın çevresinde dolaştı. «Nasıl oldu bu iş?»

— «Durum önceden açıklanmıştı. Ben özel arabamla gelmek istedim, fakat bunun gerekli olmadığı söylendi.»

— «Bütün belgeleriniz yanınızda mı? Uluslar arası pasaportunuz?»

— «Tabii. Hatta ellibin marklık bir hayatsigortası belgesi de. Ama, bilmiyorum, ben öldükten sonra bunu kim alacak.»

— «Karınız.»

— «Karım yok, Yelena. Evlenmedim.»

— «Ananız babanız.»

— «Annem iki yıl önce öldü!»

— «O, affedersiniz!»

— «Babam 1942 de Stalingradta öldü!»

Yelena Antonona, işaret parmağında döndürdüğü krom bir zincirciğe bağlı otomobil anahtarını bıraktı. Sertçe:

— «Şimdi oğlu Stalingrad'a gitmek mi istiyor» dedi.

— «Evet. Bu ülkede babamın izinden gitmek istiyorum. Fakat bunu İnformasyon Bakanlığı bilir. Benim bu düşüncemi Moskova basın bürosundaki meslekdaşlar çok olumlu karşıladılar... böyle söyledi Rolandseck'teki Sovyet elçiliğinin basın ateşesi.»

— «Peki ne yazmak istiyorsunuz?»

— «Gördüğümü... sezdiğimi.» Gezisi boyunca üzerinde durduğu bu söz duraksayarak çıktı Bodmarın ağzından. Sezgiler.. tarafsızlığa engel olur. Şimdi, Rus toprağında duygusuz olduğunu anladı Bodmar, engel olmuyordu sezgilerinin duyguları geçip gitmesine. Bu ülke, bu insanlar, bu gök, onun altında bu mutlu alınyazısı, anlaşılmak içindir bütün bunlar, gönül halden anlarsa. Rusya'yı akılla kavramak bir hayaldir... duygularından uzak kalan insan, Rusyada bir yabancıdır her zaman. Bodmar, acıyarak güldü bütün yazdıklarına. Rus toprağına bastığı daha ilk adımda uçağa yak-

laştırılan merdivenin ilk basamağında, bu ülkede gördükleri yüzünden yüreğinin nasıl kaskatı kesildiğini sezdi...

— «Buyurun anahtarınızı, otobelgesini, içişleri bakanlığının verdiği özel belgeyi... araba size ayrıldı.» Yelena Antonovna bir kâğıt tutamını Bodmar'a doğru uzattı. «Dorokomilovskaya - kai'deki Ukrayna otelinde kalacaksınız.»

— «Bakın. Ben bu oteli resimlerden biliyorum. Kocaman bir düğün pastası biçiminde, bulutları delecek gibi bir yapı.»

«— Otuz metre yüksekliği, 1500 kişilik 1026 odası vardır. Uslubu ve güzelliği üstüne tartışılabilir. Ben, batının böyle gökdelenlerinden tiksiniyorum. Üstüste yığılmış kule gibi taşlar, genişlik yok, Soğuk mu soğuk, cansız yapılar. Kör edilmiş gözler gibi yüzlerce pencere. İnsanın gönlünü açar bizim yapılarımız. Övünürüz onlarla.»

Yelena, arabasını açtı ve oturdu. Ceketini kalçalarına doğru çekti, üzüntülü gözlerle dik dik bakıyordu yarı yarıya boş olan otoparka. Moskova yoluna dizilen taksiler gürültü çıkarıp duruyordu. Bu arada bir de değişik ırklardan halkın bindiği bir otobüs. Rusların dediği gibi Moskova, dünyanın yüreğine giren bir karınca yığınıdır.

«Gidiyor muyuz?» dedi Yelena öfkeli öfkeli. Bodmar başını eğdi, direksiyonuna geçerek kapıyı kapadı. Anahtarı kontağa soktuktan sonra Yelenaya döndü.

«— Bana öyle geliyor ki Sovyet otoları da ötekiler gibi tepkili. Ne zaman anahtarı çevirsem motordan bir gürültü çıkıyor. Değil mi?»

Yelena başını öne doğru eğdi, daha yakından baktı Bodmar'a. Bodmar'ın gözü buluzunun altındaki küçük sivri memelerine ilişti.

«— Merkeze giderek bu işten alınmamı rica edeceğim», dedi Yelena boğuk bir sesle. «Ben sizin gibi bir insanla haftalarca bir arada olamam. Yoksa, günün birinde sizi öldürmemi ister misiniz?»

«— Gezimin sonunu ben bambaşka düşünmüştüm. Daha başlangıcı böyle olursa...»

Yelena oturduğu yerde şöyle bir döndü. O güzel, etli dudakları titriyordu.

«— Ne o, beğenmediniz mi? Sovyetler Birliği sizi bir şeref misafiri olarak kabul etti... oysa siz öç almak isteyen bir kimse gibi davranıyorsunuz!»

«— İnan olsun ki beni çok yanlış anladınız. Yelena Antonovna... İnsanları sınıflandırma budur işte. Komünist-revanşist (öcalıcı)... işçi - kapitalist. Yavan bir tutum bu Gospoşa.»

Bodmar, ilk çıkış yolunu bulduğunu anlayınca motoru çalıştırdı, elfrenini bıraktı, dikkatle gaza bastı. Otomobil harekete geçti; yayların biraz sert olmasına karşılık yavaş yavaş ilerlemeye başladı. Traktörlerde kullanılan kalın malzemeden yapılmış oldukça ağır bir arabaydı. Bodmar, bir otomobil delisiydi, otomobil kullanmaya tutkusu, bu konuda tecrübesi vardı, otomobil üstüne kılı kırk yararcasına yazılar bile yazmıştı, burada bir moskviç arabasında olduğunu sezdi. «Ben, içimden geldiği gibi açık konuştum, bu ana kadar gördüğüm gibi» dedi.

«— Otoparka sürün arabayı,» diyerek Yelena tartışmaya girmekten kaçındı. Öfkesinden titriyordu. İçten gelen bir öfkeydi bu. Ama kendi kendine kızıyordu. «Saatlerce bu adamı dinledim» diye geçti içinden, sonra lânetler okudu bu düşüncelere. Onun konuştuğu apayrı bir dil: tasasız, kaygısız konuşuyor, denizlerden esip gelen bir rüzgâr gibi serin, akıp giden bulutlar gibi kendi âleminde. En iyisi, ben meslekdaş Davidov'a gideyim, bu işten beni kurtarması için rica edeyim, doğrusu da budur. Ben onunla gereken yerlere gitmeye başlarsam, onu candan dinlemem gerekecek.

Geniş bir orman yolu üzerinde Moskovaya doğru gidiyorlardı. Şosenin sağında solunda köyler, içlerinde meyva ağaçlarının çiçek açtığı bahçelerle çevrili düz damlı evler.

Ötede beride çark direği bu mavi bahar göğüne doğru dikilen su kuyuları. Uzakta ormanların yeşil duvarı.

Bodmar, hızla gidiyor, otobüsleri kare kare boyalı taksileri geçiyordu, birkaç şöförün kasketlerini çıkardığını ve yumruklarını sallandığını gördü.

«— Burada giden bir araba sollanıp geçilmez mi?» diye sordu. «Eğer yanlış bir iş yaparsam bana söylemelisiniz, Yelena».

«— Devam edin!»

Üçak alanı yolu bir otobana varıyordu. Burada gidiş geliş, batı Avrupada olduğu gibi çok sıkıştı. Otobüs dizisi Moskovaya giriyordu. Bodmar arabayı ustaca yönetti ve uzakta oldukça büyük bir anıt görünce yavaşladı: iri taşlardan yapılmış, üzerinde kabartmalı, kahraman figürleri bulunan bir anıt.

«— Bu neyi gösteriyor?» diye sordu.

«— Almanların yaptığı baskının anısı içindikilen anıt.» Yelena, burada, taşı gediğine koydu;« Onlar 1941 de buraya kadar geldiler.. Sonra bizim Kızıl ordu yendi onları!»

Bodmar sağa saparak park çizgisine girdi. Dilsiz gibi baktı yukarı doğru anıta. Sonra gözlerni aşağı, otobana doğru çevrildi. Moskovanın kenar mahalleleri görünmeğe başlamıştı, 7,5 milyonluk şehrin bu ev denizi hayal meyal seçiliyordu.

«— Allah kahr etsin», dedi.

«— Biz yendik onları!»

«— İnsan burada, bizim babalarımızın yattığını düşününce... birdenbire bastıran buz gibi bir kış, palto yok, eldiven yok, deri çizme yok, sıcak bir giyecek yok, donmuşlar, ölüp gitmişler, Moskovanın burnunun dibinde.»

«— Ne övünç verir size bu?»

«— Hayır, içimi sızlatır bu benim Yelena. Bir daha olamaz bunlar artık.» Bodmar, birdenbire Rusça konuşmaya başladı. Yelena, o zaman kıçına çivi batırılmış gibi yerin-

den fırlayarak Bodmar'a döndü.

«— Rusça biliyor musunuz siz?» diye bağırdı, yumruklarını sıktı.

«— Evet. İki yıl öğrenim gördüm.»

«— Öyleyse nediye hep Almanca konuşturdunuz beni?»

«— Size, bir şaka yapmayı düşündüm, Yelena!»

«— Ah, sizden tiksiniyorum! Sizden tiksiniyorum!»

Yelena öfkesinden deliye dönmüş, yüzü ateş kesilmişti. Bodmar'ın suratına indirecekmiş gibi iki elinin yumrukları sıkılmıştı.

«— Niçin böyle yapıyorsunuz, Yelena?» diye yavaşça sordu. «Ben ne yaptım size»

«— Siz kendini beğenmiş, saygısız, iğrenç bir adamsınız...»

«— Hepsi ya doğrudur, ya değildir.» Bodmar başını salladı, fakat onun titreyen yumruklarını sımsıkı avucunun içine aldı. «Ben lânetlenmiş bir budalayım Yelena. Doğru Almanyanın alınyazısını yeni kuşağın gözleriyle görmek için yurdunuza geldim. Babalarımızın Hurra - sesinden tiksiniyorum. Ben Berlindeki şeref anıtını da bu gözle görüyorum, yüreğim burkuldu birdenbire. Sizin halkınız da Almanlara esir düşen Rus askerlerinin Almanyada mezarlarını bulsalar böyle tepki göstereceklerdi.»

«— Onlar da esas duruşa geçecekler, tam askerce bir saygıyla onları selamlayacaklardı. Ya da haç çıkaracaklardı... bu da olabilir.»

«— Peki, Rusyada ben ne yapmalıyım, Yelena?»

«— Devam edin yola!» Yumruklarını Bodmarın ellerinden çekti, kucağında sımsıkı tuttu. Bakma ona, dedi kendi kendine, bakma ona! İri gözleri üzüntü doluydu. Onu kucaklayıp avutmak gerekirdi.

«Sizin babanız bizim yurdumuza saldırdı... benim babam Almanlara esir oldu, öldü... Homberg - Hochheide'-

de.., kan zehirlenmesinden.. Oh, ben onun adını taşıyorum, onu ezberledim, beynim yanıp tutuşuncaya kadar o adı söyledim durdum uzun bir süre. Kömür çekiyordu dağda babam... 450 metre derinlikten her gün on saat... lâhana çorbası ve dayaklar... elleri dilim dilim, parmakları körelmiş, boynuza dönmüş, kaba ve kalın... çıbanlar kaplamış gövdesini, kan irin içinde her yanı, ölüp gitti. Biliyor musunuz ne iş yapardı babacığım?»

«— Onu siz söyleyin Yelena.»

«— Piyanist. Nikolai Yevimoviç Dobronin. New York'ta, Paris'te, Berlin'de, Tokyo'da, bütün dünyada konserler verdi. Sonnunda bir maden ocağında öldü...»

«— Karşılıklı olarak, birbirimize savaş yıkımlarının hesabını vermeyelim Yelena», dedi Bodmar yavaşça. «Neden oldu bütün bunlar? Babalarımızın kandan, ateşten kurulmuş dünyası... Allah kahretsin, öğrenmek zorunda kaldık bunları biz de.»

Elini başına götürdü, sonra Yelena'ya doğru döndü. Bir de baktı ki ağlıyor, Sessiz sessiz yaşlar dökülüyordu iri, kahverengi gözlerinden yüzüne.

«Yelena», dedi boğuk bir sesle. Derin bir sevgi çalkandı yüreğinde. Omuzlarından kavradı, çekti kendine doğru Yelenayı, sımsıkı. Hiç direnmeden yattı kollarına, yalnız kesin bir parıltı belirtti gözlerinde.

«Yapmayın...», dedi soluğu kesilmişcesine. «Burakın bu işi...»

Sonra yumdu gözlerini, o zaman Bodmar öptü titreyen, gözyaşlarıyla ıslanan dudaklarını. Yelena kollarını Bodmar'ın boynuna doladı, sımsıkı sarıldı ona. Sonra, birdenbire zorlu bir silkinişle ayrıldı ondan, iki eliyle itti Bodmar'ı çekildi geri. Sağ eliyle bir tokat şaklattı Bodmar'ın yüzüne.

«Yola devam edin!» diye bağırdı. Yüzünü öylesine buruşturdu ki, az önceki Yelena Antonovna'ya benzer yanı kalmadı. Gerçek bir şeytancık, sivri pençeleri açılmış yır-

tıcı bir kediydi şimdi.

«— Bir daha bir şey yapmaya kalkarsanız, o utanmaz yüzünüzü çentik çentik ederim! Gösteririm size ben!» diye bağırdı.

Sıcak soluğu Bodmar'ın yüzüne vuruyor, boyuna tepinip duruyordu. Bu sırada tayyörünün yakası açılmış, soluk mavi bulüzünün altında sivri memeleri titriyordu:

«— Yola devam edin. Moskova'ya varınca sizi bir daha görmek istemem.»

Bodmar, öyle şaşırdı ki motoru yeniden çalıştırmaya başladı.

O da beni öptü, diye düşündü, Dudaklarını açtı, dilimi diline dokundurdum, ağzının yumuşaklığını sezdim yüzümde, elleriyle boynumu okşadı.

Yelena Antonovna... bu kızı kim anlayabilir?

«— Önce Alman konsolosluğuna gideceğim», dedi kısık bir sesle.

«— Lütfen.»

Bodmar elini ceketinin cebine soktu ve bir paket sigara çıkardı, Yelena'ya uzattı. Yelena paketi aldı, iyice baktıktan sonra pencereden dışarı fırlattı.

— «Sizinle bir de bunu mu yapacaktım, sigara mı içecektim», diye bağırdı boğuk bir sesle: «Biz çok alçak kimseleriz... çok alçak».

*
* *

Bodmer, geldiğini bildirince, Alman konsolosluğunun basın ateşesi birdenbire şaşırdı.

Kölnden gelen ve Büyük Gürcü Caddesindeki 17 numaralı eski bir Palasta kalan Alman gazetecisinin gezisi diplomatları günlerce iyiden iyiye ilgilendirdi. Batı Almanyalı bir yazara, Rusya'da böyle gönlünün uyarınca gezmesine izin verilişi Alman konsolosluğunca pek anlaşılmadı. Bugü-

ne kadar ziyaret ve gezme amacı ile gelen yabancılar için hep ayrıntılı bir program düzenlenmiş, kimse bunun dışına çıkmamıştı. Turist kafileleri Sovyet Devletinin Seyahat bürosuna bağlı «İntourist»in kılavuzlarınca görülmeye değer yerlere götürülür, Moskova üzerinden, ya da başka belli bir doğrultuda gidilerek yapılan inceleme gezilerinde arkadaşlık edilir. Askerî olmayan her şeyin fotoğrafı çekilebilir... Ama Rusyada askeri olmayan nedir? Bunları tercümanlar açıkladılar: Kremlinin duvarları, Kızılmeydan, Bolşoy - tiyatrosu, Lomonossof - Ünüversitesi, Basilius Katedrali, Kremlindeki kiliseler, stadlar, parklar, Spasski - kapısı, «GUM» mağazası... fakat Moskovanın varoşlarındaki eski, güzel, resimlenmiş ahşap evlerin fotoğraflarını çekmek de kılavuzları üzüyordu.

«Siz, kıza zamanda buradan uzaklaştırılırsınız,» derlerdi kovarcasına, «Fotoğraf çekmenin hiçbir faydası yok,» Bir zamanlar Ruslar, eski kültür ışığından hâlâ bir iz, çarlık zamanından bir soluk, şahane ve vahşi geçmişten bir sis kaldı diye Moskova çevresinde duran ahşap evlerden utanç duyarlardı. Aşağılık duygusunun bir türüdür bu. Oysa, böyle bir korku ilerici olmaya yetmez. Resimlenmiş balkonlu, oymalı pencereli, rüzgâr ve güneş etkisiyle yıpranmış çam tahtalı, veya boz eski saman örtülü ahşap evler, onlara göre, Batı halkının görmek zorunda kaldığı utanç verici şeylerdi.

Şimdi, gönlünün uyarınca davranabilecek, herşeyin fotoğrafını çekecek, herşeyi yapacak bir Alman gazetecisi geldi Rusyaya. Kim şaşmaz Alman Büyükelçiliğindeki diplomantların böyle bir masal dinlemesine

«— Bu işte bir bit yeniği var», dedi basın ateşesi Eberhard Bodmar'a ve Gürcü kanyağını uzun bir bardağa döktü: «Niçin size böyle bir istisna tanındı diye, tam bir ilgiyle araştırdık. Stanlingradta ve başka yerlerde arka arkaya esir edilen 234.000 Alman öldü.. şimdi, bir de her

oğul, babasının izini bulmak için arkasından yola çıkmak isterse...» Ateşe alaylı alaylı güldü:

«— Bu yeni bir göç olurdu. Sovyetler bugüne kadar, buna daima soğuk bir tutumla karşı çıktılar, hele söz savaş konusuna gelince. Onlar için biz provokatörüz. Görüyorsunuz sevgili Bodmar, şerefimle söyliyeyim, ünlü bir gazeteci şöyle dursun, dost bilinen muhabirlere bile böyle istediğini yazma, görme kolaylığı gösterilmedi. Şaştım kaldım doğrusu?»

Bodmar o güzelim, koyu altınrengi Kafkas kanyağını yudumladı. Ateşe devam etti:

«— Kremlinde, erkekler, plânlanmamış, belli bir amaca yönelmemiş bir iş yapmazlar. Kendi kendimize soralım: bunun arkasında ne var? Size bu iş ne amaçla verildi? Neden doğrudan doğruya size? Bizim araştırmalarımız boşunadır burada»

«— Belki, günün birinde bunun karşılığını veririm.»

«— Buna güvenim tamdır. Sayın Elçinin görüşüne göre, sizin bu geziniz boş bir denemedir. Kolayca patlayacak bir balondur... bu yüzden rahatsınız.»

Basınateşesi ayağa kalktı, yazı masasının üstünden aldığı haritayı koltuğun üzerinde, Bodmar'ın önünde açtı:

«— Buradan Stalingrad'a mı gitmek istiyorsunuz?»

«— Evet.» Bodmar haritanın üzerine eğildi, işaret parmağını gideceği yol üzerinde gezdirdi: «Moskovadan Voroneşe. Sonra Alman saldırısının yolu üzerinden Don-Bogen'e kadar, daha sonra bir zikzak yaparak Kessel yoluyla Stalingrad'a... Kalaç'ten Volga'ya kadar, troktör fabrikalarından Beketovka'ya, 36000 Alman askerinin açlıktan ve soğuktan öldüğü yere. Ben, Pitomnik uçakalanından Stalingrad'ın ortasına kadar, donmuş ve katılaşmış ölülerle döşenen ölüm yoluna kadar yaya gitmek istiyorum. Babam, son mektubunda orası için şöyle yazdı: son defa, Pitomnikten şehre geri geldim. Yaralıları da birlikte götürmek zorunda kaldık, fa-

kat onlar cehennem yolu üzerinde kollarımızda öldüler. Onları, onlar gibi ölen daha onbinlercesinin önüne, yolun kıyısına bıraktık. Üstüste yığılmış, insan gövdelerinden köşetaşları, cehenneme giden yolun oranın arkasında olduğunu gösteren işaret direkleri». Bodmar, başını omuzlarının arasına doğru çekerek odaya serili koyu kırmızı Afgan halısına baktı bir süre: «Mektup abartılmış değildir. Onu bana bamamın bir arkadaşı getirdi... esir kaldığı altı yıllık süre içinde onu yanında taşıdı, sağ ayağındaki çizmenin içine gizledi. Yazılar terden epeyce bozuldu.»

«— Tam, Rusların tepki göstereceği, tedirgin olacağı bir şey.» Ateşe tekrar haritanın üzerine eğildi:

«— Ne zaman yola çıkacaksınız?»

«— Mümkünse hemen.»

«— Moskovada nerede kalacaksınız?»

«— Ukrayna'da» Oraya götürüleceğim. İlk yolum hava alanından size kadardır.»

«— Götürülecek misiniz?» Ateşe silkinerek başını kaldırdı. «Siz, yalnız değil misiniz?»

«— Hayır. Intourist'ten insanı büyüleyici bir kız binanın önünde, arabada bekliyor. İnatçı bir kız, onun yanında insana diken batsa acı duymaz.»

«— Haa, onu düşünmedim. Bir kadın. Sevgili Bodmar, sana meslekdaş olarak iyi bir öğüt: Rusyada kadınlar çok tehlikelidir! Onlardan sakının. 'Intourist'ten bir tercüman bayanın sevgisi tuzaktır, bunu da deftere yazın ve sakın unutmayın! Onlarla yatarsanız... tadına doyulmaz... fakat ertesi gün sizden edindikleri bilgileri Emmiyete bildirirler. Arabada bekleyen bu kız kimdir?»

«— Yelena Antonovna Dobronina adında biri.»

Basın ateşesi, yazı masasının üstündeki bloknot ve kalemi alarak kızın adını yazdı.

«— Havaalanından sizi o mu aldı?»

«— Evet, Bana ayrılan otomobil, gerekli bütün belge-

ler, anahtar, şehirlerde ve anayollarda yapılan denetlemeler için içişleri bakanlığının bir yazısı Şeremetyovoda bendeki Alman markını rubleye çevirme, gümrük ve turistlere sorulan soruların bulunduğu gerekli belgeyi bütün bunlarla ilgili karar belgesini o verdi, bana civcivlerini koruyan bir kuluçka gibi yardımcı oldu.»

«— Ya da yutmadan önce tavşanlara davranan bir yılan gibi yaptı. Dostum gözünü dört aç, derim sana! Burada kadınlarla cilveleşmek kelleyi ipe vermek demektir.»

«— Yelena'nın yanında olmaz bu, Onun az kalsın bir tokatını yiyordum önceden. Moskovaya yapılan Alman saldırısı adına dikilen anıtın altında.»

Ateşe gevrek gevrek güldü:

«— Size çok mu çok mutluluklar dilerim. Şunu bir daha söyliyeyim ki sevgili meslekdaşım: eğer yasak yerlerin fotoğraflarını çeker de içeri tıkılırsanız, biz size birşey yapamayız. Casuslukla suçlanır da cezalandırılırsanız, gene birşey yapamayız. Yabancılar için konulan sınırlamaları biliyorsunuz. Onları aştığınız gün yitip gittiniz demektir. Siz, on yıl süreyle baskı altında bir kurşun madeninde çalışabilecek, ya da kırk derece soğuk altında yol yapacak bir insan değilsiniz. Kamerayı gözünüze getirdiğinizde... ya da Yelena'nın kolları arasında mutluluğa ulaştığınızda uyanık olmaya bakın gene. Rus kadınlarının sevgisi yakıcı bir step rüzgârı gibidir...»

Bodmar, tam bir saat kaldıktan sonra Alman Büyükelçiliğinden ayrıldı. Yelena Antonovna'yı arabada oturur buldu. Çok vakıt geçmiş gibi gelmedi ona. Beklemek Rusyada bir erdemdir. Zamanın orada büyük bir önemi yoktur. Ülkenin genişliği saatı bir oyuncak durumuna düşürür. Kuşaklar boyunca beklemeye alışılmıştır orda.

«Gene geldim!» dedi ve güleç bir yüzle kapıyı açtı. Yelena elindeki kitabı kapadı. O ana kadar gülen yüzü tekrar asıldı.

Yelena Antonovna kitabı hızla, arabanın arka koltuğu üzerine fırlattı ve çok yorgun bir hareketle kısa kesilmiş siyah saçlarını sıvazladı. Bu hem olacağa boyun eğme, hem de bunlara karşılık vermenin gereksizliğini gösteren bir davranıştı.

«— Sizden ayrı kalmanın boşluğunu sezdim, Yelena», dedi Bodmar. «Hiç keyif verici bir iş saymam bunu... mermer ve alçı kabartmalı süslü yerlerde, halılar, ısmarlama elbiseler, bunaltıcı bir diplomatik incelik ve bitip tükenmeyen bir güvensizlik arasında geçen saatler benim için kaybedilmiş bir zamandır. Bunu anlayabiliyor musunuz?»

Yelena sustu. Elmacık kemikleri derisini deliyordu.

«— Ben, bir tokat daha yeme pazarlığında değilim, ancak size şunu söylemeliyim ki, siz beni açıkça suçladınız. Sizin yanınızda olmak bana mutluluk veriyor.» Bodmar etrafına baktı. Cadde pek kalabalık değildi, caddenin ortasına doğru arabayı sürmeye başladı. Alman Büyükelçiliğinin önünde öteye beriye doğru salına salına gezinen iki milis askeri bu siyah Moskviç arabaya ilgiyle baktılar. Bir Alman ve bir Rus kuşcağızı... şeytan böyle satılan kadınları alıyor;

«Yola devam edin!» dedi Yelena üzüntüyle. Devrileceğiz sonunda. Ne çok konuşuyorsunuz böyle? Sizi dinlemiyorum bile. Bir bataklık kurbağasının vakvakından farkınız yok».

Konuşmaksızın şehre doğru gidiyorlardı, Yelena'nın konuşmaları ikisi arasındaki sessizliği bozdu. «Sağ» dedi. Veya «Sola. Meydanın çevresine.» Yahut ta: «Dümdüz gidin, caddenin kıyısında durursunuz...»

Moskova; Nehir, Kuleleri ve büyük kapılariyle Kremlinin tuğla duvarları. Üzerlerinde güneş ışınlarının yansıdığı altın kubbeli kiliseler. Göğe doğru yükselen karmakarışık biçimli taşlardan yapılmış, damları sivri beyaz yüksek evler... dev şehrin yeni görünüşü bu. Moskovada beyaz

gemiler, Ağaçlarla kaplı geniş bulvarlar, Pariste olduğu gibi. İki yanı ağaçlı, çiçek tarhlı parklar.

Moskova. «Beyaz Şehir». Sekizyüz yılda yaptılar onu. Ulusları emen dev bir sünger. Eskidenberi buzla kaplı Sibirya denizinden, Moğol steplerine, Ukranya'nın kara toprağından Habarovs'kın maden kömürü yataklarına, Bakû petrolkuyuları sondaj kulelerinden yazın türkülerle çınlayan, kışın soğuktan çatırdayan, metrelerce yükselen karları üzerinde köpeklerin çektiği kızaklar ve buzfırtınasiyle uçuşan kurt ulumalarının bulunduğu Taiga ormanlarına kadar, bu dünyanın altında birini kucaklayan bir ülkenin metropolü.

Moskova, Rusların dediği gibi «Dünyanın yüreği».

Bodmar, arabayı «Ukrayna» otelinin garajına sürdü. Bir yük taşıyıcı ve bir küçük garson gelerek arabadan bavulları aldılar ve asansöre koydular. Garaj bekçisi Bodmarı eski bir tanıdık gibi selâmladı. Yelena'yı adından dolayı tanıyordu, bir ara ona Bodmar'ın nasıl sevimsiz bir kimse olduğunu anlatmak için göz kırptı. Düşüncesi kalkık dudaklarından anlaşılıyordu.

Otelin holüne girdiklerinde, Yelena «Odanız 689 Numara» dedi. Salon bir istasyon kadar büyük ve aşırı ölçüde donanmıştı. Büyük otelin müracaat bürosunda her ülkeden gelen misafirler itişip kakışıyordu. Hava alınında viskisi için gümrük memuru ile tartışan İngiliz salonda bir koltuğa gömülmüş Times gazetesini okuyor, bir yandanda viskisini yudumluyordu.

Bodmar, «Pasaportu teslim etmek gerektiğini duydum» dedi ve elini ceketinin cebine soktu. Küçük bir arabanın üstüne konan bavulları önünden geçirilerek geniş bir yük asansörüyle üst kata çıkarıldı.

«— Sizin için değil».

Yelena müracaat bürosunun arkasında bir görevliyle konuşuyordu. Siyah kıvırcık saçlı küçük bir garson Bodmar'ın önüne geldi ve esas duruşa geçti.

«— Lütfen benimle gelin, Gaspodin.»

«— Sizinle mi?» diye sordu Bodmar. «Sizi tekrar görecek miyim Yelena?»

«— Ummuyorum.»

«— Artık, son ayrılışımız mı bu?»

«— Evet.»

«— Size birşey söyleyebilir miyim?»

«— Çok gerekliyse peki?»

«— Gerekli. Dudaklarına biraz ruj sürüp, kaşlarınızı çekeydiniz, Moskova'nın en güzel kadını olurdunuz.»

«— Ben Batının o soysuzlaşmış çocukça güzelliğinden tiksiniyorum.»

«— Evet, düşündüğünüz gibi, Yelena.» Dedi ve elini ona uzattı. «Kal sağlıcakla. Ne yazık sizinle Rusyayı dolaşacaktım. Fakat besbelliki ben sizin tipiniz değilim.»

«— Siz bir Almansınız!» dedi Yelena sertçe. «Ne düşünüyorsunuz ve ne soruyorsunuz... buna bir karşılık arayın.»

Bodmar durakladı. O daha birçok şey söylemek, açıklamak, doğrusunu anlatmak istiyordu. Yalnız, politikada herşey yanlış anlaşılıyordu, çünkü insanlar birbirleriyle açık ve seçik konuşamıyordu: «Burada, ikimizin arasında başladı anlaşmazlık... büyük konular üzerinde daha nasıl anlaşma umulabilir?»

Sonra döndü, küçük kıvırcık saçlı garsonun ardından asansöre gitti ve içeri girince bir defa daha Yelena'ya el salladı, gözkırptı. Yelena, öteye beriye gidip gelen birçok insanın ortasında bir süre kıpırdamadan durdu, kolları inik, gözleri üzüntü doluydu.

Yelena Antonovna bir süre gözlerini asansörün, cam duvarın arkasına vuran, sonra görünmeyen, gölgesinden ayıramadı. Yüzünü, içinde azan, kuduran, yüreğini tutuşan bir gülleye çeviren savaşın yansıması, bir vahşi güzellik kapladı.

«Seni öldürebilirdim» diye düşündü ve yumruklarını

sıktı, kalçalarının üzerine bastırdı, dudaklarını birbirine yapıştırdı. «Kafanı kırabilirdim senin, sarışın şeytan! Ben neyim, ben kimim bilmiyorum artık... bu senin suçun. Keşke seni görmeyeydim. Sen Alman köpeği!»

Hızla döndü, arkasından geçen bir Hintliye çarptı, özür diledi. Sonra, otel salonunun arkasındaki dükkânların bulunduğu caddeye koştu, başını eğerek güzellik tarifeleri ve onunla ilgili şeyleri satan bir dükkânın vitrinini iyice gözden geçirdi. Satıcı kadın tezgahın üzerinden eğilerek:

«— Size ne gösterebilirim, meslekdaşım?» dedi.

«— Bir dudak boyası» dedi Yelena kesin bir sesle. Zarif bir ruj. meslekdaşım.... batılı kadınlar gibi usandırıcı değil. Zarif, anlıyor musunuz?»

«— O beslelli. En iyi dudak boyalarını Paristen alıyoruz. Eğer bizim seçtiklerimizi görmek isterseniz meslekdaşım...»

«— Evet.»

Yelena boya örneklerinin bulunduğu uzun rafa bir göz attı. Menekşe kırmızısından açık pembeye, solgunundan koyu portakal rengine kadar hepsi var. Yelena, satıcı kadının ona doğru çevirdiği aynaya baktı, kadınlara yaraşır soğuk bir eleştirici gözüyle kendi yüzünü inceledi.

Kaşlar. Koyu, karaya yakın, fakat kalın.

«— Kaşları çekmek için özel bir araç var mıdır?» diye sordu.

«— İşte bu meslekdaşım.»

«— Onu da... bu dudak boyasını da alıyorum.» Parmağıyla elma çiçeğini andıran bir pembe boyaya dokundu. Bir batılı için oldukça fazla sayılan yüksek bir ücreti delicesine ödedikten sonra hızla otel salonundan ayrıldı..

Bu onun yenilgiye uğradığı bir yerden kaçışıydı..

İKİNCİ BÖLÜM

Rusya'da adam öldürmeler oluyor.

Ukranya'daki uluslararası lüks otelde olduğu gibi.

İnsan istediği gibi davranamıyor, fakat gece 688 numaralı odaya giren birisi geniş yatağında yatan yüksek mühendis Russlan Demetiyeviç Gorlovka'nın başına vurarak onu öldürdü. Çok kötü bir ölümdü bu, yatak kan içinde, kalın Isfahan halısı kan lekeleriyle dolu, ölü, bir kan birikintisi içine gömülmüş, ölünün beyni kalın perdenin üstüne kadar sıçramış, öyle korkunç görünüyorki, olayı inceleyen polis yüksek sesle: «Bu bir vahşi hayvanın işi olsa gerek!» dedi.

Öldürme olayını, sabah kahvaltısını odaya götürmek isteyen hizmetçi kız ortaya çıkardı. Russlan Dementiyeviç; daha akşamdan, sabah kahvaltısının saat sekizde getiril-

mesini söylemişti. Bu da onun o sıralarda yaşadığını, erkenden kahvaltı yapmak istediğini gösteriyor. Keyifli bir kız olan Nadya Filipovna bu sabah onun kahvaltısını hazırlayıp, servis masasının üstüne koyarak, 688 numaralı odanın kapısını çaldığında hiçbir karşılık alamadı. Bunun üzerine odanın girişindeki sahanlığa girdi, burası küçük bir salondu.

«Yoldaş, kahveniz!» diye bağırdı. Russlan Dementiyeviç derin bir uykuya dalmış görünüyordu. Kahvenin soğumaması için Nadya yatak odasına girdi. Bundan sonra yalnız çığlığı bastığını hatırlıyor. Kendinden geçmiş, yere yığılıp kalmıştı. Otelci Ustenyka odaya girince yerde yatan Nadya'ya ayakları takılarak düştü.

Kocaman otelde, 23. katta olup bitenlerden kimsenin haberi yoktu. Yalnız 680 den 695 numaraya kadar olan odalarda yatanlar, poliste gerekli sorgularının yapılması, kendilerinden bilgi edinilmesi için alakondular, odalarından çıkmalarına izi verilmedi. Bu arada Eberhard Bodmar'ı da bir garson derin uykudan uyandırdı.

— «Polis mi?» Bodmar yatağında oturdu, duvardaki çalar saata baktı. Tam sekizbuçuk. «Ne oldu? Benden ne isteniyor?»

— «Bunu size sayın müfettiş söyleyecek?» Garson saygıyla eğilerek döndü «benim yapabileceğim başka bir şey yok, sayın bay» dedi ve uzaklaştı.

Bu sırada, 688 numaralı odada küçük bir toplantı yapılıyordu. Russlan Dementiyeviç'in öldürülmesi siyasî bir olay vasfı kazandı. Polisçe yapılan ilk araştırma, burada daha önceden birinin bulunduğunu, adamın kafasına vurarak beynini parçaladığını, bütün şüphelerin bu konuda toplandığını ortaya koydu.

Russlan Gorlovka roket uzmanıydı. Amerikaya yaptığı bir inceleme gezisinden dönmüş, orada Amerikan atış kurallarını öğrenmiş, bir Apollo roketinin atılışında bulun-

muş, birçok dostça konuşmalar yapmıştı. Bu arada çektiği mikro-filmleri tam bir güvenle gizlemiş... yumurtalıklarının arkasına yapıştırmıştı. Bu insanın üzerinde iyi bir tesir bırakmıyor, insanı tedirgin ediyordu, ancak vatan için buna katlanmak gerekiyordu. Becerikli Gorlovka, kimsenin aklına bacaklarının arasında birşey gizleyebiieceği gelmediği için, filimleri tam bir güven içinde bütün yoklamalardan geçirdi. Kontrol sırasında yüksek sesle protestolar bile yaptı.

O da, Bodmar gibi, aynı uçakla Prag'dan gelirken, Batı Avrupa sınır yoklama merkezi müdürüyle konuşmuş, ajanlar yuvasına yaraşan açık bir ad almış, niçin geziye çıktığı konusundaki sorulara gerekli karşılıkları vermiş, Şeremetyevoda uçaktan inmişti. Ancak, kurallara uygun olarak geziden döner dönmez hemen filimleri vermek için emniyet müdürlüğüne gitmemiş, Praglı bir kadından ayrılışının ve gezisinin yorgunluğunu gidermek, biraz kendine gelmek için otele inmişti. İşte, ölümü bu hatası yüzündendi.

23ncü kat koridoru giriş çıkışa kapatıldığı zaman bunlar hiç bilinmiyordu. Yalnız, bütün bavulların didik didik arandığı, kilitlerin kırıldığı, elbiselerle çamaşırların, kâğıtların, birtakım belegelerin karmakarışık bir durumda karyolanın arkasındaki soyunma yerinde döşemenin üstünde durduğu görüldü.

Rusya gizli emniyeti KGB'nin İkinci Şubesinden Binbaşı Tumor Boris Grigoryeviç planı ele aldı. Tumor Boris ufak tefek, ince, eğri bacaklı Kazaklar gibi, kırdört yaşlarında, evli, üç çocuklu, Konigsberg, Danzig ve Berlin savaşlarında üç kahramanlık madalyası kazanmış bir adamdı. İçtiği zaman, SS-askerlerinin yapıları ateşe tuttukları bir sırada Hitlerin yazı masasına nasıl işediğini anlatarak böbürlenir dururdu. Tumov, bu olayı gene anlatmaya başlarsa sıkıntılı bir gece geçirmekten kurtulduk demektir.

Tumov'un öyle kaygısız bir budala olduğu sanılmasın. Tam aksine, o kuyruğuna yanan bir tutam saman bağlanmış azgın bir köpektir. Herkesin önünde soruşturma yapan bir görevli olarak ortaya çıktığı zaman şeytan ağlayarak sahneden çekilir, bütün içyüzünü açığa vurur. Tumov, her sorguda başarılı olmak için çok bağırır. Onun bu usulleri karşısında, onunla çalışma zorunda olanlar susar, ses çıkarmazlar. Kendi canlarını koruma endişesi yüzünden dilsiz, gözsüz olurlar. Öyleki, KGB'de Merkez şube II.ye bağlı Şube V. bu konuda en başarılı sayılır ve suçluya suçunu söyletmek deyince akla en önce Tumov gelir.

Tumov Grigoryeviç başı ikiye ayrılan Gorlovka'nın cesedini bir süre sessiz ve kımıldamaksızın seyretti. Bu sırada polis müfettişi görüşünü açıkladı, neden şüphelendiğini bildirdi.

Tumov, birdenbire, polise yaraşır bir ağız kabalığı ile «Tabii bir casus cinayeti» dedi. Köşede duran masanın üstünden bir örtü alarak Russlan Dementiyeviç'in çıplak, kanlı cesedinin üstüne attı.» Çok aptalca bir cinayet, herşey apaçık. Gorlovka Amerikadan önemli belgelerle geldi, odasına giderek yatağına uzandı, sonra bütün gün onu gözetleyen herif tarafından kafası kırıldı. Böyle kalın kafalı olduktan sonra bu işi yapmak çok kolaydır. Hey örümcek kafalı yoldaş hey». Binbaşı Tumov iğrenerek didik didik aranmış bavullara baktı. Bu çok can sıkıcı bir işti. Bunun sonu gözaltına alınarak yapılan soruşturmalar, kendi kendini suçlamalar, sövüp saymalar, ceza olarak Sibiryanın uzaklarına, Kafkasyaya, ya da Ceyhun ırmağı kıyılarına sürgünlere kadar giderdi. Herşeyden önce bu işi yapan ya da ondan bir iz bulmak isteniyordu... General Rovenkinov'un düşünceleri böyleydi: O, «cinayet Ukranya otelinde mi işlendi? Binlerce kişinin gözü önünde öyle mi? Kimse birşey görmedi, duymadı, bir koku almadı değil mi? Mayor Tumov bana öyle birşey anlatmıyorsunuz. Ben de

bakana, benim subaylarım kör oldu mu diyeyim? Sizden ya bu işi yapanı bulmanızı, ya da yoldaş Gorlovka'nın parçalanan kafası gibi dostluğumuzun sona ermesini isterim» diyecekti.

Tumov derin derin içini çekti ve kanlara bulanmış yatağın yanındaki koltuğa oturdu. Polislerden, hizmetçi kızlardan, otelin o katındaki görevli kadından ve otelin müdür yardımcısından meydana gelen küçük bir grup sessiz sessiz duruyordu.

— «Hiç kimse birşey duymadı mı?» diye yüksek sesle Tumov sordu.

— «Hayır!» diye karşılık verdi gurup bir Yunan korosu gibi.

— «Şüphe ettiğiniz kimse?»

— «Hayır.»

— «Bütün bu bölümde kim oturuyor?»

— «Yedi yoldaş, üç İngiliz, bir Çek, bir Yugoslav, bir Hinti, bir İsveç ve bir de Alman.»

Kat yöneticisi olan bayan kendi bölümünde oturanları bir çocuk şiiri gibi baştan aşağı söyledi. Mayor Tumov başını şöyle bir silkerek yukarı kaldırdı. Gözleri ışıldadı.

— «Bir Alman mı?» diye rahatlamış gibi sordu.

— «Evet. Bir gazeteci.»

— «Hem de gazeteci!» Tumov şöyle bir sıçradı, sonra yatak odasına doğru hızla bir iki adım yürüdü.» Sayın müfettiş işte onunla burada, sis dağılıyor. Bir Alman, bu şüpheli işte. Nerede oturuyor?»

— «689 numara»

— «Biz burada boşuna duruyor ve masal mı söylüyoruz? Nerde kaldı bizim mantığımız yoldaş?» dedi ve elinin tersiyle havada suçlunun boynunun vurulması gerektiğini gösteren bir hareket yaptı. «Bahse girerim ki bu Alman bizim sevgili Russlan Dementiyeviç'imiz öldürüldüğü zaman nerede olduğunu isbat edemeyecek.» Tumov, küçük

mavi gözlerini öteye beriye çevirdi. «Yahutta, kim bu herifin bu gece odasından ayrılmadığını ispatlayabilir?»

— «Ben, sayın binbaşı.» Kat görevlisi kadın, böyle dedi ve, önlüğünün üzerinde elbağladı: «Holdeki masamda oturuyor, herşeyi görüyordum. O hiç odasından çıkmadı. Kapı kapalıydı.»

«— Siz hep orda mı oturuyordunuz?» diye Tumov uludu. Bir yırtıcı kuş gibi başı öne doğru uzandı. «Boyuna oturuyor muydunuz yoldaş?» dedi.

— «Hiç ayrılmadan oturdum, sayın Binbaşı.»

— «Peki, donunuza mı işiyordunuz, ne?»

Ustenyka bir hindi gibi kıpkırmızı kesildi ve gözlerini başka tarafa çevirdi, acı acı baktı. «Elbette donuma işemedim» diye birdenbire incelen bir sesle bağırdı. «Ben temiz bir kadınım. Şeytan götürsün hepinizi. Üç kere tuvalete gittim.»

— «Üç defa. Çok içmişsiniz yoldaş.» Binbaşı Tumov başını salladı. «Üç defa. Ne kadar sürdü bu?»

— «Tuvalete saatle gitmiyorum» diye hırçınlaştı Ustenyka.

— «Bir adamın bir odadan öteki odaya geçmesi için bu kadar zaman yeterde artar bile. Yoldaşımız ilk çişe çıkışınızda gider, ikinci çişe çıkışınızda döner.»

— «Bu apaçık» dedi polis müfettişi. «Bu süre yeter.»

— «Hem de nasıl yeter!» diye Tumov tekrar bağırdı. «Bu hiç kimsenin gözünden kaçmayan bir zaman kazandırma plânıdır.» Tumov, duvara yaklaşık masayı kendine çekerek bir sandalye aldı ve oturdu. Masanın üstüne koyduğu ellerini kavuşturdu, çok dindar bir insan gibi görünüyordu. «Ve şimdi Almanı», dedi.

Tumov, Eberhard Bodmar'a ilkin çok yumuşak davrandı, onu karşılamak için kapıya kadar geldi, polislerden biri onu odaya götürdü. Sonra üstü örtülü ölünün yanında ona bir iskemle verdi.

Ötekiler, işte diye düşündüler, adamı öldüren budur. Bu Binbaşı yoldaş ne tilki adamdır doğrusu. Onu, zavallı Gorlovka'nın yanına oturttu ki yatak çarşafının üstünde parlayan korkunç kanı görsün ve titremeye başlasın. Tumov, bunu bekliyordu. Polis müfettişi, Bodmar'ın bu pek az bulunur oyunla ilgilendiğini, bu duruma şaştığını, sandalyeden şöyle bir eğilerek, Tumov'un beklediği gibi yaptığını görünce sırıttı. Bodmar, kanlı çamaşırlara, üstü örtülü, upuzun yatan cesede bir göz attı.

Tumov, üzüntüden kesilmiş kışık bir sesle «bu Gorlovka, suçsuz, zavallı bir insandı» dedi. «Yurdunu seven dosdoğru bir adamdı. Şimdi orada yatıyor, kaskatı kesilmiş, kafası parçalanmış, beyni dışa fırlamış. Korkunç bir görünüş bu, yoldaş...» Tumov, o katta görevli olan Ustenyka'nın elindeki listeye baktı. «... bay Bodmar.»

Bodmar birkaç defa başını öne iğdi. Tumov'un sözünü hiç kesmedi. Konuşmayı seven insanları bırakın konuşsunlar, böylece daha uysal olurlar. Tumov, konuşmaktan yoruldu, biraz soluk almak için arkaya yaslandı. Konuşma bozuk bir Almanca ile sürüp gitti. Bodmar, herkesi şaşırtan br Rusça ile karşılık verdi. Polis müfettişi sesli sesli burnundan soluyor, otelin müdür yardımcısı ellerini oğuşturuyordu; korkusuz, pekgöz bir kadın olan Ustenyka öyle şaşırdı ki elinden listeyi düşürdü.

Bodmar, «Bana böyle bir olayı gösterdiğinizden dolayı size çok teşekkür ederim. Ortada bir cinayet var, anlıyorum. Ancak ben Sovyetler Birliğine başka şeyleri yazmak için geldim. Cinayet bizde yeterince var... kendi kendinin kafasını parçalamış adamlar çok!» dedi.

Boris Grigoryeviç candan bir dost kesiliverdi. «Dilimizi çok iyi biliyorsunuz sayın Bodmar» dedi. Sesinden dilinin altında birşey olduğu anlaşılıyordu. Bodmar bunu anladı ve kendini ona göre hazırladı. Onlar, ben bu adamı, orada, yatakta öldürseydim gene inanmazlardı pek, diye

düşündü. Böyle budalaca bir şeyi kimse düşünmez.

Bodmar ayak ayak üstüne atınca Tumov'un kaşları çatıldı:

— «Sorguya çekildiniz, size karşı çok saygılı davranıldı, sizin de daha derli toplu oturmanız gerekir. Dik duracaksınız, başınızı kaldırıp ellerinizi dizlerinizin üstüne koyacaksınız. Ayak ayak üstüne atmak karşısındakini kışkırtmak demektir.»

Tumov içinde bulunduğu siyasi durumunu düşünerek bu işin üstüne daha fazla varmadı ve kendini tuttu.

«— Rusça öğrenim gördüm» diyerek Bodmar konuşmaya devam etti. «Doğrusu çok güç, sıkıcı bir dil.»

Tumov: «Almanca daha sıkıcıdır» diye sert bir karşılık verdi.

«— Ben de sizin gibi düşünüyorum. Almanyada bile çok az Alman, iyi Almanca bilir. Bugün Almanyada öyle çağdaş yazarlar vardırki, yazdıkları ancak bir kundak çocuğunun müşahedeleri olarak değerlendirilebilir.»

«— Konuşma bitti artık!» Tumov iki elini deri kayışının arasına soktu. «Şimdi konuya gelelim.»

«— Çok rica ederim, artık bitirelim,»

Bodmar kol saatına kısa bir göz attı. Yarım saat içinde geziye başlamalıydı. İlkin, geniş demiryolu üzerindeki Tulada, daha sonra Alman ordularının ilk sardıkları bölgenin ortasındaki Orel ve Kurskta olacaktı. Burada her metrekare yer kanla sulanmıştı. Büyük zırhlı birlikler burada yokoldu. Oka ile Seim'i birbirine bağlayan en ünlü «köprübaşları» da gene buradaydı. Öncü öncüsü olan bir avuç insan ırmağın karşı kıyısında öteki birlikler geçinceye kadar tırnaklarıyle yerleri öylesine eştiler ki onların gövdelerinden kurulan siperle yeni bir cephe açıldı.

O zaman buna kahramanlık deniyordu, kumandanların boyunları şövalye nişanlariyle, piyade erlerinin göğüsleri şeref madalyalarıyla süsleniyor, ölenler de şu sözlerle gö-

mülüyordu: «Sen ölüyorsun, fakat Almanya yaşayacak!» Yada «Almanya seni unutmayacak». Yaralananlara bile, savaş topalları, savaş sakatları, savaş körleri, savaş yüzünden çıldıranlar, gözleri bozuklar deniyordu. Yıllarca sonra bir kolundan, bir bacağından ya da bir gözünden olmaya eski bir pantolondaki yırtık gibi değer verilerek aylık bağlanınca onlar da vatanlarına karşı duydukları minnettarlığı bildiriyorlardı.

Herşey sahte. İkiyüzlüce. Genel bir küçümseme. Vaktiyle Rusya kırlarına sürüklenerek, Finlandiya körfezlerinden Karadenize, Leningradtan Kafkasyaya kadar saldırı üstüne saldırıya geçen, Taiga ormanlarının derinliklerinden fırlayan kurtlar için bir milyon koyun sürüsü olan genç insanlar şimdi küçümseniyordu.

Doğuya doğru at koşturalım... yüzyıllardan beri Almanların kafasını karıştıran buydu. Evet, siz Almanlar doğuya doğru atları sürdürüz, hem de üst üste. Işığa koşan, orada yanan, durmaksızın ışığa koşan, fakat daha önce gelenlerin üstünden geçtiği cesetlerine bakarak birşey öğrenmeyen, alevlerin içinde yokolup giden sivrisinekler gibi. Tarih, doğuya giden yolun onlarda atadan kalma bir hastalık olduğunu göstermek için bir ibret kitabı olmadı. Bu dev gibi ormanlara, bataklıklara, steplere, tundralara Hurra sesleriyle saldırdılar; sonra bir yıkıntı yığını olarak bitmiş tükenmiş, cılızlaşmış, kemikleri sayılacak gibi döndüler bu ülkeden; orada bir ordu, çöldeki bir karınca sürüsü gibi yolunu şaşırdı kaldı.

— «Sabahın erken saatlerinde nerdeydiniz?» diye sordu Tumov.

Bodmar onun bu düşüncelerinden kaygıya kapıldı. Katı gerçek şimdi bir kat daha ağırlığını duyurdu üzerinde: elbette ben bir Almanım, diye düşündü. Bir Alman, tekrar Alman sömürgesi yapılmak için özlem duyulan bu ülkeye geldi, onun öldürülen bir Rusun yanında oturması boşuna

değildir. Almanların gerçek yeri budur.

«— Yatakta», dedi Bodmar. «Yorgundum. Öğleden önce Şeremetyevo'ya indim, öğleden sonra her Moskovayı görmeye gelenin yaptığı gibi ben de Kremlini seyrettim, akşam biraz fazla yedim, ilkin bir solyanka-etli çorbası, sonra hamurişi bir hani balığı (soğanlı, biberli, kimyonlu, pancarlı, domatesli, kaymaklı) bir kuzu kızartması, en sonra da-hayatta en çok sevdiğim - kırmızı şaraba doğranmış elma. Bir şişe beyaz şarap, bir Gürcü içkisi içtim. Böyle bir sarhoşluktan sonra insanın nasıl yorgun düşeceğini anlarsınız artık.»

«— Bizim mutfağımız çok ünlüdür», dedi müdür yardımcısı keyiflice. «Fakat bu kadarı da çok.» Tumov bu övünmeleri şöyle öfkeli bir bakışla kesti.

«— Tanıklarınız var mı?»

«— Yemek yediğim için mi? Hesap pusulası tabii»

«— Uyuduğunuz için!»

«— Hayır.» Bodmar sorguya çekme işini şakaya boğmaya başladı. Bu gereksiz, anlamsız durum onu kızdırdı. «Odamda oldukça geniş bir yatak vardı, fakat gece tanık göstermem için böyle bir davetiye alacağımı hiç düşünmediğimden, yatağıma kimseyi çağırmak da aklıma gelmedi».

Tumov nişadır koklamış gibi yüzünü buruşturdu: «Bırakın alayları sayın Bodmar. Burada bir adam öldürüldü», dedi yüksek sesle. «Bir yurttaşımız. Sizin yanınızdaki odadaydı.»

«Sizin oda komşunuzdu.» Bodmar ellerini karnına doğru çekilmiş dizlerine doladı. Bu cansıkıcı durumdan karşısında ona kötü bir peynir kokusu saçıyormuş gibi gelen Tumov'a biraz sertçe: «Siz kimsiniz yahu?» dedi.

«— Binbaşı Boris Grigoryeviç Tumov, KGB'den» Tumov bekledi, fakat Bodmar'ın kılı bile kıpırdamadı. Bir Rusun gözünde KGB insanın tüylerini diken diken eder.

KGB Lubyanka'da gürültüler koparan gardiyanlariyle Allahsız Sovyet polisinin bağlı bulunduğu GPU'nun bir koludur, KGB insan yüreklerini çürük kütükler gibi parçalayan bir sözdür.

«— Aaa. KGB'den», dedi Bodmar, «Çok şeyler söylenir onun için!»

«— Yalandır», diye uludu Tumov.

«— Bunları kim uydurabilir Binbaşı?». Bodmar cebinde sigara aradı, sonra ezik bir paket buldu, bir sigara aldı, kutuyu Tumov'a uzattı «İçer misiniz siz de?»

Boris Grigoryeviç sigara içmeyi yasaklamak ister gibi düşündü. Sorguya çekilen, suçsuz olduğunu daha ortaya koyamamış olan bir insan sigara içmemeli. Tumov kendisine uzatılan paketi görmemezlikten gelerek çevresinde bulunanlara bir göz attı, bir de baktı ki onlar dikkat kesilmiş bu sahneyi gözlüyor. Sayın Binbaşının ne yapabileceği gözlerinden okunuyordu. Sigarayı Almanın elinden vurup düşürsün mü? Ona bağırsın mı? Onu Lubyankaya götürsün mü? Aynı şeyler olacak gene, yoldaş. İyi bak...

Tumov, daha önce davranarak ceketinin cebinden çıkardığı çakmakla Bodmar'ın sigarasını yaktı.

Orada bulunanlar birbirlerine baktılar. Çok usta bir köpektir bu Tumov! Sanığı nasıl da ninniliyor. Bir anne çocuğunu kucağında sallar gibi sallıyor onu. Böylece söyletecek onu güya. Hey kardeş hey, sigaranı yakmakla Tumov'dan kurtaramazsın kendini!

«— Niçin burada duruyorum ben?» diye sordu Bodmar. «Ben uyudum.. uykuya dalınca ne duyarım, ne görürüm, ne koku alırım. Siz bunları yapabilir misiniz, binbaşı?»

«— Siz, Gorlovka ile aynı uçakta mıydınız?» Tumov oyununu oynamaya başladı.

«— Gorlovka kimdir?»

«— Ölü.»

«— Ah, evet, daha önce adını söylemiştiniz.» Bodmar, üstü örtülü cesede yangözle baktı. «Ben onu nasıl bilebilirim? Öyle sanıyorum ki -belki de- o uçakta doksanıncı yolcuydu. İnsan herkesin yüzünü seçemezki, üstelik ben onu hayal bile edemiyorum. Yalnız benim yanımda oturan Valentin Prokovyeviç Tişin adlı bir doktordu. Prag'ta yapılan bir kongreden Moskovaya dönüyordu.»

— «Peki Gorlovka?». Tumov şöyle bir sarsıntı ile örtüyü çekti. Kanlara batmış ölü, inceleme yapmak isteyen polis müfettişinin tuttuğu fenerin soğuk ışığı altında duruyordu. Gorlovka'nın başı yarılmış bir kavun gibiydi. Bodmar ölüye bakar bakmaz başını çevirdi. Cesetlere hiç bakamazdı. Sonra alımlı çalımlı bir adam odaya girdi. İki metre boyunca, bayrak direği gibi ince, küçücük yuvarlak başında bir şapka. Bu koyu yeşil başlık, birçok Moskovalının kışın fırtınaları, yazın yakıcı sıcakları dolayisiyle giydiği büyük dağkeçisi sakalından kötü örülmüş bir şapkaydı. Bodmar gözlerini uğuşturdu, bir hayal görür gibi oldu.

«— İşte. Doktor! Şimdi daha açıkça bakabiliriz konuya!» Tumov bu ince uzun adama bir göz attı, sonra bir tiyatrodaymış gibi çıplak Gorlovkayı gösterdi. «Ölüm zamanı. Ölüm sebebi. Çevrede bıraktığı genel tesir. Eski yaralar. Hepsi incelenecek bunların!. Ölü hiç yerinden oynatılmadı. Size şunu söylemeliyim ki Piotr Ivanoviç: burada önemli bir adam yatıyor! Çok önemli bir adam!»

Üniversitenin adlî tıp enstitüsünden olan Dr. Lipov, öldürülen Gorlovka karşısında pek irkilmedi. Ormanda, yemek borusunu duyan bir yukarı Bavyera orman işçisi gibi şapkasını ensesine doğru kaydırdı. Sonra feneri ölünün başına yaklaştırdı, öne doğru iğildi:

«— Ölüm sebebi kafanın parçalanışı», dedi. Sesi bir bodrumdan gelir gibi çok derinden çıkıyordu, boynuna kadar uzayan geniş bir yara izi de vardı onda.» Yoldaş bu yaradan ölmüş. Ben böyle bir darbe yedikten sonra yaşayan

kimseyi görmedim. Genel olarak kafa ikiye bölününce irsan ölür gider.»

Bodmar sigarasını tadını çıkara çıkara içiyordu. Bu adam amma da alaycı, diye geçti içinden. Bu sahneyi sonradan yazmaya kalksaydım kimse inanmazdı. Bu öylesine hayalî, öylesine masalımsı ki... öyle delice iş ki, ayrıntılarını kaçırmamak isteyen insanın soluğu kesiliyor.

Dr. Lipov elçantasını açtı, lastik önlüğünü, eldivenlerini giydi ve önlüğünü arkadan Ustenkaya bağlattı. Tumov iki eliyle işaret edince oda boşandı. Oda hizmetçileri, müdür yardımcısı, iki garson ve üç polis dışarı çıktı. Salonun yanında durdular. Aralık kalan kapıdan, onların biraz seslice konuşmaları bir manastırda tövde ilâhileri söyleyen rahiplerin sesleri gibi uzak uzak duyuluyordu.

Dr. Lipov'un incelemelerini Bodmar görmüyordu. O yalnız, cerrahi alet seslerini duyuyordu. Ölüyü çevirmek için iki polis çağrıldı, bir zamanlar zavallı Gorlovka'nın içinde sevinçle zıpladığı geniş yatak gıcırdadı... dökülen kan kokularıyla karışık bir gürültü duyuldu, tiksintiden Bodmar'ın damağı yanar gibi oldu.

Tumov, bir leşin üzerinde bekleyen akbaba gibi ilgiyle bakıyordu.

«— Ölüm aşağı yukarı sabahleyin dörtte olmuş, dedi Dr. Lipov. Sonra, Bodmar'ın görüş alanı içine girdi, eldivenleri kanlı kanlıydı, bu iki metre boyundaki adamın küçücük başındaki şapka biraz kaymıştı. «Başka hiçbir yara yok, sayın binbaşı. Yalnız baş ikiye ayrılmış. O kendini kollamamış. ... uykuda öldürüldüğü muhakkak. Suç aracı küçük bir balta olabilir. Herşey bir anda olmuş bitmiş»

«— Yeter».

Tumov tekrar Bodmar'a döndü, Bodmar ikinci sigarayı almış, fakat bu defa kendi çakmağiyle yakmıştı. «Saat dörtte siz yatıyor muydunuz sayın Bodmar?»

«— Evet, yalnız başıma yatıyordum.»

«— Yoldaş Gorlovka aynı uçakla sizin gibi Pragdan geliyordu. Yanında çok önemli belgeler vardı.. bu belgeler bavuldan kayboldu.»

«— Çok üzücü bir olay» dedi Bodmar. O şimdi göz altındaydı. Tumov'un mantığı belirlenmiş bir amaca doğru gidiyordu, Bodmar bunun kendisi olduğunu seziyordu.

«— Onlar, Batı Almanya için çok önemli belgelerdi»

«— Ben onların İngiltere, Fransa, Amerika, Norveç, İsveç, hatta Lictenstein için de önemli olduğunu sanıyorum.»

«— Siz öldürenin yanındaki odada kalıyorsunuz ve soruşturmayı gerektiren zamanla ilgili birşey söylemiyorsunuz.»

«— Bu otelde kalanlar 600 kişiden az değildir. Oysa siz ne yapmak istiyorsunuz? Belki buluruz diye bu önemli belgeleri sadece benim odamda arıyorsunuz.»

«— Öbürlerini daha önce aradık.»

«— Sizi protesto ediyorum!»

«— Niçin? Buna siz izin verdiniz.»

«— Ama şimdi. Daha önce değil!»

«— Bu pek nazik ayırımı kim yapacak?» Tumov ağzını yayarak güldü. «Öteki misafirler de bu salonda sorguya çekilecek. Siz odanızdan ayrılmayınız. Fakat, Gorlovka'ya en yakın olduğunuz için önce sizi sorguya çektik. Söyleyecek bir şeyiniz yok mu?»

Bodmar sigarasını yere atarak ezdi. O sırada onun için pırıl pırıl bir dökşeme üzerinde bir lekenin pek önemi yoktu: «Ben gazeteciyim. Tam yedi dakika içinde başlamam gereken bir geziye çıktım. Ben, sizin İçişleri bakanlığınızdan büyük bir yetki aldım. Bunu bilmeniz sizin için yararlı olurdu.» Tumov'a Kremlinden aldığı yazıyı uzattı. Binbaşı, yüreği çarpa çarpa okudu.

«Boris Grigoryeviç, bu sana belli bir yerde dur» demektir, diye düşündü. İş sarpa sarıyor. Böyle cinayetle şüp-

heli bir kimseyi başkalariyle tanıştırmak General Rovenkinov'un gözünde iyi bir davranış olmaz; yapılacak iş değil bu. Eğer kendilerinden şüphe edilen kimselerin daha sonra suçsuzluğu anlaşılırsa... onlar için de bir şeyler yapılırdı! Rus polisinin eski geleneği bunu gerektirir her zaman: ilkin tutuklamak, herşeyin üzerine büyük bir ağ atmak... nasıl olsa birisi ağa takılır kalır.

Tumov yazıyı geri verdi ve Bodmar arkasını döndü. Dr. Lipov yatakta boyuna cesedi evirip çeviriyordu. Polis müfettişinin getirdiği bir fotoğraf vardı, Gorlovka'nın başının fotoğrafı. Yalnız Dr. Lipov'un sesi ortalığı gürültüye boğuyordu.

«— Kafanın her yandan fotoğrafı çekilsin», dedi. «Sonra buraya...»

«— Bunu da mı?» diye fotoğrafçı kekeledi. Dr. Lipov bir cımbızla Gorlovka'nın üreme organını tutarak kaldırdı.

«— Sizi rahatsız eden birşey mi var burda?» diye homurdandı.

«— Böyle fotolar pek alışılmış değil, yoldaş.»

«— Fakat gerekli. Russlan Dementiyeviç yumurtalıklarının altına birşey yapıştırmış. Bakın buraya yoldaş. İşte plasterin izleri burada. Gorlovka galiba lekeleri çıkarmak için yıkanmaya fırsat bulamamıştı. Kâfir şeytan, bunların fotoğrafta görülmesi gerekir.»

Tumov kızdı. Şimdi işler büsbütün karıştı. Demek yalnız belgeler çalınmamış, mikrofilmler de gitmiş. Tumov, Boris Dementiyeviç'in karnına doğru eğildi, Dr. Lipov cımbızı daha yukarı kaldırdı, Tumov daha çok eğildi.

«— Çok kötü bir gün», dedi herşeyi kavramışçasına. «Yoldaş, burada benim şimdilik göremediğim bir yıkım vardır.»

Yelena Antonovna'nın ortaya çıkışıyle Binbaşı Tumov'un kötü günü daha da kötüleşti. Önce salonda bir ağızkavgası çınladı, sonra yatakodasının kapısı açıldı, Yelena birdenbire içeri girdi.

Dr. Lipov cımbızı bıraktı, Tumov masa örtüsünü tekrar çıplak Gorlovka'nın üzerine örttü.

«— Siz misiniz Yelena?» diye Tumov korkuturcasına bağırdı. «Kızım sizin ne işiniz var burada? Hemen dışarı çıkın... burada sizin için görülecek birşey yok! Burada bir adam öldürüldü.»

«— Peki sayın Bodmar'ın ne işi var bu odada?»

«— Onu sorguya çekiyoruz.»

Yelena Antonovna tepindi, o güzel ayaklarında beyaz, kırmızı tokalı son moda deri ayakkabılar vardı. Dizkapaklarına kadar inen çok güzel bir elbise giyiyor, kiraz çiçekleri ortasında bir bahar sabahı gibi tatlı ve buram buram kokuyordu. Dudaklarına ışıl ışıl bir ruj sürmüş, kaşları alınmış ve çekilmişti. Bir de yakıp tutuşturan gözler, kısa kesilmiş saçlar... gönüller açan bir görünüş.

«— Bitişik odaya gidin» dedi Bodmar'a, bir tabura kumanda verir gibiydi.

«— Başüstüne. KGB izin verirse.»

«— Uzaklaşın». Tumov, bir daha buraya adım atamıyacaksın, bu son gidişindir, der gibi alaylı alaylı gözkırptı.

Bodmar eğilerek Yelena'yı selâmladı. Onun gelişinden sevinç duyduğu anlaşılıyordu. Dün, onu bir daha göremiyeceğini sanmıştı, yüreği ezilmişti bundan dolayı. Kırgınlıkla birdenbire ayrılmışlardı, pek hoş değildi bu; Bodmar asansörle yukarı çıkarken Yelena'nın yumruklarını sıkarak arkadan bakışı onu çok üzmüştü. Unutulur bir tablo değildi bu.

Ama işte, Yelena gene geldi. Boyanmış dudaklarla, çekilmiş kaşlarla. Kısa etekli elbiselerle. Beyaz bir demet gibiydi güneş ışığında.

Bodmar, önünden geçip odadan çıkarken, yavaşça «Teşekkür ederim» dedi Yelena'ya.

Yelena Antonovna hiç kımıldamadı. Başını öte yana çevirmiş, öyle, duruyordu, fakat Bodmar'ı anlamıştı artık. Benim görevim Bodmar'ı geri götürmek değil, şimdi bana düşen, benim yapmam gereken nedir? diye düşündü. Hangi lânet şeytan düştü peşime? Fakat duygularına nasıl karşı durabilir, kim yapabilirdi bunu? Bir av köpeği gibi bütün gün o yana bu yana koştum durdum.

Hey tanrım, dün Yelena Antonovna için çok kötü bir gündü. İçini çekerek bir kahvede sıralanan renkli meyve sularına, ve onunla ilişki kurmak isteyen iki delikanlıya dik dik baktı, kuyruğunun üzerine oturmuş bir kedi gibi hırladı. «Şu sümüklü burnunuzu silin!» diye mırıldandı. «Nasıl da oturmuşlar masanın çevresinde? Bunlar bir domuz ahırından çıkmışa benziyorlar...»

Öğleden sonra «Ukraina» oteline döndü. Bir taksi içinde bekledi, on ruble ödedi ve boyuna sinir kliniğine gidip gitmeyeceğini soran şöförü susturdu!» Bekleyin ve susun, yoldaş!»

Öğleden sonra saat üçe doğru Bodmar otelden ayrıldı. Kapıcı otoparktan başka bir taksi çağırdı, Yelena oturduğu arabadaki şöförün omuzuna dokundu.

«— Arkadan!»

«Ahaa!» Şoför motorü çalıştırdı. «Siyasi bir şey mi? Bir yabancı mı? Öyle görünüyor, yoldaş. Elbiseleri korkunç bir kapitalist biçimi... Daha genç ve daha erkekçe bir tesir yapıyor giydikleri. Emperyalistler her zaman ikiyüzlü olurlar» Şoför gülecekti fakat gülmesi önlenen biri gibi sırıttı, frenleri bıraktı.

«Sürün!» diye öfkeyle bağırdı Yelena. «Her budalaca sözünüze karşılık paranızdan bir kapik keseceğim.»

Bütün gün Bodmar'ın arkasında yürüdü... Kremlinde zıkzaklar çizerek dolaştı. İvan Veliki çankulesinden büyük

«Çar Kolokol» çanına kadar. «Çar Puşka» topundan Blagovesçenski katedralinin saat kulelerine kadar. Çarların taç giydikleri Göğe Uçan Meryem kilisesinden, Çarların mezarları bulunan Arhangelski katedraline kadar. Onun yakınında durmak gerçekten çok güç bir iş oldu, Bodmar'a sezdirmeden, gözlerini hiç ondan ayırmadığını, binaları gezerken daima yan çizdiğini, sütûnların arkasında, köşelerde ya da mobilyaların arkasında saklanmaya çalıştığını anladı. Yabancıları gezdiren kılavuz bu işe şaştı, arkadaşı turistleri yandaki salona iletirken Yelena'yı gümüş kakmalı bir dolabın arkasına çekti. Fakat Yelena Antonovna ona küçük bir belge gösterdi, hiç ses çıkarmadan Luka Petroviç'in burnuna doğru uzattı... kılavuz belgeyi görünce bir subay karşısındaymış gibi selâm vererek eliyle ağzını tuttu ve yuvarlanırcasına hemen öteki turistlerin yanına gitti.

Yelena Antonovna'nın bambaşka bir insan olduğu, bundan anlaşılıyordu. Oysa ilk bakışta sokulgan, ufak tefek, sevimli, bir avcının samuru kovalayışı gibi erkeğin ardına düşen, yüreğinin derinliğinde aşka susamış bir kadından başka türlü görünmüyordu pek.

Bir öğle sonrası böyle büyük bir sıkıntıyla geçti, Yelena «Ukraina» oteline dönünceye kadar Bodmar'a şöyle uzaktan yoldaşlık etti. Ona hiçbir şey söylemedi. Akşamleyin sekizde, Bodmar otel lokantasının yemek listesine göre yemeğe başladığı sırada, Yelena kendi görev bürosuna başvurdu, orada yalnız yüzbaşı Isvolski'yi buldu.

Yelena Antonovna, «İntourist»e bir anlaşma ile bağlı üyedir. Onun asıl görevyeri Ecke-Lubin-Allee ve Kuybişevada'dır. Sovyet Rusyanın gözü ve kulağı olan yerde: «Komitet Gossudarstwennoi Besopassnosti», (Milli Emniyet Bakanlığı) kısacağı «KGB». 41 numaralı odasında Binbaşı Tumov'un yazı masasının bulunduğu bina.

«— Geç vakitlere kalmışsınız Yelena Antonovna» dedi yüzbaşı Isvolski, yorgun yorgun, sonra saate baktı. Dı-

şarda pırıl pırıl bir bahar varken, bu taş dolapların arasında geçen bir gün insana iki kat uzamış gibi geliyor. «Ne söyliyeceksiniz?»

«— Hiç bir şey, yoldaş«. Yelena heyecanla soluyordu. Yorgunluktan gözkapakları büzülmüştü, şöyle yazı masasının üzerine uzanmak, kâğıtların arasında uyumak için can atıyordu: «Kararlaştırdığımız gibi yarın sekiz buçukta yola çıkacağız. Öğle yemeğini Tula ile Orel arasında yiyeceğiz. Bodmar çok hızlı bir şöför.»

«— Sür'at sınırlarını aşmasına engel olun. Kimseyi tedirgin etmeden dolaşması gerekir. Tam bir özgürlük duygusu taşımalıdır.» Yüzbaşı Ivolski, yazı masasının gözünden küçük bir şişe votka aldı -ancak elli gram, yoldaş!- dedi. Yelena kadehe biraz döktü. İçinin kabarıklığını gidermek için bir yudum içti.

«— Ne eseri yazıyor bu Bodmar?» diye sordu İvolski, sonra derin bir çekişle votkasını mideye indirdi.

«— Ne yazabilir yani?»

Yelena güzel omuzlarını kaldırdı. «Hiç birşey. Sıradan bir adam. Bir turp gibi renksiz.»

Neden yalan söylüyorum, diye düşündü aynı zamanda. Kendi kendine konuşuyordu: söyle, ne istiyorsan söyle: Hayır, ben onunla bir daha gezmem. Onu bir daha görmek istemiyorum. İstemiyorum! O iğrenç bir varlıktır, bir tezektir, tiksindirici bir intikamcıdır, o ancak kof bir tavus kuşudur, kötü bir şeytandır. Onunla konuşulmaz, ona yalnız sövülür... daha birşey söyleyemedi, durdu Yelena. Bir su bendi gibi kapandı dudakları.

«Biraz daha ister misiniz?» diye sordu Ivolski ve bu mutlu akşamın ikinci votkasını kadehe döktü. Görev başında içmek kesinlikle yasaktır... fakat Ivolski şimdi görevde değildi. Saat akşamın sekizi olmuştu.

«— Peki, Bodmar kuralların dışına çıkarsa ben ne yapmalıyım?»

«— Bize bildirirsiniz. Biz buradan başka kurallar uygularız.»

«— Askeri konularla ilgili fotoğraf çekerse?»

«— Engel olmalısınız. Onun için birlikte gidiyorsunuz.»

«— Bir köprü önemlimi, değilmi, nerden bilirim ben?»

«— Köprüler her zaman önemlidir. Gerektiğinde bölge müdürünü çağırın. Biz buradan gereğini yaparız.» Isvolski şişeyi çekmecesine koydu. «Bu güzel bir görevdir, Yelena Antonovna.»

«— Yorucu bir görev, yoldaş.»

«— Yorucu olmayan ne vardır?» Isvolski resmi şapkasını başına koydu. «Siz mutlusunuz, yurdu geziyorsunuz... Ben de burada oturup cansıkıcı yazarlarla Cebelleşip duruyorum. Don'un kiraz bahçelerine benden selâm söyleyin Yelena.»

Dün akşamdı. Oldukça korkulu bir akşam, şöyle büzülüp oturan dövülmüş bir köpek gibi bir akşam. Yelena Antonovna'nın Rusakovskaya caddesindeki küçük odasında aynanın karşısına oturduğu bir akşam, dudaklar boyalı, kaşlar çekilmiş, kirpikler boyanmış, gözkapakları pudralı, kendi kendine çekidüzen verdiği, yüzünün batılı bir bayanın yüzüne dönüşmeye başladığı bir akşam.

«Bir sirk soytarısına benzedim», dedi aynaya karşı, sonra karşısında duran bu yeni yaratığı, küçümsemek, yermek için kendini zorladı. «Sirkteki bir Popow gibi. Yüzüne tükürmeli senin, maske!»

Fakat öyle yapmadı. Yüzünün düzgününü bozmadı... ertesi sabah o «maske»yi yeniledi bile. Sabah güneşi değişmiş yüzüne vurduğu zaman, eskisinden daha güzel buldu kendini.

Şimdi Binbaşı Tumov'un önünde durdu, sol yanda çıplak bir ölü, öfkesinden ateş püskürüyordu. Tumov masallar içinde yüzüyor, Yelena Antonovna'nın ona başını çevi-

rip söylediklerini sabırla dinliyordu.

«Budalalıktır bu!» diye bağırdı Yelena açıkça. «Sorğuya çekmek! Adam öldürmekle suçlama! O bir Almandır da onun için, öyle mi? Ne güzel, hazır elinizde değil mi? Hâlâ öğrenmediniz mi, Binbaşı Tumov? Hâlâ kafanızın içinde GPU cadılıkları mı? Daha anlamadınız mı çok sert davranmanın sonu ölümdür? Elçiliklere verilen resmi belgeleri okumadınız mı hiç?»

Yelena bu sabah tam bir şeytandı. Gürültü koparıyor, kelimeleri sanki Tumov'a durmadan çekiç indiriyordu. Yelena'nın bağırması Tumov'un yumuşak bir sesle kollarını kaldırıp utana utana «belgeler ve mikrofilmler yok» demesine kadar sürdü.

«— Onları arayın, fakat Bodmar'da değil». Yelena, Tumov'un önünde ağırlığını ortaya koydu. Şimdi karşı karşıya gelen iki küçük baş vardı, fakat Tumov çok sıkışık bir durumdaydı. «Ben bu olayı Mareşal Şemenkov'a bildirince sesiniz kesilecek Boris Grigoryeviç.»

Yelena'nın bu davranışı çok ezici oldu. Bu, büyük sütûnların gölgeleri altında, Yelena Antonovna'nın bir çiçek gibi açılışıydı. Mareşal Şemenkov. Yelena ona dayı derdi. Annesinin kardeşiydi, Yelena'yı büyük bir piyanist olan babası Nikolai Yefimoviç Dubronin Almanlara esir olup öldükten sonra o büyütmüştü.

«— Bodmar'ı yanınıza alın», dedi Tumov yavaşça. «Onunla canınızın istediğini yapın. Bir daha gözüme görünmesin»

Bu konuşma bittiğinde Eberhard Bodmar odasındaydı. Garsona iki defa kahvaltı ısmarlamıştı. «Kırım şampanyası da. Şaşırmayın kardeş.. sabahları pek hoş oluyor. Biraz keyiflenmeli insan.»

O sırada 689 numaralı odaya giren Yelena'yı bir şişe şampanya ile selâmladı.

«— Siz durumunuzun ne kadar kaygılandırıcı oldu-

ğunu bilmiyormusunuz?» dedi. «Tumov'u tanımıyorsunuz.»

«— Bu şişe o yüzdendir ya, Yelena. Böyle bir yığın olayla başlayan bir gün için içiyorum. Bir Kazan gölüne benzeyen Yelena Antonovna için içiyorum. Sizi bir daha görmekten mutluluk için içıyorum. Bizim güzel, yüce, tadına doyulmaz dünyamız için içiyorum.» Başka bir kadeh doldurup uzattı, Yelena kadehi aldı. Öfkesinden parmakları buz gibiydi.

«— Kadehleri tokuşturalım, Yelena.»

Sessizce başını eğdi, kadehler çınladı. Bodmar, bir dikişte kadehi boşalttı, sonra yukarı kaldırdı, omuzlarının üzerinden duvara doğru fırlattı. Kadeh bir çığlığı andıran sesle parçalandı..

«— Gerçekten sizi yalnız bırakmamak gerekiyor», dedi Yelena ve kadehini yandaki masaya koydu.

«— Gerçekten yatakta olduğumu gösterecek hiçbir tanığım yok.» Bodmar iki kolunu yukarı kaldırdı. «Yelena, benim yanımda yatmayışınız çok büyük bir hataydı.»

«— Gene mi sarkıntılık?». Yelena önünde duran koltuğa bir tekme vurdu. Bodmar bir ara şarsıldı ve incik kemiği çıtırdadı. Duyduğu acıdan yüzü buruştu, topallıya topallıya başka bir iskemleye yığıldı.

«— Günaydın yavrum» dedi ardından.

Yelena şampanya kadehini alarak odadan çıktı.

Salonda karmakarışık bir kalabalık vardı... Tumov öteki misafirleri getirmiş sorguya çekiyordu. İngiliz elinde viski şişesi, sırtında bornoz odasının kapısı önünde duruyor İngiliz konsolosuna çıkışıyordu. Garsonlar, hizmetçi çocuklar, polisler halkı yatıştırmak için ellerinden geleni yapmışlardı. Asansöre yerleştirilen bir çinko tabutla Gorlovka'nın son yolculuğu başlıyordu.

Yelena asansörle üstkata çıktı. Oradaki balkondan bütün Moskova görülebilirdi. Unutulmaz bir tabloydu bu. Dünyanın alın yazısına bir bakıştı.

Yelena burada, günün bu erken saatinde yapayalnızdı. Taiga ormanlarından, Ural dağlarının kayalı göllerinden, tundranın sessiz kırlarından hikâyeler söyleyen bir Moskova rüzgârı esiyordu boyuna. Pastacı dükkânlarının önünden esip geliyor, kulelerin içinde anaforlar yapıyor, balkonlarda vınlıyor, orta kulenin en yüksek doruğunu süsleyen kızıl yıldızın bir metrelik yüzerine çarparak gelen bir Kazak'ın söylediği türkü gibi çınlıyordu. Yelena, parmaklığa dayandığı zaman rüzgâr kısa saçlarını birbirine karıştırdı, havaya fırlattığı kadeh düştü. Küçücük parçaları pırıl pırıl parlıyordu.

«Ondan hoşlanıyorum» dedi Yelena Antonovna. «Elimde değil... ondan hoşlanıyorum»

Susmanın artık gereği kalmadı: zavallı Gorlovka'nın katili bir türlü bulunamadı. Tumov'un sorguya çekmeleri bir çöle atılan tükürük gibi yokolup gitti. Ne yazıkki otel görevlilerinden Ustenyka üç kere tuvalete gittiği, salondaki gözcülük görevini birkaç dakika ihmal ettiği için tutuklandı. Bir daha «Ukraina» oteline dönmedi. Tanıdıkların, sonradan anlattıklarına göre, onu Moskova'nın yeni hava alanında görmüşler. Bir mağazaya araba ile unçuvalı taşıyordu.

Üç gün sonra İngiliz Praga, oradan da Londraya gitti. Viski şişelerini boşaltmış, oradaki görevlilerle boyalı, oymalı ağaç eşyanın dışa satılması konusunda görüşmeler yapmış, bazı ufak tefek anlaşmazlıklar dışında herkes bu görüşmeden sevinç duymuş, onunla kurulan dostluk ilişkilerini övmüştü.

Mr. Phlebs derlerdi bu İngilizin adına, fazla tedirgin edilmedi. Bu işten olumlu bir sonuç alınamayacaktı, çünkü o da Gorlovka'nın eski kurnazlığını yaptı, mikrofilmleri

yumurtalıklarının arasına yapıştırdı. Eğer bacaklarının arası aransaydı sert çıkışlar yapacak, insan haysiyetine yakışmaz işlerin yapıldığını ileri sürecekti.

Hizmetçi Marussya odayı temizlerken, somya ile döşeğin arasında küçük, keskin bir balta buldu. Oraya saklanmış, üzerinde «Made in England» yazılıydı. Russlan Dementiyeviç'in kanları bulaşmıştı ona. Hatta beyninden kopan bir parçacık. Bunlar tesbit edildiği zaman Mr. Phlebs Prag'dan Lodnra'ya uçmuştu bile.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Steplere ve Don'a bahar geldiğinde koyu, tatlı bir koku nehrin ve bahçelerin üzerinden eser gelir. Çatlayan kavak tomurcuklarının kokusu bir bal gibi yayılır taze bozkır otlarının üzerine, kiraz ağaçlarının, yaban otlarının soluğu fışkırır bahçelerden. Karakıştan, karların eriyişi yüzünden büzülmüş tavşanlar büyümeye başlayan yabanotları arasında sıçrar durur, bir güzel kız gören Kazaklar gibi. Tarla fareleri deliklerinden ıslak çalar gibi sesler çıkarır. Kışın son kalıntılarını süpürüp götüren güzelim bahar rüzgârı saman damların üzerinde hışırdar, evleri çatırdatır, akkayınları, kavakları kırar. Birden ısınır ortalık, sıcaklık bastırır. Aylarca kardan, buzdan dümdüz bir masaya dönen bozkır bir gelincik hızıyla koşan atlıların yaylıma götürdüğü sürülerle canlanır, Don kıyısında kayıklar ona-

rılır, boyanır, sonra ışıldayan suların üzerinde açık mavi bir halının üstünde görülen renk renk noktalar gibi kayar, nehrin kumlu tabanına atılan ağlardan balıklar alınır.

Bütün ülke soluk alır. Her yanda ışıl ışıl bir taze yeşil, çayırkuşları uçar, yükselir bulutsuz göğe doğru, çatlamış topraktan bereketin özkokusu fışkırır eser, tarlalar, bahçeler beyaz, renk renk örtülere bürünür...

Don kıyısında, güdümlü ekonominin sıkı düzeni altında çalışmaya alışma epey uzun sürdü. Ondan olumlu bir sonuç alınamadığı iyice anlaşıldı. Doğduğundan bozkırlarda at koşturan bir Kazak'ın buyruk altına girerek şimdi ekin (arpa, buğday, çavdar), yarın mısır, öbürgün sebze, hatta patates ekip biçmesi olacak iş midir? Yüzyıllardan beri, bir atlı için bozkır cennet, Don ise at sürülerinin en büyük su yalağıdır.

İşye böyle pırıl pırıl bir bahar sabahı Nyuşa Dimitrovna Kolzova nehir boyunca yavaş yavaş atla gidiyordu. Burası sazla kaplı, kumlu, düz bir kıyıydı. At su birikintilerine bata çıka gidiyor, duruyor, derin solumalarla su içiyordu. Sonra Nyuşa eyerin üzerinde doğruldu, nehre ve steplere baktı, incecik burun kanatları inip kalkıyor, bahçelerden gelen bal kokulu havayı soluyordu. Geniş deri kemerli, solgun mavi bir erkek pantalonu, safran sarısı bir bluz giyiyordu, uzun boynunda kırmızı sarı, Moğol işi bir şal vardı. Bu şalın Don'a nasıl geldiğini yalnız Tanrı bilirdi. Tüccar Alevki, günün birinde bu şalı satmak için askıya asmıştı.

Nyuşa bunu ondan, günahının parası karşılığında, üç rubleye satın aldı. Bu karaborsacı Alevki bundan iki ruble üç kapik kazandı. «Görmek için, seçmek için örnek parçadır. Onu sana istediğin fiyata veririm, Nyuşa. Onu senden başka kim giyebilir, ah şekerim benim...»

Alevki burada bütün düşüncelerini bir bir açıkladı:

köyde, bütün bu çevrede, Nyuşa Dimitrovna güzel, sevimli bir kızdı, öyle cana yakın bir görünüşü vardı ki, onu görebilmek için delikanlılar iki yıl Kolzov'un evinin çevresinde dört dönüyor, azıtmış yaban horozları gibi, çayırların üzerinde cirit oynuyor, güçlerini göstermek için birbiriyle güreşiyor, yumruklaşıyor. Nyuşa'nın penceresinin önünde türküler yakıyor, çiçeklerden kolyeler örüyorlardı. Kolzov, bu Kazaklardan üçüyle öylesine dövüştüki onlardan Kalaç hastahanesine kaldırılanlar dört hafta bir mumya gibi yatağa serilip yattılar, birbirine karşı boyuna lânet okuyup durdular.

«Sonuç!» dedi, Dimitri Grigoryeviç Kolzov, kızın babası:. «Ya onlardan biriyle evlenirsin, ya da bekâr olarak toprağa girmek istediğini hepsine söylersin. Bana göre en iyisi onların içinden Granya Nikolayeviç Varvarink'le evlenmendir. Yirmidört yaşındasın artık... seksen yaşında mı torun göreceğim ben? İyi düşün Nyuşa! Yarın sabah ben bu heriflerin hepsini kudurgan tilkiler gibi yerlerde sürüyeceğim.»

Dediğini de yaptı, hem de sürülerin güdülmesinde kullanılan uzun bir kamçıyla, Bütün köyde, Nyuşa'nın bunlar arasında Granya ile evleneceği hemen duyuldu. Çünkü baba öyle buyurmuştu. O günden beri Kolzov'un evinde bir sessizlik vardı... yalnız Granya Nikolayeviç «Şubat 2 Sovhoz»undan kaçabildiği saate kadar çok ölçülü davranıyordu. O, arada işçibaşı olarak sağmal ineklerin merkez mandırasını ve boğa aşım durağını yönetiyordu. Oturduğu yerden çevreye gülümsiyerek gözatıyor, Kolzov'un yanında sürünün başında oturan, yemek pişiren, kulubeyi süpüren, ağları onaran, çileklerin üzerine şeker eken, bir yudumda pırıl pırıl suyla karıştırılmış balı içip kesik kesik soluyarak Nyuşa'ya alık gözlerle bakıyordu. Nyuşa'ya sonsuz bir hayranlık duyuyor, ama bir damat olarak yaşlı Kolzov'un gözüne girmesine de bir türlü akıl erdiremiyordu.

Nyuşa, bundan az çok pireleniyordu. Kendi işlerini yapıyor, canı çektiğinde atını eyerliyor, nehir boyunca alabildiğine koşturuyordu. Burada saatlerce yalnız başına kalıyor, sahilde oturuyor, gür çimenler içinde yatıyor, düşlere dalıyordu. Onun gizli hasretini kim bilebilirdi ki? Onun bu köyden bıktığını, bu step hayatının biteviyeliğinden usandığını kim biliyordu ki? Bütün suç Stolovaya'da köyün kültür salonunda sergilenen herkesin canının istediği gibi okuyabildiği dergilerdeydi. O dergilerde büyük kentlerin, tiyatroların, balelerin, deniz üzerindeki beyaz gemilerin, renk renk şemsiyeler altında uzanılan altın kumsalların, motorbotların arkasında su kayağı yaparken saçları rüzgârda uçuşan kızların resimleri vardı. Hey Tanrım hey, ne güzeldir dünya bu steplerin ötesinde bu Don'un bittiği yerde, orada arkada, gökle yarin birleştiği, toprağın yuvarlaklaştığı yerde, ufkun ötesinde.

Aradabir böyle uzanır Don kıyısında sereserpe, bırakır o güzel boyunu bosunu rüzgâra, bağlar uzun ve sarı saçlarını otlardan yaptığı bir bağla, toplar ensesinde, böyle dalardı hayallere...

Granya Nikolayeviç Varvarink sazlıkta, babasının yanında böyle büzülür oturur, acıkmış bakışlarla çevreyi gözler, eski bir körük gibi derin derin içini çekerdi.

Bu sabah Granya Nikolayeviç serbestti. Bütün gece kıyasıya çalıştı; yedi inek bu gece doğurmuş, onun için çok sıkıntılı bir iş olmuştu bu. İnekler artık soysuzlaşmış, yavrular kendiliğinden, hem de erken doğmuştu. Granya Nikolayeviç'in yüzünde bir ebenin döktüğü terler vardı. Kolzov'un evinin önüne geldiği zaman Nyuşa'yı nehir boyunca atla giderken gördü. Hemen onun ardından koştu, yaşlı Kolzov'un yanına giderek sevinçle «bugün çok güzel bir gün babacığım!» demekten vazgeçti. Canının çektiğini yapmayı düşündü üstelik. Bundan da ne çıkar diye, düşündü. Her yerde bahar. Herşey çoğalıyor.

İnekler buzağılıyor, koyunlar kuzuluyor, kısraklar taylarını doğuruyor, kuşlar yuva yapıyor... yalnız Nyuşa ve ben yapamıyoruz bizim için gerekeni. Bu durumu değiştirmeli artık.

Nyuşa Dimitrovna, arkasından dörtnala giden bir atın ayak seslerini duyunca, eyerin üstünde döndü. Granya bir tepenin üstünde görünüyor ve ona işaret ediyordu. Birkaç dakika sonra ıslak kumsalda onun yanına vardı. Atlar sevinçle selâmlaştılar, başlarını birbirine sürterek yalaştılar.

Granya, biraralık kara kara düşündü. Benim bindiğim kısrak kısırdır, oysa ben tam kıvamında bir erkeğim.

«— Güzel bir gün» dedi, ve parmağıyla eyere vurdu. Yüce bir varlığın karşısında durup yalvarır gibi açılmıştı elleri.

«— Evet», Nyuşa atı tekrar sahil boyunca sürdü: «Bu zamanda burada ne işin var?»

«— Ben serbestim Nyuşa, bütün gece kıyasıya çalıştım. Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi. Senin atla uzaklaştığını görünce kendi kendime düşündüm! sen de yatağa uzanarak tembel tembel uyuyacağına ona arkadaşlık edebilirsin, nehir boyunca dedim. Nasıl iyi bir düşünce değil mi?»

Nyuşa sustu. Eyerin üzerinden aşağı doğru eğilerek kopardığı birkaç uzun sazı kırbaç gibi havada salladı. Granya Nikolayeviç kaçındı. Dişlerini gıcırdattı.

«— Nyuşa, bir defa konuşmamız gerekir» dedi. «Bizim için herşey açık olmalı artık. İlkbahar geldi, bir yuva kurmamız için en iyi zaman. Köyde bizim düğünümüz bekleniyor. Geçen gün şu zengin Brungaski beni yakaladı ve sordu: naaa, ne zaman sizin yatağınız bu caddeden geçecek, yollara çiçekler serpilecek he he he?» Ben de kasketimi gözlerimin üstüne indirerek yanından uzaklaştım. Ama her zaman böyle yapamam artık.»

«— Ben daha evlenmek istemiyorum» dedi Nyuşa ve atını dizlerine değin suya batıncaya kadar Don'un sığ kıyısına sürdü: «Hem, ben seni sevmiyorum.»

Granya midesine bir yumruk yemiş gibi yüzünü buruşturdu: «Hiç böyle açık konuşmadın Nyuşa. Ben gulyabani miyim? Kör müyüm? Topal mıyım? Yoksa kamburum mu var? Şaşı mıyım? Bir porsuk gibi uyuz muyum? Neyim var?»

«— Hayır, Granya Nikolayeviç.» Nyuşa Don'a doğru baktı. Dört kadın karşı kıyının yamacından uzun sazları keserek yakmışlar, duman sütunları dimdik yükseliyordu. Sonra duman sütûnu sola doğru bölündü, rüzgar bölünen dumanı dağıttı. Güzel bir görünüşü vardı bu olayın. «Sen ağzı burnu yerinde bir insansın. Kendine bir kız bul da herkes sevinsin.. beni rahat bırak yalnız.»

«— Güldüreceksin beni. Dimitri Grigoryeviç kızının evlenecekse ancak benimle evleneceğini her yerde söyledi. Annen Evtimia'da beni kutladı, bana 'benim oğulcuğum' dedi.»

«— Öyleyse annem evlensin!» Nyuşa güldü ve uzun sarı saçlı başını arkaya doğru attı. Omuzlarına dökülen saçları sarı buğdayları andırıyordu. «Ben seni istemiyorum! Anlıyor musun? Evlenmek istemiyorum.. asla.»

Örgülü sandallar giydiği ayaklariyle atın böğürlerine vurdu. At önce ileri doğru atıldı, korkuya kapıldı, şahlandı, sonra cin çarpmış gibi dörtnala kalktı, başını öne doğru uzatarak bütün dizginlerden boşandı. Ayaklarıyla kumsalı çekiçliyor, eyere kadar suları sıçratarak Nyuşa'nın mavi pantalonunu ıslatıyordu.

Granya Nikolayeviç, arkasından dik dik baktı, şu masallaşan Sibirya atlılarına döndü gözünde Nyuşa. Granya Nikolayeviç iki eliyle siyah, kıvırcık saçlarını yoldu.

«Bu da kadın!» diye sövüp saydı! «Şeytan onun gövdesi içindedir. Başka türlü davranacak mı dersin? İnekler

de hırçındır, sımsıkı yakalandıktan sonra boğalar aşar onları. Aldandığını anlamıyor musun a kurtcağızım benim? Sonunda sen de olacaksın. Kıskıvrak yakalayınca seni, karşı koyamazsın bana artık»

Sonra, her zaman olduğu gibi çıplak atın üstüne atladı, yelesi dim dik duran boynuna doğru eğildi, açık eliyle atın titreyen göğsüne vurarak bağırdı:

«— Hey hey! Koş, kartal gibi uç! Göster ona... atıl... daha hızlı koşarsın onun atından, haydi oğlum.»

Kazak at koşturunca dünyanın dili tutulur. Rüzgâr utanç duyar, bulutlar dona kalır olduğu yerde. Artık dünyada yalnız at ve binici vardır, bakışlarında çınlar onun yüreğinin sevinci.

Granya şeytan gibi at sürüyor, eyerin üzerinde yalpalıyor, yalnız çizmeleri üzengilere demirle çakılmış gibi duruyordu. Yüzünü kısrağın yelesine yapıştırmış, tırmalayıcı bir sesle hayvanın kulağına bağırıyordu. Nyuşa da atı öyle koşturuyordu ki yer titriyor, nalların yerden kaldırdığı tozlar havaya sıçrıyordu. Granya gibi o da başını atın yelesine dayamıştı.

Kumsaldaki suların üzerinden atlıyor, çukurlardan, su birikintilerinden sıçrıyor, derin derin soluyan atın üzerinde yüzyıllardan beri Don boyunca köyden köye at koşturarak yollarda «Tatarlar geliyorlar! Tatarlar!» diye bağrışmalara yolaçan bir Kazak gibi duruyordu.

Ne çıkar çok iyi at sürmekten, başkasının atı daha iyi olduktan sonra? Granya daha hızlı at koşturuyor, aradaki uzaklık gittikçe kısalıyordu. Atlar başbaşa koşmaya başladı. Granya kahkahayı attı, eyerin üzerinden eğilerek Nyuşa'nın elindeki dizginleri kendine doğru çekti, onu sımsıkı kucakladı.

Nyuşa çırpınıyor, Granya'nın yüzüne karşı bağırıyor, yumruklarıyla ona vuruyordu. Bu durum, onun arkasından koşan atın stepteki yamacın ardında kalarak gözden kay-

bolmasına kadar sürdü.

Granya'nın gücü kesildi. Ya Nyuşa'yı sımsıkı tutarak attan yuvarlanacak, onu elden kaçırmayacak, ya da eyerin üzerinde kalacak, düşmeyecekti. Bu konuda bir şimşek hızıyla karar vermek zorundaydı. Sonunda Nyuşa'nın sıcak, yumuşak gövdesini seçti. Yere düşmeyi göze aldı. Sarmaş dolaş kumların üzerinden ta suyun kıyısına kadar yuvarlandılar, daha ileri gitmelerini ancak su önledi.

Granya boyuna gülüyordu. Bir kurdunki gibi bembeyaz ve sağlam dişlerini gösteriyor, derinden gelen hırıltılarla ona saldırıyordu. Nyuşa sığ suda ve onun altındaydı. Bluzu iyice derisine yapışmıştı. Granya boyuna onun güzel, yuvarlak sıkı memelerine bakıyordu. Sütyeni yoktu, memeleri insanı çıldırtırcasına dışarıya fırlamış, açılmıştı. Ellerini çıplak eti üzerinde öteye beriye kaydırıyordu. Bir aralık kızın elbisesini yırtmaya, onu ezip sıkmaya başladı. Bluzunun yakalarını yırttı, pantalonunu aşvağı çekti. Kızın titreyen gövdesi üzerine bütün ağırlığıyle çullandı.

«Köpek!» diye bağırdı kız. «Ulan puşt! Bok! Bırak beni! Bu yaptıklarını anlattığım zaman senin kafanı kıracaklar. Defol, rezil herif!»

Oysa Granya Nikolayeviç onun sesini duymuyordu bile. Başka zaman yapmaya utandığı, yapamayacağı işleri yapacak kadar kendinden geçmişti. Çılgına dönmüş, aklı başından gitmişti iyice. Hışlıyor, boğulurcasına derin derin nefes alıyor, Nyuşa'nın çıplak memelerini kolları arasında eziyor, dışarıya fışkıran beyaz memelerin uçlarını öpüyor, bu arada kızı büsbütün soymaya, kendi pantalonunu aşağıya indirmeye çabalıyordu.

Başaramadı bunu. Yüreğine işleyen bir acıyla fırladı geriye doğru, pırıl pırıl güneş karardı gözlerinde, alt üst oldu dünya, morardı birden toprak. Sonra karnının altından, kasıklarının arasından yüreğine, oradan beynine doğru yayılan çarpıcı bir alevin sıcaklığını duydu. Vurulmuş

bir kurt gibi uluyarak yuvarlandı ıslak kumsalda.

«Oyy!» diye böğürdü. «Oyy Allahım! Oyy Allahım! Oyyy.»

Nyuşa doğruldu. Soğuk soğuk baktı Granya'ya. Sonra iki avucu ile Don'dan su alarak tekrar tekrar memelerini yıkadı. Buluzunun parçalarını toplayarak birbirine düğümledikten sonra çıplak yerlerini örttü. Yüreği vahşice çarpıyor, açılan ağzı göğsünden basınçla fışkıran soluklarını dışa atmaya yetmiyordu bile.

«Didik didik edeceğim seni» diye geçirdi içinden. «Didik didik edeceğim»

Granya gene ıslak kumsalda yuvarlanıyor, can çekişircesine inliyordu. Nyuşa'nın, onun kasıklarının arasına vurduğu tekme pek öldürücü olmuştu. Yeryüzünde bundan büyük ağrı olmaz daha. Hiç bir çığlık bu korkunç ümitsizlik kadar gökleri yaramaz. Şimdi, bu yürek doğranmışlığından kızgın boğucu bir tesir kaldı geride, duyu gücü çalışamaz oldu, işten kesildi. Granya yuvarlanarak sırtüstü döndü, bu mavi ilkbahar göğüne derin derin baktı. içinden yalvarıp yakardı: «Bırak olan oldu, hey Allahım. Bu ağrılar içinde çılgına döndürme beni, artık».

Granya, aşağı yukarı yarım saat kadar Don kumsalında yattı, yavaş yavaş gözlerinin ışığı gelmeye, kımıldamaya başladı. Nyuşa yanında çömelmiş, su damlalarından fışkırmış korkunç, taşyürekli bir deniz kızı gibi pırıl pırıldı. Granya binbir güçlükle doğrulup oturabilidi. Çektiği acı oyuklarından fırlamışçasına açılan gözlerinden okunuyordu. İki elini yumurtalıklarının üzerine bastırdı, dizleri gıcırdıyor, çenesi korku salarcasına titriyordu!

— «Bunu sana bırakmayacağım», dedi buruk bir sesle. «Alacağın olsun, şeytan!»

Nyuşa nehre bakıyordu. Dudakları birbirine yapışmış gibiydi. Kendinden öç almak için yanıp tutuşan Granya'nın yanında duruyordu, gözlerinden ondan korktuğunu gös-

terecek hiç bir belirti yoktu.

«— Beni kimse zorla alamaz» dedi yavaşça. «Bana koca olacak adamı kendim bulurum... o, senin düşünebildiğinden daha çoğunu, bir gönül hoşluğu içinde, elde edecek.»

«— Kimi bekliyorsun sen, hee?» diye bağırdı Granya. Kimmiş o senin üstünde yatacak adam, haa? Bir prens mi yoksa? Sen bir Kazak için pek mi çıtkırıldımsın yoksa» Yerden bir avuç ıslak kum alarak Nyuşa'nın kucağına attı. «Şunu unutma ki, bundan sonra kimse senin adını edemiyecek, sana parmağının ucunu bile dokunduramıyacak. Kimse giremiyecek koynuna senin»

«Domuz her zaman domuzdur» dedi Nyuşa, «Dev kılığına girse bile». Sonra yerinden fırladı. Allahaısmarladık der gibi Granya'ya bir tokat indirdi, hemen atına atlayarak geri döndü. Birkaç dakika sonra tepelerin arkasında görünmez oldu. Granya, son olarak onun rüzgârda dalgalanan sarı saçlarını gördü.

Granya Nikolayeviç sürüne sürüne atın yanına gitti, inliyerek eyere oturdu, atın yelesine sımsıkı sarılarak tırıs bir yürüyüşle Peryekopsskaya yolunu tuttu.

Onunla, bu barışsever köye, öçalma duygusu da girdi.

Granya Nikolayeviç Varvarink, böylece, Nyuşa ile evlenecek olanı öldürmek için bir de andiçti.

*
* *

Saat onda Eberhard Bodmar yolculuğa hazırdı.

İki küçük garson bavulları karanlık, sıkıcı Moskviç model arabaya yerleştirdiler. Bir garaj görevlisi arabanın bakımını yaptı, «Ukraina» otelinin hesabı ödendi, Yelena Antonavna da iki küçük bavulu ile gelmişti. Salonda duruyorlardı, otel yöneticisinin yardımcısı onlara başarılı, iyi

bir yolculuk ve güzel havalar diledi... artık Eberhard Bodmar bağımsızdı.

Geniş ülke.

Büyük mü büyük bir olay bu Rusya.

Bu yolculuk babasının yok olduğu yere doğruydu.

Yelena Antonovna kaynaşan bir tedirginlik içindeydi. Bunun için Marşal amcayı çağırmaktan vazgeçmişti. Bütün konukları yukarda sorguya çeken, ilkbahar sıcaklarına karşılık ortalıkta bir buz havası estiren şu Tumov bile, Marşalın gölgesine sığınmazsa, çok pısırık bir adamdı. Kendi kendini avutmak için gider de Ustenyka'ya bağırır çağırır. Oda hizmetçilerini eski moda sivri başlıklarının bir tembellik belirtisi olduğunu ileri sürer suçlar, pek uyanık oldukları, açıkgözlük ettikleri zaman elbiselerinin herhangi bir yerine bir erkek eli değse onlara orospular der. Bu yüzden Tumov'un sevilmeyen bir adam olduğu apaçıktır.

Yelena'nın bavulları arabanın arkasına yerleştirildiği sırada, Bodmar «bir defa daha Alman Elçiliğinin önünden geçmek istiyorum» dedi.

«— Siz, istediğiniz gibi davranabilirsiniz sayın bay.»

«— İstediğim gibi mi?» Bodmar, başını öne doğru eğerek Yelena'ya baktı. Yelena, onun istediği gibi dudaklarını kırmızıya boyamış, allanmış pullanmış duruyordu.

«— Yolculuk neyi gerektirirse» diye sertçe karşılık verdi kız.

«— Elbette, seni kedi seni.»

Yelena dudaklarını sıktı, gözkapaklarını indirdi. Gözkapakları açık maviye boyanmıştı. Bodmar hızla dündü, söyleyeceği dilinin ucuna gelmişken yutkundu. Araba, Büyük Gürcü caddesinde, Alman elçiliğinin önünde durdu. Yelena gene arabada oturup bekledi. «Bu defa çok kalmayacağım», dedi Bodmar, «birşey alıp döneceğim.»

«Vaktimiz var.» Yelena çantasından «Pravda»nın sabah baskısını çıkararak okumaya başladı. Fakat gazetenin

ucundan Bodmar'ın elçiliğe gidişine baktı. Bir tenişçi gibi uçarcasına yürüyor sanki diye düşündü. Teniş oynayıp oynamadığını soracağım ona. Çok şeyler soracağım ona.. yolculuk da yeterince uzun. Dört hafta onun yanında, gözlerinin önünde, onun sesiyle dopdolu geçecek. Durmadan sorabileceğim ona. O çok şeyler umuyor benden. Onun ayaklarının önünde bir kedi gibi oynayacağım gün gelecek.

Gerçekten de çok geçmeden Bodmar geri döndü. Arkasından iki çadırbezi torba taşıyan iki elçilik görevlisi geldi, bagajın kapağını kaldırarak yeni eşyayı oraya yerleştirdiler. Sonra Bodmar'ın elini sıktılar, Yelena'yı eğilerek selâmladılar ve elçiliğe döndüler.

Bodmar bagajı kapadı. Sonra basın ateşesinin ona çarçabuk söylediklerini düşündü. «Sovyetlerin sizinle ilgili ne gibi düşünceleri olduğunu biz hiç mi hiç bilmiyoruz. Size karşı yapılan bu iyi davranışa, önce inanmak içimizden gelmedi. Oysa bizim umduğumuz gibi olmadı, size çok iyi davrandılar. Siz ortalığın yumuşadığı bir sırada buraya gelen ilk mutlu kimsesiniz. Siz bu mutluluğu Rus'a yakın olan Çinli'ye borçlusunuz. Şansınızdan yararlanın Bodmar... bir dostunuz için yazar gibi yazın bu ülke için de. Bunun çok geniş tesiri olacak.»

Bodmar dönüp yanına oturarak kontak anahtarını çevirdiği zaman, Yelena «arabaya ne koydunuz» diye sordu. «İki paket çadır torbası mı?»

«— Evet. Komple bir çadır takımı.»

«— Peki neden?» Gözleri yarı yarıya yumuldu. «Medeni, aydın bir ülkeye geliyorsunuz!»

Yelena elindeki «Pravda»yı ezdi, buruşturdu.. «Bunu unutmayın! Heryerde pırıl pırıl konuk evleri vardır, en küçük köyde bile. Sakın bir daha benim yurdumu küçümsemeye kalkmayın!»

«— Hey Tanrım, ne de duygulusunuz siz. Söyler misiniz Yelena... Sovyet Rusya ayrı ayrı topluluklardan kuru-

lu bir bütün değil midir? Bir çadır insana dokunacak, canını sıkacak bir şey değildir. Kamping, batıda yaygın bir modadır. Bir milyonerle bir işçi kapı komşusu olarak böyle yaşar yanyana, uyku torbasiyla. Mayonun içinde herkes birbirine eşittir. Bu da sosyalizmin bir çeşididir»

«— Bu züppeliktir, kes artık. Arabayı sürün siz!» Yelena şöyle arkaya doğru kaydı, güzel, dar ve pudralı burnunun üzerine güneş gözlüğünü koydu. «Sizinle bir çadırın içine gireceğimi mi sanıyorsunuz yoksa?»

«— Geceleyin stepler çok soğuk olur.»

«— Ben arabada uyuyacağım.»

«— Neden bunun için çekişiyoruz. Daha Moskovanın dışına çıkmadık bile.» Bodmar torpido gözünden Yelena'nın araba belgesiyle birlikte verdiği yol haritasını çıkardı. Tula ve Orel'e giden yol kalın çizgilerle gösterilmişti. «Haydi, bir türkü söyleyerek dolaşalım. Hani şu: Selam sana Tanrım, selam sana Tanrım, değirmenci kadın'ı söyliyelim.»

Yelena Antonovna biraz kabaca öteye döndü. Çene adaleleri titriyordu. Seni boğabilirdim, diye geçti içinden. Kızarmış bir tavuk gibi parçalardım. Öperdim bir de.

Aşırı öfkesinden, vahşice duygularından dolayı titriyordu, uzun süre ağzından bir tek söz çıkmadı...

Üç saat boyunca yol aldılar, araba topal bir oyuncu gibi sendelemeye başladı, sonra birdenbire sesi kesildi. Bodmar, son bir sıçrama ile arabayı yolun kıyısına getirdi, biraz geç fren yapınca araba bir çukura kaydı.

Küçük şehirlerden, tipik Rus köylerinden, geniş ovalardan, dar ırmaklardan geçmişler. Okayı bir yandan bir yana aşmışlar, şimdi de Vaşana ırmağının yakınında Malakovo ve Mişenski köyleri arasında, melankolik bir sessiz-

liğe gömülmüş bir yolkesiminde, hışırdayan karanlık ormanların, kıraçlaşmış tarlaların yanında duruyorlardı..

«Bak» dedi Bodmar ve arabadan indi. Onun ardından gelen Yelena yavaşça ön lâstiğe ayağıyla vurdu. «Öyle sanıyorum ki burada şoförler böyle bir durumla pek karşılaşmaz. Bu bir grev sonucu olur ancak.» Bodmar bu sırada soğutucuyu hızla sarstı, sonra başını salladı. «yok, yok, yok, benim şu karşı devrimcimin işleri bunlar hep»

«— Yoksa Batıda hiç arabalar yolda kalmaz mı?» diye söylendi Yelena Antonovna. «Oralarda otomobili söküp onaracak bir atelye yokmudur?»

«— Heyecanlanma, bayan. Ben neden bozulduğunu biliyorum. Kim bilir belki de motorun arkadaşı kendine uygun bir kimse değilmiş. Yoksa küçük bir sindirim bozukluğu olmasın?»

Bodmar kapağı kaldırarak motoru incelemeye koyuldu, birkaç dakika sonra işi bittiği zaman bütün elleri yağ içindeydi.

«— Parçalardan biri yanmış.»

Yolun kıyısına gitti, ellerini çimenlere sürerek kirlerin kabasını aldı. Bodmar arabaya yaslandı, kapağı kapadı, sonra bir sigara yaktı. «En yakın atelye nerededir?»

Yelena arabaya girerek yol haritasını aldı, en yakın atelyeyi aradı. «Tula'da» dedi.

«— İşçileriniz sağ olsun!»

«— Malakovo'da bir usta vardır, fakat onda yedek parça bulunmaz.»

«— Satın almak için değil.» Bodmar, şöyle bir at bakıcısının atta bir kusur var mı diye dişlerini yoklaması, her yanına iyiden iyiye bakması gibi değer biçici bakışlarla Yelena Antonovna'yı tepeden tırnağa gözden geçirdi. Cici mi cici bir kızsınız, biçiminiz yerinde... bir araba bulun. Başparmağınızı kaldırın ve bir işaret yapın: 'İntourist'.

Tula'ya kadar bir kız ve arkadaşını götürün, motor yandı, yoldaş» deyin.

«— Orada durun ve işaret edin, şoför sizsiniz.»

«— Bir anne gibi beni korumalısınız, Yelena. Bir çocuk yalnız başına arabaya işaret etmek için caddeye bırakılır mı? Ben yabancı bir ülkede elinden tutacak kimsesi olmayan bir insanım.» Bodmar, biraz saygısızca gülümsüyordu. «Bırak anne dursun caddede, göğsü dışarı taşmış, eteği kalkmış... erkekler karşısında fren yapacaklar arabaya atlayacak diye.»

Yelena Antonovna durakladı. Öfkesinden gözleri karardı, gene de yolun kıyısında durarak bekledi. Bodmar bir iki dakika sonra yanına yaklaştı. Kız bakıyor, dinliyor, yolu gözetliyor, Bodmara aldırmıyordu.

«— Gerçekten motor yandı», dedi yavaşça Bodmar. «Neden boyuna çekişiyoruz? Yelena sizi seviyorum»

Kızı kendine doğru çekti, sımsıkı kucakladı, öptü. Bu sefer tokat atmadı, kendini isteksiz isteksiz Bodmarın kollarına bıraktı, derin bir tatlılık içinde geçti kendinden.

Ancak yanlarında fren yapan arabanın gıcırtısından, lâstiklerin yere sürünmesinden uyanabildiler.

Kaba bir «Volga» arabasıydı önlerinde duran. Arabada iri kıyım, dazlak başından ecel terleri dökülen bir adam oturuyordu.

Anton Antonoviç Talinkov'tu adı, Tula'da bir çorap fabrikasının yöneticisiydi.

Onunla başladı gezinin ilk günü bir alınyazısı olmaya.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Anton Antonoviç Talinkov eni boyuna yakın, sarı derili, yağlı, hafif şaşı gözlü bir delikanlıydı. Onun büyük annelerinden birinin bir Tatar, bir Kırgız, yada bir Kalmukla yattığı, soyunda bunlardan birinin kanı olduğu, böyle yanlış bir işin yapıldığı, Anton Antonoviç'in yalnız derisiyle gözlerinden değil her yanından anlaşılıyordu. Onun böyle yağlı olması bir hastalık sonucu değildi. Onun antlar vererek: «Yağbezlerinin yüzünden bunlar, dostlarım. Bu korkunç yağbezleri! Bir balon gibi şişiriyorlar beni. Öyle korkunç ki biliyorum! Elimde değil. Bir aynam var, ona bakıyorum boyuna. Beni görenin ağlayası geliyor içinden.» demelerine bakmayın. Onun, dostlarım diye adlandırdıkları, bu gereksiz ölçülü davranışın nereden geldiğini çok iyi bilirler. Yemek yatmak bir de genç kadınlar... işte Anton An-

tonoviç için güzel bir dünyanın anlamı. Onun böyle şişmesi soluğunu kesmiş, yüreği bir örse indirilen çekiçler gibi ses çıkarıyor.

Nereden buluyor parayı, bu işleri yürütmek için; bir Volga marka araba, bir av takımı, iki sevgili. Bunlar bir kedi gibi sakalını okşamak, süt çanağı olmak için dostlarım dediği kimselerdir, bunları bilen yoktur pek. Onun bir çorap fabrikasının yöneticisi olarak geliri, kendisine küçük ölçüde bir geçim imkânı sağlar ancak. Fabrikada onun için «burdan aldığı para dişinin kovuğuna gitmez, har vurup harman savurmadan geçtik» diye mırıldanıyorlar boyuna. İşte böyle yaşıyor Talinkov! Çarlar çağında bir bey gibi! Bir Boyar gibi. Fabrikada bir boğa gibi böğürür o, yazlığında da kadınlar sarhoş olunca böğürürler.»

Tula'da bölge komiseri hiç konuşmayan, boyuna susan bir adam. Talinkov'un işleri başından aşkındır, epey de sıkıntısı vardır. İmzasız mektuplara bakmak, mendili ağzına koyarak sesini değiştirenlerin telefonlarına karşılık vermek, hep onun işi. Bir kere Tula'da ilânlar dağıtılmıştı. Geceleyin yapılmıştı bu, Çünkü sabahleyin evlerin önünde, içinde bir sürü ilân duruyordu... bu nasıl oldu? Bölge komiseri Talinkov'a ava gitmek için konuk olmuş, onun yazlığında epey eğlenmişti. Çünkü ne zaman komiserin canı sıkılırsa, biraz ağzının tadı kaçsa kurnaz Anton Antonoviç hemen onu çağırır yatağına işini bilir kadın koyardı. Üstelik de: işi mişi kim düşünür artık, derdi? Çevrede bir kedi mırıltısı duyulsa, bir cızırtı çıksa, ya da havada bir fısıltı olsa Moskovaya kim bildirecek, kim yazacak? Talinkov kendisine verilen sorumluluğun gerektirdiğini yapmayı, bir işdüzenin kızıl yıldızı olarak göze girmeyi pek iyi biliyor, bu yüzden de gerçekten bir Boyar gibi yaşıyordu. Elbette çorap fabrikasında da böyle yüksek bir sorumluluk düşünülmüştür.

İşte bu yağlı adam arabasından böyle tutunarak indi

ve sessiz orman yolunu çınlatırcasına böğürdü:

— «Niçin yolun ortasında dikilip duruyorsunuz?» diye bağırdı, sonra kocaman dazlak kafasının terini silerek ilave etti: «Bir çıplak kıç parlıyor, uzaktan da görülüyor! Duyulmuş şey değil bu!»

Yelena Antonovna «yoldaş siz domuzun birisiniz» dedi soğuk kanlılıkla. Saçını, kayan bulüzünü düzeltti. Böylesine hiç öpülmemişti daha, böyle tatlı bir öpücük hatırlamıyordu bile. Demek bunun tadına ancak yirmibeş yaşında varabildi. «Siz de kim oluyorsunuz? Yol yeterince geniş değil mi? Sağdan soldan geçilmez mi sanki? Yolun ortasında durun demekle ne söylemek istiyorsunuz, ne var dilinizin altında sizin?»

«— Beni çıldırtma be!» diye böğürdü Talinkov, kıpkırmızı kesildi yüzü. «Daha ileri gidemezsiniz, bayan! Cadde araçların gidip gelmesi için yapılmıştır, sevişmek için değil!» Seni pataklamanın sırası gelmiş artık», diye Bodmar söze karıştı. Birden ceketini çıkarıp yolun üstüne attı. «Yelena, siz bana tanık olun, bu adam dayağı hak etti.»

«— Dur!» Talinkov iki elini yukarı kaldırdı. Geri çekildi, titremeye başladı, O kocaman gövde bir balon gibi sönüverdi birden. «Tula'nın bölge komiseri benim arkadaşımdır! Sizi tutuklatacağım! Bir daha hapisten çıkamazsınız, hele bana bir dokunun! Olduğunuz yerde kalın bakalım budala! Bayan, geri çekin onu bakalım gerçekten sizi seviyor, gözünde bir değeriniz varsa çekin onu»

Karşı karşıya durdular, Yelena, bir süre Bodmar'ın bu gebeşi yere sermesini bekledi. Ah, onu bir döveydi ne güzel olurdu, çünkü Talinkov bütün gücünü çenesinin düşüklüğünden, boşboğazlığından alır. Gerçekte çok korkak, alçak bir adamdır o. Ona güç kazandıran bulunduğu görev ve çevresinde toplanan sözü geçer kimselerdir. O buna dayanarak kendini büyük işler başarabilecek bir kimse gibi gösteriyor.

«Özür dileyin» dedi Bodmar kesin bir sesle ve titreyen yumruklarını Talinkov'un şaşı gözlerine sokarcasına yaklaştırdı.

«— Niçin?»

«— Alçakça sözlerinizden dolayı. Benim nişanlımı açıkça yerdiniz.»

«— Siz genel kuralı bozdunuz, bayım!» Talinkov, kaçamaklı bir yol aradı. Volga markalı arabasına döndü ve hiçbir şey olmamış gibi oradan uzaklaşmak istedi:» Otomobil bir ağaca çarparak paramparça olsa böyle değerli bir millî varlığın haince yokedilişini bile pek önemsemeyecektim, bunu anlamıyor musun? Ancak böyle yol ortasında kim öpüşmüş?»

«Sizinle böyle tartışmaktan hiçbir sonuç alınmaz.» Bodmar, bir Yelena'ya, bir de çevresine bakındı. Yelena, öpüldüğü yerde duruyor, göğe bakıyordu. Ne tatlı bir görünüştü o. Onun o mutlu yüzünde yansıyordu güneş. «Benim sizin kafanıza vurmayışım, yalnız bize yardımcı olmanız gerektiğindendir. Arabamız bozuldu. Motörü yandı. Bizi en yakın atelyeye çekip götürecek birini arıyoruz.»

Talinkov geniş bir soluk aldı. Bu uzun boylu, sporcu insanın kendi dengi olmadığını anlamıştı artık. Gene de içinde ondan öç almak için bir şimşekleme oldu, şöyle bir kanatlandı. Kafasında birden bir düşünce uyanıverdi. Bu alçaklığın, soysuzluğun bir plânıydı.

Kimse Anton Antonoviç'in beyninin sulandığına inanmazdı. Bu olacak iş değildi. Onun beyni çok hızlı, mantıklı çalışır, onda alçaklıklar düşünmeye, tasarlamaya yatkın bir yetenek vardır. Dünyada böyle insanlar vardır... onlar yeryüzünün şeytanlarıdır.

«— Bir atelye mi dediniz yoldaş?» Talinkov içlerinde ter damlalarının biriktiği gözlerini sildi. «Bu çok önemli bir konu. Malakovoda bir makine ustası vardır, ancak ona pek güvenmeyin, yoldaş. O delinin, beceriksizin, atlatıcı-

nın biridir. Yoksa o sizin motörü söker, onarır, eksiklerini giderirdi. Bir doktor gibidir o, kırılan bir bacağı alçıya kor gibi; ha ha ha!»

Oysa Bodmar gülmedi, Talinkov'un boş kafalı bir adam olduğunu anladı. Koca beyinsiz. Koca hayvan. Başka ne olabilir daha? Belki de bir memur? Ya da alış veriş yapan donsuz düdüğün biri? Ondan bir kafa işçisi olamaz. Aydın kimselerin kafası çalışır, pırıl pırıldır.

«— Evet ben de öyle düşünmüştüm, yoldaş,» dedi Bodmar. «Tula'ya gitmeliyiz.»

«— Fakat ben oraya gitmiyorum, yoldaş.»

«— Kime söylüyorsunuz bunu?» Talinkov'un planı gerçekleşmeye başladı. Yatağa gitmekte olan bir kadın gibi sevincinden için için kaynıyordu: «Başka görevlerim olmasaydı sizin arabanızı hemen Tula'ya çeker götürürdüm. Siz, benim yazlığımda bir kuruluş var oraya gidin. Hemen onun yanında. Şu karşı yolu görüyor musunuz? Oradan aşağı birkaç dakikalık uzakta, ormanın içinde-orada işte. İnsanı büyüleyici bir alan, karacalar, tilkiler pençerelerinin önüne kadar gelirler. Benim konuğum olarak buyurmanızı isterim...»

Bodmar kuşkulandı. Talinkov'un yuvarlak yüzünü pek beğenmemişti. Kötü bir adamdı o, konuşurken küçük, parlak Kırgız gözlerini boyuna hendeğe düşen arabaya yaslanan Yelena Antonovna'ya çeviriyor, onu üstten aşağı süzüyordu.

Yelena en uzun öpücüğü verdiği, bir daha kendine gelemediği o kendinden geçmiş durumundaydı. Kanı kaynıyordu, yüreği kaburgalarına karşı sıkılmış bir yumruk gibiydi. Talinkov böğürdüğü zaman da böyle altedilmez vahşi bir duygu uyanmıştı içinde, nerdeyse sevgisinden dolayı bütün elbiselerinden soyunarak, Bodmarın önünde kendini çırıl çıplak yolun ortasına atacaktı.

Yer yerinden oynayacak, diye geçti içinden, ellerini

sımsıkı bastırdı memelerinin üstüne. Öfkeden sarsıldığını Talinkov'a göstermemek için öte yana döndü, bu sıra, Ona arkadaşlık edeceğim, onu koruyacağım, onunla ilgili belgeler yazacağım, evet o bir Almandır bugün... nereye isterse götüreceğim. Biz, birbirimizi seviyoruz, gerçi bu sevgi bize bir gelecek sağlamıyor, biliyorum. O, gene bizim küçümsediğimiz kapitalist dünyaya, Batı Almanyaya dönecek, boşunadır bu konudaki konuşmalar, birşey değiştiremez. O, onların hepsinden bambaşka bir insandır. O, bütün sınırlara saygı duyan yeni bir nesildir. Hayallere dalmanın ne gereği var? O, uzağa, Batıya gidecek, dönmeyecek bir daha. O çiçek çiçek açılıp geliştiği sırada ölecek bir sevgidir artık.

«— Bana kalırsa bizi Malakovo'ya kadar çekip götürün. Belki makine ustasının iyi bir saatine rastlarız.» Bodmar cebinden bir Papirossa çıkararak Talinkov'a verdi. Anton Antonoviç ona teşekkür etti. Ancak Talinkov bunu içmedi, yuvarlak başını kadının sıcacık, yumuşacık kucağına koydu. Bu, onun için en güzel bir eğlenceydi... o ancak böyle uyuyabiliyor ve bir köpek gibi hayallere dalıyordu.

«— Makine ustası gerçekten bir budaladır!» Talinkov eliyle havayı yelpazeler gibi yaptı, bu arada şaşı gözleriyle Yelena'yı yercesine süzdü. «Usta hiçbir arabayı onaramaz, daha da bozar, dağıtır. Genellikle Malakovo. Şu küçük evlerin arasından gidilir... çok yol kalmadı artık. Dinleyin yoldaş... Yazlığıma gelirseniz, birlikte bir iki şişe votka içeriz, ben Tula'ya telefon ederim ertesi sabah benim arabam sizi uğrar alır. Ben çorap fabrikasının yöneticisiyim, bizim arabalarımız için özel bir atelyemiz var. Ne dersin yoldaş?»

Bodmar başını öne doğru eğdi. Başka yapacak bir şey yoktu onun için. Yelena'ya işaret etti, o da yanlarına geldi. Blüzunun içinde insana çok şeyler umduran güzel mi güzel bir kadındı. Bu işleri iyi bilen Talinkov, Yelena'ya

karşı saygıyla eğildi ve şu ünlü Turgenyev Tiyatrosu'nda, Orel Oprasında koridordan seyirci salonuna girmeden önce davranıldığı gibi davrandı. El sıkılır, çene çalınır, Batının şu sövüp sayılan burjuvazi toplumunda olduğu gibi kadınlara aşırı saygı gösterilir.

«— Bu benim için bir şereftir», dedi Talinkov, bir de dudaklarını şapırdattı. «Evim yeni boyandı. İş için, dostlar için bir ev! Sizin arabanızı da benimkine bağlarız-»

Talinkov'un iyi bir yönetici olduğu anlaşılıyordu. İşi Bodmar ile Yelena yapıyor, o yalnız bağırıyordu: «Bastırın! Dayanın! Ah, bu kötü işte; Gördüğünüz kadar güçlü değilsiniz, yoldaş! Bunu benim çorap örücülerim sol elle on saat çalıştıktan sonra yaparlar...» oysa kendisi gebeş ve yağlı gövdesiyle Volga arabasına oturmuş, Bodmar'ın kendi Moskviç marka arabasını arka tanpona halatla bağlayışını seyrediyordu.

Doğrusu, oldukça güç bir işti bu. Bodmar'ın yüzünden terler akıyordu. İki ayağını direk gibi yere dayamış, omuzlariyle arabayı itiyordu. Onun yanında Yelena soluyor, başı omuzlarının arasına gömülmüş, yüzünü çamurlukları öpecekmiş gibi çamurluk kanadına yapıştırmıştı.

«Hoy!» diye bağırdı Talinkov, yağ boşaldı, gaz kaçırdı gene. «Hoy. Hoy. Kımıldıyor, Hah, yerinden oynuyor dostlar. Hendekten çıkıyor. Sakın bırakmayın yoldaşlar. Dünyada bizim kadar kendini tüketmiş kimse yoktur. Hoy.»

Gerçekten de araba hendekten düz yola çıktı. Dizleri titreyen Yelena radyatöre yaslandı, derin derin soludu. Bodmar pantalonunun cebinden çıkardığı bir mendille yüzünün terini sildi. Gebeş Talinkov tutuna tutuna arabasından indi. Çok ağır bir iş yapmış gibi o da derin derin soluyordu.

«— Hiç vakit geçirmeyelim» dedi. «Yoldaş, siz arabanızda oturun ve onu benim arabam çekerken yönetin. Bayan da benimle gelsin.»

«— Ben Fyodor Pavloviç'in yanında kalacağım.» Yelena kendi arabalarının kapısını açtı ve oturdu. Talinkov daha üstelemedi, başka birşey söylemedi. Yalnız yazlığında votka, kaymaklı salçalı dana böbrekleri bulunacak, herşey bambaşka olacaktı. Önünde uzun bir gece, Talinkov'u bir hanım böceği gibi sevindiren, gerçekleşmesi için ümid bağladığı bir süre vardı.

«— İyi peki» dedi ve tekrar arabasına bindi. Elini kaldırdı, sonra gaz pedalına bastı, acı bir uğultu duyuldu. «İpe bakın! Bir koparsa başımıza iş açar.»

İp kopmadı. Talinkov dikkatle kır yolunda gitti. Bodmar onun arkasında durdu. Yarım saat sonra ormanda açık, güzel bir alana vardılar yazlık (Daşa) buradaydı.

Talinkov şöyle böbürlene böbürlene arabayı durdurdu, sonra yandaki küçük pencereden dışarı bakarak, «Nasıl beğendiniz mi?» dedi.

Bodmar ve Yelena Antonovna bu sessizlik içinde duran büyük ahşap eve hayran hayran baktılar. Saçaklar dilimli, duvarlar av sahnelerini gösteren resimlerle süslü. Güneş pencerelerde beyaz bir aynadaymış gibi yansıyordu. Giriş kapısının yanındaki sıranın üstünde bir adam uzanmış, horluyordu.

«Bu Grişa'dır» dedi Talinkov «Benim kâhyam. İyi bir insan yalnız çok içer. Uyanık olduğu zaman iyi yağlanmış bir makine gibi çalışır.

Arabasından indi, arka tarafa doğru uzanıp kalın, örme bir kırbaç aldı. «Uyan artık uyuşuk herif!..» diye bağırdı. Sonra uyuyan adamın göğsüne, bacaklarına hızla vurdu. «Güpe gündüz uyuyor, bu bok!»

Kâhya Grişa doğrulur doğrulmaz sıradan aşağı atladı. Bir insanın böyle bir kırbaç vurunca hemen uyanıvermesi şaşılacak iş doğrusu. «Buyurun beyim!» diye bağırdı Grişa. «Bırakın artık! Birazcık kestirdim. Bir dakikacık. Herşey tertemiz, beyim.. Odalar, pencereler, döşemeler, ta-

vanlar bile pırıl pırıl· Lisanka mutfakta bekliyor, bol baharlı güzel bir çorba pişirdi... insanın gücüne güç katar.. vurmayı bırakın artık beyim... bu sıcak günde»

Talinkov kırbaçla Grişa'yı evin köşesine kadar kovalası, sonra gülerek döndü. Evine gelince kendini çok iyi hissettiği anlaşılıyordu.

«— Hoşgeldiniz», dedi ve Yelena'nın çıkması için arabanın kapısını açtı. «Grişa'nın çığlığına bakmayın. O bön bir adamdır.»

«— Bütün çalıştırdığınız kimselere karşı böyle mi davranırsınız? Yelena arabadan indi. Talinkov bu sıra onun kalçalarına baktı gözleri ışıldadı.

«Grişa bir çiftlikte çalışıyordu zavallı, eşya gibi bir insandı. Köyünün en zavallısıydı. Tahtakuruları bile ondan daha iyi yaşardı. Karısı Lisanka ile bir ahırda otururdu. Benim yanıma geldi, adam oldu. Giyeceği var, tıraş olur, yer içer, üç çocuğu oldu. Mutluluğun bundan iyi de delili olmaz. Öküz için üreme organı neyse onun için de kırbaç odur. Dayak yemezse şaşar kalır, kendini küçümsenmiş sayar.»

«— Siz buna mı komünizm diyorsunuz?» diye Yelena sertçe sordu. «Biz ekim devrimini yurdumuzda insan değerinin kurtarılması için yapmadık mı?»

Talinkov aptal aptal bir Bodmar'a, bir Yelena'ya baktı, sonra kendi kendine: «Çok akıllı bir kadın değil mi» diye sordu koca gebeş. «Anlaşılan Moskova'dan geliyor dedi ve sonra misafirlerine seslendi: «Sevgili dostlar Grişa'yı bırakalım artık. Eve gelin...»

Bu yazlık, yüzyıllardanberi süregelen, çok tutunan bir köşk biçiminde geniş bir ahşap evdi. Derli toplu, oldukça düzenliydi. İçinde ağır dolaplar, kadife örtülü koltuklar, kalın halılar vardı. Beyaz boyalı duvarlarda büyük tablolar asılıyordu. Ön tarafta belli bir yere bakan kadınlar, erkekler, Napolyon'un Moskova önünde yıkılışını gösteren üç büyük

savaş sahnesi. Bodmar şaşkın şaşkın çevreye baktı. Burada zaman sanki çakılıp kalmıştı. Eski Rusya bütün canlılığı ile burada yaşıyordu. Büyük çiftlik sahipleri, tacirler. stroganof'un mirasçıları. Burada bir masal havası vardı, Lenin'in koyduğu yasalara göre hayat pek az değişikliğe uğramış, eski durum sürüp gidiyordu.

Talinkov, bu düşünceleri Bodmar'ın yüzünde okuyordu. «Ben herşeyi olduğu gibi bıraktım. Burada, karşımda bir şair, bir yazar oturuyordu. Eski soylu bir ailenin son filiziydi, veremden öldü, iyice soysuzlaşmıştı. Ben bir müze olarak kalsın diye burada hiçbir şeyi değiştirmedim: Halkın başında bulunanlar böyle yaşıyorlardı. O da bir hatıraydı!»

Talinkov kendini bu müzede bir burjuva gibi görüyordu. O, bu orman köşkünün içinde şu duvarlardaki resimlerden alımlı alımlı bakan ataları gibi yaşıyordu, yalnız yakasında kızıl yıldız vardı, o kadar.

Yelena ile Bodmar'ın odaları bir ek yapıdaydı. Uzun bir koridordan sağlı sollu sıralanan konuk odalarına gidiliyordu. Orada birçok oda vardı. Bodmar on tane kapı saydı, sağ ve sol yanlarda beşer kapı bulunuyordu. Ağır kadife perdeli, büyük yataklı, çok iyi dayalı döşeli büyük odalar.

«Ben yatağa yatmayı severim», diye açıkladı Talinkov, kızın karşısında içi geçercesine. Yelena'nın arkasında duruyor, onun kokusunu içine çekiyordu. Bu arada omuzlarının üstünden bluzunun içine doğru şöyle bir gözattı, memelerinin köklerine baktı. Gülgoncasının üstüne dökülen sıcak yağmur gibi bir ılık duygu sardı içini. «İnsan ençok yatakta mutludur. Şöyle günün yorgunluğunu gidermek için yatağa uzanmak kadar içimi açan tatlı bir şey bilmiyorum.» Yattığı kadınlardan söz açmaktan kaçındı. Fakat Yelena'ya bir göz kırptı, Yelena onun göz kırpışını görmedi.

Onlara odalarını gösterdikten sonra «Allah rahatlık versin» dedi. «Bir saat içinde Grişa sizi yemeğe çağırır.

Banyo koridorun sonundadır.»

Gereksiz yere sırıttı, sonra köşk boyunca yürüyüp gitti. Yelena ve Bodmar yalnız kaldılar.

«— İlginç bir insan» dedi Yelena. «Çılgının biri.»

«— Önemli olan bizi kendi onarım atelyesine göndermesi, Tula'ya ulaştırmasıdır. Yoksa ben bütün Don kıyısını yaya dolaşamam.»

Yelena başını salladı ve koridorun sonundaki kapıyı, banyo odasını gösterdi.

«— Önce kim yıkanacak?»

«— Buyurun.»

«— Teşekür ederim. İşim bitince senin kapını vururum.»

«— Dur.» Yelena daha odasına girmeden Bodmar onu sımsıkı tuttu.

«— Talinkov'un yanında bana niçin Fyodor Pavloviç dedin?» dedi.

«— Senin bir Alman olmandan ona ne?»

Yelena'nın gözleri tekrar karardı. Dudakları belirsizce titredi.

«— Bir Rus olmamı mı istiyorsrun?»

«— Niçin soruyorsun? Bu saatte bizi Grişa yemeğe çağıracak nerdeyse».

«— Onun beni bir Alman olarak tanımasından korkuyorsun.. Bir Alman bir Rus kızını öptü diye gevezelik edeceğinden çekiniyorsun. Birdenbire korktun sen. Peki hani senin sevdiğin özgürlük?»

«— Ben şimdi yıkanmaya gidiyorum» Yelena, Bodmar'dan ayrılarak hızla odasına girdi, kapıyı kapadı.

Yelena yalnız kalınca Bodmar'ın arkasından kapıyı itip itmediğini anlamak için sırtını kapıya dayadı. Kendi kendine düşünmeye başladı. «Neden bunu soruyorsun. Benim dünya görüşümü, gördüğüm eğitimi, bugüne kadar olan hayatımı neden kucaklıyorsun? Neden beni olmak istedi-

ğimden başka türlü olayım diye sıkıştırıyorsun? Seni görebilmem için birçok mazgalları bulunan bir kaleye kendimi kapamak zorunda kalacağım, bunlar senin için yapılacak iş değil. Kendi içime kapanıp işlediğim ağır suçtan dolayı kendi kendimi savunmalıyım. Anlıyor musun bunları? Bir Rus kızı bir Batı Almanyalıyı seviyor! Bir KGB görevlisi bayan ona içini döküyor! Volga'nın dağın tepesine doğru, yukarı aktığını gördün mü?»

Yelena kesik kesik solumalarla dışarıyı dinledi. Eberhard Bodmar odasına giderek kapıyı kapadı. Dışarda herhangi bir evin arkasında ağıldan avköpeklerinin havlamaları duyuluyordu. Talinkov'un kırk kadar tazısı vardı. Bu köpekler öyle yetiştirilmişti ki, kovaladıkları av hayvanını Talinkov'un elinde tüfekle oturduğu koltuğun karşısına kadar getiriyordu. Kıtıkla doldurulmuş koltukta bir atıcı. Talinkov'un büyün zevki de buydu.

Yelena Antonovna yıkandı. İki duş süzgecinden onun bembeyaz, alımlı gövdesine şırıl şırıl akan sular döküldü. Şırıldayan sularda yansıyan ışınların altında sağa sola döndü, bütün vücudunu boynundan ayaklarına kadar iki eliyle sildi, eliyle oğulmadık bir yeri kalmadı artık.

Sonra bekledi, kollarını açmış suda yansıyan ışınların altında duruyordu. Bodmar'ın banyonun kapısını açarak içeri gireceği, bornozunu atarak onu kendine doğru çekeceği anı düşündükçe sevinçten sarsıldı. Suyun şırıltısı altında serinleyecekler, sıcaklık derisinin üstündeki su damlaları buğulaşıp gidinceye kadar doyasıya sevişeceklerdi. Islak döşemenin üzerinde altalta, üstüste yuvarlanacaklar, birbiriyle sarmaş dolaş olacaklar, azıttıkça birbirini ısıracaklar, her ikisinin kolları bacakları birbirine karışacak, içiçe girecek, sevişme çırpınışlarından çıkan sesler çıplak gövdelerinin üzerinde su damlalarının küçük çekiç vuruşlarını andırır gibi çınlayacak, duvarlarda yansıyacak, martıların boğuk boğuk çığlıkları gibi üzerlerine vuracaktı.

Fakat Bodmar gelmedi. Yelena'nın duyduğu yıkıcı özlemi duymadı... odasının penceresinin önüne oturmuş, akkayın ve karaağaç ormanına bakıyor, kapısının çalınmasını bekliyordu.

«— Banyo boş, Sıra sizde...»

Bodmar daha önceden soyunmuş, kalçalarının üstüne bir havlu örtmüş, elinde buğular çıkaran hayvan yiyecekleriyle dolu iki kova taşıyan ve ağıla doğru salına salına giden Grişa'ya bakıyordu. Talinkov'un az önce dövdüğü, başını yardığı anlaşılıyordu.

«Bu ülkedeki çelişmeler işte» diye düşündü Bodmar. Bütün dünyayı sarsan büyük bir sosyalist devrim, bir dünya görüşü, sözde dağları yerinden oynatan bir anlayış... sonra da ağaçların, ırmakların, tepelerin arkasında gizlenmiş eski, ölümsüz Rusya. Talinkov bir komünistti, eskiden zengin bir çiftçi olan Grişa da şimdi bu hale düşmüştü. Ama yine de yüzyıllardan kalma bir bağlılıkla ona hizmet ediyordu.

Bodmar çok şeyler düşündü durdu, yalnız duşun altında buz kesilinceye kadar duran Yelena Antonovna'yı hiç aklına getirmedi. Yelena önce musluğu kapadı, sonra odanın bir köşesinde koltuğun üzerinde duran kırışık havluya sarındı, ıslak saçlarına bir el havlusu sardı.

Talinkov duvardaki camla örtülü gizli bir delikten banyoya bakan özel gözetleme yerinden uzaklaştı. Ağır gövdesi yürürken ürpermeye başlamış, yüzü Yelena'ya karşı duyduğu özlemden dolayı kıpkırmızı kesilmişti. «Fyodor Pavloviç şimdi duş yapıyordur, kızla ilgilenemez. Erkeklerin beni ilgilendirecek bir yanı yok zaten... Fakat Yelena Antonovna, sıçrayan, zıplayan canım benim!» diye söyleniyordu kendi kendine.

Talinkov hızla odasına döndü ve Grişa gelsin diye zili çaldı.

Yelena yumruğuyla Bodmar'ın kapısına vurdu. Aldat-

ma, canına okunmuş, doyurulmamış bir özlem, kendi kendine öfke, etinden korkma, aşkından kaçış, ne varsa bu yumrukta gizliydi.

«Banyo boş!» diye bağırdı, sonra sesinden böyle keskin çınlayışına kendi de şaştı.

Bodmar'ın «teşekkür ederim» diye karşılık verişini duydu.

Bodmar dışarı çıkarsa, girişte görünmemek için kendi odasına çekildi. Tekrar kapıya kulak verdi, sonra banyoya giden bir adamın çıplak ayaklarından çıkan sesleri duydu, Bodmar'ın pırıl pırıl suyun altındaki görünüşünü gözlerinin önünde canlandırdı. Kahverengi, düz bir erkek gövdesi. Geniş omuzlar, geniş göğüs, dar kalçalar, sıkı, güçlü bacaklar.

Dişlerini altdudağına gömercesine sıktı ve havluyu yırttı. Derin bir iççekişle boynu bükük kendini geniş yatağa attı, kuştüyü yastık ve yorganın arasına gömüldü. Hepsini kollarının, bacalarının arasında sıkmaya, ezmeye başladı. Onları yumuşak büyükçe bir top yaptı, sonra bir ata biner gibi üstüne bindi, kendinden geçinceye, boşalıncaya kadar onları sevdi, öptü, okşadı. Sonra yatağa yuvarlanıp sırtüstü yatığı zaman faltaşı gibi açılmış gözlerle odanın resimlerle süslü köşesine dik dik baktı.

Dayanacak gücüm kalmadı, dedi Yelena Antonovna, çok derinlerden gelen bir sesle. «Ne olacaksa olsun artık. Ne olacaksa olsun artık...)

*
* *

Talinkov başka birşey düşünmez olmuştu, ne Tula'ya telefon etmek, ne de fabrikanın arabasını getirmek. Yıkanan, çıplak Yelena'nın görünüşü alev alev tutuşan bir kasırga kesilmişti içinde..

Grişa köpeklerin yanından gelmiş, onlara verdiği piş-

miş yemeklerin kokusu üstüne sinmişti. Üstünü değiştirdi. Talinkov, «Grişa, ulan köpoğlu köpek, birşeyler yapmamız gerekir. Bu eve uçup gelen bir güvercin var, anlarsın ya?...»

Grişa efendisinin amacını çok iyi anlamış görünüyordu. Ona bir gözkırptı. Köpeklerin kırbacıyla dövülmeler, alnında vurularak açılan yara ve bunlarla bir de düğün... kim ne der buna? Büyük beyler her zaman şaka ederler. Ya on kapik bahşiş verirler, ya da başını gözünü yara içinde bırakırlar. Elinden birşey gelmeyince neylersin, çekeceksin. Gün olur beyefendi güzel yazlığında kalır oyuna dalar, gün olur karısı Lisanka, şehir kadınları gibi davranır. Onun en alımlı zamanı o salınan kalçalarına, kocaman memelerine bakıldığı, yatağa çekildiği zamandır. Bu yüzden insan severek katlanır Talinkov'un şımarıklıklarına.

"Aklım başımdan gidiyor Yelena'yı karşımda görünce", dedi Talinkov şimdi. " Oysa o öteki kadınlardan başka bir kadın. İstemiyor da!"

"Bayıltalım onu", diye düşündü Grişa.

"Çekiçle mi, koca budala?"

"Birkaç damla ile."

Grişa'nın o kaba yüzü birden pırıl pırıl oldu. O yardım edeydi, efendisine hizmette bulunaydı övüle övüle göklere çıkarılacaktı.

«— Yemeğe uyuşturucu birkaç damla konur, bir saat sonra kadınlar boğulmuş civcivler gibi yıkılır yere.»

"— Bir daha da uyanamazlar."

"— Hemen bu sabah olacak bu iş. Başka birşey öğrenmek istemiyorum. Hiç istemiyorum."

"— Bu şeytanca bir iş." Talinkov yakasından tuttuğu gibi Grişa'yı kendine doğru çekti. Sende bu damlalar var da niçin ilkin şimdi deniyorum onu hee? Niçin, çarpık şeytan?

— "Hiç sormadınız. hiç de ihtiyaç duymadınız onlara, Anton Antonoviç. O bitkilerden, köklerden yapılmış bir ilâçtır, bir karşımdır, inekler buzağılarken çok ağrı çekerse, onları uyuşturmak, acı duymalarını önlemek için kullanılırdı, önceleri."

«— Al onu. Bunun için sana iki ruble.»

Grişa uçar gibiydi. İki ruble! Kanat takınmak, kuşlar gibi uçmak demekti bu para.

Gerçekten de iki rubleyi aldı. Talinkov'un keyfine diyecek yoktu doğrusu. Ezilmiş portakala benziyen bu altınsarısı sıvıyı kokladı. Taze bir ot kokusu geldi burnuna.

— "Bu koklanılır mı!" diye bağırdı Talinkov. "Getir rubleleri, seni dolandırıcı!"

«— Yemeğe atınca kokusu gider. Bu baharat gibi birşey. Tuz gibi.»

«Bir deneyelim.» Talinkov bu ilâcı bir şişenin içine koydu. Sonra kuşkulu kuşkulu baktı. «Su kabarcığı gibi birşey» dedi. «Büyük bir mutluluk... Sen bir şairsin, Grişa. Ben de sana derim ki bunun sonu gelmezse senden köpeklere bir çorba pişireceğim! Ne zaman yiyeceğiz?»

«— Ondakika içinde Anton Antonoviç.»

«— İyi. Lisanka'nın yaptığı salatalık çorbasına çok sevindim...»

Grişa yukarı, mutfağa gitti. Çok sevinçliydi... onun en büyük çocuğu olan kızı, Anton Antonoviç'e çok benziyordu. Onun da tıpkı öyle çapraz, Kırgızlarınkine benzeyen gözleri vardı...

*
* *

Küçük bir çay gibi akıp geçti gün.

Talinkov köşkünün bahçesini konuklara gösterdi. İçinde domatesler, pek az bulunan karnabaharlar, kerevizler, ayrı bir çilek bölümünde frenk çilekleri, ahududu, böğürt-

lenler, çilekler vardır. Çalışkan, becerikli Lisanka bunlardan reçel yapar, bu yaptıklariyle övünürdü. Hıyarlar, kabaklar, mısırkoçanlarına sıra gelince sesini çıkarmazdı.

Grişa bu arada, efendisinin köşke getirdiği dostlarını telefonla tekrar çağırdı. Talinkov, Yelena ile yalnız kalmak istiyordu. O, şunun bununla çekişmekten, zar atıp yutulmaktan pek hoşlanmıyordu. Bugüne kadar Talinkov'un bir kadının yanında kumar oynayıp da kazandığı ancak üç defa görülmüştür, onun pokerde her zaman aldatıldığı anlaşılıncaya kadar bu böyle sürdü. Bir keresinde iyice hırpalanan Talinkov Malakovo'dan çarçabuk getirttiği yetmişbir yaşında bir hizmetçi kadının dümen suyuna girdi. Çırıl çıplak, bağırarak, sımsıkı bağlanmış, yaşlı kadının sırtına yükletilmişti, bir domuz yavrusu gibi cıyaklıyordu. Sonra ikisinin de başından aşağı kırmızı şarap döküp «Bak, bak Gorbeşav senin kızlığını bozdu» diye bağırmışlardı. O güçsüz insanın elinde olmayan, engel olamayacağı yüz kızartıcı bir olaydı.

Girişa yalan söylemişti düpedüz, Talinkov'un konukları kımıl kımıl kaynıyordu. Akşam böyle yaklaştı. Vaşana ormanları sıcaktı, bir keçi sütü gibi tatlı tatlı kokuyordu toprak, bir bal bulutu asılıyordu havada. Grişa bir kuzu kesmiş, ateşte çevirip kızartmıştı.

Talinkov konuklar tekrar masaya oturduktan sonra «gelişinizden dolayı çok mutluyum, dostlar» dedi. Grişa masayı düzenlemiş Yelena ve Bodmar'ın önüne tabaklarını koymuştu. Kızarmış kuzu etleri, ilâçlı içki önceden hazırdı. Talinkov masaya şöyle üstten doğru bakınca Grişa bir göz kırptı ona.

Aşov gölünün yanında votkalı, şaraplı çok güzel bir akşam yemeğiydi bu. Talinkov fıkralar anlatıyor, çok doğru, ahlâklı bir kimse gibi görünüyordu. Gerçekte kuzu postuna bürünmüş bir kurttu.

Yemekten sonra Grişa evin bir köşesine saklanarak

bekledi. Talinkov konukların yemeğine dökülen ilâç damlalarının etkisini göstermesini sabırsızlıkla bekledi. Olay nasıl geçecek diye herhangi bir tahminde bulunamıyordu. Grişa da olayın sezilmemesi, duyulmaması için elinden geleni yapmıştı. Acaba kendilerinden geçip, yıldırım çarpmış gibi yere yıkıldılar mı, ikisi de yorgun düştü mü, kekeleye kekeleye salınıyor, yuvarlanıyorlar mı odada, yoksa konuşurken uykuya mı daldılar? Talinkov bu konuda hiçbirşey düşünemiyordu.

Artık akşam bitmiş, gece bastırmış, Bodmar o güzelim altın renkli, ilâçlı şarabı doyasıya çekmiş, Yelena, Moskova'dan sözaçmıştı. Bir kumru gibi çıkıyordu sesi. Talinkov çok sabırsızdı. Öfkesinden kuduruyordu. «Domuz herifin biridir, dedi, bu Grişa. Onun sırtını kırbaçlamalı, onu kısırlaştırmalı, ya da daha iyisi iri memeli karısı Lisanka'yı bir daha gebe bırakmalı, böylece onun çocuğu sanılan ikinci bir piç daha doğurur, bu budalada hiç bir şey anlamaz.»

Ne kadar sürecek bu ilâcın etkisi?

Gece yarısına doğru Bodmar kalktı. Şarabın tesirini sezmeye başlayınca kendinden geçmek, içkiye yenilmek istemedi. Yelena yerinden sıçradı, dizleri, eteği havalanınca tatlı bir yuvarlaklığı olan kalçalarına kadar görünen baldırları Talinkov'un yüreğini oynattı, kanını kaynattı.

«— Yoruldunuz mu dostlar?» diye derin bir tutkuyla sordu Talinkov. Haa, işler yolunda, ilâç tesirini gösteriyor artık. Elbette böyle olacak. Herşeyi unutuyor, kendilerinden geçiyorlar şimdi. Cin gibi, peri gibi bir ilaç doğrusu! «Sizi kapıya kadar götüreyim. Ne güzel bir akşamdı bu! İyi arkadaşlarla geçirilmeyen her gün yokolup gitmiş demektir.»

Sonra Yelena ve Bodmar'la konuk odalarının bulunduğu salona kadar yürüdü, yatacakları odaların kapılarını açtı, pek anlaşamadığı, birbiriyle geçinemedikleri Bodmar'ı

üçüncü defa kardeşçe öptü, Batılılara yaraşır bir kibarlıkla Yelena'nın elini öptü, odanın kapısı kapandığı sırada ona allahaısmarladık der gizi gözkırptı.

«Onbeş dakika daha Anton Antonoviç», dedi Talinkov kendi kendine. «Sonra dilediğini yapacak, gecenin tadını çıkaracaksın»

Dişisinin kokusunu alan bir erkek domuz gibi homurdandı, evin içinde dörtdöndü. Bir küçük şişe votka içti, biraz şekerleme kemirdi, sonra veremden ölen şairden kalan saate baktı, dakikaları saydı, saatler geçmiyordu.

Üç defa Grişa gelsin diye zili çaldı, oysa köpoğlu köpek gelmedi. Talinkov onu da bağışladı. Saat yarıma doğru ceketini çıkardı, gömleğini attı, üzerinde yalnız bir denizanası gibi çırılçıplak eve girmesini önleyen, son utanç kalıntısı pantalonu kaldı. Bacaklarının üzerinde elli kiloluk bir domuzu andıran yağ yığını vardı, bir yağ tulumuydu sanki, Soluk almadan bir süre Yelena'nın kapısı önünde durdu.

İçerden ses gelmiyordu. Bodmar'ın odasından da çıt çıkmıyordu hani. «Uyumuşlar, birer un çuvalı gibi yığılıp kalmışlar» dedi, kendi kendine, Talinkov. Oysa hiç de böyle değildi durum. Başkasının kollarında bir bebek gibi uyuyan güzel mi güzel bir kadından insan ne alabilir? Derin derin iç çekersin, titrer her yanın, direnir durursun, saldırmak istersin, onun o yumuşak teninden yayılan, taşan sıcaklığı duyar, söver sayarsın.

Talinkov yüzünü oğuşturdu. Şehvetten terliyor, ciğerleri bir körük gibi soluyup duruyordu. Yavaşça kilidin kolunu aşağı bastı, kapıyı açtı, odaya girdi. Grişa daha önceden anahtarı aldığı için... kapı kilitlenmemişti.

Talinkov karanlıkta bir yarasa gibiydi doğrusu. Bütün yatakların yerini biliyordu, bu yüzden kolaylıkla Yelena'nın yatağına doğru yürüdü. Odanın ortasında duran koltuğa çarptı, bu hesapta yoktu işte, yavaşça bir küfür savurdu,

koltuğu oradan kaldırdı, bu engeli de aştı, o sırada koltuğun üstünde Yelena'nın elbiselerinin durduğunu anladı. Bir gül kokusu yayılıyordu onlardan. Elbiseleri kendine doğru çekti, eğildi, yüzüne gözüne sürdü, başını çamaşırların içine soktu, onları kokladıkça içi geçti, kendini tutamaz oldu.

«Bu ne güzel başlangıç» dedi kendi kendine. «Anton Antonoviç, sen elli yıl bu gece için yaşadın»

Sonra elbiseleri attı, geniş, yüksek yatağın yanına sokuldu, Yelenanın üstünden yorganı çekti. Kendi pantalonunu indirdi, gece lâmbasının düğmesini çevirdi.

İşte bu olmadı, Yelena uyandı.

Yavaşça bağırarak doğruldu, bir de ne görsün, yorgan üstünden atılmıştı; yanında beyaz, iri kıyım bir görüntünün kendisine bakan, gittikçe sokulmaya çalışan Talinkov'u tanıdı.

«Oh,» dedi Anton Antonoviç. Şaşkın ve mutluydu. Yelena ise uyuyan bir bebek değildi artık, dipdiriydi; Biraz uğraşacağız, sonunda gene ben kazanacağım. Buna karşılık sabahleyin Grişayı evin çevresini döndüre döndüre kırbaçlayacağım. Bana bir tuzaktı onun damlaları

«— Seni seviyorum kuğu kuşum benim» dedi Talinkov boğuk boğuk soluyarak. «Ağzını tutarsan sana üçyüz ruble veririm.» Sonra gömleğinden dışarı taşan, ışıl ışıl yanan memelerini tuttu. Yelena daha hızlı davranarak Talinkov'un parmaklarına vurdu, sonra kırmızı yüzüne bir tokat indirdi, yataktan aşağı atladı.

Talinkov'un aklı başından gitti. Yelena'nın üzerine doğru yıkıldı, soludu, böğürür gibi inledi, sonra onu kapıya kadar kovaladı ve orada yakaladı. Sanki yumuşak bir yağ dalgası döküldü üstüne Yelena'nın, duvara bastırdı, eziyor, sıkıştırıyordu onu, soluk alamıyordu artık... o zaman Talinkov ağzını tutuncaya kadar bağırmaya başladı.

Talinkov'un elini ısırdı, ağır gövdesinin altından kaya-

rak kendini salona attı, Bodmar'ın kapısına tosladı. Talinkov hemen yanına damladı. Yelena kapının kolunu çevirirken, onu korkutarak gülmeye başladı. Dev bir ahtapot sımsıkı kucakladı ayakta sallanan Yelena'yı

«— O uyuyor!» diyerek güldü. «Doymuş bir domuz yavrusu gibi uyuyor. Sana yardım edemez artık, kumrum! İster misin kanatlarını kırayım senin? Onu bırak artık! Gel, nazlanma daha...»

Yelena'yı kucakladığı gibi havaya kaldırdı, odaya doğru ilerliyor, kızın gövdesine değdikçe şehvetten soluğu kesiliyordu. «Sana beşyüz ruble, ömrümün varı benim! Seni tepeden tırnağa ışıklara boğacağım, donatacağım.»

Yelena bağırdı. Keskin sesi bütün salonu doldurdu. İki yumruğu ile bir dümbeleğe vurur gibi Talinkov'un yuvarlak dazlak başına vuruyordu. Talinkov şimdi de kızı yerde sürüyor, Bodmar'ın odasına sokmaya çalışıyordu.

İyice sallanan Talinkov nereye gittiğini bilmiyordu, ilkin çok sert bir şeye çarptı, başını kaldırdı.

Yelena yatağın arkasında köşeye kaçmıştı. Eberhard Bodmar ise Talinkov'un önünde durdu, göğsüne yumruğu indirdi.

«— Fyodor Pavloviç!» diye acı acı bağırdı Talinkov. «Uyumuyor muydunuz?»

«— Gördüğünüz gibi, Anton Antonoviç, bir domuzu gebertmek için uyanık olmam gerekiyordu!»

«— İmdat!» diye bağırdı Talinkov. «İmdat! İhanet! Tuzağa düşürüldüm. Bir tertip karşısındayım. İmdat! Kendine gel Fyodor! Sibiryaya sürüleceksin! Bir maden ocağında, Buz denizi kıyısında çürüyüp gideceksiniz! Beni dinleyin... geri dönün!»

Talinkov tir tir titriyordu korkudan. Çıplaklığı insana korku salıyordu. Gerçekten boğazlanmaya götürülmüş gibi bir durumu vardı. Canlı gövdesinde bütün kıllar, tüyler suda haşlanmış gibiydi.

«Yelena'ya ne yaptınız?» diye kükredi Bodmar. «Ulan bok herif!»

«Kendinize gelin!» diye havaladı Talinkov. «Grişa'yı öldürün, bu şeytanı!»

Bodmar yumruklarını kaldırdı, fakat vurmanın gereğ kalmamıştı artık.

Talinkov'da birdenbire korkunç bir değişme oldu. Korkudan beyni sarsıldı, kan bir çağlayan gibi yüreğinden atardamarlara döküldü. Beyinde oluşan bu hızlı akım sonucu kılcal damarlardan biri çatladı; kan çok ince duyarlığı olan hücrelere akmış ve oksijen alışverişini önlemişti.

Talinkov sallandı. Yüzü kırış kırış oldu, korkunç buruşuklar çıktı ortaya, birdenbire şok geçirmiş gibi kaskatı olup kaldı. Bir yağ yığını gibi döşemenin üstüne yığıldığında bir tulum gibi patladı, yerde gerildi, bambaşka bir biçime girdi Dışarı fırlamış, alabildiğine açılmış gözlerinde sessiz bir soru vardı, kaskatı kesildi, içinde bir yürek olan bir domuz yağı yığınına döndü.

Yelena ve Bodmar çevresinde duruyor, dik dik bakıyorlardı ona. Bu gövdede canlı olarak yalnız çarpan yüreği: sessiz ve korkunç bir soru sorarcasına açılan gözleri kalmıştı... eli kolu kımıldamıyor, gövdesi bir süprüntü yığını gibi yere yayılı duruyordu.

Yelena yavaşça «bir doktor çağırmalıyız» dedi, «onu böyle yatar durumda bırakamayız... Grişa nerde? Sen yanında kal... ben Grişa'yı arayayım.»

Bodmar kımıldamaksızın yerde yatan Talinkov'un yanında diz çöktü, sağ kolunu yukarı kaldırdı. Bırakınca tekrar yere düştü kolu. Bacaklarının bile bütün sinirleri çözülmüştü... Bodmar etine derin bir çimdik attığı zaman en küçük kıpırdanış görülmedi Talinkov'da.

Bir felç, diye düşündü Bodmar ve alabildiğine açılmış gözlerine baktı iyice. Talinkov dilsiz ve kötürüm olmuştu. Öyle bir yığınki, yalnız yüreği çalışıyordu.

Bodmar kalktı, bir iki elbezi alarak suya batırdı, sonra bu ıslak bezleri Talinkov'un alnına, göğsünün üstüne yaydı. Ona yapılacak bir yardım, yararlı bir iş kalmamıştı artık; işi bitmişti besbelli. Ancak Bodmar çevresinde dolaşıp ona şaşkın şaşkın bakmak, birşey yapmadan durmak istemiyordu.

Grişa, Yelena'nın sesini duyar duymaz ortaya çıktı. Bir kemik saklamış köpek gibi kiler merdivenin köşesinden göründü.

«— Bir doktor!» diye bağırdı Yelena. «Koş bir doktor çağır! Anton Antonoviç bir kazaya uğradı. Hemen bir doktor gelmeli!»

«— Benim zavallı efendim!» diye bağırdı Grişa, ellerini vurdu birbirine. «Ne korkunç bir yıkılış bu!...» Sonra hemen oradan uzaklaştı, Talinkov'un Tula'daki dostlarından birini, bir Gürcü olan operatör Afanasiy Lukiş Bandurian'ı çağırdı. Telefonu sofaya atarak odanın içinde oynamaya başladı, ayaklarının altında karınca var da onları ezmek istemiyormuş gibi zıplıyordu. Kimsecikler görmedi Grişa'nın karanlıkta, derin bir mutluluk içinde sesizce oynadığını.

Bu oyun aşağı yukarı iki saat, Dr. Bandurian köşke gelinceye kadar sürdü. Doktor hastanenin ambulansını da getirmişti.

«— Ben ona her zaman söylemedim mi!» diye bağırdı doktor, Bodmar onu kapıda karşılayınca. «Hiçbir şey anlatmayın, efendim... bu bir beyin kanaması değil mi? Boyuna yutmak, içmek, orospular... güzel de olsa kim dayanabilir buna. Nerde o? Bir kadının yanında mı? Elden ayaktan kesildi mi? Kadın güzel mi?»

Dr. Bandurian, Talinkov'un uyuduğu yere giderken Bodmar ona işaret ederek yattığı yeri gösterdi.

«— Burada efendim, benim odamda.»

«— Sizin yanınızda mı?» Afanasiy Lukiş şöyle bir sarsıldı durdu. «Yoksa bu kart domuz bir sapık mı oldu?

Hayır, olmaz! Böyle bir şey olmaz!»

İnceleme pek uzun sürmedi. Bandurian, Talinkov'un üzerine eğildi, Talinkov'u çırıl çıplak yerde yatar görünce eskiden beri yaptığı gibi başını öne eğdi. Biraz ötede, arkada, Yelena'yı gördü. Talinkov'un nabzını dinledi, kan dolaşımını kolaylaştırmak için Anton Antonoviç'e bir iğne yaptı. Sonra bu et yığınının karşısında bir koltuğa oturarak üstten aşağı ona baktı.

«— Şuuru yerinde», dedi rahatça. «O bizi görüyor, duyuyor, belki de sözlerimizi anlıyor. Yalnız karşılık veremiyor, dokunma duygusu da kalmadı artık. O şimdi içi boş bir ceviz gibidir. İçinden hava geçen kalın bir borudur artık!» Ayakkabısının ucuyla Talinkov'un kaburgasına dokundu, ona doğru eğildi.

- Ben seni uyarmıştım Anton Antonoviç. Kırık testiyle her zaman suya gidilmez. Ne yaptın? Beni yedin tükettin, kendini de. Şimdi öyle duruyorsun orda, duygusuz bir yığın gibi kaskatı ve dilsiz. İyi bir pataklamalı şimdi seni.»

Tula hastahanesinin sağlık görevlileri Talinkov'u sedyeye koyarak kemerleri bağladılar. Bodmar ve Dr. Bandurian'ın yardım etme gereğini duydukları çok güç bir işti bu. Yüzelli kiloluk uyuyan bir et yığınını yukarı kaldırmak, kolay iş değildi, insanın parmakları tutmuyor bir türlü.

Talinkov sedyeye konup üstü örtüldükten, ambulansa yerleştirildikten sonra Dr. Bandurian merdivenin önünde bir daha Yelena Antonovna'ya baktı. Evin kapısının önünde duruyor, incecik bir gecelik giymiş, heyecandan buz kesilmişti.

«— Talinkov'un aklını başından siz aldınız öyle mi?» diye sordu. Sonra başını salladı, elindeki anahtarları şakırdattı. «Anton Antonoviç güzel kadınlara bayılırdı...»

Bu Afanasiy Lukiş pek ince bir insan değildi, fakat çok iyi bir operatördü. Talinkov'u çökerten sebepleri kim-

senin ortaya koyamıyacağını bildiği için bu konuda sustu, sebepler üzerinde hiç durmadı.

Yelena, her iki araba orman yolunun karanlığı içinde görünmez oluncaya kadar baktı arkalarından sessiz sessiz. Dudakları incelmiş, birbirine geçercesine kenetlenmişti.

Bodmar bir süre sonra Yelena'yı içeriye götürdü, odaya girince kapıyı kilitledi. Yelena «ben öyle iğrenç birimiyim?» dedi sert bir sesle ve devam etti: «Doğru söyle... Bir bostan korkuluğu gibi mi görünüyorum ben?»... Birden sertleşen bir sesle «doğru söyle, iğrenç, boştan korkuluğu gibi bir şey miyim» diye bağırdı. Bodmar:

«— Budalalık bu yaptığın Yelena, dedi. Ne kadar güzel olduğunu bilirsin.»

«— Doktor söyleyeceğini söyledi. Namuslu bir insandı. Doktorlar yüz kızartıcı bir şey söyleme gereğini duydukları zaman bile namusludurlar. Gerçekten yüz kızartıcı bir olay. Ben iğrenç bir kimseyim. Neden bana yalan söylüyorsun?...»

Bodmar onu avutmak istiyordu, fakat o, onu konuşturmak istemiyordu. Sıkılmış yumruklarını duvara vurdu, odasına koştu, geceliğini çıkarıp attı. Kocaman yatağın yanında duran aynanın karşısına geçti, memelerini sımsıkı tutarak yukarı kaldırdı, göbeğinin alt bölümünü öne doğru çıkardı.

«— Öteki kadınlardan neyim eksik?» diye kendi kendine bağırdı. «Yeyim eksik, nerem olgunlaşmamış? Neremde bir sakatlık var, hangi dişilik yanım gelişmemiş? Yüzünü gözünü parçalayabilirdim bu kendini beğenmiş, burnu büyük heriflerin!..»

Sabahleyin Veranda'da karşı karşıya geldiler gene. Grişa kahvaltı masasını hazırlamıştı. Lisanka sofraya sucuklu bir kahvaltı getirdi, ulur gibi bağırdı, kıpkırmızıydı gözleri. Talinkov'a üzülen tek kimseydi besbelli. O bir gözde durumundaydı. Talinkov'dan kimin bir çocuğu oldu?

Çay güzeldi, Lisanka'nın kızarttığı taze ekmeklere diyecek yoktu, kayın kokusu geliyordu baldan. Grişa gerçek bir hizmetçi gibi iş görüyordu.

«— Malakovo'daki makine ustası da burdaki gibidir, efendim», dedi. «Anasının gözü bir heriftir, başkalarının kaldırıp attığı şeyleri o onarır, bütün işleri yoluna koyar. Sizin arabanızı da çalışır duruma getirir yeniden.»

Kahvaltının pek güzel olmasına karşılık Yelena ve Bodmar sesizce, konuşmaksızın, pek de tadına varamadan yediler. Birbirleriyle şöyle uzak uzak bakıştılar, sonra hızla gözlerini birbirinden ayırdılar. Bu geceden berì aralarında anlatılmaz, açıklanamaz, anlaşılmaz bir şey vardı. Ağızlarından tek söz çıkmadı, hiç mi konuşmadılar, yalnız «o olay» olduğu gibi duruyor, iki vücudun birbirine yaklaşmasını önleyen, araya soğukluk sokan bir engel olarak kalıyordu. Yelena, Bodmar'dan daha açık daha rahat görünüyordu: Bodmar ise tedirgindi, soğuktu. Arada bir cam duvar varmış gibi duruyordu Yelena'nın karşısında. Uzaklaşıyorlardı birbirlerinden...ne korkunç şeydi bu!

Onlar kahvaltıyı bitirdikleri zaman makine ustası da geldi. Arabayı gözden geçirdi, altını üstünü, heryanını yokladı.

«— İki saat içinde tekrar çalışır» dedi. «Ben, bir de ateşleyici getirdim. Grişa telefonda arabanın durumunu bildirince bozukluğun nerede olduğunu anladım!..»

Bodmar ona önceden beş ruble verdi. Bu, daha önceden Grişa'nın konuşurken verilmesini sezdirdiği bir bahşişti düpedüz.

Aşağı yukarı bir saat sonra Yelena «telefon etmek istiyorum» dedi, Bodmar köpeklerin bulunduğu yere gitmiş, bu havlayan gevezelere şaşıp kalmıştı. Büyük, güçlü av köpekleri, sivri dişlerinin, pençelerinin arasına düşen herşeyi paramparça ederler.

«— Telefon salonda», dedi Grişa.

Yelena kapıyı kapayıp yalnız kalınca, Moskovayı aradı. Yanında hiçbir telefon rehberinde bulunmayan bir numara listesi vardı. Moskova'dan önce bir gürültü, sonra açık bir erkek sesi duyuldu.

«— Burası XU 19», dedi Yelena.

«— Nerdesiniz?»

«— Tula'da.»

«— Şimdi mi vardınız? Ne var ne yok?»

«— Bodmar bu çevreyi dolaştı, heryanı gözden geçirdi.»

«— İyi. Bırakın canının istediğini yapsın. Engel olmayın, sıkmayın onu.

Başka bir isteği var mı, bayan?»

«— Hayır bayım. Hiçbir önemli olay yok»

Telefonu kapadı, kısa kesilmiş saçlarını sıvazladı.

Yalan söyledim, diye düşündü. Hayatımda ilk defa yalan söyledim, görevimi yerine getirmedim, kötüye kullandım.

Bir Almanın ne işine yararım ben artık.

Gerçekten de arabanın onarımı iki saat sürdü. Malakovolu oto ustası çalışırken güler yüzlü, sevimli bir insan. Yelena Antonovna ve Bodmar arabayı çalıştırdıkları zaman, işini başarmış olmanın mutluluğu içindeydi. Köşkün önündeki alanda arabaya birkaç tur yaptırdı, gaza bastı, bir Amerikalı gibi fren yaptı, bir oto yarışçısı gibi arabayı alabildiğine sürdü. Sağlam arabada en küçük bir tutukluk yoktu.

«— Moskovadan mı geliyorsun?» diye sordu oto ustası. Bodmar beş ruble daha koydu cebine yavaşça. Usta kasketini parmaklarının arasında döndürdü, sonra yerine getirilmesi istenen bir dileği varmış da onu büyük bir kimseye anlatıyormuş gibi sıkıldı.

«— Evet», dedi Bodmar.

«— Yine Moskovaya mı dönüyorsunuz?»

«— Ben değil. Bayan Yelena dönecek. Niçin sordunuz?»

«— Siz çok önemli bir kimsesiniz, evet öylesiniz, gerçekten.»

Malakovolu oto ustası öylesine heyecanlandı, öylesine sevindi ki kasketini buruşturdu, sonra yere fırlatacaktı nerdeyse.

«— Bakın beyim, burada Malakovoda yaşıyoruz. Köyüme diyecek yok... güzel, temiz, bakımlı bir köy, biz üstümüze düşeni yapıyor, borçlarımızı ödüyoruz, bir üretim kuruluşuna bağlıyız, en yeni araçlarla donatılmış iki Iş kurumumuz var... fakat Malakovo nasılsa öyle duruyor gene... anlıyor musunuz?»

«— Köy size küçük geliyor, öyle mi?»

«— Bunu size nasıl anlatayım bilmiyorum.

Usta dudaklarını yaladı, kulaklarına kadar kıpkırmızı kesildi. Çok önemli, tesirli sanılan bir kimseye böyle herşeyi açık açık anlatmak, sosyalist anlayışa karşı bir tedirginliğin duyulduğunu sezdirmeden içini dökmek, çok hinoğlu hince bir şeydi doğrusu. «Kendi işimde çalışıyorum, otoları seviyorum, Orel'de çıraklık ettim, şimdi Malakovo'da makine ustasıyım. Ne yapabilirim ben? Traktörleri yağlamak, temizlemek, kırılan dişlileri lehimlemek, eğrilen bölümleri doğrultmak, çamura saplanan motorları çıkarmak. Hep aynı iş: onarmak. Pis bir iş, beyim. Moskovada başka bir iş bulurum diye düşündüm. Orada büyük fabrikalar var, başka şeyler öğrenirim. Belki de mühendis olurum. Benim öyle düşüncelerim var, beyim. Fakat Malakovoda beni anlamıyorlar. Bir dilekçe yazdım... köy yöneticisi geri çevirdi, bir de bana çıkıştı. Gebermek mi istiyorsun, ulan beyinsz? dedi. Sonra benim dilekçemle burnunu

Bodmar karşılık vermeden önce, Yelena Antonovna:

Moskovadaki fabrikalarda birçok tanıdığım var, ben onlara başvururum», dedi Oto ustasının adını not ederek elini uzattı.

«— Gerçekten büyük endüstri kurumunda tanıdığın var mı?» diye sordu Bodmar, Tekrar camlı Veranda'ya döndüler ve Grişa eşyayı arabaya taşıyıncaya, Lisanka mutfakta yol için ekmek hazırlayıncaya kadar beyazlı hasır koltuklarda oturdular.

Yelena kısaca «evet» dedi.

«— Hayret. Çok esrarengiz bir kızsın sen. Gerçekten kimsin sen?»

«— Yelena Antonovna Dobrinina.»

«— Almanlara esir olup Ruhr'da ölen büyük piyanist Dobronin'in kızı, Biliyorum»

«— Öldürüldü»

«— O zaman savaş vardı.»

«— Biz savaşı istememiştik hani.»

«— Tanrım, gene mi başlıyor?» Bodmar olduğu yerde sıçradı, Yelena'yı da kendine doğru çekerek yukarı kaldırdı. «İkimiz bir yerde yaşamıyor muyuz, düşüncelerimiz bir değil mi? Neden kızıyorsun böyle, Yelena? Biz bunları unutmak istiyorduk... hepsini unutmak... birbirine denk iki kişiyiz»

Grişa ve Lisanka onu karşılık vermekten kurtardılar. Verendaya gelerek arabanın harekete hazır olduğunu, uzun bir yolculuğa yetecek kadar yiyeceğin arabanın arka koltuğunun üstüne konduğunu bildirdiler. «Yiyecekler güzel bir saz sepetin içindedir», dedi Grişa. Biraz gençleşmiş, kendine gelmişti. Kırmızı bir atkısı vardı, bugüne kadar boğazı sıkılmış, sonra kurtulmuş bir adam gibi serbest konuşuyor, daha rahat soluk alıyordu. «Uzaklara mı gidiyorsunuz, efendim?»

«Don'a Grişa.» Bodmar, önceden, arabaya gitti. Lisanka kapıları açtı ve birdenbire ağlamaya başladı. Grişa kor-

kak bir davranışla... Yelena'yı kendine çekti.

Titrek dudaklarla «hayatımı kurtardınız», dedi. O, beni öldürecekti... kim bilir bugün, yarın, belki de bu yıl içinde. Evet onu yapacaktı, o yağlı, o uğursuz şeytan. O aşağılık, piç, fırlamanın biriydi. Hoşuna giden ne varsa alırdı. Lisanka'yı bir dişi domuz gibi avladı, kendine karı edindi. Bizi ondan kurtardınız, kardeşçiğim, bacım. Mutlu bir işti bu.» Birdenbire Yelena'nın önünde diz çöktü, iki elini tuttu, Yelena ellerini çekmeye vakit bulamadan, o sımsıkı tuttuğu elleri ağzına götürdü, zengin Rus çiftçileri geleneğince candan yürekten gelen bir minnetle öptü. «Tanrı sizden razı olsun...», diye kekeledi. «Tanrı esirgesin sizi, Yelena Antonovna...»

Yelena arabaya koştu, kendini Bodmar'ın yanına attı, oturdu. «Sür» dedi, tutuk bir sesle. «Gidelim burdan artık! Hayatımda bir daha bu evi görmek istemem...»

Bodmar gaza bastı. Araba birden ileri doğru fırladı, nerdeyse yanda duran ağlayan, onlara el sallayan Lisanka'ya çarpıp düşürecekti, fakat Lisanka tam zamanında yana doğru, çimene sıçradı.

Bodmar aynaya baktı, Grişa bu eski, alımlı köşkün kapısı önünde diz çökmüş duruyor, kolarını uzatmış onların arkasından sesleniyor, «Allah esirgesin sizi!» diye bağırıyordu: «Allah esirgesin sizi...»

Sonra kollarını açtı, güneş aydınlığına bürünen pırıl pırıl mavi göğe baktı, kendini bıraktı, tozlara düştü, güldü korkunç korkunç, bir köpek gibi yuvarlandı evin önünde bir o yana bir bu yana, bağırdı ulur gibi: «Kurtulduk! Kurtulduk!»

Lisanka başından aşağı bir kova su dökünce kendine geldi. Çamurun içinde doğruldu, sonra eve koştu, birkaç saniye sonra elinde iki tüfekle döndü, bahçenin içinde görünmez oldu.

Kısa bir süre sonra bir patlama. Kısa aralıklarla kır-

baçlar gibi sesler, kesik kesik iniltiler duyuldu korkunç bir görüntünün ardından.

Grişa Talinkov'un köpeklerine ateş etmişti. çekilmez bir uşaklığın son kalıntılarına.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Don kıyısında, Peryekopsskaya'da bir çalkanma vardı. Herkes elini ağzına koymuş tarlada, nehirde yüzen sandallarda, samanlıkta, dükkânda, ya da evde yatakta Nyuşa ile Granya, nehrin kıyısında dövüştüler, diye fiskos edip duruyordu. Bu olay Nyuşa parçalanmış blûzuyla geri döndüğü, Granya'nın onun ardından dışarı fırlamış gözlerle, titrek dudaklarla at sürüp geldiği zaman duyuldu. Bir arkadaşı olan Luka, durumu Granya'ya sordu, öğrenmek istedi, fakat ondan hiçbir olumlu karşılık alamadı, oysa Nyuşa, bütün olayı anlattı.

«Bu bir maskaralıktır!» diye kudurdu yaşlı Kolzov, iki gün kapıdan dışarı çıkamadı utancından, bütün konu komşu yabanarıları gibi üşüşüyordu başına. Granya gibi çalışkan, becerikli, güvenli, geleceğini sağlama bağlamış bir

insan... kirli bir bez parçası gibi atılsın, bunu da bir kız yapsın! Kolhozun başyöneticisi olabilecek bir insan, sen bilmiyor musun bunu, behey budala kız? Ona taştan bir ev yapacaklar nerdeyse (1). Oysa nerde! Kız ona tokat atıyor üstelik! Bir rahibe gibi yaşarsın artık, eteğinin altında bir yaban arısı gibi vızıldar durursun! Buna ne diyeceksin?»

Nyuşa sesini çıkarmadı. Daha önceleri Kolzov ailesinden dört nesile yemek pişirilen, iri dere taşlarından yapılmış büyük ocağın yanında duruyordu. Bir kazanda pişen yemeği karıştırdı, bir süre çatırdayarak yanan odun ateşine baktı. Alev alev yüzünü ışıldatıyor, uzun sarı saçlarını altın altın parlatıyor, pırıl pırıl ışıldıyordu tepeden tırnağa, ilahî bir güzellik vardı onda şimdi. Dimitri Grigoryeviç Kolzov bir kızına baktı, bir de içini çekti derin derin.

«— Ben seni Granya'ya vermişim», dedi, sertçe.

«— İstemem onu, babacığım.» Saatlerce susan Nyuşa'nın ağzından çıkan ilk söz buydu işte. Anne bu işlerin hiçbirine karışmıyordu... o yalnız «güzel köşe»de, sıranın üstünde oturmuş, çorapların söküklerini onarıyordu. Kolzov dişlerini gıcırdatarak dolaştı, sonra köy odasında düzenlenen bir parti toplantı dolayısıyla kiliseye karşı söylediği ateşli bir nutukla tövbe etti.

«— Ne demek, onu istemiyorum?» diye bağırdı Kolzov.» Bir opera şarkıcısı mı istiyorsun, hee? Ben, seni ona vereceğim diye söz verdim, Kazak sözünü tutar!»

«— Ben eşya değilim, babacığım!» diye bağırdı Nyuşa ocak başında.

Kolzov'un hayretten ağzı açık kaldı. «Kız sen bir devrim mi yaptın», dedi ve ona yaklaştı. «Doğru mu: Babana karşı bir ayaklanma mı bu yaptığın?» Kızının önünde di-

---

(1) Don kıyısında evler sazdan, tahtadan olduğu için taştan ev yapmak bir varlıklı olma, yükselme belirtisi sayılıyor.

kildi, şimşek çaktı kızın öfkeli gözlerinde, aşağıdan almadı pek.

Nyuşa büyük ağaç kepçeyi kazandan aldı, elinde titreterek tuttu.

«— Dövme onu, Dimitri...» anne oturduğu köşeden işin nereye varacağını anladı. «O da vurur sana...»

«— Bana mı? Babasına? Bir Kazak başçavuşuna? Bana mı vuracaksın? Şöyle vurduğum gibi duvara yapışır kalırsın!»

«— Bırak onu, Dimitri, şeytan girdi içine bir defa, bırak...»

«— Bütün köy bize gülüyor! Gece yarısı kapının önünde toplanıp bizi alaya alacaklar». Kolzov bir körük gibi derin derin soludu. «Bir Kazak'ın ağzından çıkan söz, and demektir!», diye gürledi birdenbire. «Onunla evleneceksin! Haziranda. Bir pazar günü! Seni şeytan seni, saçından tutup seni evlenme memurunun önüne sürüyüp götürdüğüm zaman... Granya ile evleneceksin, yoksa ben utancımdan kendimi Don nehrine atarım!»

Eski bir türküdür bu: Kolzov öfkesinden köpürür, anne susar, Nyuşa'yı böyle kurtarır dayak demekten. Nyuşa elindeki kepçeyi fırlattığı gibi kendini kulübeden dışarı attı. Irmaktan aşağı koştu, sık sazların arasında gizlenecek bir yer bulunca çömeldi. Bir insan boyunu aşan sazların içinde onun nereye gittiğini, nerelerde saklandığı kimse bilemezdi. Kuzeye mi gitti, güneye mi kaçtı, yoksa doğuya, batıya mı, kimse kestiremezdi... Peryekopsskaya'dan bütün Rusyaya yayılan bu olay bir masal oluverdi.

Akşam oldu, Nyuşa bir daha dönmedi eve. Yaşlı Kolzov onu aramaya koyuldu. Baba yüreği, nabız yüzelliye çıkmış nerdeyse, Nyuşa ne oldu diye korkudan doğranıyordu. Elinde sallanan küçük bir fenerle koştu nehrin kıyısına, aradı her yanı, ilkin ürkek, sonra daha yüksek, titreyen, acılar içinde yalvaran bir sesle başladı bağırmaya:

«Nyuşa... gel eve...Nyuşa, yavrum benim... dövmem seni... artık adını etmem sana bir daha Granya'nın... Peki, iğrenç bir herif o, haklısın,, itin, kopuğun biri... Nyuşa, kumrun kuzum benim... gel bana... Nyuşa...»

Don kıyısında durdu, akan, dalgalanan gecemsi suyun akışına gözlerini ayırmadan uzun uzun baktı. Nerede iplerle zincirlerle bağlanmış kayıklar gıcırdasa, otların arasından gecekuşları uçuşsa, acı acı ötüşse, Kolzov döndürürdü feneri.

Sonunda Nyuşa'yı düz, kumlu bir yamaçta, diz çökmüş, çenesi dizlerine dayalı bir durumda buldu. Nehre bakıyordu. Kolzov yanına gelip feneri kumsala bıraktığı zaman bile oturuyor, hiç kımıldamıyordu. Kolzov sevindi, Nyuşa yaşıyordu, bir söğüt ağacında asılmıyor, yada Don dalgalarına kapılıp Rostov'a doğru denize sürüklenmiyordu. Onu kucaklayacak, kendine çekip bağrına basacak, eskiden yaptığı gibi kollarında sallayacaktı. Fakat bunu, kızı üç yaşındayken beşikten kucağına aldığı gibi olsaydı yapacaktı.

Oysa Kolzov bir Kazaktı... duygularını açığa vurarak onu bağrına bassa, yüz verip başına çıkarsa, onun yüzüne kim bakardı bir daha. Öyle yapmadı, yavaşça öksürdü, sonra geriye çekilip yere uzandı, dirseğine dayandı.

«— Sen doğduğun zaman», dedi üzüntülü ve bir masal anlatmaya başladı, «annen ölecek diye ödümüz kopuyordu. Dokuz hafta senin yanında solgun, ölgün ve bitkin yattı, soluk bile alamıyordu. Stalingrad'tan bir doktor getirmek için beş paramız yoktu, savaş yüzünden yurdumuz yıkılmış çöle dönmüştü, bütün erkekler savaştaydı, korkunç bir zamandı. Bir çocuk doğdu, evet bir çocuk... o ölecek diye üzülürdü kardeşçiği... bir kadın, o ölecek diye çırpınırdı, Dimitri... milyonlar ölüp gitmiş, vurulmuş, çıldırmış, çürümüş... ne çıkardı bir kadının, bir çocuğun ölümünden? Kadınlar gene doğururlar, çocuklar gene gelir dünyaya... oysa vatan bunların hepsinden daha önemlidir. Ya-

pım, Kolhoz, Don, Atbakımı, Sığırlar, Tarlalar, Bahçeler, İyi bir ürün gerek bizim için, yoksa bir çağlayana düşen fındık sıçanları gibi açlıktan kırılır gideriz hepimiz. Bir kadın, bir çocuk nedir?»

Kolzov ırmağa bakıyordu. Nyuşa'nın başını ona çevirdiğini sezdi. Onun iri mavi gözlerinin kendine çevrildiğini anladı, ona dönüp bakamadı gene de.

«— Fakat ben didindim. Yirmidört saat uğraştım... tarlalarda, ahırlarda, yıkılmış, çökmüş evlerde çalıştım. Yanınızda oturdum, ananın ağır hastalık ateşini dindirdim, seni sütle, yulaflapasiyle besledim, seve seve yaptım bütün bunları. Sizi seviyordum, çocuğu uğrunda nerdeyse ölecek ananı... çocuk, dünyaya gelmiş, yaşamasını istiyordum, kendi başına, bakımsız yaşayamaz diye... üçüncü hafta Stalingrad'a gittim.. geceleyin, stepler üzerinden. Çürümüş ölü kokuları esip geliyordu, savaş yıkıntıları yerden çıbanlar gibi yükseliyordu. Dolaşmadık yer bırakmadım şehirde, bodrumdan bodruma koştum. Bir tek ev kalmamıştı, her yanda yıkıntılar, çukurlar, oyuklar, çöküntü yığınları, saç, çinko yığınları. «Dostlar» diye yalvardım. Gurup kumandanlarından, yardımcı birliklerden, Volga kıyısındaki hastaahne görevlilerinden, yönetim görevlilerinden yardım istedim, dost aradım. Karım ve bir yavrum var dedim. Onların özlemine dayanamıyorum, ölüyorum dedim. Karımın derdine çare bulun dedim. Yalvarırım size kardeşlerim bir çare dedim. Çare buldum, ata atladığım gibi steplerden aşarak geldim sizi kurtardım. İlk defa o zaman güldü Mamuşka, o zaman kaldırdı elini, ben de ağladım. Sonra bir kütük gibi yığıldım yere, üç gün uyudum kalkamadım. Fakat siz kurtuldunuz büyüdün, güzelleştin, benim yüzümün akı Nyuşa'm.»

Kolzov sustu. Anılar bastırdı, yaşlar döküldü gözlerinden.

Nyuşa eğildi, feneri aldı, yukarı kaldırdı. Fenerin cılız

ışığı tuzlu suların üzerinde inceden inceden parlıyordu.

«— Gel babacığım», dedi üzgün üzgün. «Eve gidelim artık.» Ayağa kalktı, elini Kolzov'a uzattı, oturduğu yerden kaldırdı. Kolzov kızına tutundu, feneri aldı, yüzüne ışık vuruyordu fenerden.

«— Yüzelli yıldanberi Kolzov kazakları Don kıyısında yaşıyorlar», dedi tutuk bir sesle.

«— Onları unutmadım, babacığım.»

«— Siz her zaman kendi şerefinizi, kızınızı düşündünüz. Bundan en küçük bir kuşkusu olan bir kılıçla kendi eliyle boynunu vursun. Kolzovlar bununla övünürlerdi.»

«— İstediğiniz olacak, babacığım.» Nyuşa, aldığı lambayı üfleyerek söndürdü. Bu bir semboldü... yüzünü babasına göstermek istemiyordu, utanıyordu. «Evet haziranda Granya ile evleneceğim».

Kolzov çok sevindi, kızın yanağını öptü. Sonra köye döndüler... Karanlık göğün altında, birbirine dayanan, salınan iki küçük gölge... step otları içinde böyle görünüyorlardı, Don kıyısında hışırdayan kavakların yanında.

Ertesi sabah yaşlı Kolzov, hemen Granya Nikolayeviç'e durumu bildirdi. Granya seçilmiş iri, koyu kırmızı çileklerle dolu bir sepet ve çiçek getirdi.

Peryekopsskayada herkes başını salladı.

İşler yolunda gitmedi, herşey insanın gönlünce olmuyor.

Rüzgâr eserse otlar uyumaz, der Tatarlar. Onlar bilge kişilerdir.

Moskoviç-arabası öyle uzun boylu aksamadan Yelena ve Bodmar Tula'ya vardılar, oradan Orel yoluna girdiler, akşamın geç saatlerinde Oka kıyısındaki kente ulaştılar.

Orel.

Rusyada öteki binlerce ad-gibi kanla yazılmış bir ad. Hatıraların sarmaşıklar gibi sarmaş dolaş olduğu bir kent. Alman ve Sovyet parçalanmalarını açıklayan tarih kitaplarında bir kavram. 1941 yılında Alman topçularının, bombardıman birliklerinin yerle bir ettiği, bir yıkıntı yığınına çevirdiği yer. 5 Ağustos 1943 te Kursk'tan yaptığı büyük bir saldırı ile Kızılordunun geri aldığı yer.

Eberhard Bodmar bu yeni yapılan kentin içinden geçerek küçük Rybnitza'nın Oka döküldüğü yere kadar arabayı sürdü. Orada, kıyıda bir çayırda arabayı durdurdu ve yukardan aşağı doğru ırmağı gösterdi.

«— Burada kalalım», dedi.

«— Burada mı?». Yelena Antonovna arabadan indi ve başını salladı.

«— Ama bu bir muziplik!..»

«— Hayır. Biz aşağıda, şurda, çayırda çadır kuracağız. Sen de gazocağında gulaş pişireceksin, sonra bir şişe şarabı çeker, yemeği yer uyku tulumlarımızın içine girer uyuruz.»

«— Buna inanmam.» dedi Yelena ve geri çekildi. Yolculuk buraya kadar kesintisiz sürdü. Uzun bir süre Yelena başını Bodmar'ın omuzuna dayayarak uyudu. Artık yorgunluğu yenebilecek durumda değildi. Geçen gece gerçekten çok yıpratıcı geçmişti. Talinkov'a inme inince geçirdiği heyecan, bir de Mr. Bandurian'ın o densiz uyarması onu büsbütün çılgına döndürmüş, yıpratmıştı. Sabaha karşı Yelena durmaksızın ağladı, aynaya bakıp da kendini görünce anlatılmaz bir vahşilik bürüdü yüzünü:

«— İğrençsin!» dedi, çıplak gövdesine öfkeyle hıı hıı hıı yaptı. «İğrençsin! İğrençsin! Seni öpüyorsa yanında başka kimse olmadığından öpüyor... can sıkıntısından dolayı seviyor seni.. açlıktan ölmemek için kuru ekmek yer gibi.»

«— Neden burada?» diye sordu Yelena, ne olursa ol-

sun Bodmar'la bir çadıra girmemeyi, bir uyku tulumunda yatmamayı kafasına koydu. Orel'de Puşkin caddesi 5 te güzel bir otel vardı. İntourist Hotel, Tel. 77239.

Bodmar, arabanın bagajından küçük, çinko kaplı bir kutu çıkardı, bagajı tekrar kilitledi. Kutuyu kapağını açmadan yolun kıyısına koydu. Sonra aynı kutuyu bacaklarının arasına alarak kaldırımın kıyısına oturdu. Yelena yanında ayakta duruyordu.

Bodmar'a saldırırcasına «Orada, aşağıda çadır kur-, budalaca bir şey», dedi. «Çadır kurmak gerekliyse... daha güzel yerler var.»

Bodmar eliyle yere vurarak «ben burayı seçtim» dedi. «Otur Yelena. Sana birşey göstereceğim.» Birdenbire yüzü değişti, üzüntülü olduğunu gösteren bir durum aldı, ciddi ciddi konuşmaya başladı, sesi kesik kesik çıkıyordu. Yelena yüzüne baktığı zaman onu kendinden çok uzak, yabancı, bambaşka bir insanmış gibi gördü.

Yanına oturuverdi, Bodmar küçük kutuyu açtı. Kağıtlarla doluydu kutu. Eski mektuplar, kopyalar, kartlar, resimler, krokiler. Kâğıtların yukarı sağ köşelerinde kırmızı kalemle yazılmış birer sayı vardı.

Bodmar üzerinde 4 sayısı bulunan bir belge aldı.

Yelena yavaşça «Nedir o?» diye sordu. Yüreği ağzına gelmişti sanki.

«— Babamın bir mektubu. Oku Yelena...» Bodmar sararmış kâğıdı ona uzattı, sonra çok değerli, kolay kırılır, parçalanır bir eşya gibi çekti. «Sen yazıyı okuyamazsan... ben okurum sana. Ezber biliyorum onu. Babam onu kendi harita çantası üzerinde yazdı... orada çimenin üstünde... Oka ve Rybnitza ırmaklarının birleştiği yerde. Okuyabiliyor musun?»

Yelena başını salladı. Yazıyı seçemiyordu... sert, kalem bastırılarak yazılmış harfler çit direkleri gibi birbirine geçmiş.

Onun mektubu okumasına engel olan bunlar değildi.. ağlamaya başladı birdenbire. Gözyaşlarını tuttu, fakat bütün bütün direnmesine, kendini sıkmasına karşılık üzüntüsü yüzünden okunuyordu.

«Ağlıyor musun?» dedi Bodmar ve kolunu kızın ürperen omuzuna koydu.

«— Kimbilir, belki de bu mektup ikimiz için yazılmıştır.»

Teğmen Bodmar'ın mektubunu kızın elinden aldı ve tekrar çinko kaplı kutuya koydu. Çimenlerden akşamın buğuları yükseliyordu. Yelena başını Bodmar'ın omuzuna dayadı, küçük, elinden tutanı olmayan bir kızcağız gibiydi şimdi.

Eberhard Bodmar yirmiyedi yıl önce burada yazılanları yazmaya başladı. Orel'de yaralıların toplandığı, ölülerin bir çadır gibi yığılıp durdugu, topların yeniden doldurulduğu, savaş arası, dinlenme saatini gözlerinin önünde canlandırmaya başladı. Ölüm derin derin soluyor, panzer tanklarının yaylım ateşinden yanan kentin alevleri göklere kızıl bir aydınlık saçıyordu.

«Orel 1941. Oka ile Rybnitza'nın birleştiği yer.

Sevgili oğlum.

Bilmem, sonradan, bu satırları okuduğun zaman, babanın senden ve annenden bin kilometre uzakta, bir savaşta, nasıl yaşadığı, ne duyduğu, ne düşündüğü seni ilgilendirir mi? Sen daha altı yaşındasın, içinde yaşadığın, büyüdüğün zamanı anlayacak, kavrayacak durumda değilsin. Fakat günün birinde büyüyecek anlayışlı, özü pırıl pırıl bir insan olacaksın. Kimbilir belki sonradan bu mektubu okur, o zamanki dünyayı gene de anlamazsın. Böyle olsa ne iyi, çünkü kim anlayabilir bizim başımızdan geçenleri? Böyle olacaksa bu mektubu yırt at oğlum, onun sana kötülük etmesini istemem. Her neslin kendine göre düşünceleri var-

dır... bizimkiler sorulmaz, Allah vere de sende başka düşünceler ola oğlum.»

Bodmar Sustu. Yelena Antonovna ağlamayı bıraktı... çimene baktı, çenesi öne doğru uzanmış, akan iki ırmaktan ince, yavaş bir müzik yükseliyor gibiydi.

Bodmar derin bir soluk aldığı zaman. «Bütün mektubu ezberledin mi?», diye sordu.

«— Evet. Babam nasıl yazmışsa öyle ezberledim. İlkin okudum. Oniki yaşımdayken onu biraz sıkıcı buldum, onaltı yaşımda şöyle dedim kendi kendime: «Biz eskilerden başka türlü davranacağız. Yirmidört yaşımda, yazılanlardan eski neslin akılsızlığını sezdim, otuz yaşımda yüreğim demir bir çember içine girer gibi oldu. Bunu, vaktiyle babamın bana söylediğini, ne söylemek istediğini fakat söyleyemediğini mektubu okuyunca sezdim. Bu, babalarımızın bize daha iyi bir gelecek sağlamak için kanlarını akıttıklarını, ölüp gitiklerini anlayıncaya kadar, epey sürdü... Onların amacı bize kargaşalık, öçalma, kıskançlık, bütün kuralların, düzenlerin dışına çıkma, hareketsizlik, kendini beğenmişlik, bugün içinde yaşdığımız kurulu toplumun insanı iğrendiren şişkinliği, kazanç düşüncesi, sınırsız bir bilgiçlik taslama bırakmak değildi. Bunun için Rusyaya geldim, babamın izini sürmeye. Ben insan özünü kokmuşluktan arıtan bir hava almak istiyorum.»

«Oku... ne olur» dedi Yelena Yavaşça. Kolunu Bodmarın kalçasına, başını tekrar omuzuna dayadı.

Bodmar başını eğdi. Gözlerini yumarak babasının mektubunu karşısında gösterilen bir filim gibi içine kapanıp seyre daldı.

«— Bir çayırın üstünde oturuyor, tutuşan Orel kentine bakıyorum. Saldırı birliklerinin insan sinirlerini bozan korkunç gürültülü bombaları, binlerce top mermileri evleri yikmış, caddeleri altüst etmiş, insanları bodrumlara kaçırmış. Bu kenti üç defa saldırıya geçtikten sonra aldık. Bi-

zim yaralılarımız, ölülerimiz toplanıp cephe gerisine gönderildi, Rus esirleri bu caddenin üzerinde kara yılan gibi uzun bir sıra olarak önümüzden geçtiler. Onlar bizim bilmediğimiz, nerede ve nasıl sona ereceği belli olmayan bir geleceğe doğru sendeleye sendeleye gittiler.

Bir saat önce en iyi dostum yıkıldı yere. Üç metre ötemde benim. Bir dumdum kurşunu sağ şapkasını parçaladı. Yarım kalan başı ile hızla benim yanıma koştu, kolu kanadı kırılmış bir kalıntı olduğunu sezmemişti daha. Geri kalan sol gözüyle boyuna bana bakıyor ve şunu sormak istiyordu sanki: ne oldu? Ne yaptılar bana? Bana yardım etsene.. on adım sonra yere yıkıldı, ilkin dizleri, sonra sırtı üstüne düştü. Yarım şakağından aktı kanla karışık beyni, yanında diz çöktüm elini kaldırdı sımsıkı tuttu beni. İşte böyle öldü o... cebinden dün aldığı bir mektup çıktı. Genç karısından gelen bir mutluluk çığlığıydı o mektup: bir çocuğumuz oldu, Bir kız. Dört kilo geliyor.. Fritz'i çimene gömdüm, caddenin yanındaki yamaca. Çelik miğferini tepenin üstüne koydum. Şimdi yazıyorum sana, oğlum, yalvar Tanrıya, yanında paramparça olan arkadaşını gömmek gibi bir iş gelmesin başına senin, savaş yüzü göstermesin sana Tanrı. Devletlerin sürüp giden çılgınlığıdır bütün savaşlar. Devlet görevlileri ölüleri, öldürmeleri severler, bunun için ne güzel sebepler bulur politikacılar. Oğlum, Kursk'u alacağım, belki Vorones'i Stalingrad'ı geçireceğim ele, ilerleyeceğim, savaşacağım, kim bilir öleceğim belki de... Niçin? Bunu bizim nesile soramazsın. Savaşa giren hiçbir nesil bunun karşılığını veremez, Savaşlar basiller gibidir. Onlar ulusların soğuk algınlıklarıdır. Politikacıların vebasıdır. Bütün yaygın hastalıklar gibi ölüm getirirler halkın başına. Bunun karşılığı yoktur. Allah esirgesin seni oğlum.

Yirmi dakika içinde cepheyi yardık. Motorlu haber araçları Orel'den döndü. Caddede gürleyen panzer tankla-

rımız kente girdiler. Kal sağlıcakla, oğlum.

Baban.»

Bodmar ayağa kalktı. Yol kıyısında yamacın kenarına gitti, bayırdan aşağı doğru uzayan çayıra baktı. Yelena onun ne düşündüğünü, ne aradığını biliyordu. Bodmar'ı arkasından bir anne duygululuğu ile sımsıkı kucakladı.

«— Burada yok aradığın» dedi. Bütün Alman mezarları düzleştirildi, yokedildi...»

«— Onu biliyorum» dedi Bodmar ve yukardan aşağı doğru yamacı gösterdi. «Fakat burada olabilir... çünkü orada kıyıda babam oturdu ve mektup yazdı. Pek az değişmiştir yer...»

«— Ben çadırı alayım.»

Yelena arabaya döndü, bagajın kapağını kaldırarak içinde çadır bulunan çuvalı aldı. Hiç konuşmaksızın bütün eşyaları aşağı, nehrin kıyısına taşıdılar, sonra çadırı kurmaya koyuldular. Çadır örtüsü sağlam, şaşırtıcı bir evdi. Bu yüzden köylüler yukarda, yolun üstünde arabalariyle duruyor, çadıra uzun uzun bakıyorlardı. Bu arada bir kamyon, iki Volga-Limusin markalı araba durdu, içinden çıkan dört erkek Bodmar ve Yelena'nın nasıl çadır kurduklarına, açılır kapanır iskemleleri dizdiklerine, üzerine gazocağı yerleştirdiklerine uzun uzun baktılar.

Koyu karanlık bastırıncaya kadar böyle sürdü... sonra cadde ıssızlaştı, iki ırmaktan çıkan bir serinlik çayırın üstüne yayıldı, hava nemlendi. Yelena Antonovna üşümeye başladı.

Bodmar, «Titremeye karşı en iyisi sıcak çay, bir şehriye çorbasıdır» dedi ve gazocağını yaktı. Açtığı bir kutudan bir kaba şehriye döktü. «Yelena, iyi karıştır. Şehriye kolay yanar.»

«— Şaşacaksın.. ben yemek dersi gördüm.» dedi Yelena ve iskemleye oturarak gugurdayan çorbayı karıştırma-

ya başladı. Gerçekten de mektuptan sonra aralarındaki gerginlik biraz daha büyüdü Yelena'nın içinde: «Bir insan için ne önemi var diye düşünmeye başladı. O beni öptü, sonra bana tekrar yabancı bir kimse gibi gelmeye başladı. Beni kollarının arasına aldı, kucakladı... fakat geceleyin gene yalnız bıraktı. O benimle bir sevgili gibi konuşuyor, sonra bana karşı bir kardeş gibi davranıyor. Bunların hepsi de incelikten mi? Hey Allahım, onu seviyorum, onu seviyorum... oysa gururumu yenemiyeceğim, ona içimi dökemıyeceğim. Beni, kendinin olmamı istiyorsa yüreğimden yakalamalı.»

Yemekten sonra çekişmeli bir dönem başladı: Bodmar iki kişilik bir uyku tulumu açtı. Bu naylondan yapılmış kıtık doldurulmuş, yüzyüze dikilmiş, içinde iki kişinin mumya gibi yatabileceği uzun fermuarlı bir şeydi. Yelena birden Bodmar'a baktı ve hızla başını salladı.

«— Ben arabada uyuyacağım», dedi.

«— Niçin? Uyku tulumu sıcak ve yünlüdür, rahattır da.»

«— İçinde bir ara bölme var mı?»

«— Hayır.»

«— Olmaz öyleyse.» Yelena eğildi, uyku tulumunun içine baktı, bu sırada Bodmar'ın sırıtmasına kızdı. Bodmar onu tutup çekince sarsılarak döndü. Sonra, boğuk bir sesle «iyi geceler» dedi. «Oto minderi ve bir örtü daha sıcaktır». Çadırın karşısında bir süre ayakta durdu, hiç sağa sola dönmedi. Bodmar antrenman elbisesini giymiş gülüyordur.

«— Batıda, bir kızın bir erkekle aynı çadırda yatması olağandır... Sovyetler Birliğinde bu olmaz. Biz öyle soysuzlaşmış değiliz. İyi geceler!»

«— iyi geceler, Yelena Antonovna.»

Çadırın kapı perdesi yavaşça tireyip indi. Bodmar çayırın üzerinde Yelena'nın ayak seslerini duyuyordu. Yüksek

çayır otları nemlendiği için Yelena yürüdükçe onlardan şapırtılı bir ses çıkıyordu.

Bir saat sonra Yelena tekrar geldi. Bodmar sıcak uyku tulumuna uzanmış keyfine diyecek yoktu, yol haritasını inceliyordu.

«— Daha uyumadınız mı?» dedi Yelena'ya.

«— Sen uğursuzun birisin!» diye yüzünü buruşturarak karşılık verdi Yelena.

Yelena üstünü değişmişti. Pantalon, kalın bir kazak giymiş, omuzlarına bir yün atkı, atmıştı. Öfkesinden kızaran soğuk yüzünde kavgaya susamış bir kendini beğenmişlik vardı.

«— Dön öteye.»

«— Rica ederim.»

Uyku tulumunun içine girdi, kız öylesine giyinmişti ki, Bodmar'ı uyku tulumunun öteki ucuna kadar itti. Bodmar dapdaracık bir yerde sıkışıp kalmış, kıpırdayamaz duruma gelmişti nerdeyse. İster istemez boyun eğerek yol haritasını çadırın gelişi güzel bir yerine fırlattı, sonra küçük gaz lâmbasını söndürdü.

«— Bu bir ter banyosu olacak», dedi Bodmar.

«— Ben terlemem.»

«— Kuzey kutbu gezgini gibi insan iyice giyinmeden uyku tulumuna giremez.»

«—Ben de öyle. İyi geceler.»

«— Sanmıyorum bunu. Bir saat içinde terden sırsıklam oluruz.»

«— Sağlamlıktır.»

Böylece herbiri uyku tulumunun bir ucuna çekilip yattılar. İkisi arasında Yelena'nın bir yumak durumuna getirdiği yün atkı bir sığınak ve kale görevini yapıyordu. Buna karşılık Yelena'nın içi çekiyordu Bodmar'ı... onun tek söz söylemeden, özünden gelen bir erkek üstünlüğü ile örtüyü kaldırıp atmasını bekliyordu.

Bir saat kadar ikisi de öyle kaldı, bir süre uyudular. Derin ve düzenli soluyor, her ikisi de birbirinin soluk alışlarını dinliyorlardı. Uyku tulumunda sıcaklık arttı da arttı, yavaş yavaş dayanılmaz bir duruma geldi. Öyleki gövdelerinden buğular çıkıyor, sıcaktan yoğunlaşan, kaskatı kesilen kızgın bir buluta dönüyorlardı.

Yelena kımıldamadı. Dişlerini sıkmış, yüzünden sicim sicim ter akıyor, gene kıpırdamıyordu.

Eberhard Bodmar birkaç dakika daha bekledi, sonra dikkatle fermuvarı yarıya kadar açtı, gene dikkatle bir yumak gibi yaptığı örtüyü fırlatıp attı. Tekrar fermuvarı çekti, gönlünün uyarınca açılan yerde yayılırcasına uzandı, öte yana döndü, Yelena Antonovna'ya değdi.

Yelena bu ana kadar sessiz ve derinden soluk alıyordu. Bütün gücüyle kendini tutuyordu, Oysa yüreği alabildiğine çarpıyor, boyun damarları atıyor, sinirleri geriliyor, adeleleri birbiriyle boğuşur gibi oluyordu, yanıyordu sevişme isteğiyle.

Ne olacak şimdi? Bir ayının bal kovanı üzerine çöküşü gibi üstüme yığılacak mı Bodmar? Kendimi savunacak mıyım?

Bormar, Yelena'nın yüzüne doğru eğildi, yavaşça elini yüzüne sürdü, sonra eşofmanının cebinden mendilini çıkarıp yüzünde, gözlerinde, dudaklarında biriken terleri sildi, sonra kızı öptü. Yelena onun soluğunu, öpücüğünü saçının telinden ayağının tırnağına kadar bütün vücudunu saran bir alev gibi duydu yüreğinde.

Yavaşça içini çekti Yelena, sonra tatlı bir rüyanın tesirini duyar gibi oldu ve Bodmar'a daha da sokularak yavaşça kolunu Bodmar'ın boynuna doladı.

Seni seviyorum, demek geçti içinden, mutluca. Seni seviyorum.

Bütün Rusyam kurban sana, hazırım ne varsa yoluna

koymaya.

Ne anladı, ne de sezdi onun bu duygularını Bodmar, bir eksiklikti bu onun için. Hiç kıpırdamadan baktı Yelena'nın karanlığın içinde pırıl pırıl ışıyan, solmuş bir gül gibi küçük ve tatlı yüzüne. Uyanmasın diye yavaş yavaş koydu elini Yelena'nın göğsüne, hiç mi hiç kımıldamadı Yelena, Bodmar elini kaydırdı buluzunun üstünden, kavradı memesini, başını onun taze ot kokuşlu saçlarının yanına, kıtık yastığa koydu, uyudu böyle.

Soluğu daraldı Yelena'nın. çadırın damına, takıldı gözleri Irmakların şırıltısını, kıyıda söğüt ağaçlarının içinden esip gelen rüzgârın sesini duyuyordu. Bir de yağmur başlamış, damlalar şıp şıp düşüyor çadırın üstüne, daha sonra bir çamur, bir bataklık kokusu yayıldı.

Başka bir şey duymuyordu Yelena, göğsünün üstünde Bodmar'ın eli, Bodmar çabalayıp eli kaydıkça Yelena elini alıyor gene memesinin üstüne koyuyordu.

Ne sıkıntılı bir sevgiydi bu, tatlıydı gene de.

Sevişmede, sevgide umduğunu bulmak, doyasıya sevişmek için alabildiğine bırakmıştı kendini, sıcacık, çıldırtıcı bir boşalma oldu gövdesinde, Bodmar'ın göğsü üstünde dolaşan parmaklarının gıdıklayıcı, insanı kendinden geçirici tesiri bu duruma getirmişti onu.

Sabahın erken saatlerinde hoyratça uyandırıldı. Gürleyen bir sesle uyandılar uykudan. Korkudan tulumun içinde doğrulup oturdular. Bir de ne görsünler, çadırın önünde iki polis duruyor. Bol ışıklı bir el fenerini Bodmar ve Yelena'ya tuttular. Dışarda toprağı yumuşatıp kabartan sürekli, inceden, dinmeyen bir yağmur vardı. Bulanık bir sabahtı bu, ne de kötü görünüyordu ortalık.

Polislerden biri «kalkın!» emrini verdi:

«Bu ne biçim iş? Gelişi güzel bir çayırın üstünde yatmak! Orel'de dümdüz bir çadır kurma alanının olduğunu bilmiyor musunuz, efendim?»

«— O haziranın 1. nde açılır. oysa biz daha mayıs başındayız» diye karşılık verdi Yelena Antonovna. Sonra oturdu ve yukarı kayan kazağını aşağı çekti. Polisler konuşmadan tutanak tuttular.»

«Ne istiyorsunuz bizden?»

Üniformalı olan polis kısaca «bizimle gelin!» dedi.

«— Ben Intourist'ten Yelena Antonovna Dobronina'yım.» diye uyku tulumunun içinden bağırdı, sonra polislerin karşısına dikildi. Bir köylü kadın gibi ellerini böğürlerine dayadı, omuzlarını kaldırdı. «Ben özel bir yetkiyle ülkeyi dolaşıyorum. Burada çadır kurmak istiyorsam canım böyle çekiyor demektir, bunun gizli, kapaklı bir yanı var mı beyler? Hoşunuza gitmemişse Moskova'dan sorun!»

İki polis kısaca bakıştılar:

«— Peki o kimdi?»

«— Eberhard Bodmar, bir Alman gazeteci»

İki polis çadırdan uzaklaştılar, dışarda birbirleriyle fısıldaştıkları duyuluyordu. Sonra tekrar döndüler. Önemli bir meselenin çözümü için gelmişe benziyorlardı.

İçlerinden biri «sizin belgelerinizin yeniden gözden geçirilmesi gerekir» dedi ve uyku tulumunun içinde oturan Bodmar'a «kalkın ve bizimle gelin» diye işaret etti.

Bodmar giyinirken iki görevli de çadırın donatımını gözden geçirdiler, eyilerek naylon uyku tulumunu elle yokladılar, bütün çabalarına karşılık şaşkınlıklarını gizleyemediler. Sonra Bodmar, Yelena ve bir polis çayırda yürüdüler, yamacın başında duran arabaya doğru ilerlediler. Bu sırada öteki polis eşyayı kollamak için çadırda kaldı.

Siyah Moskviç markalı arabada geçen gece cinler cirit oynamış. Bütün paketler didik didik edilmiş, bavul-

lar kırılarak açılmış, içindekiler yere atılmış. Bodmar'ın yüreğine indi. Kızdı. Bütün eşyayı caddeye fırlattı, koltuğu bir gürültüyle devirdi, bavulların konduğu yeri inceden inceye aradı, yokladı.

Sonra «çalınmış!» dedi. «Bütün fotoğraf makinaları çalınmış! Hem de konukseverliğiyle tanınmış bir ülkede!»

«— Rica ederim, siyasi konuşma yok!» dedi polis, sertçe. «Sizin bütün siyasi uyarmalara, kurallara uymanız gerekir!»

«— Kurallara uymak! Orada fotoğraf makinemi tekrar alacak mıyım? Araba kırılmış!» diye bağırdı Bodmar. «Bunu üzerinize alıyor musunuz?»

«— Biz yaparız. Bizimle gelin!»

«— Böyle bir şey olabilir mi?» Bodmar bagajın kapağını hızla vurup kapadı. «Benim bu araba ile şehre gitmem gerekir. Bununla gerekli parmak izlerini araştıramam mı?»

«— Parmak izi yoktur.» Yelena'nın yüzü ürperdi. Dövülmüş bir melek gibiydi. «Ben çadıra geldiğim zaman... kapılar açıktı... kapamamıştım.. çok soğuktu.. O - benim suçum.»

«— Hey Allahım! Nedir bu? Ne yaparım makinem olmadan? Geziden vazgeçip Moskova'ya dönelim.»

«— Uyanık olup eşyanızı koruyaydınız, efendim!» dedi polis öfkeyle. Yağmurdan iyice ıslanmıştı, kasketinin güneşliğinden göğsüne damlalar düşüyordu: «Suçu bana yüklemeyin artık.»

Yelena ve Bodmar Stalin döneminden kalma çok gösterişli bir yapı olan Orel Birinci Şube'sinde komiser Valentin Nikiforoviç Dubra'nın karşısına çıktılar. Veremli bir insan gibi görünen komiser çok ince, cılız bir kimseydi. Efendi kılıklı bir insandı, onlara çay ve sigara sundu, Bodmar'a verilen özel izin belgesini iyice okudu, bütün harfleri şifre çözer gibi inceleme gereğindeymişçesine gözden geçirdi, öteki kâğıtları aldı baktı. Sonra: «Bayan Dobronina, şimdi

benimle gelin...» dedi.

Dubra bir ara sahanlıktan, pençere ile kapı arasından dolandı, o uzun boylu konuşmaya başlamadan önce Yelena-nın çevresinde üç defa döndü:

«— O adam bir Almandır.»

«— Evet», dedi Yelena. Dubra'nın davranışında sıcak bir çözülme başladı.

«— Siz onunla bir çadırda uyumuşsunuz.»

«— Evet.»

«— Aynı uyku tulumunda!»

«— Evet.»

«— Sarmaş dolaş.»

«— Evet.»

«— İçinizde şeytan var, bayan!» Dubra, iğnelenmiş gi-bi, döndü. «Bir Almanla böyle sıkı sıkı ilişkiler kurmayı siz doğru buluyor musunuz?»

«— Aynı uyku tulumunda uyumak sıkı fıkı ilişkiler kur-mak mıdır?»

«— Üstelik çiftleşiyordunuz. Memurlarım kazağınızı in-dirirken sizi gördüler. Neden bu? Neden kazağınız yukarı kaymıştı? Açıklayın bana bunu bakalım!»

Yelena yüksek sesle, «Onu seviyorum» dedi.

«— Bir Almanı! Bir Rus kızı! Bir komünist partisi üye-si! Üstelik siz bunu sinek kovar gibi kolaylıkla söylüyor-sunuz! Bu bir yüzkarasıdır, bayan!»

«— Ben size benimle ahlâk üzerine konuşmalar ya-pasınız diye herhangi bir çağrıda bulunmadım.» Yelena pençereye gitti ve caddeye baktı. Elektirikli arabalarda in-sanlar salkım saçaktı. Sabahın erken saatleri, işçiler fab-rikalarına gidiyorlardı.

«— Yola devam edebilir miyiz şimdi?»

«— Bir saat içinde. Önce bir protokol düzenlenecek, onu imzayacaksınız.» Komiser Dubra tekrar Yelena'nın çev-resinde dolaştı: «İzinsiz çadır kurulduğu için de elli rub-

le ceza .»

«— Hesabı Moskova'ya gönderin.» .

Yelena şöyle biraz dolaştı, sonra şaşkın şaşkın bakan Dubra'nın yakasına yapıştı. Gözleri alev saçıyordu. «Dinleyin Valentin Nikiforoviç; polislerinizin aldığı bütün fotoğraf araçlarını geri verin. Banyo ettiğiniz bütün filimleri de verin. Bir parça, bir cıvatacık eksik çıkarsa... şunu bilin ki Moskovada dünyayı başınıza yıkarım, yoldaş!»

«— Neden sözediyorsunuz?»

Dubra, Yelena'nın elinden yakasını kurtardı: «Hangi fotoğraf araçlarından?»

Yelena öfkeli öfkeli güldü. Elini ceketinin cebine soktu bir belge çıkarıp Dubra'ya gösterdi. Dubra'nın dünya başına yıkılmış gibi oldu, solgun yüzü daha da sarardı, gözleri korkudan sağa sola kaymaya başladı.

«— Bunu bilmiyordum...» diye kekeledi.» Tabii hepsi olduğu gibi, kopyaları alınmadan, geri verilecek, Bir yanlışlık oldu, bayan! Kim daha önceden bilebilirdi bunu? İşin böylesine çok önemli sonuçlara varacağını...» Sonra odadan çıktı, dışarda bağırıp çağırmalar, kapı gürültüleri, holden ayak sesleri duyuluyordu. Yelena tekrar, Bodmar'ın yalnız başına bir yazı masasının önünde oturduğu, sorgu odasına döndü.

«— Şaşılacak bir birlik», dedi Bodmar. «Birdenbire herşey gitti. Öyle sanıyorumki daha çok güçlükler çıkacak karşımıza, Yelena...»

Üzerinde durulmaması gereken bir yanlışlık bu. Aşağı yukarı on dakika sonra Dubra hışımla odaya girdi. Arkasından elinde Bodmar'ın makinesi, bütün fotoğraf makinalarını tutan bir polis içeri girdi.

Dubra, «şimdi polisimize ne diyeceksiniz bakalım?» diye bağırdı, bu çıkışından dolayı biraz mutlu görünüyordu. «Hepsi geri geldi işte; iki köylü çalmış bunları, itoğlu itler; Spaskoya yolu üzerindeydiler. Bizim deneticilerimiz herşe-

yi gördü; Köylüler arabaları aranınca korkudan donlarına sıçtılar. Rica ederim, beyim sayın onları, bakın eksik var mı.»

Eksik yoktu. Bir tüte de fazlaydı. İçinde banyo edilmiş filimler bulunan kahverengi bir tüte, incelemek için toplanmıştı belli. Bodmar ses çıkarmadan başını eğdi. Dubra ellerini çırparak teşekkür edercesine Yelena'ya bakıyordu, çünkü bu komediye o da katıldı.

«— İyi yolculuklar, mutluluklar!» dedi Dubra. «Bizimle ilgili iyi sözler söyleyin, yazın, özellikle ateş gibi polisler için; Biz de insanız efendim, insanlar aldanırlar.»

Bir polis arabası onlarla çadırın yanına kadar gitti. Çayırda esen rüzgâr onlara şehriye çorbasının kokusunu ulaştırdı. Öteki polis çadırda, gazocağının başında oturmuş boyuna tencereyi karıştırıyor çorbayı içiyordu. Birden şaşırdı, fakat utanmadı, kepçeyi bir kıyıya koydu, son defa daha buğuları çıkan çorbaya baktı.

«Ne güzel kokuyor», dedi, koyun postuna bürünmüş bir kurdun yalvaran içtenliği vardı sesinde.

«— Onu ısıttım, ziyan olmadı çorba...»

«— Yerinde bir düşünce, kardeşim.»

Bodmar güldü. Sonra iki kutu şehriye daha açarak tencereye boşalttı. Çadırda duran dört polis ona gülerek bakıyorlardı.

«— Birlikte yiyelim, buyurun, izin verirler mi bizimle yemenize?»

Polisler bakıştılar. «içlerinden en yaşlı «Biz buraya belli bir görevle geldik, beyim» dedi. «Size eşya taşımada yardım edeceğiz-».

Bir saat sonra Yelena ve Bodmar tekrar Moskviç marka arabaya bindiler. Polisler onlara yardım etmiş, çadırı söküp denklemiş, arabaya götürmüşlerdi. Bütün açılır kapanır iskemleleri, masayı, ocağı, içinde bir damla çorba kalmayan tencereyi bayırdan yukarı taşımışlar. Yelena ve Bod-

mar yola koyulunca onları caddenin üstüne boz bir örtü gigi çekilen geniş, yağmurlu göğün altında gözden kaybo-luncaya kadar el sallayarak uğurladılar.

«— Sizin köylüleriniz çok işbilir, düzenli bir halk», dedi Bodmar, bir süre sonra. «Banyo edilmiş filimleri ustaca bir tütenin içine yerleştirdiler...»

Yelena'nın yüzünde en küçük bir kımıldama olmadı, yalnız dudakları yacaşça titredi.

«— Artık bu konuyu kapayalım», dedi kesinlikle. «Bütün eşyanı aldın, bir eksiğin yok. Daha ne istiyorsun artık?»

Oysa Bodmar bambaşka düşünüyordu bu konuda. Bu olay üstüne söyleyecek daha çok şeyler vardı ama Yelena'nın gönlü olsun diye sustu.

Dört gün yol aldılar. Güneş, rüzgâr, yağmur ve ormanlar, bozkırlar, tarlalar, kentler, köyler geçtiler.

Gönüllerinin uyarınca çadırlarında uykuya daldılar, uyku tulumunda kardeş kardeş uyudular, ancak Yelena uyuduğunda yada uyur gibi göründüğünde Bodmar tekrar memelerini sıkardı.

Dört gün boyunca üzerlerindeki engin gök onlara tabiatın bütün olaylarını gösterdi, bir kar eksikti. Buna karşılık güneyde ilkbahardı, Kazakistandan sıcak rüzgârlar esip geliyordu.

Yollar kayıp gidiyordu altlarında. Geniş şoseler, daracık dağ yolları, yolculuğu aksatacak nitelikte insan ayağı basmamış bölgelerde yollar. İşte burada Moskoviç marka arabanın bir Rus yapısı olduğu anlaşılıyordu. Yoğun çamurları karıştırıyor, kumlu yerlerde hiç aksamıyor, çukurlardan yayları, aksleri gıcırdayarak atlayıp geçiyordu. Yaylar, aksler kırılmıyor, acı sesler çıkarıyor, gene de görevi-

ni yapıyordu. Bir kelimeyle: onlar Rus'tu.

Beşinci gün Voroneş'e vardılar, yedinci gün Don kıyılarına inen yola koyuldular.

Bodmar'ın Voroneş'te Don kıyısına ulaştığı saat ne mutlu bir saattı. Uzaktan baktılar nehre, bozkırlar arasından durgun durgun akıyor, kıyısında yüksek söğütler, kavaklar, kayınlar, bir de yaban kirazları kokusu geliyor burunlarına, suyun özlü soluğu bahar çiçeklerinin tatlılığıyle karışmış esiyor yukarlara doğru. Arabadan indiler, başlarını yukarı kaldırarak yeni doğmuş bir oğlak gibi derin derin solumaya başladılar. İki günlük yağmurdan sonra güneşli bir sabahtı bu, bir sıcak taşın üzerinde duran sünger gibiydi toprak. Çayırlardan, köy bahçelerinden, bozkırlara alabildiğine sürü sürü yayılıp otlayan atların derilerinden, saman damlardan buğular yükseliyordu boyuna.

Bir iççekiş gibi yayılıyordu ortalığa.

Don kıyısında bahar.

Bodmar yavaş yavaş aşağı, nehrin kıyısına gitti. Önce Yelena da onunla yürüdü, sonra geri kaldı, Bodmar suyun kıyısına varınca yamaçta durdu.

Bodmar uzun uzun seyretti Don'u, baktı engin güneye doğru akıp giden dalgalara, Stalingrad önünde bütün bir ordunun kanının aktığı uçsuz bucaksız steplere.

Birdenbire gençliğin gerçekçi anlayışından, yeni çağın herşeye karşı vurdum duymazlığından birşey kalmadı onda, silinip gitti bütün bu duygular. Bilinmez, anlaşılmaz, açıklanmaz duygularla doluverdi birden.

Eğildi, Don'dan bir avuç su alarak nemli kumsala serpti. Bir vaftiz yapar gibiydi.

«— Baba, buradayım işte» dedi yavaşça. «Sana borçluyum hayatımı...»

Sonra bir saat yalnız başına Don kıyısında oturdu, nehri seyretti. Yelena arabaya dönmüş, sabırsızca bekliyordu. Bodmar çok değişmiş bir kimse olarak geldi yanına,

yazısını belirleyen ünlü Don-Kavşağına vardılar.
yabancıydı artık... sınırsız bir korku saldı Yelena'ya bu durumu.

Bodmar dönüp geldiğinde Yelena «Sana nasıl yardımcı olabilirim, ne yapabilirim?» diye sordu, sonra kolunu omuzuna koydu.

Yelena'nın yanına oturdu, yavaşça başını salladı:

«— Hiç bir şey Yelena. Ben kendimi arıyorum. Kendimi yeniden bulmalıyım. Bu ülkede yitirdim kendimi. Korkunç bir ülke... onu sevmeye başladım.»

Bu saatten sonra arabayı Yelena kullanmaya başladı. Bodmar onun yanında oturdu, köylerin, köylülerin, hayvanların, Kazakların, ağaçların, bozkırların, tekrar tekrar Don'un fotoğraflarını çekti.

Boyuna Don'un.

Bu ırmak büyülemişti onu.

Sekizinci gün yok olup giden 6. Alman ordusunun alın-

ALTINCI BÖLÜM

Don yatağında çağlayıp akıyordu, balçıklı sarı dalgalar bozkırlar arasından çalkana çalkana geçiyor, kıyılara çarpıyor yükseliyor, sazlıkları, çalılıkları söküyor, götürüyordu. Sanki vuruşan yüzlerce insanın iniltileri çınlıyordu.

Bütün gün ve gece yağmur yağdı. Bir yaz yağmuru, bu mevsim için erken ve gereksizdi de. Kazaklar bu durumdan üzgündü doğrusu. Çünkü tohum şişer, bozkır bataklığa döner, atlar batar, yada domuzlar gibi hızlı hızlı solur, sesler çıkarır. O zaman onların yeniden temizlenmesi, kaşağılanması gerekir. Atlar tepeden tırnağa çamurlanır. Kışın uzun sürmesi yüzünden damları onaracak zaman bulunamadığı için evlerin saman damları boyuna damlar. Irmak hasta bir ayak gibi şişerek kıyılarına taşar, balçıklı çamurları yere çöker, sonunda sepetlerle balık tutulur.

Kolhozun selden ödü kopar. Ağır traktörler yumuşak toprağa gömülür, işçi kolları çalışmaz, oturur ayçiçeği tohumlarını çiğner dururlar. Bölge yöneticisi yoldaş Trubkov ürkütülmüş bir tavuk gibi çevrede dört dönerek herkese: «Kardeşler görevimizi yerine getiremiyoruz! Bu yağmurda ne yapabiliriz? Evlerde oturmayın, dışarı çıkın! Yağmur altında da çalışılır!» der. Bunun üzerine kolhoz işçileri ona şöyle bağırırlar: «Sen git çalış, budala! Kendini bir traktöre bağla ve kıçınla toprağı eş!»

Ortalığın durumu hiç de iç açıcı değildi.

Sabahleyin erkenden Bodmar ve Yelena Antonovna, Don boyunca gittiler. Arabayı, pek hızlı değil de böyle bir havada gerektiği gibi sürdüler. Aşırı ölçüde duyarlı olmadan, fırtınalı bir günde bütün varlığını elden çıkarma korkusuyla davranan bir kimse gibi dolaştılar. Arabayı daha çok Yelena kullandı, Bodmar dışarı çıkıyor, kum yığınlarının çürümüş ağaç kütüklerini mızrak gibi karalara saplayan, yamaçlardan büyük toprak parçalarını söküp götüren agzın Don'un fotoğrafını çekiyordu.

Yelena bu fotoğraflar karşısında başını sallayıp duruyordu. Gene anlamadı onu Bodmar, neden aralarında birşeylerin oldugunu, Yelena'ya birtakım açıklamalar yapmasının gerektiğini bilmiyordu. On gündür yoldaydılar, çadırda bir uyku tulumunun içinde yanyana uyuyordu, Bodmar onu gizlice kucaklıyor, memelerini sıkıyor, okşuyor, fakat bunu candan bir sevgili gibi yapmıyordu. Her gece karanlık bastırıp da yanyana yattıklarında, birbirine sürünen gövdelerinin sıcaklığı bir takım istekleri kamçılar dururdu. Yelena'nın üstünde yalnız sütyeni ve donu kalır, Bodmar'ın belden yukarısı çıplak gövdesinin buğusu ona vururdu. Yelena içinden yalvarır, Bodmar'ın bir koca gibi yavaşça kendisini soymasını, kollarının arasına almasını beklerdi.

Oysa Bodmar boyuna duraladı. Yalnız Yelena uyuduğu zaman ellerini sıcak, yumuşak gövdesine sürüyor, kadife

gibi derisini okşuyor, parmak uçlariyle gören bir kör gibi memelerini, omuzlarını, kalçalarını, döl yatağını, sözün kısası sınır çizgilerinin sonuna kadar her yanını elliyordu.

Yelena Antonovna için bütün bunlar ilgi çekiciydi. Talinkov'un Tula'daki çiftlikte öldüğünden beri hiç öpüşmemişdiler. «Kim bilir belki de benim biraz değişmem gerekiyor». Bodmar arabanın önünde durup çevrenin fotoğrafını çekerken Yelena böyle düşünüyordu kendi kendine. «Arabaya döndüğünde onun önünde çırıl çıplak oturaydım tepki gösterecekmiydi yoksa? Sabahleyin uyku tulumunda çırıl çıplak ona sokulsaydım, ellerim, dudaklarım ona ne istiyorsam yap artık diyeydi ne olacaktı acaba?»

Sonra yuvasına dönen bir sümüklüböcek gibi tekrar eski durumuna döndü. Hayal kırıklığına uğramış, ölçe, öfkeyle adam öldürmeyi göze almış bir kimseye yaraşan bu düşünceler ona gülmeyi unutturdu, onu iyice sarstı.

Bodmar, kolsaatine baktığı zaman 9.38 di. Don kıyısı boyunca uzayan yolda gidiyorlardı. Aşağıda nehrin kıyısında bir kız gördüler.

Bacaklarını eski bir yaban kirazına sımsıkı dolamış, kollarını öne doğru uzatmış, bir ipi tutuyordu. Azgın, sarı balçıklı, gürüldeyip akan Don'un üzerinde geniş, düz bir kayık oynayıp duruyor, nehrin güçlü dalgaları onu sürüklüyordu, kayığı tutan bir ip kalmış, bunu da hız sımsıkı beline sarmıştı. Çığlıkları, bağırmaları Don'un uğultularına karışmış pek duyulmuyor, fakat çektiği sıkıntı, korku bütün gücünün tükendiği yüzünden okunuyordu. Direğe sarılan ipi beline dolaması kurtulması için yeterli değildi... nehrin dalgaları kayığı öyle vahşice alt üst ediyordu ki, onun için tek kurtuluş yolu Don'un azgın gücüne karşı kollariyle savaşa tutuşmaktı. Kayığın dalgalarla sürüklenip gitmemesi için ağaca sımsıkı sarılmıştı.

Bodmar araba giderken, bu direnişi ve savaşı göstererek hızla kapıyı açtı. «Dur! diye bağırdı. «Yelena... nehir kı-

zı sürükleyip götürüyor!»

Frenlerin gıcırtısı aşağıda didişen kızın kulağına kadar gitti. Kız birden başını çevirdi, uzun ve sarı saçları bu yaz rüzgârında bir saman gibi savruluyor, korkudan kırışmış, ıpıslak yüzüne yayılıyordu.

«İmdat!» diye, keskin bir sesle bağırdı. «İmdat! kayığı tutamıyorum artık!»

Bodmar hızla bayır aşağı koşmaya başladı. Tekerleniyor, yuvarlanıyor, kayıyordu. Birkaç metre yuvarlandıktan sonra kızın karşısında durdu. Bir iki sıçrayışta kızın yanına vardı, bütün gücüyle ipi çekti.

Fakat Don daha güçlüydü. Nehrin dalgaları ipi Bodmar'ın elinden çekip aldı, avuçlarını dilim dilim kesti, sert kenevirden yapılan ipin kaba pürtükleri kör bir bıçak gibi derisini doğradı. Birden ip kana boyandı, kız acı acı bağırdı.

Bodmar, «korkma!» diye dişlerini gıcırdatarak seslendi. Sonra Yelena'ya baktı. Yelena bayır aşağı kayarak hemencecik yanına geldi. «Sandalı suya veremeyiz, bir daha karaya çekelim», dedi.

Bodmar tekrar ipi tuttu, ayaklarını yere dayararak bütün gücüyle sandalı çekti, ciğerleri patlayacaktı sanki, boyun damarları şişmiş gerilmişti... fakat ip şöyle bir titredi, kayık gürleyen dalgaları yararak biraz daha yakına sıçradı, Don'un üstünden aştı, bu da kızın beline bağlı ipi çözmeye, ipin öteki ucunu eski kiraz ağacına bir daha sarmaya yetti.

Yelena ona epeyce yardım etti. Nehrin akışına karşı direnerek kayığı dalgaların üzerinde, akıntıya karşı yönde çektiler, böylece halat ağaca bağlı bulunduğu sürece kayık güven altına alındı.

Bodmar güçlükle soluk alarak ağaca yaslandı. Kız dizlerinin üstüne çökmüş, sarı saçları dizlerini iyice örtmüştü. Bu yorucu çalışma sonucu nerdeyse kımıldamaz duru-

ma gelen parmaklarını ıslak kumsala batırarak biraz serinletti. Bodmar'ın arkasında duran Yelena kızgın ve üzgün gözlerle Don'a bakıyordu.

«Eski, kötü bir kayık», dedi. «Bunun için bunca emek.» Sonra Bodmar'ın ellerini tuttu, avuçlarını yukarı çevirdi, yaralanmış, kesilmiş derisine baktı, buluzunu çıkardı. Bodmar'ın sevişme duygularını kamçılarcasına iki elini buluzüyle sardı, Bodmar kelepçeye vurulmuş gibiydi şimdi.

Kız başını kaldırdı. İri, mavi, yuvarlak gözleri Bodmar'a teşekkür edercesine bakıyordu. Bodmar'ın yüreğini oynatan melek gibi bir yüzü vardı. Hey Allahım, burada, Don kıyısında diz çökmüş bir kız, insan bunu ancak eski İtalyan ustalarının tablolarında görebilir. Roma kiliselerindeki Madonnalar, Petersdom'un tavan fresklerindeki melek... bir de şimdi burada, Stalingrad önündeki bozkırlarda, nehrin kıyısında... güneşin soldurduğu pamuklu elbiseler içinde, bacaklar çıplak, omuzlar açık, üstünde yer yer yağmurlu erimiş kırların balçıklı çamuru...

«— Tek kayığımız odur» dedi kız. «Sular onu alıp götüreydi bir yıl boyunca Petro Ivanoviç Sislev'den balık satın alacaktık. Bilir misiniz bir yeni kayığın kaç lira olduğunu?»

«— İnsanın iki kolundan daha pahalı.»

«— Teşekkür ederim.»

Kız ayağa kalktı ve etekliğindeki ıslak kumları silkti. Elbiseleri iyice ıslanmış, güzel, sağlam gövdesine yapışmıştı. Bodmar, onun iç çamaşırı olmadığını gördü. Yuvarlak, sıkı memeleri, göbeğinin alt bölümleri açıkça belli oluyordu. Uzun sarı saçları, mavi gözleri, çok düzgün yüzü bir bakışta şimşek gibi Bodmar'ın yüreğine işledi. Bu kızın, bu vahşice güzelliğinin, görünüşünün, duruşunun insanın aklını başından alacak bir nitelik taşıdığını Yelena da anladı. O zaman öfkeyle gözleri kıvılcımlandı, bu elbisesinin altında saklanan çıplaklığı kuşkulu bakışlarla inceledi.

«— İtpe kalacak mı?» diye sordu Bodmar. Sonra birkaç metre gerilmiş, gıcırdayan halat boyunca yürüdü, parmağiyle ona dokunda. Halat öyle sağlamdı ki bir köprüyü bile tutabilirdi. Don nehrinin azgınlaşan dalgaları onu var gücüyle çekip sarstığı zaman bütün ilmikleri çıtırdıyordu.

«— Allah korusun», dedi kız. «Biz elimizden geleni yaptık.» Yüzüne dökülen saçlarını düzeltti, sonra yarı yumuk gözlerle nehre baktı. «Bugün azgınlığı üzerinde... yoksa o benim dostumdur.»

«— Kayık senin mi?»

«— Hayır. Babamın, üstelik daha üç aile bundan yararlanır. O, küçük bir balık ortaklığının malıdır. Avladığımız balıklar bizimdir... onları kolhozla bölüşmeyiz. Onun için bu uğursuz kayık bizce çok değerlidir.» Tekrar sert ipi tuttu ve hızla çekti.

«— Don nehriyle savaşmak için yapılmadı o.»

«— Öyleyse kayığı karaya çekeceğiz», dedi Bodmar.

«— Bu parçalanmış ellerle mi?» dedi Yelena ve kıza düşmanca, dik dik baktı. «Daha sağlam bir halat satın alın, ne bu pintilik artık.»

«— Halat para ister.»

«— Sanki yoksulluk var ortada!» diye Yelena bağırdı. Kızın ıslak elbiseleri altındaki çıplaklığı onu büsbütün öfkelendirmişti, «Köylülerin durumu iyidir! Eskiden bugünkü gibi değildi durumları! Yoksa dilinin altında birşey mi var, hee?»

«— Kayığı kıyıya alalım.» dedi Bodmar ve Yelena'nın buluzünü ellerinden çıkardı, ipe sarıldı.» Onun ekonomi konuları üstüne nutuk çekecek bir düşüncesi yok. Bırak, o da gönlünce yapsın yapacağını! Biz burada nehirden daha güçlü olduğumuzu gösterelim!»

Bodmar en önde, arkaya dizilmiş, üçü birden ipe asıldılar. Don gürüldüyor, kendini savunuyor, dalgalar bütün gücüyle eline geçirdiği ganimeti vermemek için savaşıyordu.

«Hoy», diye gürledi Bodmar. «Hoy-hoy-hoy-». Tam bir uyum içinde kayığı karaya çekiyor, adım adım başarıya ulaşıyorlardı. Sonra boyuna oynayan, yarı su dolu, yarı batık çevrem çevrem dönen suların üstünde çalkanan kayığı, birbiri üstünden aşan balçıklı dalgalara karşılık karaya çektiler. Bodmar «hoy-hoy-hoy-» diye bağırdı durmadan. Her çekişte savaşı kazanarak Don'un gücünü altettiler.

«— Haydi iki defa daha çekelim...» diye boğuk boğuk bağırdı Bodmar. Kurtarlım gözdenizi, dişlerini kenetlemiş! Haydi iki defa daha.... şimdi...şimdi.. Allah tanığımız olsun, başardık işte!»

Kayık karaya vurunca gıcırdadı. Kız ipi bırakarak kayığa koştu, sığ suda kayığın başını göğüsledi, daha Bodmar yardıma gelmeden kayığı omuzladığı gibi sudan kaldırdı. Sonra bir teneşire uzanan ölü gibi kıçının üstüne düştü, kolları yarı su dolu kayığı içinde asılır gibi oldu. Memeleri bir aşağı bir yukarı dalgalandı, yorgunluktan gövdesi titriyordu.

Bu anda Bodmar, Yelena Antonovna'nın hiç affetmediği bir iş yaptı. Hemen kızı kayıktan alarak kollarının üstünde arabaya götürdü. Kızın başı Bodmar'ın omuzlarına dayanmış, sarı saçları rüzgarda dalgalanarak bütün yüzünü örtmüştü. Bodmar bir kör gibi yamacı çıktı.

Yelena kararmış, öfkeden dışarı fırlamış gözlerle Bodmar'ın arkasından baktı. Yüzü birdenbire değişmiş, sertleşmiş, korkunç bir durum almıştı. Eski güzelliğinden bir iz kalmamıştı yüzünde.

Arabanın koltuğu üzerinde biraz kendine gelen kız gözlerini kaldırdı. Yenl doğmuş bir yıldız gibi geliyordu insana.

Yelena, kız ne yaptığını çok iyi biliyor, diye geçirdi içinden öfkeli öfkeli. Küçük, kendinden geçmiş bir kadın durumuna soktu kendini, bunuda çok ustaca yapıyor. İç çe-

kişleri, gözlerini açıp kapamaları, o mavi mavi bakışları, bunların hepsini önceden hesaplamış, bilerek yapıyor. Senin kafanı kırmalı, seni leş seni! Havlayan bir köpeğin izini sürer gibi yapıyor. İççamaşırı yok, çıplak, tam bir köy orospusu, başka bir şey degil!

Fakat benim gözümden kaçmıyor bunlar, yavrum! And olsun kolunu kanadını kıracağım. Ben Don'a aşkımı bir köylü karısına kaptırmaya gelmedim. Git samanlığa, yaşadığın yere, orada kuru otların üstünde köy delikanlılarının altına yat...

«— Kayık güven altına alındı artık». Bodmar, kız oturup da saçları bütün çıplak göğsünü kapladığı zaman, böyle dedi. «Nerede oturuyorsun? Seni evine götüreyim.»

«— Ben Peryekopsskaya köyündenim. Adım Nyuşa Dimitrovna Kolzovadır. Babam köy yöneticisidir.» Nyuşa dört yana bakındı, arabanın koltuğuna, kumaş örtülü tavanına eliyle dokundu. «Şehirden mi geliyordun?»

«— Evet. Moskova'dan.»

«— Doğrudan doğruya Moskova'dan mı?» Nyuşa'nın iri gözleri parladı. «Güzel Moskova'dan mı? Rüyalarıma giriyor Moskova benim...»

«— Bilir misin Moskova'yı?»

«— Hayır yalnız resimlerini gördüm, onları kestim, bir araya getirdim. Bir defter doldu. Boyuna onlara bakar dururum. Oh, Moskova'yı resimlerden tanıyorum iyice. Spassk kulesini, Basilius katedralini, Lenin-Mausoleum'unun bulunduğu Kızıl Meydanı, Üniversiteyi, Dinamo Stadyomunu, Gorki Parkını, GUM mağazasını resimlerden tanıyorum... orada bir masal dünyasındaymış gibi yaşar insan.»

Nyuşa konuşurken bir yandan da, uzun, ıslak saçlarını kolan kolan örüyor. Yelena: «Bu işleri nasıl da beceriyor» diye düşündü. İyice öfkelendi. Çocuk gibi görünüyor, oysa herşeyi oyuna getiriyor kendi kendini. Şu dangalak Bodmar

da bu oyunu yutuyor düpedüz. İyi bir baba gibi davranıyor ona karşı. Senin yüzünü gözünü parçalamalı, seni sarı şeytan seni.

Bodmar direksiyona geçti. Arabayı çalıştırdı, Nyuşa yanına oturdu. Yelena ise arkada, paketlerin arasına sıkışmak zorunda kaldı, epeyce söylendi, İnsana korku salarcasına homurdandı, mırıldandı.

«— Peryekopsskaya'ya ne kadar yol var?» diye sordu Bodmar.

«— İki kilometre...» Nyuşa arkaya yaslandı. Islak entarisi göğsünün üstünde iyice gerildi. Saçlarını aşağı koyvermiş, örgüleri çözülüyor, boyuna sallanıyordu. «Babam Moskova'dan geldiğinizi görünce sevinecek. Moskova'yı hayalinde canlandırır durur. Bir defa Kremlin'i görsem, büyük Lenin'in önünde bir defa dursam, onun yüzüne baksam... hayatımda büyük bir dönüm noktası olurdu bu, der durur. Annem de Sagorsk'un altın ikonaları önünde dua etmeyi, Patrik Aleksei'den hayır dua almayı kurar boyuna. İşte bizim evde durum budur... sana da evde soracakları bunlardır, kardeş...»

İşte, yüzyıllardan beri Kazakların yaşadıkları, şu Don kıyısındaki küçük, pek bilinmeyen Peryekopsskaya köyüne böyle vardı Eberhard Bodmar.

Papaz, Baba İvan Matveyeviç'in dediği gibi ermiş Vladimir'in tasvirini yıldırım ikiye böldüğünden beri: «Peryekopsskaya köyüne bir uğursuzluk geldi»

Papazların söyledikleri hikmetlere... özel bir ilgiyle arada bir de kulak vermek gerekir...

Moskviç marka araba evin önünde durduğu zaman, Dimitri Grigoryeviç Kolzov ahırda çömelmiş, yaşlı ineği Buşa'yı isteksiz isteksiz sağıyordu.

Fren yapan arabanın sesinden, inek ürktü, ezik çinko kovayı homurdanan ineğin yanına koydu, sonra oturduğu iskemleyi bir kenara atarak kapıya koştu. Görmüş geçirmiş bir delikanlı olan horoz, gübre yığınının üstünde, kısık sesiyle öfkeli öfkeli öttü, arabayı görünce bir şeytan gelmiş gibi davrandı. Balvan adlı köpek de paslı zincirini kopararak, Kolzov'un bile bugüne kadar pek seyrek duyduğu bir sesle havladı.

Önemli bir şey olmalı, diye düşünerek, ellerini pantolonuna sildi, tahta kanatlı ahır kapısını açtı. Moskviç markalı arabayı görünce yüzü asıldı, bir süre ahırın girişinde gölge gibi durdu, bekledi.

Bu güzel araba ile yüksek birileri gelmiş olmalı diye düşündü. Ya bölge yöneticisi, ya Kalaç'tan kolhoz deneticisi, şeytan kulağına kurşun, yada Volgograd'tan parti sekreteri gelmiştir. Delikanlılar hiçbir iş yapmıyor, çevrede başıboş dolaşıyorlar, onurlu Kazakların onların bu davranışlarından dolayı canları sıkılıyor.

Birden kapının önünde Evtimia Vladimorovna anne göründü, tertemiz bir önlük kuşanmış, başına mavi bir başörtü çekmişti. Elinde çam dallarından yapılmış bir süpürge tutuyor, kapının önünü süpüryormuş gibi yapıyordu. Bu arada bu yabancı arabaya sövmekten de geri kalmadı.

Horoz gübre yığınının üstünde, dilini dışarı çıkarmış ötüyordu boyuna.

Kızı Nyuşa'nın arabadan indiğini görünce, Kolzov «yok, bu da ne!» dedi kendi kendine. Sonra uzun boylu bir erkekle kısa siyah saçlı bir kadın göründü, sonra çitin yanına kadar gitiler. «Nyuşa sokaktaki halkı birlikte getirdi.»

Dimitri Grigoryeviç ahırın kapısını ayağıyle itti, eğildi, yerden aldığı taşı, kümesinden çıkıp deli deli öten horoza fırlattı.

«Sus, be şeytan!» diye homurdandı Kolzov. Horoz duymadı bile, yalnız çok tüylü bir köpek olan Balvan sustu.

Nyuşa gülerek, ölçülü, sağa sola salınan bir binici adımlarıyla ahırdan çite kadar gelen Kolzov'u gösterdi.

«— Babacığım», dedi. Sonra iki kolunu açıp konukları gösterərek bağırdı: «Moskova'dan ziyaretçiler var! Şehirle ilgili çok şeyler anlatacaklar bize.»

Kolzov çitin bir metre kadar uzağında durarak ellerini iki yanına koydu. Alıcı gözlerle Yelena Antonovna ve Bodmar'a baktı. Kendi kendini düşündü. Onlar kentlidirler. Görünüşlerinden belli. Üstleri başları temiz, giyinişleri güzel, elleri bebek gibi yumuşak ve beyaz, Ancak ikinci defa baktığında biraz şaşırdı. Erkek bir buluzu yırtıp ellerine sarmış, bu buluz parçaları kandan kıpkırmızı olmuş.

«— Yaralandıntz mı, yoldaş?» dedi Kolzov. «Ellerin kanıyor. Evtimia! Sıcak su! Sargı! gel eve» Kolzov önden koştu, daha Nyuşa durumu anlatmaya başlamadan önce, Evtimia elindeki ağaç dalı süpürgesiyle hızla dönüp içeri girdi.

Kolzov «böylesi her zaman iyidir» diye düşündü. «Kim olursa olsun bir konuk için derin üzüntüye kapılmanın hiçbir yeri ve önemi yoktur. Kim bilecek bir yoldaşın, sonraları, kiminle buluşacağını. Üstelik o kimse sonradan kalkar da, evet Kolzov çok iyi bir insandır, nerede olursa olsun gereğinde yardım etmekten kaçınmaz da, diyebilir... sonra bundan iyi bir sonuç alınır.

Nyuşa, Bodmar ve Yelena'yı kulübeye götürdü.

Bodmar ilk defa gerçek bir Rus köylüsünün kulübesine giriyordu. Bu evcik balçık ve ağaçtan yapılmış, samanla örtülmüş, bütün çocukların içinde doğup öldükleri bir evdi. Odaları tahta bölmelerle ayrılmış, tabanı parlatılmış tahtalarla döşenmişti. İçinin donanımı, dolaplar, masalar, sandalyeler, sandıklar, raflar ikiyüz yıl içinde Kolzovlar'ın eliyle biçilmiş, kesilmiş, çakılmıştı.

Odanın içi beyaz badanalı, pencereler pembe işlemeli, ağaç çerçeveliydi. Duvarlarda çerçevelenmiş kartpos-

tallar, dergilerden kesilmiş renkli fotoğraflar asılıydı. İki ermiş resmi, «güzel köşe»de köşe koltuğunun üstünde keskin bakışlı Lenin'in resmi vardı. Sofrada kendilerinin küçük bez parçalarından dokuduğu ince çizgili bir halı serili, masayı renkli bir örtü süslüyordu. Bütün bunlar, Evtimia'nın elinden çıkmış olsa da, bir lükstü, çünkü Dimitri Grigoryeviç köyün en ileri gelen insanıydı.

Bodmar tatlı bir keçi sütü, ekşi bir lâhana ve ezilmiş patates kokusu aldı. Geniş ocağın üstünde su dolu bir kazandan buğular çıkıyordu.

Kolzov yatak odasından bir ilâç kutusu alarak geldi. «Nasıl oldu?» diye sordu ve Bodmar'ın parçalanmış avuçlarına iyice baktı. «Deri parçalandı... elinize serinletici bir merhem süreceğim»

Nyuşa «babacığım kayığı o kurtardı», dedi. «Ben oraya vardığım zaman ip kazıktan çıkmıştı. Kayığa sımsıkı yapıştım, fakat o olmasaydı şimdi kayık Kalaça doğru sürüklenip gidecekti.»

Kolzov içinden gelen bir sevinçle Bodmar'ın elini sıktı, sonra üç defa Yelena'nın yanaklarından öptü, işin nereye varacağını daha bilmiyordu.

«— Görülmedik bir hava», dedi düşünceli düşünceli. «Bu mevsimde böyle yağmur olur mu? Kiliseye yıldırım düştü. Ermiş Vladimir'in tasvirinin ortasına! Bizim için kilisenin gereksizliğini gösteren bir delil değil mi bu?»

Bu iyi oldu, diye düşündü. Belki bir tesiri olur. Moskovadan gelen bu konuklar Peryekopsskaya'da epey gelişme olduğunu anlatacaklar. İlâç sandığının üzerine eğilerek merhemi aradı. Evtimia ona öfkeli öfkeli bakıyordu. Çünkü o köyün koruyucusu ermiş Vladimir'e sövmüştü.

Kolzov merhemi bulamayınca Yelena biraz sertçe «arabada bir ecza kutusu vardır» dedi. «Kendinizi yormayın..» Sonra dışarı çıktı, birkaç saniye içinde elinde bir ecza kutusu ile döndü. Kolzov kutuyu görünce içini çek-

ti. Tertemiz, plâstik kaplı bir kutu. Kolzov:

«— Bu merhemi... dedi, şu Pulkov şeytanı almıştır. Benim komşumdur, yoldaş. Pulkov, o şaşı gözlü şeytan, onun domuz yavruları yaralandığı zaman boyuna gelir merhemi alır. Şimdi merhem yerinde yok.»

Yelena, Bodmar'ın iki elini de sardı, Kolzov bir oyun seyreder gibi bakıyordu. Evtimia çay kaynattı, Nyuşa üstünü değişmek için odasına gitti. Geri döndüğü zaman evin içinde onları büyüledi. Kırmızı çiçeklerle işlenmiş bir elbise giyiniyordu. Entari dizlerine kadar iniyordu. Moda dergilerinde gördüğü bir elbiseydi sanki. Kolzov alnını buruşturdu fakat sesini çıkarmadı. Sonra görüşürüz, der gibi düşündü. Hele bir yalnız kalalım. İnsan bu kılıktan utanır be..

Sonra masaya oturdular, çay içtiler, Evtimia'nın çarçabuk pişirdiği kadıngöbeğini yediler. Kolzov bir kolunun üzerine yaslanarak çubuğunu tüttürdü. Güzel bir kuşluk üstüydü bu.

Nyuşa odada değildi. Yelena sessiz sessiz oturuyor, fakat Nyuşa'nın dışarda eski bir sapan okunun takılı olduğu, kurtlarca didik didik edilen bir arabanın üstünde oturarak pencereden içeriye baktığını bilmiyordu. Bodmar'ın bütün davranışlarını gözetliyor, gözlerini dudaklarına dikmiş, söylenenleri duymadığı zaman kendi kendine gülüyor, Bodmar'ın konuşmalarına kulak veriyordu.

Kolzov, konuğu sevmeye, beğenmeye başladı. Yalnız yanında oturan genç kadın Yelena Antonovna Dobronina pek hoşuna gitmedi. Onun o kara gözlerinde anlamadığı bir tehdit vardı. Davranışları soğuktu, Kolzov onun karşısında kendini savunma gereğini duyar gibiydi. Bu durum, köylülerin karşısında kentlilerin kendini beğenmişliğinden başka bir şey değildi pek. Bu durum Kolzov'a çok dokundu, kendini küçümsenmiş saydı. O, herşeyden önce bir Kazaktı, bir Kazak'ın yüzüne karşı hiç kimse, hiç bir Rus,

önemsiz bir insan olduğunu söylemeyi göze alamazdı. Yoksa onun bir güvercin gibi boynunu koparırlardı!..

Çaylar içildikten sonra Kolzov «bizde kalın, yoldaş» ded. «Bizim yanımızda kalır çevreyi gezer, görürsünüz. Kolhoza gider, atları seyreder, Don boyunda bir dolaşırsınız. Size elimizden geleni yaparız.» Sonra göz ucuyla Yelena'ya baktı. Kendi kendine «Bodmar kalacak,» dedi, büyük bir öfke vardı içinde Yelena'ya karşı. Sen, evet sen kara şeytan... o burada kalacak, görürsün gününü!

«— İyi bir düşünce, Dimitri Grigoryeviç», dedi Bodmar. «Köy hayatını öğrenmem için, benim dileğim de buydu.»

Topluca dışarı çıkarak arabadaki eşyayı aldılar, paketleri çözdüler, sonra arabayı samanlığın arkasına götürüp üstünü at çullarıyla örttüler. Nyuşa ahırda kalarak domuzları yemledi. Bodmar ahırda ona baktığı zaman gençliğinin bütün alımlığını ortaya koyarak güldü. Bodmar dönüp çitin yanında durarak köyyoluna bakan Yelena'nın yanına gidince bozuldu.

Bodmar yanına gelip de işaret parmağıyla ona dokununca, Yelena, «gerçekten burada kalmak istiyor musun?» diye sordu.

«— Evet. Bu bölge beni kendine bağladı. At sürüleri, Kazaklar arasında yaşayarak onları tanımak, kolhozlar, bütün azgınlığı içinde Don... dünyanın oldukça gözalıcı bir bölümü bunlar!»

«— Peki ne kadar kalacaksın burda?»

«— Şimdilik bilmiyorum. Hoşuma gittiği sürece...»

«— Bir plânımız var, onu unutma.» Yelena göz ucuyla Bodmar'a baktı. «Mayıs sonunda Volgagrad'ta olmamız gerekiyor. Parti yöneticisi, belediye başkanı, büyük anavatan savaşına katılan askerler, grup kumandanları, savaş müzesi müdürü seni bekliyor hep...»

«— Bu konuda şimdilik bir şey diyemem..»

«— Şimdi sana şunu söyleyim, burada beklenmedik bir durumla karşılaştık.»

«— Siz istediğini yapmakta serbestsin demediniz mi?»

«— Gene politikaya mı döküyoruz işi?» Yelena yaslandığı çitten geriye çekilerek şarkı söyleye söyleye ahırdan çıkan ve onlara göz kırpan Nyuşa'ya öfkeyle baktı: «Serbestliğin de bir kuralı vardır.»

«— Bu güzel bir söz, Yelena. Bir hafta Peryekopsskaya'da kalmak için gel bu serbestliğin sınırlarını biraz aşalım.»

Yelena sustu. Öfkelendi, «bir hafta!» diye düşündü. «Epey uzun bir zaman bu. Bir hafta içinde bu sarı kurbağa Bodmar'ı yatağına alabilir. Ayağı denk alıp bu işin bir yolunu bulmalı.»

Bodmar'la Kolzov'un bahçelerini dolaşarak kirazağaçlarını seyrettikleri, arı kovanlarına baktıkları sırada Yelena köyde bir süre başı boş dolaştı, erkekler şaşkın şaşkın ona baktılar, köpekler havladılar, kadınlar gözücuyla onu süzdüler boyuna. Köyün budalası Varlam, başkalarının onunla ilgili düşüncelerini yüksek sesle söylüyor, budala olduğu için kimse ona aldırmıyordu. Öyleki «Vay, ne karı be! Senin yoluna yüz litre tatlı kaymak verirdim.» demekten kendini alamadı.

Sonra doğru söylediğinden dolayı kıçına yediği bir tekmeyle evin arkasına yuvarlandı. Orada bir sandığın üstüne oturarak dünyanın haksızlıkları konusunda derin derin düşüncelere daldı.

Bir kolhoz çevresinde toplanan bütün köyler gibi Peryekopsskaya'nın da bir mağazası vardı. Devletin düzenlediği bu taştan yapılmış dükkânda bir insanın hayatı için gerekli olan her şey bulunur, satın alınabilir: Elbiseler, ayakkabılar, havlular, yatak takımları, çamaşırlar, sabunlar, perdeler, gömlekler, sütyenler, örtüler, erkek elbiseleri,

bisikletler, gezi araçları, çamaşır makineleri, tost makinaları, elektrik süpürgeleri ,yazı kâğıtları. Mağazanın yöneticisi yoldaş Rebikov denen, dazlak kafalı bir adamdı. Ağzı hep tütün kokar, kadınların elbiselerini üzerlerinde prova ederken kıçlarını okşar. Örümcek gibi dükkânın ortasında oturur ve bir şey satarken genellikle indirimler yapar, sözde bağışlarda bulunur.

Peryekopsskaya mağazası iki olay dolayısıyle... iyi bir ün yaptı.

Gavrila adlı köy kadını, bir gün, bir çamaşır makinesi satın almıştı. Üç aylık taksiti masanın üstüne koyarak sevine sevine makineyi alıp eve gitti. Fakat ertesi günü makineyi geri getirerek Rebikov'dan rublelerini geri vermesini istedi.

«— Ne sattın bana, seni şaşı gözlü şeytan seni?» diye bağırarak yumruklarını adamın burnuna dayadı. «Çamaşırları makinenin içine koydum, kırmızı bastım ve bekledim. Ne yapsa makine beğenirsin? Çamaşırları kurutuyor! Nerde. Ne yaptı oysa? Bana, tavana doğru tepti, çamaşırları da perdeye, pencereden dışarı fırlattı. Bir anafor oldu sanki. Ver rublelerimi geri, seni alçak seni!»

Rebikov içini çekti ve başını tavana doğru kaldırdı. «Kapağını kapaman gerekiyordu», dedi. «Yoksa böyle olur elbette.»

«— Hangi kapağı?» diye bağırdı Gavrila. «Onun kapağı mapağı yok!»

Evet doğruydu. Kapak eksikti. Rebikov durumu fabrikaya bildirdi, fakat kadına karşılık vermedi. Bu olay iki yıl önce oldu.

Mağaza ile ilgili oldukça üzücü bir olay da Kazak başçavuşu Luka İvanoviç Ulankov'un başından geçti. Rebikov'dan bir elektrikli traş makinesi satın almıştı.

Akşam olunca teknik gelişmenin bir mahsulü olan bu traş makinesini böbürlene böbürlene ailesinin önüne koy-

du. Karısı, dört yaşından onyedi yaşına kadar yedi çocuğu, büyükannesi Marfa, yaşının kimsenin bilmediği büyük dedesi Yefim saygıyla Ulankov'un çevresini almış hopp! diye çıkacak işareti bekliyorlardı. Ulankov anahtarı çevirdi, bu vahşi hayvan şöyle bir böğürdü.

Ulankov kırmızı kafasını yukarı kaldırarak «çalışıyor!» diye bağırdı. «Şimdi bakın nasıl bütün sakallarımı kazıyıp atacak!»

Gerçekten de... makine Ulankov'un sık bir çalılığı andıran sakalında geniş bir yol açtı. Büyük dede Yefim sessiz sessiz bakıyordu. «Bırakın beni!» diye bağırdı. «Böyle bir şey olamaz!»

Fakat olmuştu işte sert sakalların kökü kazınmıştı.

Ulankov'un traşı bitti, mutluydu. Öyle düz, pırıl pırıl bir yüzü vardı ki karısı okşadığı zaman kızardı, Ulankov'un başka bir yüzü vardı demek, diye geçti içinden.

Oysa kıyamet sonra koptu. Ulankov düğmeye bastı, çat diye bir ses çıktı ve makinenin vızıltısı kesilmedi, boyuna vınlıyordu.

«Durmadı» dedi Ulankov, şaşırdı.

«Belki yanlış düğmeye bastı?» diye düşündü büyük dede Yefim.

Düğme doğru, fakat makina durmuyor. Bıçaklar vınlayarak, çınlayarak gidip geliyor, fakat Ulankov ne yapacağını bir türlü bilmiyordu.

Ne türlü bir şeydi, nasıl çalışırdı bilmiyordu. Makineyi saçlarına tuttu...raşş diye bir ses çıktı, sonra onun o güzel, koyu kahverengi saçları arasında bir keçi yolu açıldı.

Ulankov öfkesinden kudurdu, tam makineyi şeytan işi deyip duvara çalacağı sırada büyük dedesi Yefim elini tuttu. «Bırak bana!» diye bağırdı. «Sizde teknik işlere yatkın bir kafa yoktur!» dedi.

«Onun Allah belâsını versin!» diye gürledi Ulankov.

Yefim vızıldayan makineyi Ulankov'un elinden aldı, beyaz sakalına yaklaştırdı, birkaç saniye içinde zavallı bir keçi oğlağına döndü. Büyük anne Marfa çığlığı bastığı gibi kaçtı, çocuklar bile odadan fırlayıp dedenin yanına koştular. Hemen kordonu prizden çıkardı, insanın içini tırmalayıcı ses kesildi.

Ertesi günü Ulankov doğruca zavallı Rebikov'un yanına giderek makineyi başına fırlattı. «Ailemin yarısı sakat oldu!» diye homurdandı. «Tazminat isterim, anladın mı yoldaş!»

İşte böyle bir mağaza vardı Peryekopsskaya'da.

Yelena Antonovna mağazanın durumunu görmek için oraya gitti, Rebikov'u, satın alacağı sütyenleri genç bir kızıp üzerinde prova ederken yakaladı. Sütyen küçüktü, Rebikov iki eliyle kızın memelerini tutmuş sütyenin içine sokmaya çalışırken kız, kıs kıs gülüyordu.

Yelena sertçe «telefon nerde?» diye sordu. Rebikov birden ölçü almayı bıraktı, Yelena'nın yüreğini okur gibi olan keskin bakışları, alımlılığı karşısında şaşıp kaldı.

«— Köşede solda. Yabancı mısınız bayan? Geziye mi çıktınız? Belli, belli. Kentten bizim köye doğru hava almak için bir gezi yapıyorsunuz. İyi yapıyorsunuz, bayan.» Sonra daha yakına gelerek bir köpek gibi Yelena'nın üstünden yayılan esansı kokladı, gözlerini yiyecekmiş gibi memelerine dikti.

Yelena onun davranışına aldırmadı bile, kulaklığı kaldırıp Moskova'yı aradı, kendini tanıttı. KGB kurumunda görevli binbaşı ile buluşması aşağı yukarı on dakika sürdü. Mayor telefondaki sesin kimin olduğunu tanımakta gecikmedi.

«— Önemli bir şey mi var, Yelena Antonovna?»

«— Biz, şimdi Don - Kavşağında Peryekopsskaya denen bir köydeyiz. Bodmar burada kalmak, kolhozları öğrenmek istiyor.»

«— Güzel bir düşünce.»

«— En azından bir hafta kalmak istiyor.»

«— Biz onu not edeceğiz, Yelena. İşler yolunda demektir.»

«— Hiç de yolunda değil!» diye, Yelena telefonda bağırdı. Tek yetkili kurumdan yardım beklemişti, oysa gene sıkıntılarıyla başbaşa bırakıldı, yalnızdı artık: «Bizim bir gezi plânımız vardı, Volgograd'taki yetkili makamları da bir düşünün.»

«— Planı değiştiririz. Durumu Volgograd'taki yetkililere bildiririz.»

«— İşler yolunda gitmiyor!». Yelena derin bir soluk aldı. «Bodmar budalaca işler yapıyor. Bana sormadan iş yapıyor.»

«— Bırakın onu, Yelena. Yalnız onun yanında kalın o kadar. Bütün öteki işleri gezinin bitiminde düzene koyarız. Bunu bize bırakın.»

Yelena alnını sert duvara dayadı. Heyecandan titriyordu.

«— Anlamıyor musunuz?» diye bağırdı telefonda. Bodmar benden ayrılmak istiyor!»

«— Bu onun bileceği iş, Yelena Antonovna», diyerek binbaşı soğuk bir karşılık verdi ona. «Biz sizden görevinizi yapmanızı belkiyoruz, başka bir şey değil. Ne yapacağınızı siz bilirsiniz. Biz de onun tutumuna göre davranırız, böyle geldi, böyle gider. Son.»

«— Son» dedi Yelena yavaşça ve kulaklığı bıraktı.

Rebikov'un şaşkın bakışları arasında mağazadan ayrılıp Kolzov'un evine döndü. Çok içmiş gibi yalpa vura vura yürüyordu.

O buradan gitmeli, bütün yol boyunca «gitmeli» diye düşündü. O, Peryakopsskaya'dan gitmeli. Fakat nasıl?

Akşamleyin Granya Nikolayeviç Varvarink çıkageldi. İyi yürekli komşular onu uyardılar: «Kentten yakışıklı bir bey geldi», diye kulağına fısıldadılar. «Kıvılcım saçan bir

arabayla geldi. Senin Nyuşa da onunla kırıştırıyor, kaş göz ediyor. Onun güzel giyimi, beyaz bayramlıkları kızın aklını başından aldı.»

Granya dişlerini gıcırdattı, en iyi elbiselerini sırtına geçirerek atına atladı ve şeytan gibi köy yoluna koyuldu. Tam akşam yemeğinde köye vardı... Evtimia kızartılmış kuşbaşı etlerle kaymak ve peynir karışımı bir güveç dolusu yemek hazırladı. Ayrıca bir testi içki, şekerli çilekler. Bu bir ziyafetti nerdeyse.

Granya ve Bodmar el sıkıştılar, dargın dargın bakıştılar. İkisi de birbirini sevimsiz bulmuştu. Bu sevimsizlikten doğan gerginlik Granya'nın saygısızca Nyuşa'nın yanına oturması, onu öpmesi ve «pazar günü dansa gideceğiz, tatlı nişanlım!» demesi üzerine daha da arttı.

Evtimia, kaş göz işaretiyle Kolzov'u yatak odasına çağırdı.

«— Bir felâket», diye kulağına fısıldadı. «Görmüyor musun odun kafalı, Nyuşa'nın gözleri nasıl parlıyor?»

«Ermiş Vladimir'in tasviri.» Kolzov yatağa gömüldü ve köy yöneticisi olduğundan beri ilk defa böyle derin bir inançla tasvire, yatak odasına taşınan Lenin'in fotoğrafına baktı: «Kıyamet yaklaşıyor. Evtimia, nasıl önleyebilirim bunu ben? Ben onların kafalarını birbirine çarparak nehre atamam ki. Hey Allahım, bir oğlum olaydı keşke! Kız evlat bir şeytan armağanıdır»

Peryekopsskaya'nın üstüne geceleyin ağır, koyu yağmur yüklü bir bulut çöktü. Don'un üzerine durduğunda şimşekler çakacak, gök gürültüleri yayılacak steplere.

Bir benzetmedir bu.

İvan Matveyeviç Lukin baba, çanı çaldı, Tanrıya yakardı, yardım diledi ondan. Sonra üzüntü içinde tekrar odaya döndü. Onun düşünecek, davranışlarıyla ilgilenecek bir adamı vardı... karısı...

Eğer bir kız aşık olursa Don'un uğuldayan, kabaran dalgalarından daha beter olur. Önüne geçemez kimse..

YEDİNCİ BÖLÜM

Sevgilisinin başkası ile kaş göz ettiğini anlayan bir erkeğin yüreği kazan gibi kaynar. Hele bu erkek Granya Nikolayeviç gibi bir Kazak, öfkesi burnunun ucunda bir insansa yatağında çağlayıp akan Don nehri gibi kan beynine fırlar, işte o zaman insan öbür dünyayı boylar! Yaşlı Kolzov elden ayaktan kesilmişti nerdeyse, onu o kadar da eğlendiren, sevindiren karısı Evtimia idi. Karısı onun bir sözünü iki etmiyor, böylece azıtan Granya'nın günün birinde durulacağını, kendine geleceğini bekliyordu.

Oysa hiç de bu kadar kolay olmadı. Granya bir süre Nyuşa'nın bir yabancı konuğa nasıl hizmet ettiğine, ona iri iri köfteler verdiğine, ona dolu dolu içki sunduğuna, Moskovadan söz açarken ağzının suyu aktığına, nasıl büyülenir gibi olduğuna baktı. Bodmar'ın böyle değişmesi Yelena'nın

da gözünden kaçmadı. Gerçekten Yelena'yı korkutan, iç çamaşırı giymeyen, ıslak entarisi çıplak gövdesine yapışan Nyuşa'nın Don kıyısında onların önünde diz çöküşüydü: onun güzelliği karşısında yüreği yerinden oynamayacak bir erkek olamazdı.

Granya, «adınız nedir, efendim?» diye sordu, kolunu Nyuşa'nın omuzuna koydu: «Hangi dili konuşursunuz?»

«— Adım Eberhard Bodmar, Almanım.»

Bir anda masada bir sessizlik, durgunluk oldu. Yaşlı Kolzov şöyle ağzını burnunu oynattı, Evtimia'nın gözleri büyüdü, faltaşı gibi açıldı. Granya'nın eli titredi, sonuna kadar içtiği kadehi bıraktı. Yalnız Nyuşa aldırış etmedi... mavi gözleriyle yüzünü okşarcasına Bodmar'a baktı.

Granya arkaya yaslanarak, «bir Alman, dedi. Bak şuna! Bir beyaz Rus gibi konuşuyor üstelik! Burada ne işiniz var? 1943'ten beri burada hiçbir Alman kalmadı. Burada ne aradığınızı anlatın bize bakalım, beyefendi.»

«— Babamın öldüğü ülkeyi görmeye geldim», dedi ağır ağır.» O, burada Don kıyısındaydı... Peryekopsskaya'ya geldiği de biliniyor.»

«— Almanlar kırkdokuz ev yıkmışlar... diyelim köyün yarısını.» Dimitri Grigoryeviç, bunun üzerine, ağzını buruşturdu. «Yaşlı Sislev'in bahçesinde bir yarım top duruyor, şimdi. O, topu oradan kaldırmaktan, bir anıt gibi süsleyip saklamaktan vazgeçti. Onu da görebilirsiniz, beyefendi, fakat Sislev size bir dayak attırır gibi geliyor bana, çünkü onun biricik oğlunu Almanlar Stalingrad'ta öldürdüler.»

«— Aradan bir insan yaşının yarısı kadar zaman geçti, babacığım»,' dedi Nyuşa. «O olaydan bunu suçlu tutamazsın, onu bu yapmadı ki!»

«— Bu doğru.» Yaşlı Kolzov önündeki köftelere dik dik baktı ve çatalla parçaladı. Evtimia sert, kalın ve budaklı bir dal gibi «güzel köşe»de Leninin resmi altındaki kol-

tuğa oturdu. Leninin resmini hiç sevmiyordu. Gizliden gizliye Bodmar'a bakıyordu. Yelena, Kolzov'un içinden geçenleri seziyor, daha çok Granya'ya bakıyor, durumdan korkuyordu.

Bir aç kurt gibi parlıyordu Granya'nın gözleri. Nyuşa'nın memelerini okşamaya başladı bir aralık. Nyuşa hızla elini itti, ona arkasını dönerek kendini korumaya çalıştı.

«— Elbette o suçlu değildir», dedi Granya ve kolhoz köylülerinin toplantıları üstüne birkaç söz söyledi.» İnsan barış içinde yaşamalı! Ne zaman geziye başlıyacaksınız, bey?»

«— Şimdilik bir şey bilmiyorum». Bodmar yaşlı Kolzov'a karşı saygıyla eğildi, Kolzov yüzünü buruşturmuş, zorla gülüyordu. «Dimitri Grigoryeviç beni dostça çağırdı, Don ülkesini gezip tanımam için burada kalmamı istedi. Onun için burada bir süre kalacağımı sanıyorum.»

Granya «doğru mu?» diye sordu ve Kolzov dik dik, kara kara baktı.

«— Evet, doğrudur». Dimitri Grigoryeviç köfteleri bir lâpa gibi ezdi, sonra yemeğe başladı. İyice soğumuşlardı, fakat yapacak başka bir şey de yoktu. Kolzov ağzı yemekle doluyken «yabancı bir ülkeden gelmiş, yurdumuzu olduğu gibi görmek isteyen, bu konuda yazılar yazmayı düşünen konukları ağırlamak bir şereftir» dedi. «Kapitalist ülke insanlarının yurdumuzu görmesi, bizden çok şeyler öğrenmesi partinin de benimsediği bir düşüncedir». Konuşması kendinin de hoşuna gittiği için çevresine böbürlene böbürlene baktı. Ne de olsa ben bu köybirliğinin başyöneticisiyim, diye geçti içinden. İnsanda kafa, işlek bir beyin olmalı, beyim.

Granya şöyle önemsemezmiş gibi görünerek: «Kolhozları da görecek misiniz?» diye sordu.

«— Elbette». Bodmar, Nyuşa'ya baktı. Kız, memelerini tutmak için uzanan Granya'nın elini sımsıkı yakaladı.

öfkelendi. Bodmar, onun parmağını kırmalı, diye düşündü, iyice kızdı. Bu ne hoyrat herifti be.

«— Pazar günü gelin. Dans büyük toplantı salonundadır. Nyuşa ömrümün varı benim, hepsinin en güzeli olacak orda.» İçinin ateşi öylesine yükseldiki Granya'nın alnını birden bire ter kapladı.» Biz kumrular gibi sevişiyoruz» dedi kabaca. Nyuşa'nın başını öteye döndürmesinden yararlanarak, birden ona sokuldu boynundan öptü.

Evtimia boyuna Kolzov'a göz kırpıyordu. Sonunda ona masanın altından ayağını uzatarak bir tekme vurdu. Bakışı «sen ne korkak adamsın» anlamındaydı. Kolzov sesini çıkarmayınca bir tekme de bacağına vurdu. Bu evde Nyuşa üstüne yeterince kavga yapılmadı mı?

Dimitri bu işten ucuz kurtuldu. Yelena ellerini çırptı, bu düğün elbiseleri içinde genç bir kıza dönmüştü.

«— Dans etmek!» diye bağırdı ve kolunu Bodmar'ın omuzuna koydu. Nyuşa öylesine öfkelendi ki ağzı büzülür gibi oldu: «Çoktan dans etmedim. Gitmeliyiz. Sonra Kazakların nasıl olnadığını filme alabilirsin. Seve seve geliriz...» Yelena evliymiş gibi konuşuyordu. «Biz», diyordu.Yelena'nın sözleri bir çivi gibi çakıldı Nyuşa'nın yüreğine, Yelena ise biraz vahşice bir sevinçle ne kadar yerinde bir söz söylediğini Nyuşa'nın gözlerinden anladı.

«— Bir şenlik olacak!» diyen Granya sıçrayıp kalktı. Nyuşa'yı yerinden kaldırdı kendine doğru çekerek kucakladı! «Benim gitmem gerekiyor, işçi birlikleri sabahın erken saatinde tarlalara dönecekler. Kalın sağlıcakla dostlar». Nyuşa'yı hızla kapıya doğru çekti, elini kızın kaba etlerinin üstüne koyarak odadan dışarı çıkardı.

Evtimia bir alınyazısı tanrıçası gibi biraz üzüntülü: «Güzel bir çift» dedi: «Üstelik gençler öylesine birbirini seviyorki, düğün hemen olacak artık». Bu arada masanın altından yüzünü buruşturarak boyuna tıkanan Kolzov'un bacağını ayağıyla dürttü. Bodmar çarçabuk kadehini sonuna

kadar içti. İyice tedirgin olmuştu. Bu tedirginliğini vargücüyle gizlemeye çalışıyor, fakat yüreği öyle çarpıyorduki nerdeyse vuruşlarını herkesin, en kolayından yanında oturan Yelena'nın duyacağını sanıyordu. Birden ayağa kalktı, Kolzov'u eğilerek selâmladı.

«— Nereden çıkılır, efendim?» diye sordu.

«— Bu adam ilk defa evimize geldi. Kentte insanı kuştüyü yataklarda yatırır, öyle ağırlarlar». Kolzov, koyu, nemli, soğuk ve korkutucu bir karanlığa açılan pencereyi gösterdi: «Kapıdan çıkıp ahıra doğru gideceksiniz. Orada tahtaları güvelenmiş bir peykenin bulunduğu bir oda vardır, peyke eski fakat temizdir, beyim!»

«— Teşekkür ederim!»

Bodmar evden çıktı, karanlıkta sendeleye sendeleye yürümeye başladı. Karanlık bir damla suyu emen bir sünger gibi kuşattı onu. Bir saçağın altında Granya'nın atı kişniyordu. Bodmar karanlıkta yürürken Granya'nın buradan gitmediğini, belki de Nyuşa ile bir yerde, karanlıktan faydalanarak saklandığını düşündü. Kim bilir belki de samanlıkta otların üstüne kızı yatırmış onunla doyasıya sevişiyor, kızın o bembeyaz vücudunu okşuyor, kokluyor, şehvetin o ürperen sıcaklığının tadına varıyordu.

Birden yüreği oynadı, kudururcasına bir uyanma, bir fışkırma duydu içinde.

Samanlığa doğru yürüdü, çünkü bu ıslak havada oradan başka bir yerde olamazlardı. Eski tahta kapının yarıkları arasından cılız bir ışığın yansıdığını görünce nefesini tuttu. Yavaşça oraya kaydı, kapıyı açıp içeri baktı.

Granya bacaklarını açmış Nyuşa'nın önünde duruyordu; omuzları kalkık, başı öne doğru uzamıştı. Kocaman elleriyle pantalonunu aşağı indirmeye çalışıyor, görünüşe bakılırsa heyecandan bütün adeleleri titriyor, bir kaplan gibi Nyuşa'nın üstüne atılmak, onu samanların içine yatırmak, sanki parçalamak istiyordu.

Nyuşa saçları dağılmış, güzel beyaz entarisi boynuna doğru yukarı kaymış, önünde duruyordu. Memeleri bir sandığın üstüne yerleştirilen ahır lâmbasının ışığında pırıl pırıldı. Granya nasıl ve ne yaptıda Nyuşa'yı samanlığın içine soktu, bunu kim bilebilir? Yalnız Granya, Don kıyısındaki yenilgisinin bir daha tekrarlanmayacağını biliyordu, işi öyle bir duruma getirmişti.

«— Nişanlım benim.» dedi boğuk boğuk, «Hırçın yavrum benim, dur da görelim sevişmenin ne olduğunu, Neden bu kırıtmalar, bu süslenip püslenmeler? Gerdeğe girinceye kadar bacaklarını hiç açmayan tek kız mı olmak istiyorsun? Uzan, yat aşağı, böylece eteğinin altında eserek sokulan rüzgârınkinden bambaşka bir şey öğrenirsin...» Granya boğulur gibi güldü, öne doğru sıçradı, kızın herhangi bir saldırısından kendini korumak için dizlerini ileri doğru büktü. Sonra hoyratça omuzlarından yakaladığı kızı döndürdü, yüzün koyun samanların üstüne yıktı. Bir kedi gibi sırtına bindi. Kızın eteklerini kalçaları üzerine çekti, sol eliyle kızın başını yüzünü samanlara yapıştırırcasına bastırdı, sağ elini bacaklarının arasına soktu.

Nyuşa çığlığı bastı, oturur gibi doğruldu ve güçsüz kollarıyla kendini korumaya çalıştı:

«— Bırak beni!» diye bağırdı. «Şeytan! Tiksiniyorum senden! İmdat! Cehennem ol git! Bir kolayını bulursam seni geberttiğim gündür. Ahdolsun geberteceğim seni! Bir defa daha şunu bil ki... günü gelince seni kuduz bir tilki gibi gebertip yerlerde sürüyeceğim. Yaşadığım sürece bırakmayacağım yakanı, görürsün sen! Bırak beni - artık»

Birden fırladı, sıyrıldı elinden. Granya'yı üstünden attı kalçalarına sımsıkı sarılan kollarından sıyrıldı... kendini öteye attı, bacaklarını çekti ve bütün gücüyle Granya'ya vurmaya kalktı. Fakat birden sesi soluğu kesildi. İki eliyle memelerini tutarak bir oyun seyr eder gibi alabildiğine açılmış gözlerle ayaklarına baka kaldı.

Bodmar bir yumrukta Granya'yı Nyuşa'nın üstünden atmış, yere yuvarlamıştı. Öylesine hızla vurduki Granya yerde yuvarlana yuvarlana samanlığın duvarına kadar gitti. Orada bir ayı gibi böğürerek sıçradı kalktı. Kan çanağına dönmüş, kıvılcım saçan gözlerle Bodmar'a baktı. Ağzından salyalar akıyordu.

«— Seni Alman domuzu seni» diye gürledi. «Kızı elde etmek istiyorsun, öyle mi? Her zaman Almanlar domuz olur! Ama bekle: kafanı kıracağım senin.»

Birden eline kısa bir demir çubuk geçirdi. Bunu nereden bulmuştu? Kim bilir belki de onu daha önceden duvara dayamış, yerde yuvarlanınca almıştı. Artık Bodmar için dövüşmek boş ve gereksiz bir eşydi, Demir çubuğa karşı yumruk delilikti.

Bodmar derin bir nefes aldı. «Demirin ilk darbesîne dayanabilirsem iyi, tek çıkar yol da bu» diye düşündü. «Başımı kollamam, vurduktan sonra yanıma yaklaşırsa onu kıskıvrak yakalamam gerek.»

Sonra kollarını yüzüne siper ederek ellerini başına koydu. Granya alaylı alaylı gülüyordu. Bir ayının homurtusunu andırıyordu sesi. Demir çubuğu sağ eline alarak ağır ağır yaklaşıyordu.

«— Senin beyninle, kapıya Nyuşa'nın adını yazacağım», dedi. «Bir ceviz kabuğu gibi kırılacak kafan! Oh, ne de sarar insanı şimdi senin gibi bir Alman köpeğini gebertmek! Hadi bir daha bak bana... işte böyle görünür ölüm insana!»

Granya demir çubuğu yukarı kaldırdı, tam Bodmar'ın kafasına ayarladı. Öldürmek aşkın en yüce basamağına çıkarak kendinden geçercesine derin bir sevince dalmakmış gibi geliyordu Granya'ya, bu yüzden adam öldürme sevinciyle yüzü kırış kırış olmuştu.

Bodmar dik dik baktı ona. Evet ölüm de böyle görünür, diye düşündü. Bir iki soluk aldı... bu demiri başıma

yesem ölürüm. En iyisi bunu bir tuzağa düşürmektir sanırım.

Bu son saniyede, ölüm kalım arasında Nyuşa yerinden fırladı. Ahır fenerini kaptığı gibi vargücüyle Granya'nın başına indirdi. Bu öylesine çabuk, öylesine hızla oldu ki Granya ne kaçmaya vakit bulabildi, ne de kendini korumaya. Fenerin şişesi başında parçalandı, kırıklar yüzüne dağıldı. Yanan gaz sol yanağından aşağı aktı, Granya homurdandığı zaman alevler bütün sol yanını kapladı, gazın sıçradığı ne varsa tutuşmaya başladı.

Bodmar olduğu yerde çakılıp kaldı, yalnız bakıyordu, yardım edecek durumda değildi kimseye. Yalnız kendisine sokulan, kucaklayan, iki eliyle boynuna sarılarak başını kendine doğru çeken Nyuşa'yı sımsıkı tuttu.

«— Sen ölmeyeceksin...» diye bağırdı, Bodmar'a. «yaşayacaksın... Sen hiç mi hiç ölmeyeceksin, ölmeyeceksin...»

Sonra Bodmar'ı öptü, boynuna asıldı, güldü, ağladı. Her kelime dudaklarından boğuk boğuk çıkıyordu boyuna.

Granya Nikolayeviç böğüre böğüre samanlıktan attı kendini dışarı, yağmurun ıslattığı toprağa uzandı, çamurlarda bir süre yuvarlandı ateşleri söndürmek için. Alevler söndü, fakat acıdan bir canavar düdüğü gibi ötüyordu. Her yanı sızım sızım sızlıyordu, bir süre de sebze bahçesinin içindeki su çukuruna girdi, orada biraz yuvarlandı. Sonra atının yanına koştu, eyerin üzerine bacakları, gövdesinin üst yanı aşağı doğru sarksın diye çaprazlamasına yattı. Kısrağı onu böylece uykuya dalan Peryekopsskaya'dan steplerden aşırarak evine, kolhoz yönetim bölgesinin girişine kadar götürdü. Orada attan indi, yüzünü atın sıcak ve ıslak göğsüne dayayarak hüngür hüngür ağladı.

İşte aklın bütün sınırlarını aşan bir kin böyle doğdu.

Bodmar dışarda doyasıya soluk aldıktan sonra eve döndü. Nyuşa evin arka girişinden kendi odasına gitmiş, yırtılan elbisesini çıkarmıştı.

Bodmar tekrar içeri girip koltuğa oturduğu zaman, Kolzov, «Nyuşa'yı görmediniz mi?» diye sordu.

«— Gördüm, Granya ile yürüyordu bir aralık». Bodmar bunu söylerken sesi biraz kısık çıkıyordu. Bu ülkeye karşı içinde dalgalanan ibr nehrin gürüldeyişini andıran bir gerginliğin kudurmasına karşılık böyle durgunlaşmasına kendi de şaşıyordu. Nyuşa'nın öpücükleri, onun o sıcacık, sımsıkı sardığı vücudu, dışa vuran cıvıl cıvıl sevgisi onu tatlı bir ağı gibi kendinden geçirmişti. Onda göğsünden taşıp gömleğini parçalayacak, bütün yürek vuruşlarını çevreye duyuracak kadar derin, içli bir sevişme arzusu vardı.

«— Yahu sizin bir şeyden haberiniz yok mu?» diye basıp bağıracaktı nerdeyse. «Gel, uzat ellerini. Bak, nasıl titrediklerini görmüyor musun? Yüreğim göğsümden fırlayacak nerdeyse, damarlarım gerilmiş çatlayacak, dudaklarım dilim dilim oluyor!»

Yan gözle bakıverdi Yelena Antonovna'ya, göz göze geldi onunla. Yüreğini okur gibi bakıyordu ona Yelena.

Daha biz işin başlangıcındayız, diye düşündü, korkuyordu da «bu kötü yere nasıl gelmişim ben? Bu ülkede babamın dolaştığı yerleri görmek, gördüklerimi olduğu gibi yazmak istiyordum oysa.»

«Uçuruma sürüklenen bir neslin yolu» olacaktı yazılarımın başlığı. Baba nedir bilmiyen oğulların bir bildirisi.

Bodmar, düşüncelerini gözünden okuyacağını anlayınca, bakışlarını Yelena'dan başka yana çevirdi.

«Ben kendi kendime ettim, kendi elimle kıydım kendime» diye geçti içinden. Tarlada evleğe serpilen bir tohum gibi atmışım kendimi bu ülkeye. Korkunç, fakat gerçek:

Rusya eritip emdi beni. Bir su damlasıyım Don'da şimdi ben».

Nyuşa üstünü değişerek döndü, içinin güzelliği dışa vurmuş, ışıl ışıl yanıyordu. Üzerinde renkli şeritler bulunan mavi bir Kazak elbisesi giymiş, ayağında yarım çizmeler boynunda kırmızı bir şal. Uzun, sarı saçları bir taç gibiydi başında.

«Oooo!» dedi yaşlı Kolzov, sonra sustu. Annesi Evtimia Vladimirnova göz kırptı. «Nişanlı bir kız, nişanlısıyla gezdikten sonra gelir de, üstünü değiştirirse gereğince güzel ve tatlı işler olmuş demektir. Elbisen yırtılmış, yada sırtüstü yattığın için çamurlanmıştır-öyle değil mi şeker kızım benim? Mutluluktan yanakların çiçek çiçek açılmıyor mu hee? Tanrı korusun seni, yavrum benim. Ömür kısa, sevgi desen gelir geçer. Bir baksana Dimitri Grigoryeviç'e, babacığına kızım. Dazlak başlının biri oldu, yaşlandı. Oysa bundan otuz yıl önce kadınların arkasından bir erkek kedi gibi koşar dururdu.»

Evtimia bir anne kurnazlığı ile «nasıl iyi vakit geçirttin mi Granya'ya» diye sordu. Nyuşa başını eğdi. Testiden bir bardak içki daha doldurdu, fakat yaşlı Kolzov gözleriyle «olmaz artık yatalım» dedi ve çubuğunu boşalttı, masaya dökülen külleri üfleyip kalktı: «Yarın size at sürülerini göstereceğim, bayım. Görülmeye değer, derim size! İnsan gönlü bir balon gibidir, öyle dolu öyle dolu... Ata binebilir misin?»

«— Evet.» Bodmar da kalktı: «Normal bir insan gibi, bir Kazak gibi değil.»

«— Haaa! O bizi normal insan saymıyor!» Kolzov yüksek sesle böyle dedi ve güldü. «Haklıdır! Hayvanlar, bitkiler, toprak ve insanlar vardır, bir de Kazaklar! Tanrı evreni yarattığında Rostov'dan Voroneş'e kadar steplere şöyle bir baktı, stepler atlarla doluydu, fakat onları tutup bağlayacak kimsecikler yoktu. Tanrı bir gün de şöyle uzanıp

dinlenelim, dedi. Her nedense Kutsal kitapta bunun sözü edilmez, gizli kalır. Yedinci günü, hani herkesçe bilinen dınlenme günü, kural dışına çıkarak Kazakları yarattı. Onun dinlenme günü olduğu için, kimse onu tedirgin etmedi, kimse de pazar günü çalıştığını bilmiyordu. İşte onun yaratıkları içinde en iyileri bu pazar günü yaratılanlardır. «Anladınız mı, bey, neden Kazaklar apayrı insanlardır?»

Kolzov bir atı okşar gibi Bodmar'ın sırtına dokundu. Yelena'ya bir göz kırptı, sonra bir hayvan bakıcısına yaraşır alıcı gözlerle Yelena'yı tepeden tırnağa süzdü.

«— Siz, bayan ata bindiniz mi hiç?»

«— Evet.» dedi Yelena kısaca. «Ata binmeye bayılırım.»

«— Yolda kalmak yok, dostlar. Sabahleyin erkenden atlara binip sürülerin bulunduğu yere gideceğiz. Yalnız yağmurun dinmesi gerek.»

Yatacak yerler ayrılınca Bodmar'a Nyuşa'nın odası düştü, Yelena Antonovna'ya yandaki ek yapıda, mutfaktan çıkıp gidilen oda ayrıldı. Dimitri Grigoryeviç durumu açıkladı:

«— Nyuşa kendi yanlarında uyuyacak. Annesinin yatağı geniş, iki kişiliktir. Vaktiyle ikimiz yatardık o yatakta, değil mi, Evtimia?»

Evtimia utancından kıpkırmızı oldu, başını öte yana çevirdi. Bu kocamış adamın şeytan aklını aldı, diye geçti içinde, öfkelendi. Fakat bunu şu Moskovadan gelen genç yaptı bana. Amma da hoppa, kolay avlanır kadın be, çapkın kadın, insan baktığı zaman sivri uçlu memeleri nerdeyse gözünü çıkaracak. Uzun bacaklar, bir de yusyuvarlak kıç. Heriflerin hoşuna giden de bu ya.

«— Size ayrılan ek odada, bayan Yelena Antonovna,

eskiden bir keçi yatıyordu. Hemen mutfağın yanında olduğu için çok kullanışlı bir yerdir. Canı süt istediği zaman Evtimia yorulmadan sağıveriyordu onu. Ne yazık ki iki yıl önce veremden öldü, zavallı keçi, Elden geleni esirgemedik, fakat olan oldu gene! Hayvanların dilinden anlayan bizim papaz İvan baba öyle demişti. O günden beri orası bizim konuk odamızdır. Bizim çok konuğumuz olur bayan. Öyle ya bir köy yöneticisinin her zaman kapısı konuklara açık olmalı.»

Yelena «ben burada uyuyamaz mıyım?» diye sordu, çevresine bakındı.

«— Olamaz!» dedi Nyuşa. Sesi öylesine kesin çıktı ki, Yelena birden öfkelendi, damarı kabardı. Onun neden ek odada yatmak gerektiği anlaşılıyordu açıkça. Nyuşa'nın yattığı oda Bodmar'ın odasına bitişikti, geceleyin herkes uyuduktan sonra gizlice Bodmar'ın odasına gidecek, etinin bütün azgınlığı ve sıcaklığı ile onun üstüne atlayacak onunla doyasıya sevişecek. Bu düşünce onu korkuya saldı, soluğu kesilir, ciğerleri sıkışır gibi oldu.

«— Ben koltuğun üstünde uyurum!» dedi, sesi bu defa buyurur gibi çıktı: «Bana bir yastık, bir de yorgan verin yeter.»

Kolzov ellerini birbirine vurarak «olmaz!» dedi, yüksek sesle. «Ben bırakmam sizi koltuğun üstünde yatmaya. Bir kurtcağız gibi eğilip bükülerek, sıkıntılı bir durumda yatmak olmaz! Ben insan değil miyim? Odada yatağınız var bayan. Volgograd'tan getirilmiş bir döşek. Sizin rahat uyumanızı sağlamak benim için bir kıvançtır. Nyuşa, haydı bayanı odasına götür. İyi geceler, dostlar.» Kolzov derin bir soluk aldı, kendini Ekim Devrimi'nin kutlanış töreninde oldukça içli, özlü bir nutuk çekmiş gibi mutlu hissetti: «Siz benim gönüldaşlarımsınız. Sevilmesi gereken insanlarsınız. Namuslu, doğru, uzak görüşlü. Kucaklayın birbirinizi!»

Bodmar'ı üç defa öptü, Yelena'yı kucakladı. Sonra Yelena'yı da öptü. Bu konuda nasıl yanıldığını anladı, kendi kendine söylendi. Önce Yelena'yı herkese saldıran dişi bir köpeğin önüne atılmış bir leş gibi gördü. Fakat akşam, ilk intibaının doğru olmadığını, yanıldığını anladı. Yelena bir altın rubledir, diye geçti içinden. O gözü dönmüş, dünyası kararmışçasına seviyor Almanı. Mutlu olacak yavrucuklar: o bir Alman olmasaydı.... işte bütün güçlük burda

Nyuşa sabırsızlıkla Yelena'nın Bodmar'dan ayrılmasını bekledi. Yelena duygularını kışkırtmak amacıyla Bodmar'a bir öpücük kondurdu, Bodmar birden afallar gibi oldu. «Rüyanda gör beni» dedi Yelena, sonra Bodmar'ın yanaklarını okşadı. Kolzov hallerinden anladı, içini çekti, Evtimia geçmiş günleri getirdi gözlerinin önüne.

Bodmar bir süre kolu kanadı kırılmış gibi dura kaldı. Sonra ürperdi, diken diken oldu tüyleri. Alevleri başından aşağı dökülen iki volkan arasında kaldığını anlayınca derin bir korkuya kapıldı. Kaçmanın, kurtulmanın yolu yoktu artık.

«— İyi geceler, Yelena», dedi, kız dönüp giderken. Bodmar kendi sesinin boğazını yırta yırta çıktığını seziyordu.

Yelena bir süre kapıda durdu, bir defa daha çevreye baktı. Pırıl pırıl yanıyordu kara gözleri.

«— Yıkımım senin elinden» dedi sevgi dolu bir sesle.

«— Benim elimden mi?» diye, kekeledi Bodmar, sendeledi, dengesi büsbütün bozuluverdi.

«— Evet, göğsümün üstünde elin. Ne de güzeldi öyle uyumak.»

Yelena hızla döndü, Nyuşa'nın gözlerinin içine baktı. Uçarken karşılaşan iki şahin gibiydi gözleri, öyle alev alev yanıyordu bakışları. Yelena başını arkaya atarak Nyuşa'nın önünden geçip odadan çıktı.

Yüksek sesle «yatağımı göster bana», dedi. Sesi bir

hayvan bakıcısına buyurur gibi çıkıyordu: «Haydi çabuk, ahırı küre, gübreleri at, pis!» der gibiydi...

Kolzov ve Evtimia birden bakıştılar. Sonra Bodmar'ı Nyuşa'nın odasına kadar götürdüler, kendilerine konuk olduğundan dolayı onu ağırladılar, daha sonra kendi yatak odalarına döndüler.

Evtimia odasında ermiş Dimitri'nin tasviri önünde diz çökerek duaya başladı. Kolzov istemiye istemiye tasvire bakıyor, bakışları yatakla dolap arasında öteye beriye kayıp duruyordu. Ne yapacağını pek bilmiyordu. Onun daha başka sıkıntıları vardı.

Evtimia nefes alıp haç çıkardığı zaman Kolzov «Ondan da iş çıkmaz artık», diye homurdandı. «Biliyorum, Alman, Nyuşa'ya tesir etti, Granya'yı bu işten caydırmak istiyor... oysa ben durumu değiştirebilir miyim? Şu şaşı gözlü ermiş değiştirebilir mi?»

«— Günaha giriyorsun», dedi Evtimia sonra eski tasvirîn önünde eğildi. «Keşte birkaç hafta bekleyeydik. Keşke şu haziran geleydi de onlar evleneydiler...»

«— Oysa daha mayıstayız!» dedi Dimitri Grigoryeviç üzüntülü bir sesle. «Hazirana kadar daha kaç aygır kısrağı aşar...»

Bu, her zaman söylenen, bir atasözüdür.

Nyuşa yan odadan dönüp geldiği zaman Kolzov ve karısı yatağa uzanmışlardı. Evtimia biraz öteye çekilerek döşeğe vurdu.

«— Yat buraya yavrucuğum», dedi. «Bayan yatağı beğendi mi?»

«— Evet, mamuşka» Nyuşa mavi Kazak elbisesini renkli kaytanlarından tutup başına doğru çekince, gizlice kızının güzel vücudunu gören babası duygulandı, sevindi. Ne de güzel dölüm varmış, diye kendi kendine böbürlendi. Bir sürü oğlum olacaktı da ne olacaktı sanki, şeytan götürsün topunu birden! Nyuşa'dan daha güzel bir kız yok-

tur bu Peryekopsskaya'da. Şu Allahın belâsı bütün Don bölgesinde de yoktur ondan güzeli. Bütün Rusyada bile yoktur.

Nyuşa annesinin yanına uzanıp yatınca Kolzov derin bir soluk aldı, kısa bir süre içinde rahatça uyudu. Öyle yüksek sesle horlardı ki gürültüsü odayı aşıp mutfağa kadar giderdi.

Nyuşa gene de uyumadı. Annesinin yavaş soluk alışlarını, yaşlı babasının inceden inceden çıkmaya başlayan horultusunu dinledi. Bu arada uyumaya giderken Yelena Antonovna ile arasında geçen konuşmaları hatırladı. Yelena ortaya koyduğu biraz yumuşak bir soru ile savaşa başlamıştı:

«— Granya'yı sevmiyor musun?»

«— Böyle bir şeyi nasıl sorabilir siniz?» diye karşılık verdi Nyuşa.

«— Benim gözlerim var, düğme deliği değil bunlar. Granya sana baktığı zaman, ondan iğrendin.»

«— Sizin yanınızda utandım da ondan. Granya kerestenin biridir.»

«— Ortada biri olsun olmasın, seven bir nişanlı biraz çene çalar, gevezelik eder. Oysa sen hep kaçındın, ağız açtırmadın.»

«— Ben bildiğin kızlardan başka bir kızım, bayan. Bu böyle. Don ırmağındaki her çakıltaşı yanındaki taştan bambaşkadır.»

«— Akıllı kızsın sen.» Yelena uzun uzun Nyuşa'yı gözleriyle süzdü, soğuk soğuk baktı ona. «Akıllı ol yavrum. Anlıyor musun dediğimi?»

«— Herşeyi anlıyorum.» Nyuşa saçlarını çözdü, başını öyle bir salladıki saçlarının esintisi Yelena'nın yüzünü yalayıp geçti. Bir tokat gibiydi, güle güle ısırmaktı düpedüz:

«— İyi geceler»

Yelena yumruklarını sıkmıştı. Kapı kapandığı zaman

bir türlü yerinde duramıyordu. İleri doğru fırladı, Nyuşa karşısında duruyormuş gibi sınırsız bir azgınlıkla tükürdü.

Sonra kendini yatağa attı ve iki yumruğu ile yastığa vurmaya başladı.

Bodmar'ın gözüne uyku girmedi, şaşılacak yanı var mı bunun? Tedirgindi, öteye beriye gidip geliyor, bir oturuyor, bir kalkıyor, karanlığa kulak veriyor, bütün duydukları çatıda bir çatırdı, evin ötesine berisine koşuşan farelerin çıkardığı hışırtı, uzaktan gelen bir köpek havlaması, rüzgâr esişi, Don nehrinin gürüldeyişi gibi geceye yaraşır seslerdi.

Geçen bir günün özlemi içinde yaşıyordu, keşke sessizliğiyle herşeyi değiştiren, bütün inişleri çıkışları dümdüz eden bu gece olmasaydı.

Derin bir istekle tutuşuyor, Granya yanarken, çamurlara yuvarlanıp inlerken, böğürürken Nyuşa'nın öpücüklerini etinde, içinde duyuyordu. Gerçekte şimdi Nyuşa'nın yatağında yatıyor. Bu yatak, Bodmar'ın gövdesini kuşatan, derisine sürünen bu eşya daha önce Nyuşa'nın derisine sürünmüş, onu kucaklamış, kuşatmıştır. Onun teninin kokusu sinmiş bütün bunlara. Yatak çarşafı, yastık, yorgan, onun her sabah, her akşam oturduğu bu yatak kenarı, evet o sarı saçlarını tararken çırıl çıplak oturduğu yer, onun insanın soluğunu kesen güzelliği, onun gövdesinin gözeneklerinden dağılan güzel kokuyu alan bu tahtalar. Bu durumda Bodmar'ın başını yastığa koyması, yatağın kıyısına tutunması elinden gelir mi gelmez.

Bodmar bu gece terden sırsıklam olupta yatakta oturunca birkaç defa «ben çıldırdım!» dedi: «Ben çıldırdım! Aklımı kaçırdım ben. Bu ülke bir vampir gibidir... kanını emiyor insanın, üstelik mutlu oluyor insan. Hey Allahım,

ben delirmişim büsbütün»

Birden yatağında sıçradı, üstünü giydi ve kolsaatine baktı.

Sabahın üçü.

Sabah, doğuda uçsuz bucaksız Kazakistan bozkırlarında karanlığı dağıtarak çıkıyor. Gökyüzü solmuş bir başörtüsü gibi donuktu orda. Yağmur yağmıyordu artık. Rüzgâr ılık ılık esiyordu. Uzaklardan yayılıyordu Don'un gürüldeyişi kırlara. Birkaç gün güneş yakar, kurak olur, sular çekilirse, kimse duymaz artık onun gürüldeyişini. Sonra yayılır, uysal uysal akar gider. Bu ülkenin anası, babası, sonsuzluğun akan belirtisidir Don.

Bodmar, Nyuşa'nın odasından çıkıp oturma odasına, sofraya gitti.

«Güzel köşe»de bir masa lâmbası yanıyordu. Işık bir gazete kâğıdından yapılmış külahın altından epey cılız çıkıyordu. Külâhı Evtimia yapmış, arada bir onunla övünürdü. Lâmba yandığı zaman duvardaki Karkov operasının fotoğrafını aydınlatıyordu. Bundan daha güzel bir şey varmı?

Nyuşa koltuğun üstünde oturmuş Bodmar'a bakıyordu, sanki onun gelmesini beklemişti. Omuzlarına büyük bir şal atmış, memelerini de alttan bir kemerle sıkıp yukarı kaldırmıştı. Saçları gözlerinden aşağı dökülen bir perde gibiydi.

Bodmar yavaşça «uyumuyor musun?» dedi. Kapıda dikilip durdu.

«— Sen niye uyanıksın?» diye sordu kız.

«— Kafam ölyesine karışık ki çatlayacak nerdeyse.»

«— Yüreğim oynuyor, kudurmuşçasına. Daha yatakta kalamadım.»

«— Ben öyle değilim, Nyuşa.» Biraz yakına gelerek kızın yanına oturdu. «Gök bozarıyor», dedi, Nyuşa sesini çıkarmadı.

«— Peki baban uyanırsa şimdi...»

Nyuşa yavaşça güldü ve başını salladı. «Onlar kunduz gibi uyurlar» dedi. «Ancak mamuşka altıda kalkar.. O öyle bir insan ki sanki başının içinde çalar saat vardır». Sonra Bodmar'ın kolunu tutarak bileğini yukarı doğru çevirdi:

«— Yalan söylemiyorsa senin saatın daha üç.»

«— Daha üç saat var»

Sustular, konuşmaksızın birbirine baktılar, bakıştılar. Onlar, gözleriyle konuşuyorlardı, öyle içten, öyle duygulu bir konuşmaki, tek söz çıkmıyordu ağızlarından.

«— Hadi bir şeyler anlat», dedi Nyuşa, başını Bodmar'ın omuzuna dayadı. Bodmar kızın yüzüne dökülen, bir perde gibi inen saçlarını öteye iterek yumulmuş gözlerini öptü.

«— Ne anlatayım, Nyuşa?»

«— Bir masal. Evet, bir masal anlat. Biz bir masal içinde yaşıyoruz artık saşa!..»

«— Bir daha söyle o sözü»

«— Ne?»

«— Şu yürek oynatan sözü, ne güzel çınlıyor.»

«— Saşa!»

Bodmar arkaya yaslandı. Mutluluk kendinden geçirmişti onu. Saşa... diye geçti içinden. Ne de güzel çıkıyor ağzından bu söz. İnsan yıkanır gibi oluyor bu sözün içinde. Saşa... birden dökülüveriyor, her şey, pırıl pırıl oluyor insan bu sözle. Tozdan topraktan, kirden çamurdan arınıyor insan. Işıl ışıl bir yaz bulutuna dönüyor. Saşa... batıp gidiyor insan bu sözün içinde...

Bodmar:

«— Vaktiyle küçük bir cüce vardı», diye bir masal anlatmaya başladı. «Geniş bir nehrin kıyısında büyük bir kentte yaşıyordu. Kimse onu görmüyordu bile. O bir cüce olarak kimsenin ilgisini çekmiyordu, bütün halk yalnız devleri arıyordu. İşte bu cüce»

Nyuşa elini Bodmar'ın ağzına koydu. Bodmar kızın eli-

ni öptü ve sustu.

«— Bu üzücü bir masaldır», dedi kız. «Ben eğlendirici bir masal istiyorum. Yoksa ben anlatayım mı, Saşa?»

«— Evet, Nyuşa, anlat.»

«— Vaktiyle bir prenses vardı. Yabancı bir ülkeye geldi, yolunu şaşırarak bir kulübeye girdi. O kulübede zavallı bir kız yaşıyordu. İşi gücü sığırları yemlemek, atları kaşağılamak, domuzlara bakmak, tavuklara mısır vermekti. Prens kulübeye yeni doğmuş bir güneş gibi girdi.»

«— Nyuşa!»

Bodmar kızın sarı saçlarından tutarak başını kendine doğru çekti. Kız üzerine eğildi, kollarını boynuna doladı, kuşağına bağlı şalı çözdü, memelerini yukarı kaldırdı, iki memesinin arası gönlüne giden açık bir kapı gibiydi.

«— Seni beklemiştim», dedi yavaşça Nyuşa. «Kimsin, nereden geliyorsun, ne arıyorsun, benim yanıma ne zaman geldin bilmiyordum... yalnız bir tek bildiğim vardı, o da senin günün birinde burada bulunacağın. Ben onu Don nehrine söyledim... ona sorabilirsin. Don nehrine günü birinde o gelecek dedim. Büyük Don... o gelecek. Şimdi yanımdasın işte»

Onlar el ele tutuşup öpüştükleri, parmaklarını birbirinin tenleri üzerinde okşaya okşaya kaydırdıkları, bütün sinirleri sevişmenin tadıyla ayaklandığı zaman sabah ışığı gök yüzünü aydınlatmaya, tarla kuşları steplerden uçmaya, yağmur sularını emerek şişen topraktan keskin ve tatlı ot kokuları yayılmaya başlamıştı. Onlar sessiz ve mutluydular. Bodmar başını Nyuşa'nın memeleri arasına sokmuş, derisinin gözeneklerinden fışkıran tatlı kokuyu içine çekiyordu. Bu kiraz çiçeklerinden çıkan bir koku gibiydi.

Nyuşa soluğunu tutmuş, elini göğsünün üstüne koyarak yüreğinin vuruşlarını dinliyordu. Bir aralık Granya'yı, o gelecek olan kaçınılmaz günleri düşündü. Öfke, öç ve yaman kavgalarla dolu günler. Evtimia'nın yakınmaları, Kol-

zov'un ateş püskürüp gürleyeceği günler.

Nasıl olacak bütün bunlar? diye kendi kendine sordu. İyisi mi çekip gitmeli onunla uzaklara, gideceği yere. O kadar da kolay değil bu iş. Saşa Rusyada kalmayacak, o bir Almandır!

«— Sabah oldu», dedi yavaşça. Bodmar'ın başını tutup göğsünden kaldırdı. «Artık odalarımıza gidelim, Ah, seni seviyorum, Saşa, seviyorum seni»

Dünyayı unutarak bir daha öpüştüler, Sonra çözüldüler birbirlerinden, Nyuşa tekrar göğsünü örten şalı kuşağına bağladı, yatak odasına gitti. Bodmar içmiş gibi sallana sallana odasına çekildi, kendini yatağa attı, sırt üstü uzandı, kolu kanadı kırılmış, duygularının yoğunluğu altında ezilmiş, gelecek günlerin neler getireceğini düşünerek korkuya kapılmıştı.

Her sabah olduğu gibi, Evtimia, saat altıda kalktı. Öksürerek, balgam tükürerek ocağın başına gitti, ateşi yaktı, dışardan, çeşmeden su alarak doldurduğu kazanı ocağa koydu, sonra çam süpürgesiyle kulübeyi süpürmeye başladı

Bodmar yatakta uzanıp kaldı, evdeki bütün hışırtıları duyuyordu. İlkin değişik tonlarla horozlar ötüyor, caddeden traktör geçiyor, birkaç erkeğin bağırışı işitiliyordu. Sonra Dimitri Grigoryeviç odaya gelerek ata bindiği zaman giydiği çizmelerini aradı. Evtimia'ya ileri geri söylendi, sövüp saydı. Kadın hiç korkmadan ona gereken karşılığı verdi, bir de süpürge indirdi.

Bodmar içeri girdiği zaman Kolzov'un onu kolları açık olarak selâmladığına bakılırsa sabah idmanını yapıyordu. Kolzov içeri giren Bodmar'a «ne güzel bir gün, bayım! Güneş ışıl ışıl, yaz geldi sanki. Öyle sanıyorum ki kötü havaları geriye bıraktık artık.» dedi.

Biraz sonra Yelena Antonovna da göründü. Yelena bavulu açtı, Don steplerinde herkesi şaşırtacak bir elbise

giymişti. Kolzov'un ağzı açık kaldı. Ah bu kentliler, diye geçti içinden. Bunlarda utanma diye bir şey yok. Böyle memeler dışarı vurmuş, göğüs bağır açık bir elbiseyle kim dolaşabilir buralarda? Eteği ancak dizlerine varıyor, bir karış bile yukarda. Kalçalarının kökü apaçık görünüyor. Kolhoza gidecek mi acaba? Ben onu bu kılıkla köylülerin bulunduğu derneğe götürebilir miyim? Onu görür görmez herifler traktörlerden düşerler.

Kolzov yatak odasına girdikten sonra içeri gelmesi için Evtimia'ya göz etti.

«— Ben onunla nasıl gidebilirim, bambaşka türlü giyiniyor?» diye kendi kendine mırıldandı.» Bu kadınlarla nasıl konuşulur bilmiyorum doğrusu»

«— Bir pantolon, bir de kazak koy ortaya» diye geçti Evtimia'nın içinden. «o anlar durumu.»

Tam da öyle oldu. Yelena Kolzov'un yüzünü buruşturarak eski bir pantolon ve geniş, gri bir kazak getirterek koltuğun üstüne koymasından ne demek istediğini anladı. «Ata böyle daha iyi binilir», dedi. «At dörtnala giderken tatlı tatlı rüzgâr eser, insanın ciğerleri daha rahat solur...»

Yelena ile Nyuşa arasındaki gerginlik sürüp gidiyordu. Bakışıyor fakat birbirleriyle konuşmuyorlardı. Bodmar sessizce kendi kendini yiyor, için için yanıyordu.

Evtimia ona çay getirdi, Yelena köy ekmeğinin üzerine yağ sürerek Bodmar'a verdi, Nyuşa çömlekten bal, marmelad aldı, Kolzov'un bir tahta tabak üzerinde getirdiği yumurtaları kırdı.

Nyuşa «atları eğerledim», dedi, kahvaltı bitmiş Bodmar ve Yelena birer sigara yakmış, bu sırada Kolzov da kuşağındaki tütün kesesinden talaşa benzeyen biraz tütün çıkarıp çubuğunu doldurmuştu: «Fyodor, Fifa ve Lyuba... aldı atları çıkardım..» dedi Nyuşa.

«— Sen ata binmiyecek misin?» diye sordu Bodmar.

«— Hayır.»

Başka birşey söylemden evden çıktı. Yelena alevlenen gözlerle arkasından baktı.

Bir saat sonra Kolzov, Bodmar ve Yelena atlara binip gittiler. Dimitri Grigoryeviç bütün Peryekopsskaya köyünü dolaşarak oldukça uzun bir yoldan at sürüsünün yanına vardı. İlk defa gittiği bu yolla konuklarını herkese gösterdi. Üç atlının geçtiğini görenler evlere karşı şöyle bağırıyorlardı: «Bakın, bakın işte oradalar! Moskovadan gelen şık adamlara bakın! Çabuk, çabuk... Dimitri Grigoryeviç'-in çalımına bakın. Bir Boyar (*) gibi ata biniyor.»

Peryekopsskaya köyünde olan bir şey kısa zamanda her yana yayılır, dilden dile gezer. Ahırını küreyen, bahçesini kazan işini bırakır, çitlerden dışarı fırlar, Kolzov'un evine kimlerin girip çıktığına bakar. Dimitri Grikoryeviç herkesi, adını çağırarak selâmlıyor, dostlarının hayran hayran bakışlarından dolayı böbürleniyordu.

Köyün papazı İvan Matveyeviç Lukin babanın önünden geçtiler, pembe badanalı kilisenin çevresini dolaştılar, Moskovadan gelen konuklarla konuşmak için evinin önünde duran bu aksakallı yaşlı adamı güler yüzle selâmladılar.

Kolzov «sonra, İfan Matveyeviç», diye seslendi. «Senin kiliseni de görmeye geleceğiz. Ermiş tasvirlerini sil biz gelene kadar, ilahicim benim!». Sonra güldü. Atı mahmuzlayarak dörtnala kaldırdı. Ötekiler ardından geliyor, Yelena ile Bodmar binbir güçlükle kendilerini eyerlerin üzerinde tutabiliyorlardı. Bir Kazak olan Kolzov çetin bir saldırıya geçmişçesine uçuyordu. Atı koşturmadan önce eğerin üzerinde dengeyi salğamış, bacaklarını atın böğürlerine iyice yapıştırmıştı.

Önlerinde stepler uzayıp gidiyordu. Yağmurdan sonra pırıl pırıl bir yeşillik güneşte parlıyor, keskin ot kokuları çevreye yayılıyordu. Bulutsuz, çelik mavisi gök pırıl

---

(*) **Boyar: Rus soylularına verilen isimdir.**

pırıl bir kubbe gibi üstlerinde parlıyordu.

Yaşamak bir sevinçtir dostlar!

Kolzov ayrıldıktan sonra bir süre sonra Nyuşa kiliseye Baba İfan'ın yanına gitti.

İfan bir pirinç lambayı parlatır gibi ellerini, parmaklarını yıkadı, tırnaklarını cilaladı, sonra cila yaptığı bezle Nyuşa'yı kutsadı.

«Yavrucuğum», dedi yürekten. Ermiş tasvirlerini görmeye mi geldin? Sabahın bu erken saatinde? Benim bu yaşlı, ezilmiş gönlümü sevindirdin, Dimitri Grigoryeviç benim yanıma geldiğini biliyor mu?»

«— Hayır Baba İfan», diye karşılık verdi Nyuşa. Sonra tasvirlerin önünde diz çöktü, iki elini birleştirerek Meryem ananın iyilik saçan, tozlarla donuklaşan gözlerine baktı.

«— Düşündüm kendi kendime. O imansız, şaşı gözlü bir budaladır.»

Baba İfan lambayı ermiş Lukan'ın yanına koydu ve elindeki bezle alnını sildi.

«— Evtimia biliyor mu, o dini bütün kadın?»

«— Hayır, Baba. Kimse bilmiyor. Ben buraya gizlice... bahçeden geçerek geldim. Biraz öğüt ver bana.»

«— Haaa! Bu iyi.»

İfan Matveyeviç mihrabın basamağına, Nyuşanın yanına oturdu, siyah cübbesini düzeltti. Büyük bir ilgiyle kızın öne doğru eğilen başına baktı. Sarı saçlarının bir perde gibi örttüğü yüzü görünmüyordu. Fakat titreyen, birbirine kenetlenen elleri bir veremlininkiler gibi bembeyazdı.

«— O bir yabancı, değil mi?».

Nyuşa daha ağzını açmadan İfan bunu sordu.

«— Onu gördüm, buradan geçti. Uzun boylu, güzel bir

insan. Bakışlarından iyi, doğru bir kimse olduğu anlaşılıyor. Benim anladığıma göre ona güvenilebilir.»

Nyuşa güçlükle duyulacak kadar yavaş bir sesle «onu seviyorum, babacığım» diye fısıldadı. Başını iyice eğmiş, saçları tel tel yüzünü örtmüştü.

«— Bunu anlamayan var mı?» İfan Matveyeviç başını, büyük paskalya yortusunda bile sağa sola salınan, ancak yılda bir defa kısalttığı uzun beyaz sakalını salladı. «Evet genç bir kadının gönlü aşk özlemiyle doludur. Bu Tanrı buyruğudur, yavrucuğum.»

«— Fakat Granya ile evlenmek zorundayım»

«— Biliyorum, biliyorum. Bu Tanrının işidir artık.» İfan Matveyeviç, ermiş Vladimir'in ikiye bölünmüş tasvirinden yardım diledi. Fakat yıldırımın ikiye böldüğü tasvir söz anlatılabilecek durumda değildi. Parçalanmış gövdesi bir önem taşımıyordu artık. Tek gözle bakıyordu. «Granya ile konuştun mu?»

«— Saşa ve ben onu evden kovduk.»

«— Ulu Tanrım!» İfan ellerini birbirine vurarak sesli sesli iç çekti. «O içinden pazarlıklıdır! Hepimiz Granya'yı tanırız. O bir tekmeyle inleyip kaçan köpeklerden değildir.»

«— Bana yardım et, babacığım, yardım et bana!» Nyuşa alnını mihrabın basamağına koydu, aşkın tesiriyle yıpranmış, korkudan ürperen, titreyen bir bohça, bohçadan yapılmış insan gibiydi.

«— Nasıl yardım edilebilir sana?». İfan olduğu yerden sıçrayıp kalktı, tasvirlerin bulunduğu bölümün önünde öteye beriye gidip geldi. İki elini sakalına götürerek karanlıklaşan gözlerle «ben Granya ile konuşabilirdim, evet bunu yapabilirdim. Fakat o Allahsız, alçak herifin biridir. Kiliseye gelmez. Onbeş yıl önce Kalaç Komsomolzları kilisenin kapısına işedikleri zaman o da buradaydı. Alay edici mısralar okudu, Tanrının anasına orospu dedi. Böyle bir heriftir o!

Fakat senin hatırın için onunla bir defa konuşacağım, Nyuşa». İfan bir süre ayakta durdu, kulaklarını tuttu. «Fakat beni kovacağını da biliyorum.»

«— Teşekkür ederim, babacığım.»

Nyuşa doğruldu. Saçını yüzünden kaldırdığı zaman, İfan, onun ağlamadığını, yada derin bir din duygusu içine gömülmediğini, gözlerinin kavga isteğiyle ışıl ışıl yandığını, öfkeden alevler saçtıklarını gördü.

İfan pek kuşkulu önsezilerle «Nen var, kızım?» diye sordu.» Yoksa ermişlere günahlarını ortaya dökerek yalvarmaların boşuna mıydı hee?» Sonra kızı omuzlarından tutarak sarstı. «Nasıl yalvardın, neler diledin çabuk söyle bakalım».

«— Ben Saşa ile evleneceğim, Granya'ya karşı da kendimi bütün gücümle savunacağım», Nyuşa çok kesin bir tutumla böyle dedi: «Baltayla, ateşle, demirle, odunla elime ne geçerse onunla, atımla. Atımı onun üstüne süreceğim, babacığım, atımla onu yere yıkıp nallarıyla kafasını parçalayacağım. Ermişlere bu dileğim olsun diye yalvardım»

«— Ey Tanrının anası!» diye bağırdı İfan Matveyeviç. «Bu nasıl dilek! Bu işin olacağına hiç aklım yatmıyor!»

Sonra Nyuşa'yı alnından öptü, kiliseden çıkardı, kapının önüne getirdi. Kendi mihrabın arkasına gitti, orada bir sandığın içinden bir şişe votka aldı. Bir kaç yudum çektikten sonra bir papaz olduğunu hatırlayrak tekrar tasvirin karşısına geldi, derin bir saygıyla haç çıkardı:

«— Apayrı insanlar vardır» dedi, dilsiz tasvirlere. «Onu tanıyorsunuz, onu koruyun, takdis edin gene...»

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Öğleden sonra Bodmar'la Nyuşa stepte yalnız başlarına at sürdüler.

Bunun için en uygun zamanı seçtiler. Çünkü Yelena Peryekopsskaya köyünün onarımı konusunda düzenlenen çalışmayı öğrenmek, onunla ilgili bilgi almak için Kolzov'la partiye gitmişti. Kolzov kanalizasyon tesisatının sağlanması, evlere su verilmesi, ortaklaşa kullanılan hamamın genişletilmesi, birleşen köyler ve kolhoz için bir futbol ve spor alanı yapılması konusundaki düşüncelerini açıkladı. Volgograd'ta düzenlenmiş çok güzel piânlar vardı. Yalnız para yoktu. Kolzov'un nereden para bulacağını bilen yoktu. Kolhoz ve birlik yöneticileri hiç para vermiyorlardı, bu konuda şimdilik kimsenin bir düşüncesi yoktu. Volgograd'ta bir tarım evinin yapılması Peryekopsskaya köyünün onarım

işlerini geri bıraktırdı, merkez yönetimi oradaki çalışmaya daha çok önem veriyor. «Herşey olduğu gib kaldı, değişen yok!» diye yakındı Kolzov. «Hep aynı şeyleri tekrar! Yöneticilere iş gördürmek için ya aralarında bir tanıdığın olacak, yada onlara para yedirmek için güzel bir kadın. Sonra sökül rubleleri, ne iyi! Doğru, işini bilir bir insan çıktı mı kıçına bir tekme, bir kaç tatlı sözle hadi yolun açık olsun!»

Evtimia kızına pek söz geçiremiyordu. Kızını evde tutmak için elinden geleni yaptı, olmadı. Bodmar dışarda, eğerlenmiş atların yanında beklerken, Nyuşa bir Kazak erkeği gibi pantolon, çizme ve ceket giyerek evden çıktı.

«— Başımıza yıkım getireceksin!» diye yakındı Evtimia: «Şeytan götürsün bu Almanı! Seni şeytan mı bindiriyor ata? Granya yiğit, çalışkan bir insan değil mi? Ne buldun bu yabancıda? O, bir hafta içnde geçip gidecek, fakat yüzkarası kalacak! Söylesene sende hiç beyin yok mu? Yıkıma götürüyorsun bizi! Yabancı bir adamla gece fiskos etmek, Allahın rızası var mı bu işte? Bütün konuşulanları duydum, sen odadan sıvıştığında ben uyanıktım. Bir göreydin ermişlere nasıl yalvarıp yakardığımı. Çok kafasız bir kızsın sen. En kısa zamanda gebertmeli seni...»

Bu işe kulak asan olmadı. Nyuşa başına bir örtü atıp saçlarını bağladıktan sonra durmadan yakınan Evtimia'nın önünden geçerek kapıya çıktı.

«Artık şeytana uydu bu kız!» diye kekeledi Evtimia, pencereye koştu, Bodmar ile Nyuşa'nın nasıl at sürdüklerine, salınıp gittiklerine baktı: «İri bir kısrak gibi kız. Nereye gidiyor şimdi? Çocuğa kalır karnı şişerse elimle boğarım onu!»

Bodmar ile Nyuşa uzun, beyaz kayınağaçlarının bir kaytan gib kestikleri, yerle göğün birleşip dişli yeşil bir şerit gibi göründüğü ufka doğru at sürdükleri zaman güneş steplerin üstündeydi, ortalık sıcaktı. Atlar birbirine sürtünürcesine yanyana gidiyorlardı. Bir süre sonra atlar, eğerlerin

üstünde oturanların ne yaptıklarını biliyormuş gibi yavaşlayınca el ele tutuşarak, öpüştüler.

«— Daha on kilometre var, Saşa» dedi Nyuşa, sonra uzakta bir çizgi gibi uzayan kayınağaçlarını gösterdi. Ortalık üstüne yeşil örtü çekilmiş düz bir masa gibiydi. Topraktan yoğun ve güzel bir koku yayılıyordu.

Bodmar «gerçekten bir panzer (*) miydi» diye sordu.

«— Evet. Bir Alman tankı, Saşa. Top kulesi delik deşik edilmiş, zincirleri köy kooperatifçilerince sökülmüş, kalan bölümleri olduğu gibi saklandı. Üzerindeki haç bile duruyor. Biliyorsun kalın, siyah bir haç. Oysa bizim tanıklarımızın üstünde yıldız vardır..»

«— Peki nasıl kaldı ormanda öyleyse?»

«— Yalnız tank, Saşa. Orada bakım işçilerinin yanında bırakıldı. Kimseye bir zararı yok. Ormanın ortasında duruyor.»

«— Sen hiç mezar gördün mü?»

«— Hayır. Babam beni götürüp de ilk defa bir tank gösterdiğ zaman altı yaşındaydım. Bugün durduğu gibi duruyordu orada. Babam böbürlene böbürlene, onu vurduk, arkadaşlarım vurdu, dedi. Artık Almanlar için kurtuluş yolu yoktu. Bizimkiler orman fareleri gibi her delikten çıkıp üzerlerine ateş ettiler. Sonra tankın önünde durdu, ona bir ermişe bakar gibi baktı.»

Yarım saat sonra ormana vardılar, sığ kayınağaçlarının arasında atlarla dolaştılar, küçük, içiçe girmiş mürverlerin arasından geçtikten sonra Alman tankının önünde durdular. Bodmar attan inerek bu çelik yıkıntısının yanına sokuldu.

Nyuşa'nın dediği gibi top kulesi savunma yapan başka bir tankın ateşleriyle parçalanmış. Yağmur, güneş ve rüz-

---

(*) Panzer: Almanca'da zırh anlamına gelir. Almanlar, İkinci Dünya Savaş'ında yaptıkları bir tanka bu adı vermişlerdir. kıtılan kuşağa verilen ad.

gâr boyasını dökmüş, çelik levhalar paslanmış, yalnız haç olduğu gibi kalmıştı. Önde silinmiş bir numara ve işaret vardı.

Bodmar çok duygulandı. İlk defa ölümle göz göze geldi. Burada, bu çelik sandığın içinde öldü insanlar. Çatırdayan, patlayan bir top atışıyla kule dağılmış, içindeki adamlar parçalanmış, gövdeleri didik didik olmuş, çiğerleri dışarı fırlamış besbelli. Burada yanmışlar... yanarak kararan çelik gösteriyor durumu şimdi bile. Belki de içlerinden biri bağırarak dışarı atlamış, paletlerin üzerinden yere yuvarlanmış orada acıdan, sızıdan çırpınarak, kurtuluş ümidi kalmadan ölüp gitmiş...

Bir kahramanın ölümü.

Bodmar'ın boğazına bir şey tıkanır gibi oldu. Yalancılık yürek doğrayan bir ölümün utanç verici övüncü, askerliğe yaraşır bir biçimde üniformalarını kendine mezar yapan ölüler, onları böyle vasıflandırarak çınlayan sözler, halk topluluklarının üstüne bugün bile süzülmemiş bal gibi akıtılan bir askerce düşünüşün bütün öldürücülüğü kusarcasına içini bulandırdı Bodmar'ın.

Bodmar'ın arkasında duran Nyuşa «niye daldın böyle, Saşa?» diye sordu. Bodmar iki elini tankın üstüne koydu, top kulesinde açılan ve isle kararan yere bir süre baktı.

«— Kendi kendime soruyorum, bu zavallı adamlar neden bu tankın içinde oturup öldüler.»

«— Birçok kimse öldü-»

«— Bu allahın belâsı savaşta ellibeş milyon insan öldü.»

«— Bu, insanın bir türlü tasarlayamayacağı bir sayıdır.»

Sonra tankın çevresini dolaştılar. Bodmar önemsiz de olsa o günlerle ilgili bir belirti aradı. Nerede, aradan geçen yirmiyedi yıl toprağı dümdüz etmiş, herşeyi değiştirmiş, otlar büyümüş, kurumuş, buz yeri dondurmuş, çatlatmış,

rüzgâr ve yağmur yarıkları kapamış, kayın yaprakları solmuş, yirmiyedi yılın güzü onlardan yeni bir toprak katı yaratmış.

Bodmar, tankın üstüne çıktı, parçalanan top kulesinden içeri baktı. Her şey kavrulmuş, korkunç sıcaklık her şeyin biçimini değiştirmiş, tanınmaz duruma sokmuş, şaşılacak bir demir kalmış ortada. Birden tankın göğsünün arkasında, oturma yerlerinden birinin altında bir şey buldu.

Bir yüzük. İnce, yılların tesiriyle parlaklığı gitmiş, donuk bir altın halka. Onu pantalonuna sürdü, parlattı ve dışarı çıktı.

«Bir alyans!» diye bağırdı Nyuşa. «Tanka nerden geldi?»

«Kim bilir?» Bodmar yüzüğü güneşe tuttu ve içine kazılan yazıyı okudu.

Evi - 19.5.39 — 15.6.39.

Bodmar avucunun içine koyduğu yüzüğü Nyuşa'ya uzattı.

«—Karısının adı Evi. Adam öldüğü zaman üç yıllık evliydi. Kim bilir belki de bir çocukları vardı.»

Nyuşa yüzüğü aldı, iyice baktı, ince camdan yapılmış gibiydi yüzük, birden yüzü ışıl ışıl oldu, yüzüğü parmağına taktıktan sonra elini Bodmar'a uzattı.

«— Tam parmağıma göre!» diye bağırdı. «Bak işte... tam parmağıma uydu...»

Parmağını güneşe karşı tuttu, yüzük pırıl pırıldı.

Bodmar, biraz duralayarak «ver yüzüğü» dedi. «Çıkar onu parmağından. Yüzük takmanın ne demek olduğunu bilmezsin daha. Ver onu»

«— Olmaz! Hoşuma gitti. Bak ne güzel parlıyor. Evlilik yüzüğü, Saşa...» Bodmar onu yakalamak isteyince tankın çevresini dönmeye, kaçmaya başladı, çın çın güldü, Bodmar'ın önünden kayınağaçlarının arasına atladı.

Bodmar da yanına oturdu. Bu yüzük onun için bir süs-

ten daha çok anlam taşıyordu artık. Bodmar, yüreğinde korkunç bir alınyazısının sonucunu duyar gibi oldu. Sonradan yüzüğü, onu içine işlenen tarihleri Alman gazetelerinde yayınlarsa Evi'yi bulacağını düşündü.

Ona, kocanızın öldüğü yeri gördüm diyebilecekti. Kocanız tankla birlikte yandı. Hemen öldü... çok acı çekmedi Almanyanın herhangi bir yerinde oturan Evi bu yalana inanacak, ona teşekkür edecekti.

Sonra düşündü, niçin yalan söyliyeyim. Niçin gerçeği olduğu gibi açıklamayayım? Bu insancılık neden? Evi birtakım yeni kötülüklerle aldatılmıştır elbette, bu konuda ne yalanlar söylenmiş ona. Olmaz. Bütün acılar olduğu gibi ortaya konmalı. Yüzük burada Evi... acılar içinde, çırpına çırpına öldü kocan, diri diri yanarak öldü, böğürdü, yerleri yırttı elleriyle.... yanan bir ışıldak gibi, Don kıyısında steplerin üzerinde, alevler bütün gövdesini sarmadan önce birkaç metre öteye beriye yuvarlandı durdu. Daha öncekilerin imparator ve vatan için yok olup gittikleri, sonradan geleceklerin ise millet ve vatan için ölecekleri gibi o da Führer (*) için öldü. Her zaman steplerin herhangi bir yerinde, bir nehir kıyısında, bir ormanda, bir bodrumda, bir çukurda, bir oyukta ölecekler gene.

Bodmar, «Ver yüzüğü geri!» diye boğulur gibi bağırarak Nyuşa'nın ardından kayınağaçlarının arasına doğru koştu. «Nyuşa... etme ver yüzüğü... onun benim için önemini bilemezsin şimdi»

Bodmar bir sıçrayışta Nyuşa'yı yakaladı, hızla kızı tuttu, kız düşerken onu da sürükledi. Nyuşa gülüyordu, Bodmar'dan ilk defa böyle korkmuştu.

Nyuşa, Bodmar'ın dışarı fırlarcasına açılmış gözlerine bakarak boğuk bir sesle «yüzük» dedi. Sonra elini Bodmar'a uzattı, yüzüğün bulunduğu eliyle Bodmar'ın yüzünü, sırtı-

---

(*) **Führer: Almanca «başkan» demektir. Burada, Hitler kastedilmektedir.**

nı ensesini yarı beline kadar okşadı. Sonra Bodmar'a biraz daha sokuldu. Yalnız gövdeleri birbirinden ayrıydı. «Bir nikâh yüzüğü... Saşa», dedi. Sesi derinden ve kısık çıkıyordu: «Bizim düğünümüz... bizim düğünümüz... oh Saşa... Saşa... seni seviyorum... ben... ben... benim Saşam...»

Sonra sere serpe yere yattı, Bodmar'a karşı eğildi. Güneşte ışıyan, ürperen iki çıplak gövde yanyana yattıkları zaman Nyuşa kızlığı bozulurken duyduğu acıdan değil de mutluluktan ağlıyordu.

Bodmar yüzünü taş gibi memlerinin arasına sokar, yüzüyle onları ezerken Nyuşa «gök üstümüze yıkıldı» diye fısıldadı. «Gök Saşa... bütün gök...»

*
* *

Yelena Antonovna, tekrar atın yanına gitti, eyerin üstüne atladı. Yelena elli kiloluk gövdesiyle ata binip dizginleri eline aldığı zaman at başını sallayıp öne doğru atıldı. Yelena bitkin, cansız, bozulmaya başlamış bir ceset gibiydi.

Kolzov, bu yaşlı eşek, köy yönetim bölgesindeki çalışma yerini gösterdikten sonra Yelena'yı tek başına eve gönderdi. Kolzov, Yelena ile bir küçük şişe içki içmeden önce, dileklerinin hemen yerine getirilmesini isteyen dört Peryekopsskayalı partiye geldi. Satış mağazasından, Rebikov'un çapkınlıklarından yakındılar, ekecek tohum ve bu konuda bölge sekreterliğine bir dilekçe yazılmasını istediler. Kolzov: «Bakın bayan dedi, görevim nasıl yıpratıyor beni işten başımı kaldıramıyorum. Siz eve yalnız gidin. Acıyım bana.»

Evde, Kolzov'un yanında yalnız Evtimia vardı, Yelena işin iç yüzünü hemen anladı. «Bir at!» diye Evtimia'ya öfkeyle bağırdı: «Allah kahretsin, bir at verin bana!» dedikten sonra karşılık beklemeden ahıra gitti, orada bulduğu

tek atı alıp dışarı çıktı, at istemiye istemiye biraz saman çiğnemişti ki hemen eyerini vurdu, gemleri, dizginleri taktı, dörtnala kaldırarak yakına yakına dolaşan, sonra bağırıp çağıran çite yaslanan Evtimia'nın önünden geçip gitti.

«— Hey Tanrının anası!» diye bağırdı Evtimia. «Tanrının anası. Önle bu başımıza gelecek yıkımı. Şeytan kol geziyor ortalıkta!»

Yelena koyunu yakalayan bir kurt arzusuyla kayınağaçlarının bulunduğu ormanın yolunu tuttu. Mürver çalılığının arkasında durdu, dalları bükerek birbirini yercesine sevişen, sarmaş dolaş olmuş Nyuşa ile Bodmar'a baktı.

Sizi öldürürüm, diye geçti Yelena Antonovna'nın içinden hemen. Şimdi bir odun alıp kafalarınızı kırayım, hem de şu kendinizden geçtiğiniz sevişme sırasında yapayım bunu. Dünyayı başınıza yıkayım, yerin dibine sokayım sizi, şimdi.

Bodmar ve Nyuşa işlerini bitirinde Yelena'nın gözleri dörtdündü, korkunç bir duruma girdi. Sonra Bodmar yaşamalı, yaşaması gerek diye düşündü, tekrar atın yanına döndü. Onu hoş görüyorum, o erkektir, bütün erkekler gibi kadın karşısında o da kendinden geçer, kadının üstüne atlar. Fakat Nyuşa, o bir cadıdır, bir cadı gibi onun şeytana uyarak cehennemi boylaması gerek, geberip gitmeli o.

Ormanın dışında, alabildiğine geniş stepte atı mahmuzladı, uçar gibi koşturmaya başladı. Bir yarışçı gibi atın boynuna doğru eğildi. Yeşil bir bulut gibi önünde uçup giden steplere bakıyor, düşmana saldıran Kazaklar gibi atın kulağına bağırıyordu.

«Heyyy! Heyyy! Heyyy!» diye bağırıyor, yumruğu ile atın boynuna vuryor, at steplerin üzerinde çıldırasıya koşuyor, uçar gibi gidiyordu.

Böylece Şubat 2 Birliği'ne geldi. Bir süre salonlar, kulübeler, samanlıklar, taş barakalar arasında dolaştı, sonra karşısına ilk çıkan adama seslendi, bu adam bir maki-

nist olan Draginski'ydi:

«— Granya neredEdir? Onu nerde bulabilirim? Aç ağzını biraz be budala!»

Draginski, «3 numarada» diye kekeledi. «Fakat o...»

Yelena atı sürerek kapısının üzerine beyaz boyayla numarası yazılı evi buldu, hemen attan atlayıp hole girdi.

Dördüncü odada aradığını buldu, soluya soluya mavi badanalı duvara dayandı.

Granya Nikolayeviç Varvarink yatağına uzanmış, yüzü merhemli, kalınca bir sargıyla sarılmıştı. Şu ünlü Clown Popov gibi bir görünüşü vardı, yalnız onun kadar sevinçli değildi, besbeli. Saatlerdir nasıl öç alacağını düşünüyor, tasarlıyor, Bodmar'ı öldürmek için bir sürü öldürme biçimleri kuruyordu.

Yelena'nın gelişi onun tasarılarını altüst etti. Kalktı oturdu, yatağının içinde, yanında duran baltayı aldı, iki eliyle sımsıkı tuttu.

«— Ne istiyorsunuz?» diye bağırdı. «Konuşmayı bırakın bayan. Almanı öldüreceğim. Allah belâsını versin, o benim gözümde çoktan yerin dibine girmiştir...»

Yelena Antonovna güçlükle soluyarak eğildi. «Ben de sizinle bu konuyu konuşmak için geldim», dedi ve Granya Nikolayeviç'in yatağının yanına kadar gitti..

Zavallı Varvarink öfkeden çılgına dönmüştü. Yanan gaz yüzünde büyük yanık izleri bırakmış, alevler kalın elbiselerinin içine işlemiş acıdan çamurların içine yatıp yuvarlanmıştı. Granya böyle yaşayan bir ışıldak olarak böğürüp duraydı kendini pek savunamayacak, Yelena da ona sevgili nişanlısı Nyuşa'nın oynadığı oyunu anlatmayacaktı. Yanan ahır lâmbasını insanın başına fırlatma diye bir gelenek yoktur. Aradaki anlaşmazlıkları hal için, bu akşam olduğu

gibi, ne kadar büyük olsa, başka yollar aranabilirdi.

Granya bu arada, Almanın başını bir demir çubukla parçalamaya kalkışmasının pek hoş bir davranış olmadığını düşündü. Ancak damarında Kazak kanı olan bir kimsenin bir ırmak gibi gürüldüyeceğini, gökgürültülerini andıran gümbürtlülerle ortalığı kaplayacağını, her şeyi alt üst edeceğini Tanrı da bilirdi. Kazak böyle yapar, sonra nehir gibi, gene yatağına çekilir, durulur, hiçbir şeyin kılına dokunmamış gibi olur, öyleki ona tükürürler, sövüp sayarlar o gene aldırmazdı... kendi kendine mırıldanan, uykuya dalan bir büyük anne gibi akar giderdi. Don insanlarında durum böyledir, başka türlü değildir. Don insanının kanı bu özelliği nehirden almıştır.

Granya boyuna yatağında oturdu, iki eliyle baltayı sımsıkı tuttu, Yelena Antonovna, adamın dışarı fırlamış gözlerinden korkmuş, büyülenmiş gibi görünüyordu. Köy birliğınde Granya'nın başına gelen yıkımı kimse bilmiyordu, bir arı kovanının önünden geçerken oğul veren arıların başına üşüştüğünü, ne olduğunu, neye uğradığını kendi de bilmediğini, hiç bir şey göremez olduğunu anlatmıştı. Başına kulaklarına kadar inen bir deri kasket geçirmiş gibi arılar üşüşünce korkup attan düşmüş, arı beyinin buyruğu üzerine bütün arılar yeniden saldırıya geçmiş, her yanını sokmuş «ssst ssst» diye uçup gitmişlerdi. O atın altına girmiş, böylece yeryüzünde pek az insanın başına gelen bır olayla karşılaşmıştı.

Granya'nın bu açıklaması bir doktoru kandıramazdı. Doktora göre, bu kadar arının saldırısına uğrayan, sokulan bir insan acılar içinde kıvrana kıvrana ölür gider, bir şeyden haberi olmazdı bile. Köy birliğinin sağlık memurunu odadan uzaklaştırdı, acılar içinde inleyerek döndü, odanın içinde bulunan bütün eşya başının içinde dönüyor, boyuna onu tedirgin ediyordu.

İşçi birliği üyeleri ona arı sokması sonucu «zehir bey-

ne ulaştı» dediler acınarak. «Bekliyoruz ya ölür gider... ya kalır, ya da büsbütün çıldırır: Bu son durumda onu kontrol altında bulundurmak zorunda kalacağız.»

Yelena yatağın yanındaki koltuğa oturup hızlı hızlı soluk almaya başlayınca Granya «ben size hiçbir şey söylemedim» diye düşündü. Yelena'nın elbiseleri stepte sürdüğü atın nallarından sıçrayan çamurlarla kalçalarına kadar kırlenmişti.

Yelena yarı karanlıkta zavallı Varvarink'in sargılı, merhemli yüzünü ilk defa gördüğü için «kendinizi nasıl buluyorsunuz, Granya?» diye sordu. Granya lâmbanın ışığı gözlerini kamaştırdığı için önüne asılan perdeyi çekti, şimdi iyice görünüyordu.

«— Söyleyecek bir şey yok, bayan», dedi. Granya'nın sesi boğuktu. «Karpit yüzünden bir kaza oldu işte. Şeytanın gözü kör olsun, oldukça korkulur bir şey. Buraya, benim yanıma niçin geldiniz, söyleyin, ne olur.»

Yelena Antonovna gözlerini yumdu. Çıplak, pırıl pırıl parlayan, güneşin altında ormanın yumuşak toprağı üzerinde yuvarlanan, birbiriyle sarmaş dolaş iki gövde, onun yüreğini tutuşturmuştu. O gördükleri orada at ve sığır sürülerinin birer izi gibi kalacaktı boyuna. «Artık bütün hayatımın yönü, yapmam gereken besbelli.» Yelena böyle düşündü, yüzü bembeyaz oldu. Onlar beni çılgına döndürdü, aklımı başımdan aldılar.... yok, Bodmar değil, o değil, yalnız Nyuşa, şu çiftlik orospusu, evet yalnız o. Sıcak bir pasta gibi onları birbirinden kesip ayırmak gerek...

«Nyuşa üstüne konuşacağım», dedi. Bu adı çok güçlükle, tiksintiyle, boğulurcasına söylüyor, duruyor, susuyor, bu kelimenin her harfi ağzından çıkarken duvara çarpar gibi çınlıyordu.

N-bumm-**y**-bum-**u**-bum-**ş**-bum-**a**-bumm.

Harfleri havanda döver gibi, ezer gibi, çiğner gibi, onlarla stepleri gübreler gibi söylüyordu...

Granya yüzünü ekşitti, buruşturdu. Yüzünün her hareketini ayağının tırnağından saçının teline kadar yayılıyordu. Bu yüzden merhemin ona pek az yararı oluyordu. Yüzünde balon gibi şişmiş yanık kabarcıkları bulunduğu sürece acı burgu burgu yüreğini deliyor, bir hava basınç pompası gibi içine işliyordu.

«— Nyuşa ile ilgil ne var?» diye, sordu.

«— Onunla evlenmek istiyorsun»

«— Allah bilir ya, evet. Şu sarışın haylaz ortaya çıkıncaya kadar aramız çok iyiydi. Onu da siz getirdiniz, bayan. Bir Almanı! Bir gazeteciyi! Bunlar benim için pek hoş şeyler. Her şeye burnunuzu sokun, sonra bir budalalık olayını yazın, anlatın. O buraya geldi geleli Nyuşa'nın tutumu değişti. İnsan evleneceği erkeği yıkıma götürür mü?» Baltayı elinden bırakarak Yelena'ya doğru eğildi: «Bir şey gördünüzse namusunuz hakkı için bana söyleyin, mutluluğu için savaşan, bu benim yaşımda bir kimse için bir yükseliş, övünülecek bir iştir. Gelecek yıl işçi birliği yöneticisi olacağım. Volgogradtaki çalışma belgelerim, benimle ilgili müsbet kanaatler bunun açık örneğidir. Sekreter durumu bana anlattı, açıkladı. Bu iş bana bir şişe votka ve elli kilo pancara oturdu. Ama şimdi yapacağımı biliyorum. Evet bayan, bir erkek, bir başıboş Alman dangalağı ile aldatılıyor! Fakat size and içerek söylüyorum Yelena Antonovna... bir tavuk gibi gırtlağını sıkacağım!»

«— Bu budalalık olur, Granya Nikolayeviç, en aşağı on yıl islah evinde yatmak da var işin içinde, hiç bir şey yapılmasa bile. Sonra Sibiryaya, Taygo ormanlarında tarla açmaya gönderilme de var.»

Granya üzüntülü üzüntülü «Sibirya da güzeldir», dedi:

«— O, bir erkek ördek gibi ötede beride çalım satıp dolaşmadıktan sonra ben her şeye katlanırım.»

Grnya üzüntülü üzüntülü «Sibirya da güzeldir», dedi:

«— Peki bunun başka bir çıkar yolu yok mu?»

«— Hangi çıkar yol? Ben hiç bir yol bilmiyorum?»

Granya yatakta arka yastığına dayandı, sonra üzüntülü üzüntülü yorgana, bacaklarının arkasında duran baltaya baktı, kötü şeyler geçiyordu içinden.

«Bay Bodmar, Moskova dışişleri bakanlığının bir konuğu olarak burada bulunuyor, ona karşı hiç bir şey yapılamaz, bütün sorumluluk benim üzerimdedir.» dedi Yelena.

«— Demek o puştluk da yapabilir, hee?» diye bağırdı. Granya'nın bağırırken çektiği acı yüzünden okunuyordu, çatlayan yaraları sızlıyordu: «Bakanlığın konuğu olduğunu gösteren bir belgesi var mı? Böyle bir belge her kızın etekliğini yukarı kaldırmaya yeter demek. Yok beyefendi şuna imza atmış, bu izni almış falan filân! Ona verilen bütün izinlerin, tanınan imtiyazların içine işerim. İyi dinleyin, Yelena! Bu iş benim nişanlımla ilgilidir, Moskova da bakan makan bilmem ben! Nyuşa'nın yanında ne bok karıştırdı, bakalım? O Kremlinde bir sekreteri gebe bırakabilir, bu onun için pek hoş bir iş olur... burada, Peryekopsskaya'da namuslu olma gereği vardır!»

Yelena dudak büktü. Granya'nın bu anlamsız, taşkın konuşması ona bütün işlerden nasıl uzak kalacağını, işi oluruna bağlaması gerektiğini hatırlattı. Bunda yapılacak iş biraz yumuşak davranmak, belli bir duyuş ve anlayış konusunda birleşmek, mutluluğun gerçekleşmesine çalışmak, sevgilisinin kollarında güvenliği sağlamak. Bodmar için yapılabilecek kötülükleri önlemek.

Yelena, tıpkı Granya'nın korkutmak için yaptığı gibi dişlerini gıcırdatarak ona doğru eğildi:

«— Bir daha söyliyeyim ki bay Bodmar Rus yönetimince korunuyor, güvenliği sağlanmıştır. Ona saldırmaya kalktığın anda kendini yok bil. Sen o zaman bir mangır bile etmezsin. İki paralık değerin olmaz senin. Sen Nyuşa'yı Almanın elinden kurtarmak istiyorsan bu konuda ancak Nyuşa ile işbirliği yapabilirsin!»

«— Bu konuda bana yardımcı olun, beni bırakmayın!» Granya'nın sesi ölgün, kısık ve yakınmalı çıkıyordu. «Yelena, siz olgun, görmüş geçirmiş bir kadınsınız, ben böyle görüyorum ve size güveniyorum... ben Nyuşa'yı evlenme konusunda iki defa denedim, ikisinde de beni bir pire gibı silkip attı. Onunla çiftleşebilmem için daha önce bayıltıncaya kadar dövmem mi gerekir? Oysa nişanlanmada amaç bu değildir, bayan.»

«— Bu hoş olmaz elbette, Granya.» Yelena iki elini göbeğinin üstünde kavuşturdu. Çılgınca at sürüşünden dolayı halâ titriyordu. Acaba ormanda yere yatmış, çiftleşen Bodmar'la Nyuşa'nın güneşte parlayan çıplak gövdeleri mi geldi gözünün önüne? «Onu elde etmek için her şeyi yapman, her renge girmen gerekir. Bu apaçık! Nyuşa ile ne zaman evlenmek istiyorsun?»

«— Haziranda.»

«— Hayır, başka bir günde olsun. Bu mayısta evlen. Sözün gelişi önümüzdeki hafta. Nerede olacak düğün?»

«— Kolzov'un istediği yerde. O burada hem Belediye başkanı, hem de evlendirme memuru durumundadır. İşte böyle. Evlenme gününü o seçti, şu yaşlı aygır. Evlenme belgesinin altına, o Allahın belâsı imzasını atacağı günü o seçti.»

«— Peki Volgograd'ta evlen. Yeni, büyük düğün salonunda. Sonra denizde bir balayı gezisine çıkarsın. Sen döndüğün zaman bay Bodmar çoktan Almanyayı boylar.»

Granya merhem sürülmüş yüzünü buruşturdu, derin kırışıklıklar belirdi.

«— Bunun için bana rubleleri kim verecek? Bütün ahırlara gidin Yelena... hiç bir yerde ruble sıçan altın eşek bulamazsınız! Bu iş için para gerek! Ben beşyüz ruble biriktirdim, o da ancak mobilyaya yeter. Allaha şükür, ben oldukça ucuz bir evlilik yapacağım. Gerekli mobilya dul Varya'nın eşyasından sağlanacak. Dişleri dökülmüş bir kıs-

rak gibi yaşıyor bir süredir, bir haftadır da ölmek üzere, kan ve irin tükürüyor, gittikçe zayıflıyor. Öyle umuyorum ki bizim düğünümüze kadar öbür dünyayı boylar. Oğlu Prokop'la gerekli anlaşmayı yaptık. Evi kolhoza satacak, içindeki eşyayı ben alacağım. Bu durumda nasıl deniz gezisi yapar, Volgograd'ta evlenebilirim?»

Yelena dik bir sesle:

«— Ben sana para veririm, Granya, dedi. Yarın Moskova'ya telefon eder, para getirtirim. Bin ruble uygun mu?»

Granya'nın ağzı açık kaldı. Birden Yelena'nın önünde hiç duyulmadık sesler çıkaran bir hayvan gibi eğildi. Sonra sesi düzelince «Bütün bunlar ne için?» diye sordu.

«— Çünkü ben Almanı güvenlik altında bulundurmak istiyorum, sen ne budala bir öküzsün!» Yelena böyle bağırdı ve yerinden sıçradı. «Sana budalalığından dolayı yardım etmek istiyorum. Yoksa bu sevgin yüzünden Şigansk ormanlarını boyladığın gündür, onu mu istiyorsun?»

«— Kesinlikle hayır.»

Granya yatağından fırladı, çıplak ayklarla odanın içinde dolandı. «Bin ruble», dedi, sessizce hesapladı. «Yeter mi dersiniz, bayan?»

«— Hemen harekete geçme, dur, alçak! Yeter. Bin ruble ile sen iki hafta bir Boyar gibi yaşarsın.»

«— Ben Nyuşa'yı yola getirmek için nasıl direnmeliyim? Bu onbin rublelik bir iştir.»

«— Bir yere yığılıp kalmak için insanın gerçekten de senin gibi odun kafalı olması gerekir», diye bağırdı Yelena, tepinmeye başladı: «Bunu önüne gelene anlat, şöyle bir parti propagandası gibi yap: Nyuşa ile ben önümüzdeki hafta evleniyoruz. Volgorad'ta. Sonra bir deniz gezintisi! Bunu herkes öğrensin Kolzov artık diretemez. Nyuşa bile varsın bilmesin, istemesin... babası döve döve onun her yanını kapkara eder, çürük içinde bırakır, hele bir is-

temem diye direnSin.»

«— Bu iyi.» Granya Nikolayeviç'in gözleri ışıldadı. «Bu çok parlak, önemli bir düşünce. Ancak, Nyuşa'nın iyi bir eş olacağına inanıyor musunuz? Onun boyuna bu sarışın Almanı düşünmeyeceğini nerden bileyim, Allah belâsını versin o Almanın!»

«— O iyi bir eş olacak, Granya. Biliyorum. Bay Bodmar'da iki hafta içinde Rusyadan ayrılacak. Hatıralar yanınızda bulunan bir erkek gibi insanı doyurmaz. İnsan hayaller kurabilir, ancak gövde gerçek bir şey ister, sarılıp sarmaşmak arar. Hiç bir kadın hayal kurmalarla doymaz, dileği yerine gelmez.»

«— Bunda haklısınız Yelena Antonovna.»

Granya elini ona uzatı. Elerinde de yanık şişkinlikleri, izleri vardı. Ancak onlar daha önce patladığı için ilâçlanmış, merhemlenmiş, şimdi iyodoform kokuyordu: «Size şunu söylemedim. Siz olgun bir kadınsınız, sizin için böyle söyleniyor. Size teşekkür ederim.»

«— Bugün Volgograd'a telefon ederek evlenme salonunda evleneceğini ilân ettireceğim.»

«— Siz bir meleksiniz, Yelena.» Granya onu kapıya kadar götürdü. Bir an için yaralarının acısını unuttu: «Artık Almanın boynuna benim adıma bir hamail (*) gibi asılabilirsiniz... onunla daha ilgilenmeyeceğim.»

Yelena 3 numaralı evden çıkıp gidinceye kadar, Granya, kapıda bekledi, sonra odaya döndü. Kendini yatağa attı, duvara tükürdü.

«— Allah belâsını versin!» dedi. «Beni iğdiş etti. Şimdi Alman gene istediği gibi yaşayacak. Evet, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda bir yıkım olacaktı yoksa. Ama bu yıkım alınyazısında var, onu kimse değiştiremez. Yakın zamanda bu yıkım olacak... olması önlene-

---

(*) **Hamail: Kılıç ve benzeri silâhları taşımak için boyundan sar-**

mez... belki attan büşerek, belki bir ağacın altında kalarak, bir çukura yuvarlanarak, boynu kırılarak yada ırmakta boğularak... acı yıkım olacak, elbette olacak, Granya Nikolayeviç»

Yelena'nın Peryekopsskaya'ya dönüşü çok kolay oldu, Don'a dört kilometre kalıncaya kadar hiç güçlük çekmedi.

Stepte derin düşüncelere dalarak, atın dizginlerini gevşeterek yol aldı, at yolu biliyordu, daha önceleri stepte dinlene dinlene gidenler de böyle yaptığı için Yelena haklıydı. At burnundan soluyor, hışlıyor, burun deliklerinden buğular çıkıyordu. Yelena da atını alabildiğine koştursaydı, Peryekopsskaya köyünden, ayı gibi güçlü bir adam olan Kazak Dovnav'a benzeyecekti. Davnov kendi süvari bölüğündeki dokuz attan birinde devriye nöbetinde öylesine koşturduki atla birlikte yere yıkılıp kaldı.

Yelena bir aralık, Bodmar'ı köyden getirtmenin ve Volgograda gitmenin tam zamanıdır diye düşündü. Oysa çevresinde olup bitenlerden haberi bile yoktu. Bodmar bir Kazak kızıyla ormanda sevişmek, yatıp yuvarlanmak için Don kıyısına gelmedi. Yalnız babasının savaştığı yerleri görmek, tanımak bu konuda yeni, hür zamanın anlayışlarını, duygularını yazmak için geldi, Sonraları küçük bir çiftlik orospusunun beyaz kollarından sıyrılacak, onlar hep unutulacak, yalnız yazdıkları hatırda kalacak. Babası Nyuşa'dan daha güçlü çıkacak. Bodmar, geçmişin dar yollarında yürüyerek Rusyayı tanımak istiyordu. Onun öğrenmek istediği olaylar bir gerçek olarak yaşanmış, onu sımsıkı kuşatmıştı. Babasının ruhu onun içinde yaşıyordu. Ben bunu yüz defa sezmiştim onda. Babasına karşı gerekeni yapmadığı yüzüne vurulunca başı öne düşecekti. Bu, işte yalnız bu, onu Nyuşa'dan ayırmağa yetecekti.

İşte tutkulu, öç alıcı bir kadını kötü düşüncelere iten bir şeytanca tasarıyla yağmurlardan sonra çiçeklenen düz steplerin üstünde atla hoplaya zıplaya gidiyordu. Tarla sıçanları oynuyor, öteye beriye koşuşuyor, Don'un sık sazlıklarından çıkan tatlı hışırtılar kırlara doğru yayılıyor, mavi gökte bir kuş sürüsü uçuşuyor, daha kalın kışlık tüyleri dökülmemiş tavşanlar mavi köstebekler gibi otların üzerinde toplanmış duruyordu.

Peryekopsskaya'da, söylendiği gibi, rahatlık kalmamış artık.

Yelena Antonovna arkasından bir gürültünün geldiğini duydu, ona kulak verdi: Stepler üzerinde trampet çalışını andıran bu ses boyuna buğu saçarak gelen eski bir lokomotifin çıkardığı gürültüydü.

Eyerin üzerinde şöyle bir arkaya döndü, bir de ne görsün. Kocaman, siyah bir aygır. Başı öne doğru uzamış, yeleleri kanat kanat açılmış, burun delikleri gerilmiş, soluyor, sarı dişleri bir yırtıcı hayvan gibi gıcırdıyor, insana korku salan bir azgınlıkla dörtnala kalkmış Yelena'nın bindiği kısrağın üstüne atılmak için var gücüyle koşuyordu. Yelena'nın bir ara korkudan soluğu kesildi. Sonra kısrağı mahmuzladı, fakat aygırla çiftleşmek için yanıp tutuşan kısrak bana mısın demedi, başını arkaya çevirdi, kişnedi, hızını kesti, daha da yavaşladı.

Allahım, kısrak da azıtmış, Yelena atı tekrar sürdü. Kendi kendine düşünmeye başladı: Ben eyerin üstünde kalacağım, aygır gelip kısrağa atlar, peki sonra; ön ayaklarıyla beni aşağı atar, kısrağı dölleme azgınlığı yüzünden yere düşürür, ezer, parçalar. Ben eyerin üstünden de atlayamam artık... şimdiye kadar hiç yavaş yürüyen attan bile atlamadım. Ben bir Kazak değilim. Ne olursa olsun kemiklerimin kırıldığı gündür...

Bu sırada, Yelena, başka bir yol buldu: iki yumruğu ile kısrağın boynuna, iki gözünün arasına, burnunun üsütne

vurarak çınlayan, bir sesle kulaklarına bağırmaya başladı:

«— Heyyy! Orospu! Heyy! Heyy! Pis Şeytan! Fırlama! Allahın belâsı kısrak! Heyyy! Heyyy!»

Tanrı yardıma yetişti. Kısrak şöyle bir yaylandı, başını öne doğru uzattı, inceledi sonra ipini koparmış gibi stepte uçarcasına koşmaya başladı.

Bugüne kadar, Peryekopsskaya'da, görülmemiş, vahşi bir koşuydu bu.

Yelena'yı köy yolunda azgın, titreyen atın üzerinde dörtnala kalkmış gelirken gören Kolzov ve Nyuşa bir saat önce ormandan dönmüş, araba okunu onarıyorlardı. Komşular çitlerin yanında durmuş, ellerindekileri yere atmış bağrışıyorlardı. Bodmar ve Evtimia bahçede duydukları gürültüden korkuya kapılmış eve doğru koştular. Evtimia öyle korktuki, ahududu fidanlarını suladığı kabı elinden düşürdü. Kabın dudağı Evtimia'nın sol ayağına çarptı, kadın genç bir tay gibi sıçradı, sonra sövüp saydı. Bu sövüp saymalar daha çok ermiş Vladimir'in tasviri yerine konan Lenin'in resmineydi.

«Böyle bir şey görülmüş müdür?» diye gürledi Kolzov. Durumu hemen anlamış öfkesinden saçını başını yolmuştu. Sonra samanlığın büyük kapısı önünde oturdu, iki kolunu havada kılıçlamasına sallayarak birtakım işaretler yaptı «İçeri! Buraya içeri! İki gözünün arasına vur, kudurmuş hayvan! Yeter! Önce sıçrama yeter! Atın üstüne yapış, eğil kızım!»

Yelena yeni badanalanmış bir duvar gibi bembeyaz kesilmiş, korkudan gözleri alabildiğine açılmış, Kolzov'un önünden dörtnalla samanlığa daldı. Kısrak hışırdaya hışırdaya vargücüyle saman yığınının içine gömüldü, Yelena iki saman balyasının arasına düştü. Samanlar bir kanat gibi titredi. Yelena'nın düşüşü oldukça yumuşaktı, fakat bir an kendinden geçti, ölü gibi yığıldı, her yanının kırılıp döküldüğünü sandı. İsnan çığlığını andıran bir inleşiyle samanla-

ra gömülen at, birden silkindi.

Yelena samanlığa girer girmez Dimitri Grigoryeviç, büyük kapıyı kapadı ve arkasına çaprazlama bir direk dayadı. Tam bu sırada azgın aygır bütün gücüyle gürleyerek kapıya yüklendi. Kolzov bu güçlü çarpma sonucu sendeledi, bir haç gibi duvara çakıldı. Bütün samanlık başına yıkıldı sandı. Bu şeytan duvarları temelinden yıktı. Sonra küçük kapıdan dışarı çıktı, samanlığın çevresini dolaştı. Bir de ne görsün; bu kocaman kara aygır iki arka ayağının üzerine kalkmış, önayaklarının nallarıyla kapıya başıyla kapı pervazına vuruyor, gök gibi gürleyip duruyor.

«Seni kara kuyruklu şeytan!» diye bağırdı Kolzov. Sonra oraya koyduğu kalın bir sopayı alarak aygırın sağrısına, alnına, bacaklarına vurdu, değnek çatırdadı. Kolzov sopa ile atın cinsiyet organlarına vurmaya çalışıyordu. Sonra aklına bir şey geldi, sevincinden çığlığı bastı. «Vay sen duruyorsun daha heee!» diye bağırdı. «Seni ince bir dal gibi koparıp atacağım!»

Aygır birden Kolzov'a döndü, kan saçılan gözlerle ona baktı, homurtusu kesildi. Dimitri Grigoryeviç yana sıçradı, Evtimia evin içinde bağırmaya başladı. Çıldırdı diye konu komşu sokağa döküldü, eline sırık, atı tutmak için zincir alan yardımına koştu. Kolzov ölüm dirim savaşındaydı. Kapısı içerden sopa ile dayalı olduğu için samanlığa giremiyordu, aygır yolu tuttuğunda samanlığın arka aralığına da geçemiyordu. Aygır, arkasından koşarak evin altını üstüne getirecek, hiç olmazsa bu bölüme dokunmasın diye eve kaçmak da işine gelmiyordu. Hemen açık duran küçük bir barakaya koştu, sonra Bodmar'ın arabasının altına sığındı, başını içeri çekti.

Aygır, Kolzov'un ardına düştü. Moskviç marka arabanın önünde o güzel mi güzel, gösterişli başını kaldırdı, buğular saçan burun delikleriyle arabanın üstüne atılan at çulundan kısrağın kokusunu aldı - Çünkü bu örtü kısrağın

çuluydu-. Sonra birden arabanın üstüne atladı, arabanın damı çatırdadı, camlak kırıldı, nallariyle radyatörün kapağını, arabanın damını, kapılarını parçaladı. Bu kara şeytan gürüldeyen kişnemelerle, azan sevişme duygusunun sağladığı başarı ile arabayı dölledi.

Kolzov arabanın altında uzanıp kaldı, başının üstünde sanki yüzlerce tokmağın dövdüğü bir davul vardı. Araba parçalanıp tanınmaz bir duruma geldiği zaman Kolzov derin derin iç çekti, inledi, işin sonunu düşündü. Bundan kim sorumluydu? Arabanın parasını kim ödeyecekti? Hakimin karşısına kimi çıkaracaklardı?

Bu azgınlıktan sonra aygır hiç bir şey yapmamış bir kuzu gibi arabanın önünde sessiz sessiz durdu, direnmeden götürülmesini bekledi. Komşular boynuna ip taktılar, onu sımsıkı balğayarak Kolzov'un çiftliğinden uzaklaştırdılar. Aygır yolda bir defa kişnedi, sonra ona bağırıp çağıran insanların ardısıra oynar gibi demirci Dulzev'in dükkânına gitti. Demirci onu hiç kimsenin koparamayacağı bir demir kazığa bağladı.

Bu arada Kolzov ve Bodmar yarasız beresiz, fakat bir sinir bunalımı geçiriyormuş gibi titreyen Yelena'yı eve götürerek Evtimia'nın geniş yatağına yatırdılar. Nyuşa örtüleı getirerek onun başını, baldırlarını, bir kundak gibi sardı. Evtimia böyle yapmak eski bir gelenektir, diye içini çekti. Bodmar hemen arabadan ecza kutusunu alarak Yelena'ya ağrı dindirici, yatıştırıcı haplar verdi.

Kolzov üzüntülü bir yüzle «araba gitti artık» dedi. «Fakat at sahibi zararınızı ödeyecek. Şimdilik atın kimin olduğunu, zararın kimden alınacağını bilmiyorum». Sonra şapkasını giydi, Yelena'ya bir göz attı. Kız derin bir sessizliğe dalmıştı. Evde «Bu işi burada aydınlatmalıyız, sonra mahkemede herhangi bir uyuşmazlık olmasın» diye tepindiği duyuluyordu.

Demirci Dulzev'in yanında bağlı duran atın çevresine

toplanan Peryekopsskaya halkı bu iri, siyah aygıra tükürüyor, karnına vuruyor. Aygır bütün yapılanlara katlanıyor, yalnız iri gözleri şimşekleniyordu.

Kolzov uzaktan «kimindir bu piç?» diye bağırdı: «İçinizde bu cehennem zebanisinin kimin olduğunu bilen var mı? Onu tanıyacak gibi oluyorum, fakat adını hatırlamıyorum.»

Çevrenin bütün atlarını tanıyan demirci «O Peşovski'nin damızlık aygırıdır» dedi, çok azgın bir yılandı. Babası gibi. Bir kadın görmesin, hemen ardına düşer, içi geçer sevinçten».

Çevrede toplananlar güldüler, fakat Kolzov için bunun şakaya gelir bir yanı yoktu. Bir araba parçalandı, böyle bir araç kaçaydı, bunu kim bilirdi, dostlar içinde böyle bir arabanın değerini ödemek için bir köylünün bütün ömrü boyunca çalışması, yalnız turp yemesi, hiç bir yere gitmeden kazandığını biriktirmesi gerekirdi.

Kolzov kara kara düşündü, «Peşovski dedi, bak işte, bak işte. Sayın Peşovski! Haftanın her günü ütülü pantolonlar giyen, bir burjuva gibi gün geçiren adam. Şimdi ben de senin sırtını ütülerim, bayım.»

İvan Zaharoviç Peşivski'nin başına ilk defa böyle bir yıkım gelmişti. Onun ne babası, ne dedesi, ne de dedesinin babası Kazaktı. Bu aile Rostov'da ticaretle uğraşırdı. Birtakım söylentilere göre dalavera yoluyla çok para kazanmış, Peryekopsskaya'da 1914'ten önce bir çiftlik satın almış, zamanla parasını arttırarak, toprağını genişleterek zengin olmuşlardı. Ailenin her ferdi Peşovski gibi varlıklıydı. Ekim Devriminden sonra büyük baba İvan Zaharov hemen bölge devrim kuruluna üye oldu. Büyük nutuklar çekti, Denikin'in Beyaz Rus ordularını Don kıyısından kovdu. İşte bu yüzden kolholzar ve köy tarım birlikleri tarafından Peşovski'nin toprağı kendisine bırakılmıştı. Böylece İvan Zaharoviç kendi çiftlîği ve toprakları üzerinde küçük bir

Boyar olarak kalmıştı, sosyalist devrim onun yanına bile uğramadı.

Kolzov, köy yönetim evinin önünde öç almayı kuran, alevler saçan bir zebani gibi göründü. Evin girişteki saçağının altında attan atladığı gibi hemen büyük salona girdi. Peşovski oturmuş Volgograd-Pravda gazetesini okuyordu. Kolzov'u görüp tanıyınca altın çerçeveli gözlüğünü burnunun üstüne indirdi:

«— Ooo Dimitri Grigoryeviç» dedi dostça. Adının Peryekopsskaya'da kötüye çıkmasına karşılık, Peşovski her zaman güler yüzlü, karşısındakine dostça davranan bir kimseydi. Hiç bir zaman işten kaçınmaz, kendisine başvuran herkese gerçek bir Kazak gibi sert davranmazdı. Ellidört yıldan beri Don kıyısında oturmasına karşılık degişmemişti.

«— Sen çıldırdın mı?»

«— Bir araba isterim senden bu işin lâmı cimi yok, bır Moskviç araba.» dedi Kolzov.

Peşovski, «niçin bir Voga değil?» diye karşılık verdi. Pravda'yı bıraktı, otrduğu koltukta arkaya doğru yaslandı:

«— Moskviç marka bir arabayı, senin şu kara şeytan, aygır'ın param parça etti. Git de bir gör arabayı. İnsanın içini parçalayan bir çinko yığınına döndü. Artık mahkemenin yolu göründü. Suçlu da senin ayğır»

«— Tanığın var mı?

«— Bütün köy! O piç şimdi zincire vurulmuş Dulzev'in yanında duruyor, onu korumaları için bekçiler tuttum, yoksa halk parçalayacaktı onu.»

Peşovski burnunu çekti, gözlüğü yukarı kaldırdı ve dik dik Kolzov'a baktı:

«— Aygırın otomobilin yanında ne işi var? Araba caddede değil miydi?»

«— Hayır benim evin yanında hangardaydı.»

«— Benim aygır senin eve nasıl gelir?»

Kolzov işin kötüye gittiğini anlayınca terlemeye başladı. «Benim kısrağın ardından koşarak geldi, o pis aygır!» diye bağırdı.

«— Moskova'dan bana gelen ve yurda gelen yabancıları gezdirmekle görevlendirilen konuk Yelena Antonovna hiç bir şeyden habersiz benim kısrakla steplerde geziyordu. Aygır rüzgar gibi kızın ardına düştü, kız üstündeyken kısrağa atlamaya kalktı. Bunu başaramayınca azgınlaştı, geldi kısrağı kapadığım samanlığımın kapısına dayandı, ortalığın altını üstüne getirdi, kişnedi, gürledi. Onu önlemek isteyince bana saldırdı, arabayı parçaladı! Sözün kısası: İvan Zaharoviç... arabanın parasını ödeyeceksin.»

«— Bu işe pek aklım ermedi benim!» Peşovski ayağa kalktı. Ataları gibi uzun ve iriydi. Gerçek bir devi andırıyordu. Kısa ve kalın olan Kolzov ise onun karşısında bir cüce gibiydi.» Azgın bir kısrakla steplerde dolaşan kimse bütün suç onundu.»

«— Kim bir şeytan gibi aygırını ortalıkta başı boş bırakırsa, hapsi boyladığı gündür!» diye Kolzov bağırdı. «Biz bu işi hakime bırakalım. Git beni şikayet et Kolzov.»

«— Peki otomobil?»

«— Yaya gitsin, onun sağlığı iyi olsa gerek. Adaleleri güçlüdür», dedi Peşovski, pek aldırmadı.

Öfkeden kuduran Kolzov ata atladığı gibi Peryekopsskaya'nın yolunu tuttu. Bir dava bu! Bir veya iki yıl sürer en azından; Peşovski, it herif, yeterince parası var, bütün zararları ödeyebilirdi. Ah bir de haksız olaydı... böyle dikbaşlı olmazdı, arabayı bu duruma o getireydi. Ne yazıkki araba parçalanmış hangarda duruyor. Bu işten dolayı sapsarı kesilen Kolzov yetkili kuruldan yardım istemeye karar verdi.

Yelena evde, yatakta yatıyor, fakat gittikçe sağlığı düzeliyordu. Bodmar yatağın kıyısına oturmuş onunla ilgileniyor, onu avutmaya çalışıyordu. Ancak onun bir kardeş gi-

bi davranması, içinden ona karşı hiç bir eğilim duymaması Yelena'nın kanını beynine çıkarıyordu. Oysa onunla, o sarışın cadıyla ormanda yatıp yuvarlanmayı biliyordu. Onu, üzerine atlayıp boğmalı. Fakat Bodmar'ın yüreği oynar, soluğu kesilir bunu yapınca... oysa onu seviyorum gene. Hey tanrım Bodmar'ı seviyorum işte!

Nyuşa odaya girince Yelena'nın gözleri kömür gibi kararıyor. Nyuşa sargılarını değiştirmek isteyince Yelena pis bir su birikintisinin içine düşmüş gibi iğrenerek onu kovdu:

«— Bırak! Senin yardımını istemiyorum. Kirli sargıları ben çözer atarım.»

Nyuşa hiç ses çıkarmadan odadan ayrıldı.

Stepte yaşayan Kırgızlar, kadınlar birbirini kıskanınca «toprak bir çürük elma gibi buruşmaya başlar» derler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Bugün uğursuz bir gündü, bundan başka türlü olamazdı diye düşündü Kolzov. Aygırı çıldırtan, ondaki çiftleşme duygularını azdıran tek sebebin Yelena'nın onun önünden kaçışı olduğuna kim inanmıştıki. Gün ışır ışımaz Granya Nikolayeviç Varvarink köye geldi, köyde olup biten yeni işlerden dolayı kaygılandı.

Yelena'nın verdiği öğüt üzerine, pazarı en uygun bir gün diye seçti. Kaşağılanfış tüyleri pırıl pırıl kısrağı, Viyana eyeri, kırmızı altın işlemeli çulu, özenle süslediği at zincirleri vardı. Öyleki yarışmayı kazanmış soylu bir cirit oyuncusu gibi görünüyordu. İşte böyle sürdü atını Peryekopsskaya'ya, bütün davranışları ölçülüydü.

Köyün girişinde, kunduracı Kalinev'in evinin yanında durarak evleneceğini herkese duyurmaya başladı. Eyerin

üzerinde dimdik durdu, sonra kamçı ile pencere camına vurdu, şaşırmış bir durumda pencereyi açan Kalinev'e sevine sevine:

«— Dostum dedi, hayırlı bir haberim var.- Önümüzdeki Hafta Volgograd'ta Nyuşa ile evleniyorum. Stolvaya'da bir tören düzenleyeceğim. Siz bütün dostlarım düğüne davetlisiniz. Buyurun.»

Sonra bir asker gibi selâm vererek atı sürdü. Kalinev pencereyi kapadıktan sonra biraz şaşırmış, taburenin üstüne oturmuştu. Granya'nın her gittiği evden Nyuşa'yı alıp götürecekmiş gibi bir davranışı vardı. Ev ev dolaşarak haberi duyuruyor, boyuna sevinç çığlıkları atıyor, bu düşüncesinden dolayı Yelena'ya yürekten teşekkürler ediyordu.

Kolzov'un evinde, daha önce Granya'nın çağırdığı komşular hem mutluluk dileklerini bildirmek, hem de işin içyüzünü anlamak için toplandılar.

Kolzov ve Evtimia birer kazık gibi köşedeki koltuğun üzerinde çakılıp kaldılar. Nyuşa yatak odasına kaçarak gizlenmişti. Eve gelen ilk komşu Granya'nın atla evleri dolaşarak evlenme haberini yaydığını bildirince, Bodmar apışıp kaldı. Yelena'nın sağlığı birdenbire bozulur gibi oldu, güçten kesildi. Bodmar iki yatak odası ve ek yapı arasında boyuna mekik dokuyor, öpücüklerle, gönül okşayıcı sözlerle Nyuşa'yı avutmaya çalışıyor, Yelena'nın yana düşmüş elini tutuyor, ona iç açıcı sözler söylüyordu.

Karısı ile birkaç dakika yalnız kalınca Kolzov «Granya bizi alt etti» dedi. Sesi boğuk boğuk çıkıyordu: «Artık daha geri dönemeyiz... yada Moğolistanın en uzak bucağına kadar gitmem, orada yerleşmem gerekecek. Bu işi o yaptı, alçak herif. Nasıl da geldi aklına bunlar...»

Kolzov gelen bütün komşularının ellerini dostça sıktı. Evtimia her şeyi bilen mutlu bir anne gibi davrandı. Granya geldiğinde yüzlerce kişiye haber ulaştırmanın yorgunluğu içindeydi. Kalaylanmış bir kazan gibi parlıyordu. Kendi-

ni koltuğa attı. Kolzov çarçabuk kapıyı kitledi. Granya durumun kötüye gittiğini sezdi, yumruklarını masanın üstüne koydu. Yüzündeki yanık izleri gerçekten korkunçtu. Merhem yüzünün her yanına bulaşmış, tarım birliğinin sağlık memurları yüzündeki bütün yanık kabarcıklarını iğneyle desmişti. Buna karşılık başı yer yer delinmiş, bir balon gibi görünüyordu.

Yalnız kaldıkları zaman Kolzov: «Çok iyi düşünülmüş bu iş» dedi. «Çok ince bir düşünce. Volgograd'ta düğün. Denizde balayı gezisi. Nereden bunlar, hee, bu kadar para nerde? Benden bir kapik bile alamazsın, ulan hıyar.»

Granya böbürlene böbürlene «benim binbeşyüz rublem var» dedi. Evtimia yavaşça dizlerinin üstüne oturdu.

«— Nerden buldun bu parayı?» diye, bağırdı Kolzov.

«— İşte bu benim sırrımdır, babacığım.»

«— Senin aylığın beş para biriktirmene bile elverişli değildir.»

«— Bir çömlek buldum oradan çekiyorum.»

«— Yalan söylüyorsun.» dedi Kolzov ve ağıldaki bir boğa gibi odanın içinde dolaştı:

«— Açıkça yalan söylüyor. Tarım birliğinin mallarını çalmıştır düpedüz. Karaborsacılık yapmış. Bana öyle geliyor bu iş. Kaynatasının ağzını tutacağını, kimseye bir şey söylemeyeceğini sanıyor. Oysa yanılıyor. Ben belediye başkanıyım ve sana gösteririm.»

«— Hiç ağzını yorma, babacığım.» Granya arkaya yaslandı, keyfine diyecek yoktu, «Ben parayı gizli bir yerden bulduğumu, gaibten aldığımı sana göstereceğim. Rubleler kurala uygun, yolunca kazanılmıştır, önümüzdeki hafta da Volgogradta düğün salonunda evleneceğiz. Evlenme memuru daha önceden bulundu, anlaşmaya varıldı.»

«— Nyuşa'nın haberi var mı?» diye Evtimia öfkeden kısılmış bir sesle sordu.

«— O sizin bileceğiniz iş». Granya ayağa kalktı par-

naklarını oynattı. «Bütün köy düğüne çağrılmıştır. Değerinizi yitirmek ister misiniz? Nyuşa kaçarsa bütün sokak köpekleri size gülecek. Size sevgili kızınız için iyi bir haber bu».

Granya evden ayrıldı, Kolzov'un sevincine diyecek yoktu, başını öne eğerek duvara doğru koştu.

«— Granya haklıdır», diyerek Evtimia'yı kucakladı. Yıllardır böyle bir şey olmamış, karısına sarılmamıştı. Fakat acı insanları birbiriyle kaynaştırır. «Artık düğün oldu demektir. Şimdi ortada çözümlenmesi gereken bir tek soru Almanı incitmeden, bir saygısızlık yapmadan yola getirmek.»

Ertesi günü Kolzov bütün parti üyelerini, kolhoz ve tarım birliği delegelerini Peryekopsskaya parti merkezinde «olağanüstü toplantıya» çağırdı. Çoğu yaşlı Kazaklardan olmak üzere ondört erkek geldi, yalnız herkesten uzak yaşayan şu şeytan götüresi Peşovski yoktu.

Kolzov dudakları asık, «kardeşler, dostlar» diye söze başladı. «Ürerinde durmamız, çözümlememiz gereken önemli bir konumuz vardır. Benim yol verilmesi gereken bır konuğum var. Bunu konuksevrliğimizi, konuklara karşı tanıdığımız hakları çiğnemeden nasıl yolcu edebiliriz? O, benim için değerli, sevimli bir kimsedir, fakat benim onu buradan uzaklaştırmam gerekir. Bu da beni gerçekten üzüyor. Arada bir de gönül işi var. Üstelik o bir Almandır da. Buna karşılık pek ölçülü davranıyor. Ben kardeşçe karşıladım, öptüm. ona karşı çok iyi davrandım. Fakat şimdi evimden gitmesi gerekiyor. Ben değerimi düşürmeden bunu nasıl yapabilirim?». Kolzov bunları söyledikten sonra üzüntülü gözlerle çevresine bakındı:

«— Kardeşler, bana yardım edin. Ben ne yapacağımı bilmiyorum.»

Her zaman olduğu gibi şimdi de, bir insanın kovulması sözkonusu olunca, değişik görüşler ileri sürüldü. Ondört kişinin de düşünceleri ayrı ayrıydı. 2 şubat 2. köy tarım birliği başkanı olan Poliakev bir Almanın da bir Kazak gibi şerefli, doğru bir kimse olduğunu savunan bir konuşma yaptı. Poliakev bir traktörü devirecek kadar güçlü, tuttuğunu koparacak kadar çetin bir adam olduğu için yaptığı bu ağır konuşma karşısında kimse pek sesini çıkaramadı, sözünü kesmeyi kimse göze alamadı, birtakımları kendi kendine mırıldanmakla yetindi. Konuşma bitince yalnız kunduracı Kalinev heyecanla bağırdı:

«— Dostlar buna güvenmeyin sakın. Kim kapitalistlerin nasıl düşündüklerini bilirse o da onlar gibidir. Siz şu eski kocakarı sözüne güvenin ve ona deyinki: dostum burada kalıyor, yeyip içip şişiyorsun, gitmelisin artık! Seni kimse savunamaz, koruyamaz daha. Başına gökten bir yıldırımın düşmesi yakındır. Seni bundan dolayı uyarıyor, koruyoruz demektir. Volgograd'a git, benim yanımdan ayrıl, benden uzak kal da istersen buraya en yakın bir köye, Lebyaşi'ye git... yeterki burdan toz ol: Ne dersiniz dostlar, anlamaz mı gene?»

Kolzov başını salladı. Onun kunduracı Kalinev gibi işe pek aklı yatmadı. «Hiç korkusu yok», dedi. «Onu korkutmaya kalkınca kör bir öküz gibi daha saldırgan korkunç oluyor. Hayır dostlar, onu başka türlü uzaklaştırmalı. Ben Poliakev yoldaşa hak veriyorum: onu incitmeden buradan kovmanın yolunu arayalım. Bunda da başka bir güçlükle karşılaşacağız hani.»

Eyer onarıcısı Ulanov «başka bir yol bulmalı!» diye bağırdı. «Bir otomobil var. Peşovski'nin azgın aygırı onu parçaladı diye benim konuğumun Volgograd'a gitmesi mi gerekir?»

Poliakev «en iyisi ona bir otomobil bulalım» dedi. Baskovski'de bir usta biliyorum. Eski bir araba kullanıyor. Onu götürür. Arabası bir leylek gibi laklak eder durur ama gene çalışır. Almanı Volgograd'a götürebilir».

Kalinev yüksek sesle «peki araba kirasını kim verecek?» dedi. Para giderse o canından olur, parasız adımını atmaz o.»

Kolzov çevresine bakındı sonra «parayı parti ödesin.» dedi. Bakışı çevreye korku saçıyordu sanki» Bu görüşü kim benimsiyorsa elini kaldırsın, yoldaşlar.» diye homurdandı.

Ondört kol kalktı.

Kolzov sevinçle «anlaşmaya varıldı dedi, bakın yoldaşlar, işte sosyalist bir toplumda en güç meseleler bile böyle kolaylıkla çözümlenir.

Nyuşa bir daha evden çıkmaz oldu.

Kim onu görse, yanına geliyor, onu kucaklıyor, ona ne güzel, ne mutlu bir gelinsin diyor, ya öpüyor, yada kutluyor. Bütün köy bu evlenmeyi Kolzov'un belediye başkanı olması yüzünden kızının başına konmuş bir devlet kuşu sayıyordu.

Nyuşa bahçenin arkasından gizlice ahıra giriyor, daha çok oturma odasında Lenin'in resmi altında oturuyor ve Dimitri ile Evtimia'yı şu sözlerle korkutuyordu: «Alıp başımı gideceğim! Granya ile evlenmektense kendimi nehre atacağım! Evlenme memurunun önüne benim ölümü getirebilirler ancak.»

Granya'nın düğün haberini çevreye yaymasından sonra Yelena Antonovna birdenbire iyileşti, kendine geldi. Bütün tedirginliği, geçirdiği sarsıntı, yürümesindeki akşaklık gitti. Bir oğlak gibi öteye beriye koşmaya, sıçramaya

başladı, parçalanan arabayı gözden geçirdi. Kendilerine partinin ödünç bir araba vermesini sağlayan kekeme Kolzov'u da bu yükten kurtararak sevindirdi.

«— Ben yeni bir araba getirtirim dedi, Volgogradta 'İntourist'e telefon ederim. Üç gün içinde yeni bir Moskviç kapıya gelir.»

Eberhard Bodmar ise büsbütün apışıp kaldı, işi sapasardı. Nyuşa'yı deli gibi seviyordu, kızın da ona karşı sevgisi çılgınlığa varacak ölçüde büyüktü, birbirini öylesine seviyorlardı. Ortada karışık bir durum vardı. Bu işi nasıl yapacağını bilmemekle beraber, eğer Nyuşa'nın Granya ile evlenmesine engel olsa, bunu başarsa sonu ne olacaktı? Bu çok üzücü bir hayale, bir saplantıya yolaçıyordu. Onların yanında ancak birkaç gün daha kalacaktı, bunu ikisi de biliyordu. Bodmar'ın Rusyada, Don kıyısında kalması, bir işçi veya köylü olması, bir Sovyet gazetesinde çalışması, yazarlıkla ilgili bir görev alması onun için olacak iş değildi. O bir Almandı, buralarda çok kalır, gününü geçirirse cennetten kovulmuş bir suçluya dönerdi. Kendisine tanınan süreyi pek uzatmazdı. Ona bu ülkeyi çok mu sevdiğini, gönlünün Don nehrinin dalgalarıyla kaynaşıp kaynaşmadığını, bu köye yürekten bağlanıp bağlanmadığını soracak kimse yoktu... ancak pasaportunda bir tarih vardı, onun buralarda kalacağı süre ona göre belirlenmişti.

Yola çıkış 10 haziran. Mühür. İmza.

10 haziran günü onun için stepler, Don, köy ve Nyuşa yok artık.

10 haziran öldüğü gündü onun.

Nyuşa bu tarihi bilmiyordu bile. Bodmar bu konuda bir şey söylememişti.. Bunu düşünmek bile istemiyordu. 10 haziran onun ipe çekileceği gün olacaktı, yaşadığı her gün Tanrının bir bağışıydı onun için. Bir aralık Rusyada kalıp kalamayacağını Moskovadan sormayı bile düşündü. Fakat başka erkeklerin başından geçenleri, Sovyet kızlarınca se-

vilipte sonra ortada bırakılanları gözünün önüne getirdi. Nyuşa'ya duyduğu sevginin resmî bir amaç taşıyor sanılmasından korktu. Tek çıkar yol, geziyi bırakarak hemen uçakla Batının yolunu tutmak, gövdesinden çıkan kokuyla Don havalarına hastalık yayan bir cüzzamlı gibi buralardan uçup gitmek.

Bu tarih Yelena için Nyuşa'ya karşı bir savunmaydı, fakat birkaç hafta sevgisini dizginlemesi, içini dışa vurmaması gerekiyordu. Yelena hiç hayal ardında koşmuyor, Eberhard Bodmar'ın kendisi için bir aşk serüveni olduğunu bir süre sonra ondan yalnız birtakım hatıraların kalacağını biliyordu. Fakat bu gönül eğlencesi olan serüveni kısa bir süre de olsa bir Kazak kızına kaptırmamak, kıyıya atılmamak için birkaç hafta savaşmak, direnmek gerekiyordu.

*
* *

Dimitri Grigoryeviç Kolzov öğle yemeğinden az önce, ineğin memesini yıkarken, Nyuşa kurulanmak için bez getirdiğinde yeni bir sarsıntı geçirdi. Kızın sağ elinde pırıl pırıl parlayan altın bir yüzük vardı.

Kolzov, «bu nedir?» diye bağırarak Nyuşa'nın elini sımsıkı tuttu. Kız hızla elini çekerek arkasına sakladı. Korktuğu mavi gözlerinden anlaşılıyordu. Kolzov «bu bir yüzüktür!» dedi ve ineğin memesini bıraktı: «Bir altın yüzük! Nereden aldın bu yüzüğü?»

Nyuşa yavaşça «Saşa'dan aldım» diye karşılık verdi.

«— Allah belâsını versin, kimdir bu Saşa?» diye kekeledi Kolzov, çılgına döndü birdenbire.

«— Alman.»

«— O sana böyle değerli bir yüzük armağan ediyor öyle mi?»

«— O, bunu ormanda Alman tankının içinde buldu.»

«— Niçin sana verdi onu?» Kolzov korkunç bir sar-

sıntı geçirdi, yüreği çarptı. Sıkıntıdan gözleri sapsarı kesildi. «Nyuşa, kızım doğru söyle. Niçin bu yüzüğü taktın? Ne oldu aranızda?» Birden böğürür gibi bağırdı ve su kovasını fırlattı: «Söyle!»

Nyuşa uzun saçlarını arkaya attı. Gözleri karanlıktaki bir kedininkiler gibi parlıyordu:

«— Onu seviyorum.»

«— He......he...yattınız da... benim...» Kolzov böyle kekeledi, bütün gövdesi titredi. «Bu işi birlikte yaptınız...»

Nyuşa «evet babacığım» dedi.

«— Nerede?»

«— Ormanda, tankın yanında.»

«— Bir dişi köpek gibi!» Kolzov böyle homurdandı, sonra alnını ahırın duvarına dayadı. Kendinden geçmiş gibiydi. «Toprağın üstünde, bir dişi köpek gibi. Heyy Meryem ana! Benim kızım? O bir orospu olsun, ne umduk ne bulduk?»

Sonra şöyle bir dolaştı, Nyuşa'nın yüzüne birkaç tokat indirdi, onu ahırın içinde kovaladı, sandığın yanına gidinceye kadar eline geçirdiği pancar kökleriyle sandığın yanında kızı, başını göğsüne yapıştırıncaya kadar dövdü:

«— Öyle hee!» diye bağırdı. «Öyle, hep öyle he! Bir dişi köpek gibi! Tutun beni, tutun, canım çıkıncaya kadar dövüneceğim!» Sonra derin derin soluk aldı, bir sarhoş gibi sallanarak kızın önünde durdu. Kısık bir sesle kekeler gibi «şimdi onu buradan defederim» dedi. «Kıçına tekmeyi vurduğum gibi köyden sürerim onu. O Allahın belâsı Alman, Volgograda kadar dört ayağı üstüne sürüne sürüne gidecek artık, başka yolu yok. Şerefimize leke sürdü, konukseverliğimizi kötüye kullandı...? nehrin kıyısında bir kavak ağacına asılı gibidir artık, onu o alçak herifi orada sallanıken görür herkes!»

Nyuşa, oldukça tok bir sesle «Orada ben asılı kalmalıydım» dedi. Sonra yüzüğü parmağında döndürdü, acı acı

gülümsedi. Öyle gülümsediğini bugüne kadar kimse görmemişti: «Onu benimle sevişmeye ben zorladım...»

«— Sen mi?» Kolzov'un gözleri faltaşı gibi açıldı. «Zorladın mı?»

«— Evet... onu öylesine duygulandırdım ki benimle yatmaması için bir taş olması gerekirdi... başka türlü dayanamazdı benim cilvelerime...»

Dimitri Grigoryeviç bu uzun boylu sorgudan vazgeçti. Nyuşa'yı olduğu yerde bırakıp ahırdan çıktı. Don'dan bahar kokulu bir rüzgârın esip geldiği, güzel, özlü kokuların çevreye yayıldığı bu gerçek bahar havasında, bu taze, iç açıcı, ıslak havada Kolzov boğulur gibi oldu, kollarını yukarı kaldırdı, atların içtiği oluğa koştu, başını suya sokarak biraz serinledi.

Evde, öğle yemeğinde Kolzov'un ağzından bu konuyla ilgili tek söz çıkmadı. Yalnız gözlerini tabağın üzerinden kaydırarak Bodmar'a bakıp durdu, her lokmanın ona zehir olmasını istiyordu.

İçinden, nasıl Nyuşa ona sevgi dolu gözlerle bakıyor, onu kucaklar gibi yapıyorda, o da aklından yediği her lokma boğazında öyle tıkanıp kalsın, diye geçiriyordu. Lokmalar boğmalıydı onu, gırtlağından geçmemeliydi. Nasıl da güle oynaya çaldı, kızın gönlünü. İnsan onu da öyle ayaklarının altında ezmeli, kafasını duvarlara çalarak kırmalı. Granya'ya ne diyecek? Gelin yatağında bir kız bekliyor zavallı! Ona ben öyle söz vermiştim.

Kolzov yavaş yavaş inliyor, dişleri dökülmüş çok yaşlı bir kimse gibi yemek yiyor, her lokmayı dakikalarca çiğniyordu. Evtimia neden böyle sıkıntılı, üzgün ve durgun olduğunu sormaya çekiniyordu. Sonra gene midesinin ağrısı tuttu, diye geçti içinden. Üç yıldır sinirleri iyice bozulmuştu. Son günlerde bu sinir bozukluğu büsbütün arttı.

ONUNCU BÖLÜM

Kolzov öğleden sonra, yalnız erkeklerin bulunacağı bir toplantıda, Bodmar'la konuşmayı tasarladı. Bunu yapabilmek için de ona Rebikov'un dükkânından aldığı yarım şişe votkayı içirmeyi amacına uygun buldu. Çünkü orada, daha önce, Peryekopsskaya'da yeni bir olayın ortaya çıkacağını sezmişti. Bu iş bir saat içinde bitirilmeliydi.

Rebikov gizlice, «yoldaş Kliçuk bir motorsiklet ısmarladı» dedi. «Buraya geldi. Görülmeğe değer bir şey, olağanüstü. Bana kalırsa bizim fabrikalarımızda yapılan bu güzel araç bile kapitalistlerden ne kadar ilerde olduğumuzu göstermeye yeter.»

Sonra Kolzov'u garaja götürdü, ikisi de motorsikler karşısında şaşıp kaldı, öylesine beğendiler onu. Motorsiklet kromı ve vernik çekilmiş, kırmızı çizgili, oldukça parlak,

görünüşte insana tesir ediyordu.

Rebikov «bu kırk beygir gücünde, çok sağlam bir motordur» diyerek, onu kendisi yapmış gibi keyfinden yayılıyordu. «Buna ne deniyor biliyor musun? Sokol (*)

Kolzov bu olağanüstü motorun her yanını yokladı, benzin deposuna, siyah deri oturma yerine eliyle vurdu.

«— Her şeyi tamam. Kliçuk sevincinden uçacak.»

Gerçekten sevindi bile. Bütün ailesiyle motorun yanına geldi. Karısı, yedi çocuğu, büyükannesi, iki değneye dayanarak topallaya topallaya yürüyen, her adımda inleyen bir amcası hepsi geldi.

Kliçuk «ne harika be!» diyerek motorsiklete oturdu. «En iyi aygır bile bunun yerini tutamaz.»

Kolzov yüzünü ekşiterek

«— Şimdi aygırların yakasını bırak dedi, Motorsiklet kullanabilir misin?»

«— Motor kullanmayı öğreten şu belgeler ne güne duruyor?« Kliçuk hemen Rebikov'un elinden motorun nasıl kullanılacağını, çalıştırılacağını gösteren yazılı belgeleri aldı, ilmî bir inceleme yapar gibi çevresini kuşatan ailesi karşısında böbürlene böbürlene okumaya başladı. Sonra belgeleri Kolzov'a verdi. «Sıra ile bir de sen oku Dimitri Grigoryeviç. Göreceksin ki bunu kullanmak çocuk yapmaktan daha kolaydır.

«— Sen nasıl istersen, Fyodor İğnatoviç.» Kolzov kitabı açtı, «motor nasıl kullanılır» başlıklı bölüme baktı, sonra başını kaşıdı.

«— Aman dikkatli ol, Fedya» dedi Kliçuk'a kaygılanarak. «Bir düşün ki yedi çocuğun var, senin eline bakıyorlar.»

«— Al benden de o kadar!» diye bağırdı büyükanne.

Kliçuk bir süre duraladı, Kolzov'a baktı. Sonra geçit

(*) **Sokol: Şahin demektir.**

törenine katılan bir kahraman gibi motorsikletin üstüne oturdu. Rebikov garajın kapısını açtı... köy yolu boş ve gönül uyarınca motorla gezilecek durumdaydı.

Kolzov yüksek sesle elindeki kâğıtları okuyor «Kontak anahtarı sağa çevrilir» dedi. Kliçuk anahtarı birdenbire çevirdi. Bir gürültü, çatırdama duyuldu. Kolzov devamla: «Sonra gaz kolu yavaşça biraz sağa döndürülür ve starter'e basılır.»

Kliçuk hızla kolu aşağı indirdi, o zaman ekşimsi bir koku duydu. Motor önce guruldadı, sonra gürler gibi sesler çıkarmaya başladı. Kliçuk hemen seleye oturdu. Kolzov yüksek sesle okumaya devam etti:

«Sonra soldan pedala basılır, ayak ucuyla birinci vitese alınır, pedal bırakılır. Araç harekete geçer..»

Fyodor İgnatoviç kitapta yazıldığı gibi yaptı. Fakat bir yerde yanıldı. Birinci vitese değil de üçüncü vitese aldı. Kalkışta gereğinden çok gaz verdi, kolu fazla çevirdi. Bu yüzden motor yüzlerce öküzün birden böğürüşü gibi büyük bir gürültü kopardı. Aracın her yanı titredi, sonra bir roket gibi garajdan fırladı.

«Sen koru kutsal Meryem.» diye bağırdı Kliçuka. Motorun rüzgârı amcanın elindeki koltuk değneklerinden birini fırlatıp attı, adamcağız yüzü koyun yere yıkıldı. Korkudan çığlığı bastı, çalıların arasına sıkışmış bir tavşan gibi gözleri döndü. Rebikov korkudan sapsarı kesildi, hemen «bunda benim bir suçum yok. Hepiniz gördünüz, tanıksınız. Hepiniz.» Kolzov elindeki kitabı fırlatarak hemen dışarı, caddeye koştu.

Kliçuk ailesi de çığlığı basarak ardından gitti.

Fyodor İgnatoviç gürültü kopararak Peryekopsskaya'nın içinden son hızla gidiyordu. İlk korkuyu atlattıktan sonra gürültüler koparan bir hızla giden motorun üstünde böbürlene böbürlene öne doğru eğildi, çitlerin kıyısına dizilip onu seyredenleri selâmladı. Herkesi hayretler içinde bıra-

kıyordu. Oysa motorun ona yaptığı bir şakaydı bu. Köyün içinden geçerek kunduracı Kalinev'in oturduğu yere, köyün öteki ucuna kadar gitti. Orada motoru yavaşlatarak küçük bir tur attıktan sonra büyük bir başarı kazanmış gibi geldiği yere dönmek istedi. Ailesi onu karşılamak için kapının önünde durmuş bekliyordu.

Oysa motor onun iyimser düşüncelerine pek katılmadı. Gazı kesmeği hiç aklına getirmedi. Motor tam gazla çalışıyordu. Kliçuk motoru deli gibi kullanıyordu. Avuçları sızlamaya başladığı zaman kendinden geçti, ana yoldan çıkarak köy boyunca giden bir ara yola saptı, bu ara yoldan gene geldiği yere döndü.

Terden sırsıklam olmuştu. Köşeyi dönerken Don nehrinden ağları çekerek onaran balıkçı Pinovski ağzını açmış bu gürültüler koparan tuhaf araca bakıyordu.

Kliçuk ikinci defa caddeden hızla geçerken herkes onu alkışladı. Rebikov «çılgınca bir şey» dedi, çok korktuğu sesinden anlaşılıyordu: «Böyle bir aracın yapılması bir deha işidir yoldaş.»

Kliçuk motorun önüne doğru eğildi, gaz pedalına tükürdü. «Seni orospu çocuğu.» diye homurdandı. «Dön bee. Dön bee. Yoksa nasıl tutayım kendimi?»

Peryekopsskaya'dan dördüncü geçişinde deliler bile işin yolunda gitmediğini anladılar. Kliçuk coşmuş, kendinden geçmişti. Ama, deli gibi köyün çevresini dolaştığı, motoru, istediği gibi kullanamadığı belli oldu. Beşinci turu yaparken Kolzov motor gürültüsü arasında sesini duyurmak için vargücüyle bağırdı:

«— Dur. Yeter artık.»

Kliçuk «gaz çok.» diye karşılık verdi... ve geçip gitti.

Altıncı turda köyün bütün erkekleri yolun kıyısına dizilerek ona bağrışıp çağırmalarla öğüt vermeye koyuldular:

«— Kontak anahtarını çevir.» dedi Kalonev. O zaman Kliçuk evinin köşesini dönerken bir yarışçı gibi hafifçe eğildi.

«— Çalışmıyor.» dedi. «Sağa dönüyor da sola hiç dönmüyor.»

Yedinci tur. Kliçuk iyice eğilmiş, öfkesinden ağlıyor, yaşlar yüzünden aşağı yuvarlanıyordu. Ailesi evinin kapısında durmuş, amcası değneğini yukarı kaldırmış, büyükanne her önlerinden geçişte dua ediyor, Kliçuk'u kutluyor, Tanrı'ya ısmarlıyordu. Çocuklar ağlıyor, «niçin yalnız kendi dolaşıyor? Bizi gezdireceğini söylemişti.» diye bağırıp çağırıyorlardı.

Onuncu turda Rebikov dükkânına kaçarak kapıyı kilitledi. Kliçuk yumruklarını kaldırmış vargücüyle «senin gırtlağını sıkacağım. Allah bilir ya öyle geri geri kaçmakla elimden kurtulamazsın» diye bağırıyordu. Az sonra köyün papazı, baba İfan da pembe badanalı kilisesinden koşup gelmiş orada duruyordu. Haç çıkardı «Kutsal Stefen seninledir, korkma Fedya» diye bağırdı.

Kliçuk işi oluruna bıraktı. Gazı kesmek, kontak anahtarını çevirmek için son bir çaba gösterdi... selenin üstünde kendini düşmeden tutabilmek için bütün gücünü topladı. boyuna homurdanan aracı caddenin ortasında durdurmak, yoldan geçen birini ezmemek için geniş bir viraj almaya çalıştı. Bunu nasıl başaracaktı, bu konuda bir şey bilmiyordu. Onu ancak bir mucize kurtarabilirdi.

Çağdaş mucizeler gerçekti onlara, ancak matematik ölçülerle ulaşılabilirdi. Kolzov bu nankörce görevi üstüne aldı. Evtimia'nın yolun kıyısına getirip bıraktığı bir elarabasının üstüne oturdu, bir kağıt parçasının üzerine birkaç rakam yazdı. Kunduracı Kalinev bu işte ona yardım etti.

«— Motor ancak benzin bittikten sonra durabilir», dedi bu çok doğruydu: «Depoda oniki litre benzin vardır.»

Kolzov «yüz kilometrede ne kadar benzin yakar?» di-

ye sordu.

«— Diyelim ki dört litre.»

«— Öyleyse depo benzin doldurulunca üçyüz kilometre yol almak gerekir.» Korkuya kapılarak birbirinin yüzüne baktılar, sonra yeniden hesap etmeye başladılar. Bu sırada Kliçuk Peryekopsskaya'da onikinci turunu yapıyordu. Kolzov burdan «Pinovski'ye kaç metredir?» diye sordu.

«— Diyelimki beşyüz metre, iyi bir hesaba göre.»

«— Gidiş dönüş bin metre eder.» Kolzov işin önemini kavrayınca kaygılandı. Elindeki gazeteyi bir huni gibi yaparak, oyuklarından fırlamış gözlerle onüçüncü turuna başlayan, Kliçuk'a gürlercesine bağırdı.

«— Üçyüz kilometre yapman gerekir!»

«— Rrrrrrr...»

Ondördüncü tur. «Köy çevresinde üçyüz dönüş eder!»

«— Rrrrrr»

Kolzov üzüntülü üzüntülü Kalinev'e baktı: «Acaba kaç kilometre hızla gidiyor?»

«— Aşağı yukarı saatte elli kilometre.»

Kliçuk kan tere batmış önlerinden hızla geçerken Kolzov «altı saat dolaşacaksın, Fedya!» diye bağırdı.

Kliçuk küçük bir domuz yavrusu gibi sesler çıkardı. Karısı iki elini ona doğru uzatarak bağırdı: «Fedyuşka! Fedyuşka! Çocukları düşün!»

«— Beni düşün!»

Bu büyükanneydi.

Akşam olmuş, Kliçuk harika motoruyla halâ köyün çevresinde tur atıp duruyordu. Peryekopsskaya'da olup bitenler bütün ortalığa yayıldı, bunun üzerine köy tarım birliğinden, içinde işçiler bulunan üç yükarabası geldi. Hepsi yolun kıyısına dizilmiş türküler çığırarak Kliçuk'u coşturmay çalışıyordu. Köy çevresinde dolaşmaya başlamanın üçüncü saatinde ortalıkta Gagarin'in aya uçuşundan daha çok heyecan vardı. Öyleki dört Kazak en hızlı koşan atla-

rını almış Kliçukla yarışa tutuşmuştu. Kazaklar bu uğuldayan aracın yanısıra koşuyor, atlarını kanatlanmışçasına sürüyordu. Fakat Kliçuk gene hepsinden hızlı gidiyordu. Kazaklara böbürlene böbürlene fakat ölgün gözlerle bakıyor, onları hızla geçiyordu. Kalinev'in yanından geçerken köşeyi öyle bir döndüki Kazakların atlarını böyle koşturması dünyada olacak iş değildi. Elinde olmayan bu kovalamacaya lânetler yağdırmaktan da kendine alamıyordu.

Altmışdördüncü turdan sonra Kliçuk'a biraz yiyecek birşey verildi. Yanıbaşında koşan iki Kazak ona bir çinko maşrapa içinde tatlı ve yağlı keçi sütü karışımı yulaf lâpası, ayrıca üç baş iri soyulmuş soğan, bir bardak kayın şarabı verdilerki büsbütün güçten kesilmesin.

Fyodor İgnatoviç yedi, içti ve Peryekopsskaya çevresindeki turuna devam etti. Ailesini çitin kıyısında kendini seyreder gördükçe gözyaşlarını tutamıyor, «gelecekte böyle bir motora binmektense bir domuza binip koşturacağım» diye kendi kendine andiçiyordu.

Saat beşi dokuz dakika geçe Kolzov'un hesabı çıktı. Bu şeytan yapısı sanki nerede duracağını, kimin olduğunu biliyormuş gibi Kliçuk'un evinin önünde son nefesini verdi motor plop-plop etti, Kliçuk iki ayağı ile makineyi durdurdu indi. Fyodor İgnatoviç kendini karısının kollarına attı, karısı onu öpe okşaya eve götürdü.

Gece Rebikov motorsilketi alarak mağazasına götürdü, bir gece hırsızı gibi sakladı, sonra durumu fabrikaya bilirdi. Klijuk iki hafta yüzü koyun yattı, kıçının derisi soyulmuş, bir maymununki gib kıpkırmızı olmuştur.

Bütün Don boyunca dedikodusu yapılan bu olay yüzünden Kolzov'un Bodmar'la Nyuşa üstüne yapacağı konuşma önlendi. Yelena Antonovna ise daha çok çaba göstermeye, evlenme işini hızlandırmaya başladı.

Kliçuk'un köy çevresinde motorsikletle yaptığı turların söylentisi, başından geçen acıklı olayın çalkantısı sü-

rüp gittiği, Rebikov'un aracı mağazaya götürdüğü sırada Nyuşa evde yalnız kaldı, dışarı çıkmadı, Bodmar ise bunlarla üç renkli film doldurdu. Yelena partiden Moskovaya telefon etti. Moskovadan yeni bir araba getirteceğini söylediği için Kolzov partinin anahtarını ona vermişti.

Dobrinina'nın tekrar telefon edişi Moskovada hayretle karşılandı. Büro, telefonu hemen Yelena'nın bağlı bulunduğu bölüme bağladı. Bu bölümde çok az konuşan, kır saçlı, biraz iğneli sözler söyleyn Rossoski adlı bir yarbay vardı.

Rossoski'nin masallaşan bir ünü vardı. Üç İngiliz casusunu yakalamış, Moskovaya getirmişti. Bu olaydan sonra ona karşı büyük bir güven uyandı. Eberhard Bodmar'ın da özel bir durumu vardı. Yelena ilk defa bu durumu bütün inceliklerle kavramıştı.

«— 10 haziran kesin bir tarih değildir, bayan», Yelena'nın sorusuna böyle karşılık verdi: «Bu tarihle sınırlandırma yapılmıyor. Ona tanınan izin süresi Volgogradta ikinci defa istediği kadar uzatılabilir. Bu da gene belli bir süre için olabilir. Biz son çizgi olarak iki aylık bir süre var dıyoruz. Neden Bodmar'ın çarçabuk gitmesini istiyorsunuz? Bunda bir özellik var gibi... Bırakın gönlünün uyarınca gezsin fotoğraf çeksin... canının istediğini, içinin çektiğini yapsın.»

«— Ben bundan bir şey anlamıyorum.» Yelena'nın heyecanlı soluğu Moskovadan bile duyuluyordu.» Yavaş yavaş kendisine tanınan sınırları aşıyor, ben Bodmar'ın bütün davranışlarını denetliyemiyorum artık, benim denetleme gücümü aşan işler yapıyor. Aklına geleni, canının istediğini yapıyor.»

«— Çok iyi. Biz de bunları bekledik işte.» Rossoski yavaşça öksürdü: «Siz yeterli gördüklerinizi hemen rapor edin. Biz onları değerlendiririz.»

«— Peki sonra?»

Yelena nefesini tuttu.

«— Ben size durumu açıklamak istiyorum, bayan Yelena.» Rossoski plânı uzunboylu gizli tutmak, bu konuda bir şey söylememek, susmak için önemli bir sebeb görmedi. Yelena Antonovna'yı biliyordu, ona karşı çok büyük bir güven vardı: «Almanyada, Bruchal cezaevinde, bizim Dr. Pelzner adlı bir casusumuz vardır. On yıl hapis cezasına çarptırıldı. Şimdi biz Bodmar'ın çektiği fotoğrafları, yazdığı yazıları, notları inceler de onlarda casuslukla ilgili bilgiler bulmayı, onları öyle yorumlamayı başarırsak, o zaman Bodmar'ı Batı Almanya'nın bir casusu olarak mahkemeye verir içeri attırırız. Sonra bir oyun daha oynar verin Dr. Pelzner'i alın Bodmar'ı deriz. Böylece Batı Almanya gık demeden yola gelir. Bodmar yine kendi yurduna döner, biz de iyi bir adamımızı uzun boylu hapiste bekletmeden Moskovaya getiririz. İşte bütün hüner burada, Yelena Antonovna. Heyecanlanma yok, yavrum... bırakın siz Bodmar'ı bir tay gibi gönlünün uyarınca hoplasın, zıplasın, böyle düşecek tuzağa...»

Yelena bu talimata teşekkür ederek kulaklığı yerine koydu. Şaşkın şaşkın parti bürosunun badanalı duvarına baka kaldı. Kendi kendine konuşan bir dilsiz gibi oynuyordu dudakları. Demek böyle hee, diye geçti içinden. Bodmar bir yemdir, bir yem demek. Demek bunun içinmiş bütün hürriyetler, bunun içinmiş bütün hükümetlerin akıl ermez dostlukları demek. Onun gençlik ülküsü, inancı sömürülmek isteniyor, gizli, dalavereli işler için bir oyuncak olacak, onu yem yapıp ağa düşürülen turna balığı avlanacak!..

Bodmar bir toptur. Kaleden kaleye atılan bir pin-pon topu. Batı-Doğu...... Doğu-Batı...

O da inanıyor, bu ülkeyi seveceğine inanıyor, sevmesi gerekecekmiş, tekrar sevecekmiş sanıyor.

Zavallı budalam benim. Sarışın dangalağım. Aldatılmış

sevgilim.

Parti bürosunun kapısını kapadı ve Kolzov'un evine döndü. Plânı kesindi. Ya 10 haziranda, yada ilk iki ay içinde gitmek... bu haftalar, bu günler, bu geceler bir dişi kurtla yavrularının dalaşması gibi çekişmelerle, boğuşmalarla geçecekti.

Yelena ilk defa görevinden tiksindiğini, açıkça anladı. Yarbay Rossoski'den, KGB'den tiksindi. İlerde kendisi için söylenecek olan: «görevinizi çok iyi başardınız, bayan!» gibi bir övgüden iğrendi.

Evet, bütün dünyadan iğrendi.

Yalnız o vardır, diye düşündü. Yalnız Eberhard Bodmer. Onun için yaşamak, işte gerçek görev bu. İki ay burada kalsa bile. Evet iki ay cennette yaşamak yirmi yıl yaşamaya denktir. Unutulup gitmeliyim ben. Heyy Tanrım, unutulmalıyım ben...

«Yelena, bu gece, soyunduktan sonra sırtına ince bir manto atarak ek kapıdan çıktı, mutfaktan geçip Bodmar'ın odasına gitti.

Bitişik odada Kolzov bıçkıyla eski bir ağacı keser gibi horluyordu. Evtimia'nın da uyurken soluğu bozuk bir körük gibi çıkıyordu. Nyuşa annesinin yanında yatıyordu. Yelena durumu pek bilmiyordu: Kolzov kızını ineklerin boynuna geçirilen bir iple Evtimia'nın bileğine bağlamıştı.

«— Artık gece yarısı kaçıp bir daha orospuluk edemezsin!» demiş Nyuşa'ya: «Sesini kesip yatmazsan seni yatağa çakacağım!»

Kolzov ipe öyle bir düğüm vurdu ki Nyuşa ne kadar uğraşsa çözemezdi. Kolzov böyle düğüm yapmayı, insan bağlamayı Azak gölünde bir denizciden öğrenmişti. Nyuşa epeyce uyanık durdu, evde konuşulanları dinledi, sonunda

uykuya daldı. Artık Yelena'nın sesini duymuyordu, bu da başka bir mutluluktu ya.

Bodmar kapı yavaşça tıkırdanıp bir mum ışışı yüzüne vurunca korktu: «Nyuşa, şekerim benim» diye fısıldayacakken Yelena'yı tanıdı.

«— Sen misin?» dedi ve yatağın içinde oturdu. «Bir şey mi oldu?»

«— Hayır.» Yelena mumu yere koydu. Sonra mantonun düğmelerini çözdü, soyundu, çıplak gövdesini bütün güzelliği, tatlılığı ile Bodmar'a gösterdi.

«— İşte bu kadar» dedi. «Niçin böyle körsün...?»

Mumun ince, titrek ışığı bütün gövdesini pırıl pırıl aydınlatıyor, kuşatıyordu. Derisi pembe bir sedef gibi ışıldıyordu.

Bodmar baston yutmuş gibi dim dik duruyor, korka korka Yelena'ya bakıyordu.

Ya Nyuşa gelirse ne olacak diye geçti içinden. Şimdi kapıdan girerse... iki yırtıcı kedi gibi birbirini parçalayacak, bir daha tanınmaz duruma getirecek..

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Kolzov aralık ayında uykuya dalan bir kunduz gibi uyudu. Öte yana döndü, rüyasında homurdanarak yumruklarını karyolanın kenarına dayadı. İçinde pek hoş olmayan duygular uyanmış, Evtimia üstüne açıklı türküler tuturmuştu. Kolzov'un rüyaları bambaşkadır, yatağında önüne gelenle savaşır, karşısına kim çıksa şeytan sanır, onun ardına koşar, soluğu kesilinceye kadar onunla vuruşur. Evliliklerinin ilk gününde Evtimia yatakta yastığın üstüne büzülüp oturmuş bu rüyaya dalan kahramana gözlerini dikmiş, göz kapaklarını oynatışına, sert bıyıklarının tireyişine, yumruklarını havada savuruşuna, geniş göğsünün derin solumalarla inip çıkışlarına uzun uzun bakmıştı. Bu durum güçlü kollarına atılmak için derin bir özlem duyan karısı için mutluluğun görünüşüydü. Evtimia rüyasında beni görüyor diye düşünerek sevinmişti. Kolzov gerçekten bir aygırdı, onun sevişme tutkuları dizginlenemezdi.

Ama bir gece Kolzov gene derin bir rüyaya dalmış, Evtimia'ya ağır bir yumruk indirmişti. Kadının çığlığı üzerine uyanınca bir de ne görsün ağzından, burnudan oluk gibi kan akmaktadır. Sonra bir bezle kadının ağzından burnundan akan kanı durdurmaya çalışmıştı.

«— Rüyada beni öldürdü!» dedi Evtimia, sonraları dostlarına bu durumdan yakındı, annesinin yanında ağladı. «Önceleri yumruklarını havaya sallıyordu, kör olası şeytan sonra benim üzerime saldırdı, başımı yumrukladı. Durum çok korkunçtu! Uyandığı zaman kendini suçsuz, bir oğlak gibi pırıl pırıl göstermeye çalıştı. Gördüğü rüyayı anlattı, sonra gene uyudu. Ne yaptığını biliyor mu dersin? Hiç kimse böyle rüya görmez, rüyada yumruğu burnuma indirmez.»

Bu konuda kimsenin bir şey söyleyeceği yoktu. Dimitri Grigoryeviç gençliğinde çok güçlü bir herifti, bu yüzden Don Kazaklarının başçavuşu oldu, gösterdiği başarıdan, pek gözlülükten dolayı aldığı üç madalya ile böbürlenir dururdu.

Evtimia'nın başına her yumruk indirişte «savaş hatıraları yüreğime işlemiş derdi. Gözümü yumduğum zaman düşmana karşı saldırıya geçme işareti verilmiş gibi geliyor bana. Şişko Abanov derin derin soluyor, birini peşine takmış sürüklüyor, diyorum sana. Atlar kendiliğinden alabildiğine koşuyor, biz üzerlerinde öne doğru eğilmişiz, kılıçlar çekilmiş, gökler gibi gürlüyordu bizimkiler, her yanımızdan yiğitlik akıyordu. Kim unutabilir bunu? Bekle Evtimiuşka, sabırlı ol yanımda. Bu da geçer bir gün.»

Evtimia buna inandı. Hiç kimse Kolzov ve buyruğu altındaki Kazakların yalnız eğitimde saldırıya geçtiklerini, 1914'te babalarının yaptığı gibi çığlıklar arasında mızraklarla Almanlara saldırdıkları gibi, intihar edercesine dakikada üçbin mermi atan silâhlarla yapılan çağdaş bir savaşa katılamayacaklarını söylemedi, onun yalanını yüzüne vur-

madı. Fakat uzun zaman bu konuda sözler söylendi, kahramanlık hikayeleri anlatıldı. En çok Kolzov kendi süvari birliği ile bataklığa saplanmış, sığınaklarda, kömür ocaklarında siperlenerek «horrraaa» diye bağırarak tankların ardınca, Almanların ödünü patlatan kükreyişlerle saldırıya geçmiş. İşte böyle hikayeler anlatılır, dinlenirdi boyuna. Oysa bunların hiçbiri olmamıştı.

Fakat Kolzov'un rüyaları sürüp gitti. Yatakta, Dimitri'nın yanında yerini savunma, kendini koruma gereğinde kalan Evtimia, onun karısı olduğu sürece onunla yanyana yattıkça bu olaylara katlandı durdu. Bundan sonra, daha on defa, burnuna yumruğu yedi. Zamanla onda Kolzov'un bu bunalımlı durumları karşısında kendini koruma içgüdüsü doğdu. Yıllarca Kolzov'un uyurken ne zaman, nasıl saldırıya geçeceğini öğrenmek için çalıştı. Sonunda hepsini öğrendi. Önce horlamaya başlıyor, soluğu, yüreğinin vuruşları hızlanıyor, sonra yatağının kıyısına kadar yuvarlanıyor, kolunu Evtimia'nın başına koyuyor, omuzlarını yukarı doğru çekiyordu. Sonra bak işte «...rummm» diye yumruğunu daha önce Evtimia'nın yattığı yere indiriyordu. Kolzov böyle derin derin soluyor sonra rahatlıyordu. Şimşek çakıp yıldırım düştükten sonra yatışan havaya benziyordu.

Evtimia her defasında «şeytan!» diye fısıldıyordu: «Senin uyanık olduğunu bileydim! Bu savaş olayı da başımıza gelmezdi şimdi!»

Bu gece Kolzov gene düşlere daldı, Evtimia kendini saldıranlara karşı korumak için, savunmak için hiç bir şey düşünmedi. Kolzov'un uykuda homurdanması Nyuşa'yı uyandırdı, kız başını kaldırarak çevreyi dinledi. Yanında Evtimia burnundan soluyor, Kolzov ise bir domuz gibi horluyordu. Kolzov'un Nyuşa'yı annesi Evtimia'ya bağladığı ip iyice sıkışmıştı.

Nyuşa yavaş yavaş kalkıp oturdu, bu pırıl pırıl bahar gecesinde annesinin, babasının ışıyan yüzlerine baktı. Ne

derin bir uykuya dalmışlar, diye düşündü. Epey de geç olmalıdır. Belki de ben istemeden epey uyumuşum. Pencereye donuk bir gecenin ona hiç bir şey söylemediği yere baktı. Ay ışığı bahçede kirazağaçlarını gümüş bir deri gibi kaplamış, tatlı sarı yonca kokuları, akan bir bal gibi evin çatı aralıklarından içeri yayılıyordu. Hafif ılık bir rüzgâr esiyordu. Bir hasret gecesiydi bu.

Nyuşa sol elini yuvarlak memelerinin arasına soktu, oradan deri kılıflı küçük bıçağı çıkardı. Bu bıçağı oraya Kolzov babalık haklarının elinden alınmasını önlemek, sözünü geçirmek için zincire vurmakla korkuttuğu zaman saklamayı başarmıştı. Nyuşa'nın, uyurken memelerinin arasına bakmak, orada bu yasak aracı aramak Evtimia'nın aklının ucundan bile geçmezdi. Fakat seven kadınlar bir tavuk kümesinin önünde duran tilkiden daha tutkuludurlar.

Nyuşa ipi dikkatle kestikten sonra bıçağı tekrar kılıfına sokarak memelerinin arasına gizledi. Sonra mışıl mışıl uyuyan Evtimia'nın yanından, geniş yataktan indi. Bir gelincik hızıyla, çıplak ayaklarıyla tıpış tıpış yürüyerek odadan çıktı. Kolzov uykuda geniş yatakta yatmanın tadını çıkara çıkara sırt üstü döndü, burnundan derin derin soluyordu. Elini göğsünün üstüne koydu, iki defa karyolanın kıyısına çarptı, fakat bu defa Evtimia korkmadı, yatakları ayrıydı.

Nyuşa bir süre kendi odasının kapısı önünde durdu, uzun sarı saçlarını omuzlarına attı. Sırtında büyükannesi Kolzova'nın 1909 da peygamber çiçekleriyle oyaladığı kaba ketenden eski bir gömlek vardı. Bu gömleğin içinde pek alımlı görünüyordu. Yalnız üzüldüğü bir nokta vardı, bunun da giderilmesi gerekiyordu. Gömleğin üzerine işlenen kaba oyalar derisini delmiş, gövdesi döğmelerle süslenmiş gibi görünüyordu. Büyükanne Kolzova bu elişindeki çelişik durumu görmemiş yoksa başını sallayarak şöyle derdi:

«— Böyle ince, hemen incinip yaralanacak kadar yu-

muşak deri olur mu? Hey Tanrım, bunlar çıldırdı! Bu bir ölü gömleğidir. Bunun ölülere zararı olur mu, böyle peygamber çiçekleriyle oyalanmış bir gömleği kim giyer, hee?»

Bu gecelik büyükanneden Evtimia'ya kaldı, şimdi onu kocaya gidecek çağa gelen, göğüsleri, kalçaları yuvarlaklaşmaya başlayan Nyuşa giyiyor.

Bu gömleğin bir ölü gömleği olduğu, eskimek nedir bilmediği doğrudur. Çünkü ellidokuz yıl ne çamaşırların kaynatıldığı zaman, ne Don nehrinin suları onu eskitebilmiş, ne sağlamlığı, ne güzelliği gitmiş.

O gerçek bir elişidir.

Nyuşa iki elini göğsüne bastırdı, bir aralık soluğunu kesti. Başka bir durumla karşı karşıyaydı şimdi. Ya dışarda pırıl pırıl bir güneşin altında ormanda sevişmek, ya geceleyin odadan odaya geçerek yatağa girmek.. Ancak yatakta sevişmek için genellikle papazın insanın elinden tutması, belediye başkanının evlenme işlemini onaylaması gerekir.

Çok cılız bir ışık kapı aralığından küçük, karanlık koridora sızıyordu. Nyuşa önce babasına baktı, sonra babasının yattığı odanın kapısını kapadı, artık horlama morlama duyulmuyordu.

Bodmar beni bekliyor diye geçti içinden. O masanın üstüne bir mum koymuştur. Saşa, seni seviyorum...

Şöyle kendi kendini tepeden tırnağa bir süzdü, bu eski kaba keten gömleğe lânetler yağdırdı. Sonra gömleğin düğmelerini çözdü, başından çıkarıp sol koluna aldı. Kapının kolunu aşağı bükerek odaya girdi.

Binlerce yıl önce, yeryüzünde insan denen yaratık yokken, korkunç bir kıyamet kopmuştu: Alevler püsküren bir volkan birden bire denizlere boşalmıştı. Sular kaynamış, köpürmüş, buğular yükselmiş, yeryuvarlağının üzerini kocaman bir bulut kaplamış, haftalarca yağan yağmurlar-

dan yeni bir deniz doğmuştu. Yeryüzünün görünüşü değişmişti alabildiğine.

İşte böyle bir kıyamet kopmuştu Nyuşa odaya giripte, yatağa uzanan Yelena Antonovna'nın mum ışığında bir sedef gibi pırıl pırıl çıplak gövdesini görünce. Dünyalar yıkılmıştı başına. Bodmar belden yukarı çıplak duvara yaslanmış, yorgan kalçalarının üstüne çekilmiş duruyordu.

«Demek böyle» dedi Nyuşa. Kapıya sırtını vererek gömleğini çıkarıp yere attı, bir dişi kurdun alev alev yanan bakışlarını andıran gözlerle Yelena'yı tepeden tırnağa süzdü:

«— Bodmar'ı avucunun içine almak istiyorsun değil mi? Şehir orospusu. Tam zamanında geldim ben de. Nasıl iyi girebildin mi koynuna, sarılabildin mi ona bari? Ama çok geç kaldın... çok... ben daha önce tavlamışım Saşa'yı!»

Yelena dişlerini gıcırdattı. Pencereye kadar çekildi, derin derin soludu. Nyuşa'nın göz doyuran, vahşi güzelliği, gücü, azgın eti ağır basmıştı, besbelli:

«— Defol git odadan!» diye çıkıştı Yelena. «Hadi git domuzlar gibi bilmem ne ol, falan olduğun yere git. Tezek kokulu çirkef.»

«— Sen mi diyorsun bunu? Hiç aynaya bakmadın mı, ne? Burnun bokta kanatların havada, kendini ne sanıyorsun? Şu haline bak... etin yok, budun yok seni kim sever hele? Ne kalçan var ne göbeğin, derin kemiğine yapışmış, göğsün tahta gibi. Heyy Tanrım şu memelere bak. Hangi keçide öyle meme ucu olsa utancından yerin dibine girer bee!»

«— Herkesin senin gibi bir sağmal inek olması gerekmez!» diye bağırdı Yelena. Sonra öte yana dönerek gaz dolu eski pirinç lâmbayı kaptı, yukarı kaldırdı:

«— Suratsız karı çık odadan... yoksa kafanı kırarım senin!»

Bodmar yataktan sıçradı. Çırıl çıplak oluşu bu anda onu biraz üzdü, kötü duruma düşürdü. Aklıma gelen başıma geldi, birbirini parçalayacak bunlar. Vahşi hayvanlar gibi birbirini parçalayacaklar. Bir sıçrayışta ikisinin arasına girdi, onları birbirinden ayırdı. Kızlar Arenada horoz döğüşür gibi birbirinin üstüne atılıyor, sıçrıyordu.

«Çıldırdınız mı?» diye bağırdı Bodmar. «İkiniz de aklınızı mı kaçırdınız?» Daha bir şey söyleyemedi. İki çıplak kadın arasında kalan, onlarla boğuşan bir erkeğin elbette dili tutulur. Bunun tek çıkar yolu başlarından aşağı bir kova su dökmektir!

Nyuşa ve Yelena birbirinden ayrıldı, biri kapına, öteki pencerenin yanına gitti. Ancak bu bir geri çekilme değil, yeni bir saldırıya geçme hazırlığıydı. Bodmar bunu anladı fakat elinden bir şey gelmiyordu, bu büyük oyunda kendinin suçlu olduğunu biliyordu.

Nyuşa «kimi seviyorsun?» dedi. Sesi açık ve durgundu «Söyle, kimi seviyorsan, Saşa.»

Bodmar başını öne eğdi. Bunu bekliyordu, başka yapacak bir iş yoktu artık. Cennetle cehennem arasında yapayalnız kaldığını düşündü.

«— Evet, söyle bakalım.» dedi pencerenin yanında duran Yelena da «Söyle, alçak herif çadırda, bir uyku tulumunun içinde yan yana, sarmaş dolaş yattığımızı söyle...»

Nyuşa'nın gözleri vahşice parladı «yanhana... öylemi?» diye boğuk bir sesle bağırdı: «Yanyana... üst üste de mi?»

Bodmar şöyle bir dolaştı. «Nyuşa!» diye bağırdı «Açıklanması gereken daha çok şeyler var...» Bodmar birden acınacak bir duruma düştü, bir aracı olarak gösterdiği çaba da epey gülünçtü.

Yelena «neyi açıklamak istiyorsun?» diye bağırdı. Öfkesinden tir tir titriyor, o güzelim, ince gövdesi sarsılıyordu: «Beni öptün, memelerimi sıktın... oh, ben hepsini biliyorum... ben uyuyormuş gibi yapıyordum, senin ne yaptı-

ğını, nereye gittiğini biliyorum, her gece beni kucakladın, her gece»

Nyuşa öfkeyle «bir kazığa sımsıkı sarıldı, tutundu hepsi o kadar», dedi: «Bir çengele asılan don sevimli mi olurmuş?»

Daha birçok sözler söylendi. Keskin bir çığlık koparan Yelena bütün gücüyle Nyuşa'ya saldırdı, lâmbayı başının üstünde salladı. Birdenbire Bodmar'ı duvara dayadı. Bodmar kendini toparlamaya vakit bulamadan çıplak ve azgın iki kadın karşı karşıya geldi. Tam bu anda Nyuşa elini iki memesinin arasına sokarak bıçağı çıkardı, havaya kalkan bıçak parlıyordu.

Bodmar korku içinde «Nyuşa-!» diye bağırdı «Olmaz Nyuşa...»

Fakat geç kalmıştı. Nyuşa havaya kaldırdığı bıçağı Yelena'nın lâmbayı tutan koluna sapladı. Keskin bir çığlık atan Yelena lâmbayı bıraktı, lâmba bir şangırtı ile yere düştü. Yelena yaralı bir kurt gibi uluyarak duvara yaslandı. Biraz genişçe kesilen yerden önce eline sonra yere oluk gibi kan akmaya başladı. Birkaç saniye içinde kolu kıpkırmızı bir renge boyandı.

Nyuşa, işini bitirdikten sonra, tekrar saplamak için bıçağı elinde tutuyor, kapıda Yelena'nın karşı saldırıya geçmesini bekliyordu. Bu anda bile doğduğu ülkenin bütün, vahşiliğini üzerinde taşıyan korkunç bir güzelliği vardı.

Evtimia bu gürültü üzerine uyandı, korktu. Yanında kesilmiş ipi görünce insanın içini parçalayan bir çığlık kopardı, Kolzov bunun üzerine gövdesine bir çatal batırılmış gibi uyandı, yatağında sarsıldı.

Evtimia «kız kaçtı» diye bağırdı. «İpi kesti. Ah bu kâfir!»

Kolzov sevgilisi elinden alınmış çılgın bir aşık gibi yatağından fırladı, duvardan meşin kırbacı aldığı gibi vahşi bir bağırışla odadan çıktı. Evtimia arkasından bağırdı.

«— Unutma Dimitri... biricik kızımızdır!»

Kolzov unutmadı. Büyük bir öfkeyle Bodmar'ın yattığı odanın kapısını açtı, olduğu yerde çakılıp kaldı. Yelena kanlar içinde ayakta duruyor, kendi çıplak kızının elinde bir bıçak, ikisinin arasında Nyuşa'nın elinden bıçağı almak için üstüne doğru abanan Bodmar... bu durum yaşlı bir Kazak'ın dünya başına yıkıldığı gün demektir.

«Cennette miyiz, hee?» diye gürledi Kolzov. Meşin kırbacı başının üstünde döndürerek şaklatmaya başladı. İlk kırbaç Nyuşa'nın sıkı eti üzerinde şakladı, kırbacın indiği yerde kıpkırmızı bir iz kaldı. Birdenbire şişip kabaran izin çok kötü bir görünüşü vardı. Nyuşa hiç sesini çıkarmadı, yediği dayağın acısından elindeki bıçak Bodmar'ın ayaklarının önüne düştü. Bodmar bıçağı almak için eğildi... o anda Nyuşa hemen ona yapıştı, kendine doğru çekti, ona arkadan sarılarak öfkesinden tir tir titreyen Kolzov'un önünde onun geniş omuzlarını siper edindi...

İkinci kırbaç Yelena'da şakladı. Yelena kırbacı yer yemez geri geri giderek yatağın üstüne düştü. Orada kıvrana kıvrana sağlam eliyle kanayan yarasını sımsıkı tuttu.

oKlzov kendinden geçmişti. Anlaşılmaz sesler çıkararak bağırıyor, kalın meşin kırbacı sallıyor, bir sirk yöneticisi gibi havada daireler çiziyordu. Omuzuna inen bir kırbacın acısından Bodmar'ın dişleri zangır zangır titredi. Evtimia ağlıyor sızlıyor kapıda duruyordu, her yanı kan içinde görünce biri öldürüldü diye korkusundan hemen mutfağa kaçtı.

Kolzov kendinden geçmişti, Anlaşılmaz sesler çıkaraerkeğin yatağı önünde birbirini parçalıyorlar! Üstelik benim evimde oluyor bu! Allah belânızı versin! Defolun gidin, diyorum, defolun!»

Bunlar Yelena ve Nyuşa için söyleniyordu. Fakat onların her biri olduğu yerde kalmıştı. Yelena yatakta yarası kanıyor, Nyuşa, Bodmar'ın arkasında. Bodmar'a sımsıkı

yapışmış, Bodmar onun kollarının kalçalarının sıcaklığını, memelerinin titreyişini duyuyordu. Yelena'nın yarasından sıçrayan kanla beneklenen ellerini Bodmar'ın göğsüne yapıştırmış, Kolzov kan saçan gözlerini ona dikince Bodmar'ın beline daha sıkı sarılmıştı.

«— Çekil o herifin arkasından, buraya gel!» diye bağırdı Kolzov. «Onun arkasında saklanarak kurtulacağını mı sanıyorsun? Seni ordan da çeker sürürüm.»

Kamçıyı Bodmar'ın gözüne sokarcasına havada salladı, kamçının rüzgârı Bodmarın yüzüne vurdu.

Bodmar «Nuşa'yı daha dövmeyeceğinize söz verin» dedi yüksek sesle. Sonra Kolzov'un kolunu tutarak aşağı bastırdı. Bu oldukça ağır bir işti, aşağı yukarı bir dakika kadar her ikisi de sessiz, birbirine diş bileyerek öyle kaldı. Bu durum Kolzov'un iç çekerek kırbacı bırakmasına kadar sürdü.

Yelena bağıra bağıra «o beni öldürmek istedi!» dedi ve yatakta kanlı kolunu salladı: «Bıçağı göğsüme saplayacaktı. O bir canidir. Ya bir polis çağırırsınız, yada ben durumu Moskova'ya bildireceğim! Bütün olup bitenleri siz biliyorsunuz, Dimitri Grigoryeviç.»

Kolzov yüzünü buruşturdu. Sanki olanları biliyormuş gibi donuk gözlerle, burnundan soluyarak kızına baktı.

«— Gerçekten onu öldürecek miydin», diye yavaşça sordu: «Şimdi hepimizin canına okuduğu gündür.»

Nyuşa'ya baktı ve odadan çıkıp gitti.

Bodmar «sen de onunla git» dedi ve Nyuşa'nın kollarını belinden çözdü. «Şimdi beni Yelena ile yalnız bırak.»

Nyuşa «kimi seviyorsun?» dedi yüksek sesle. Sarı saçlı başını Bodmar'ın omuzuna dayadı. «Söyle şimdi, kimi sevdiğini söyle!»

«— Seni Nyuşa... git artık.»

«— Saşam benim.» Bodmar'ı boynundan öptü, elleriyle sırtını okşadı, sonra yavaşça odadan çıktı. Evtimia ve

Kolzov mutfakta, köşedeki koltuğa oturmuş duvardaki küçük pencereden dışarı bakıyorlardı.

Nyuşa gelip yanına oturduğu zaman Kolzov üzüntülü üzüntülü «bizi sürecekler» dedi. Nyuşa'nın çırıl çıplak oluşu, davranışlarındaki dikbaşlılık, tutumundaki saygısızlık Kolzov'u büsbütün çılgına döndürmüştü: «Bu Kolzov'un batışı demektir! Nedir bu yaptığın, ne oldu sana a kızım?». Sağa sola kayan gözlerle Nyuşa'ya baktı, sonra boğazından boğulur gibi bir ses çıktı, duyan içi parçalanmış sanırdı. Birden sıçrayıp kalktı, çıplak kızının üstüne atlayarak gırtlağını sıkmaya, onu boğmaya başladı. «Opospu!» diye bağırdı. «Çıplak orospu! Benim kızım! Heyy Tanrım, kurtar beni bu yıkımdan, sen yardımcım ol!»

İki eliyle Nyuşa'nın boğazını sıktı. Kız koltuğun üstünde sessiz duruyor, kendini savunmak için hiç bir hareket yapmıyor, babasının elleri soluğunu kesercesine gırtlağını sıktığı zaman ağzını açmış, iri mavi gözleriyle ona bakıyordu.

Evtimia kızını kurtarmaya koyuldu. Ağlayan Nyuşa'nın boğazını durmaksızın sıkan Kolzov'un başına kocaman et tokmağını indirdi. Kafası davul gibi ses veren Dimitri Grigoryeviç sersemleyip masanın altına yuvarlandı.

Evtimia kızını sımsıkı tutarak «üstünü giy, kızım» dedi. «Erkeklerin huyu öyledir kızım, habbeyi kubbe yaparlar.»

Bodmar, arabadaki ecza kutusundan aldığı tentürdiyotla Yelena'nın yarasını sildi, temizledi. Sonra kolunu sardı. Yelena acıya dayandı, kendini tuttu. Tentürdiyot sürülüpte yarası sızladığı zaman yalnız ağzını buruşturdu. Sonra başını Bodmar'ın göğsüne dayadı, sağlam koluyla onu kendine doğru çekti. Yelena'nın sevgiyle dolup taşan gönlü Bod-

mar'ı öylesine derin sarstıki ona söyleyecek söz bulamadı. Yelena elini Bodmar'ın kucağına koyduğu zaman, Bodmar sesini çıkarmadı, onu dizinin üstüne oturttu. Yelena onun çıplak gövdesine sürünerek bütün susuzluğunu, sevişme hasretini giderme imkânını buldu. Sonra ürperdi, sarsıldı:

«— Nyuşa'yı seviyor musun?» dedi.

«— Evet. Bu konuda açık konuşalım.»

«— O bir yemiş gibi kendini sana sundu, sen de onu canın çektiği gibi ısırdın, hepsi bu kadar. Sen büyülendin, tutuldun ona. Peki biz onunla Don kıyısında karşılaşmasaydık ne olacaktı?

«— Elbette ben onu görmiyecektim.»

«— Beni sevmiş miydin?»

«— Belki»

«— Anlıyorum, anlıyorum! Seni ilk Alman ve ilk erkek olarak tanımamın, budalalığımın sonu bu. Fakat başka ne gelirdi elimden? Ben komünist gençlik kuruluşunda (komsomol) yetiştim, onlar Batıda her şeyin kötü ve kaçınılması gereken bir vasıfta olduğunu çivi çakar gibi kafamıza yerleştirdiler. Orada gericiliğin olduğunu, kapitalislerin bulunduğunu, insanların sömürüldüğünü, Rusyayı ele geçirmek için orduların düzenlendiğini öğrettiler. Sen de düşünmeye başladığın günden beri bunları duysan, dinlesen inanırdın. İnsanda hemen sıyırıp atacağı bir yılan gömleği yoktur. Ben Şeremetyevo'da salonda bana doğru yürüdüğün anda seni sevmiştim, sana gönül vermiştim... fakat bir Almandın. Sana karşı içimdeki duyguları gizlemeye, kendimi tutmaya çalıştım, direndim. Ne korkunç bir yaraymış gönül yarası. Bunu biliyor musun?»

Bodmar sustu. Nasıl bir karşılık verebilirdi ki? Ortada bir suç varsa, bir suçtan söz etmek gerekirse suçlu oydu. Kula'da yolda onu öptü, Talinkov'un yazlığında onunla bir gece geçirdi, uyku tulumunda birlikte yattılar, kızın me-

melerini sıktı. Elbette bunların hepsi oldu, tadını çıkarmadığımız hiç bir an olmadı. Başlangıçta onun Yelena'ya karşı derin bir eğilimi, sevgisi vardı. Bir kayıkla azgın Dona karşı savaşan Nyuşa'yı görmeseydi bütün bunlar bambaşka olacaktı. Nyuşa onun hayatında yeni bir buluştu... onun gönlünü, beynini, duygularını, bir bakıma bütün varlığını değiştirdi, alt üst etti.

Yelena Antonovna ona bakıyordu.

Sonra başını kaldırdı, elini tekrar Bodmar'ın kasığı üstüne koydu, kaydırmaya başladı. Yelena'nın içinde gizli bir sevişme duygusu vardı, Bodmar'ı bu ölgün zamanında yakalayıp bütün isteklerini yerine getirmek, ona kendini adamış göstererek yaklaşmak istiyordu. Bu avını yutmak isteyen bir hayvanın pusuya yatışı gibiydi.

Biraz konuş bar!, diye geçti içinden. Bir söz, bir tek söz çıksın ağzından. Söyle SEN, ya YELENA, ya GEL, yada başka bir şey söyle be... yeterki konuş biraz! Yada elini kaldır, saçımı okşa, memelerimi sık, sessizce gül, beni özlediğini, benimle sevişmek, oynaşmak istediğini, gövdenin etimi arzuladığını gösterecek bir şey yap... ben bir kadınım, senin kadının... sen lânetlenmiş, şeytanca ayartılmış, alımlı çalımlı Alman canavarı...

Bodmar, kasıklarını okşamaya başlayan Yelena'nın elini sımsıkı tuttu.

«— Neylersin, durum benim düşündüğümden bambaşka oldu», dedi Bodmar, sesi kısık kısık çıkıyordu: «Ben, zamanımızın doğurduğu bir öğrenme isteğiyle bu ülkeyi görüp tanımak, bu konuda edindiklerimi yazmak için buraya gelmiş bir gazeteciyim. Benden başka ne umulur? Senın Rusyan beni yedi bitirdi, Yelena... bu steplerde bundan yirmiyedi yıl önce bütün bir Alman ordusu kana boyandı, yok oldu... şimdi ben Don'da batıp giden son Alman'ım... bunu yediğim ekmek gibi biliyorum artık...»

««— Peki niçin?» Yelena tekrar yüzünü Bodmar'ın

göğsüne dayadı: «Çünkü sen beni çılgına döndürdün... çünkü ikimiz de kördük...»

«— Belki, fakat alınyazısının elinden kaçıp kurtlamayız artık, Yelena. Bunu, bugüne kadar kimse yapmadı. Ben Don kıyısında kalacağım... Nyuşa'yı seviyorum ben...»

Yelena'yı bir titreme aldı, kolu kanadı sarsıldı. Elleri Bodmar'ın etine batar gibiydi. Onu sıkmaya, çimdiklemeye başladı... sağ eliyle Bodmar'ın sırtını okşadı, sol eliyle kasığını sıktı. Acıdan Bodmar'ın yüzü buruştu fakat gık bile demedi.

Yelena «bu kesin mi?» diye sordu.

«— Evet, kesin...»

Çıplak, uzun gövdesini birdenbire bir ölü donukluğu bir korkunç sessizlik kapladı, baştanbaşa değişti. Yelena boğuk boğuk bir sesle Bodmar'ın göğsünü ısırdı, Sonra Bodmar'ın üstüne atladı, onu yatağa itti, avını öldürmeye, ezıp yutmaya çalışan bir yılan gibi üzerine bindi.

Bodmar ona karşı değişik bir tepki gösterdi, sevişmede gerekli olan duruma gelmek istiyordu. Bir aralık bir kedi gibi canını acıtan Yelena'yı itmek, öteye atmak istedi. Fakat her yanı acı ve sızı içinde kaldı. Yelena'nın isteğine ulaşmak için nasıl azgınlaştığını, kudurduğunu, her yanını ısırıp koparmak istediğini anladı. Yelena bir vampir gibi birkaç defa Bodmar'ın göğsünü, iki omuzunu, boynunu yercesine ısırdı, sonra kalçalarını, karnını, böğrünü dişledi, gövdenin daha aşağı yerine, yumurtalıkların bulunduğu alana inince Bodmar iliklerine kadar işleyen bir acıyla sarsıldı. dizlerini kaldırdı, Yelena'yı iterek üstünden attı.

Yelena inleyerek Bodmar'ın yanına uzandı, kolları, bacakları açılmış, başına vurulmuş bir tavuk gibi hışlıyordu. Kolunun sargısı kaymış, derin yarasından tekrar kan boşalmıştı.

«— O seni böyle sevmedi hiç», diye inledi. «Böyle yapmadı... yapmadı böyle... seni bir dilim ekmek gibi ke-

mire kemire sevmedi... o, karıncaların bile yemediği sokağa atılmış bir elma çekirdeği gibi... bu tezek... bu patlak gözlü inek.»

Bodmar yataktan indi, üstünü giyindi, yorganı sere serpe uzanıp yatan Yelena'nın üstüne attı. Yelena yeniden bütün gücünü topladı. Odanın içinde hızla sıçradı, kapının önünde durdu.

«— Nereye gidiyorsun?» dedi. Sesi çok keskin çıkıyordu, sanki birkaç saniye önce yatakta boğulur gibi soluyan, inleyen o değildi.

«— Dışarı. Evet dışarı. Karanlığa. Yeterince kadın kokusu aldım artık.»

«— Nyuşa'nın yanına gidiyorsun. Yalan söyleme.»

«— Hayır, Nyuşa'yı da istemiyorum artık!» Bodmar, ona böyle bağırdı.

«— Yalnız kalmak istiyorum. Çekil kapıdan!»

«— Daha önce ne söylediğimi duydun, hepsi o kadar.»

«— Söyle öyleyse, nereye gittiğini.» Bodmar her şeyden vazgeçtiğini açıklar gibi omuzlarını kaldırdı.

«— Yarın Volgograd'a gideceğiz» dedi Yelena.

«— Hayır, ben Peryekopsskaya'da kalacağım.»

«— Senin pasaportun 10 hazirana kadardır. Senin Rusyada kalma sürenin kısaltılacağından dolayı kaygılanıyorum. Seni bir cani gibi bütün kuralların dışına çıkmakta serbest bırakacağım.»

Bodmar ellerini yukarı kaldırdı. Elleri Yelena'nın kanından kıpkırmızı olmuştu. Onlara korka korka baktı.

«— Senin yetkini bilmiyorum, fakat bunu daha üst makamlara danışmam gerektiğini biliyorum. Onlar tekrar beni sorguya çekecekler, ben de onlara doğrusunu söyleyeceğim. Ben bir Rus kızına gönül verdim, diyeceğim, size yakarırım: bırakın Rusyada kalayım. Sizin de bir gönlünüz var. Ben, Don kıyısında, uygun gördüğünüz bir işde ça-

lışırım. Köy tarım birliğinde, yol yapımında, Don kıyılarıyla ilgili işlerde... yeterki bırakın Nyuşa'nın yanında kalayım, ben.»

«— Senin gibi bir budalayı alaya alırlar, burda saklamazlar!» Yelena ayağa kalktı. Sargıyı hızla iterek yaranın üstüne getirdi: «Artık her şey bitti demektir» Yelena bir hedefe nişan alır gibi gözlerini yarı yarıya yumdu. «Ben yolculuğu burada kesiyorum! Bay Bodmar, Rus İçişleri Bakanlığının bir görevlisi olarak durumu bildiriyorum, hemen Volgograd'a giderek orada partinin basın bürosuna başvurmanız gerekiyor. Bunu yapmazsanız, bana verilen görevi yerine getirmek için, sizi orada polise teslim ederim. Size şunu da söyliyeyimki bu işi yapmaktan kaçınmanız UdSSR kuruluşuna karşı gelmek demektir. Hemen tutuklanır, yurdumuzun yasalarına göre cezaya çarptırılırsınız. Ne sizin büyükelçiliğiniz, ne de başka birisi sizi savunabilir, kurtarabilir. Anlıyormusunuz?»

«— Çok iyi.» Bodmar başını sallıyarak Yelena'ya baktı. Sonra odanın köşesinde, duvarda duran aynayı alarak Yelena'nın yüzüne tuttu.

Yelena gözlerini yumdu. Çıplak, şurasına burasına kan sıçramış gövdesi görülecek gibi değildi. Onun ne şekilde çöktüğünü, yıprandığını, aynadaki görüntüsünden daha iyi ortaya koyan bir şey olamazdı.

Boğuk bir sesle aynayı Bodmar'ın elinden kapıp aldığı gibi duvara fırlattı. Ayna param parça oldu, şangırdayan parçalar Yelena'nın önüne döküldü.

«— Yaşadığım sürece senden tiksineceğim!» dedi, kısık bir selse. «Senden, yada Nyuşa'dan değil... Alman olan her şeyden, Almanca konuşan, Alman görünen, Alman kokan her şeyden... Alman, bir ağıdır bu, beni yiyip bitiren bir ağı... evet Alman olan her şey, gelecekte de böyle olacak.» Kapıdan çekildi, ayağıyla kapıyı açtı. «Bas git!» diye bağırdı. «Git ineğinin yanına! Öbür gün seni Volgog-

rad'a götüreceğim, orada bütün halkın önünde, evet herkesin önünde senin yüzüne tüküreceğim! Git artık... git...»

Bodmar odadan çıktı. Evtimia ve Kolzov'un karşısına geldi... Kolzov «güzel köşe»de masaya dayanmış, serinlemek için başına ıslak bir havlu sarmıştı. Evtimia sessizce dua ediyordu. Bu sırada ermiş Vladimir'in tasviri önünde değil de Lenin'in resminin altında oturduğundan dolayı pek tedirgin de değildi. Nyuşa görünürlerde yoktu... yatak odasında sırtüstü uzanmış, elleriyle karyola başlığının demirlerinden birini sımsıkı tutmuş, gözlerini köşeye dikmişti.

İkimizi de öldürmeleri gerek, diye geçti içinden. Biz; Saşa ve ben, birbirimizden ayrılamayız artık...

Bodmar evden çıkarak bir süre küçük bahçede dolaştı. Kolzov'un bir bank koyduğu kiraz ağacının altında oturdu, bal kokuşlu, pırıl pırıl geceyi seyre koyuldu. Don'dan kıyılara dağılan su şırıltıları geliyordu.

Bodmar kendi kendine: Ne ülke, ne insanlar, dedi.

Heyy Tanrım... ben yitip gitmişim artık.

ONİKİNCİ BÖLÜM

Ertesi gün önemli bir şey olmadı. Kolzov elini bir şeye dokundurmadı.

Nyuşa ahırda çalıştı, Dimitri Grigoryeviç odasında gezindi, pencereden gelip geçenlere baktı. Evtimia öğle için güveç ve börek hazırladı. Yelena odasında yattı, epey sarsıldığı için biraz dinlenmesi, kendine gelmesi gerekiyordu. Kolu kımıldatamayacak kadar çok ağrıyordu. Birkaç defa yarasını sarmaya gelen Bodmar'ı kovdu.

«— Bırak beni, dokunma!» diye bağırdı kıvılcımlaşan gözleriyle ona baktı: «Bir de kangren mi olsun kolum? Bir Almanın insana dokunuşu bile ağıdır!»

Bodmar dört defa bu sözleri dinledi ve dört defa odadan kovuldu, çıktı. Beşinci defa geldiğinde karyolanın kıyısına oturur oturmaz Yelena dizine yumruğu indirdi.

Yelena yüzünü buruşturarak «pis pis Alman kokuyorsun.» diye bağırdı. Gerçekten de Bodmar'a karşı duyduğu tiksinti çok derinden, içinden geliyordu. «Bırak beni, yoksa imdat diye bağırır bütün köy halkını başına toplarım.»

«— Uzat kolunu» dedi Bodmar.

Yelena kolunu çekerek arkasına sakladı.

«— Senin her soluk alışın bile beni tiksindiriyor. Soluğundan iğreniyorum.» dedi. Sesi gırtlağı yırtılır gibi çıkıyordu.

«— Biliyorum. Fakat dünya hep gül kokmuyor ki.»

Sonra Yelena'nın elini tutup çekti, kız bağırdı, Bodmar'a bir yumruk indirdi. Bodmar sert bir hareketle Yelena'yı itti, sağlam kolunun üstüne oturarak onu kımıldayamaz duruma getirdi. «Hadi imdat diye bağır şimdi de» dedi. «Köy başıma toplansın, komşular seni kurtarmaya gelsin, hadi bağır bakalım. Yatağının önünde toplanarak gülüşsünler. Vay şehir yosması vay, desinler. Ne o, çok mu acıttı seni bu iki kişilik sıcacık yatakta, yavru? Bu kızın başına su dökmeli...» Sonra Yelena'nın sağa sola kayan gözlerine baktı, yaralı kolunu sımsıkı tuttu. «Yelena, kendine gel biraz, öyle deliliğe vurma işi. Biz medeni insanlar olmalıyız, böyle alabildiğine bağıran var mı, bizim dünyamız güneşte parlayan bir bakır levha gibi pırıl pırıl değil mi?»

«— Yanlış bu. Hepsi yanlış. Ben düşünmeye başladığım gündenberi aldatılmışım. Beni bugünkü duruma düşüren her şeyden tiksiniyorum, hepsinin Allah belâsını versin. Nyuşa'nın dünyasından kimin haberi var? Hiç kimsenin! Stepte öteye beriye sıçrayan bir kısrak gibi büyüdü. Ben neden başka türlüyüm? Niçin düşünüyorum? Niçin bu dünyaya bir ideoloji gözlüğüyle bakıyorum? Niçin hep Lenin'in, Stalin'in görüşlerini öğrendim. Seni seviyorum! Sar beni! Bir şey sorma bana! Unutalım her şeyi. Beni tanımakla günah işlediniz, evet hepsi, hepsi günah... içimde

bir şeytan var, onu kovamıyorum, tükeniyorum onun yüzünden.»

Kolunu isteksiz isteksiz uzattı, Bodmar kanlı sargıyı attı, yaranın üstüne ateşi giderici, serinletici bir merhem sürdü, sargıyı yeniledi, sonra alnını oğuşturdu, kısa bir duraklamadan sonra göğsüne kolanya sürdü, oğdu.

Yelena bütün bunlar yapılırken gözlerini yummuştu, yalnız sıra göğsünü oğuşturmaya gelince göz kapakları hızla titremeye başladı.

Bodmar, «akşama kadar bütün bu ağrılar geçecek» dedi, içini çekti ve Yelena'nın kısa kesilmiş siyah saçlarını okşadı.» Uyu artık... çok kan kaybetin...»

Yelena gözlerini yumarak başını eğdi. Konuştuğu zaman sesi bir tarla sıçanı gibi çıkıyordu.

«— Uyuyamıyorum.»

«— Sana uyuman için bir şey verebilir miyim?»

«— Elbette»

«— Bir hap»

«— Hayır. Bana bir öpücük ver»

Bodmar eğildi, Yelena'nın ince dudaklarını öptü. Bir ölününkiler kadar soğuktu dudakları. Bodmar ilk defa Nyuşa'yı gördüğü zaman geçirdiği sarsıntı gibi sarsıldı, titredi.

Bodmar dudaklarını Yelena'nın dudakları üzerinden iyice kaldırmadan «şimdi uyuyabilir misin?» diye sordu.

«— N'olur bir öpücük... daha...»

İkinci defa, üçüncü defa uzun uzun Yelena'yı öptü, yüreği küt küt vuruyordu. Dilini kızın küçücük dilinin ucuna değdirdi, Yelena, sanki Bodmar'ın dudaklarıyla dişleri arasından gönlüne gidecek bir yol arıyordu. Bodmar, Heyy Tanrım Yelena ile ilk tanıştığım günün duyguları yeniden mi başlıyor? diye düşündü. Oysa onların bitmesi gerekirdi.

Yanından ayrılırken elini Yelena'nın gözleri üstüne

koydu.

«— Uyu artık» dedi.

«— Şimdi uyurum artık, Git, çık dışarı... seni Alman köpeği!»

Oturma odasında Bodmar'ın başına gelecek vardı.

Kolzov suratını ekşiterek içeri aldığı bir konuktu bu. Kolzov çağrılmadan gelen herkesi böyle soğuk karşılardı.

Bodmar içeri girince konuk «o adam bu mu?» dedi ve Bodmar'a yırtıcı bir hayvan görmüş gibi şaşkın şaşkın baktı: «İri ve güçlü. Desene cümbüş var.»

Kolzov yaşlı adamı göstererek bir çalı gibi kalın bıyığını sıvazladı: «Anton Kristoforoviç Babukin», dedi ve biraz yumuşadı. «Büyük babamın dostudur. Tanrım ona daha yüz yıllık bir ömür versin»

Babukin, güleryüzle Bodmar'ı selâmladı, elindeki bastonla masanın bacağına tık tık vurdu. Rostov'dan Voroneş'e kadar bütün Don çevresinde yaşlı Babukin'i tanımayan yoktu. Herkes ona karşı çok değerli bir tarih kalıntısı gözüyle bakardı. Onun kaç yaşında olduğunu kimse bilmezdi. Köy papazı İfan kilise defterinde Babukin'in dört defa evlendiğini, dört karısının da öldüğünü gösterir bir yazı buldu. Babukin, Don kıyısında küçük bir evde otururdu. Evinin yanında atların su içtiği bir yalak vardı. Babukin, bu evin biraz eğik duran saman saçakları altında genç Kazaklara öğütler verirdi. Sözgelişi kızar «heyy sizi boş kafalılar!» diye bağırırdı: «Sizi kuyruksuz şeytanlar! Atlar yoncaları yedi, şimdi şişer karınları! Bütün gece inler dururlar artık, öyle mi? Tıpkı sizin taze ekmek yiyip üstüne bol bol içki içtiğiniz zaman olduğunuz gibi. Karınları bir sonbahar göğü gibi gürler durur! Kısrakların barsakları yok mu sanıyorsunuz?»

Babukin, attan çok iyi anlardı. Çarların önünde atlı oyunlara, gösterilere katılarak hüner gösteren en son Atamandı (*). Onun için birçok masallar anlatılır, büyük Prenses Olga Petronva zamanında yaşadığı, bir davranış yüzünden bir ağaca bağlandığı, bir süre kendisine su verilmediği söylenir. Yalnız, kendisi bu olayla ilgili olarak bir şey söylemez. «Bu gürültü de ne?» diye bağırırdı: «Atımla gidiyorum varacağımız yere kadar!» derdi.

Babukin'in saldırıları dillere destandı. 1914 te Almanlara, 1919 da Kızıllara, 1920 de Beyaz Ruslara karşı saldırmıştı... o zaman Babukin'in ne yapmak istediği, niçin çarpıştığı bilinmezdi. Nereye yiğit bir atlı aranırsa Babukin ordayda. Kızıl komiserin de yakın dostuydu, kilisede tasvirlerin önünde diz çökmüş, bunu yaptığı için onu kimseye kınayamamış, yanına sokulamamıştı. Çünkü Don kıyısında Babukin gibi kılıç kullanan kimse yoktu. Ne yaman kılıç kullandığını hırsızın biri ahırdan bir domuz yavrusu çaldığı zaman göstermişti.

«Hey!» diye gürlemiş, yaşı sekseni aşmasına karşılık elindeki eski, ağır Kazak kılıcıyla bir vuruşta hırsızın sol kulağını uçurmuştu. Çok ustaca indirdi kılıcı, baş kurtuldu, yalnız kulak gitti... onun bu ustaça kılıç sallayışı yıllarca sonra bile söylenir dururdu.

Şimdi Kolzov'un yanında, koltukta oturan Anton Kristoforoviç bastonunun sapı ile Bodmar'ı gösterdi.

«Delikanlım», dedi ve yavaşça Bodmar'ın göğsüne dokundu: «Ben buraya bizim alışageldiğimiz birtakım gelenekleri anlatmak, açıklamak için geldim. Biz, Don kıyısında yaşıyoruz, bizim damarlarımızda Kazak kanı dolaşır. Siz gençler bunu blimezsiniz, unuttunuz gitti. Bütün işçiler,

---

(*) Ataman: Don Kazakları'nın başında bulunan kimselere, ileri gelenlere verilen özel ad. Bunlar başkan veya muhtar durumunda olan kimselerdir

köylüler kolhoza bağlıdır, onun düzeni içinde iyi kötü çalışırlar. Benim kendi oğlum gibi yetiştirdiğim Dimitri Grigoryeviç de kolhoza bağlıdır! Evet durum acıklıdır! Fakat sen iyi bir insansın, bunu senin gözlerinden anlıyorum. Sen bu bölgede yönetici olaydın Don kıyısında kımse mısır pidesi yemezdi, herkes mutlu yaşardı». Konuşurken boğazına hava kaçtığı için birden geğirdi, hemen arkaya yaslandı. Kolzov gözlerini yorgana dikti, fakat sesini çıkarmadı.

«— Sizin sıkıntınızı anlıyorum», diyerek Babukin ellerini oğuşturdu. «Granya Nikolayeviç, Nyuşa ile evleneceğini ilân etti, fakat kız onu istemiyor. Bu yüzden Kolzov denen bu topal öküz ne yapacağını bilmiyor. Bütün köy halkı bu işin sonu ne olacak diye bekleyip duruyor. Granya kızı elde edecek, her şeyi gözüne alacak, veya düğün günü bu işten vazgeçecek mi? Herkese bu işi bana bırakın dedim. Ben her şeyi yoluna koyacağım. Bu budalaca çekişmeyi bırakın, biz bunu Kazak geleneklerine uygun bir biçimde sonuçlandırırız. Onlar bana pek inanmadı, aygırdan süt alınırsa bu iş de olur dediler. Üzüntüden ne yapacağımı şaşırdım... Kazaklar bir kız konusunda nasıl anlaşmaya varır kimse bilmiyor.»

«— Babacığım, biz ayrı, bambaşka bir zamanda yaşıyoruz», dedi Kolzov, yüksek sesle. «Burada düzen ve eğitimin sözü geçiyor.»

Yaşlı adam bir granit gibi diklendi:

«— Kazaklarda düzen yok mu?» diye çınlayan bir sesle bağırdı. «Oğlum-dinle!» Bodmar'ı ceketinden sımsıkı tutarak kendine doğru çekti. «Biz sizi yiğitçe başbaşa bırakacağız. Granya ve seni... karşı karşıya kalacaksınız. Daha önceleri yapıldığı gibi Don kıyısında bir alana gideceksiniz. Her biriniz kılıcını ve bir de çuval alacak... orada dövüşeceksiniz.»

Bodmar şaşırdı «düello...» dedi.

Kolzov yumruğunu masaya vurarak «bu yasaktır!» de-

di. Ben Belediye başkanı olarak bu çılgınca işi yasaklıyorum!»

«— O buna çılgınlık diyor!» dedi Babukin, bunu söylerken tiksindi Kolzov'dan. «Benim büyüttüğüm, yetiştirdiğim bir adam Kazak töresine çılgınlık diyor! Bu bana ağır geliyor... oysa ben Granya'ya söz verdim, onunla anlaştım...»

Kolzov sesi kesilircesine sordu:

«— Ne yaptın?»

«— Onunla konuştum elbette. Önce tuzağa düşürme, bu işin geleneği böyledir. Granya ikili birli konuşan, duraksayan bir adamdır. Ancak ben onu yola getirdim. Düello edecek. Tarım birliği samanlığının arkasında kılıçla idman yapıyor. Bir ağaçta çentikler açmış, oralara boş şişeler koymuş kılıçla onlara karşı düelloya hazırlanmak için idman yapıyor. İşte gittin... al sana! diyor kendi kendine...»

Babukin, yüzyılı aşkın bir zaman süresinin derin çizgiler çektiği solgun, kırışıklıklarla dolu elini Bodmar'a uzattı. Kolzov uzanan eli iterek kapıyı kapadı.

Kolzov «sen git atların kuyruklarına bak, onlarla ilgilen de bizi kendi başımıza bırak!» diye bağırdı. «Niçin boyuna saldırmayı, ortalığı allak bulak etmeyi, şunun bunun başına iş açmayı, karışık işler çıkarmayı düşünürsün, doğrusunu Tanrı bilir! Ben bunu yaptırmam, ben burada bir köy yöneticisiyim!»

Yaşlı Babukin bastonunu alarak odadan çıktı. Çok incinmiş, gücenmişti. Karanlıkta karşısına çıkan, onu uğurlamak isteyen Kolzov'a kızdı, yüzüne tükürdü. Ona bağırarak şöyle dedi:

«— Bana kalırsa bir bit bile senden daha iyidir. Hiç olmazsa insanı kaşındırır»

Kapıda bir süre durdu, Bodmara baktı.

«— Granya pazar sabahı, saat yedide Don kıyısına ge-

lecek. Bütün köy halkı orada toplanarak sizi seyredecek. Düelloya başlamak için buyruğu ben vereceğim» Meler gibi güldü, bir daha Kolzov'un çizmelerine tükürdü: «Don kıyısında korkaklığın yeri yoktur...»

Kolzov onu kapıya doğru çaprazlamasına itti, bir at bakıcısı gibi ileri geri konuştu. Arkasından Bodmar'a:

«— Ona bakma sakın, dedi. Yıllar onun aklını başından aldı, beyni sulandı.»

«— Ya Granya düelloya evet demişse?»

Bodmar ocak başında duran Evtimia'nın yanına oturdu. Evtimia ona bir bardak çay verdi, Bodmar çok susamış bir kimse gibi çayı içti. Düello, diye düşündü. Kazak kılıçlarıyla, Nyuşa olmasaydı bugün Yelena ile Volgograd'a gidecektim.

Bodmar ellerine baktı, ağır ve kıvrık Kazak kılıcını gözlerinin önüne getirdi. Nasıl tutulur, nasıl kulanılır bu konuda hiç bir şey bilmiyordu. Granya daha ilk vuruşta başını ikiye ayıracaktı, bu besbelliydi.

Evtimia pencereye dayanmış öfkesinden tir tir titriyordu:

«— Koca şeytan, şimdi, Plitoçek'e gitmiştir, dedi. Moginov ben de senin gibi düşünüyorum diye kandırmıştır onu. O şimdi ev ev dolaşıp halkı Don kıyısında, düello görmeye çağırıyordur. Asıl o topal keçiyi öldürmeli!»

Kolzov, «yıldırımın, salgınların öldürmediği kimseleri biz de öldüremeyiz» diye diretti. «Bizi iş göremez duruma getirdi. Bu işin tek çıkar yolu vardır: Bodmar'ın buradan kaçıp gitmesidir. Sayın Bodmar, Yelenuşka'nı (*) al ve buradan git. Bugün git... ben iki atlı bir araba veririm size. Yeterki buradan git.

«— Peki Nyuşa?»

«— Bu ne biçim soru? O, Granya ile evlenecek. Ger-

(*) Yelena.

çi Granya'ya bu konuda Nyuşa'nın suçsuz olduğunu anlatmak çok güç olacak. Fakat bu işin üstesinden geleceğim. Çünkü denenmiş bir binek atı bir yıllık taydan daha değerlidir.»

«— Ben kaçmam.» dedi Bodmar ve elindeki bardağı sobanın üstüne koydu: «Kolzov, sen, Nyuşa ile aramdaki ilişkiyi biliyorsun.»

Yemek tenceresinin yanında duran Evtimia «Heyy Tanrım, heyy!» diye içini çekti.

«— Ben, burada yanınızda kalmak için, Moskova'ya başvuracağım.»

«— Sen mi? Don'da? Peryekopsskaya'da...» Kolzov ağzını buruşturdu: «Sürekli mi?»

«— Evet sürekli, Dimitri Grigoryeviç.»

«— Benim evimde mi?»

«— Evinde kalmamı istersen, evet. Fakat ben, Nyuşa ve kendim için yeni bir ev yaparım».

«— Evde mi yapmak istiyorsun?»

«— Yarın Moskova'ya yazacağım. Sizden ayrılmak istemiyorum artık.»

«— Hey Tanrım, bir oğlum var demek!» Kolzov gözlerini oğuşturdu, bıyıkları titredi, sonra Bodmar'ı kucakladı, kendine doğru çekip göğsüne bastırdı: «Evtimia duyuyor musun, Bodmar burada kalıyor, bizde kalıyor.» diye bağırdı. Sevincinden titremeye başladı, sonra bir eyere dayanır gibi Bodmar'a yaslandı. Evtimia koşup Bodmar'a sarıldı, iki yanağından öptü, ona hayır dualar etti. Sonra da: «Peki düello ne olacak? Pazar günü düello'nun yapılması gerek, bugün cuma. Kolzov elini çabuk tut da düelloyu önle!» dedi.

«— Önlemek mi?» Kolzov geri çekildi, iki elini beline dayadı. «Düello olacak. Onu biz kazanacağız. Granya'nın kafasını kıracağım, herkes onun saman dolu bir çuval olduğunu görecek. Gerçek Kazaklar gibi dövüşeceğiz, de-

ğil mi? Gel oğlum, gel ahıra!» Sonra oyun oynar gibi Bodmar'ı tuttu. «Benim bir Kazak kılıcım vardır. Yağlanmış, bilenmiş, bir ustura kadar keskindir. Onunla idman yapalım, oğlum, tüyü bile keser atar. Bırak Granya ağaç kütüğüyle idman yapsın... biz pazar gününe kadar büyük bir ormanı bile keser biçeriz. Sen gel benimle oğlum...»

Bodmar'ı evden alıp yaşlı Babukin'i kışkırtan komşuların bakışları arasında bir daha kucakladı, şapur şupur öptü.

O bir saman alevi gibi bütün Peryekopsskaya köyüne yayılan bir öpüştü. Birkaç dakika içinde kunduracı Kalinev, Rebikov bu olayı duydu.

Yaşlı Babukin gittiği her yerde «Peryekopsskaya'da güzel bir gün göreceğiz» diyordu. «Burnuma tatlı tatlı bir Kazak teri kokusu geliyor. Biz uyumuşuz, hepimiz elli yıl uyumuşuz...»

Samanlıkta Bodmar sağ elinde Kazak kılıcı Nyuşa ve Kolzov'un önünde duruyor, kılıcı deniyordu. Kılıcı havada salladığı zaman ustalıkla hışırdatıyordu. Nyuşa'nın gözleri parlıyor, Kolzov el çırpıyordu:

«— İdman yapalım!» diye bağırıyordu boyuna. «Ben sana düelloda kılıç tutmayı öğretirim. Ben iyi kılıç kullanırım, bu konuda bana güven. Gel buraya, oğlum... bak, böyle sallanır kılıç!» Kolzov öyle bir kılıç salladıki Bodmar göremedi bile... Kılıç lâmbayı parçaladı. Bu nasıl kılıç sallanacağını göstermek için bir örnekti. Sonra daha çevik bir hareketle kılıcı havada döndürdü, kılıcın ağzı boylu boyunca şimşek gibi parladı, sonra keskin bir ses çıktı, kılıç havada şakladı, Kolzov meler gibi bir çığlık atarak geri geri gidip kuru otların üstüne düştü.

«— Nasıldı bu?» diye şaşkın şaşkın, kekeledi.

«— İkiyüzyirmi volt... artık Kazaklarda bu güç kalmadı demek.» Bodmar kılıcı yukarı kaldırdı, başparmağı ile ağzını yokladı. Kılıç çok keskindi, ağzında en küçük bir

çentik yoktu. Pazar günü baştanbaşa kana boyanacaktı...

«— Öyle olmalı mı?» dedi yavaşça ve Nyuşa'ya baktı. Nyuşa onun ne demek istediğini anlayınca, öte yana döndü:

«— Ben düşman değilim... fakat bizim mutlu olmamız için bir insanın ölmesi gerekli midir?»

«— Bunu ancak Granya belirtebilir.»

Sonra tekrar döndü, Bodmar'ın elinden kılıcı alarak koltuğunun altına koydu. «Biz artık düello etmekten vazgeçemeyiz, bunu yapamayız, Saşa. Durumu görmüyormusun?» Kolzov samanlıktan çıktığı sırada Bodmar eğildi, sonra Nyuşa'nın yanına gitti.

Yavaşça «evet durumu görüyorum», dedi. «Artık şerefimizden olamayız.»

Bahçeye doğru yürürlerken Bodmar «bu ülke beni yiyip bitirecek, diye geçti içinden, dövüşmek, kılıçla kendini savunmak için idman yapmak, eğitilmek. Ben bunu anlayamıyorum, fakat bu Don kıyısını gördüğümden beri bambaşka bir insan olmuşum, ben...

*
* *

Öğle yemeğinden sonra Kolzov, Bodmar'ın kılıç oynatmaktaki başarısını görünce onu övdü, Nyuşa gizlice ata binip «2. Şubat» köytarım birliğine gitti. Oysa evde kıra gideceğini, bir tay yakalayacağını, güzel bir deri getirip eyerci Luşkov'a vereceğini söyledi. «O deriden 3. çalışma birliği ustabaşılarından Anuşka Filipovna'ya güzel bir çanta yapılabilirdi. O da Nyuşa gibi Pazar günü evlenecekti. Bu, halk için bir eğlence, düğün dernek olacak.»

Yelena gene yatıyordu, Bodmar'ın sargılarını yenilemesine ses çıkarmadı. Gece korkulu bir rüya görüpte kolundaki sargıyı yarıya kadar sökmeseydi bir şey olmıyacaktı. Bodmar'ı tekrar elde etmek, kendine çekmek için

kararlı olduğunu, bu işi yapmayı iyice kafasına koyduğunu kimse bilmiyordu.

Yarasını sararken savaşın bitmediğini, daha çekişmelerin olabileceğini düşündü durdu. Bir çarpışmada yenildim, fakat daha savaşı kaybetmedim. Nyuşa da, ben de yaşıyoruz... Yaşadığımız, soluk aldığımız sürece bize rahatlık yok.

Kolzov, bahçede, yalnız başına kendi eski Kazak kılıcıyla idman yapıyordu. Kolunu kaldırarak bütün gücüyle savurduğu zaman bağırışı, kılıcın inerken çıkardığı hışırtı duyuluyordu.

Yaşlı Babukin gibi o da «hoy hoy!» diye haykırıyordu. Arada bir de sinirleri gıcırdayan, insanın kemiklerini törpüleyen «urrraaa» diye bir haykırış işitiliyordu. Kolzov bir masal kahramanı gibi gürler, paçavra ve kıtıklarla doldurduğu eski çuvallara karşı kılıçla saldırıya geçen, insan karnını deşer gibi çuvalları deşer, bunu yaparken de bir çocuk gibi didinir dururdu. Sonunda samanlıktan, mutfakta iş gören Evtimia'nın kulağına kadar gelen çok keskin bir ses duyuldu. Eski, sert bileği taşına çarpan kılıçtan çıkan sesti bu.

Evtimia sıkıldığı zaman öğüt almak için yanına uğradığı köy papazı İfan Matveyeviç babayı üzüntülü, tedirgin bir durumda buldu. Papaz kutsal tasvirlerin önünde diz çökmüş, ellerini sakalına götürmüş, gözlerini altınlı tasvirlere dikmişti: «Çok acıklı, çok üzücü bir olay bu», dedi kendi kendine. «Fakat hiçbir kutsal kişi düello yapılmasını istemez. Bunu biliyorum, benim içime bu doğdu... ermişler insanı sıkıntıdan, tuzaktan kurtarmak için yardım ederler... fakat düello için onlardan yardım istenmez. Bu bir alın yazısıdır, ben onu değiştiremem. Düello ne zaman, onu söyle?»

«— Pazar günü sabahın yedisinde.»

«— Kilisedeki törenden önce. Bu iyi.» Baba İfan bö-

bürlendi: «Ben büyük haç getirir orada bulunanların hepsini takdis ederim. Böyle bir olayı kutsal bir kişinin görmesi büyük bir avuntu kaynağıdır...»

Evtimia, baba İfan'ın elini öptükten sonra kiliseden ayrıldı. Fakat bir türlü tedirginliği gitmedi, üzüntüsü yatışmadı. Onun tek ümidi Kolzov'un bir Belediye Başkanı olarak düelloyu yasaklamasıydı. Fakat düello yapılması için halkta bir istek uyanmıştı, öyle ya bir yıldır Don nehrinin suları kabarmadı. Belki Kolzov da böyle düşünüyordu. Çünkü o boyuna idman yapıyor, samandan toplar yapıp kılıçla parçalıyor, eski elbiseler şapkalar giydirdiği ağaçtan tomruklarına karşı kılıç oynatarak saldırıyor, haykırarak onları biçiyor, deşiyor, ağacı yaralıyor, geri çekiliyor, ileri atılıyor, kılıç vuruşlarıyla eski bileği taşından keskin sesler çıkarıyor.

Bu yüzden Kolzov'un evinin çevresinde küçük bir kalabalık toplandı. Yoldan geçen herkes bir defa olsun çitin üstünden içeri, bahçeye bakıyordu.

Peryekopsskayada herkes, canım bırakın eğlensinler biraz, diye birbirine fısıldıyordu. Türkü çağırsınlar, ağaç dallarını vursunlar, hoplasınlar zıplasınlar... nasıl olsa pazar günü evlerinden bir ölü çıkacak.

Nyuşa «2 şubat» köy tarım birliğinin büyük çiftliğine girdigi, atını 3 numaralı eve yöneltti̇ği zaman köyde böyle düşünülüyordu. Onunla karşılaşan bütün erkekler, kadınlar onu tanıyor, ona selâm veriyor, bu mutlu nişanlılığından dolayı onu kutluyor, göz kırpıyorlardı. Bunlar arasında sarışın Almanın, Kolzov'un evinde olduğunu bilmeyen kim vardı? Yalnız köy tarım birliğinden, astımlı olması ve ayaklarının çok terlemesi sebebiyle peynir yapımevi yöneticiliğine getirilen, şişko bay Pepkinev kendine güvenen kimselerin içinde alaycı bir dille dediki: «— Kim anlıyor bu bizim Kolzov'un ne olduğunu? Bir Alman! Bir Gazeteci! Öyle mi, o budalanın biri değil mi? Şunu açıkça söyleye-

yim ki o partinin başına bir iş açacak. Adam partiyle, köy kuruluşlarıyla ilgili bilgiler alacak, içimizi dışımızı öğrenecek. Ben Kolzov'un güvenilir bir kimse olduğuna pek inanamıyorum, o tekin adam degildir!»

Granya odasında, yaşlı Babukin'in kendisine verdiği kılıcı siliyor, parlatıyordu. Pencerenin yanına gelipte kılıcı ışığa tuttuğu zaman pırıl pırıl ışıyordu. Tam bu sırada Nyuşa içeri girdi. Granya öyle şaşırdıki ağzı açık kaldı... Nyuşa buraya, onun odasına ilk defa geliyordu.

«— Yavrum!» diye bağırarak kollarını açtı. «Bana mı geldin? Bu ne mutlu bir gün değil mi? Cuma öyle mi? Bu günü takvime altınla yazacağım.»

Sonra Kazak kılıcını yatağın üstüne koyarak Nyuşa'yı sarılıp öpmek istedi, fakat Nyuşa onu hızla itti, öylesine sarstıki Granya birden kendini toparladı.

Granya'nın eski durumunu bilen kimse onu bir de şimdi görse şaşar kalırdı. Öylesine yüzü değişmişti. Yüzünde çok yaşlanmış bir insan görünüşü vardı. Sağlık memuru yüzündeki yanık kabarcıklarını patlatmış fakat derisi yanmış, kavrulmuş bir elmaya dönmüştü. Granya'nın yüzü şimdi buruşturulmuş bir gazeteyi andırıyordu. Yüzüne sürülen yağın pek tesiri olmamış, derin yara izleri olduğu gibi kalmıştı. Yanık daha çok yüz sinirlerini bozmuş, bu yüzden her aynaya baktıkça Granya derin bir üzüntüye kapılıyor, başını omuzlarına, içe doğru çekiyor «Almanı öldüreceğim! Benim daha nem kaldı artık? Bir de yüzümün bu durumuyla suçlu oldum» diyordu.

«— Yeter artık» dedi Nyuşa ve Granya'nın önünden geçerek pencereye gitti, pencere açıktı. «Sen Saşa ile düello yapmak mı istiyorsun, bakalım?»

Granya derin bir tutkuyla:

«— Ben Saşa maşa bilmem, ben yalnız pis pis kokan bir Alman keçisi tanırım, onun da boynuzlarını kıracağım, nasıl korktuğunu görecek herkes, görecek!».

Nyuşa yavaşça «niçin?» diye sordu.

Granya kendinden geçercesine Nyuşa'yı süzdü. Nyuşa kısa, yumuşak çizmeler çekmiş, mavi Kazak şalvarı giymişti. Üstünde Evtimia'nın koyun yününden ördüğü kırmızı bir kazak vardı. Sarı saçlarını top edip ensesinin üstünde, eski bir deri şeritle bağlamıştı.

Granya kendinden geçmiş, kısık bir sesle:

«— Sen ne güzelsin Nyuşa» dedi. «Allah kahretsin, güzelsin, güzel! Hâlâ bana niçin Alman köpeğini param parça edeceğimi soruyorsun, öyle mi?»

Nyuşa açık pencereye yaslandı, ellerini pencere duvarına dayadı:

«— Herkes, senin beni ele geçirmen için tek başına savaşmayı göze aldığını söylüyor.»

Granya, «söylendiği gibidir Nyuşa», dedi.

«— Şunu iyi bil ki bu dövüşmekle, vuruşmakla olacak iş değil. Bu, Don kıyısında insana korku salan budalaca bir döğüştür. Sana erkekçe şunu söylemeye geldimki, sen daha önce kaybettiğin gibi, bunda da kazanamayacaksın, anladın mı.»

Granya başını öne eğdi, derin derin düşündü. Ne diyor bu kız diye mırıldandı. Bir olur aydın, okumuş bir kimse gibi konuşur, şimdi de benim gibi Don kıyısında samanlıkta otlar arasında, ahırda büyümüş birine benziyor düpedüz.

Granya aşağıdan yukarı doğru Nyuşa'yı süzerek «kaybolan nedir?» dedi. Öyle boğuk, öyle korkunç bir soluk alışı vardı ki, neden böyle yaptığını kestirmek güçtü.

«— Ben» dedi Nyuşa açık seçik bir sesle.

«— Sen mi?»

Granyanın yüzünü bir kızıllık kapladı. Dudakları, ağzı, gözleri, çenesi titremeye, oynamaya başladı: «Nyuşa... Tanrı anası Meryem, şeytan, kutsal varlıklar, cennet ve

cehennem, yardım dilediğim her şey... Nyuşa... bunlar yok mudur...»

«— Vardır, doğrudur Granya. İnanır mısın, onlar olmasa ben de sana koşar gelirdim?»

«— Onlar-yok-tur-yok.» diye homurdandı Granya. Sonra kollarını havaya kaldırdı, saçlarını yoldu, ayakta bir süre sallandı: «Demek sen onunla o işi gördün öyle mi?»

«— Evet, Granya... hayatımda bu işi ilk defa yaptım...»

«— Onu da bir Almanla öyle mi?» diye gürledi. «Pazarlıkta olmayan bir Almanla! Vay orospu vay, vay seni zavallı orospu vay! Onun için bok gibi kokuyorsun! Buraya koşup gelen bir Almanla...»

Granya şöyle bir dolandı, sonra kendini yatağa attı, oturdu, yaşlı Babukin'in verdiği Kazak kılıcını aldı içi alev alev tutuşan başının üstünde döndürdü. Gözleri oyuklarından dışarı fırlamış, faltaşı gibi açılmış, ağzından salyalar akıyor şişkin boynundan yakalarına dökülüyordu.

Sonra Nyuşa'ya döndü, kılıcı öteki eline aldı, geldi kızın önünde dikildi. Kızın karşısında yüzlerce yıl önce, bir suçlunun önünde kılıç tutan elini havaya kaldırarak bir vuruşta başını gövdesinden ayırmadan önce dikilen bir cellat gibi duruyordu.

Granya ulur gibi bağırdı:

«— Söyle, bir daha söyle, gözlerimin içine bakarak söyle... bir Almanla yatıp kalktın, orospuluk ettin öyle mi?»

Nyuşa ona doğru bir adım ilerledi, başını arkaya attı. Kılıç bu öğle güneşinde soğuk, mavi gümüşlü, bir ışık yıldırım çarpmışa döndürdü:

«— Ben onun karısıyım.»

Sonra başını kaldırdı, havaya kalkan kılıcın ağzına bak-

tı. Kılık bu öğle güneşinde soğuk, mavi gümüşlü, bir ışık gibi parlıyordu.

Hadi vur, diye geçti içinden. Bir daha vur, seni alçak herif. Kılıcı vurma değil, şöyle bırakıversen bile, başımı omuzlarıma kadar ikiye bölmeye yeter.

Yavaşça «onu seviyorum», dedi. Bu söz Granya'nın yüreğini parçaladı. «Evet onu canımdan çok seviyorum...»

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

«2 şubat» köy tarım birliği ustabaşısı Nikolai Vasiliyeviç Sadovyev her zaman iyi şeyler düşünen, iş için iyi taslaklar çizen, herkese karşı güler yüz gösteren, kendini tutan, çok seyrek olarak acı söz söyleyen, herkese selâm veren bir insandı. ölçülü davranmayı bilir, bütün bunlara karşılık gene değeri bilinmez, pırıl pırıl yüreğini kimse anlamazdı. Onun da alınyazısı buydu.

İşte bu adam, bugün öğleden önce köy tarım birliği çiftliğine, oradan da kooperatif satış mağazasına gitti. İşini bitirmiş, emekliye ayrılmış bir kimse olduğu için bahar gelipte yeşeren kırlarda bir atın oğlak gibi sıçrayıp dolaştığını görünce yūz gram votka içmek, biraz eğlenmek, sevinmek istedi.

«Hoy, hoy» dedi, kollarını açıp gelen atı göstererek

şöyle söyledi: bak, bak ulan, biri geliyor, bir erkek, seni yakalayacak. Kes sesini de olduğun yerde dur, Allah belânı versin! Sonra, geniş adımlarla, kısrağa doğru yürüdü. Bir de ne görsün, kısrak Kazaklardaki gibi eyerlenmiş, eyerin yanından bir de kement asılıyor, Önce 3. numaralı evin çevresinde seke seke dolaştı, sonra bir iki defa düdük öttürür gibi kişnedi, ayaklarını kumlu toprağa dayadı, başını öne eğerek Sadovyev'e öfkeli öfkeli baktı. İri yuvarlak gözlerinden kıvılcımlar saçılıyor, kulaklarını arkaya yapıştırmış, burun delikleri gerile gerile soluyordu.

Nikolai Vasiliyeviç atın önünde durdu, çevresine bakındı. At geniş alanda yalnız duruyordu. Bu zamanda bütün dişi, erkek işçiler tarlalarda, ahırlardadır, makine işçileri, ustalar makinelerinin başında, onları onarmakta, kullanmakta, çalışmaktadır. Gece vardiyasından dönen işçiler ya uyuyor, ya evlerinde dama, satranç oynuyor yirmi kadar kadın ise mutfaklarında patates soyuyor, aşçı Poliakoviç ise yedi yardımcısı ile büyük kazanlarda yemek pişiriyor... bunların dışında Sadovyev'in yardım edebileceği, onu çağırabilecek kimse yoktur.

Sadovyev «yoksa sen bana kurulmuş güzel bir tuzak mısın» diye düşünerek yavaş yavaş, adım adım ata yaklaştı. Senin sürücünü kıçına sokmalı... seni bir defa bile iyi bağlayamamış. Nereye saklandı o, hee? Öyle benzer ki sen bir Kazak köyünden geliyorsun. Öyle alev alev yanan gözlerle bakma bana, bok!»

Sadoyev, atı kendine alıştırmak için yemler gibi ağzını şapırdatmaya, parmaklarıyla ona birşey veriyormuş gibi yapmaya başladı. Ancak kısrak en küçük bir tepki göstermedi. Ayaklarını yere vurdu, eşindi, Sadovyev'in üstüne sıçradı.

Nikolai Vasiliyeviç kendini vargücüyle yana attı, atın havada halkalar çizen nallarından güçlükle kurtuldu, yere balıklama atladı, bir varilin arkasına sığındı, orada büzü-

lüp oturdu. Sonra yere çömeldi. Yüzünü buruşturarak 3. numarlı evin önünde delicesine sağa sola bakıp kişneyen bu azgın kısrağa bakadurdu.

Sadovyev içinden, senin canına okurdum ama neyse dedi. Kimse de darılmazdı... hayvanlar azgındır, bu yüzden burunlarına gem takılır. Uysal, uslu bir at yoktur. Körolası şeytan, bu hayvan buraya nereden geldi? Bu Allahın belâsı kimindir? Onun binicisi bu evlerden birinde oturuyor olmalı. Kim bilir belki de bir kadınla yatağa girmiş tadını çıkarıyor, Allahın belâsı kısrağı da buraların altını üstüne getirsin.

Sadovyev yavaşça varilin arkasından öne doğru yürüdü, atın biraz uzağından giderek 3 numaralı eve kaçtı. Önce «dışarda duran bu bok kısrak kimindir?» diye bağırmayı düşündü, sonra aklına başka bir şey gelince bundan vazgeçti. Granya'yı yardıma çağırayım, dedi. Granya artık bir Kazak değilse de babası Kazaktı, damarlarında onun kanı vardır.

Sadovyev girişin arkasından dolaşıp Varvarink'in odasının yanına geldi. Yavaşça kapıya vurdu, sonra hiç bir şey düşünmeden, her şeyi aklından çıkararak kapıyı açtı. Sonra birden geriye çekildi, sesi yettiğince bağırdı, o sırada arkasından gelen kısrağın savurduğu yaman bir çifteyle ileri fırladı.

Granya Nikolayeviç bu sırada nerdeyse kızın başını parlayan bir Kazak kılıcıyla uçuruyordu. Kılıcı iki eliyle başının üstüne kaldırmış, gözleri oyuklarından fırlamış, yüzü sulanan bir hamur gibi vıcıklaşmıştı. Öylesine korkunç bir görünüşü vardı. Kız ise kılı bile kıpırdamadan önünde duruyor, başını arkaya atmış, Granya'nın davranışına hiç mi hiç aldırmıyor, sanki güzel başının uçurulmasını bekliyordu.

Daha önce de söylendiği gibi Sadovyev yardım seven, babacan bir insandı. Hiç duraklamadan Granya'nın

üstüne atladı, bütün gücüyle iterek onu yatağa düşürdü, elinden kılıcı kaptı. Sonra sanki kılıç değil de gelişi güzel bir silâhmış gibi havada sallayarak pencereden dışarı fırlattı.

3 numaralı evin arkasında, aşağıda gölgede evin duvarı dibinde yaşlı Popov oturmuş çoraplarını onarıyordu. Duldu, bu sıkıcı işten onu kimse alıkoyamazdı. Kan tere batar, iğneyi çorabın ilmikleri arasında açılan deliklere sokar çıkarır, yırtıkları onarır, arada bir düşünceli düşünceli çevresine bakar dururdu. Yaşlı erkekler her zaman bir şeyler düşünürler, onların ne düşündüklerini, nasıl bir felsefe yaptıklarını ancak Tanrı bilir. Ancak Popov şimdi, Olga adlı inek bu yıl kazasız belâsız buzağılayacak mı diye düşünüyordu. Çevre için bu çok önemli bir olaydı, çünkü Olga bugüne kadar güzel bir kentli kadın gibi hep güç doğumlar yapar, herkesi kaygılandırırdı. İşte Popov tam bunları düşünürken önüne bir Kazak kılıcı düşüverdi. Kılıç, Popov'un çizmelerinin iki santim ötesine yere saplandı. Önce sallanan sonra titreyen kılıç güneşte parlıyordu.

Yaşlı Popov havada bir takla attı, sonra göğe baktı. Gök mavi ve pırıl pırıldı, yalnız evin üstünde küçük bir bulut vardı. Popov birden apışıp kaldı. Onun için gökten yağmur yerine Kazak kılıçlarının düşmesi yeni, görülmemiş bir olaydı. Sonra bütün olup bitenlerini anlatmak için hemen köy tarım birliğinin kantinine kaçtı.

«— Gökten kılıç yağıyor!» diye kapıda vargücüyle bağırdı: «Kardeşler, beni sabah sabah içmiş, kendinden geçmiş biri sanmayın. Evin üstüne bir bulut geldi, sonra buluttan bir Kazak kılıcı düştü. Ben Rostov Kazaklarının yanındayken o kılıçla eğitim gördüm, savaştım. Kılıcı görür görmez tanıdım şimdi. Kardeşler and içerim ki sarhoş değilim, kılıç o kılıç!»

Bu yaşlı adamı kantine çekip bir iskemleye oturttuktan sonra başından aşağı su döktüler. Popov bir boğa gibi böğürdü, yalnız kendisini beş kişi sımsıkı tuttuğu için elinden bir şey gelmiyordu.

Tam bu sırada Granya'nın odasında boşuna, gereksiz bir kavgadır gidiyordu. Sadovyev sanki kendisine bir madalya verilecekmiş gibi yaralı Varvarink'le boğuşup duruyordu. Bir keresinde Granya'yı yatağa yıkıp burnuna yumruğu indirdi. Sonra kıza döndü, onun Nyuşa Kolzova olduğunu anladı. Kız mavi gözlerini yırtacasına açmış, duvara yaslanmış duruyor, uzun, sarı saçlarını buruyordu.

Sadovyev işin iç yüzünü kavrar gibi oldu. Moskovadan buraya bir otomobil geldiği gündenberi Kolzov'un evinde olup bitenleri, kargaşalıkları şu elli kilometrelik çevre içinde bilmeyen kim vardı ki?

Sadovyev, Granya'nın yüzüne karşı «dangalak herif!» diye bağırdı: «Kendine gel, adam ol, bir erkeğin bir kıza kılıçla saldırması ne demek? Şimdi suratını çarşamba pazarına çeviririm senin!»

Bir defa daha vurdu Granya'ya, fakat bu vuruş, sınırsız bir öfkeye kapılan delikanlının sabrını taşırdı, dengesi bozuldu, göğüs boşluğuna inecek bir dördüncü yumruğun soluğunu kesmesine meydan vermedi. Kollarını açmış, bacakları yaylanıp dururken birden havaya sıçradı, burnundan boşalan kan patlayan dudaklarına, ağzına doğru akmaya başladı. Hiç hoş bir görünüşü yoktu. Bu durum Sadovyev'in içini sızlattı.

Yumuşak bir sesle «kusura bakma kardeş» dedi. Yataktan indi. Ellerini pantolonuna sildi. «Fakat davranışın pek de iyi değildi» dedi. Sonra Nyuşa'ya döndü, giydiği Kazak elbiselerine baktı, parmağını omuzuna değdirerek.

«— Dışarda duran o bok at senin midir?»

«— O çok yumuşak, sevimli bir hayvandır.» Nyuşa ellerini şalvarının ceplerine soktu: «Sana bir şey mi yaptı Ptizuçka?»

«— Şeytana kalkmış melek diyorsun sen de! Nerdeyse beni öldürecekti!» dedi Sadovyev.

«— Onu kışkırtmamak gerek.»

«— Hayır, ipini kopararak yanından geçen, önüne gelen herkese saldırıyor. Biri çıkar da onu kurşunlarsa şaşma.»

«— Yapabilir.» Nyuşa'nın sesi tavuklara yem verirken çıkarılan ses gibi çınlıyordu: «Onu yapacak olan daha anasından doğmamış, alnına kurşunu yememek için çok uzaklara gitmesi gerekir öyle birinin.»

Granya yatakta biraz kımıldadı. Kalktı oturdu, leğenin üzerine eğildi, burnuna ıslak bir bez tuttu. Bir aralık gözü Nyuşa'ya takıldı. Göğsünden boğuk bir inilti çıktı. Sadovyev hemen kendini kıza siper etti.

«— Kızı öldürmeyi kuruyorsun öyle mi?» diye sordu Sadovyev.

Granya burnuna tuttuğu ıslak bezi kaldırmadan «evet», dedi. «Tanrının bildiği kuldan saklanmaz, bu işleri hep o getirdi başıma.»

«— Seninle evlenmek istemiyor da ondan mı?» Sadovyev eliyle alnına dokundu: «Ne zamandanberi kılıç zoruyla kadın yatağa çekiliyor?»

«— Ama o bir Almanla yattı!» Bu olayı düşündükçe Granya'nın yüreği yanıyor, gözlerinden ateş çıkıyordu. Birden sarsıldı, büküldü: «Evet bir kapitalistle yattı o, Nikolai Vasiliyeviç!»

Sadovyev, «kapitalistler de bizim gibi insandır» dedi ve göz ucuyla Nyuşa'ya baktı: «Alman da bir insandır, bunu kim yalanlayabilir? Granya, sevginin yurdu, milleti yoktur. Kim bilir belki de Lenin'in büyük bir yanılgısı dilin-

den düşürmediği şu sözde saklıdır: dünyayı ele geçirmek! Bu iyi. Fakat birbirinizi sevin, sevilin dese daha iyi olurdu Seven kötülük etmez, sevgi dökülen kandan daha sıcaktır. Bu konuda derin derin düşünmek gerek Granya. Değişik birliklerden kurulu ordularla yapılan savaşlar insanları yerinden yurdundan eder. Allah belâsını versin, olmaz olsun bu saldırılar! En büyük meseleler kucaklaşmalarla çözümlenebilir!»

Granya «Yerin dibine geçsin!» diye bağırarak pencereye gitti. Dışarda yere çakılı Kazak kılıcını gördü. Orada kılıcı görür görmez Bodmar'la yapacağı düelloyu hatırlayarak büsbütün çılgına dündü. Onu öldürmüşüm, bundan ne çıkacak, diye düşündü. Nyuşa, gönül isteğiyle benim karım olmayacak, yada her zaman onu ezecek, hırpalayacak mıyım?

Granya başını çevirerek pencereden dışarı baktı.

Sadovyev'e «kılıcı getir, Babukin'e ver dedi, Kılıcı yağlasın, silsin, ağzına bulaşan tozu toprağı alsın.»

Nyuşa derin bir soluk aldı. Yüzü gözü güldü:

«— Sonunda biraz akıl girdi kafana dedi, geldin kendine.»

Granya ona bakmadı bile can çekişen bir at gibi içini çekti. Yüzüne ıslak bir havlu tutarak odada bir süre dolaştı, bu işin nereye varacağını bilmiyordu. Nyuşa'dan elçekmişti artık... fakat dostlar, tanıdıklar, tarım birliğindeki işçiler, komşular, Peryekopsskaya'da oturan halk, bütün düğüne çağırdıkları. Bu Almanın karşısında apaçık bir yenilgi demektir, bir yüzkarasıdır, kovulmuş bir nişanlı olmak, erkeklik şerefini yitirmektir. Bundan sonra herkes onu alçak, boş bir çuval, yüz bulmamış bir aşık sayacak... Allah belâsını versin, artık başka bir yere gitmeli, ya Kazakistan'a, ya Voroneş'e, veya Asovş denizi kıyılarına. Artık bundan sonra Don kıyısında ona yer yoktu. Öyle sanıyorduki halk sokakta çiftleşen iki köpeği görünce, ona dönerek «Bak

Granya, bunlardan öğren işte, erkekle kadın da böyle yaparlar» diyeceklerdir.

Granya derin bir iç çekti, bir türlü yapacağı işi kestiremedi. Nyuşa artık onun değildi, fakat Almanın da olmamalıydı. Onu şöyle yalnız başına bir yerde yakalayıp bu pıs herifin sopayla kemiklerini kırmalı, gebertmeli onu. İnsan şerefini ancak bölye kurtarır.

Sadovyev kapıda durmuş sağa sola salınan Granya'ya bakıyordu. Nyuşa ile onu yalnız bırakmayı, kılıcı gidip almak için bir iki dakika bile yanlarından ayrılmayı göze alamıyordu. Nyuşa ona doğru eğildi:

«— Durgunlaştı, kendine geldi, dedi. Size çok teşekkür ederim Nikolai Vasilyeviç. O kaynayan bir kazan gibidir... ocaktan alınınca kaynaması durur.»

Oysa Sadovyev, böyle düşünmüyordu. Buna karşılık hemen odadan dışarı çıktı, evin çevresini dolaşarak kılıcı kakıldığı yerden alıp hızla geri döndü. Granya yatağın üstüne oturmuş, oldukça korkunç bir görünüşü vardı. Sadovyev'den yediği yumruk burnunun biçimini değiştirmişti.. yüzü biraz çarpılmış, yanan, buruşan derisi insanı acındırıyordu, ne de olsa Granya da bir insandı.

«— Kılıç yaşlı Babukin'in midir?» diye sordu Sadovyev, sonra onu havada salladı: «Düello yapma düşüncesini ortaya atan o değil mi? Bu budalalıklar hep o moruktan çıkar! Onu bana bırak Granya... kılıcı ona geri götürür, onu kılıçla traş ederim. Şimdi yat, uzan biraz, ben sağlık memurunu çağırır yaranı sardırırım, öfkelenip kendi kendini yeme.» Sonra ellerini şalvarının ceplerine sokup duvara yalsanan Nyuşa'ya döndü: «Sen de benimle gel çık dışarı! Dört ayaklı şeytanına binerek köyün yolunu tut bakalım! Burada ne işin var artık? Bir erkeği, bir Kazağı mahvettin... bu bir kadının hayatında sınırı aşması, kendinden beklenenden fazlasını yapması demektir. Hadi bakalım kıçına kına yak şimdi...»

Nyuşa başını kaldırdı. Vahşi bakışlarını Sadovyev'e çevirdi. Sadovyev ona: «böyle bir kadından insanı Allah korusun. Seninle yatacağına şeytanla sevişirim daha iyi.» dedi.

Nyuşa ona doğru ilerleyince Granya başını iki omuzunun arasına çekti. Nyuşa elini Granya'nın kıvırcık saçlı başına koydu, Granya yıldırım çarpmış gibi sarsıldı!

«— Çok üzgünüm, Granuşa», dedi yavaşça, Biliyorum, ben bambaşka bir kızım. Fakat başka türlü davranmak elimde mi? Gönlüme söz geçirmek elimde mi? Beni ne kadar çok sevdiğini biliyorum... Fakat sana baktıkça buz kesiliyorum, ısınamıyorum, yakınlık duyamıyorum sana. Bütün günlerimizi birbirimize zehir mi edelim?»

Granya başını eğdi ve sesini çıkarmadı. Kapıda duran Sadovyev gitmesi için Nyuşa'ya göz etti. Nyuşa odadan çıktı.

At, dışarda, evin önünde hala azıtıp duruyor. Mutfağın önünde dört erkek atın çevresini almış duruyor, at nallarını parlatarak salladığı çiftelerle kendini koruyordu.

İçlerinden biri «bu Allahın belâsı hayvanı keselim!» dedi ve uzun bir bıçakla atın yanına sokuldu: «Tutun onu, bağrını deşeyim!»

Nyuşa sarı saçlarını arkaya attı, kendini sımsıkı tutmaya çalışan Sadovyev'in elinden kurtuldu. «Tabancası olan yok mu içinizde?» diye Sadovyev, atın çevresinde toplananlara bağırdı.

Nyuşa sessiz ve açık adımlarla azgınlaşan atın yanına gitti. İnceden bir ıslık çaldı. Islık erkeklerin yüreğine işler gibiydi. Çıldırmış bir kocakarı gibi yerinde duramayan hayvan sağrılarını titreterek durdu, kulaklarını dikti, sonra başını çevirdi. Nyuşa bir defa daha ıslık çaldı, at keskin bir kişnemeyle ıslığa karşılık verdi. Bir kuzu gibi Nyuşa'nın yanına geldi. Kız eyere atladı. Önce atın boynunu okşadı, sonra sol elini iki kulağının arasına koydu.

Herkesin duyduğu yüksek bir sesle «Sevgilim benim!» dedi. «Hadi şimdi uç bakalım steplerin üzerinde sürülere doğru»

At, Nyuşa'nın ıslığını anladı. Boynunu ileri uzattı, sonra bir kasırga gibi tozu dumana katarak Nyuşa ile çiftlikten uzaklaştı. Arkada Sadovyev ve mutfaktan çıkan adamların üzerini kaplayan bir toz bulutu kaldı.

İçlerinden biri gözlerini yerden kaldırarak «bu bir Kazak kadını» dedi: «Onların erkeklerini yatakta nasıl sımsıkı sardıklarını anlatan bir masal dinledim ben.»

«İlkin gem vururlar kocalarına» dedi, içlerinden biri ve güldü. Bir başkası «yatağa idman yapa yapa giderler» dedi: «Bütün Kazak kadınlarının kıçlarında morarmış çimdik yerlerinin bulunduğunu içinizde gören var mı?»

Hepsi gülerek mutfağa döndüler. Sadovyev de oradan uzaklaştı. Mağazaya yüz gram votkasını almaya geldi. İyi bir iş başardığını düşündü.

Yaşlı Popov için durum başkaydı. Sonunda, kantinde bulunanları gökten yanına düşen Kazak kılıcını görebileceklerine inandırdı. On kişi 3 numaralı evin arkasına geldiler. Orada yaşlı Popov'un iskemlesini, yerde yatan yarı onarılmış çorabı gördüler, fakat ortalıkta Kazak kılıcı diye birşey yoktu. Kılıcı Sadovyev alıp götürmüştü.

Yaşlı Popov kılıcın saplanıp titrediği yere iyice baktı, sonra gözlerini oğuşturdu...

«— Buradaydı!» dedi, sonra iskemlesini gösterdi. «Dostlarım işte buradaydı. Burada oturmuş çoraplarımı onarıyordum, birden gökten kılıç yağmaya başladı, ayağının başparmağının iki santim ötesine düştü. Andolsun ki düştü, gördüm...»

On kişi bakıştılar, yaşlı Popov'un çevresini sardılar, büyük bir deniz dalgası gibi başına üşüştüler. «Dostlar!» diye gürler gibi bağırdı Popov: «Ben pınar suyu gibi pırıl pırıl bir insanım! Sabah sabah kafayı çekmedim!»

Sonra sustu, üç beş dakika sağı solu tekmeledi, iskemlesine oturarak çorabını onarmaya koyuldu. Onun alınyazısı buydu, bu yüzden kimse üstüne varmazdı, yaradılıştan aptaldı. Popov kendini bir şehid sayar, bütün yergilere, sataşmalara katlanırdı.

Ne zaman mavi, ışıl ışıl güneş ışınlarıyla aydınlanan gökte bir bulut görse, bulut onun üzerine doğru gelse, hemen bir damın altına sığınır, yeni bir mucize beklerdi.

Fakat gökten Kazak kalıcı düşmezdi.

Öğleye doğru Nyuşa güzel, siyah benekli bir tayı yanına alarak sürülerin bulunduğu yerden eve döndü. Eyerci Luşkov tayın derisini inceledi, Kolzov'un at yetiştirmedeki başarısını beğendi. Tayın daha canlıyken derisinin parasını ödedi. Tay Luşkov'un evinin arkasına götürülüp bir ağaca bağlandıktan sonda öldürüldü. Ayakları normal insan büyüklüğünde olmadığı için askerken çizmeleri elde dikilen, iki metre boyunda bir adam olan Luşkov işi uzatmadan büyük bir çekiç alıp tayın alnının ortasına vurdu. Tay hemen ölüverdi. Yere cansız yıkıldı.. Hayvanlara karşı uyanan sevgi duygusunu tedirgin etmemek için tayın böyle acı çektirmeden öldürüldüğünü söylemek gereklidir.

Nyuşa bu öldürme olayını görmedi... o Luşkov'un verdiği rubleleri alır almaz oradan uzaklaşmıştı.

Bodmar evde, kesilen kolu çok ağrımaya başlayan, Yelena'nın yatağının kıyısına oturmuştu. Yelena, yakınmalı bir sesle, kolunun azıcık bir kımıldatmayla bile çok ağrıdığını söyledi. Vakit geçirmek için Bodmar'dan hayatı ile ilgili hikâyeler anlatmasını istedi. Nyuşa onların oturdukları odaya gitmeye kalkınca Evtimia onu şalvarından tutup çekti.

«— Otur oturduğun yerde!» dedi, sertçe. «Rahat bı-

rak onları! Onun kafasını da kesmek mi istiyorsun?»

«— Ama Bodmar tek başına yanında duruyor...» dedi Nyuşa, sesi biraz üzüntülü çıkıyordu.

«— Niçin böyle yapmasın?»

«— Yelena güzel kadın, onu baştan çıkarır...»

«— Bunu ancak o bilir, onun işi.»

«— Ben, Granya'nın yanından geliyorum.»

Evtimia yemeği karıştırdığı kepçeyi düşürdü. Başına kaynar su dökülmüş gibi iki elini tepesine koydu.

«— Heyyy Tanrım, onuda mı bıçakladın?» diye bağırdı.

«— Yok. Onunla konuştum. İlk defa akıllıca konuştuk. O, benden de düellodan da vazgeçti artık...»

«— Allaha şükür.» diye sevinç çığlıkları kopardı Evtimia. Fakat Evtimia'nın içine birdenbire bir korku çöktü:

«— Onu babana da anlat.... şimdi düello yapmak istiyor. Saşa ile iki saattır bahçede idman yapıyor... onda kızana gelmiş dişisini arayan bir erkek köpek azgınlığı var, düelloya öyle hazırlamış kendini. Bunun için şu yaşlı, topal Babukin'i, şu herkesin baba dediği adamı gitti gördü, onu iki yanağından öptü, ondan bağışlanmasını istedi... O boş kafalı da böbürlendi, bu işi kendi düzenlediğinden dolayı övündü. Erkekler ne de dangalak adamlardır hani. Aptallıklarıyla övünürler üstelik»

«— Peki, babam nerde şimdi?»

«— Köy yönetim kurulunda. Oyuna dalmış beseblli.

«— Bunu gerekli bulmuş öyle mi? Çıldırmış demek. Onların, yalnız Kolzov çözümler sandıkları işleri şeytan da biliyor. Bu konuda onlara iş kalmayacak.»

Gerçekte işin olacağı da buydu.

Kolzov, belediye başkanı olarak çok tartışmalı bir toplantı yaptı. Kapı kapı dolaştı, dur dinlen bilmedi, kan tere battı, eşik aşındırdı. Fakat toplantıya gelenlerin bu konuda belli bir görüşü yoktu. Hepsi de Dimitri Grigoryeviç'le

konuşmaya, ona bu işi danışmaya geliyordu.

Bütün gelenlerin bildiği tek şey düello idi.

Kolzov bu konuda aydınlatıcı bilgi verecek durumda olduğundan böbürleniyordu:

«— Düello olacak, arkadaşlar! Evet olacak! Neden korkuyoruz? Şu yatağına işeyen Granya'dan mı korkacakmışız, Saşa, bir şalgamı koparır gibi onun başını uçuracak! Gözleri açık kalacak. Evet bu iş kabiliyete bakar!»

Bütün orada bulunanlar şaşıp kaldılar, bir şeyler soracakmış gibi birbirlerinin yüzüne baktılar.» Peki bölge komiseri bunu duyarsa ne olacak?». Hepsinin öğrenmek istediği buydu: « 1920 den beri Don kıyısında düello yapılmamıştır.....»

Kolzov, büyük bir el hareketiyle bu işin duyulmasından pek kaygısı olmadığını sezdirdi. «Bölge komiseri bunu nasıl duyacak?» diye sordu: Bütün bu hayvanların ağzını tutabilirsek duyulmaz kardeşler, bunu başka nasıl öğrenir?»

«— İşin bir de şu yanı var: Granya Nikoloyeviç kazanırsa? Sonra ne olur? Nyuşa onunla evlenir mi?»

«— Öyle şey olmaz.» Kolzov, iri yumruklarını masanın üstüne koydu: «Saşa kazanacak, başka bir şey düşünmek bile istemiyorum.»

Bölge satış mağazasının yöneticisi Rebikov «bütün güçlükleri göz önünde bulundurmak gerek» dedi. Onun başından buna benzer işler geçtiği için nasıl davranılması gerektiğini az çok biliyordu, özellikle şu «Doğan» marka elektrikli traş makinesini düşündü: «Hey senin de, seni sevenin de Allah belâsını versin.»

«— Fakat düello benim kapımın önünde olmayacak.» diye gürler gibi bağırdı Kolzov. Dostlar, dedi, pazar akşamı ben bir şölen düzenleyeceğim! Bir koyun kızartacağım, dahası var mı? Evtimia bugün koyunu kesecek... ben kesin olarak hazırım.»

Söylendiği gibi bu çevreye büyük bir göç olmuştu. Köy kurulunun kocaman yönetim evine tohumluk ekin almak için bu kadar çok adam gelmemişti. Kolzov kolhozdan ekin, mısır, patates alıp dağıttığı zaman bu durum daha kolay anlaşıldı. Bu yüzden sık sık bunalımlar olur, ortaya birçok dolandırıcı, vurguncu, kapkaççı çıkar işçilere gündelikleri kırşılığı verilen yiyecek ve giyecekleri ellerinden almaya çalışırlar... fakat şu son yirmi yılda köy birliğinde öylesine kardeşçe, dostça kaynaşma görülmedi, birliğe bu kadar çok erkek gelmedi.

Aşağı yukarı üç saat pazar sabahı yapılacak düello üstüne tartışmalar, konuşmalar yapıldı. Peryekopsskaya'ya kapsülüyle bir astronot geleydi... övülür, göklere çıkarılır, omuzlarda taşınır, bütün köyde dolaştırılırdı. Fakat astronot ancak Moskovada olur. Burada köyün özel bir işi konusunda hazırlık yapılıyor. Bunun için herkesin dilini tutması gerek.

Kunduracı Kalinev öğleden sonra saat üçe doğru Kolzov'un yüreğinin davul gibi şiştiğini söyledi.

Kalinev:

«— Kadınlar çörekler pişiriyorlar, dedi, Kardeşler sanki paskalyadır. Bir bayram, bir şenlik. Bütün evlerden pasta kokuları geliyor! Şu dalgacı yaşlı Babukin de ev ev dolaşıp taze pastaları yokluyor, tatlarına bakıyor. Bu akşam evine gider, kenefe çömelir, ıkınır, sıkınır ağlar. Onun için işler yolunda!»

Kolzov çevrenin en mutlu adamı görünüyordu. Bütün köyü önünde elpençe görüyordu şimdi. Herkes Granya'ya acıyordu. Tabutçu Tuçarin gelip Kolzov'la Granya'nın çok rublesi var mı, bir yere para sakladı mı, parası çoksa ona göre iyi bir tabut yapayım, sipariş ver diye, görüştü.

Kolzov «onun binbeşyüz rublesi var» dedi. «Bunu nereden buldu bilen yok. Fakat parası var. O bu paraya güvenerek Nyuşa ile Volgograd'ta evlenmek, bir deniz gezisi

yapmak istiyordu. Kremlinde görevliymiş gibi düğün yapmak istiyor.»

Tuçarin «bak bu iyi» dedi. «Öyleyse tabutun kapağına bir de gül işlerim.»

Saat dörde doğru Granya köy birliğinin önünde attan indi. Onun geldiğini gören erkekler dağıldı, birlik evi birden boşaldı. Herkes ona bakıyor, yüzünün iyice değiştiğini görüyordu. Burnu şişmiş, yüzünün derisi yeni soyulmuş morina balığına dönmüştü.

Granya odaya girince Kolzov ona ters ters baktı. Daha önce odada bulunanların sigaralarından çıkan dumanlar, kalın bir bulut gibi içerisini kaplamış, sıcaktan duvarlar terlemiş, insanın genzi, burnunun delikleri yanıyordu.

Kolzov biraz kabaca «ulan dedi, senin burada ne işin var»

«— Seninle konuşacaklarım var Dimitri Grigoryeviç.» Granya bir iskemle çekti ve Kolzov'un karşısına oturdu: «Düello için konuşacağım.»

«— Burada herkes düello ile ilgileniyor» diye somurttu Kolzov. «Bunun dışında bir isteğin var mı? Bu dileğin kabul edilmedi, yoldaş! Pazar günü Baba İfan düello için en uygun yeri seçecek. Güneşe kimin yüzünü, kimin arkasını döneceği belirtilecek. Konu apaçık değil mi?

Granya şişmiş burnunu kaşıdı:

«— Evet, dedi, Düello olmayacak artık.»

Eğer, Evtimia, şu ilerlemiş yaşında bir çocuk doğurupta vaftiz edilseydi Kolzov gene bu kadar titremez, ürpermezdi. Belediye başkanı olduğu zaman, bundan on yıl önce, Volgogradtan getirttiği koltuğa gömüldü. İnleyerek arkaya yaslandı. Şaşkın şaşkın Granya'ya bakakaldı. Sonra iki yumruğunu masaya vurarak kısık bir sesle:

«— Olacak!» dedi.

«— Hayır! Düellonun bir anlamı kalmadı artık.» Granya bir kaz gibi yutkuna yutkuna konuşuyordu. Sesi boğuk-

tu: «Nyuşa yanımdaydı, bütün olup bitenleri bana anlattı. Almanla yatmış kalkmış. Bundan sonra ben kimin için ve ne diye düello edeyim? İnsan kullanılmış bir yatak aradıktan sonra her eskicide bulur.»

Kolzov'un alın damarları çatlarcasına şişti:

«— O her zaman senin nişanlındı, alçak köpek!» diye bağırdı. «Senin hiç şerefin yok mu?»

«— Bunu bana mı söylüyorsun?»

Granya sıçrayıp kalktı. Titremeye başladı. Başında sanki bir arıkovanı vardı: «Ben bugün için hiç önemi kalmayan bir işe giriştim, ölümü göze aldım. Fakat uğrunda savaşılacak durum kaldı mı? Ben öyle her şeyi koklaya koklaya bulan bir kör eşek miyim?»

«— Düello yapılacak!» dedi Kolzov ve tekrar olduğu yerde sıçradı. Sonra ikisi de masadan kalkmış solukları birbirinin yüzüne vuracak kadar karşı karşıya gelmişlerdi: «Kadınlar bayram çörekleri yapıyorlar!»

Granya:

«— Kendileri oturur yerler!» diye bağırdı: «bir Allahın belâsı Almanı cehenneme göndereceğim diye düello yapmam artık. Yaparsam başka bir şey yaparım!»

«— Babukin'den kılıcı aldın ama.»

«— Kılıcı geri aldı. Sadovyev götürüp verdi ona.»

«— Sadovyev'in kılıçla ne işi var?» diyerek Kolzov homurdandı. «Onu çalıştığı tarım birliğinde toprağa tohum ekmek için kullanır, kadın ele geçirmek için değil! Granya Nikolayeviç». Kolzov öne doğru eğildi, kalın bıyıkları boyuna titriyordu: «Sen, pazar günü Don kıyısında olmazsan, Peryekopsskaya'da paramparça edilirsin.»

«— Böyle bir olayı önlemek senin görevindir. Belediye başkanı sensin. Halkın rahatını düşünmek senin görevindir. Sana şunu da açıkça söyleyeyimki ben Nyuşa'dan vazgeçtim artık. Fakat, Alman'dan asla! Ben, uygun düşerse onu alacağım! Bir tek iş var, sayın Kolzov: eğer pa-

zar günü senin köyünde barış havası esmez de tedirginlik çıkarsa bütün bu olup bitenleri Volgogradta parti yöneticilerine bildireceğim.»

«— Ahaa!» dedi Kolzov. «Ahaaa! Bir de beni korkutmaya mı kalkıyorsun?»

«— Ben seni uyarıyorum, Dimitri Grigoryeviç. Nyuşa benim gözümü açtı... ben bir budalaydım.»

«— Sen bölge komiserini üzerime saldırtmak istiyorsun, peki bundan ne çıkar? Ulan domuz, dangalak!» Kolzov'un öfkesinden soluğu kesilir gibi oldu. «O donuna sıçacak, biz temizliyeceğiz öyle mi? Olmaz öyle şey, koca aygır... pazar günü kılıçla gelirsin, gelirsin!»

Granya kesinlikle «hayır!» dedi.

Kolzov «olacak!» diye homurdandı. «Bir Kazak oğlu değil de paçavra mısın? Senin baban Rostov Kazaklarından değil miydi? Şahti'de şu pek ünlü 3. süvari bölüğünden değil miydi? Şimdi onun mezarında kemikleri titremez mi, utancından yerin dibine geçmez mi?»

Granya başını iki omuzunun arasına çekti. Babasının hatırası altında eziliverdi. Babasını bir küçük çocuğun tanıyabildiği kadar hatırlıyordu. O zaman Kazak Nikolai Yefimoviç Varvarink bir Alman tarafından vurulup öldüğü zaman Granya Don kıyısında, sazların arasında oynuyordu. Sonradan onun çok yiğit bir insan olduğu, ölmeden az önce bir Alman tankını ele geçirdiği anlatılırdı.

«— Babamı niçin ortaya atıyorsunuz, Dimitri Grigoryeviç», dedi Granya, yavaşça. «O da, yaşasa, benim gibi davranacaktı.»

Bunları söyledikten sonra o da masanın üstüne doğru eğildi. İkisinin yüzü birbirine öyle yaklaştı ki arada ancak on santim kadar bir uzaklık kaldı. Sonra Granya, Kolzov'un iki gözünün arasına tükürdü.

Kolzov öylesine üzüldü, sarsıldıki bir anda hiç bir şey düşünemedi. Granya, hiçbir elgelle karşılaşmadan odadan

çıktı, Kolzov dışarda dörtnala giden atın ayak seslerini duydu ve oturduğu koltuğa gömüldü.

Birden öteki yoldaşlar odaya doldu. Deliklerden fırlayan sıçanlar gibiydiler.

Kunduracı Kalinev «ne istiyor?» diye sordu: «Biraz üzüntülü görünüyordu.»

Tabutçu Tuçarin «ona, tabutunun kapağına bir gül işleyeceğimi söyledin mi?» diye sordu.

«— Bu düello işi neye bağlandı? Olacak mı?»

Kolzov iki elini yukarı kaldırdı ve bir bebek gibi başını eğdi:

«— Düello olacak, arkadaş, Pazar günü. Ondan dönülmez.»

Don kıyısında, halkta büyük bir sabırsızlık vardı. Herkes yaşlı Babukin'in yöneteceği düelloyu bekliyordu. Onun Granyaya verdiği, kılıcı geri alarak yatağının üstündeki çengele astığını kimse bilmiyordu.

Peryekopsskaya'nın iki marangozu bir gösteri alanı düzenlediler. Alanın çevresine şeritler, renkli kâğıt çiçeklerle süslenmiş ipler gerdiler. Düello yapılacak alan temizlendi, taşı, çakılı toplandı, düzeltildi. İki atın oyun göstereceği bir sirk durumuna getirildi. Yaşlı Babukin her yanı dolaşarak düellonun yapılacağını, marangozlara düello alanının nasıl düzenleneceğini her hangi bir saldırıdan nasıl kaçınılacağını bilirdi.

Köy papazı İfan Matveyeviç de düello yerini gözden geçirdi. Sonra bu konudaki dileğini açıkladı:

«— Düello ancak benim haç diktiğim yerde yapılabilir» dedi. Beyaz sakalı rüzgarda sallanırken yüzü gülüyor, içinden sevinç duyduğu seziliyordu: «En iyisi düello alanının ortasında durmaktır. Onlar birbirinden ayrıldıkları, dü-

elloyu bitirdikleri zaman yanlarında olmalıyım. Benim çağrım onları yüreklendirir». Hemen düello için ayrılan, yeni düzenlenen alana koştu «Buraya da bir set gerek!» dedi.

Yaşlı Babukin bu işten biraz ümitsizdi. O, bütün çabasının boşa gittiğini seziyordu. Onun istediği bir halk şenliği, şerefli bir düello idi. Tabutçu Tuçarin bile ortaya çıkıp Granya'nın boyunu posunu görmek, tabutu herkese göstermek mi, yoksa bir örtüyle sarmak mı gerektiğini anlamak istiyordu. Babukin birden sinirlendi, Tuçarin'in göğsüne bir yumruk indirdi. Yalnız Baba İfan bu gereksiz çekişmeyi önledi. Yaşlı Babukin'e şöyle bağırdı: «Kutsal Philemon'un yanında aklını başına topla! Burada önemli bir iş var. Bir insanın ölüm-dirimi söz konusudur.»

Akşama doğru Kolzov da Don kıyısında göründü. Atla bu işe ayrılan alanın çevresini dolaştı, bayrak direklerini, setleri, düello yapılacak yeri gözden geçirdi. Satış mağazasının vitrinine konan öte beriye, düello dolayısiyle orada toplananlara satmak için suçuk ve ekmek hazırlayan kasap Kotzobyev'in dükkânına baktı.

«İyi, iyi» dedi Kolzov, yapılanları övdü. Üçüncü defa alanı dolaştı. «İşler yolunda» dedi. Sonra yaşlı Babukin'in evi önündeki su yalağına doğru atını sürdü.

Yaşlı Kazak saman yatağının üstüne uzanmış, gözlerini yorgana dikmişti. Bir tırpan gibi keskin kılıç silinmiş, parlatılmış duvarda asılı duruyordu. Kolzov içeri girdiği zaman Babukin homurdandı ve ona doğru döndü.

Kolzov, «çok kötü bir durumdayız, Anton Kristoforoviç», dedi ve yatağının kıyısına oturdu. Bu sırada duvara asılan kılıca baktı: «Her şey çok güzel düzenlendi fakat Granya gelmiyor.» dedi.

Yaşlı Babukin «bugünkü gençlik tam muhallebi çocuğu», dedi. «Evet ben buna pısırık muhallebi çocuğu, diyeceğim! Bir de kendi gençliğimi düşünüyorum... hey Tanrım, o zamanlar yalnız şöyle söylenirdi bizim için: Kazak-

lar geliyorlar... Eskiden kadınlar etekleri açık yatarlardı. Canı erkek istemeyen kadınlar tahtakuruları gibi tahta aralıklarına sokulurlardı. Hey gibi hey, ne günler, ne delikanlılar vardı! Bir daha ne o günler gelir, ne o delikanlılılar.»

«— Gelmez, babacığım.» Kolzov üzüntülü üzüntülü döşemeye baktı: «Evet pazar günü ne yapacağız?»

«— Onu ben bilir miyim?»

«— Benim Saşa, kesinlikle gelecek.»

Yaşlı Babukin bir mide ağrısına tutulmuş gibi yüzünü buruşturdu:

«— Eğer Granya gelmezse beni nehre atsınlar, bunu da kesinlikle bilin» diye yakındı: «Ben böyle bir sonuca nasıl katlanırım? Onu yerde değil atın eyeri üstünde gebertirim, oğul. Benim şu eski Kazak eyerinin üstünde. Onun gelmediğini, gelmeyeceğini sezersem, sen gelmiş ol. Söylediğimi yap ve beni ortadan kaldır. Sımsıkı tut beni, oğul, bağla. Sonra atı kırbaçla-steplere sal. Benim de sonum bu oluversin, gönlümün isteği bu... evde gereksiz bir kedi gibi doğulup yok olayım. Kimseler bilmesin nerelere gittiğimi, ne oluduğumu, Dimitri Grigoryeviç.»

Hava kararıncaya kadar böyle oturdular. Rebikov mağazadan bir fener getirdiki ortalık gün gibi aydınlandı. Bunu neden yaptığını kimse bilmiyordu. Granya ile Bodmar'ın gece bastırıncaya kadar dövüştüklerini kimse bilmiyordu. Durum genellikle iyiydi... Bayraklar asılmış, renk renk şeritler çekilmiş, kurdelalar takılmış, setler kurulmuş, Don'un dalgaları hışırdıyor, her yan, aydınlık, gün gibi. Kolzov ve Babukin pencerenin yanına oturmuş birbirine üzgün üzgün bakıyorlardı.

Babukin «Granya'nın gelmesi gerekli» dedi. «Bunun başka bir yolu yoktur. Sabahleyin erkenden onu köy tarım birliğinden uğrar alırız. Gerekirse on kişi onu yaka paça götürür. Ona düello yaptırmamız gerekli. Onu eyerin

üstünde gebertmek istiyorum, oğul».

Fakat görünüşe bakılırsa bugün herkes yaşlı Babukin'e karşı çıkıyordu. Durumdan anlaşıldığına göre birden bire işler değişmiş, herkesin içine bir kuşku düşmüştü. Köy tarım birliğinin bölge kumandanı Yelnikov bugün köye geldi. Çünkü bütün çalışma birliklerinin pazar günü Peryekopsskaya'ya gelmeleri, bir gezinti yapmaları kararlaştırılmıştı. Kamyonlar garajlara çekilmişti.

Köye gelir gelmez kendisine Kolzov'un yaşlı Babukin'-ın evinde olduğu söylenen Yelnikov eve varınca, «Olanları biliyor musunuz?» dedi: «Granya kaçtı!»

Kolzov iki eliyle gözlerini kapadı, daha dünyayı görmez oldu. Babukin birdenbire taş kesildi, bir mumyaya döndü:

«— Nasıl kaçıp gitmiş?» diye kısık bir sesle sordu.

«— Her gün Volgogradtan malzeme alan bir kamyonla şehre gitti. Buna kim engel olabilirdi. Çalışacak durumda değildi, öyle görünüyordu. Volgogradta tedavi görecek, birkaç hafta işe gelmeyecek.»

Kolzov «nasıl olur bu?» dedi ve Babukin'e baktı: «Dışarda bayraklar dalgalanıyor»

«— Ben onu eyer'in üstünde gebertmek isterim, oğul»

«— Onu sırt üstü eyere bağlayıp steplere salmalı!» diye bağıran Kolzov yerinden fırladı: «Bir şeyler olmalı.» Bölge kumandanı Yelnikov sobanın yanına giderken Kolzov da duvara yaslandı. Bir kazandan su boşalırcasına alnından terler akıyor, her yanı alev alev yanıyordu. Kolzov gözlerini yumarak «artık şenliği durdurmalıyız» dedi. Derin düşüncelere dalmış, kendini, kendi varlığını düşünüyordu. Yelnikov «sen akıllı bir insansın dedi, bunu biliyorum... şenlik yapmak, eğlenmek için başka bir konu yok mu? Anma, büyük bir olay? Bir kutlama günü?»

«— Mayısta daha az işler olur», dedi Yelnikov: «Don kıyısında daha başka kaygılar çıkar...»

Artık akşam oluyor daha iş miş yapılmaz. Karanlık bastırdı, akşam ortalığı kapladı. Çapkın Rebikov elindeki büyük fenerle şenliğin yapılacağı alanı aydınlattı. Baba İfan da geldi gene, alanı iyiden iyiye gözden geçirdi. Büyük bir haç getirdi, güzel ve kalın sesiyle ilâhiler söyliyerek, gülerek düello için düzenlenen alana girdi. Kolzov elleriyle kulaklarını kapadı, Babukin'in evinden çıkıp atına atladığı gibi evinin yolunu tuttu.

Ertesi gün pazardı...

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Akşam yemeğinden sonra Bodmar'la Kolzov bahçeye çıkarak kirazağacının altında oturdular. Kolzov epey düşünceliydi. Balvan dedikleri köpek de, ayaklarının ucuna yakın yere uzandı, kısa bir süre horladı. Kolzov köpeğine kıskanırcasına baktı. Ne mutlu ona uyuyabiliyor, diye geçti içinden. Oysa benim nerdeyse yüreğim ağzıma gelecek. Bodmar, Kazak kılıcını da yanına almış, iki bacağının arasında sımsıkı tutuyordu.

«— Gene idman yapacak mıyız?» diye sordu.

Kolzov «hımmm-» etti ve yıldızlara baktı.

Bodmar'ın pek rahat olmadığı anlaşılıyordu. Pazar sabahı yapılacak olan bu saçma düelloyu, işinin pek iyi gitmiyeceğini, başına bir yıkımın gelebileceğini düşündükçe içi bulanıyor, tedirgin oluyordu. Kendi kendine bu işten

korku duyup duymadığını sorar gibi düşünüyor, korktuğunu anlıyordu. Korkusu yalnız öleceğinden bir yerinin kopacağından dolayı değildi, bu vuruşmada Granya da bir kolundan olabilirdi. Ancak Nyuşa'yı son olarak bir daha görebilecekmiydi, bir üzünüsü de buydu. Onun en büyük korkusu Sovyetler Birliğinden aldığı iznin 10 haziran tarihinde bitmesiydi. O bir süre daha Rusyada kalmak için Kremlinden izin alabileceğini, burada oturabileceğini umuyordu. O, bir süre daha burada kalabilirdi, onun için birçok imtiyazlar tanınmıştı... bu isteği de yerine getirilemez miydi? O, politika ile ilgisi olmayan bir insandı, savaşı, baskıyı istemiyordu, yalnız insan olmak, en iyi şartlar altında yaşamak, insanları mutlu kılacak bir yaşama düzeni bulmak istiyordu. Bunu da Moskovanın anlaması gerekirdi.

Artık pazar sabahı yaklaştı, gün ağarıyordu nerdeyse. Bodmar ölüm hücresinde bekleyen bir insandan ne umulduğunu, onun ne yapması, ne düşünmesi gerektiğini seziyordu. O, güneş doğar doğmaz hayatın biteceğini, bu yüzden şimdi yaşanan her dakikanın ölçülmez bir değer taşıdığını biliyordu.

Yelena Antonovna kalktı, kendini iyi hissediyordu. Bodmar'ın da belirttiği gibi böyle çabuk toparlandığına, sağlığının düzeldiğine kendi de şaştı, Akşam yemeğinde çok sevinçliydi, sanki yaralanan, o kadar kan kaybeden o değildi. Yalnız içinde bir korkunun olduğu gözlerinden okunuyordu. Ancak, kimse gözlerini okurcasına yüzüne bakmadığı için bunu anlamıyordu.

Düello onu allak bullak etmişti. Bodmar gibi o da bu işte Granya'nın kazanacağına, Bodmar'ın kana bulanmış, yaralı gövdesini iyice ezeceğine inanıyordu. Yataktan kalktığı zaman kendini toparlamış, bütün gücü yerine gelmişti. Şimdi birdenbire sarsıldı, kafası allak bullak oldu, kendinden geçti.

Kolzov'la daha önce yapılan düello çalışmaları konu-

sunda bir şey söylememişti. Yelena durumu hiç bilmiyordu. Kolzov, şu budala Granya'nın pazar günü düello yerine telefon edilmesinin önlendiğini, Granya ile konuşmaya engel olunduğunu Yelena'ya söylememişti. Yelena durumu öğrenemiyordu. Rebikov'un mağazasında bulunan telefon da kesilmişti. Rebikov daha önce bu şenlikte satmak amacıyla epey öte beri almış, zarar edeceğini aklından geçirmemişti. Durum tüccar Kotzobyev için de aynıydı. Çünkü o da domuz sucukları almış, dükkânını kırmızı çuhalara süslemişti. Tabutçu Tuçarine de telefon ettirilmiyordu. «Ya Granya, ya Saşa... benim için ikisi de bir. Önemli olan tabuta birinin girmesi», diyordu açıkça: «Bugüne kadar hiç bir tabuta böylesine güzel bir gül işlememiştim.»

Evtimia, bir çinko anahtar sesi duyup çevresine bakındığı sırada Yelena masanın başına oturdu, Yelena, kendi kendine, yanıp yakılmaktan başka elden ne gelir, diye düşündü: «Yarın düello yapan iki kişinin arasına gireceğim. Ne olduğumu onlara göstereceğim. Elimdeki KGB belgesini yüzlerine çalacağım. Moskova adına, bu işter vazgeçmelerini, kendilerine kesinlikle söyliyeceğim. Yarbay Rossoskiy biraz gözünü açsın artık.» diye düşünüyordu.

Nyuşa yatak odasından çıkıp geldiği sırada Yelena başını kaldırıp ona baktı. Saçlarını başının üstünde topuz etmiş, çıplak gövdesi görünen çok ince bir entari giymişti. Memeleri, karnı, göbeğinin altı, kalçaları iyice görünüyordu. Yelena tepeden tırnağa onu süzdü, dudaklarını ısırdı.

Kim bilir, nerelere gidiyor, diye düşündü. Gene onunla mı bulaşacak? Don kıyısında mı buluşacaklar, stepte otların üzerinde yatıp yuvarlanacaklar, sık kamışların arasında sevişecekler mi yoksa?

Evtimia bulaşıkları yıkıyordu, Nyuşa'nın odadan çıkıp gittiğini görmedi bile. Öyleki, Yelena'nın bile öfkeli, ses-

siz, boyun ve alın damarları çatlarcasına şişmiş, kabarmış bir durumda Nyuşa'nın ardından gittiğini görmedi.

Dışarda gece kokuşlu, durgun bir güzellik. Steplerden, bahçelerden binbir koku esip geliyor. Söğütler, kirazağaçları, otlar, yosunlar, kayınlar, çiçek çiçek açılan çimenler soluk alıp veriyor. Don'dan kokular geliyor boyuna... yüzeyinde yıldız ışımalarının yansıdığı, kırıldığı, pırıl pırıl benekler gibi göründüğü kıvrım kıvrım akan kocaman Don'dan.

Yelena Antonovna salına salına, ağır ağır nehre doğru inen, kollarını sallayan, kanı kaynayan, alımlı çalımlı Nyuşa''ya, genç kıza bakıyordu yukardan. Pek de acele etmiyordu. Bodmar'ın kendisini beklediği, veya ardınca geleceğini bildiği de anlaşılmıyordu davranışlarından.

Yelena samanlığın gölgesinde bir süre durdu, Nyuşa kıyıdaki tepenin arkasına dönünceye, görünmez oluncaya kadar baktı. Ardından kimse gitmiyordu, Don'da başka kimsecik yoktu. Sonra evin çevresini dolandı. Çalıların arkasına saklandı, Kolzov ile Bodmar'ın kirazağacının altında oturduklarını gördü. Onlar konuşuyor, Balvan dedikleri köpek, ayaklarının ucuna yatmış uyuyordu.

Nyuşa, şimdi nehirde yalnızdır, diye düşündü. Yüzecek. Onun yüzünden sabahın erken saatlerinde düello yapılacak. Offf, ne çok kıskanıyorum onu böyle!

Bu dakikalar içinde kendini çok değişmiş, başkalaşmış seziyordu. Sanki kayan, hızlanan adımlarla Nyuşa'nın ardından Don'a gitmeye hazırlanmış, içinde korkunç, azgın bir sevinç duyar gibi olmuş, sevgilisini elinden almaya çalışan bir kimseyle gecenin karanlığında yapayalnız kalmıştı. Önüne geçilmez bir azgınlık, öfke vardı içinde. Bunun şahidi bir Don'du bir de yıldızlar, onlar da susuyordu.

Yelena kıyıdaki çalılığa varıp otların üstüne oturduğunda Nyuşa suya girmişti. Nyuşa soyunmuş, elbiselerini kıyıda bırakmış, Don'un yuvarlana yuvarlana akan uzun dal-

gaları arasında gövdesi ışıldıyor, kollarını açıyor, suyu memelerine doğru çekiyor, iki eliyle suyu kaldırıp göğsünden aşağı döküyor, ıslak parmaklarıyla bütün vücudunu oğuşturuyordu.

Gölgeliğe sığınan Yelena bir yılan gibi yamaçtan aşağı süzüldü. Avı gözetleyen, üzerine atlayacağı anı bekleyen bir dişi kaplan gibi sazların arkasına sindi. Yüreği buz kesilmiş, beyni bir makine gibi çalışıyordu.

Bütün sinirleri gerilmiş, kafasında yalnız öldürmek, onu yoketmek düşüncesi yeretmişti. İçinden «öldür» diye bir buyruk veriliyordu sanki «Öldür»! Suda boğ onu. Onun ölümünü herkes bir kaza sanacak. Onu, senin öldürdüğünü kimse ileri süremez. Bunu senin yaptığını gören yok. Onun ölüsü güneye sürüklenip gidecek, sular alıp götürecek onu belki de hiç bulunmayacak.

Yüce ve durgun Don... sen susacaksın...

Artık ava saldırma, üzerine atlama zamanı geldi... canavar birden hızlandı. Sessizce, bir gölge gibi Yelena kendini Nyuşa'nın üstüne attı. Bu sırada Nyuşa eğilmiş ayaklarını yıkıyordu. Birbiriyle boğuşmaya başlayınca yalnız gövdelerinin suda çıkardığı şaklamalar duyuluyor, ciğerlerinden boğuk boğuk solumalar çıkıyordu.

Yelena iyi hesaplayarak suya atladı. Nyuşa birdenbire dengesini kaybetti. Yüzü koyun suya düştü. Yelena bir kedi gibi üstüne binmiş, Nyuşa'yı sımsıkı tutmuş, başını suya bastırıyordu. Bu onun için çok azgın bir başarıydı.

Şimdi, diye Nyuşa bağırdı. Hadi şimdi! Boğul, geber Kazak orospusu. Bir daha düşün Saşa'yı... evet, bir daha düşün, onu son bir defa daha düşünmene izin veriyorum. Düşün bir daha ormanda sana sımsıkı şarıldığını, altalta üstüste yuvarlandıklarınızı, yana yana seviştiklerinizi, bir daha düşün. Düşün hadi. Şimdi... şimdi... izin veriyorum sana, onun adını ana ana geber...

Tam bu sırada Nyuşa kendini toparladı, ağır bastı. Tü-

kenmeyen gençlik gücü üstün gelmeye başladı. Birden silkindi, Yelena'yı bir böcek gibi üstünden attı, sonra yakalayıp itti, kendinden uzaklaştırdı. Durmaksızın boğuşuyorlar, sesleri çıkmıyor, yalnız Don'un gövdelerine çarpan dalgalarından şarıltılar yükseliyor, onlar ise boyuna didişiyor, suya batıp çıkıyor, memelerine kadar suya gömülüyor, ayaklarıyla suyun içinde, kumda tutunacak yer arıyorlardı.

Yelena kendinden geçer gibi oldu. Nyuşa'ya saldırdı, elinden sıyrıldı, elbisesini yırtıp attı. Şimdi ikisi de çırıl çıplaktı. Tekrar birbirinin üzerine çullandılar, birbirini öldürürcesine ısırmaya başladılar. Bu durumda ancak biri kıyaya canlı çıkabilecekti.

Nyuşa ağzını açarak derin bir nefes aldı, boğulur gibi soludu, sarsıldı. Suyun içinde bulunduğu sürece ciğerleri patlayacak gibi oldu, Yelena'nın elinden kurtulmak için canla başla uğraşmış, yorgun düşmüştü. Canını kurtarma çabası, boğulmaktan kurtulma endişesi ona biraz üstünlük sağlamıştı.

Yelena iki eliyle Nyuşa'nın boğazını sıkıyor, parmaklarını gırtlağına bastırıyordu. Artık akıllı, başarıya ulaşmış durumda olan Dobronina'nın öfkeden karmakarışık olmuş yüzünde insanlıkla ilgili bir çizgi bile kalmamış, korkunç mu korkunç bir durum almıştı. Gözleri alev alev, içi karşısındakini öldürme arzusuyla tutuşmuştu. Şimdi, Nyuşa'nın biraz soluk aldığı, Yelena'nın bir kedi gibi onu sarstığı. boğazını sıktığı anda bile bağırıyor, sözler ağzından namludan kurşun çıkar gibi çıkıyordu.

«Gene onu düşünüyor musun?» diye, bağırdı. «Artık yardım edemez sana... senin Saşa yok, çok uzakta şimdi... gözlerinden anlıyorum onu düşündüğünü. Unut onu, bırak düşünmeyi. Unut! Geçti artık... her şey geçti...»

Bütün gücüyle üzerine çullandı, elden ayaktan kesilmesini bekledi. Ancak bu anda umulmadık bir şey oldu.

Nyuşa kendini bıraktı. Sonra birden arkaya, Don'un ortasına doğru fırladı, bunu yaparken de bir ceylana binmiş panter gibi üstünde duran Yelena'yı çekti. Yelena dengesini kaybetti, ayakları kaydığı gibi dalgaların içine yuvarlandı, altüst oldu, battı, suya gömüldü. Nyuşa üstte Yelena altta, yuvarlanıyor, batıyor iki turna balığı gibi boğuşup duruyorlardı.

Yelena'nın ciğerleri patlayacak gibi oldu. Nyuşa'nın boynunu bırakarak suyun yüzüne çıkmayı denedi, böylece onu kandırıp ikinci bir saldırıya geçecekti. Fakat Nyuşa onu sımsıkı tutmuş, bir polip gibi bacaklarını gövdesine dolamıştı. Nyuşa'nın ağırlığı onu aşağı, suyun dibine basıyor, itiyor, batırıyordu.

Son andı, Yelena'nın sıcak yüreğinin çarptığı, kendini artık ölmüş bildiği andı. Son, boğuk boğuk çıkan sesle söylediği son sözlerdi: «Yok! Oy yok! yok! yok! Bodmar senin olmayacak»... Son çırpınışlarıydı ellerinin, gövdesinin, bacaklarının. Başının son sallanışıydı. Bu derinden gelen, yürek doğrayıcı çığlık püsküren bir volkandan çıkan son gürültüler gibi korkunç bir ölüm türküsüydü onun...

Sonunda sesi soluğu kesildi Don'da. Nyuşa kollarında uyuyan Yelena suda doğruldu, derin bir soluk aldı.

Ayakları kuma değinceye kadar yavaş yavaş yüzdü, Yelena'yı kıyıya götürüp kumsala uzattı. Üstüne eğildi, yüreğinin atıp atmadığını dinledi. Sımsıkı kapanan ağzını açarak dudaklarını Yelena'nın soğuk dudaklarna koydu.

Soluk almıyordu. Kımıldamaz olmuştu beyaz, uzun gövdesi. Bir ağaç kütüğü bile bundan daha sessiz olamazdı.

Nyuşa bağdaş kurup oturdu ölen Yelena'nın yanında, bir süre baktı ona. Onunla konuşuyordu sanki, Yelena da öyle gibiydi, içinden sessiz sessiz konuşuyordu sanki... Gözleri içinden geçenleri söylüyor gibiydi...

Nyuşa, amacına ulaştın, dedi Yelena'nın ölüsüne:

«Yaşarken yapamadığını... ölümde başardın. Saşa'nın hayatını da, beni de söndüreceksin. Sen ve ben, ikimizin de alınyazısı birdir, kardeşim. Yalnız sen daha önce göçüp gittin...»

Birkaç dakika süren bu sessiz konuşmadan sonra, Yelena'nın üstüne eğildi, kurulanmadan elbiselerini giydi, Yelena'yı tekrar bir çocuk gibi kollarına aldı. Şaştı böylesine hafif oluşuna, çok mu çok hafifti, yetişkin bir kuzudan ağır değildi pek.

Ağır ağır yamacı çıktı, yoldan sapmadı, dosdoğru yürüdü, ayağı ile kapıyı iterek «güzel köşe»de Kolzov, Evtimia ve Bodmar'ın kâğıt oynadıkları odaya girdi.

Yelena'nın ıslak ölüsünü yeni sudan çıkmış, beyaz, büyük ve yassı bir balık gibi sessizce masanın üstüne koydu. Sonra bu yıkım karşısında oyuklaşır gibi içeri çekilen gözlerini öne eğdi.

«— Evet, dedi, olanlar oldu. Onu suda boğdum...»

Bunları söyler söylemez Evtimia'nın üstüne kapandı, annesini sımsıkı tuttu ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

En güç, en bunalımlı durmlarda kafayı ipten kurtarmak erkekliğin açık bir belirtisidir. Öyle erkekler vardırki yalnız adeleleriyle iş görürler, yiğitlik ve yiğitçe davranışlar üstüne uzun uzun konuşmalar yaparlar, fakat yolda ardlarına bir kedi takılınca hemen haç çıkarır, kendini ölüme adamış kimseler gibi sağa sola koşar, alınyazısının kendilerine yardımcı olmasını bekler dururlar. Gene öyle erkekler vardırki tasasız, sıradan insanlar olarak tesir yapar, öyle davranırlar. Bunlar güvenilir, bunlar hamamda yıkanırken bile tatsız sesleriyle kahramanlık türküleri çağırır, yağmurdan kaçarken doluya tutulmaz... onların şeytan kıçlarına girse bile aldırmaz, yıkanmanın tadını çıkarmaya bakarlar.

İşte Dimitri Grigoryeviç Kolzov da böyle az bulunur

insanlardan biriydi. Kızı Nyuşa bir kedi gibi boğduğu Yelena Antonovna'nın ölüsünü getirip masanın üstüne koyduğu zaman hiç tepki göstermedi, sessiz sessiz durdu. Ancak ötekiler, Evtimia yüksek sesle yakınmaya, ahlanıp vahlanmaya başladı, Eberhard Bodmar ölünün üstüne eğilerek ona soluk aldırmaya çalıştı. Yelena'nın göğsünü aşağı basıyor, sonra birden bırakıyor, yüreğinin üstüne basıyor, oğuşturuyordu. Böylece ciğerlerinden sular boşaldı, Bodmar ağzını Yelena'nın ağzına yapıştırarak ona soluk vermeyi, nefes aldırmayı denedi. Bütün bunlar boşa çıktı en küçük bir soluma yoktu. Bodmar iç çekerek koltuğun üzerine yığıldı.

Bütün duygular, canlılık gitmiş... Yelena Antonovna Dobrinina ölmüştü artık. Kolzov uğraşmaların boşuna olduğunu anladı, Yelena'nın ıslak, gerilmiş ölüsü karşısında düşünceli düşünceli duruyordu. Ölünün ağzından boşalan sular masaya yayıldı, oradan döşemeye aktı, Kolzov'un sağ bacağından küçücük dere sızmaya başladı.

Evtimia yüksek sesle dua okumaya başlayınca Kolzov birdenbire «ses yok!» diye bağırdı: «Allah belânı versin. Ses yok! Aklımızı başımıza toplamalıyız. Olan oldu bir defa... Nyuşa onu öldürdü. Fakat bunu yalnız biz biliyoruz. Buna bir kaza süsü vermek gerekir. Bırakın gereğini düşünelim. Onu nehrin kıyısına götürüp sazların içine bırakalım. Sabahleyin onu orada bulurlar. Biz de bütün sıkıntılardan kurtuluruz.»

«— O, beni öldürecekti. Beni suyun içine sokup bastırdı, boğmaya çalıştı!» Nyuşa hıçkırmaya başladı. Duvara dayanmış, başını arkaya atmış, ıslak saçları vücuduna yapışmıştı: «Fakat ben daha çabuk davrandım, ondan daha baskın çıktım.»

«Oooo!» Kolzov ölüye dik dik baktı. Derin kaygılara daldı.

«— Evet bu kendini savunmaydı! Ancak bunu kim

ispat edebilir?»

Bodmar «hayır», dedi. Yelena'ya nefes vermeye, kalbini, ciğerlerini hareket ettirmeye, onu diriltmeye çalışıyordu. «Buna kimse inanmaz, Hepsinden önce, Moskova'da Yelena'nın görevli bulunduğu kurum inanmaz.»

«— Fakat öldü artık, bunu değiştirmek kimsenin elinden gelmez.» Kolzov ayağa kalktı, odanın içinde bir süre gezindi. Ocağın başına gitti, kazandan büyük bir kepçeyle soğuk su alarak başına döktü. İçinden geçeni bir kendi, bir de Tanrı bilirdi ancak: «Ne yapmak gerektiğini aramızda konuşmalıyız». Sonra «güzel köşe»ye, kutsal Dimitri'nin yerine Lenin'in keskin bakışlı fotoğrafının asıldığı yere baktı. Lenin bile ona öğüt verecek durumda değildi. «Bir kaza oldu artık... daha iyisini bilir misin bunun?»

Evtimia hıçkırıp ağlamlarla elden ayaktan kesildi:

«— Onu tabuta koyalım, Dimitri Grigoryeviç. Bir düşün o da bir insandır. Ben onu kendi yatağıma yatırırım, bir yandan da ölüler için gerekli tören düzenlenir.»

«— Tabuta koymak mı?» Kolzov çıldırmışçasına Evtimia'ya dik dik baktı. «Önce onun Don kıyısında ölü bulunduğu bilinmeli.»

«— Onu tekrar Don kıyısına götürüp sulara atmak günahtır.»

«— Onu sazların arasına koymak istiyorum!» dedi Kolzov. «Onu tertemiz bir yere koyalım. İstersen üzerinden sinekleri de kovarım. Fakat o suda bulunmalıdır, senin yatağının üzerinde, tabutta değil!»

«— İnsan ölüsü suyun üstünde yüzen bir tahta parçası gibi öteye beriye taşınmaz. Şimdi bizim evimizdedir, ben şimdi ona baba İfan'a götürülmeden önce gerekeni yapacağım, sonra İfan'a durumu bildireceğim.»

«Ne?» Kolzov kıçına iğne batmış gibi odanın içinde dörtdöndü. «Ne, papazda mı gelecek?»

«— Biz Tanrıya inanıyoruz, bir Allahımız vardır», Ev-

timia içinden gelen bir sevinçle, böyle dedi.

Kolzov'un gözleri döndü, hemen ocağın yanına giderek bir kepçe soğuk suyu kendi başına döktü. Sonra ocağın yanındaki taş sedire çömeldi, ellerini dizlerinin arasına aldı. Beyninin kımıl kımıl oynadığı gözlerinden okunuyordu. Evtimia'nın inançlarına karşı çok kötü davrandığı belliydi. Evliliğinin on yılı boyunca karısına karşı hep böyle davrandı. Evtimia dinden, inançlarından söz ettikçe Kolzov bolşevik dünya görüşüyle onun karşısına bir kaya gibi dikiliyordu. Şu bizim de bildiğimiz tasvirlerle ilgili çekişmeleri bunun en açık örneğidir. Sonunda gene Evtimia'nın dediği oluyordu. Bir gün komünist Kolzov'u derin derin düşündüren şöyle bir söz çıktı ağzından: «Dimitri, şimdi yaşıyorsun... fakat öldüğün zaman ne olacaksın? Tanrı katına çıkacaksın. Yoksa Allahı da Lenin'in Tanrı olduğuna inandırmak mı istiyorsun?» Buna karşı Kolzov ağzını açmadı.

«— Peki. Tabuta koyalım», dedi Kolzov kısık bir sesle, sonra gözlerini sildi. «Fakat bu konuda birleşmemiz, aynı şeyleri söylememiz gerekir. Bunu da şöyle yapacağız: biz bir akşam gezisine çıktık, Don kıyısına inmek, kıyı boyunca gezip hava almak, sazların hışırtısını, kurbağaların ötüşünü, dalgaların sesini dinlemek istedik. Ben bu arada Saşa'ya gel dostum sana Almanların 1941 de tombaz köprü kurdukları yeri göstereyim dedim. Bu köprü orada on gün kaldı, sonra bizimkiler köprüyü uçurdu. İşte o köprünün kurulduğu yerde geziniyordum, bir de ne göreyim? Sazların içinde bir insan. Yüzü koyun suyun içinde yatıyor. Allah Allah dedim kendi kendime, normal bir insan böyle yatamaz, böyle yüzme de olmaz, bunda bir iş var, bakalım. Hemen yokuş aşağı indik, suya daldık. Bir de ne görelim, bizim sevgili Yelena Antonovna. Ökseye tutulmuş bir kuş gibi ölü. Boğulmuş, nasıl boğulduğunu bir Tanrı bilir. Ciğerleri su dolmuş. Bir tahta gibi suyun yüzünde salınıyor. Ne yapalım dedik? Hemen karaya çıkardık

yüzü koyun yatırdık, yuttuğu suları boşaltmaya, onu kurtarmaya çalıştık, bir insanın elinden gelen ne varsa yaptık. Soluk almıyor, sesi çıkmıyordu. Artık yapacak bir şey yoktu, işi bitmişti, yoldaş. Şimdi Evtimia'nın yatağında yatıyor. İyi, sevilen bir insana yapıldığı gibi onu da tabuta koyduk, ancak hıristiyan olup olmadığı bilinmiyor, Baba İfan'ı çağırdık. Günahı var mı, yok mu, artık Allah yardımcısı olsun...»

Kolzov sustu, düzenlediği olay onu epey yıpratmış, yormuştu. Şöyle çevresine bakındı. Yelena'nın ölüsüne baktı. Bu bakışla şunu sormak istiyordu ona: bu konuda anlaştık mı, ey zavallı ölü?

«— Bu hikâyeyi iyice ezberlememiz gerekir», dedi ve kaba bir mendille burnunu sildi. «Ona inanacaklar, kim inanmazsa ben de kafasını kıracağım.» Tekrar çevresine baktı, başına geleceğe boyun eğer bir durumu vardı. «Şimdi gereğini yap Evtimia.»

Yelena Antonovna'nın Kolzov'un yatak odasında tabutlanması gerçek bir dinî tören oldu.

Önce Yelena kurulandı, gövdesinin ıslaklığı giderildi. Sonra Evtimia saçlarını taradı, düzeltti. Sonra büyükanne Kolzovna'nın ölülere giydirilen gömleği ona giydirildi, bu işlem Baba İfan'ın takdisi boyunca sürdü. Bu işlemeli, güzel gömleğin toprakta çürümesi yazık olur diye tekrar üstünden çıkarılması gerekti.

Bodmar, bütün işlerde Evtimia'ya yardımcı oldu, Yelena'yı yatağa taşıdı, ellerini göğsünün üstüne koydu, sonra Evtimia odayı ve ölüyü süslemek için eski sandıktan bir demet kurutulmuş çiçek almaya gittiği sırada yalnız başına Yelena'nın başucuna oturdu.

Niçin böyle oldu? diye düşündü Bodmar, sonra ellerini Yelena'nın parmakları üstüne koydu. Bodmar öylesine sarsılmış, öylesine kendinden geçmiştiki, Yelena'nın bu «niçin» sorusuna artık karşılık veremiyeceğini bile düşüne-

miyordu. Niçin? Her zaman tek çıkar yol ölüm müdür? Öldürmek mi? Baskı mı? Kaba Kuvvet mi? Kıskançlık mı? İnsan öldürmek için mi doğar? Yanyana, karşı karşıya, döğüşüp çekinmeksizin yaşayan bir nesil yok mu? Niçin meseleler her zaman kanla çözümlenmek istenir? Yaşamak yalnız bir erkeğe, yada bir kadına bağlanmakla mı olur? Bir insan için bir hayatı söndürmek, birini ortadan kaldırmak gerekli mi?

Bodmar dudaklarını ısırır gibi kapadı. Nyuşa'yı, sonra kendi tepkilerini düşündü. Birden ne amaçla buralara geldiğini, neler düşündüğünü gözlerinin önüne getirdi. Don kıyısında yeni bir hayat, gazeteci Bodmar'ın unutulup Don köylüleri arasında Saşa adını alması, değişmesi. Rusyaya gelmesindeki amacı, görevini unutması. Başka bir dünyaya kaçış, kendi eliyle kişiliğinin canına kıyması... bütün bunlar bir kadına duyulan sevgi yüzünden. Yelena'nın öldürülmesinde bambaşka bir iş mi vardı yoksa? Bunun bir karşılığı yok mu? Bu ölüm, niçin babalarının yanlışlıklarını, saçmalıklarını ortaya koymak için yeni ve genç neslin açık seçik düşünen bir savunucusu bir Alman yüzünden olsun? Neden bugüne kadar varlığından haberi bile olmadığı bir Don çiftçi kızı, bambaşka bir insan yüzünden, bir kadını öldürsün?

Niçin böyle oldu?

Bodmar, Yelena'nın üstüne eğildi, onun katılaşmış, solmuş, ölümle çekilmiş yüzüne baktı. Büyükanne Kolzova'nın giydirilen işlemeli gömleği ona yakışmıyor, Moskova'da Mausoleum'da Lenin'in tahnit edilmiş ölüsü kadar yabancı geliyordu. Bir porselen işlemesi gibi, bu dünya ile ilgisi olmayan bir parlaklık, bir güzellik veriyordu ona. Öylesine donuk, cansız bir güzellik.

Onun ölümüyle meseleler çözümleniyordu... daha doğrusu yeni başlıyordu. Moskova ne diyecekti? Gezi aksayacak, yada yarıda mı kalacaktı? Artık bütün imkânlar

ortadan kalkmış mıydı?

Bodmar arkaya yaslandı, elinde çiçek demetleriyle odaya giren Evtimia'ya baktı. Evtimia yatağı, ölüyü çiçeklerle süsledi, kutsal Dimitri'nin tasviri önünde üç mum yaktı, sonra Yelena'nın odada bıraktığı tuvalet kutusundan çıkardığı tuvalet eşyası ile ölünün yüzüne allık sürmeye başladı. Önce pudraladı, sonra Yelena'nın Ukranya otelinde satın aldığı cımbızla ince, solgun dudaklarını kaldırarak boyadı. Son bir defa daha saçlarını tokaladı.

«Ne de güzel olmuş«, dedi Evtimia, bir inanç mutluluğu içindeydi, sonra yatağın kıyısına oturdu: «Bir melek gibi. Bunun Nyuşa'yı öldürmek istediğine inanamaz insan»

Kolzov oturma odasında kızı Nyuşa'ya koyu bir çay demledi, bardağına döktü, sonra başka açıklamalar yapmasını bekledi. Nyuşa susmuş, gecenin serinliğinden, gövdesinin ıslaklığından dolayı «güzel köşede» çömelmiş titrer dururken, Kolzov yumruğunu masaya vurdu.

«— Onu boğman gerekli miydi?» diye bağırdı. «Onu suya batırmak, biraz su yutturmak yetmez miydi?»

«— Hayır!» dedi Nyuşa. Sesi insanı şaşırtacak kadar durgundu: «Ancak birimiz yaşayabilirdik. Don kıyısında bu ölüm olayı gerçekleşmeseydi, biz yarın veya öbürgün birbirimizi öldürecektik. Evet herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda... fakat bunu yapacaktık. Bunun başka bir yolu yoktu.»

«— Bütün bunlar bir erkek için!» diye Kolzov gürledi: «Bunun başka yolu yok? Yalnız bu yapılabilir, hee?»

«— Evet.» Nyuşa ayağa kalktı, ıslak sırtına bir örtü attı. Yanlarındaki odada Evtimia ölüyü, odayı süslüyor, yatağı çiçeklerle, kordelalarla donatıyordu. Nyuşa, «Yalnız Saşa vardır, babacığım, dedi. Dünyada her şey onun için. Sen genç olmadın mı? Sen de bir aygır gibi annem Evtimia'yı sevmedin mi? Bir başka Kazak, Evtimia'yı samanların içine sokup, götürmeye kalksaydı sen ne yapardın?»

Kolzov söylene söylene öte yana döndü. Sesi bahçedeki köpek Balvan'ın uluması gibi çıkıyordu. «Bu bambaşka bir şey», dedi. «Senin anan, yani benim şeytanım... oh, ona yan bakanın kafasını kırar, beynini parçalardım! O benim toprağımda, gönlümün uyarınca açılmış, alev alev yanan bir güldü. Fakat o» Parmağı ile yatak odasını göstererek: «o bir Almandır!»

Nyuşa yüksek sesle «o da bir insandır» dedi.

«— Hey Allahım, bu karılarla ne zaman akıllı, uslu konuşma imkanı olacak?» Yaşlı Kolzov büyük bir bardağa döktüğü çayı Nyuşa'ya vererek odadan çıktı. Nyuşa sıcak çayı yavaş yavaş yudumladı, sonra başını koltuğun altına sokarak koltuğun üstünde oturdu. Örtüyü bir kefen gibi üstüne çekti.

Evtimia tabutlama, ölüyü süsleme işini bitirip Baba İtan'ı kiliseden almak üzere evden çıktığı zaman Kolzov da Bodmar'ın yanında Yelena Antonovna'nın bavulunu, paketlerini aradı.

«— Bu işi kime bildireceğimizi, iyi bilmeliyiz», dedi: «Annesi, babası var mı? Kardeşleri? Kızkardeşleri? Her insanın, Allah esirgesin, herhangi bir yakını, tanıdığı vardır.»

«— Babası Alman esir kampında ölmüş...»

Kolzov, eğri eğri Bodmar'a baktı ve sustu. Savaş, diye geçti içinden. Her aileden biri ölmüş. Fakat bunu da bu Almana anlat anlatabilirsen... o daha çocuktu, evde oynuyordu, bütün bunlar olup biterken.

Yelena'nın bavulunu dikkatle boşalttı. Elbiselerini, iççamaşırlarını sandalyenin üstüne koydu. İki kitaba baktı, Gorki'nin iki romanı. Sonra iki ince, benekli geceliği bir bayrak gibi havaya kaldırdı.

«— Paris'ten gelme», dedi. «Besbelli Paristen. Biri ona hediye etmiş olmalı. Yoksa o mu Parise gitmiş?»

«— Orasını bilmem.» Bodmar pencerede durmuş, dı-

şarı, pırıl pırıl karanlığa bakıyordu. Steplerden esip gelen rüzgâr kirazağacının dallarını hışırdatıyordu. Kavaklar, kayınlar hışırdıyordu: «Bildiğim tek şey Yelena'nın yalnız yaşadığıdır.»

Kolzov, küçük kâğıtlarla dolu bir çantayı açtı. Yatağın kıyısına oturarak çantanın içindekileri örtünün üstüne döktü. Belgeler, arabanın kâğıtları dışarı döküldü. Anahtar, bir makas, iki mektup, bir not defteri ve bir küçük tabanca. Kolzov birden şaşkına döndü, tabancayı yukarı kaldırdı.

«— Yelena silâhlıydı, dedi. Ne güzel şey bu. Sapı sedef kakmalı. Çocuk oyuncağı gibi bir şey, mermileri minnacık... insanın beynine sıkılınca işini bitirmeye yeter». Sonra sustu, belgelerden birini açtı baktı. Birden korkunç bir zehirmiş gibi elindeki kimlik belgesini fırlattı attı, biraz öteye sıçradı: «Vay başımıza, hepimiz yandık» dedi. Sesi birdenbire doğulur gibi çıkmaya başladı. «Hepimiz! Evtimia! Nyuşa! Hep sorguya çekilecek!» Hemen dışarı çıktı, yatak odasının kapısını açtı, duvara gerilen çiçekli kurdelalardan birini kopardı. Bu sırada Evtimia, Baba İfan'ı çağırmaya gitmiş, Nyuşa koltukta kımıldamadan duruyordu. Kolzov'un ardından koşup gelen Bodmar bir de ne görsün; Kolzov yumruklarını sıkmış ölüye karşı sallıyor, bağırıyor:

«— Şeytan karı! Cehennem zebanisi! Bizi ortadan kaldırmak mı istiyordun, hee? Heyy Tanrım, ne duruma düştük, neler geldi başımıza.»

Bodmar'a döndü, öfkesinden gözleri faltaşı gibi açılmıştı:

«— Biliyor musun bunun kim olduğunu?» diye bağırdı, sonra ölünün üstündeki örtüyü çekip attı. «Bir bak kimlik belgesine! KGB'denmiş. Bir gizli polis teğmeni! Allahın belâsı bir şeytan karı! Nyuşa boğdu onu! Ne yapacağız şimdi? İçeri atacaklar bizi, hepimizi. Bütün köyü.»

Kolzov hemen Yelena'nın yanındaki iskemleye çöktü, birden kıçına iğne batmış gibi sıçradı. Kutsal Dimitri'nin

tasviri önünde duran mumları söndürdü, kurdelâları kopardı, Evtimia'nın derin bir sevgiyle ölünün üstüne koyduğu çiçekleri duvara çaldı. Büyük anne Kolzova'nın işlemeli ölü gömleğini Yelena'nın üstünden çekip aldı, bu sırada Bodmar onu sımsıkı tutmasaydı parçalayıp dışarı fırlatacaktı.

«— Bir gizli polis», Kolzov oturma odasında bağırıyor, boyuna saçlarını karıştırıyordu. Sonra, Nyuşa'nın üstüne yürüdü, üzerinden örtüyü çekti, kucakladı, bağrına basıp öptü.

«— Yavrum, kızım benim!» diye bağırdı. «Meleğim! Canımın içi benim!»

Yaşlı Kolzov'un derinden sarsılışını, duygularının neden alt üst olduğunu anlamak için daha önceki olayları bilmek gerekir.

Bolşovikliğin başlangıçlarında herkesi zindanlara atan, birçok kimseyi ortadan kaldıran, Lenin'in görüşlerini, düşüncelerini benimsemeyen, onlara karşı çıkan kim varsa boynunu vuran, öldüren, yok eden, bütün Rusyaya korku salan bir GPU kuruluşu vardı. Kendi güçlerinden başka baş tanımayan, kimseye boyun eğmeyen, kendi inanç ve geleneklerini sürdüren, kendi gönüllerince yaşamaya alışmış Kazaklar bu yüzden çok eziyet çektiler. Bu durum epey sürdü. Voroneş'ten Rostov'a kadar bütün Kazaklar zincire vuruldu, içeri atıldı. Moskova'nın dışında kimsenin gücü olamayacağı, bütün yönetimin Moskova'nın elinde bulunduğu inancını yapmak için akla gelen her şey yapıldı. Dimitri Grigoryeviç de bu yüzden çok dayaklar yedi, açlık, susuzluk çekti, tekmelendi, süründü, karların, yağmurların altında yaşamak, yatmak zorunda kaldı. Sonunda Don kıyısında «gözünü sevdiği» bağımsızlığın sona erdiğini anladı. Kolzov dört ay Rostov'daki GPU zindanında yattı, kendine bağlı Kazakların yüzdeyüz kızıllara bağlandıklarını gösteren bir belge imzalayıncaya kadar, uzun bir süre, dayak

yedi.

İşte o zamandan beri Kolzov, ne zaman gizli polisin adını duysa, onunla ilgili bir yazı okusa ödü patlar. Gerçi bir köy yönetim kurulu başkanı olarak bir KGB görevlisinin kendini görmeye gelişinden, onun konuğu olmasından hiç kaçınmazdı, fakat o sessiz, az konuşan bir kimseydi. Konuşurken ağzından başına iş açacak bir söz çıkacağından korkar çekinirdi. KGB görevlileri her onunla görüşüp gittikten sonra, Kolzov hemen partiden çıkar, evine koşar, kapının önünde şöyle bağırırdı: «Evtimia, hamamı yak! Bu pis herifler gene üstümü başımı kir pas içinde bıraktılar»

Eberhard Bodmar, KGB'nin Yelena Antonovna Dobronina için düzenlediği kimlik belgesini okudu, sonra onu Yelena'nın üstüste duran iki eli arasına sıkıştırdı. O iki elin arasında daha önce çiçekler duruyordu. Kolzov çiçekleri alıp duvara fırlatmış, elleri boş kalmıştı.

Birçok bilmece çözülmeye başladı. Yelena geniş yetkileri olan güçlü, yetenekli bir insandı. Öyle bir güçki Ukranya otelinin bir odasında öldürülen Gorlovka ile ilgili soruşturmada şu iğrenç binbaşı Tumov'a boyun eğdirdi, gebeş Talinkov'un kendi çiftliğinde ölümünü bir hayal olayı biçimine soktu, bütün belâlardan anlaşılmaz bir biçimde sıyrılıp çıkmayı bildi. Geziye başladığından beri Bodmar'ı şaşırtan bu durum şimdi çok açık bir olayla aydınlanıverdi.

KGB.

Bir Alman gazetecisi gizli polis olan bir kadınla Rusya'da geziye çıkıyordu. İstediği yere gidebiliyor, istediği yeri görebiliyor, ilgisini çeken hoşuna giden her şeyi yapabiliyordu... Moskovanın gözü, kulağı her zaman onun yanındaydı... Bekçiler bir cam bölmenin arkasında durup gözetledikten sonra, bir deliyi odasında canı istediği gibi dolaşmaya bırakmak, odadaki öte beriyle oynamasına göz yummak çok kolay, çok ucuz bir bağıştır.

Peki aşk, Yelena'nın azgın ihtirası sonunda onun ölümüyle biten şey? Bu nereden geliyor? Buda mı onunla yapılan görev anlaşmasına bağlı? Yoksa Moskova ona, onu sev, ona âşık ol, sonra biz onu bir damla su gibi içer tüketiriz mi dedi?

Bodmar, Yelena'nın pudralanmış, allık sürülmüş, donuk yüzüne doğru eğildi.

İçinden, doğru söyle sen kimsin, nesin diye geçirdi. KGB'nin elinde bir oyuncak mısın, yoksa gerçekten sevmiş, kendini aşka adamış gönlünün kurbanı mısın? Bunun cevabını da birlikte alıp götürdün... artık seni hiç bir zaman anlayamıyacağız...

Yaşlı Kolzov karısı Evtimia, Baba İfan'ı alıp döndüğü zaman, gizli polis teşkilâtının bu kokuşan sıçanına sövüp saymak üzere tekrar ölünün yanına geldi.

Artık dinle ilgili işlem yapılıyordu.

İfan Matveyeviç Lukin tören elbisesini giymiş, önünde büyük bir haç tutuyordu. Bu haçla sabahın erken saatinde düello yapılacak alanın çevresini dolaşmıştı... Kapının önünde yüksek sesle ilâhi okuyarak durdu, sonra gök gürültüsünü andıran bir sesle eve girdi. Evtimia başına bir örtü almış, ellerini göğsünün üstüne koymuş ayni ilâhiyi inceden söyleyerek arkasından geliyordu. Onların arkasından duaya katılmak üzere İfan'ın getirdiği iki ilâhici çocuk yürüyordu. Çocuklar yalın ayak, birer gecelik giymiş, taranmamış,, dağınık saçlarının arasından yorgun gözlerle bakıyor, ellerinde iki büyük tasvir tutuyorlardı. Tahta üzerine altınla çizilen tasvirlerin biri kutsal Varan, öteki de kutsal Katerina idi.

«İncecik bir tozdur insan,
Rüzgâr alır savurur,
Tanrım, bırak uçsun cennete»

Baba İfan yüksek sesle ilâhi söylüyor, Bodmar haç çıkarıyordu. Yatak odasına giren Evtimia'nın keskin çığlığı üze-

rine birdenbire papaz sustu!

«— Kolzov ölüye saldırdı!» diye Evtimia bağırdı. Hemen başından örtüyü attı ve odada Kolzov'un kafasına vuracak bir şey aradı. «Ölüye saldırdı! Hay Tanrım, başına ateş yağsın.» Sonra iskemleyi kaptığı gibi Kolzov'un başına indirdi, çocuklar ellerinde taşıdıkları tasvirlerin arkasına sığındılar, Baba İfan duvara dayandı.

Kolzov hiç aldırış etmeden ölünün yattığı yatağın önünde durdu, ellerini böğürlerine koydu, küçük büyük eline ne geçerse kırıp dökecek, ortalığı alt üst edecek tam bir Kazaktı.

«— At o haçı!» diye gürler gibi bağırdı. Bırakın bu ilâhi söylemeyi de Onun ölüsüne sıçmak gerekir, ona yakişanı budur!»

Baba İfan görevi dolayısıyla insanlara iyilik yapmak için orada bulunuyordu, birden kızdı, derin derin soludu, sonra elinde haçla Kolzov'un kafasına vurdu. Yaşlı Kolzov sarsıldı fakat kaçmadı:

«— Dinsiz, Allahsız herif bir kazan onarıcısından ancak bu kadar adam olur!» diye İfan bağırdı. «Burada insan ruhu ile ilgili bir görev var, bu da benimdir!». İfan tekrar haçı yukarı kaldırdı, ilâhi söylemeye başlayacağı sırada Kolzov, Yelena'nın katılaşan elleri arasındaki KGB kimlik belgesini çekip aldı, papaza uzattı:

«— Peki bu ne?» diye bağırdı. «Evet bu ne, Baba İfan? Bunu okudun mu? KGB'den verilen bir görev belgesi! Haaa! Niçin ilâhini söylemiyorsun? Sesini kesti değil mi? Böyle sus pus olup kalacak mısın? Nasıl osuruğunuz kesildi değil mi? KGB'den! Oku»

Baba İfan belgeyi okumadı bile, bu gibi resmi görevlendirmeleri o da biliyordu. Haçı masanın üstüne koydu, dışarı çıkmaları için uyuklayan iki ilâhici çocuğa bir göz etti, kendi de masanın kıyısına oturdu. Başından geçen korkunç olayları gözünün önüne getirdi: Rostov ve Staling-

rad hapishaneleri. Dört yıl Sibiryada sürgün, Verşne Tarink ormanlarında, iki yıl Novo Kalinka taşocaklarında işçilik. Açlık, dayak, hastalık. Kırbaçlanmalar, sicimlerin ucuna sivri çiviler bağlanarak atılan dayaklar, acılar, sızılar, bölge komutanının gülerek yaptırdığı bu üzücü işler. Sonunda «İfan Matveyeviç gel buraya! Donlar aşağı! Söyle bakalım bana: İsanın anası Meryem bir orospuydu!» Papaz bunları anlatmıştı, insanın üstünü başını nasıl parçaladıklarını, insana nasıl acı çektirdiklerini biliyordu. Fakat gene sessizce dua etmeye başladı: «Tanrım onları da, beni de bağışla... ben zavallı bir insanım, ölümden korkuyorum»

Baba İfan, aksaçlı başından altın işlemeli başlığını alarak, Kolzov'a vurdu, onu kapıdan uzaklaştırdı. Yalnız başına Yelena'nın önünde durdu, uzun uzun ona baktı. Evtimia, papazın arkasında ağlıyor, boyuna şöyle fısıldıyordu: «Onu da Allah yarattı. Hepimiz günahkârız».

İfan başını eğdi. Sonra oturma odasına giderek haçı aldı, haçın iki kolunun kesişme noktasını tam yüzünün üstüne gelecek biçimde Yelena'nın üzerine koydu. Burası İsa'nın başını gösteren yerdi. Yelena, bu durumda, haçın varlığında İsa'yı öpüyordu.

«— Tanrı bağışlar», dedi Baba İfan, sesi boğuk boğuktu. «Tanrı biz zayıf insanlardan daha güçlüdür.» Sonra haçı tekrar aldı, sağ omuzuna koydu, Kolzov'un bu inanç işlerine karşı ne kadar ilgisiz olduğu sözünden kaçmadı. «Peki ne çıkar bundan?» diye sordu papaz. «Şurası apaçıkki biz onu kurallara uygun olarak gömmüyoruz. Bir kaza sonucu mu öldü, yoksa onu kendi canını kurtarmak isteyen biri mi öldürdü... KGB'den görevliler gelecek, bizi sorguya çekecekler, işin gerçeği ortaya çıkacak. Onlar olayı aydınlatacak, gerçeğin ne olduğunu ortaya koyacak! Bu konuda, onların, başvuracakları yolları biliyoruz.»

Kolzov üzüntülü üzüntülü, «Evet Allah bilir. Bunu biz de biliyoruz.» dedi. «Biz ne yapalım... onlar her zaman bi-

ze gelecekler. Yelena, bizim yanımızda bulunduğu sürece bütün olup bitenleri Moskova'ya bildirdi.» Sonra Nyuşa'nın yanında duran Bodmar'a doğru eğildi, onu da kızını da şöyle bir süzdü. «Bir de o? Boş bir yuva gibidir şimdi.»

Nyuşa, «Saşa bizimle kalacak!» dedi. Sonra Bodmar'a sarıldı. Suya batarken birbirine sarılan iki çift gibi görünüyorlardı. «Gerekirse gizleriz onu...»

«— Gizler miyiz? Yumurta mıdırki bizim samanlığa saklayalım? Bütün hayatı boyunca bir hücrede kalabilir mi? Adatavşanı mıdır?»

Baba İfan dediki:

«— Sen görevlileri toplantıya çağır, onlarla olağanüstü bir oturum düzenle. Hem bu akşam bu işi bitir. Öyle sanırım ki Yelena Antonovna'nın ölüsünü ortadan kaldırmak için akıllıca bir yol budur.»

Kolzov soluğunu keserek «ortadan kaldırmak öyle kolay mı?» dedi.

Baba İfan dua eder gibi kollarını açtı. Uzun sakalı titriyordu:

«— Yelena Antonovna ve Eberhard Bodmar uzaklara gittiler», dedi sevine sevine. «Bugün öyleye doğru Peryekupsskaya'dan ayrıldılar. Ayrılırken Volgograda gideceklerini söylediler. Benim kilisenin önünden geçtiler, ayrılırken onları uğurladım.»

«— Onların parçalanmış arabası benim garajın arkasında duruyordu.»

«— Bu senin işin, Dimitri Grigoryeviç. Senin de bu konuda biraz düşünmen gerek.»

Baba İfan haçı alarak odadan çıktı, holde yarıda kalan ilâhinin bir dörtlüğünü okuyarak çocuklarla birlikte karanlığa karıştı. Kiliseye varınca tasvirleri yerlerine koydu, sonra çocukları gömleklerinden tutarak sarstı.

«— Bütün bu gördükleriniz bir rüyadır!» diye, bağırdı. «Siz bu gece, benimle, bir ölünün yanında değildiniz.»

«— Değildik, babacığım!» diye karşılık verdi çocuklar: «Biz yatıyorduk.»

«— Akıllı bir nesil yetişiyor artık», dedi, İfan sevinçle. «Allah korusun sizi... siz iyi insanlar olacaksınız.»

Kolzov, bu gece, bütün köyü dolaştı. Arkadaşlarını yataklarından kaldırdı. Kunduracı Kalinev'i, eyerci Luşkov'u, yarışçı Kliçuk'u, mağaza yöneticisi Rebikov ve yaşlı Babukin'i toplantıya çağırdı. Yirmidört kişi Kolzov'un evinde oturma odasında toplandılar, kiminin ayağında sandal, kimi gecenin sıcak oluşu yüzünden karısının yanında çıplak yattığı için don gömlek koşageldi.. En iyisini ebe Kuzeçkaya yaptı, işten gelir gelmez hemen dışarı çıkmadı, iyi bir gelir sağlamıştı.

Kolzov sözü çok uzatmadı, hemen gelenleri yatak odasına götürerek Yelena'nın ölüsünü gösterdi. Hepsi sesini çıkarmadan tekrar oturma odasına döndü, yalnız tabutçu Tuçarin düşüncelerini söyledi: «Ben, ne yapacağımı, nasıl davranacağımı bilmiyorum, Dimitri Grigoryeviç. Bana sessizce şöyle bir kaş göz etmiş miydin? Biliyorum bir tabut gerekli zaman içinde yetiştirilir. O iyi, güzel bir kadın. Ancak şu var: tabutun parasını kim ödeyecek? Yakını var mı?»

Kolzov masanın arkasına oturdu, üzüntüyle önüne baktı. Bu ölüm konusunda açıklamalar yapmak için bir başlangıç arıyor, gerçeği olduğu gibi söylemek istiyordu. Bu konuda kararlıydı.

«— Yelena Antonovna boğuldu.»

«— Aaaa!» dedi tüccar ve düello alanında toplanacaklara satmak için sucuk, ekmek hazırlayan balıkçı Kotzobyev.» Bu da yeni çıktı. Doksanyedi yıldır burada kimse boğulmadı. Son boğulan da Nataşa Semyonina'ydı, yalnız o boğuldu, o da deliydi... her zaman da böyle olur. Onun bir uyurgezer olduğu sanılıyor, ay tam Don üzerine geldiği zaman o da suda geziniyordu. Oysa bu gece ay yok.»

Kolzov, Kotzobyev'e göz ucuyla baktı, sirke içmiş gibi yüzünü buruşturdu:

«— Yelena Antonovna'yı boğdular», dedi ve bu konuda hiçbir şey sorulmamasını söyledi: «Fakat bu önemli değil. Önemli olan bunun yorumu, işi örtbaş etmektir... burada yapılması gereken de bu...»

Sonra Yelena'ya KGB'den verilen belgeyi masanın üstüne koydu, işte bu yüzden hiçbir şey sorulmamalıydı. Ne yapmak gerektiğini hepsi biliyordu. Hepsi Kazaktı. Böyle bir belge karşısında insanlar bütün azgınlıklarını dizginlemişlerdir, yüzyıllardan beri süregelen bağımsızlıklarının ancak bir bölümünü koruyabilmişlerdi. Kolhozlar, köy tarım birlikleri onları baskı altına almıştı. Yaşamaları belli bir kurala bağlanmış, sınırlandırılmıştı. Otlaklar, tarlalar, bağlar, çayırlar, stepler, Don nehri ve balıklar bile devletin kurduğu bir düzene bağlanmıştı. Onlar buna alışmıştı artık, yaşayışları dafena sayılmazdı, Fakat sınırsız hürriyet, içinin çektiğini yapma, stepte alabildiğine at sürme, gökteki kartal gibi bağımsız olma yoktu, bu eksikti. Kolzov:

«— Bu konuda birleşmemiz, aynı şeyleri söylememiz gerekir arkadaşlar», dedi ve Yelena'nın kimlik belgesini masanın üstüne koydu. «Bütün köyün bu konuda birleşmesi gerekir, herkes yalnız bunu düşünmeli, burada vereceğimiz karara uymalı. Yelena Antonovna aranacak, biz sorguya çekileceğiz... hepimizin aynı şeyi söylemesi gerekir. İçimizden bir kişi başka türlü konuşsa gittiğimiz gündür.»

«— Peki benim yaptığım tabutun parası?» diye sordu Tuçarin.

«— O da hep kendi tabutlarını düşünüyor!» diye bağırdı Kolzov. «Yahu bu ne biçim adamdır.»

«— Benim geçimim bu yüzden!» dedi Tuçarin. «Kotzobyev'in işi yolunda... boyuna tıkınır. Kalinev de iyi söyledi. . kimse yollarda yalınayak gezemez artık. Fakat ne

zaman biri ölecek? Geçen yıl ne kadar adam ölmüştü? Ne? On kişi? Peki bu yıl bugüne kadar? Topu topu iki kişi! Bu durumda yaşanır mı? Çok korkunç şey, burada insanlar ne çok yaşıyorlar. Birtek tabutçuları var nerdeyse onu da tabuta koyacaklar.»

«— Onu da öldürmeli artık», yaşlı Babukin şöyle bir düşünce ileri sürdü: «O insanları bir pire gibi görüyor. Boyuna ölüleri sayıyor, KGB kapının önünde duruyor, bizim için!»

«— Her şey kadınlar için!» diye bağırdı biri.

«— Dostlar, kardeşler», dedi Kolzov, sonra Yelena'nın kimlik belgesini gösterdi. «Olup bitenlerle ilgili yakınmaları bırakalım. Bu konuda birtakım görüşler ileri sürmenin gereği yok. Bir konuda birleşmemiz, anlaşmamız gerekir! Benim görüşüm şudur: Yelena Antonovna ve Alman bugün öğle üzeri Volgograd'a gittiler!»

Kunduracı Kalinev «elbette!» dedi ve iki eliyle bir işaret yaptı. «Ben dışarda, güneşte oturmuş ayakkabı yağlıyordum, benim önümden geçip gittiler. Ben de onlara: dostlar iyi yolculuklar, diye seslendim!»

Kolzov kısık bir sesle, «evet Baba İfan da onlara el salladı» dedi. «Bu besbelli bir şey.»

Bu arada köy satış mağazasının yöneticisi Rebikov da «yolda içmek için benden de iki şişe madensuyu aldılar», dedi.

Kolzov masanın üstüne doğru eğildi, «çok iyi. Bu konuda anlaştık.» dedi. «Şimdi öteki işlere gelelim. Ortada bir cenaze var, ölünün bütün eşyası, bir otomobil burada. Hepsinin yok edilmesi, onlardan en küçük bir izin kalmaması gerekir, dostlar. Biz burada hep kardeşiz, her birimiz bu işte kendine düşeni yapmalı.»

Balıkçı Kotzobyev

«— Sen iblisin birisin! dedi. Şimdi hepimiz senin boğazını sıkmalıyız.»

Kolzov, ayağa kalkarak:

«— Sosyalizm toplu çalışmanın en güzel, en geliştirilmiş biçimidir», dedi. Bu bütün söylenecekler, ilerde yapılacakları şimdiden ezberlemenin bir belirtisiydi. «Yoldaşlar biz, burada müşterek varlığımızın gerektirdiği görevi yapmakla karşı karşıyayız. Hepimizin candan dost olduğumuzu, birbirimize bağlılığımızı göstermeliyiz.» Sonra kısık bir sesle ve başını iki omuzunun arasına gömerek sözlerine şunları ekledi: «Bu iş bizim bütün köyümüzü, kardeşlerimizi yakından ilgilendirir... bundan ne çıkacağını, sonunun nereye varacağını göz önüne getiremez misiniz, bir düşünün Moskova tepemize binerse ne olur?»

Yirmidört yoldaş düşündüler, taşındılar. Görünüşe bakılırsa aralarında iyice anlaştılar, birliğe vardılar.

Sonunda, Yelena Antonovna'nın en küçük bir iz bırakmadan bu dünyadan kaybolup gitmeyi göze aldığı, buna karar verdiği konusunda anlaşmaya vardılar. Elbette Eberhard Bodmar'ı da ardınca sürükleyip götürdü... o uçsuz bucaksız Rus steplerinde rüzgârın toza dumana kattığı bir insan oldu...

Otomobili ortadan kaldırmak için de Nikolai Vasiliyeviç Sadovyev'in dostu olan «2 şubat» köy tarım birliğinin ustabaşısını bulmak, oraya getirtmek gerekiyordu. Yaşlı Babukin'e kılıcı geri götüren Sadovyev her işe yatkın bir adamdı. Kolzov onu partiden çağırarak sözü uzatmadan, «Kardeş bir kamyonla birlikte gel. Çok işimize yarayacak şimdi.» dedi.

Sadovyev hiç bir şey sormadan hemen köy tarım birliğinin araba çekicisine bindi, gece yarısı Peryekopsskaya'-ya doğru yola çıktı. Nyuşa, üç erkeğin üzerini otların kapadığı dalgalanan yeşil denizdeki bir adayı andırdığı için

«ada» diye anılan, geniş steplerdeki ormana doğru at sürdükleri sırada, babasının binek arabasına iki at koştu.

Köyde en üzgün, en mutsuz tabutçu Tuçarin'di. Maden saplı güzel bir tabut yapma yerine Yelena'nın elbiselerini, bavullarını fırında yakma buyruğu aldı.

«— İyi bak, koku çıkmasın!» dedi Kolzov. Elbiselerin arasına talaş serp elbiseleri yakmak için Kiyeçkaya'ya kadar gitmeyelim,»

Kiyeçkaya, Peryekopsskaya'dan sekiz kilometre uzakta bir yerdi. Tuçarin söve söve Yelena'nın bavullarını alıp çıktı.

Nyuşa kapıya kadar geldi. Bir Kazak elbisesi giymiş, uzun sarı saçlarını tepesinde toplamış, üstüne eski bir kasket geçirmişti. «Babacığım araba geniş», dedi.

«Daha iyi böyle, kızım» dedi Kolzov, sonra evin önüne çıktı. Yapılan yol hazırlığına baktı, arabada Yelena'nın yatırılacağı yere Nyuşa'nın güzel bir örtü yaydığını gördü. Bu durum Kolzov'u üzdü, hemen eve girerek gözyaşlarını sildi.

Bodmar, kunduracı Kalinev, Yelena'nın cesedini bir örtüye sardılar. Evtimia ölünün başının altına koymak için yastık getirdi, fakat Kalinev yastıklara yazık olur diye, ona engel oldu. Ölüler kuştüyü yastık, döşek istemez artık. Sonra Yelena'yı evden çıkardılar, Evtimia ölünün üstüne koymak için hazırladığı çiçekleri getirdi. Cenazeyi arabaya koydular, Bodmar ve Kalinev ölünün yanında oturdu, Kolzov sürücü yerine çıktı, Nyuşa dizginleri eline aldı, taş gibi kaskatı kesilmiş bir güzelliği vardı.

Kolzov kısık bir sesle «sür!» dedi. «Gün açmadan işi bitirmeliyiz...»

Stepte, gece karanlığında uzun ve sessiz bir yolculuk. Tekerlerin altında otlar hışırdıyor, tarla sıçanları önleri sıra kaçışıyordu. Üstlerinde alabildiğine geniş bir gök, Rusya'yı kuşatan engin gök. Bulutsuz, ayın gümüş ışığı ya-

yılıyor ovalara.

Baba İfan'ı bu cenaze dolayısıyla bir kaygıdır aldı. Araba kilisenin önünden geçerken papaz evinin gölgelediği alanda bir atlı görünüverdi. Sırtında siyah papaz cübbesi, başında bere, ayaklarında Kazak çizmeleri belinde bir tabanca ve gümüş haç olan İfan Matveyeviç arabaya taklaştı ve Kolzov'un yanına sokuldu.

Kolzov, «papazlar her zaman böyledir», diye mırıldandı. «Niçin keneflerle ilgili ilâhiler okunmaz?»

İfan bunları duymadı. Atlı adam, Yelena'yı sardıkları şeye baktı, arabanın çevresini dolaştı, her yanı inceldi, sonra Nyuşa'nın yanısıra atını sürdü. Kimse sesini çıkarmasa artık... herkec Baba İfan'a onlara katıldığından dolayı teşekkür etmişti. O, Peryekopsskaya'lı bir Kazak olduğunu gösterdi.

Mezarı açanlar, ellerinde kürekler, ormanda «ada» da bekliyorlardı. Uzun, yüksek akkayınların arasında oldukça güzel bir mezar kazdılar. Kayınlardan çıkan ağır bir koku bütün çevreye yayılıyordu. Nyuşa, mezarın birkaç metre ötesinde arabayı durdurdu. Bodmar, Kalinev ve Kolzov arabadan indikleri sırada olduğu yerde kımıldamadan durdu. Baba İfan da indi, son duayı okumak için hazırlandı.

Kolzov, yanındakilere, «herşey yolunda gidiyor» dedi. «Arabayı götürmek için Sadovyev'in benim yanımda bulunması gerekir. O, arabayı önceden bir kum yığını hazırlanan yerde gömmek, ortadan kaldırmak istiyor. Yarın bir çekici getirip Yelena'nın bozuk arabasını toprağa gömecek. Düşünüldüğünden de kolay olacak bu iş.»

Kolzov başını kaşıdı, burnundan soludu. Sonra «bir insanı ortadan kaldırmak ne kolay işmiş. Dostlar, bu yüzden üzüntü duyabilir insan.» dedi.

Bodmar, tek başına Yelena'nın ölüsünü mezara indirdi. Önce Kalinev yardım etmek istedi, fakat Almanın baktığını görünce vazgeçip geri çekildi. Bodmar, yavaş yavaş, önceden hazırlanan ve iki kişinin yanyana durabileceği bir büyüklükte olan mezarın başına gitti. Yelena'yı mezarın kıyısına koydu, sonra mezara indi, donmuş, katılaşmış cesedi kendine doğru çekti. Sanki incinecekmiş, daha canlıymış gibi büyük bir dikkatle Yelena'yı toprağa yatırdı, üzerine doğru eğildi yüzündeki örtüyü kaldırdı.

Üstte, mezarın kıyısında, Peryekopsskayalılar el bağlamış duruyorlardı. Baba İfan gümüş haçı alıp mezarın üstüne koydu, sonra yavaş yavaş ve derinden gelen bir sesle Tanrının sonsuz iyiliklerini, ölümden sonra başlayan sonsuz yayatı anlatan ilâhiyi okumaya başladı.

İşte bu sırada, hiç akla gelameyen, bir olay oldu. Nyuşa, gölgelikte duran atların yanından ileri fırladı. Bir sıçrayışta mezara indi, birden bire ürken Bodmar onu tutmak, mezara inmesini önlemek istedi, fakat başaramadı. Korkudan şaşıran Kolzov kurt ulumasını andıran bir sesle bağırdı, ilâhi okuyan Baba İfan sustu. Ötekiler gözlerini mezara diktiler. Mezarda, biri ölü ikisi canlı olmak üzere, üç kişi vardı.

Bodmar, «Nyuşa...» diye kekeledi, ölünün üstüne eğildiği zaman onu sımsıkı tuttu. Nyuşa «yalvarırım sana...» diye ağlamaya başladı.

Kendisini tutan Bodmar'a «bırak beni...» dedi, silkinıp elinden çıktı. Ölünün yanında dizçöktü. Geceleyin esen rüzgar sarı saçlarını Yelena'nın yüzüne serdi. Sanki saçlarıyla ölüyü örtmek istiyordu.

Kolzov mezarın kıyısında durup dişlerini gıcırdatarak, «vur ona, at onu dışarı!» dedi. «Saşa, erkek ol bee... vur at şunu dışarı...»

Sonra Kolzov sustu, Nyuşa iki elini ölünün katılaşmış, solgun yüzüne koydu.

Açık ve yüksek bir sesle:

«— Andolsunki Saşa'yı toprak güneşi, tohum yağmuru, çiçekler rüzgarı nasıl severse öyle seviyorum. Andolsun ki onu senin sevdiğin gibi seveceğim. Yaşadığım, soluk aldığım sürece onu seveceğim. O benim hayatım, dünyam, inancım, varlığımdır. Yerle gök arasında benim için yalnız o vardır. Tanrı korusun seni kardeşçiğim»

Sonra biraz daha eğildi Yelena'nın soğuk dudaklarını öptü, ölünün katılaşmış yüzüne örtüyü çekerek ayağa kalktı.

Kollarını yukarı uzatarak Kolzov'a «çek beni babacığım. Bana bir kürek ver-onu ben gömeyim...» dedi.

Nyuşa ve Bodmar'ı mezardan çekip çıkardılar. Baba İfan gümüş haçı tekrar kemerine soktu.

Bundan güzel bir gömme töreni de olmazdı artık.

Nyuşa ve öteki yoldaşlar mezarı doldururken Bodmar geriye döndü. Atların yanına gitti. Arabaya dayanarak gözlerini yıldız yıldız ışıyan göğe dikti.

Bundan sonra ne olacak artık, diye düşünmeye başladı. Şimdi ben bir kuş kadar serbestim, her yana sıçrayan bir sıçan gibiyim. Nyuşa'yı sevmekten başka bir düşüncem de yok.

Kendisine elle dokunulunca birden sarsıldı, ürperdi.

«— Saşa»

«— Nyuşa.»

Karşılıklı bakıştılar, kucaklaştılar. Akkayınlardan hışırtılar duyuluyordu... bu ses tanınmasın diye mezarı ezenlerin, toprağı bastıranların ayak sesleriydi.

«— Yarından korkuyor musun?» dedi Nyuşa. Bodmar başını eğdi.

«— Evet.»

«— Ben de korkuyorum. Fakat sen de buradasın, ben de buradayım. Herkes burda, bütün Peryekopsskaya burda. Biz işimizi yoluna koyacağız, Saşa»

«— Biz kurtlar gibi yaşayacağız artık.»

«— Fakat birbirimizden ayrılmayacağız. O yetmez mi? Bir kulübede, bir mağarada, bir ağacın altında, bir bataklıkta, sazların arasında, ormanlarda, bir bodrumda, yerin altında bir mahzende, herhangi bir yerde, Saşa... fakat başbaşa, yanyana. Bir ömür boyunca...»

Nyuşa başını Bodmar'ın göğsüne dayadı, kollarını boynuna doladı ve ağlamaya başladı.

Kolzov, mezarın yanından döndü, omuzunda birkaç kürek vardı. Kürekleri arabaya attı, ellerini pantalonuna sürdü

«— Bir akkayın fidanı yetişecek onun mezarında, dedi, Oysa Baba İfan bunun en iyi bir haç olduğunu söylüyor. Artık onları bırakalım. Arada bir papazlar da iyi şeyler düşünürler.»

Kolzov arabaya bindi, bir sigara yaktı ve ötekilerin dönüşünü bekledi.

Sonra gece karanlığında Peryekopsskaya'nın yolunu tutular. Partinin önünde konuşmadan, yalnız el sıkışarak ayrıldılar, herbiri düşünceli düşünceli Don kıyısındaki evine döndü.

Yelena Antonovna hiç yaşamamış gibi, bir iz bırakmadan, bu dünyadan göçüp gitti..

ONALTINCI BÖLÜM

Bu geceden sonra Peryekopsskaya'da çok önemli olaylar bekleniyordu. Kolzov evinden, veya çayırlarından çok partide kalıyordu. Evtimia, yemeğini büroya getiriyor, dışarda olup bitenleri ona bildiriyordu. Nyuşa ve Bodmar hayvanlara bakıyor, ahırla, bahçeyle ilgileniyor, Don kıyısında balık ağlarıyla uğraşıyorlardı. Nyuşa, Bodmar için «çok çalışkan bir erkek» diyor onu boyuna övüyordu: «Kimin aklına gelirdi, bir Alman, bir gazeteci at bakımından böyle iyi anlasın?»

Kolzov boynu bükük, sıkıntılı bir durumda telefon aracına bakıyor, gözlerini ondan ayıramıyordu. İlk korku telefondan geliyordu. Herhangi yetkili yerden telefon edilir: yoldaş, biliyor musunuz Yelena Antonovna Dobronina nerelerde kaldı? Son olarak sizin köye gelmişti denilirseydi...

Ertesi sabah düello olmadı. Çünkü Granya Nikolayeviç Volgograda giderek bir kliniğe yattı, yaralarını baktırdı, sardırdı. Öte yandan herkes köyde bir kız için yapılacak düellodan çok daha önemli işlerin olduğunu, sıkıntılı olayların geçtiğini biliyordu. Buna karşılık düello alanı hazırlanmış, balıkçı Kotzobyev sucuklarının elinde kalmasını istememiş, yaşlı Babukin sevincinden uçmuştu. Birtakımları papaz İfan'a bu pazar günü bir eğlence düzenlemenin kitapta yeri olup olmadığını bile sormuştu. Baba İfan kitapları karıştıdıktan sonra aldığı sonucu onlara bildirdi: epeyce eski bir kilise kütüğünde 1689 yılının bir pazar günü Kazak atamanlarından Yefim Aleksandroviç Yelenik başarılı bir baskından yüz Moğol esirle geri döndüğü zaman büyük eğlenceler düzenlendi. Her gün on esir öldürüldüğü gün bütün köy ve iki Kazak süvari birliki Don öldürüldüğü gün bütün köy ve iki kazak süvari birliği Don kıyısında içmiş, sızmış yerlere yatmıştı. Bunlar arasında Don'un votka olduğunu sanan üç sarhoş Kazak boğulmuştu.

Baba İfan, bu vahşice hikâyeyi okuyup bitirdikten sonra Kolzov «bu çok eski bir olay», dedi ve alnını kırıştırdı! «Fakat bize bundan başka ne kaldı? Evet bir şenlik düzenleyelim. Buna da Yiğit Yelenik günü, diyelim.»

Böylece Kotzobyev sucuklarını sattı, Granya ile Alman'ın birbirinin kafalarını uçurmak için yapacakları düello yerinde içildi, oynandı, şu yaşlı, çapkın Babukin kadınların oturduğu yere giderek aralarına sokuldu, kiminin memelerini sıktı, gevrek gevrek güldü. Bir masal kahramanı gibiydi. Ancak kendisine tokat yerine bol bol votka sunuldu. Bir köpek gibi yerlere yattı, yuvarlandı. Dünyadan göçüp gitmeden son bir defa daha oynayan kadınların uçuşan etekleri arasından bacaklarına, baldırlarına doyasıya baktı, sonunda uyudu.

Kolzov partiden ayrılmadı, büroda oturup bekledi.

Orada dört gün oturdu, boyuna yüzünü gözünü buruşturdu durdu.

Niçin kimse telefon etmiyor? Neden Yelena Antonovna'yı kimse arayıp sormuyor? Sovyetler Birliğinde böyle bürokrat devletlerde görülen işlem olmaz pek.

Nyuşa ve Bodmar bitişik evde karı koca gibi yatıp kalkıyor, Evtimia sesini çıkarmıyor... önemli olan Kolzov'un bu işe hiç karışmaması, kızının davranışlarına gözyummasıydı. Gerçi Saşa'yı kendi oğlu diye benimsemişti, fakat burada daha tesirli olan başka bir iş vardı, Evtimia bunu az çok anlıyordu.

Yelena'nın gömülüşünden sonraki gece Nyuşa doğruca Bodmar'ın yanına gitmek üzereydi. Yastığını, yorganını, geceliğini alarak odadan çekiliyordu. Evtimia yatakta doğruldu, araçlara yol gösteren bir görevli gibi elini kaldırdı.

«— Nereye?» dedi. Nyuşa kapının önünde durakladı.

«— Saşa'nın yanına.»

«— Onunla mı yatacaksın?»

«— Evet, aneciğim. Ben onunum artık.»

«— Dimitri, bu işe ne diyorsun?» Evtimia uyuyan, burnundan derin derin soluyan Kolzov'u dürttü. Kolzov uykuya daldı mı çok horlardı!...

Kolzov yatakta doğruldu, gözlerini oğuşturdu, kızına dik dik baktı.

«— Kişi azınca eşini arar», dedi ve tekrar yatağa gömüldü: «Artık iş işten geçtikten sonra önü alınmaz.»

«— Biraz ileri gitmedin mi Dimitri?» Evtimia bunu sorarken epey sıkıntılıydı.

Kolzov «hayır» dedi ve mırıldanarak öte yana döndü, içini çekti.

«— Peki böyle iyi demek», dedi Evtimia. Analık duyguları gözlerinde ışıldıyordu, üzülüyordu besbelli. Işığı

söndürdü, Nyuşa karanlıkta Bodmar'ın yanına gitti.

Bodmar da onu bekliyordu, geldiğini görünce ona döndü. yatağı elinden aldı, kız yatağa girerken kollarını açıp onu kucağına aldı. Nyuşa sımsıcakcıktı, bir şeftali gibi yuvarlak ve yumuşak.

Gece yarısı Nyuşa, Bodmar'ı uyandırdı:

«— Ne düşünüyorum biliyor musun?» dedi.

«— Hayır.»

«— Sen kurtlar gibi yaşayacağız demiştin.»

«— Her gün öyle olacak, Nyuşa.»

«— Benim bundan hiç korkum yok. Öyle kurtlar vardır ki daha yaşlanmadan kar gibi bembeyaz olurlar. Onların nasıl yaşadıklarını, ne yaptıklarını gören olmamış. Biz de böyle olacağız, Saşa. Rusya, dünyanın çok büyük ve geniş bir ülkesidir... orada ikimiz için de bir yer bulunur.»

*
* *

Yelena'nın bağlı bulunduğu görev yerinin günlerdenberi ne ile uğraştığını Kalzov bilmiyordu. Bu görev yeri iki gündür Yelena'dan hiçbir haber alamamıştı. Oysa Yelena günü gününe onlara durumu bildiriyordu.

Yelena'nın bağlı bulunduğu dairenin başkanı yarbay Rossoskiy durumu sezmiş, Şube III b.ye Dobronina'dan hiçbir haber alınmadığını bildirmişti.

Rossoskiy «o, şimdi Peryekopsskayadadır, biliyorum» dıye düşünerek odasının duvarı boyunca asılan Rusya haritasına baktı. Gizli polislerin bulundukları bütün yerler, haritanın üzerinde, renkli iğnelerle belirtilmişti. Bir bakışta bir görevlinin nerede bulunduğu hemen anlaşılıyordu. Haritanın üzerinde renk renk iğneler ülkenin her yanına serpiştirilmiş gibi görülüyordu: «Bodmar bizim Don'u gönlüne uygun buldu. Bıraklım orada daha dört gün kalsın bakalım... sonra Volgograda gidecek nasıl olsa» diyordu.

Fakat aradan dört gün geçmesine karşılık Yelena Antonovna'dan ses çıkmadı. Moskviç arabanın bagajına yerleştirilen küçük telsiz aracı da bozulmuştu... çünkü araba ile o da kuma gömülmüş, çukura atılmıştı. Yelena ile ilgili bütün izleri ortadan kaldırma görevini üzerine alan Sadovyev bunu bilmiyordu... o Yelena'nın arabasını kendi çekicisiyle götürüp kuyuya atmış, arabada gerekli bir arama yapmamıştı.

Bu sessizliğin beşinci günü yarbay Rossoskiy kaygılandı. Önce Dobronina'nın dosyasını getirtip inceledi.

Yelena'nın pırıl pırıl, güvenilir bir yaşayışı vardı. O, örnek bir komünistti. Onun görmediği öğrenim ve eğitim yoktu... Moskovadaki parti okulundan Vinniza'daki gizli polis okuluna kadar hepsinde okumuştu. Bir generalin yeğeniydi. Rossoskiy işbaşına geldiği günden beri Yelena'nın bütün hayatı başarılarla geçmiş, övülmeye değer bir nitelikteydi.

«Ondan bir kötülük beklenemez», diye düşündü, dosyayı kapadı: «Bir aksaklık da düşünülemez.» Sonra Bodmar'ın başka bir dosyada duran fotoğrafını aldı, yukarı kaldırıp baktı, yüzünü kılı kırk yararcasına inceledi.

«Aşk mı yoksa? Yelena Antonovna için aşk? Bir Almanı sevmez? Bu da olmaz!»

Rossoskiy önünde duran aracın düğmesine bastı. Kocaman binanın herhangi bir yerinde bir ses duyuldu. Bu ses telefonun başında bekleyen askeri görevlinin sesiydi.

«— Sayın yarbayım?»

«— Voroneş ve Volgograd'ı bağlayın. Parti sekreterini bulun. Peryekopsskaya bölgesiyle ilgili bilgi isteyin. Köy yöneticisi kimse, köyle ilgili ne biliyorsa öğrenin, hepsi bu kadar. Yarım saat içinde durumu bana bildirin.»

Yarbay Rossoskiy yeni bir şey öğrenemedi. Volgograd'tan gelen bilgiye göre Peryekopsskaya bir Kazak köyüdür, köyün başında partiye yürekten bağlı, güvenilir bir

insan olan Kolzov vardır, kimse ondan incinmiş, tedirgin olmuş değildir.

Yelena Antonovna Dobronina nerde? O, şimdilik Volgograda gelmedi.

Olayın beşinci günü Moskova'nın baskısı arttı.

Peryekopsskaya parti binasının telefonu çınladı. Çok güvenilir, doğru bir bekçi gibi telefonun başında bekleyen Kolzov kulaklığı aldı. Moskova'dan arandığını anlar anlamaz yerden çıkan bir bitki gibi ayaklarını döşemeye dayadı.

Moskova.

Rossoskiy, onun adını söyler söylemez Kolzov'un başına soğuk sular dökülür gibi oldu.

Telefonda oldukça açık bir sesle:

«— Ben, parti üyesi Dimitri Grigoryeviç Kolzov», dedi. «Belediye başkanı olarak, güzel Moskovamızda olan sizleri, saygıyla selâmlarım, sayın albayım. Telefonda bana şeref vermeniz ne büyük mutluluk, hayır ola?»

«— Bir şey soracağım, yoldaş.» Rossoskiy'in konuşması bıçak keser gibiydi. Onun yönetimi altında bulunanlarla konuşmasına «mitralyöz ateşi» derlerdi: «Yelena Antonovna sizin köyde mi?»

Kolzov derin bir soluk aldı. Bıyıklarını yercesine üst dudağını ısırdı. Sonra duraklamadan:

«— Şimdi burda değil, yoldaş dedi. Yelena yanındaki Almanla beş gün önce burdan ayrıldı. Çok iyi biliyorum çünkü benim yanımdaydı.»

«— Beş gün önce mi?» Rossoskiy takvime, büyük Rusya haritasına baktı. Yelena, Don kıyısında gösteriliyordu. Onun nerede olduğunu gösteren sarı cam başlıklı iğne Don kıyısını belirten yerdeydi: «Peki nereye gittiler?»

«— Sayın yarbayım, Volgograd'da gideceklerini söylediler. Alman, eski savaş alanlarının fotoğraflarını çekmek istiyordu.» Kolzov tekrar üst dudağını, bıyıklarını ısırdı. Tepeden tırnağa titremeye başladı. Fakat sesi daha

bozulmamıştı. Sonra bir çocuk gibi «yoksa bir şey mi oldu?» diye sordu.

Bu soru üzerine Rossoskiy yüzünü ekşitti. Gereksiz yere konuşmayı sevmiyordu.

«— İşler yolunda!» dedi. «Sağ olun, yoldaş.»

Kulaklığı yavaşça yerine koydu, masasının üstünde duran Bodmar'ın fotoğrafına bir daha baktı.

«— Bu olamaz!» dedi ve fotoğrafı iki elinin arasına aldı.» Bu inanılacak iş değil.»

Sonra sağ elini kaldırdı, işaret parmağı ile kırmızı bir düğmeye bastı.

Bu, korkunç bir fırtına gibi Peryekopsskaya üzerinde uçup, bir anda bütün bölgeyi yerle bir edecek dev bir makinenin harekete geçirilmesi demekti.

*
* *

Kazakların atası olan Anton Kristiforoviç'i tanımayan yoktur. Fakat onu, şu yaşlı Babukin'i, tanıyan herkes onun bir şeyin üstesinden geleceğini, yıldırımlarını insanın başına yağdırmadan bir türlü rahat edemeyeceğini bilir. İşte Moskova'nın yüksek görevlileri telefon edipte durumu sorduklarında, Kolzov da bayan Yelena Antonovna ve Alnıanın 67286 Moskova plakalı bir Moskviç araba ile Volgograda gittiklerini bildirdiği zaman da böyle oldu. Ortalık biraz durulmuş, Kolzov bu yatıştırıcı sözlerle başına gelecek yıkımı önlediğini sanmıştı... fakat baba Babukin'in bu konuda hiç güveni yoktu.

Babukin, iki gün durmadan Don kıyısında sessiz sessiz dolaşmış, derin düşüncelere dalmış, birtakım öğütlerle her saat Kolzov ailesinin başının etini yemişti. Önce geleceği bilen bir falcı gibi, kaşını gözünü oynatarak konuşmaya başladı, bir fincan çay içti, fincanı bıraktı:

«— İnsanın derisini ısıtıyor diye yaz aylarına güven-

memeli pek, dedi. «Dimitri Grigoryeviç, sana şunu söyliyeyimki, bu olayı incelemek, araştırmak için Moskova'dan Peryekopsskaya'ya bir kurul gelecek.»

Kolzov yüzünü buruşturdu, kısaca: «niçin?» dedi.

«— Burada olayla ilgili en küçük bir iz yok.

«— İşler yolunda. Fakat bunu başarabilecek miyiz?»

«— Başka bir yol bulmamız gerekliydi.»

«— Bu öyle kolayca örtbas edilecek bir iş olsaydı, ben onu çoktan başarırdım.» Sonra ocakbaşında salatalıkları ayıklayan Evtimia'ya baktı, epey sıkıntılıydı. Nyuşa ile Bodmar dışarda, atların yanındaydılar. Büyülü bir içki içer gibi bağımsızlıklarının, sevişmenin tadını çıkarıyorlardı. Kolzov onlara hiç de engel olmuyordu... Ancak mutluluklarının sonu yakındı, bunu seziyor, üzülüyordu. Mantık kurallarına dayanmakla kimse onların başına yıkımı, mutluluklarının sona ermesini önleyemiyecekti.

Yaşlı Babukin «oğul,benim bir düşüncem var», dedi. Evtimia bir odun kaba koyduğu salatalıkları yıkadı, soludu. Anton Kristiforoviç parmağıyla onu göstererek «onunla konuşmadan önce bana inanmaz, güvenmez.» dedi.

«— Bırak, düşüncen nedir?»

«— Volgograda bir haber salalım. Bana kalırsa içimizden bir iki kişiyi, Kalinev ve Kliçuk'u gönderelim. Don kıyısında dokuz kilometre kadar uzakta, bırakılmış bir otomobil bulduğumuzu söyliyelim. Her ikisinin elbiseleri de kıyıdaymış. Bu konuda aklı başında olan herkes onların boğulduğuna inanır!»

Babukin önemli bir başarı sağlamışçasına, bir ekmekçinin hamur yoğuruşu gibi salatalıkları karıştıran Evtimia'-ya baktı:

«— Dostum, bu da bir çıkar yol değil mi?»

Kolzov, «araba gömüldü», dedi.

«— Tekrar çıkarır, yıkar yemizler, kıyıda bırakırız.»

«— Fakat Yelena'nın giydiği ne varsa yakıldı.»

Bir anda Babukin düşünceye daldı, gençlik yılları gözünün önüne geldi. Hemen odadan çıktı, bir ara Kolzov'un öfkelenerek başına fırlattığı çizmenin yanına gitti.

«— Vay nankör vay», diye bahçenin önünde bağırdı. İki yumruğunu yakınarak havaya kaldırdı: «Senin kafanı yere şokup bir iğdiş keçi gibi becermeli!»

Fakat bir saat sonra tekrar Kolzov'un yanına gelerek «güzel köşe»de koltuğa oturdu:

«— Başka bir düşüncem daha var» dedi, kendi kendine. buluşlarının parlaklığıyla övünür gibi gözleri ışıldadı.

Kolzov, «çık dışarı!» dedi ve kapıyı gösterdi.

Babukin «dinle beni oğul!» diyerek, dışarı atılacağı zaman masaya yapıştı: «Parlak bir düşüncem var. Bu konuda eyerci Luşkov ile görüştüm. O da benim gibi düşünüyor. Önceki gün, Yelena'nın arabasını Sirolinskiy'de gördüğünü söyleyecek, andiçecek. Almanın giderken kendisine el salladığını söyliyecek.»

«— Artık onu ona sorarlar, şaşırtmalı sorular yöneti̇ler ona, iyi yürekli Luşkov kendi ağzıyla tuzağa düşer, kendini ele verir. Luşkov'un ne olduğu biliniyor. Bir buzağı bile ondan akıllıdır.»

Babukin gene kovuldu. Fakat çekip gitmeden önce bir süre daha oturma odasının kapısında durdu. Evtimia, cırlak bir sesle bağırdı. Kolzov da yandaki odada arabanın örtüsünü yağlarken bağırdı, Babukin'in evden gitmesini söyledi. Sonra karşılık beklemeden süpürgeyi Babukin'in başına fırlattı. Fakat Babukin yana çekildi, hiç aldırmadan tekrar odaya girdi. Geniş ağızlı Kazak kılıcını masanın üstüne koydu, şrakk diye bir ses çıktı:

«— Senin kafanı koparırdım», dedi. Hele parlak bir düşüncem olmayaydı görürdün gününü. Şimdi kendimi tutuyorum! Kendime güvenim var benim.»

Kolzov, içini çekerek «herif postekide dolaşan bir bit gibi, git be, senin saçmalarını dinleyemem.» dedi ve du-

vara dayandı.

«— Bir telgraf çekelim»

Kolzov sesini çıkarmadan birkaç adım attı, masanın önünde durdu, eski, parlatılmış kılıcı aldı, elinde şöyle bir tarttı. Yaşlı Babukin'in gözleri dumanlandı.

«Volgograd'tan bir telgraf» diye bağırdı ve iki elini başına götürdü.

Kolzov kılıcı kaldırdı. Evtimia önlüğüle ağzını örterek kocasına bakıyordu: «Ne yapıyorsun, adamı ikiye böleceksin» diye bağırdı: «Dimitri Grigoryeviç, döşemeleri dün yıkadım, sildim, biraz düşün bee!»

Kolzov boğuk bir sesle «ondan kan akmaz», dedi. Onun yüzde doksanı havadır.»

Babukin böğürür gibi:

«— Volgogradtan bir telgraf çekelim!» dedi. Yarın mağaza yöneticisi Rebikov kente gidecek. Öteberi alacak, yeni siparişler verecek, merkez mağazasına uğrayacak, Ona söyledim. Dostum, hepimiz bu işte azçok suçluyuz, dedim. Bütün olup bitenlere hepimiz karıştık. Sen Volgograda vardığında Yelena adına Moskovadaki görevlilere bir telgraf çekersin, çok iyi olduğunu, Volgograda geldiğini söylersin. Böylece onlar Yelena'dan telgraf aldıklarına inanır, Peryekopsskaya'nın başına gelecek bütün bir yıkımı önleriz. Rebikov ne dese beğenirsin? Olur babacığım, ben de katılırım bu görüşüne. Dediğini yaparım! dedi». Babukin yan gözle bir Kolzov'a, birde onun havaya kaldırdığı kılıca baktı!

«— Nasıl bu da bir düşünce değil mi?»

Kolzov, kılıcı indirerek masanın üstüne koydu. Bıyığını sıvazladı, dudağını büktü.

Düşünceli düşünceli «babacığım» dedi. «Evet bu da bir düşünce. Yalnız bunun üzerinde enine boyuna durmak, düşünmek gerek. Bir telgraf,» Sonra, köşede duran dolabın yanına gitti, bir şişe votka aldı, bütün bir bardağa döküp Babukin'e verdi. En azından elli gram vardı. Büyükbaba kol-

tuğa oturdu, ağzını açtı, bir kovaya boşaltır gibi votkayı mideye indirdi. Sonra ağzını şapırdatarak geğirdi, ocağın kıyısında kokusu burnuna kadar gelen domuz sucuğunun asıldığı çengele baktı.

«— Yaşlı adamlar biraz da yağ yemeli, dedi. Ayrıca benim ne kadar yaşlı olduğumu bilirsin. Dostum, öyleki yaşımı ben bile bilmiyorum»

Evtimia, bir parça yağ keserek Babukin'e verdi, Babukin aşınmış dişleri arasında yağı ezmeye başladı. Yağı, ağzında bir çocuk lapası durumuna getirince kurbağı yutan bir leylek gibi boynunu yukarı uzatarak, yuttu.

Kolzov bir defa daha «bir telgraf», dedi! «Telgraf Moskovadaki görevlileri inandıracak şekilde olmalı. Telgrafı çekecek olana bunu söylemek gerek.»

Sonra evden çıkıp partiye gitti, canavar düdüğünü çaldı.

Peryekopsskaya'da canavar düdüğü çalmanın ne anlama geldiği çok iyi bilinirdi. Bugüne kadar canavar düdüğü köyün başına önemli bir iş geldiği zaman çalınırdı. 1949 da dört ev yanarken güz rüzgârları kıvılcımları öteki evlerin damlarına sıçrattığında canavar düdüğü çalınmıştı. O zaman Peryekopsskayalılar hemen evlerinin damlarına çıkmış samanları üstüne su dökmeye başlamışlardı. Buna karşılık birdenbire yedi ev daha tutuştu, kilise ateş aldı. Baba İfan yüksek sesle dua etmeye, Tanrıya yakarmaya başladı. O zaman on kişi hemen hortumları Don'a bağlamış, pompalarla kiliseye su püskürtmeye başlamışlardı. Böylece ateşin büyümesini önlediler. Canavar düdüğü bir kere de 1956 da bahar başlarında sıcak rüzgârların erittiği büyük buz yığınları yüzünden birdenbire taşarak suların bütün köyü basması üzerine çalmıştı. Bu görülmüş bir olay değildi. Kimsenin elinden bir şey gelmiyordu. Herkes Peryekopsskaya'nın sular tarafından sürüklenip götürüleceğini, yükselen suların içinde, köyün yerle bir olacağını sanmıştı.

Neyseki bu 1956 yılında da Tanrı köye acıdı, sular çekildi, köy yerinde kaldı. Canavar düdüğü bir de Ekim devriminde ve Lenin'in doğum günü 22 şubatta, olmak üzere, bir yılda iki defa çaldı.

Onun her çalınışı böyle üzücü bir olay yüzündendi, işte.

Bütün parti üyeleri tarlalardan, bahçelerden, steplerden koşup geldiler. İlkin Don'a baktılar. Nehir sessiz sessiz akıyordu... Sonra yangın kulesine baktılar, gök pırıl pırıl bir bahar göğü, öylesine mavi, üstüne bir kadife örtü çekilmiş gibiydi.

Gelenler birbirlerine «Dimitri Grigoryeviç iyice çıldırdı, demek!» diye bağırdılar. Sonra damında canavar düdüğünün durmaksızın örttüğü partiye koştular. Kolzov, masasının başına oturmuş, sessiz sessiz üyelerin toplanmasını bekliyordu. Herkesin geldiğini görünce korkunç düdüğü durdurdu. Gelenlere, çabuk çabuk içtiği votkanın etkisiyle sarhoş olup yanında iskemleye oturan, oturduğu yerde bile sağa sola sallanan, bir tavuk hırsızı gibi başını omuzlarının arasına gömen yaşlı Babukin'i gösterdi.

«— Anton Kristiforoviç'in bir düşüncesi, söyliyecek sözü var.» dedi. Kolzov! «Dostlar biliyorsunuz, Yelena Antonovna olayı daha kapanmadı, yeni başladı sanki. Allah belâsını versin, bu işte hepimizin payı vardır. Gerçek anlaşılır, işin içyüzü ortaya çıkarsa yakayı ele verdiğimiz gündür. Bütün kuşkuların Peryekopsskaya üzerinde toplanmasını, suçlu duruma düşmemizi önlemek zorundayız. Bu durumda işler sarpa saracak, herkes susuyor, işin çözümü için kimsenin bir şey söylediği yok. Böyle tembel tembel oturmakla iş yürümez. Günlerce bu konuda kafa yordum. Babukin baba bana geldi, bir düşünce ortaya attı.»

Babukin, böbürlene böbürlene «doğru!» diye, bağırdı! «Bir düşüncem var bu konuda! Bir Kazak ne zaman olsa bir at bulur!»

«— Dostumuz Rebikov yarın Volgograd'a gidecek» dedi, Kolzov. Sonra mağaza yöneticisine baktı. Rebikov, kıpkırmızı kesildi, kulakları bile kızardı, işaret parmağını sağ yanağına batırır gibi dayadı:

«— Evet doğrudur», dedi Rebikov! «Evet şu telgrafla.... ben, Dimitri Grigoryeviç, yalnız kendi görüşümü bildirdim. Onu da şu pis sesli Babukun'i baştan savmak için yaptım. Bunun dışında başka bir şey yapamazdım sanırım.»

Yaşlı Babukin «gebertin şunu!» diye bağırarak bir lâstik top gibi yerinden fırladı: «Duvara çivileyin onu! Ödleğin biridir o, üstelik hain!»

Kunduracı Kalinev, «peki üzerinde durduğumuz konu nedir, niçin telgraf çekilmeliymiş?» diye, sordu.

Kolzov, «Rebikov'un Volgograd'tan bir telgraf çekmesi gerekiyor» dedi. Fakat, bu sırada, Rebikov yerinden fırladı ve kollarını havada hızla salladı:

«— Bu çok budala bir düşünce.» dedi, öfkelendi: «Ben Moskovadaki görevlileri aldatacağım. Ben, resmi görevi olan bir adam! Partinin güvenilir bir üyesi olan ben! Bir mağaza yöneticisi! Kendi elimle başımı ipe götüreyim öyle mi? Bunu kimse istemez.»

«— Başın kopsun!»

Babukin böyle bağırdı ve odanın içinde yalpalaya yalpalaya dolaştı. «Bir ip yok mu? Bana bir ip veren yok mu? Rebikov gibileri 1905 te bokun içinde boğarlardı!»

Kolzov:

«— Yoldaş, şimdi hepimizin boynu iptedir!» dedi ve yumruğunu masaya vurdu:» Moskovadan görevliler kalkar Peryekopsskaya'ya gelirlerse... o zaman anlarsınız başımıza gelecekleri, Daha önce sorguya çekilen var mı? Elini kaldırsın!»

Bütün yaşlıların bir defa hücreye atıldıkları, günlerce canlarına okunduğu, içlerinde acı çekmeyen kimsenin bulunmadığı, yüzlerce soru sorularak analarından emdikleri sütün burunlarından getirildiği açıkça anlaşıldı. Çoğunun savaştan sonra, Voroneşte canlarına okundu. Çünkü onlar, Alman - Rus savaşının Don'da Kazaklara bağımsızlık getireceğini sanmış, Ruslara karşı yan çizmiştiler. Sonunda onların aldandığı anlaşıldı. Eski düzen sağlanıncaya kadar hapishaneler doldu taştı. Şimdiki gençler Moskovanın nasıl sorguya çektiğini bilmiyorlar, ancak bu konuda yeterli söylentiler duydular.

«— Yoldaş Rebikov, Volgogradtan Moskova'ya, Yelena'nın görevli olduğu yere bir telgraf çekecek. Bunun başka yolu yok.»

Rebikov, bunun üzerine ulur gibi «hayır!», dedi. Dazlak başında terler birikti. Dostlarının arasında, ortada durdu. Onları mantıkla, akılla yola getirmekten başka yapılacak bir işin olmadığını anladı; «Dostlar, bu olacak iş değil! Beni bu işe karıştırmayın! Ben susarım, bir şey söylemem, fakat bana bunu yaptıramazsınız.» dedi.

Kolzov kımıldamadan,

«— Rebikov, Volgogradtan bir telgraf çekecek», diye diretti, «Yoksa bir daha Peryekopsskaya'ya dönüp gelemez. Dostlar, bizim üzerinde anlaşabileceğimiz tek konu, bulduğumuz tek çıkar yol budur. Ben bir telgraf örneği yazdım, uygun gördüğüm budur. Okuyayım dinleyin»

Telgrafın düzenlenişi bir saat kadar sürdü. Sonra toplantı dağıldı, bütün üyeler ayrıldı. Partiden birkaç adım ötede mağazası bulunan Rebikov yürüyordu. Ağır bir hastalığa tutulmuş gibiydi. Adımbaşı içini çekiyor, derin derin soluyordu. Cebinde telgraf hışırdıyordu...... sanki şeytan pantalonunun içine girmiş gülüyordu.

Kunduracı Kalinev, eyerci Luşkov'dan ayrılmadan önce. «şu bizim Kolzov'da yaman oğlan haa», dedi. «Her işine

bizi karıştırıyor. Kızı Nyuşa'nın düğün paralarını bize ödetirse hiç şaşmam...»

Ertesi sabah mağaza yöneticisi Rebikov özel at arabasına atladığı gibi Logovskiy istasyonuna vardı. orada Volgograda gidecek trene bindi. Köyden üç delikanlı, sakın görevini unutmasın, telgrafı çeksin diye onunla gidiyordu.

Delikanlılar «Postahaneden telgrafın çekildiğini gösteren bir makbuz alalım!» derken Rebikov yüzünü ekşitmiş, tirene, biniyordu! «İyi yolculuklar, kardeşler»

Lokomotif pfff pfff diye sesler çıkarıyordu, Rebikov arkaya yaslandı, büyükçe bir mendille dazlak başının terlerini sildi, gözlerini karşısında belli bir yere dikti. Tam karşısında içinde canlı tavuklar bulunan üç sepeti eşya raflarına yerleştiren bir köylü kadını oturuyordu. Tren harekete geçer geçmez kadın çıkınından yiyecek öteberi çıkardı iri soğan, keçi peyniri, ekmek..

Beş dakika sonra bütün kompartımanı yüzlerce ayaktan çıkan bir ter kokusu doldurdu. Duygulu, kolay kırılır bir insan olan Rebikov dışarı çıktı, sahanlıkta durarak pençereyi açtı.

Pantalonunun cebinde telgrafın yazıldığı kâğıt hışırdıyordu. İçinden belirsiz bir duygu, bir ses ona: sen alınyazına karşı bir yolculuğa çıktın diyordu. Bu arada, Volgogradta yeni iççamaşırları, sütyenler, külotlar, önlükler seçmeyi de düşünüyordu....

*
* *

Yarbay Rossoskiy, gelen telsiz telgrafı dördüncü defa okudu. Volgograd'tan, Yelena Antonovna'dan gelen bu telgraf her şeyi gün ışığına çıkarıyordu. Rossoskiy, telgrafı, birkaç defa okumasına karşılık, bir türlü içinde uyanan kuşkudan, bunun arkasında bir bit yeniği olduğu ihtimalinden kendini kurtaramıyordu. Telgrafta anlayamadığı, sezemedi-

ği bir hava vardı...... budalaca bir duygu, insanın içini delen kötü bir kuşku, hani çok uzaklarda bir uranyum yatağının bulunduğunu bildiren çok duyarlı göstergelerden çıkan ince bir çınlamayı andırır sesler gibi bir şey.

Telgrafta şunlar yazılıydı:

«Volgograd'a geldik. İşler yolunda. Gecikmemiz, Bodmar'ın 6. Alman ordusunun yürüyüşe geçtiği yerde beş gün süreyle fotoğraf çekmesi yüzündendir. Bodmar'ın isteği üzerine Intourist otelinde değil de kentin güneyinde, Volga kıyısında çadırda kaldık.

Yelena Antonovna Dobronina.»

Yarbay Rossoskiy telgrafı tekrar masanın üstüne koydu. Epey düşünceli, canı sıkılmış görünüyordu.

Niçin Dobronina telgraf çeksin, diye düşündü. Neden şimdiye kadar telefon etmesin? Niçin beş gündür sesi çıkmasın? Niçin bölge yönetim başkanlığına gitmeden, kendisine yapılması bildirilenleri yapmadan telgraf çekiyor?

Rossoskiy sezişgücü aşırı ölçüde güçlü, anlayışlı bir adamdı. Onun yüreği sanki iki türlü çarpardı...... biri normal, öteki hızlıdan daha hızlı.

Volga kıyısında bir çadırda kalıyorlar, diye düşündü. Kentin güneyinde. Bu polisi ilgilendirir, bunu önce polisin bildirmesi, bu konuda poliste bir belgenin bulunması gerekir. Rusyada bürokratik düzen yerindedir. Ondan daha düzenli bir yönetim yoktur.

Rossoskiy kulaklığı aldı, santralı aradı. Çınlayan bir kadın sesi, aloo dedi.

«— Volgograd'la acele bir konuşma, milis kumandanlığını bağlayın. Bekliyorum»

İki saat sonra içinde birçok yazılar bulunan bir bloknot önüne geldi. Blok - notun içinde Rossoskiy'in Yelena ve Bodmar'la ilgili bütün araştırmaları, soruşturmaları vardı.

Volga kıyısında yirmiyedi çadır vardı. Hepsi de yeşil

kıyılara kurulmuş, işçi çadırlarıydı. İşçiler çadırların içinde yatmış dinleniyor, kimi çay kaynatıyor, çorba ısıtıyor, kimi satranç oynuyor, iş yorgunluğunu gideriyordu.

Öyle özel bir çadır yoktu. Milis şefi:

«— Sayın yarbayım, onlar gelse biz hemen öğrenirdik», dedi. Rossoskiy'in davranışından dolayı biraz gücenmişe benziyordu. «Belki biraz sonra gelirler. Belki akşama doğru gelirler.....»

«— Hemen durumu bana bildirin. Teşekkür ederim.» Rossoskiy kulaklığı yerine koydu. Artık Volga kıyısında onların çadır kurduğuna inanmıyordu. Fakat bir türlü sıkıntıdan da kurtulamıyordu.

Telgraf ortada. Bunu kim çekti? Niçin çekildi?

Rossoskiy masanın üstünden bir liste aldı, bir dizi ad arasından birini seçti. Sonra telefonu açtı.

«— Bana kadar gelirmisiniz, yoldaş, dedi. Bugün Volgograda gitmek için hazırlanın.....»

Beş dakika sonra adam geldi. Bir buz yığınını andıran, yüzünden kan damlayan bu adamın kişiliğinde, alınyazısı sahnesine bambaşka bir insan çıkıyordu.

Onu tanıyoruz. Binbaşı Boris Grigoryeviç Tumov.

*
* *

İlkin, Tumov çantasından bir fotoğraf çıkararak Rossoskiy'in masasının üstüne koydu, sonra gülmeye başladı. Rossoskiy binbaşının birden değişmesine şaştı, onu üstten aşağı şöyle bir süzdü:

«— Eberhard Bodmar'ı tanır mısınız?»

«— Onu Ukrayna otelinde tanıdım, şu zavallı Gorlovka'nın öldürülüşü olayıyla ilgili soruşturmayı yaparken. Öldürülen adamın odasına bitişik odada kaldığı için ilkin onu sorguya çektim. Yelena Antononovna hemen onu yanımdan alıp götürdü. Özel yetkileri olan bir kadındır o.» Yelena'nın

fotoğrafını bir yelpaze gibi havada sallayarak «çok geniş yetkileri vardır.» dedi.

«— Çok ilginç.» Rossoskiy not aldı: «Yelena, sizin üzerinizde ne gibi bir intiba bıraktı, binbaşım?»

«— Bir kurda karşı koyunu korur gibi Bodmar'ı savunuyordu.» Tumov, Bodmar'ın fotoğrafını da masanın üstüne koydu. «Çok şeytan bir kadındır o»

«— Niçin, hep geçmiş işlerden sözediyorsunuz, Boris Grigoryeviç?» Rossoskiy arkaya yaslanarak dudaklarının arasında sıkıştırdığı papyrossa'yı (*) çiğner gibi yaptı.: «Çok şeytan bir kadındır!»

Tumov, kaşlarını kaldırdı. Bu anda hiç bir şey düşünmüyordu artık. Onun görevli olduğu bölüm KGB içindeki esrarlı ölüm olayları ile ilgilenirdi. Ne zaman çağrılsa bir cesetle karşılaşır, onun ölüm sırrını çözmekle görevlendirilirdi.

«— Bu konuda düşündüm» dedi, Rossoskiy'i kızdırmanın ne belâlı bir iş olduğunu biliyordu. Onun öfkelenmesi, azgınlaşması herkesçe bilinirdi. Fırtınalı havada yıldırımdan kaçar gibi ondan kaçmak gerekirdi: «Sayın yarbayım benim görevli olduğum bölüm her şeyi yapmaya hazırdır»

Rossoskiy «biliyorum.» dedi ve gözkırptı. «Bu notları ve bildirileri sessizce okuyun, sonra konu üzerinde dururuz.»

Odada çıt çıkmıyordu. Tumov notları, Yelena'nın telefonla ulaştırdığı bildirileri, en sonra da telgrafı okudu yüksek sesle bir iççekti. Rossoskiy, bu anda, Tumov'un ne düşündüğünü biliyordu.

Tumov,

«— Bu telgraf uydurmadır» dedi.

«— Ben de şüpheliyim. Sizi bunun için çağırdım. Altı

(*) Bir Rus pürosu.

gündür Yelena Antonovna ve Alman ortada yok. Volgograd-tan telgraf geliyor. Kendileri orada değil. Doğrusu bu bir bilmece»

«— Kim bilir, belki de çok basit bir olay. Yelena Antonovna aşık olmuştur, steplerin herhangi bir yerinde sarmaş dolaş yatıp sevişiyorlar, gününü gün ediyor, tadını çıkarıyordur. Yelena'nın bende şimdilik bıraktığı intiba bu...»

«— Biliyorum, binbaşım.» Rossoskiy papyrossasını ezdi. Sonra büyük bir kültabağının içine attı. «Fakat şunu hiç hatırınıza getirdiniz mi? Yelena Antonovna akıllı bir kızdır, bir uyurgezer değildir. Her zaman gerçeği, elle tutulup gözle görüleni düşünür, onun bir buz gibi katı olduğu, gerçeklere öylesine bağlandığı da olur. O böyle yetişti. Çok ilginç bir aydındır.»

«— Fakat Venüs kadar güzel bir vücudu var. Onu Bodmar'a göstermiştir.»

«— Bunun böyle olduğunu kabul edelim. İkisinin Volgogradta, Intourist otelinde sevişmesine kim engel olabilir? Volga kıyısında bir çadırda yatmak bana biraz romantik geldi. Fakat steplerde saklanma, göze görünmez olma...... nedir? Bundan bir şey çıkmaz. Sonra bir de bu telgraf»

Tumov tekrar kâğıdı aldı, ikinci defa okudu:

«— Yelena Antonovna böyle bir telgraf çekmemiştir!» dedi. «Bu görülmüş şey değil. Bu olsa olsa bir budalanın işidir.»

«— Sözün kısası, binbaşım: telgrafı başkası çekmiştir.»

«— Elbette.»

«— İşte bunun için Volgograda gideceksiniz. Yelena'yı, bu saçma haberi vereni arayacaksınız. Volgogradta bütün görevlilere bildirildi, hepsi emrinizdedir.»

Binbaşı Tumov kalktı. Rossoskiy'in son sözü söylediğini biliyordu. Biraz durakladı. Rossoskiy bir şey soracak-

mış gibi ona baktı.

«— Bir şüpheniz mi var, sayın binbaşım?»

«— Belki Yelena Antonovna ve Alman gazeteciye böyle alabildiğine gezip dolaşma serbestliği vermekteki amacın açıklanması yararlı olurdu.«

Rossoskiy yavaşça öksürdü. Bu Tumou doğrusu akıllı adam, diye düşündü.

«— Eberhard Bodmar bizim elimizde bir yemdir, dedi. Biz onu günü gelince çengele asılacak bir domuz gibi besliyoruz, semirtiyoruz. Bundan on ay önce Batı Almanyada bizim üç adamımız hapsedildi. Bu bizim için çok kötü bir mağlûbiyet oldu. Bunlardan Virkulav bizim en usta şirfrecilerimizden biridir. Dr. Pelzner ise çok başarılı bir casus. Batı Almanyadan buraya bir gazetecinin gelmesi, ona istediği gibi gezme, davranma yetkisinin verilmesi merkezin çok yerinde bir tutumudur. Biz onun bütün çektiği filmleri inceliyeceğiz, şöyle işimize yarar, casuslukla ilgili bir ipucu bulduk mu hemen Almanı içeri atacağız. İşte bu yüzden Bodmar'ı bizim Pelzner'le değiştirmek için elimizde bir yem olarak tutuyoruz. Biraz hileli bir iş fakat, Dr. Pelzner'i ancak böyle kurtarabiliriz. Hepsi bu kadar.»

«— Peki Yelena Antonovna durumu biliyor muydu?»

«— Bütün ayrıntılarıyla bilmiyor.» Rossoskiy doğruyu söylemekten kaçındı. Peryekosskaya ile yapılan son telefon konuşmbasını hatırladı. Kendinin de bu işte suç ortağı olduğunu anladı. «Durumu üstü kapalı olarak anlattık.»

«— Peki durumu Almana açıklarsa.»

«— Asla!» Rossoskiy, Tumov'a karşı Yelena'yı savunma gereğinde kalınca elini Dobronina'nın dosyası üstüne koydu!» Her şey olur, fakat bu olamaz. Yelena Antonovna iyi bir komünisttir. Babası Alman esir kampında öldü. Şunu da söyliyeyimki, Almanla bir gönül ilişkisi kurabilir, onu kendinden geçercesine sevebilir... fakat bu yalnız biyolojik bir olay olarak kalır, bir sevişme, çiftleşme olmaktan öte-

ye geçemez... o ruhuyla her zaman bir Rus kadınıdır. Onun en büyük aşkı yurdudur. Yelena'dan bir hainlik beklenemez.»

Binbaşı Tumov sustu. Rossoskiy kadınların ne olduğunu, onların içini hiç bilmiyor. Kadın bir dalga gibidir...... yavaş yavaş kıyılara çarpar...... fakat kayığı parçalar... Kaspi denizinin balıkçıları böyle derler.

Burada özel bir durum yoktur, Yelena Antonovna'yı Bizans madonnalarına benzetseler bile, gene kadındır, özünün gereğini yapar.

Binbaşı Tumov, akşamleyin, Sovyet hava filosunun bir uçağı ile Vogograda gitti.

ONYEDİNCİ BÖLÜM

İnsanın her zaman bir dostu olması ne iyidir. En iyisi de bu dostun önemli bir görevde bulunması, gördüğünü, duyduğunu, gözlemlerini yorulmadan, çekinmeden anlatmasıdır. İşte böyle bir dost yol yapım bakanlığında görevli olsa. İnsan yolların yapıldığı yerlerde ucuz topraklar satın alır, sonra onları pahalı pahalı satar. Ya da ordu silâh yapımevinde bir adamın olacak. Askerlerin giyecekleri donları, binlerce gömlek düğmesi ve diş fırçasını insan başkalarından önce öğrenir, hazırlar, sonra iyi ve yürekli dostlar aracılığı ile orduya satar. Hey kardeş hey, böyle önemli yerde görevli olan bir dost insan Tanrı vergisidir.

Dimitri Grigoryeviç'in Volgogradta partide böyle bir dostu vardı. Bu, Leonid Pavloviç Nunurian adlı bir Ermeniydi. Partide halkla ilişkiler bölümünde, sekreterdi. Kolzov,

onun orada olduğunu öğrendi. 1943 te hasta karısı Evtimia ve yeni doğan kızı Nyuşa için ondan Volgogradta pancar ve un almıştı. O zaman Nunurian Volga kıyısında Balkas'ta bulunuyordu. Bir birliğin eczahanesinde görevliydi. O zaman karısının durumundan dolayı ağlayıp sızlayan Kolzova bir kutu kuru sebze, elli gram saf alkol göndermişti. Kolzov, o zaman yaşlı bir kadının Meryemi öpüşü gibi Nunurian'ı öpmüştü... işte o günden bugüne kadar dostlukları sürüp gidiyordu.

Nunurian ne kokar, ne bulaşır türünden bir adamdı.

Binbaşı Tumov, Moskova'dan gelipte durumu Peryekopsskaya parti kuruluna bildirince Leonid Pavloviç de yanına koştu, hemen telefonun başına oturdu.

Kolzov'un partide bulunduğunu öğrenince sevindi. Kolzov partinin köylüye dağıtılmak üzere, gönderdiği tohumların listesinde Peryekopsskaya ile ilgili bölümü gözden geçiriyordu. Her zaman olduğu gibi şimdi de anlaşmazlık, gürültü patırdı olacaktı. Çünkü her yıl aynı şey yapılıyordu, istek çok, gönderilen tohumluk azdı. Gene önüne gelen kolhozun başında bulunana sövüp sayacak, herkes Kolzov'un yakasına yapışacak, elinden bir şey gelmeyen Kolzov da onları dayakla korkutmaya başlayacaktı.

Kolzov, köylüyü toplantıya çağırarak tedirginliği gidermek, halkı yatıştırmak için Lenin'in sözlerinden birkaçını herkese duyurmaya karar verdiği anda telefon çaldı. Kolzov kulaklığı aldı.

Kısaca «evet» dedi.

«— Sen, Dimitri Grigoryeviç misin? Ben Leonid Pavloviç, Volgograd'tan telefon ediyorum.»

«— Ooo canım kardeşim.» Kolzov, onun sesini duyunca sevindi. Fakat birden içine kuşku düştü. «Epeydir birbirimizle görüşemedik. Aşağı yukarı beş ay var değil mi?»

Nunurian «altı ay dokuz gün oldu», dedi. O, her şeyi not eden, işini bilir bir görevliydi.

Kolzov saygıyla «doğru» dedi. «Beni aradığına göre biraz canın sıkılmış olacak?»

«— Görev gereği sıkıntılıyım», Nunurian derin derin iççekti. Depoya yüz kilo patates taşımış kadar yorgundu. Durumu Kolzov da anladı...... Şu Nunurian görevi dolayısiyle boyunduruğa vurulduğunu görmek, sesini duymak gibi insana ürküntü salan bir andı. Volgograd insandan yalnız çalışma, emek ister.

«— Fakat sana çok ilginç bir haber ulaştıracak zamanım var. Bir saat önce binbaşı Tumov partiye uğradı. Dün Moskovadan gelmiş. Perpekopsskaya'ya geleceğini unutma. Bunun senin için de ilginç bir şey olduğunu sanıyorum.»

Kolzov başını eğdi. Sonra boğuk bir sesle

«— Sen gerçek bir dostsun» dedi. «Binbaşı Moskovadan mı geliyor?»

«— Evet, KGB'den.» Nunurian meler gibi güldü. «Yoksa senin köyünde devrime karşı direniş mi var?»

«— Şimdilik kızıl süt sağılmayan ineklerde bile böyle bir tutum yok» dedi Kolzov, derin bir nefes aldı: «Bu Tumov ne biçim bir insandır, neden geliyor?»

«— Araştırma yapacak bir herif. Dört milisle birlikte geliyor, Ne aradığını ancak şeytan bilir. Bir seziyor musun Dimitri Grigoryeviç?»

«— Ne olacak bence, Leonid Pavloviç? Burada yıllardan beri işler yolunda gidiyor. Belki binbaşı köy tarım birliğini görmek istiyor? O ayrı bir kuruluş. Beni ilgilendirmez......»

Böyle bir süre havadan, tohumluk ekinlerden, steplerdeki atlardan, eski zamanlardan, şehir plânlarından sözettiler, birbirlerinin hanımlarına, çocuklarına selâmlar yolladılar, sonra telefonu kapadılar.

Sonra Kolzov yazı masasının koltuğuna gömülür gibi oturdu, iki eliyle yüzü kapadı.

«— Heyy Tanrım!» dedi yavaşça. «Hey Tanrım..... ne

kadar uzaksın benden şimdi.»

Tohum dağıtım listesini büronun dolabına koydu, her yeri kilitledikten sonra partiden ayrıldı. Atın üstünde durmak da ayrı bir sıkıntı. Eyerin üstünde yaşlı bir adam gibi yalpalıyordu, oysa büyük baba Babukin bile şimdi içi paramparça olan Kolzov'dan daha iyi ata biniyordu.

Yıllardır Kolzov ilk defa severek kiliseye gitti, çevresini dolaştı, kimseye görünmeden, arkadan yavaşça papaz İfan'ın bahçesine girdi.

Baba İfan Matveyeviç sebze bahçesinde çalışıyor, salatalık fideleri dikiyordu. Bu arada Kolozov'un yüreğini doğrayan bir ilâhi söylüyordu. Kolzov yüksek sesle öksürdü. Baba İfan bir parti adamı gibi sesin geldiği yana döndü. küçük, demir çapayı topraktan çekti. Yüzünde kendini savunmaya kalkan yaşlı bir insan ifadesi vardı. Kolzov'u tanıyınca çapayı fırlattı.

«— Şeytan geliyor, şeytan!» diye bağırdı. «Dinsiz bolşevikler! Günahlarını bağışlatmak mı istiyorsun, oğlum?»

Kolzov başını salladı. Baba İfan'ın içine işe yaramaz kırıntılar doldurduğu eski bir teknenin kıyısına oturdu. Gözlerini oğuşturdu, içinde bir kuşku vardı besbelli.

«— Size bir şey söyleyeceğim, İfan Matveyeviç. Volgograd'tan bana telefon ettiler. Binbaşı Tumov oraya gelmiş. Peryekopsskaya'yı sormuş. KGB'den bir binbaşı»

Baba İfan ellerini uzun beyaz sakalının altında kavuşturarak yukarı bulutsuz göğe baktı. Onun gözünde KGB şeytan kuyruğu gibi uğursuz bir şeydi...

Derinden gelen bir sesle «gel benimle, oğul» dedi. «Güçlü olmamız gerekir.»

Kolzov'dan önce kiliseye girdi, tasvirlerin bulunduğu bölümün önünde dizçöktü. Kolzov bacakları açık, ayakta duruyor, başını iyice omuzlarının arasına çekmiş, ellerini arkasında kavuşturmuştu. İfan duasını bitirinceye kadar bekledi. Sonra sunağın basamağına, papazın yanına oturdu.

«— Yelena'dan en küçük bir izin kalmaması için Saşa'nın buralardan gitmesi gerek. Moskovadan gelen Tumov onu buralarda görmemeli. Fakat Saşa'yı nereye gizleyebiliriz? Bu da yeni bir mesele, üzerinde uzun uzun durduk, konuştuk. Durum ne olursa olsun, benim bütün güvenim sarsıldı.»

Kolzov bıyığını yolar gibi tuttu, derin bir kuşkuya kapıldığı belliydi:

«— Bir an için sizin Tumov olduğunuzu düşünelim. Nereleri ararsınız köyde? Hayır. Bu çok basit bir şey olurdu. Steplerde, ormanlarda, Don kıyısındaki sazlıkların arasında, kayığı kolayca gizlediğimiz yerde. Burada bir masanın üstünde durur gibiyiz. Masanın örtüsünü kaldıran herkes bizim ne yaptığımızı görebilir..... bir bakış yeter buna.»

Baba İfan:

«— Evet, o buradan gitmeli, uzaklara gitmeli, dedi. En iyisi büyük kente gitmeli. Orada insan bir karınca sürüsünün içindeki karınca gibi kalır. Kimin kimden haberi olur. En iyi budur. Şaşa, Volgograda gitsin. Tumov gelirken o gider, böylece birbiriyle karşılaşmazlar.»

«— Bu iyi bir düşünce:» Kolzov yerinden sıçradı, Baba İfan'ı kucakladı, yağlı sakalını öptü, sonra kiliseden çıktı. Bahçede duran kısrağına atladığı gibi dörtnala yolu tuttu.

Volgogra'da. Büyük halk yığınının olduğu yere. Şu yeniden yapılan taş denizine, İnsan orada kaynaşan sayısız balıkların içinde bir balık gibi kalır. Kolzov sevincinden eyerin kaşına vurdu. Bazan güçlükler bir dişi köpeğin çevresinde toplanan, sonra ondan ayrılıp öteye beriye giden enikler gibi çözülüverir.

Kolzov, Don kıyısındaki evine doğru at sürerken «Volgograd!» diye bağırıyordu. Geniş, büyük nehir güneşin altında pırıl pırıldı, masmavi gök sarı - balıklı dalgalara büyüleyici bir renk veriyordu: «Hiç bir yerde böyle parlak bir düşünce olmaz»

Oysa durum, hiç de Kolzov'un düşündüğü kadar basit değildi.

Nyuşa ve Bodmar ahırda iş görüyor, inekleri kaşağılıyordu. Kolzov atından indiği sırada Evtimia bağıra bağıra evden çıkıp ahırlara doğru koştu.

Kolzov, bütün aile biraraya toplanınca «dinleyin!» dedi. «Şimdi eşyayı hazırlamalı. Binbaşı Tumov, Peryekopsskaya'ya geliyor. Senin gizlenmen gerek, Şaşa..... Volgograd'a gideceksin.»

Bodmar, bir ineği yeni kaşağıladığı kaşağıyı elinden bıraktı. Yemliğe dayandı. Nyuşa'nın bütün sevgisine karşılık son altı günün hayatı çok üzücü, sıkıcı bir şekle büründü, çıkmaza girdi. Üzüntüler, güvensizlik, şaşkınlık aldı yürüdü. Bodmar, geceleri sevişmelerden sonra hep uyanık yattı, Kolu hep Nyuşa'nın çıplak, sıcacık, sevişmenin doğurduğu ürpertilerle dolup taşan gövdesine sarılmış, bir çıkar yol arayıp durmuştu. Yelena'nın ölümüyle bütün tasarıları altüst olmuş..... onun Don'un dalgaları arasında yürek parçalayan ölümü içini parçalamıştı. Sanki yaşadığı, çalınmış, başkalarından gizlenmiş bir hayattı. Bu bir havuzun içinde öteye beriye kaçan, ölümünü bekleyen bir sazanbalığının hayatı gibiydi. Bu çaresizlik öylesine sıkıcı, öylesine üzücüydü ki bu uzun, insanın içini parçalayan gecelerde Bodmar bütün gücünü topluyor, bu derinden gelen korkuyu yenmeye çalışıyor, elinin başparmağını ısırıp duruyordu.

Artık kalmak, dönmek, bir yerde durmak diye bir şey yok... yalnız bu uçsuz bucaksız ülkede silinip gitmek, hiç kimseye görünmeden, sessiz yaşamak, böyle bir umuda kapılmak vardı. Artık Almanya, Köln'de gazetecilik, gelecek için birtakım tasarılar yapma yoktu. Onun önünde dev ormanlar, stepler, belki de dünyanın başka bir kesimine geçebilmek, kaçabilmek için bir sınır vardı.

Gerçekten de kurtlar gibi yaşayacağız, diye geçti için-

den, sonra uyuyan Nyuşa'yı kendine çekti. Nyuşa, Bodmarın kolları arasında içini çekti, yarı uykulu bir durumda Bodmar'ın göğsünü öptü. Tanrım, sonumuz ne olacak? Kuytularda hayvanlar gibi yaşayacağız, biricik güneşimiz Nyuşa' nın gözlerinin ışığı olacak.

Ben ne amaçla Rusyaya gelmiştim? Biliyor muyum şimdi?

Babamın gittiği yerleri gezmek, görmek, Rusyayı tanımak için. Çılgınca bir savaşın kalıntıları üzerine dostluk ve barış tohumları ekmeyi kurmuştum. Yeni bir neslin anlayışı ile ellerim açık gelmiştim buraya.

Peki ne oldu sonra?

Bağışla beni, baba..... bu, bizim Bodmar'ın Rusya tarafından yutulmak için kandırılışıdır. Senin oğlun bir savaşın kurbanı değil, bir aşkın kurbanıdır artık. Zaman değişiyor, baba...... fakat duygular kalıyor.

Don, bizim yok oluşumuz demektir.

Bodmar, «Tumov» dedi. Sonra Nyuşa'ya baktı. Nyuşa yavaşça benekli başörtüsünü çözerek; uzun, sarı saçlarını salladı.

«— Tumov, Yelena'dan sonra Moskova'nın en önemli adamıdır, beni iyi tanır. Moskova'ya telgraf çekilmesini anlayamadım, bu yanlış olsa gerek. Çünkü Yelena'nın telefon ettiği son yer Peryekopsskaya'dır...... ondan sonra Yelena' nın izi kayboldu.»

«— Bu iş yüzünden Volgograda gideceksin.» Kolzov, yangözle Nyuşa'ya baktı. Evtimia'nın da kocası gibi düşündüğü belliydi. Derin bir anne sevgisiyle ahırkapısı ile kızının arasında durdu. «Biz seni Logovskiy istasyonuna götüreceğiz, biletini alıp seni trene yerleştiririz. Artık seni Allah korusun, oğlum. Seni ne kadar sevdiğimi biliyorsun, ama ne yapalım.»

«— Evet, hemen hazırlanalım artık». Nyuşa ellerini Bodmar'a doğru uzattı: «Biz, Volgograd'ta mutlu oluruz, Saşa»

«Biz!...» Kolzov başını geniş omuzlarının arasına gömdü:

«— O yalnız gidecek!» dedi.

«— Neden böyle saçmalıyorsun, babacığım?». Nyuşa önlüğünü çözerek yem sandığının üstüne koydu: «Benim Saşa ile gideceğim besbelli.»

«— Senin, ananın babanın yanında kalacağın, besbelli!» diye bağıran Kolzov, kızının yolunu kesti. Nyuşa ile Bodmar'ın arasında onların birleşmesini kesinlikle önleyecek olan bir duvar gibi durdu: «Sen bu evin malısın... benim biricik kızımsın. Canım ciğerimsin. Övündüğüm, sevdiğim biricik varlığımsın. Sen stepler gibi, at sürüleri gibi, akkayınların hışırtıları gibi, Don gibi bu ülkeninsin. Nyuşa»

Kolzov iki elini uzattı. Evtimia kapıda, cenaze törenlerindeki ağlayıcı kadınlar gibi yakınıp ağlamaya başladı.

Nyuşa bir daha «ben sizin kızınızım, sizinim,» dedi. Sesi bir bardağın çınlayışı gibi çıktı: Fakat benim, Bodmar'ı yalnız bırakacağıma nasıl inanabiliyorsunuz?». Bunu söyler söylemez Kolzov'un kendini tutmak için ileri fırladığını görünce birden Evtimia'yı iterek kapıdan çıktı.

Evtimia çığlığı basarak yere yığıldı, kızının arkasından «tutun onu: Tutun onu:» diye inledi. «Hey Allahım: Hey Allahım: Ona akıl ver». Sonra Nyuşa'nın arkasından eve koştu orada, yatak odasında, dizçökerek ellerini kaldırdı, bağırdı: «Yavrum, kızım gitme, bırakma bizi. Bırakma bizi. Gitme, öldüreceksin bizi, etme. Baban dayanamaz bu acıya ölür gider, etme, eyleme kızım... yüreğim sızlıyor, içim kan ağlıyor, kızım... ölü evine dönecek evimiz, etme Nyuşa...... yavrum, meleğim benim... eline ayağına da düştüm... şu yaşlı anana bir bak... nasıl ağlıyor yolunda... yüreğin taşmıdır kızım?... dinin imanın yok mu senin?... Nyuşa, canım, yavrum benim...... bağışladım seni.. anacığınım. kızım senin....»

Nyuşa'ya doğru sürünerek gitti, eteğinden tutarak kı-

zının dizlerini öptü, ağladı, sızladı, kalçalarına sarıldı, titrek başını kucağına gömdü.

«— Meleğim» diye inledi. «Pırlantam, çiçeğim benim... bizi bırakıp gidemezsin artık.... bunu yapamazsın»

Dimitri Grigoryeviç ne dizçöktü, ne de ağladı... erkekçe davrandı... daha önce kaybolduğunu ileri sürerek iyice yağlayıp, temizleyip çekmecenin arkasına sakladığı eski Kazak tabancasını aldı, uzaktan Bodmar'a çevirerek bağırdı:

«— Beri bak!» Sonra Evtimia'nın çığlıklarının duyulduğu duvara doğru yürüdü. «Bir çıkar yol daha var. Onu öldüreceğim! Böyle daha göze girerim. Bir casus öldürdüm diye, bildiririm. Bir katil! Yelena Antonovna'yı öldürüp gömen odur, derim. Herkes bana inanır. Ben yeni bir düzen kurdum artık. Haa! Sonra seni temizliyeceğim, kızım!»

Bodmar, hiç kıpırdamadan uzun namlulu tabancanın önünde durdu. Bodmar tabancanın dolu olduğunu, ona oğlum deyip kızı Nyuşa ile yatmasına göz yummasına karşılık Kolzov'un onu öldürmek istediğini biliyordu. Şimdi durum değişti. Nyuşa evde bulunduğu sürece, başka bir yerde, kırda yaşama gereği vardı. «İşler sarpa sarmış gibiydi», Kolzov'un kafası iyice bozulmuştu. Onun bütün direnişi kızı içindi. O, kızı Nyuşa'yı evde alakoymak için her yola başvurmayı kafasına koymuştu.

Oysa Kolzov aldanıyordu. Nyuşa, dizlerine kapanan, bir köpek sokulganlığı ile yalvaran, inleyen annesi Evtimia'nın ardından odadan çıkageldi. Uzun saçlarını iki eliyle arkaya attı.

«— Öldür onu, babacığım,» dedi, durgun bir sesle. «Birkaç dakika sonra evde iki ölü bulursun.»

Kolzov tabancayı indirdi, derin bir iççekti, sonra silahı tekrar çekmecedeki yerine koyarak, köşedeki koltuğa gömüldü:

«— Söz anlamıyor bu kız!» diye, boğuk boğuk bağırdı,

masayı yumrukladı. «Akıllanmayacak bu kız! Ne yapabilirim ona...... ne de olsa benim kızım!»

Kolzov evin içinde boyuna bağırıp çağırıyordu, fakat sesi epeyce kısılmıştı. Evtimia ağlayarak, yakınarak Nyuşa'nın eşyasını hazırladı. Sonra ayrılacakları yere kadar birlikte gittiler. Kolzov pek aldırmadı.... dosdoğru kilere gitti, domuzyağı, iki kangal sucuk, turşu, salatalık, içki ve daha başka yiyecekler aldı, sonra kümese gitti onyedi yumurta, bir kepçe yağlı kaymak alarak bir tenekeye koydu. Ahırda iki hayvanın arasına oturup ağlamaya başladı. Gözyaşları kırışan yüzünden bıyıklarına dökülüyor, onları ıslatıyordu. Bu arada yuvasında yalnız kalan bir köpek yavrusunun inlemelerini andıran sesler çıkarıyor, hıçkırıyordu.

Fakat olan olmuş artık.

Ağlaması dindikten sonra arabanın yanına gitti. Daha önce atla yaylaya giderek atları arasından en hızlı koşan, en güzellerinden iki al at ve yağız seçip getirmiş, atları getirirken köyün içinden geçmiş, kunduracı Kalinev'e pençereden seslenerek başına gelen yıkımı anlatmıştı. Dimitri Grigoryeviç bunu yapmakla tehlike çanlarının çaldığını bildirmek istedi: artık Kalinev'in yapacağı tek iş bir gelincik gibi ev ev dolaşıp durumu herkese duyurmaktı. Gerçekten de birkaç dakika sonra yaşlı Babukin tam Kazaklara yaraşır bir durumda atına atlamış evleri dolaşıp başlarına geleni halka bildirmeye başlamıştı. Bundan da Don kıyısında birbirine bağlı büyük bir Kazak ailesinin bulunduğu sonucu çıkıyordu.

Kolzov yel gibi giden atlarını arabanın yanına getirdiği sırada acısını, üzüntüsünü ilk paylaşanlar çitte göründü. Bunlar atının üstünde duran yarışçı Kliçuk, balıkçı Kotzobyev, tabutçu Tuçarin ve yaşlı Babukin'di. Babukin'in başında Birinci Dünya Savaşından kalma sararmış, rengi uçmuş bir Kazak başlığı, belinde bir kayışla bağlanmış keskin bir kılıç vardı.

Tabutçu Tuçarin

«— Doğru mu, Moskova'dan birtakım herifler geliyormuş?, dedi.

«— Doğrudur. Korkacak bir durum yok, donuna işeme hemen! Her işin bir yolu, yordamı vardır». Kolzov gemi, çıngıraklı tasmayı atın başına geçirdi, ceketinin koluyla pirinç çıngırağı silip parlattı.

Babukin, titreyen yaşlı ve zayıf atından inmeden «bütün köy seninledir», dedi.

Nitekim öyleydi de.

Öğleye doğrup Nyuşa ve Bodmar bütün işlerini bitirmiş, eşyalarını bağlamış, yeni fakat ne olacağı bilinmeyen bir hayata atılmak ister gibi hazırlanmışlardı. Elbise ve çamaşır dolu iki sandık, iki yorgan ve birbiri üstüne konmuş iki yastık. Bunların dışında arabaya konan ne varsa hepsini Evtimia ve Kolzov kendi elleriyle yerleştirdiler. Bütün bir ev göç ediyor gibi görünüyordu. Oysa bütün öteki yolcular çıkarılsa bile, bir kompartıman bunların ancak yarısını alabilirdi, bunu hepsi biliyordu ayrıca. Böyle bir şeyin olacağı da şüpheliydi.

Göğsünde bir altın haç, sakalı yeni yıkanmış Baba İfan da oradaydı. Bu durum yalnız büyük paskalya günü görülebilirdi. Baba İfan için daha önemli olan oturacağı yerdi. Bu yüzden arabanın çevresini dolaştı, şöyle baktı ve «nerde oturacağım?» dedi: «Tavaların, çömleklerlerin üstünde mi?»

Kolzov ona yer yaptı. Büyük denkleri üstüste koydu, iki sandığın arasında açılan yere Baba İfan'ı oturttu. İçlerinde ne olduğunu yalnız Kolzov biliyordu. Sonra eve döndü.

Nyuşa son bir defa daha odaya girdi, vedalaştı. Yatak odasında duran tasviri öptü, odada bütün eşyaya elini sürdü. Çocukluğu, gençliği güzel ve küçük dünyası bu eşyada, arkada kalıyordu. Evtimia iki elini ağzına götürmüş kızına bakıyordu. Bir saattir sesi soluğu kesilmiş, duyduğu derin

üzüntü onu konuşamaz duruma getirmişti.

Bodmar başını öne eğmiş, boynu bükük evin kapısında durmuş bekliyordu. Suçlu olduğunu sezdikçe yüreği doğranıyordu. İlkin Nyuşa yanına vardı, eline dokundu. Bodmar başını kaldırarak üzüntü dolu gözlerle ona baktı.

Nyuşa yavaşça «ben mutluyum, Saşa.....» dedi ve Bodmar'a yaslandı:

«— Doğru söylemiyorsun» dedi Bodmar, onun da sesi yavaş çıkıyordu:» İçin kan ağlıyor senin. Yüreğin doğranıyor, Nyuşa...»

«— Bunu nerden biliyorsun, Saşa?» Nyuşa hemen kollarını Bodmar'ın boynuna doladı, herkesin gözü önünde onu öptü. Sonra tekrar «işte böyle mutluyum ben», dedi! «Saşa, kendi hayatımızı yaşıyoruz artık...... kendi hayatımızı. Dört saatten beri dünya bizimdir... evet bütün dünya bizim. Saşa.»

«— Koca bir dünya, farelerin nasıl olur»

«— Farelerin mutlu olup olmadığını kim bilebilir?»

Bodmar dudaklarını ısırdı. Nyuşa'nın aşkı onu eziyor, belini büküyordu. Birdenbire bu derin sevgi ona bilinmeyen, umulmayan bir güç verdi, kendini toparladı. Elini Nyuşa'nın omuzuna koyarak «gel», dedi. «Gidebilir miyiz?»

«— İstediğin yere, Şaşa.»

Bahçenin önündeki iki düz basamağı indiler, Evtimia elindeki çelengi başlarının üzerinde tutarak arkalarından yürüdü, bu onların son kutlanışıydı artık. Sonra arabaya bindiler, oturdular, arabacı arabayı sürdü, araba kucaklar gibi aldı onları, köyden böyle ayrıldılar. Sessiz, sevinçli, bir bayram günündeymiş gibi süslü, fakat bir mezara gidercesine durgun.

Konuşmadan, susarak döndüler küçük, renk renk boyalı kiliseyi, Don kıyısı boyunca yola koyuldular, steplere yollandılar. Nyuşa diz çökmüş, Bodmar'ın yanında oturuyor, gözlerini arkaya dikmiş bakıyordu.

Dizi dizi evler, eski saman damlar, yeni ahşap çatılar... Don kıyısında kumlu yamaçlar... kilisenin kubbesi... kirazlı bahçeler... yol boyunca kavaklar... çitler... işte, orada kunduracı Kalinev'in evi...... Kliçuk'un büyükannesi çitin yanında durmuş başörtüsünü sallıyor, onları uğurluyor... Sabenkina küçük çocuğunu yukarı kaldırmış bu sessiz gidişi gösteriyor ona... işte Balvan, köpek... hey Balvan, kel kerata, gelme...... olduğun yerde kal, hayvanları kolla, koşma arkamızdan... yoksa ağlarım..., niçin havlamıyorsun, niçin başını önüne eğmiş koşar durursun ardımızdan... Balvan, şekerim, şeytanım benim.... gelme artık ne olur... yalvarırım sana gelme, yalvarırım...

Nyuşa diz çökmüş, eşya denklerinin üzerinden gittikçe kaybolan evine bakıyordu. Damlar siliniyor, küçülüyor, kilisenin kulesi bir şeker külâhı gibi görünüyor, kavakların arkasında yalnız Don seçiliyordu..... işte steplerin üzerine çökmüş engin gök, her şeyi, bütün çevreyi yutan gök...... gençliği, evleri, nehri, yolları, insanları, Peryekopsskaya'yı, her şeyi, her şeyi kucaklayan, yutan gök... bir stepler kaldı bir de gök...... yeşil ve mavi... bir de rüzgâr, uçsuz bucaksız Asyadan esip gelen sonsuz rüzgâr, ot kokuşlu, yaban nanesi kokuşlu rüzgâr......

«— Bitti artık» dedi, Nyuşa, biraz daha sokuldu Bodmar'a ellerini tuttu. Buz kesilmiş elleri, öylesine soğuk. «En küçük bir acı duymuyordu bile.»

Sonra başını Bodmar'ın omuzuna dayadı, ağlamaya başladı.

Logovskiy bozukdüzen, biçimsiz bir tren istasyonuydu. İnsan onu gözünün önünde şöyle canlandırabilir: solda stepler, sağda stepler, önünde, arkasında stepler, bütün çevresi böyle kır ve çalılık, ortasından bir demiryolu geçirilmiş,

ahşap bir yapı ve istasyon. İşte Logovskiy budur. Köylülerle Kazaklar Logovskiy için şöyle derler: demiryolu mühendisleri haritaya bakmışlar, arada büyük bir uzaklık görünce onu kısaltmak için bir durak kurmayı düşünmüşler. İlkin yerini seçememişler. Sonra parmaklarını haritanın üzerinde gezdirmişler, en kötü yeri bulunca: kardeşler işte burada duralım, demişler. Logovskiy böyle kurulmuş.

Aradan yıllar geçmiş, Logovskiy bütün çirkinliğini korumuş fakat önemli bir istanyon olarak epey gelişmiş. Kolhozlardan alınan ürünler buradan trene yüklenerek Volgograda gönderilir. Köylüler kente buradan gider, her yıl başka yerlere gönderilecek atlar burada toplanır. Logovskiy'in yaşadığı en büyük gün Stalin'in Stalingrad'a giderken burada durarak vagonun pençeresinden Kazaklarla konuştuğu gündür. Bu yüzden Logovskiy tarihi bir yerdir. Yurdun her yerinde büyük kahramanın heykelleri çekiçlerle kırılıp dökülürken, bugün istasyonda boyalı alçıdan yapılmış bir Stalin kabartması vardır..

Peryekopskaya'dan kalkan yolcular Logovskiy istasyonuna ancak akşama doğru varabildiler. Babukin ve tabutçu Tuçarin önden giderek Nyuşa ve Bodmar için Volgogra'da bilet aldılar. Son tren Onlar vardıktan yirmi dakika sonra gelecekti. Hemen geri dönerek uzaktan Nyuşa ve Bodmar'ın bulunduğu arabaya «çabuk! Çabuk! Tren geliyor!» diye bağırdılar.

Kolzov atları kamçılayınca birden hızlandılar, Baba İfan. Evtimia'ya sımsıkı tutundu, atlar hep birden çıkardıkları nal sesleriyle kırda alabildiğine koşmaya başladılar. Bir yol boyunca giden süvari birliğini andıran bir durumları vardı. Öyleki nalseslerinin gürültüsünden istasyon şefi Sergius Antonoviç Alanov'u bile ürküttüler.

«Bayram değil seyran değil!» diye, şef bastı bağırdı, kollarını havada salladı. «Ana yoldan çıkın bee! Başkalarını da tedirgin etmeyin! Anayol herkes içindir! Bu ne biçim

iş böyle!»

Büyükbaba Babukin, Kazak kılıcını çekerek atını boyuna bağırıp duran Alanov'un üzerine sürdü. «Arkadaş», diye bağırdı. «Ben 1914 te bir kılıç vuruşta bir Almanın kafasını ikiye böldüm! Hele dur bir daha deneyeyim, bakalım olur mu olmaz mı!»

Alanaov hiç korkmadan, «ne arıyorsunuz burda?» diye bağırdı. O, bütün Peryekopsskaya halkını tanıyordu. On yıldan beri burada, Logovskiy istasyon şefiydi, Don Kazaklarının çoğuyla konuşmuş, hepsinin ne olduğunu anlamıştı. «Tren var mı - yer var mı?» Şef tıklım tıklım yüklü arabaya, yükleri arabadan indirerek yolun kıyısına yığmaya başlayan Kolzov'a el salladı. «Ben özel vagon ısmarladım.» dedi.

Tabutçu Tuçarin «ne dikbaşlı herif», diyerek Alanov'u itti. Sonra «tabutunun içine s..çmalı» dedi.

Ne zaman bir kargaşalık olsa, beklenen sonucun ortaya çıkacağı ana kadar bütün gerginlikler çözülür, bu her zaman böyledir. Uzaktan, steplerin üzerinden keskin bir ses duyuldu, Alanov hemen görevli olduğu odaya koştu, şapkasını aldı. İnsanlar bir geçit törenini seyreder gibi yolun kıyısına dizildiler.

Kolzov «tren» dedi ve saçlarını karıştırdı. «Tren... evet geliyor işte.... hiç sapmadan geliyor, tam yolunda....»

«— Babacığım!» Nyuşa kolunu babasının boynuna doladı. «Gene geleceğiz.»

«— Bana söz veriyor musun, yavrum benim?»

«— Söz veriyorum, evet, babacığım.»

Trenin kalkacağı sırada öpüştüler, ağlaşarak birbirlerine bakakaldılar. Kompartımanın kapısı önünde duruyor, birbirlerine bakıyorlardı. Ayrıca içerde üç şişman kadın, bir erkek olmak üzere dört kişi vardı. Kompartımandakiler Nyuşa ile Bodmar'ın küçük bir tepe gibi yığılan çuval, sepet ve sandıklarına kuşkulu gözlerle bakıyorlardı. Kolzov birden «hadi binin:» dedi ve hızla kapıyı açtı. «Tanrı yardım-

cınız olsun, çabuk binin.... eşya arkanızdan yerleştirilir...»

Evtimia ağlayarak Nyuşa'nın boynuna sarıldı, Bodmar'ı öptü. Baba İfan haçı yukarı kaldırarak onları kutladı, bir ilahi mırıldandı, uğurlu yolculuklar dileyerek dua etti. Görülmemiş, beklenmedik bir olay oldu. Kompartımanda bulunan üç kadın birden dizçökerek ilahi söylemeye başladılar. Don kıyısında yaşayan insanlardan apayrı giyinen, elbiseleri kimseye benzemeyen Bodmar'ı görünce birden şaştılar.

Baba İfan o üç kadını da kutladı. Nyuşa ile Bodmar trene bindiler. Bundan sonra kargaşalık itişip kakışmalar başladı. Kalinev, Babukin, Kolzov ve Tuçarin sandıkları, denkleri kompartımana atmaya koylunca bu üç kadın elleriyle, ayaklarıyla direnmeye, atılan eşyayı tekmelemeye, içeri alınmasını önlemeye başladı. İçeri atılan eşyayı Kolzov'un başına fırlatan bile oldu. Bize kompartımanda oturacak yer kalmıyor diye çığlığı bastılar.

Yaşlı Babukin «çıkın dışarı! Nyuşa ile Bodmar'a yer yapın!» diye bağırdı.

Daha önce onları haçla kutlayan Baba İfan bile kendini tutamadı, bağırdı: «Uğursuzlar! Görmüyor musunuz sıkışık bir durum var?»

Rogoşino'dan gelip Volgograd'a büyük bir çamaşırhanede daha iyi bir iş bulmak için giden üç kadın hiç de öyle düşünmüyordu. Aşağı yukarı on dakika paketler öteye beriye atıldı. Babukin ve Kalinev sandıkları kompartmana yerleştirdikten sonra Alanov gelip kavgayı yatıştırıncaya kadar kadınlar onları tekrar yere attılar. Alanov işi yatıştırdı ve trene hareket işareti verdi.

Tren çalışıp harekete geçince Evtimia pencerenin önünde «Nyuşa, yavrum!» diye çığlığı bastı. «Sana dua ediyorum... sana dua ediyorum....»

«— Anneciğim!» Nyuşa pencereden dışarı sarktı. Kollarını açtı. Artık eski günler, o güzel dünyası bir daha geri gelmiyecekti, her şeyi bırakıp gidiyordu. Demiryolunun kı-

yısında duran Kolzov kızına baktığı zaman bir mum gibi dimdik, içini belli ettirmeyen, üzüntüsünü dışa vurmayan bir Kazak gibiydi. Fakat bir türlü tutamadığı gözyaşları yanaklarından aşağı tel tel akmaya başladı. Ufak tefek, eğri bacaklı bir adam olan kunduracı Kalinev de ağlıyordu. Büyükbaba Babukin Kazak kılıcını sağlayarak onları uğurluyor, tabutçu Tuçarin üçgen mendilini sallıyor, Baba İfan altın haçı havaya kaldırarak onlara kutluluk diliyordu. Akşam güneşinin ışıkları altında altın haç kana batmış gibi kıpkızıl kesilmişti. Geride epeyce eşya kalmıştı. Atlar sabırsızlandı, kişnedi, eşindi...... yavaş yavaş her şey arkada kalıyor, göklerin ve steplerin sonsuzluğuna gömülüp gidiyordu. İşte bu sırada Nyuşa pençerenin çerçevesine tutunarak bağırdı «Babacığım! Anneciğim! Beni bağışlayın! Bağışlayın beni! Hepinizi seviyorum...... hepinizi......»

Tren daha gözden kaybolmamıştı.

Tren istasyondan çıkıp yolalınca yolun kıyısında büyük bir kımıldanma oldu. Peryekopsskayalılar atlarına atladılar, Kolzov arabasına koştu, bir sıçrayışta yerine oturup dizginleri eline aldı.

«Hösst!» diye bağırarak kamçıyı atların sağrılarında şaklattı. «Hösst! Sizi topal köpekler! Hösst sizi sarkık kurbağalar! Koşmak işinize gelmiyor mu hee? Şahlanın... uçun... hep osuruğunuzu mu koklayacağım? Hösst»

Atlar dörtnala kalktılar. Kazakların saldırıya geçiktleri zamanki gibi geniş bir sıra durumunda ve demiryolu kıyısı boyunca stepler üzerinde gidiyor, lokomotifin pufflamalarını duyuyor, çıkardığı dumanın kokusunu alıyorlardı. Bu arada başarılarından dolayı sevinç çığlıkları atmaktan da geri kalmıyorlardı. En önde Kolzov'un arabası gidiyordu. Atlar boyunlarını öne uzatmış yeleleri havada uçuşuyor, küçük çıngırakları şangırdıyor, nal sesleriyle karışan bir gürültü çıkarıyor, koşmuyor, ayaklarını step toprağına değ-

dirdikçe havalanıyor, uçuyordu atlar...... arabada, Kolzov bacaklarını açmış, demir gibi dimdik, atları kırbaçlıyor, bağırıyor, demiryolu boyunca gidiyor, Nyuşa'nın pençeresine yaklaşarak el sallıyordu.

Nyuşa bir sevinç çığlığı atarak kompartımanın pençeresinden sarktı «babam trene yetişti!» dedi. Sonra Bodmar'a seslendi: «Şaşa... bak, bak... bizim atlar.....»

Kazak cephesi daraldı, fakat trene daha çok yaklaştı. İyi bir binici olmayan Tuçarin atıyla Baba İfan'ın atına çarptı. Tabutçu ise hep attan düşmüş gibi korkuyor, sıkılıyordu. İşte bu sırada unutulamıyacak bir olay oldu. Yağız atı üstünde bembeyaz sakalları yırtık bir bayrak gibi uçuşan, sol elinde haçı tutan Baba İfan, bir ermiş, trenle atbaşı gidiyordu. Yolcular pencerelerden bakıyor, atlılara şaşıyordu. Kendini beğenmiş, safrası bozuk bir adam olan şeftren Preşurin'in canı sıkıldı, bu coşkun koşuyu sevmedi.

Ateşçinin kulağına «bunlar bizi baltalamak istiyor!» diye bağırdı. «Kazaklar bizi gülünç duruma düşürüyor! Atlardan daha hızlı gitmemiz, onları altetmemiz gerekmez mi? Koca dangalak Piotr! Ateşi fora et! Gösterelim onlara üstünlüğümüzü!»

Ateş çoğaltıldı. Ateşçi Piotr ocağa delicesine kömür koydu. Preşurin tam yol işareti verdi. Lokomotif gümbürdedi, tekerlekler daha hızlı dönmeye, bacadan daha koyu dumanlar çıkmaya başladı.

Kendini beğenmiş Preşurin «kazan patlasa bile kendimi küçük düşürmeyeceğim» dedi.

Kazaklar Nyuşa'nın bulunduğu kompartımanın yanına geldiler. Yanyana gidiyorlardı artık.... atlılarla tren... Kolzov bir kez daha Nyuşa'ya, onun iri, mavi gözlerine baktı, yüreği doğrandı. Sonra tren hızlandı, Preşurin başarısından dolayı bir sevinç çığlığı kopardı, odasında bir deli gibi oynamaya başladı.... atlılar ve araba gerilemeye başladı. Kolzov bir kez daha kırbacı havaya kaldırdı.

Ciğerlerinin bütün gücüyle «Nyuşa! Nyuşa» diye bağırdı.

Sonra olduğu yerde kaldı, yalnız, yaşlı bir adam ve kan tere batmış üç atı.... küçüldükçe küçüldüler.... stepte bir nokta...... kara bir benek...... ve hiç bir şey.....

Nyuşa pencereyi kapatırken yüreği doğranır gibi «babacığım» dedi. «İyi ve yiğit babacığım.» Sonra Bodmar'ın yanına oturdu, iki elini onun dizlerine koydu, pırıl pırıl mavi gözlerle ona baktı. «Artık biz bizeyiz, Şaşa. Yeni bir hayat için bu yeter.»

*
* *

Ertesi gün Volgograd'tan Perpekopsskaya'ya birkaç otomobil geldi. Milis dolu üç otomobil, içinde bir subay bulunan bir Volga marka otomobil. Doğru partiye gittiler, otomobilleri yapının çevresini kuşatacak, gözaltına alacak biçimde yerleştirdiler. Mağaza yöneticisi Rebikov'un ödü patladı...... pencereden çekildi, korkudan titremeye başladı.

Dimitri Grigoryeviç bürosunda oturup onları bekledi. Bu pazar günkü işler için hazırlanmış durumdaydı. Mavi pantalon, mavi ceket ve kırmızı bir gömlek giyiyordu. Evtinnia çizmelerini iki saat uğraşıp temizlemişti. Hem öyle parlatmıştıki insan onlara bakarak traş olabilirdi. Göğsünde savaşta kazandığı üç yiğitlik madalyası vardı.

Binbaşı Tumov bunların hiç birine bakmadı bile. Bir cellat gibi odaya girerek öne doğru uzanmış elleriyle Kolzov'u gösterip «Köy yöneticisi Kolzov siz misiniz?» diye sordu.

Kolzov askerce «evet, sayın binbaşım!» dedi. «Eskiden 2. Kazak alayında başçavuştum, Voroneş'te...»

Tumov, oldukça soğuk, Kolzov'un yüzüne buzdan çıkan bir buğu gibi vuran bir sesle «siz tutuklandınız!» dedi. «Ma-

sanın arkasından çıkın, öne doğru gelin ve duvara dayanın! Sizinle konuştuğum sürece, orada, öyle duracaksınız, sorgu bir hafta sürse bile! Benim kafamda zaman diye bir kavram yoktur!»

Allahın belâsı şeytan Peryekopsskaya'ya gelmişti artık......

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

Sorgu beş saat sürdü. Bu süre içinde Kolzov yazı masasının önünde, kolları inik, ayakları açılmış, başı iki omuzu arasına çekilmiş, fakat bir kavakağacı tomruğu gibi dimdik, kıpırdamaksızın durdu. Karşılık vermesi gerektiği zaman yalnız dudakları kımıldıyordu. Yalnız gözlerinde canlılık vardı. Bitkin, boğuk, fakat tükenmeyen, yılmayan bir canlılık. Öyle bir canlılık ki böyle hızlı, derinlerine inici sorgular onu sarsmıyordu artık.

Binbaşı Tumov için ilk sorgu süresinin bittiğini bildirme zamanı gelmişti. O, bu beş saat içinde Kolzov'dan daha çok sıkıldı. Çünkü Kolzov kendini tutuyor, ağzından herhangi bir söz kaçırmamak için her soruya baştan savıcı karşılık veriyor, yorgunluğa, bacaklarının güçten kesilmesine, belden aşağısının inme inmiş gibi duygusuzlaşma-

sına karşılık direniyordu. Böyle beş saat kim ayakta durabilir, böyle bir yılandan kim kaçıp kendini kurtarabilirdi?

Hep aynı sorular çevresinde dolaşılıp duruldu. Bunlar Tumov'un demir bir ok fırlatır gibi Kolzov'a yönettiği katı, soğuk, arada bir dokunaklı sorulardı. Bu, sorguya çekilen insanı bir kez olsun, çelişmeye düşürerek suçlu duruma sokmak için başvurulan denenmiş, ağızda sakız olmuş eski bir yoldu. Böylece bir yara açıldı mı, onun etkisiyle insanı öldürmek kolaylaşacaktı. Oysa Tumov aldandı. Tumov ne kadar karışık, içinden çıkılmaz, şaşırtıcı, bir makineli tüfek ateşine tutar gibi sorular sormuş, dolambaçlı yollara başvurmuş, konudan konuya sıçramışsa Kolzov da öyle yapmış, en küçük bir ipucu vermemişti.. olduğu yerde duraklamıştı.

Tumov, bu adam bir çatı direği gibi kaskatı, diye düşündü. Onu balta ile yarsan bile sesi çıkmaz. Oysa Tumov'un, bu işi uzattıkça, böylesine katı davranıp baskı yaptıkça zaman kaybettiğini bilmesi gerekirdi.

«Yelena Antonovna burada değil miydi?» diye otuzuncu kez sordu. Kolzov başını eğerek kısaca karşılık verdi.

«Evet.»

«Senin evinde kalmıyor muydu?»

«Evet.»

«O, Almanla kaçmak istediğini söyledi.»

«Hayır.»

«Ne zaman gittiler?»

«Altı gün önce, sabahleyin.»

«Sevişiyorlar mıydı?»

«Orasını bilmem.»

«Birbirlerine karşı nasıl davranıyorlardı?»

«Geziye çıkanlar nasıl davranırsa öyle.»

«Bir planları var mıydı?»

«Alman Volgograd'a gitmek istiyordu.»

«Peki, senin yanında bulundukları sürece günlerini

nasıl geçiriyorlardı?

«Ötede beride geziyorlar, çevreyi öğreniyorlardı. Daha çok Don kıyısında oturuyor, saatlerce suya bakıyorlardı.»

«Batıya gitmek istiyorlarmış-»

«Hayır.»

Ayağa kalkan Tumov pencereye gitti. Peryekopsskaya'nın yarı halkı dışarda toplanmış, Volgogradtan gelen otomobilin çevresini kuşatmıştı. Milis askerleri partiyi çevirmiş, makineli tabancaları ateşe hazır durumda göğüslerine dayamışlardı. Durum devrimde olduğu gibiydi, gerçekte öyle bir hava esiyordu. Tumov alnını pencere camına dayamış kalabalığa bakıyordu. Çoğu delikanlı ve kadındı... yaşlılar arkada sıra olmuş, üzüntülü bakışlarıyla bir duvardan ayrılır yanları yoktu. Yalnız yaşlı Babukin ileri doğru yürüdü, bir Kazak üniforması giymiş, öteye beriye koşuyor, Volgogradtan gelen milislere sövüp sayıyordu.

«Ulan aşağılık herifler!» diye bağırdı. «Bütün ülkede burayı kuşatmaktan başka yapacak önemli bir iş kalmadı mı? Ne yaptı size Kolzov? O, iyi bir insandır, sözünün eri bir komünisttir, örnek bir Kazaktır! Nedir bu yaptığınız? Bu köpek yavruları burda sözüm ona devlet gücünün ne olduğunu gösterecek bize. Ne olacak birer tabancanız, boş kafalarınızda birer kızıl yıldızlı şapkanız var, hepsi o kadar işte! Ulan burası haydut yatağı mıdır, hee? Biz halk katilleri miyiz? Yol açın bana... partiye gideceğim! Ben parti üyesiyim! Partime gitmemi kimse önleyemez benim! Haaa!» İki milis askeri kendisini sımsıkı tutunca yaşlı Babukin havaya sıçradı. «Bakın dostlar, beni tutuyorlar! Bu burnu sümüklü herifler bana el kaldırıyor! İmdat dostlar! İmdat!»

Birden milislerin elinden kurtuldu ve üniformalarına tükürdü. Tumov pencereden ayrıldı. Kolzov beş saat önce olduğu gibi gene yere çakılmışçasına ayakta duruyordu.

Tumov, «siz herşeyi biliyorsunuz!» dedi ve birden Kolzov'un omuzundan tutarak kendine doğru çekti. «Yelena Antonovna'nın Volgograd'a gitmediğini de. Sen iyi biliyorsun bunu!»

«Hayır.»

«Peki sana bunu ispat edersem?»

«Bu bir mucize olur, sayın binbaşım.»

«Mucize benim elimden sağ kurtulmandır.» Tumov kapıyı açarak kapının önünde duran bir milise bir şeyler söyledi, sonra tekrar odaya girdi. «Ben yumuşak yürekli bir insanım... fakat seni söyletmek için o'nun başka yolları vardır.»

Kolzov yavaş bir sesle «bunu biliyorum. Fakat sizin de şunu iyi bilmeniz gerekir ki insan taşı ne kadar sıkarsa sıksın ondan su çakaramaz.»

Tumov aldırmadı bile. O, öyle üstü kapalı sözlerden, konuşmalardan anlayacak adam değildi... o Yelena Antonovna'nın bu köyde sırlara karıştığını seziyordu. Tumov'un bunu anladığını şu dışarda toplanan, milislere söven herkes çok iyi biliyordu. Bütün izler Peryekopsskaya da bitiyordu... daha sonra arabayı da, içindeki gezginleri de gören olmadı. Tumov, Volgograd'a giden yol üzerinde bütün köylerin sorguya çekilmesi gerektiğini bildirdi. Olmaz böyle şey. Moskova'dan gelen ve içinde güzel bir kadınla bir erkeğin bulunduğu bir arabayı kimse görmesin? Bu şaşılacak bir iş, dostlar. Böyle bir şey olmaz, gözden kaçmaz bile. Onlar bir şey yemek, bir ik kadeh atmak için bir yerde durmuşlar -hepimiz de insanız- şöyle sessiz, gözlerden uzak bir yere gitmişlerdir. Başka türlü olamaz. Yoksa otomobille giderken boyuna sarsılmak, sallamak, çalkanmak insanı yorar, insanın çişi gelir. Bu bizim gözümüzden kaçacak bir olay değil, Yelena Antonovna böyle bir yer aramış olabilir, fakat büsbütün yok olmaz.

Tumov'un bunları açıklamak, sorup soruşturmak için

kuşkuya kapılmasının gereği yoktu. Peryekopsskaya'nın geniş çevresinde başka köyler vardı. Yelena herhangi bir doğrultuda gidecek, giderken de onu görenler olacaktı. Aklın, mantığın kabul ettiği tek şey, onun Peryekopsskaya'dan ayrılmadığıdır. O steplerin herhangi bir yerinde, Don kıyısında, kayın ormanlarında, belki de bu evin yakınında bir yerde gizlenmiş, gülerek Volgograd'tan gelen dört otomobile bakıyordur.

Kolzov, bir sütûn gibi sessiz ve dimdik duruyordu. Şimdi Nyuşa ve Saşa Volgograd'tadır diye geçti içinden. Kim bilir, hemen bir yer buldular mı, yoksa kentin dışında steplerde midirler, geceyi şehrin kıyısında bir yerde mi geçiriyorlar? Artık geceler sıcaktır, Asya enginlerinden esip gelen yaz rüzgarları günden güne daha da sıcak oluyor... ya bir de yağmur yağarsa, toprağın üzerinde yatmak onlar için ne kötü olur.

Gözlerini yumdu, birkaç saniye baba olmanın acısını sezdi içinde. Yüreği doğranırcasına, benim küçük Nyuşam, sonunda öyle yapacak diye düşündü. O tabiatla büyüdü, tabiat ezmez, hırpalamaz onu, alışıktır. Kim bilir belki de bir odaya kapandılar, yuvalarında sevişen kuşlar gibi yaşıyorlar. Beşyüz ruble verdim ona, daha yoktu, ondan fazlası da olmazdı. Don kıyısında yaşayan bir köylünün beşyüz rubleden fazla para biriktirecek gücü yoktuki. Evtimia bunları bilmiyordu bile. Ben, beşyüz rubleyle gelip, onları Nyuşa'nın avucuna koyduğum zaman Evtimianın gözleri faltaşı gibi oldu. Daha sonra bana dediki: «Ah seni eski düzenci ah, nereden buldun bu parayı? Şu son yıllarda bir kerecik yüzümü güldürüp beni sevindirmedin. Ne zaman Rebikov mağazaya yeni bir elbise getirse bir baykuş gibi sağırlaşırdın. Ayakkabılar ayağımdan çıkardı. Üstelik senin beşyüz rublen vardı! Allahtan kork!» O zaman Kolzov şöyle karşılık vermişti: «Bak, param olduğu ne iyi. Sanki böyle olacağını önceden sezdim. Her zaman, gün olur işi-

nıize yarar, diye düşünürdüm. Çok yağışlı yada kurak bir yaz olur, ekin alamayız tarladan, bir de bakarsın atlar hastalıktan kırılır... her şey olabilir! Sonra her zaman şalgam yemedikki, arada bir evimize et de girdi.»

Kolzov, elinde yemek dolu tabakla bir milisin içeri girerken çıkardığı gürültüden ürktü. Birden odayı patates, sebze ve salçalı kızartma kokuları sardı. Kolzov başını sallayarak kaldırdı. Açlıktan içi geçmiş, gözleri kararmıştı. Asker ayrıca bir şişe getirdiği zaman ağzının suyu aktı.

Kolzov öfkesinden, bu yemeği bu Moskovadan gelen herife hazırlayanın kafasına atardım, diye düşündü. Ben burada duvara çakılmış gibi duruyorum, onların kafası kopmasın diye acı çekiyorum da onlardan biri bu herife, bu bana acı çektirene en iyi yemekleri getirecek. Fakat dışarda duranlar yemeğin nereden geldiğini biliyorlardı. Onlar bu işi yapan haini deri çiğner gibi ayaklarının altında ezecekler...

Daha sonra Tumov'un bu yemeği birinin elinden aldığı anlaşıldı. Olga Şepetkova kocası için bir yemek hazırlamıştı, fakat askerler evine gelince iş değişti, kim için pişirdi kime yaradı? Milisler tabağı dolaptan aldılar, içine sebze, patates ve kızartma koydular. Bir şişe de şarap bulunca, onlara çıkışan Olga'nın yüzüne bir tokat indirip evden çıktılar. Yarım saat sonra tarladan gelen Vasili Şepetkova karısını öyle üzüntülü görüp sebebini öğrenince hemen eline bir demir çubuk alarak partiye koştu.

Uzaktan koşup gelen, açlıktan kudurmuş bir boğa gibi «nerdedir onlar?» diye böğürürcesine bağırdı. Ben bu vatanın hür bir yurttaşıyım! Yol verin, yoldaşlar, yol verin!»

Fakat öteki adamlar onu sımsıkı tutarak bir yana çektiler. Kültür eğitimi yapılan Stolvaya toplantı salonunun yanında, gölgeliğe çekilerek biraz yatıştı, sonra bu öfkenin üzerine iki şişe votka içti. «Ah, onu yapan bir binba-

şı bile olsa», diye dişlerini gıcırdattı ve öfkesinden inledi. «O, bir Kazak'ın karısına tokat attırdı! Buna daha önce katlanabilecek kimse var mıydı...?»

İyi yürekli Evtimia yemek dolu bir sepetle partinin önüne geldi. Fakat içeri giremedi. Grup kumandanı olan genç bir milis teğmeni ona gerekli bilgiyi vererek «kocanız isterse önce o yemek yiyecek.» dedi.

Evtimia «Oo ne iyi!» diye bağırdı, «adam açlıktan ölecek nerdeyse! Çok acıkmıştır! Fakat Allah hepinizin cezasını verir!» Sonra kunduracı Kalinev'in öne doğru çektiği sandığın üstüne oturdu, çınlayan bir sesle bağırmaya başladı.

«Dimitri Grigoryeviç!» diye partiye doğru bağırdı. «Ben burdayım. Evtimia Vladimirovna! Yemeğini getirmek istiyorum, fakat beni içeri bırakmıyorlar! Senin istemen gerekiyormuş. Yüz verme onlara, Dimitri! Şerefini bir kaşık çorbaya değişme! Seninle övünüyorum, Dimitri.»

Kolzov karısının sesini duyuyordu. Arada duvar da olsa Evtimia'nın sesi aşar gelirdi. Tumov bile başını kaldırarak ağzındaki lokmayı çiğneye çiğneye Kolzov'a baktı.

Sırıta sırıta «ne budala kadın», dedi. «Senin yemek istediğini söyliyeyim diye beni kışkırtıyor.»

«— Budala bir kadın, o kadar.» Kolzov omuzlarını kaldırdı. «Herkes Moskovalı baylar gibi konuşamaz böyle. Evtimia gerçekte benim kimseye yüz vermiyeceğimi biliyor.»

«— Görürüz bakalım, Kolzov.»

Tumov tadını çıkara çıkara yemeğini bitirdi, papyrossa'sını yakıp ayaklarını yazımasasının üstüne koydu, yaslandı. Kolzov açlıktan tutuşmuş, içi bir odun yığını gibi yanıyor, susuzluktan kıvranıyordu. Sıgara kokusu alır almaz midesi burkuldu, Tumov'un insanın içini açan yemekleri yerken, o güzel, soğuk şarabı yudum yudum içerken şişenin ağzını yalayan bir bebek gibi dudaklarını şapırdattığını

görünce gözbebekleri kızardı. Gene de Kolzov ayakta duruyordu.... bacakları açık, döşemeye çakılmış gibi. Tumov, onu daha dik durabilmesi için duvara çakmalı, diye düşündü bir aralık. Soru sormakla onun ağzından bir şey alınmaz... o bütün gücüyle direnme gereğini duyuyor.

Tumov'un daha çok zamanı vardı, sonunda işi alaya döktü. Partinin çevresinde toplanan bütün erkekleri birer birer sorguya çekmeye, hepsine aynı soruları sormaya başladı. «Yelena Antonovna'nın nerede olduğunu biliyor musunuz?» Bütün erkekler birbiriyle anlaşmış gibi «hayır efendim» diye karşılık verdiler.

Yalnız yaşlı Babukin direndi. Onu zorla içeri alıp sorguya çekmek istedikleri zaman bağırmaya başladı: «Olmaz böyle şey! Ben ancak canım isterse içeri girerim! Şimdi istemiyorum işte! İstemiyorum! Dostlar, idmat! Özü sözü doğru bir komüniste bu yapılır mı, ne bu maskaralık!» Sonra alaylı alaylı gülerek mırıldanan Tumov'un önünden sıçradı masaya vurdu, Kolzov'u kucakladı, öptü, «benim yiğit oğlum» dedi ve göğsündeki madalyaları koparıp Tumov'un yüzüne, masaya doğru fırlattı. «Al işte... Moskovaya götürürsün onları! Kolzov bunları yiğitliği dolayısıyla almıştı, şimdi ona azgın bir domuz gibi davranıyorsunuz!»

Tumov ayağa kalktı, masanın çevresini dolaşarak yaşlı Babukini duvara dayadı. Yaşlı Babukin derisi yüzülüyormuş gibi hızla bağırdı, elinden kurtulmak için silkindi.

Tumov soğuk bir davranışla: «Yelena Antonovna nerde?» diye, sordu.

Babukin, «cehennemde!» diye, bağırdı.

«— Sonunda doğru bir karşılık aldık.» Tumov, birden, Babukin'i bırakıp Kolzov'a baktı. «Cehennemde! ne dersiniz buna sayın belediye başkanı?»

Kolzov yiyecek gibi Babukin'e bakarak «onun beyni sulandı», diye dişlerini gıcırdattı.

Tumov kapıyı açtı, Babukin'i vargücüyle dışarı itti.

Yaşlı Babukin tepe taklak yuvarlanırcasına koridorda görevli olan milislerin kolları arasına düştü. Babukin, «O, yaşlılık yüzü görmiyecek, sayın binbaşım!» dedikten sonra yalpalaya yalpalaya partiden çıktı. «Baylar ben peygamber değilim... fakat kediler bile ondan çok yaşayacak. Günün birinde ipte sallanırken bulurlar onu!»

Sonra, Evtimia'nın yanına, sandığın üstüne oturdu, ayak ayak üstüne atarak Evtimia ile partiye karşı bağırmaya başladı.

«— Dimitri, oğlum, dişini sık! Sen haklısın!» Evtimia yankıyan bir sesle tekrar bağırdı: «Dimitri, yiğitim, seninle övünüyorum-»

Evin önünde bağrışmalar, gürültüler aldı yürüdü. Tumov, bu Peryekopsskaya halkının öyle kolay kolay dağılmayacağını anladı. Tek çıkar yol... oniki milise havaya ateş ettirmek, dağılmazlarsa kendilerine de ateş açılacağını bildirmekti. Böyle bir davranış karşısında katır bile canının değerini anlar, çeker gider. Fakat Tumov bir süre durakladı. İçinden gelen bir ses onu böyle bir iş yapmaktan alakoydu. İkinci kez caddeye baktığında bir de ne görsün, kalabalık bir kat daha artmış, kadınlar, çocuklar gelip erkeklerin önünde, bir sıra olarak dizilmiş.

Tumov, sorgunun altıncı saatında «artık sorguyu bırakalım», dedi. «Gidebilirsiniz Kolzov, fakat yakanızı bırakacağımı sanmayın. Ben buradayım. Yatacak yerimi, ayrıca günde üç öğün yemeğimi hazırlamanız gerekir. Nereden bulacağınız beni ilgilendirmez. Siz, buranın belediye başkanı olarak bunu sağlamak zorundasınız. Benim adamlarımın da yatacak ve yiyeceklerini sağlayacaksınız. Ben yemekhaneyi yağmalar, gerekli yatakları da isterim. İmdi buyurun gidin-»

Kolzov'un evine dönüşü, bir savaştan yurda dönüş gibi oldu. Onu kucakladılar, Evtimia onu bir genç kadın gibi karşıladı, öptü bağrına bastı, delikanlılar omuzlarına alıp

eve kadar taşıdılar.

Buna karşılık Kolzov epey düşünceliydi. Geçen altı saat içinde Tumov'un nasıl bir adam olduğunu anlamıştı. Onun göğsünde yürek değil kocaman bir buz parçası vardı. O, avını sezerek en elverişli durumda parçalamak için pusuya yatmış bir kurt gibiydi. İnsanın bunu anlamaması için ölü olması gerekirdi.

Kolzov, odasına toplanarak çevresini alan dostlarına: «onun bütün isteklerini yerine getirelim», dedi. «O yatak, milisler uyumak istiyor. Onlara karşı direnmenin gereği yok... milisler yalnız aldıkları buyruğa bakarlar. Bana kalırsa... yemeği Voronev pişirsin... en yakın onun evidir.»

Voronev kalabalığın arasından, «domuz ahırından bok alır pişiririm onun için!» diye bağırdı. «O kokmuş eti çok sever! Lahananın içine cam kırıkları koyarız! Varsın gebersin, leş herif!»

«— İyi yaptın ona» dedi. Kolzov ellerini yukarı kaldırdı. «Ona karşı direnmek onu daha da domuzlaştırır. İyisi mi bir lastik gibi yumuşak davranmalı... en iyi yol budur dostlar. Lastikten yapılmış bir duvara karşı koşup çarpan boyuna geri teper, düşer, günün birinde de kıçının üstüne oturur ağlar. Don'un dalgalarına karşı yaptığımız gibi yapmalıyız dostlar... suyun akışına uymalı, suyun suyunca gitmeli... böylece insan su ile kaynaşır.» Kolzov bir ara başını öne doğru uzattı, odada bulunanlar sessizce onu dinliyorlardı. Sonra konuşmaya devam ederek «şimdiye kadar Nyuşa'nın adını bile anmadı. Demek öyle bir kimseden hiç haberi yok. Bütün köy, Nyuşa adlı birini tanımıyoruz desin! Öyle bir kızım olduğunu herkes unutsun.»

Sonra votkalar içildi, Evtimia sobada kaymaklı, yumurtalı çörekler pişirdi. Bundan da Peryekopsskaya köyünde büyük, birbirine bağlı bir ailenin bulunduğu anlaşılıyordu.

Ancak her ailede bir boşboğazın bulunabileceği unutuluyordu.

Peryekopsskaya'da da böyle biri vardı.

Binbaşı Tumov yatağını beğendi.

Tabutçu Tuçarin ve yardımcısı attüyünden bir döşek hazırlayarak Tumov'a iyi uykular diledi. Tumov biraz şaşırmış durumda başını eğdi. Peryekopsskaya halkının bu beklenmedik inceliği onu şaşırtmıştı. Yatağı şöyle bir yokladı, elden geçirdi... iyi ve rahattı. ·

Tuçarin, «öteki yataklar da yemekhanede hazırlandı», dedi. «Yoldaşların her şeyi eksiksiz yapmaları gerekir.»

Tuçarin iyi geceler dileyerek, Tumov'un yatağı bir daha elden geçirmesini beklemeden çıktı.

Yatak hazırlanmıştı. Ancak Tuçarin, bu attüyü yatakta bir delik açmış, oradan yatağa bir yığın tahtakurusu koyduktan sonra, tekrar dikmişti. Tumov'un vücudunun sıcaklığı bu küçücük, aç, kana susamış hayvancıkları baştan çıkaracak, onun kanını emmeye can atacaklar, Tumov onlarla uğraşıp duracaktı. Kolzov'un bundan haberi yoktu, olsaydı bunu kesinlikle önlerdi... Tuçarin bunu yaptıktan sonra yardımcısını, ağzını tutmaz da yaptığını söylerse, dövmekle korkuttu. Böylece bir tabutçu kısa bir süre için gönül eğleyecekti.

Hava kararmış, kolhozdan bir atlı yalnız başına Peryekopsskaya'ya doğru geliyordu. Atlı köy mağazasının yanına gelince kavakların altında atından indi ve atı bir kütüğe bağladı. Sonra sinsi sinsi çitlerin arkasından gizlice partiye kadar geldi, orada milis nöbetçisinin yemekhanenin çevresinde dolaşırken öte yana geçmesini bekledi. Sonra bir gölge gibi sessizce eve girdi, koridorda pembe badanalı duvara yaslandı.

Parti bürosunun yanındaki odada, Kolzov'un arasıra parti üyelerini toplantıya çağırdığı yerde, kapının arkasından ince bir ışık sızıyordu. Adam derin bir soluk aldı iki elini göğsünün hizasında kavuşturarak kapıya vurdu. İçerden korkulu bir ses geldi.

«— Evet? Ne var? Kim o?»

Adam titreyen ellerini saçlarının arasına soktu. «Girebilir miyim efendim?» diye kapıdan seslendi.

«— Geliniz!»

Kapıyı açtı. Odada yatağın başucunda, biraz arkada, binbaşı Tumov ayakta duruyordu. Elindeki ordu malı bir negant tabancayı kapıya çevirmişti. İçeri giren adam olduğu yerde durdu, ellerini açtı. Kendini koruyacak, savunacak durumda değildi, birden sesi, soluğu kesilmişti. Tumov tabancayla işaret ederek:

«— Kapıyı kapayın, olduğunuz yerde durun.» dedi. Adam söyleneni yaptı, döndü. Tumov yatağın arkasından öne doğru çıkarak tabancayı masanın üstüne koydu. Yoksa Peryekopsskaya köylüleri devletin verdiği tohumluklar için kavga mı etmişlerdi. Böyle mırıldandı, bu zamansız konuktan da pek hoşlanmadı. Tumov, bu adamın külde pişmiş patates gibi bir yüzü var, diye içinden geçirdi. Bu adamın gelmesinde bir iş var, kötü bir olay olmuşa benziyor... bu soğuk, kahverengi ayı gözleri, bu çilli yüzdeki parlayan, ışıyan iki benek Tumov'a pek korkunç geldi.

«— Kimsiniz?» diye yüksek sesle sordu, Tumov. Adam tepesine bir yumruk yemiş gibi ezilip büzüldü.

«— Bana Granya Nikolayeviç Varvarink» derler, dedi.

«— Söyle bakalım. Benden ne istiyorsunuz?»

«— Ben dün akşam Volgograd'tan geldim. Yüzümü tedavi ettiriyordum. Görüyorsunuz sayın binbaşım... ben insan değil miyim? Günün birinde ben de insan yerine konmayacak mıyım? Siz hep yüzüme bakıyorsunuz, anlıyorum. Bunu bana doktor da söylemişti. Granya, demişti, sen hayatın boyunca insanı tiksindiren bir kuş gibi kalacaksın. Seninle evlenecek kadının kör, veya budala olması gerek. Bana bir hafta boyunca bir kurt gibi uluyup durduğumu söylediler. Şimdi anlıyor musunuz işin içyüzünü?»

«— Evet yüzünüz öyle-evet. Fakat bunları bana niçin anlatıyorsunuz?»

«— Ben onları öldürmek istiyordum!. Evet onların çanını cehenneme göndermek istiyordum.»

Granya iki yumruğunu havaya kaldırdı, salladı. «İşte onlar yüzümü bu duruma getirdiler!» diye ulur gibi bağırdı

Tumov sertçe «kim?», dedi· Yelena Antonovna sırrının artık çözülmeye yüztuttuğunu sandı. Bu konuda içini kemiren kuşku dağılmaya, olumlu bir sonuca varacağı ümidi güçlenmeye başladı.

«— Alman ve Nyuşa-» Granya duvara yaslandı. Öfkeden titriyordu. Sıtmaya tutulmuş gibi dişleri gıcırdıyordu. «Ormanda birbirini binmişler, kediler gibi altalta üst üste yuvarlanıyorlar, hayvanlar gibi çiftleşiyor, sevişiyor, hırıldaşıyorlardı!» Kızarmış, yaralı yüzünü iki eliyle kapayarak birden bire ağlamaya başladı. «Bunları düşündükçe çıldırıyorum, binbaşım. Hıncımdan boğulacağım nerdeyse, Yelena Antonova gibi.»

Binbaşı Tumov'un yüreği kopar gibi oldu. Dudakları titremeye başladı.

«— Yelena konusunda neler biliyorsunuz?» dedi. Sesi heyecandan kesilmiş, kısılmış gibiydi. «Granya Nikolayeviç, kendinize gelin! Erkek olduğunuzu unutmayın! Şöyle yanıma oturun ve bana burada oynanan oyunları bir bir anlatın, bakalım. Size önce şunu söyliyeyimki halkımıza bir iyilik yapmış olursunuz.»

Granya masanın yanına oturdu, başını iki elinin arasına aldı, Nyuşa'nın uçuşan sarı saçlarını, Don kıyısında çınlayan gülüşlerini, Alman'ın kollarının arasında yatışını, iç çekişlerini düşündü, gözünün önüne getirdi ve bildiklerini anlatmaya başladı.

Tumov, sessiz, Granya'nın konuşmasını kesmeden dinledi.

Yelena Antonovna sırrı bir bahar göğü gibi aydınlandı.

*
* *

Ertesi sabah dört milis askeri yaşlı Kolzov'u aldılar·

«— Gerekli öte berinizi de alın, Volgograd'a gideceksin.» dediler.

Kolzov başını öne eğdi. Evtimia hemen yatak odasına koşarak kutsal Dimitri'nin tasviri önünde diz çöküp yalvarmaya başladı. Sonra bir torbaya çamaşır doldurdu, domuzyağı, sucuk koydu. Gençlik yıllarını, kucağında Nyuşa'yı taşıdığı, dinç bir kadın olduğu zaman gösteren bir de fotoğraf aldı çamaşırların arasına koydu. Kolzov'un bir Kazak olarak katıldığı şu uzun, büyük savaş sıralarında boynuna sardığı atkıyı çamaşırların üstüne serdi, hepsini bir paket yaptı. Bunları bitirdikten sonra hemen evin arka kapısından çıkıp ahırı dolandı, komşu kadını Prokkoffieva'ya seslendi: «Kolzov'u götürüyorlar! Volgograd'a! Heyy Tanrım, sıkıntıdan boğulacağım!»

Yeni haber Peryekopsskaya'da bir kasırga etkisi yaptı. Kolzov'u Volgograd'a götürüyorlar! Sürüklüyorlar onu! Partide tehlike çanlarını çalmanın günüdür artık, ne yazıkki partide Moskova'dan gelen uğursuz bir adam var.

Yaşlı Babukin, «Toplanın alın onu ellerinden!» diye bağırdı. Don kıyısında onun evi her zaman için bir kumanda merkeziydi. «Her yandan yürüyüp alın onu! Milislere karşı elimizden bir şey gelmese bile... bu Dimitri Grigoryeviç için güzel bir ayrılık olur!»

Sonunda Kolzov'un evi ayrılışı yüzünden yalnızlık ve üzüntü içinde kaldı. Kolzov yıllardır yapmadığını yaptı, Evtimia'yı öptü, bununla ne kadar sarsıldığını gösterdi· Sonra «güzel köşede» kutsal tasvirin yerinde asılı duran Lenin'in resmine baktı, başını salladı. «Bütün bunları sen mi istedin Vladimir İlyiç yoldaş?» dedi içinden. «Fakat insanlar böyledir işte: biri gelir iyi bir şey düşünür, yapar, onun ardından gelenler de onun için sıçar! Biz gidiyoruz artık.»

Kolzov küçük, ağzına kadar dolu keten torbasını aldı, omuzuna atarak evden çıktı. Evtimia askerlerin arkasından

koşar adımla aralarında giden Kolzov'un ardınca partiye kadar gitti. Daha önce evlerinden koşup oraya gelenler ortalığı çınlatan seslerle bağırdılar. Sesleri, insanı şaşırtan dev bir kuşun korkunç ötüsü gibi çıkıyordu... evlerin kapıları açılmış, kadınlar, çocuklar çitlerin kıyılarına kadar gelmiş, milislere yumruklarını sıkıyor, çıkışıyorlardı.

Binbaşı Tumov canı sıkılmış bir durumda Kolzov'u bekledi. Yirmiyedi tahtakurusu her yanını ısırmış, gece canına okumuştu. Yatak partinin bahçesinde yanıyordu. Tumov, yatağın hemen yakılması için emir vermişti. Tumov öyle kızmıştıki güçlü, saçları örgülü, şişman bir kadın olan Varoneva'nın getirdiği kahvaltıya bile elini sürmedi. Süt ekşidi, çay sapsarı, boyalı bir suya, sıcak köpek sidiğine döndü. Ekmekler tahta tepsiye yapıştı, tereyağı eridi ayakteri gibi kokmaya başladı.

Şişman Voroneva «biz zavallı insanlarız», dedi ve Tumov'un gözü önünde tepsiyi masaya vurdu, bir şangırtı çıktı. «Biz hep böyle yaşarız, başka şey bilmeyiz.»

Tumov, karşısında duran Kolzov'a birkaç saniye içinde parçalanacak bir nesneye bakar gibi bakıyordu. Onu kafası kesilecek bir öküz gibi yere yatırmalı, diye geçti içinden, Kolzov'u öldürmek için bir sevinç duyuyordu. Sonra Kolzov'un yüreğini hoplatan bir soru sordu.

«— Nyuşa nerde?»

Kolzov hiç kıpırdamadan öyle durdu. Gözlerinin ışığı sönmüş gibiydi. «Buradan gitti», dedi, yüreği doğranan bir baba gibi başını öne eğdi.

Tumov, «böyle selamsız sabahsız mı gitti?»

«— Evet. Allahaısmarladık bile demedi.»

«— Almanla birlikte gitti ama!»

«— Hayır o yalnız gitti. Almanla Yelena Antonovna dört gün önce gitmişlerdi.»

«— Yahut Alman buradaydı, Yelena Antonovna'nın başına bir yıkım geldi!» Tumov elini kaldırarak avucunun

içiyle aşağıdan yukarı doğru Kolzov'un çenesine vurdu. Başı arkaya büküldü. «Dimitri Grigoryeviç, görüyorsunuz, tam gerçeğin üstüne bastım. Daha önce bunları siz söyleyeydiniz, bizim için çok kolay olacaktı. Niçin doğruyu söylemekten kaçınıyor, işi örtbas etmek istiyorsunuz? İşte siz öyle yapınca biz de bu yola başvururuz. Şimdi beni iyi tanıyın, aklınızı başınıza alın ve daha kızdırmayın.» Sonra masanın kıyısına oturdu, Kolzov sus pus olmuş dururken başına yumruğu indirdi. Boğuk bir ses çıktı, sonra yumruğun etkisiyle Kolzov'un sağ burun deliğinden kan sızmaya başladı, ağzının kenarına kadar indi. Tumov bir kez daha korkuturcasına «Dimitri Grigoryeviç!» dedi.

Kolzov gözlerini duvara dikti. Beni parça parça edebilirler, fakat, ağzımdan kızımla ilgili bir tek söz alamazlar, diye geçti içinden. Bugün gibi hatırlıyorum kızım, sen daha on yaşındaydın, bir sonbahardı. Birden kararmıştı güneş, azgın bir fırtına kopmuştu. Yağmur bardaktan boşanır gibi yağıyordu bulutlardan. Karların eriyip sellerin bayırlardan dökülerek nehri kabarttığı, suların kıyıları bastığı zamanlarda olduğu gibi Don taşmış, bütün kıyıları kaplamıştı. Eve geldiğimde annen «Nyuşa nerde?» diye bağırmaya başladı. «Heyy Tanrım Don kıyısındadır belki!» diyerek ata atladığım gibi Don kıyısı boyunca koştum. Bir de ne göreyim, kayık çözülmüş, sular alıp götürüyor, sen de içinde çömelmiş, kayığın kaburgasına yapışmış bağırıp duruyordun. Ne yapacağımı şaşırdım, atı mahmuzlayıp nehre sürdüm. At dalgalara karşı sıçradı, boğulurken bir insan gibi inliyordu. Üç metre bir uzaklık kalmıştı seninle aramda. Sonunda kayığı yakalayıp kıyıya çektim. Aşağı yukarı on kilometre kadar güneye inmiştik nehir boyunca, ne çıkar yaşıyorduk gene ya. Şimdi niçin bunları düşünüyorum? Nyuşa, yavrum benim... baban yaşadıkça senin başına iş açacak bir tek söz alamazlar ağzından...

Tumov ayak ayaküstüne atmış otururken ayaklarını in-

dirdi. Yüzü kırışmış, buruşmuştu. «Siz başka bir şey söylemek istemiyorsunuz», dedi yavaşça. «Sizi Volgograd'a götüreceğim.»

«— Buna hazırdım sayın binbaşım.»

«— Evinize allahaısmarladık dediniz mi?» Bu çok korkunç bir soruydu. Kolzov'un yüreği yanar gibi oldu.

«— Bir Kazak bu gibi şeylere her zaman hazırdır», dedi.

«— Ben Kazakların bağrışıp çığlık attıklarını da çok gördüm!» diye, Tumov birden bağırdı.

Dimitri Grigoryeviç «fakat onların adı Kolzov değildi», diye karşılık verdi. «Bizim boğaların arasında cılızları da vardır!»

Bir saat sonra askeri birlik geldi. Partinin önü bomboştu. Köyde kimse yoktu sanki. Sessizlik insanı sıkıyordu.

Tumov arabasına binmeden önce, «silahları ateşe hazır tutun!» dedi. Kolzov torbasını dizlerinin üstüne koymuş, Tumov'un yanındaki minderde oturuyordu. Tumov bir ara Kolzov'u dürterek «Nerde adamların?» dedi.

«— Onu da ben mi bileceğim?»

«— Onlar devrimde de böyle yapmışlardı!... Bu devlete karşı bir direnmedir! Bütün bir köyü tutuklamak, sindirmek öyle pek önemli, güç bir iş değildir!»

Kolzov alay edercesine, «Sayın binbaşım, buna inanmayacak kimse var mı? dedi.

Tumov, «bir daha arabaya yaklaşırlarsa hepsine ateş ettireceğim!» diye bağırdı. Birden bire alnında soğuk terler belirdi. Kendi kendine, oniki makineli tabancamız var, dedi. Bu büyük bir ateş gücüdür. Fakat Kazaklar büyük bir dalga ile üzerimize gelirlerse bu silahlar ne işe yarar? Azgın, kükreyen atları ile bir saldırıya geçerlerse? «Ben sizi Kazakları kışkırtıyor diye ihbar ederim.» Tumov kısık bir sesle böyle dedi..

«— Benim onlar üzerinde hiç bir etkim yoktur artık»

Kolzov bunları söyledikten sonra elini insanın yüreğini sızlatan eşyasının üstüne koydu. «Artık ben bir tutukluyum.»

«— Gidelim!»

Arabalar harekete geçti. Önce milislerin arabası, sonra Tumov'un büyük Volga-Limousine, en sonra da öteki iki otomobil. Milisler pencereleri indirmiş, makineli tabancaları ateşe hazır durumda dışa doğru çevirmişlerdi. Böyle yavaş yavaş ortalıkta kimseciklerin görünmediği köyden ayrılıyorlardı. Milisler sağı solu gözetliyor, çevreye kuşkulu kuşkulu bakıyor, her harekette ateşe hazır bir durumda bekliyorlardı.

Kliçuk'un evinin yanında bir olay patlak verdi. Çitin arkasında bir keçi meliyordu. Sonra açıldı açıldı da çitin direğine bir tos vurdu. Boğuk bir ses çıktı. Milisler hiç düşünmeden hemen o yana doğru ateş ettiler, kurşunlar Kliçuk'un çitini parçaladı, keçiyi öldürdüler. Evde, pencerenin arkasında oturan yaşlı Kliçuka «Allah belânızı versin!» diye bağırdı. «En iyi keçimdi!» Sonra pencereyi açtı, dışarı sarkak bahçeye tükürdü.

Köyün çıkışında, mısır tarlalarının başladığı yerde yoğun bir kalabalık vardı. Atlar, atlılar, arabalar, katırlar. Sözün kısası ayaklardan, başlardan kurulu bir kalabalık. Kişnemeler, nallar, ve nal sesleri. Yaşlı Babukin, yaşlı kısrağına atladığı gibi elindeki Kazak kılıcını havada sallayarak bütün çevreyi dolaştı.

«— Kalkın, kardeşler, geliyorlar! Geleneklerimizin gerektirdiğini yapın! Kan akacak değil ya. Onların silâhları bizimkilerden daha güçlü. Kızmayın, öfkelenmeyin, and olsun ki ben...» dedi.

Epeyce halk toplandı. Geniş bir sıra oldular... önde atlılar, sonra kadın ve çokcuklarla dolu yük arabaları. Yolun iki yanında durdular. Aralarında üçatlı arabasına çömelmiş mağaza yöneticisi Rebikov bile vardı.

Tumov, başını pencereden dışarı uzattı.

Soluğu kesilmişçesine «Kolzov» dedi. «Halka, yaptıklarının bir delilik olduğunu söyleyin! Yoksa kadınlara, çocuklara ateş mi açalım? Bunu mu istiyorsunuz?»

Kolzov eşyasına tutunarak «ben bir tutukluyum artık», dedi. «Volgograd yolunda olacaklar beni değil sizi ilgilendirir, sayın binbaşım.»

Tumov arka mindere yaslanarak «Peki nasıl isterseniz!» dedi. Keskin bir sesle «yola devam!» diye bağırdı. «İki metreden fazla arabaya yaklaşana ateş edin!»

Dört araba, Peryekopsskaya köylülerinin arasından bir matem kervanı gibi yavaş yavaş yol aldı. Önemli bir olay olmadı. Kadınlar, çocuklar arabalarında sessiz sessiz oturmuş, erkekler eyer kaşlarına sımsıkı tutunmuş bakıyorlardı. Tumov, parmaklarını tempo tutar gibi mindere vuruyordu. Parmakları gereğinde hemen ateş edebilmek için, emniyet düğmesi açık, tabancanın kabzası yanındaydı. Tumov, bir aralık, dışarda dizilen erkeklerin yüzüne baktı, sonra başını öne eğdi. Onların bakışlarından iyice korkmuştu.

Dört otomobil halkın arasından geçip uzaklaştıktan sonra, atlılar, üstünde kadınların, çocukların oturdukları köyün yük arabaları da hareket etti. Tumov'a yetişerek tutuklanan Kolzov'un ardısıra bir saygı birliği gibi yürüdüler. Eyer kaşları güneşte ışıl ışıl parlıyor, atlar derin derin soluyor, kişniyordu. Her yıl Don'da kumsalların, üzerinde balıkçıların güneşlendiği beyaz, düz adacıkların yüze çıktığı, sevgililerin bir süre kürek çektikten sonra ince kumsalın sıcacık yatağında uzanarak mutluluğun tadını çıkarmaya çalıştıkları sıcak yaz aylarını muştulayan ılık bir gündü.

Tumov, «köyünüzün halkını geri gönderin artık!» diye dişlerini gıcırdattı. Halkın hiç karşı koymadan böyle sessiz bir gösteri yapışı onu savaştan daha çok öfkelendirdi.

Kolzov, «stepler herkesindir», dedi. «Sayın binbaşım, görüyorsunuz, onlar sizin yolunuza engel olmuyor, ayrı yol-

dan gidiyorlar, atlarını steplerde koşturuyorlar, Stepler onlarındır......»

Yirmi kilometre güneyde, Don'un birtakım kollara ayrıldığı yerde, doğuya, Volgograd'a giden yola saptılar. Kadınların, çocukların bindiği köy yükarabaları geride kaldığı sırada atlılar önde dörtnal gitmeye başladılar. Kadınlar Kolzov'un ardından başörtülerle, yaşmaklarını salladılar. Çoksesli bir koro halinde ve yüksek sesle enternasyonal'i söylediler. İçlerinden, sonradan Evtimia olduğu sanılan, biri yakındı, inledi. Bu steplerin sesizliğini bozan bir tokat gibi Tumov'un kulaklarında şaklayan bir şarkıydı.

Tumov yüzünü buruşturarak, «işte saygısızlık budur!» dedi. «Bunu kırmızı mürekkeple sizin sicilinize yazacağım!»

Kolzov, «ben bir tutukluyum», diye karşılık verdi. «Elimden bir şey gelmez.»

Yol ayrımında atlılar yanyana durdular, her biri elini alnına götürerek Kazak geleneğince Kolzov'u selamladılar. Kolzov oturduğu yerde yavaşça öne doğru eğildi, elini başına götürerek kendisi için yapılan bu son selâm törenine karşılık verdi... Kliçuk bıyığını çiğniyor, Rebikov atın üstünde eğilmiş, bu kötü durum karşısında gözkırpıyor, eyerci Luşkov atın üstünde bir direk gibi duruyor, yaşlı Babukin kılıcını sallayarak Kolzov'u uğurluyordu. Bütün Peryekopsskaya halkı oradaydı, herkes atlarıyla gelmişti. Tarladan gelmelerin üstü başı çamur içinde, motor işçileri yağlı şapkalarını başlarına geçirmiş...... atölyelerden, mandradan, yönetim bürosundan kim duymuşsa koşup gelmiş, her köşeden bir adam çıkmıştı...... bunların hepsi kısraklarına binmiş, Dimitri Grigoryeviç'i son yolculuğunda uğurlayan, Don Kazaklarıydı.

Bu uzun sürecek, belki bitmeyecek bir ayrılıştı. Bunun son ayrılış olduğu Kolzov'u daha iyi görebilmek otomobilde selâmlamak için ona doğru eğilenlerin gözlerinde okunuyordu. Onu savunamayışları; köyle tutuklanışını görme-

leri hepsinin dudaklarını titretiyordu...

Dimitri Grigoryeviç Kolzov her kendine bakanı görünce ona eğildi. Kal sağlıcakla Vasiliy...... kal sağlıcakla Piotr.... kal sağlıcakla İvan.... kal sağlıcakla Nikofo... kardeşler, hepiniz sağlıcakla kalın artık......

Milis otomobilleri bütün atlıları geçtikten sonra Kolzov şöyle çevresine bakındı. Bu Don kıyısındaki steplerin büyüleyici görünüşüne son bakıştı. Bütün tanıdıklardan, dostlardan son ayrılıştı, bu bakış, bu görünüş onun yüreğine işlemiş, özüne yerleşmişti artık.

Kazaklar düzgün sıra oldular. Atlılar bir manevraya gider gibi dizildiler, tek sıra olarak steplerin üzerinden aşıp Peryekopsskaya köyüne döndüler. Geçtikleri yollardan toz bulutları yükseliyor, nalseslerinden musikiyi andırır bir ses duyuluyordu.

Tumov derin bir soluk aldıktan sonra dirseğile Kolzov'u dürttü.

«Yarın bütün köyü tutuklayacağım», dedi. «Bir tek ev bile bırakmayacağım. Yelena Antonovna ile ilgili bütün gerçekleri öğrenirim...... hele köye bir tabur getireyim de görsünler. Kazaklar nasıl önümde iki kat eğilirler görürüz!»

«Evet, iş onların kafaları kırılırsa aydınlanır ancak.» Kolzov arkaya yaslandı...... artık onun hayatı sonsuzlukta kaybolup gitmişti, engin ve mavi gök onu emmiş, sindirmişti büsbütün. Kolzov şimdi gökte toz bulutlarının arasından esip giden bir nefes gibiydi. «Heyy gidi Kazaklar dörtyüz yıldan beri böyle yaşamış...... onlar Çarların çağını da görmüşler.»

Bu, Tumov'un karşılık vermek istemediği bir sözdü. O Kolzov'un geleceğini düşünüyor, bu güçlü ve yaşlı adama nerdeyse acıyordu.

Tumov, içinden onun da konuşacağını sanıyordu, evet konuşacak! Nyuşa'nın nerede olduğunu öğrenirsem konu-

şur, o zaman istediği yere gidebilir.
Şimdi de gidebilir belki.

Aynı günün akşamı Granya'da alındı.

Onun alınışı çok kolay oldu. Dört kişi bir araba ile köy tarım birliğine gittiler, biraz öteye beriye baktılar, sonra çiftlikte bulunan bir görevli ile dikilmek için hazırlanan üç çuval soğan üstüne konuştular, Granya'nın traktör onarım atelyesinde çalıştığını öğrenince oraya gittiler. Yolda birbirleriyle kaş göz ederek yapacakları işi kararlaştırdılar. İçlerinden ikisi tohum anbarının yanından ayrılarak barakaların arkasında saklandılar.

Granya Nikolayeviç traktörün araçlarını yağlarken birisi omuzuna dokundu. Granya döndü, gelen iki kişiyi tanıdı, biraz öteye çekilerek onlara gülümsedi.

«Burda mısınız?» dedi. Sonra alnının terini sildi. «Köy tarım birliğinde ne arıyorsunuz?»

İçlerinden biri, «bir şey almaya geldik», dedi ve saçlarını karıştırdı.

Öteki, «evet bir domuz», dedi. «Yetişkin, pis bir domuz!»

Granya daha söyleneni iyice anlamadan başına vurdular, sarsıldı, traktörün önüne yıkıldı. İki arkadaş onu hemen büyük bir çuvala soktular, çuvalı bağladılar ve onu hiç bir şey olmamış gibi atelyeden götürdüler.

Tarım birliğinden biri, onların bir çuval götürdüklerini görse bile ne olduğunu anlayamaz, onunla ilgilenmezdi de. iki kişi çuvalı tohum anbarının yanına götürdüler, kimse bir şey görmedi.

Tarım birliğinde bir görevli olan Fiyodor Aleksandroviç'ten uzun boylu tartışmalar sonucu zorla alınan üç tohum soğan çuvalının arasında Granya geri, Peryekopsskaya köyüne getirildi. Oysa bu soğanları almak için Fiyodor Alek-

sandroviç iki haftadan beri geceleyin gizlice tabutçu Tuçarinin kızına gidip geliyor, bu iş için yalvarıp yakaran arkadaşlarına karşı duramıyordu.

Granya yol boyunca üç kez kendine geldi çuvalın içinde bağırdı. O, her bağırdıkça, yalvarıp yakardıkça sesinin geldiği yere sopalar iniyor, böylece susturuluyordu. Artık dayak yemekten bıkıp sesini kesti, kendini korumanın kolayını böyle buldu.

Peryekopsskaya'ya varınca onu tüccar ve kasap Kotzobyev'in yanına götürdüler. Çünkü sağlam, iyi çalışan bir soğuk hava deposu ve soğutma makinesi yalnız onda vardı. Bu makine de en aşağı yedi kez kandırılan Rebikov'dan alınmış, her defasında ona iyi bir oyun oynanmıştı. Bu makinenin içinde üç ay kalan et, kış aylarında Grönland'ta olduğu gibi donuyordu. Yaz gelince Kotzobyev saçını başını yoluyor, Rebikov'a sövüp sayıyordu. Çünkü soğutma makinesi birdenbire ısınıyor, sucuklar bozuluyor, kokuyordu. Birkaç kez bir makine ustası gelmiş, motoru sökmüş, omuzuna vurduğu gibi onarıma götürmüştü. Sonra, «bu da bizim alınyazımız», demişti. «Bu buzdolabı, Sibiryada Yelkonansk'tan alınmıştı. Yeni yapılan, yeni bulunan bir araçtı. Ne yazıkki onu her onarıma götürdüğümüzde nasıl onarılması gerektiğini gösteren bir belge alamadık, vermediler. Fakat, iyi bir makine olduğu, iyi çalıştığı besbelli artık.»

Kotzobyev, kapının önünde durarak bu gelen küçük grubu bekledi. İçinde Granya'nın bulunduğu çuvalın indirilip soğutma odasına konulmasına yardım etti. Makine birden çalışmaya başladı, Don kıyısında ocak ayındaki gibi soğudu. Sonra yavaş yavaş mayıs ayını andırır bir ılıklık, daha sonra yaz sıcaklarına benzer bir hava. Kotzobyev bu soğutma makinesi için, «onun beyni var gibi geliyor bana», dedi. «İlk sıcaklık Kazakistandan geliyor... sonra bütün makineyi ısıtıyor. Bu makine bir kemancıdan daha duygululudur.»

Sonra çuvalı çekerek Granya'yı içinden çıkardılar. Granya birden, «Kotzobyev!» diye bağırdı. «Nedir bu? Bir dost böyle mi yapar?»

Kotzobyev, «oraya bak!» diye, bağırdı. Eliyle deponun öte köşesini gösterdi. Duvarda sığır gövdelerinin asıldığı sağlam, uzun bir sıra gengel vardı. Bir sığır budu ile yarım domuzun asıldığı iki çengelin arasında birkaç boş çengel daha vardı. «Üç tanedirler!» Kotzobyev ağır elini Granya'nın omuzuna koydu. Bir boğayı yere serecek kadar ağır yumrukları vardı. «Kendine bir tane seç...»

Granya tepeden tırnağa sarsıldı. Dizçöktü ve bir köpek yavrusu gibi bağırmaya başladı.

Kotzobyev, «kes sesini!» diye mırıldandı. «Kardeşler, dostlar.... ben hiç bir kötülük yapmadım! Binbaşı her şeyi biliyor, bana bütün olup bitenleri söyledi. Tabancayı enseme dayamıştı, ben boynumu büküp durdum. Kardeşlerim inanın bana....»

Kotzobyev,» böyle domuz gibi bağırma. Pek kötü çıkıyor sesin.» dedi.

«Evet, o, bir domuzdan daha değersizdi şimdi.»

Granya tekmeği yediği gibi beton döşemenin üstüne yıkıldı, çengelin dibine yuvarlandı. Bir öküz budunun asıldığı çengelin yanında durdu. İki eliyle gözlerini kapayarak alnını soğuk duvara dayadı.

«Acıyın bana!» diye mırıldandı, «kardeşler..... bir bakın yüzüme.... çektiğim ceza yetmedi mi?»

Ona karşılık veren olmadı bile. Kapı kapandı, ışıklar söndü. Depoda yalnız soğutma makinesinin sesi duyuluyordu. Granya sallana sallana öteye beriye gitti, soğuk etlere çarptı, sonunda kapıyı buldu. Kapıyı yumruklamaya başladı. Fakat ne yapsa boş. Kapı ses geçirmeyecek nitelikte, depo derin, kalın duvar ve toprağın altındaydı.

Evet, gerçekten de Peryekopsskaya'nın tek yeraltı zindanıydı.

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

Volgograd.

Evet, bu kelime bir kentin adından daha çok şeyleri hatırlatan bir addı. O. Volga kıyısındaki yığın yığın evler, kesişen yollar, tranvay çanları, otobüs kornaları, fabrikalardaki makine gürültüleri yüzbinlerce insan gülüşü, konuşmaları, bahçelerde müzik ve sessizlik kuş cıvıltıları, Volga'nın çağlayışı, vinç gıcırtıları, zincir sesleri... Volgograd yalnız bunlar da değil...... işyerlerinin pırıl pırıl pençereleri, kızların rüzgârda uçuşan etekleri, dizi dizi erkekler, parklarda öpüşen sevgililer, Volga üzerinde yüzen adacıklarda düzenlenen eğlenceler, oyunlar, lokomotif gürültüleri, nehir üzerinde dolaşan pırıl pırıl uzun gezinti gemileri, her gün rüzgârların caddelerden kaldırdığı tozlar, uçsuz bucaksız Asyadan gelen Volganın üstünden esip geçen rüzgar-

lar, göklere yükselen yeni, sağlığa elverişli pırıl pırıl bir dünyanın ortasında dilenen sakatlar gibi kentin şurasında burasında yıkıntılar.... Volgograd bunlar değil artık... kılıcını göklere doğru kaldırarak Mamayev - Tepesi'nde Batıya bağıran kocaman zafer tanrıçası değil, Pavlov-Evi değil, direnişi gösteren bir anıt, parçalanmış, yanarak kararmış ölü kalıntıları, savaş müzesinde Almanlardan alınmış bayraklar değil, kentin içinde bir tenis topu gibi çevreyi dönüp dolaşan demiryolları değil, Tatar mezarları değil, Pitomnik uçakalanına giden cadde değil, hani soğuktan donan 20.000 ölünün konduğu yer değil, yığın yığın ölünün vagonlara doldurulduğu Gumrak değil, kocaman bir ordunun allak bullak olduğu Volga kıyısı değil...... Volgograd bunlar değil...... gök gözlemevi, Gorki tiyatrosu, kulelerle süslü zafer bulvarından Volga'ya doğru inen Barış - Yolu değil. Bu kocaman kent yetmiş kilometre uzunluğundadır, geceleri ışıklarla donatılmış, her yanı aydınlık olduğu için Mamayev tepesinden büyük savaş anıtının olduğu yerden bakılınca insana ucu bucağı yokmuş gibi gelir. Önceleri Stalingrad denen bu taş denizinde ne ev, ne yol, ne herhangi bir belirti, ne de bir alan kalmıştı. Burası üzerinde pırıl pırıl aydınlığın bulunduğu kraterler fakat mezarlarla, parçalanmış insan ölüleriyle, yıkıntılarla, hendeklerle dolu bir ay ülkesiydi. 41 000 evin yerle bir olduğu bu Stalingrad'a «Yeri bilinmeyen kent» derlerdi. Çünkü duvar yıkıntılarından başka bir şey kalmamıştı burda...... yeniden yapılan bu kent daha büyük, daha geniş, daha güzel, daha bayındır ve daha aydınlıktı... içinde 800 000 kişinin yaşadığı bu kentin, bu geniş ülkenin halkı Kırgızlar, Evenkler, Tatarlar, Beyazruslar, Moskovitler, Gürcüler, Kazaklar, Kalmuklar ve Ermenilerdir. Güney Rusyanın kapısı durumunda olan bu kent bu addan, kanlı bir hatıradan, Almanların gereksiz bir eyleminden, bütün bir ordunun yokolduğu yerden, askerce bir çılgınlıktan, tarihin bir dönüm noktasından daha fazla bir

şeydir...... bu kent bir alınyazısıdır.

Nyuşa ve Eberhard Bodmar yeni istasyonun mermer döşeli, kocaman salonunda durmuş, karton bardaklarla soğuk, tatlı ve oldukça koyu bir limonata içiyorlardı. Yanlarında babası Kolzov ve dostlarının binbir güçlükle kompartımana koydukları eşya yığılmış duruyordu. Bir yükçü iki ruble karşılığında eşyayı getirip salona bırakmıştı.

Yükçü ayrılırken, «mutluluklar dilerim», dedi. «Ben buraya iki yıl önce Kazakistandan geldim, yoksul bir çobandım. Kendi kendime şöyle demiştim: kente git, oranın taşı toprağı altındır, çeşmelerinden bal akar. Oysa nerde kardeş su akıyormuş, hem de çok kötü bir su. Çalışma kurumuna başvurursan kulağına küpe olsun. Bu görevli denen yağlı domuzlar sana işin en kötüsünü verirler. Kanal açmak, lâğım duvarı örmek, bataklık kurutmak, bütün kırlar yetmiyormuş gibi bir de tümseklerin yerlerini değiştirmek...... Ben bütün bu işlere hayır dedim. Çektim gittim, şöyle bir çevreme baktım. Yükçülük epey güç bir iş ama insan gene kendi kendinin beyidir. Kardeş, sana öğüt: iyi düşün taşın! Gözünü aç! Teknik işlerden biraz anlayan için en iyisi fabrika işçiliğidir»

Bodmar adama, verdiği öğütten dolayı, teşekkür etti, limonatasını içtikten sonra eşyayı emanetçiye verdi. Nyuşa bir mukavva kutunun üstünde oturup eşyayı gözetlediği süre içinde Bodmar paketleri taşımak için emanetçiye altı kez gidip geldi.

Emanetçide çalışan işçi Bodmar'a, «bir ev mi tutacaksınız?» diye sordu. «Bütün eşyayı ne zaman alacaksınız? Size üç kişilik yer gerek, bayım.»

Bodmar, «bir iki saat sonra, kardeş» dedi ve içinde iki yastık, kalın bir yorgan bulunan son çuvalla birlikte beş rubleyi adama uzattı. Bodmar daha teşekkür etmeden işçi hemen çuvalı aldı ve damgaladığı emanet makbuzunu Bodmar'ın açık duran avucuna bastırdı.

«Zamanı geçirirseniz sakın çekinmeyin», dedi, işçi. «Sosyalizmin en iyi biçimi dar zamanda yardıma koşmaktır.»

«Evet, sizde olduğu gibi, bayım.» Bodmar makbuzu cebine soktu. «Bir oda arıyorum.»

«Burada mı?» İşçi Bodmar'a oynayan bir mamyun gibi bakakaldı. «Bir oda mı? Gerçekten bir oda mı? Dört duvarı, bir kapısı camlı bir pençeresi olan yer, bir de el yüz yıkama yeri olacak nerde? Üstelik insan içinde ısınabilecek?»

«Bütün bunlar olursa.»

«Siz nereden geliyorsunuz?»

«Don kıyısından kardeş.»

«Bir Kazaksınız!» Donuk yüzlü, uçuk bir Evenki, geniş, kemikli yüzlü bir güney Sibiryalıyı andıran işçi peykenin üstüne oturuverdi. «Siz at kaşağılamayı iyi öğrendiniz mi, at kuyruğu süslemeyi? Bir ada! Düpedüz bir oda istiyor! Elli gram votka ister gibi oda istiyor. Bir odanın ne olduğunu bilir misiniz? Yooo, bilmezsin, seni eğri bacaklı Kazak. Bir oda, cennetin bir bölümü demektir!»

«Fakat burda yapılıyor. Kat kat. Hem de beş kat ,altı kat· Binlerce»

«Peki kim dağıtıyor bu odaları? Konut komiserliği. Orada, üzerinde onbin adın yazıldığı bir liste var. Gider oraya yazılırsın, en sonra, büyükbaba olduğun zaman sana da iki odacık düşer. Bu işte oda alamadan ölmek de var. Çünkü önce yazılanlar kapının önünde durmuş, kapıyı çalıyor, tahtaları tırnaklarıyla kazıyarak şöyle bağırıyorlar: bak, işte oldu olan, yaşlı adamcağız öldü sonunda. Sıkıntıya daha dayanamadı. Heyyy Tanrım...... bir odacığım olsun istiyordu!»

Bodmar tekrar Nyuşa'nın yanına döndü. Gerekli olan her şeyi yanlarına almışlardı.... bir çamaşır çantası, içinde iki yorgan ve yastık bulunan bir çuval. Bodmar, çarçabuk

bir oda bulmaları gerektiğini açıklamadan önce Nyuşa «gidelim artık», dedi.

«Nereye?»

«Yeni bir hayata atılmaya, Şaşa.» Bir madonna gibi gülümsüyordu. Bodmar'ın eşyayı emanete verdiği sırada Nyuşa bir taç gibi başının üstünde topladığı uzun, sarı saçlarını beyaz benekli kırmızı bir başörtüyle düğümledi.

«İşler çıkmaza giriyor, Nyuşa. Bir oda bulamayacağız gibi geliyor bana.»

«Yoksa yerde, toprağın üstünde yatacağız.»

«Bir de soğuk bastırırsa?»

«Yaz gelecek.» Bodmar bir melek gibi onu kucağına alıp yukarı kaldırdığı zaman Nyuşa yanaklarını okşadı. «Yazın yer sıcaktır, Şaşa.... sıcak, öyle sıcak ki... yatağı aramayacaksın, inan bana»

Daha sonra şehirde dolaştılar, bu yaşama isteğinin ve yapıcılığın insanı şaşırtan büyük eserini gezip gördüler. Tranvaylarla öteye beriye gittiler, Volga kıyısındaki zafer bulvarının geniş basamaklarında oturarak nehirde dolaşan beyaz gemiler, güneye doğru giden romorklara baktılar.

Nyuşa, «ben bunları düşlerimde görürdüm», dedi. Bodmar'a biraz daha sokuldu, zafer anıtının yunan uslûbunda yapılan sütünlarına hayran hayran baktı. «Kentte olmak, böyle yaşamak demekmiş. Ne patates dikmek var, ne bakla ekmek var, ne mısır biçmek, ne ahırları süpürmek, ne atları kaşağılamak, ne sığır sağmak, ne de boyuna Don kıyısında, steplerde gün geçirmek var.... hep burda, hep böyle yaşamak var, Saşa....» Sonra kenti, Volga'yı, göğü ve bütün çevreyi kucaklamak, bağrına basmak ister gibi kollarını açtı. «Mutlu olacağımıza inanıyor musun?»

«Evet.»

Bodmar başka ne diyebilirdi? O Nyuşa'dan daha soğukkanlı düşünüyordu. Bütün olup bitenleri inceden inceye dü-

şünmüş taşınmış, içlerinde mutluluğa götürecek bir yol bulamamıştı.

İlkin oturacak bir yer gerek. Bütün oteller onlara kapalıydı. Çünkü otelde listeye yazılmak için pasaport isterler. Konut bulma kurulundan bir oda beklemek de olacak iş değil...... onun için de bütün gerekli belgeleri, kimlik belgesini, çalışma belgesini, yer değiştirme ve yeni bir yerde yerleşme isteğinin onaylandığını gösteren konut belgesini isterler. Bu işle görevli olanların işleri eksizsiz yapma gereği vardır, başka türlü davranamazlar. Her yıl otuzbin oda yapılıyor, oysa ellibin oda gerekiyor. Böyle bir durumda ne gibi bir yarar umabilir insan? Bu kolay kolay çözümlenir bir mesele değildir. Her yandan insanlar, yığın yığın köylüler kente akın ediyor, sanki kutsal kitabın anlattığı cennet burasıdır. Küçük köylücükler, özellikle kadınlar şeytandan kaçarmış gibi köyden kente geliyorlar. Yüzlerce metrelik kuyruklara giriyor, vilayetin önünde karınca gibi kaynaşıyor, başbaşa verip birer oda istiyorlar, yalvarıyor, yakarıyor, görevlileri tereyağı, yumurta, kaymak, domuzyağı, tuzlu et, tavuk, çörek, arada bir birkaç ruble vererek kandırmaya çalışıyorlar. İçlerinde onyedi yaşlarında siyah kıvırcık saçlı, dişi bir şeytan gibi kız verenler de oluyor. Öyleki içlerinde, «bayım benim kızım, benim Başa yatakta öyle iş görürki deprem oluyor sanırsınız, açık söylüyorum sirkte oyun gösteren bir kadın gibi ustadır o işte,» diyenler bile var. Sonra görevlinin masası çevresinde toplanırlar, sıraya girerler, listeye yazılırlar, durum her gün böyle saatlerce sürer.

Ne büyük mutluluktur büyük bir konutun bitişi, oturulur duruma gelişi. Önyüzü pırıl pırıl camlı, pençereli, merdiven sahanlığı aydınlık, içinde sular şırıl şırıl, önünde küçük bahçeler, her yanı pırıl pırıl, bir hastahane gibi bakımlı, temiz. Evet sayın İppolit, böyle bir ev işte, insan bir yerine tükürmeye bile kıyamaz. Bütün gün Vanduşka ortalığı

temizler, siler süpürür, yıkar, parlatır, bir çocuk kıçı gibi parlar her yer... yaşamak budur işte, yoldaşlar:

Bodmar kolunu Nyuşa'nın boynuna doladı. Nyuşa gözleri açık düşlere dalmış, gözleri sevinçten ışıl ışıldı.

Bodmar, «bizim hiç mi hiç odamız olmayacak», dedi yavaşça. «İş yok güç yok, rahatlık yok, hepsi boş. Biz insan olmaktan uzağız artık. Elimde Rus pasaportu olmadıktan sonra ben bir sıçandan daha değersizim. Ben, nereye gitsem bana böyle bir belge sorulacak. Bizim yaşamamız şurada burada gizlenmekten öteye geçemez artık.»

«Bundan mı korkuyorsun, Şaşa?»

«Hayır.» Bodmar derin bir soluk aldı. Oysa, kendi kendine korkuyorum, dedi. Sanki yüreğimin üstünde demirden bir şey duruyor, soluk aldığım zaman eziliyor, ekşi bir şey içmiş gibi oluyorum. Korkudan mı? Korku böyle midir? Değil fakat niçin böyle oluyor? Biliyorum, artık Almanyaya gidemiyeceğim, bu sınırsız, uçsuz bucaksız, bilinmez ülkede başı boş bir kuş olup kalacağım, biliyorum kaygısız, birçok şeyler beklediğim bir hayat Nyuşa denen Kazak atlarının sırtında büyümüş bir kız için böyle kolayca atılıp gidecek mi? Boğulur gibiyim şimdi, benim gerçek amacım, görevim Rusyayı yeni neslin inceleyici gözleriyle görmek, tanımak, bu ülkede yok olup giden babamın dolaştığı yerleri öğrenmek, bütün insanların kardeş olduklarını, gittikçe küçülen bir dünyada karşılıklı olarak birbirlerine ihtiyaç duyduklarını anlatmak değil miydi? Onun tek amacı, görevi buydu, Rusyaya bunun için gelmişti...... oysa şimdi Volga kıyısında Zafer bulvarının merdivenlerinde oturmuş, kolunu Nyuşa'nın boynuna dolamış, içi boş bir maden kalıntısı gibi duruyor.

«Hiç mi hiç korkmuyorum», dedi, sesi oldukça keskindi. «Fakat boyuna burada oturamayız. Kendimize bir yatacak yer bulmalıyız. En iyisi kentin dışına çıkıp köylerde bir

yer arayalım. Nyuşa, bir ahır, şöyle samanlı mamanlı bir köşe - şimdilik o da yeter bize.»

«Volgograd'a geldik, yatmak için bir ahır arayacağız, bu olur mu Şaşa?» Başını salladı ve yeni yapılan yüksek evleri gösterdi. Akşam güneşi altın gibi ışıklar saçarak steplerin ötesinde batarken evlerin önyüzlerini bronza döndürmüştü. «İşte orada oturacağız.»

Bodmar yeni evlere kuşkulu gözlerle baktı. Bir pencere ormanı. Balkonlarda çocuklar. Step rüzgârları çamaşırları sallıyor. Evlerin önündeki bahçelerde üç işçi topluluğu çalışıyor. Fidan dikiyor, çalıları kesiyor, ot biçiyorlar. Üç kadın su yolunu temizliyor. «Ben mucizeye inanmam», dedi Bodmar ve ayağa kalktı. «Hele Rusyada hiç.»

«Çünkü sen Rus değildin, Şaşa.... daha değilsin.» Nyuşa çantayı yukarı kaldırdı, epey düşünceli olduğu yüzünden anlaşılıyordu. «Kaç rublen var?»

«Tam ikibin.»

«Beşyüz de benim var. İkimizin parası küçük bir servettir. Gel.»

«Nereye?» dedi. Nyuşa'nın bu kesin davranışı onu şaşırttı.

«Evlerin yanına. Bir mucizenin olduğunu göreceksin»

Nyuşa ilk eve gittiğinde Bodmar caddede elindeki dengin üstüne oturup bekledi. Nyuşa sanki oranın adamıymış, o evlerde uzun süre oturmuş, balkonda rüzgarın uçuşturduğu çamaşırlar onunmuş gibi davrandı. İçeri girdi. Önemli bir değişiklik de olmadı hani. Aşağı yukarı onbeş dakika sonra döndü, iki eliyle Bodmar'a işaret etti.

«Güzel bir adacık», dedi. Biraz küçük, fakat gene de içinde yaşanır.

Bodmar heyecanla ona bakıyordu. «Demek senin bir odan var öyle mi?», diye mırıldandı.

«Evet. İkinci katta.»

«Yabancı bir eve gidip kolayca bir oda buldun demek? Olur şey değil!»

«Şaşa, Rusyadasın, burada herkes kardeştir, kızkardeştir. Gel»

Bodmar'ın elinden tuttu, Bodmar elindeki eşya çuvalını omuzuna attığı gibi ikisi birden Volga kıyısındaki bu büyük, yeni eve doğru yürüdüler. Geniş, aydınlık bir merdiven sahanlığına geldiler, sonra yukarı çıktılar, birçok kapının bulunduğu bir koridordan geçtikten sonra 27. sayılı kapıyı buldular. Zilin yanında kurşun kalemle yazılı bir kart.

«Arkadiy M. Volkov.»

Bodmar birden silkindi. «Kimdir bu Volkov?» diye, sordu.

Nyuşa omuzlarını kaldırdı, güldü. «Bilmiyorum. Fakat bize bir oda verdi.»

«Hiç bir şey sormadı mı? Bize böyle kolayca bir oda verdi, onda bu yetki nasıl olur?»

«Avucuna yüz ruble sıkıştırdım.» Nyuşa kapıyı açtı. Küçük bir hole girdiler. Aşağı yukarı yedi yaşlarında bir çocuk duvara dayanmış, gözlerini onlara dikmiş bakıyordu.

Nyuşa, «bu küçük Fedya'dır», dedi, onu bir yakını gibi selamladı. «Ona iki ruble bahşiş verdim.»

Bodmar alay edercesine «Volkov ailesi kalabalık mı?», dedi.

«Altı kişi, Şaşa.»

«Biz yalnız kalacağız ama»

«Bizim bir odamız var. Girsene, Saşa......»

Bütün Volkov ailesi bir masanın çevresinde toplanmıştı.

En büyüğü çekik gözlü Fedya olan üç çocuk. İri memeli, güleç yüzlü Maria Volkova, bir Kalmuk olduğu anlaşılan dedesi. Güçlü, iri kıyım, saçları kısa kesilmiş, her zaman yumruklanan bir boksör burnu gibi burnu olan baba Arkadiy Mironoviç Volkov. Masanın sonunda, masallardaki insan-

lara benzeyen, başında işlemeli şapkacığı, donuk ve ince dudaklarının arasındaki piposu ile aksaçlı büyükbaba İvan Feodoroviç.

Bodmar içeri girer girmez, ailenin başı olan Volkov hemen ayağa kalktı.

«Hoş geldiniz!» dedi ve masanın çevresini dolaşarak Bodmar'ı iki yanağından öptü. «Ev biraz küçük. oda dar, fakat uyumak için yeter, bayım, insan kendine bir yer bulur nasıl olsa. Önemli olan insanın ayağını uzatabilmesidir. Odanın boyu tam iki metredir, insan canı istediği gibi uzanabilir. Genişliği 1,80 m.dir! Büyük savaşta insanların deliklerde ve ayakta uyudukları düşünülürse durum daha iyi anlaşılır. Yoksa bu kadar insan ölmezdi. Usta bir nişancı geldiği zaman insan kendini mezarda buluyordu. Böyle bir odacık o zaman insan için altın demekti......»

Bodmar başını eğdi. Volkova'yı selamladı, büyük babayı öptü, çocukların saçlarını okşadı. Sonra Nyuşa'nın bulduğu bu odayı şöyle bir gözden geçirdi. Penceresiz, oturma odasından bir duvarla ayrılmış, döşemesi nemli bir odaydı.

Volkov evin durumunu anlatmaya başladı. «Buraya bir hamam yapılması gerekiyor». Fakat ne zaman yapılacağını kim bilir! Sobalar orda, bir ev için gerekli olan eşyanın kimi var, kimi yok. Boru yok, leğen var öteki gereçler yok, Ev yapımı başdöndürücü bir hızla ilerliyor. Hamamın 1971 de yapılacağını gösteren bir belge var elimizde. 1971 yılına kadar burada oturabilirsiniz, bayım. Kimsenin ilgisini çekmeden, ailemden bir kimseymiş gibi görünerek. Siz, karımın Şaborovsk'tan gelen amca oğlusunuz. Size biri bir şey sorduğu zaman vereceğiniz karşılık şu olmalı: her boka burnunu sokma! Sözü uzatma sakın, Saygısız insanlara kimse dokunmaz, bu yüzden canları istedikleri gibi yaşarlar. Volgograd'ta ne işiniz var?»

«Şimdilik bilmiyorum.» Bodmar omuzundaki çuvalı ye-

re attı ve aşağıdan yukarı doğru Volkov'a şöyle bir gözattı. Rus, ondan aşağı yukarı iki baş boyu daha uzundu. Buldog köpeğini andıran kocaman bir yüzü vardı. «Nerede çalışıyorsunuz?»

Volkov böbürlenerek, «ben 2. bahçıvanlar birliğinin ustabaşısıyım.» Volga kıyısında gördüğünüz ne varsa bizim eserimizdir! İnanırmısınız, başka türlü, evim olacağına?»

«Belli değil, Arkadiy Minoroviç.»

«Eşyanızı yerleştirdikten sonra yanımıza gelin.» Volkov dudaklarını şapırdattı, ellerini uğuşturdu. Ekşi kaymakla yapılmış bir güveç yemeğimiz var. Size şunu da söyliyeyim ki Maria Ivanovna çok iyi bir aşçıdır....»

Bu aile gerçekten de dost bir aileydi.

Büyük baba geceliği iki rubleye yatağını onlara verdi, kendi sofada uyudu. Bir minderi karşılıklı duran iki sandalyenin arasına yerleştirerek el ayak çekildikten sonra uykuya dalardı. Küçük Fedya da onlara geceliği bir rubleden yatağını kiraladı, kendisi küçük kardeşinin yatağına sokuldu. İki yatak bu küçük odayı baştanbaşa kapladı.

Volkov, «işiniz yolundadır», dedi, «yoksa bu ıslak döşemenin üstünde bir türlü rahat edemezdiniz. Şimdi bizden daha rahat uyursunuz bayım. İyi geceler.» Eski bir dost gibi Bodmar'ı öptü ve kapıyı kapadı.

Karısı Volkova'ya «iyi bir insan», dedi. «Gösterişli, gözü gönlü tok, eli açık bir insan. Bizim yanımızda bir yıl kalsa, bir otomobil aldık demektir»

Bir süre sonra Nyuşa ve Bodmar yataklara uzanmış, birbirine iyice sokulmuş çıplak ve badanalı duvarlara gözlerini dikmişlerdi. Odanın havası kısa bir süre içinde tükeniverdi, boğulmamak için bütün gece kapıyı açık bırakmak gerekiyordu.

Nyuşa, «ben mutluyum», dedi ve Bodmar'ın göğsünü okşadı. Yün yorganın altında birbirine sokuldular, soyunmuş, yalnız içgömlekleri kalmıştı...... çıplak bacaklarını bir-

birine doladılar, yılan gibi sarmaş dolaş oldular, birbirini sımsıkı sardılar. «Burası güzel değil mi?»

«Çok güzel, Nyuşa.»

Bodmar, kaçak bir Almana yer verdiğini Volkov öğrenirse, işlerin nereye varacağını düşünmeyi bile göze alamıyordu. Volkov akşam yemeğinde insana güven verici bir yurtsever ve komünist olduğunu gösterdi. O, Stalingrad'ın kurtarılması için yapılan savaşa bir delikanlı olarak katılmış, bodrumlarda, kaya oyuklarında yatmış, bu, binlerce kez altı üstüne getirilmiş yerlerde saklanmış, sinmiş, üç kez yaralanmıştı. Bununla övünür, böbürlenirdi. Çok kez şöyle derdi: «Almanlara kızmıyorum arkadaş, fakat onlar ortaya çıkalı dünyanın tadı kaçtı. Onlar her zaman en büyük, en iyi, en önde olmak isterler. Onlar her zaman başkalarını buyruk altına almak istiyorlar. Bütün insanların öğreticisi, başına buyruk bir millet olmaktır onların amacı. Öğretmen millet. Batının öç almak için giriştiği bu yeni eylemlere ne dersiniz?»

Bodmar, çekinerek «Batıda böyle bir şey var mı?» diye, sordu.

Volkov, biraz gözdağı verircesine gülerek «böyle bir şey soruyor demek!» dedi. Masaya vurdu, tabaklar şangırdadı. «Evet haklı da, Don kıyısından geliyor! Oradakiler durumu ne bilsinler. Pazar günü sizinle bu siyasi durum üstüne konuşacağım, arkadaş.»

Nyuşa «ne düşünüyorsun be?» dedi. Bodmar sarsıldı, başını Nyuşa'ya çevirdi. Nyuşa'nın iri, mavi yıldız gibi gözleri onun yüzünü aydınlatıyordu.

Açıkça «Almanyayı» dedi.

«Bu iyi.», Nyuşa biraz daha Bodmar'a sokuldu ve çenesini öptü. «Bu iyi, Şaşa....», dedi.

«Niçin iyi?»

«Ben de Peryekopsskaya'yı düşünüyorum.... babacığımı, anacığımı, Balvan'ı, kiraz bahçelerini, Don'u, atları...

Şaşa.... darıldın mı, benden gücendin mi?»

«Yook. Niçin güceneyim?»

«Ben... bende yurt özlemi var. Saşa...»

Sonra başını Bodmar'ın göğsüne koydu, birdenbire onu boğacakmış gibi kucakladı ve inceden inceden ağlamaya başladı. Bodmar, onun gözyaşlarının derisine damladığını seziyordu. Yalnızlığın altedilmez duygusu altında ezildiğini duydu.

«— Yarın sabahleyin bütün kenti dolaşacağız», dedi yavaşça ve Nyuşa'nın titreyen başını okşadı, saçlarının düğümlerini çözdü, uzun saçlarını yüzüne serdi, saçlarından yayılan kokuyu derin derin içine çekti. Yağmurdan sonra güneşin buğular çıkardığı suya kanmış step topraklarının kokusu vardı saçlarında. «Yeni bir hayata atılacağız......... yoksa Allah belâmı verir benim... kovulmuş, sövülmüş bir kimse olur giderim ben...»

YİRMİNCİ BÖLÜM

Sabahleyin ev bomboştu.

Arkadiy Mironoviç Volkov erkenden Volga kıyısına giderek bahçıvan arkadaşı ile yeni yapılacak bahçe düzenlemelerinin taslağını hazırlamaya koyuldu. Volkova fabrikada tezgâhın önündeki tabureye oturmuş çelik tellerle ilgili bir işte çalışıyor, Fedya okula gitmiş, iki küçük çocuk da genç komsomolzlar çocuk bahçesinde oynuyordu. Evde kalıp, o yana bu yana dolaşan yalnız büyükbaba İvan Feodoroviç'ti. Nyuşa ve Bodmar odalarından çıktıkları sırada büyükbaba da semaverin başında durmuş iki dilim kızarmış ekmeğe yağ sürüyor, üzerlerine ince ince kesilmiş sucuk koyuyordu.

«— Ne güzel bir gün!» diye bağırarak Nyuşa'ya doğru koştu, onu kucakladı: «Güneş yaz güneşi gibi! Öyle ben-

zer ki bu yıl sıcaklar erken gelecek, serinlemek için suya dalan mandalar gibi Volga'dan çıkmayacağız». Sonra Bodmar'ın sırtına yavaşça dokundu. Bütün ailenin yıkandığı tek leğenin bulunduğu mutfak kapısına yaslandı, Bodmar'ın tıraş olmasına, deriden traş takımına hayran hayran baktı.

Büyükbaba soluya soluya:

«— Bu traş takımı Batı işidir!...» dedi. «Kardeş, sen bunu çaldın mı?»

Bodmar birden korktu.

«— Yok! dedi. Bunu gezginin biri Peryekopsskaya'da bıraktı. Benim de hoşuma gitti, geri dönerken bana hediye etti.»

«— Bu adam amma da mutlu adam be, onda şeytan tüyü var sanki. Volgograd'a geliyor hemen oda buluyor, Batı'dan traş takımı alıyor.» İvan Feodoroviç çenesini sıvazladı. Sakalları parmaklarının arasında yavaşça hışırdadı. Dört gün traş olmasa hep böyle oluyordu. «Sen iyi bir dostsan, Şaşa, onu bana verirsin ben de traş olurum», dedi. Bodmar bundan hiç tedirgin olmadı, aldırmadı bile:

«— Elbette sen de traş olabilirsin, babacığım.» Bodmar göz ucu ile Nyuşa'ya baktı. Nyuşa yalnız etek ve iç gömleğini giymiş,leğenin boşalmasını bekliyordu. Bunlar Volkov için önemli işler değildi..... sabahtan herkes kalkar, havlusunu alır, leğenin başında kuyruğa girer, sırası gelen elini yüzünü yıkar, kurulanır. Bunlarda, özellikle yıkanmada medeni insanlarda görülen utanma yoktur. Volkov ve karısı Volkova çocukların ve büyükbabanın yanında soyunur, tepeden tırnağa yıkanır, sakınmazlar, Dünyanın gerçek durumu budur..... insan; gövdesinin, şurasını burasını niçin gizleme gereğini duysun, tabii olan çıplaklık değil mi?

Bodmar, kendi kendine, iyi düşün taşın dedi ve Nyuşa'ya gözkırptı. Nyuşa durumu hemen anladı. «Eşyamın arasında Almanyadan getirdiğim ne var, ne yok hiç düşünmemiştim. Traş takımı, jiletler, sabun ve havlular, iççamaşır-

ları, gömlekler, kravatlar, ayakkabılar, pantalon ve ceketler, fotoğraf araçları, palto..... bunların hepsini Batıdan getirdim. Bunları gören, iyi düşünen herkes şaşırıyor, Yapılacak tek ış var: Eşyayı istasyondan alarak kentin dışında, steplerde herhangi bir yerde gömmek, herkese karşı bir Rus işçisiymiş gibi görünmek. Ütü yüzü görmemiş bir elbise yırtık pırtık düz bir kasket, ucuzundan bir pamuklu gömlek, kaba saba ayakkabılar, onlara uygun çoraplar.

Bodmar işini bitirince İvan Feodoroviç hemen leğenin başına geçti, yüzünü sabunladı. Nyuşa içgömleğini başından çıkararak büyükbabanın yanında leğenin üstüne doğru eğildi. Çıplak ve donuk beyaz memeleri pençereden mutfağa sızan güneş ışığının altında parlıyordu. Bu memeler baba Volkov'un gözünde değildi ,nasıl olsa her gün gelininin iri memelerini köküne kadar görüyordu. Traş takımını, çok kolay kesen, insanın yüzünü hiç acıtmayan, yanaklarının üzerinde yağ gibi kayıveren jiletleri görünce gözleri parladı. En çok hoşuna giden de sinekkaydı traşa elverişli oluşuydu.

«— Yahu bunlar ne güzel bıçaklar!» diye bağırdı, sevincinden zıpladı: «Bak kardeş, bak bir defa hele elini çeneme sür de bak. Çenem bir çocuk kıçı gibi pırıl pırıl oldu! Batıda her zaman böyle yapılır?» Kaşlarını çatarak traş takımına baktı, sonra suyun altında salladı, temizledi. Bu sırada birkaç defa Nyuşa'nın memelerine kolu değdi. Fakat duvara dokunuyormuş gibi bir şey duymuyordu.

«— Şaşılacak iş», dedi ve traş takımını Bodmar'a verdi: «Şaşılacak iş! Bunun büyük bir raslantı olması gerek· Yoksa, genellikle Batı milletleri bizden geridirler.»

İvan Feodoroviç, Nyuşa ve Bodmar üstelirini giyerken masanın örtüsünü yaydı. Onlara oteldeki bir garson gibi hizmet etti:

«— Çay ve herbiriniz için tereyağlı ekmek, sucuk. Bunlar elli kapik eder, dostlar.» Dedi ve elini uzattı. Bod-

mar parayı ödedi. Volkov'un yanında durduğundan dolayı şimdi sevinci yerindeydi. Bu kocaman kenti adım adım dolaşıncaya kadar, ne de olsa hayatımızın nasıl geçeceğini biliyoruz.

İvan Feodoroviç, Bodmar'ın kendisine içinden teşekkür ettiğini seziyordu. Masanın yanına oturdu, elini sinek kaydı traşlı yanaklarının üzerinde gezdirdi, öne doğru eğildi.

Bir baba kaygısıyla:

«— Biz dün akşam uzun uzun sizi düşündük, dedi. Çünkü siz dışardan, taa Don kıyısından, bu kente geldiniz. İnanınki birbirinden zorla ayrılan bütün yoksullar şöyle bağırırlar: ey kardeşler, hoşgeldiniz, birbirimizin bacısı, kardeşi gibi seviniyoruz, ne iyi ettiniz de geldiniz...... biz hep sizi bekledik, en iyi işyerlerini size ayırdık, sizin için iş çok. Hele bir oturun bakalım. Siz ayda en aşağı beşyüz ruble kazanırsınız, Volga kıyısında Sarepta'da bir yazlığınız bile olur. İşte böyle dostlar, bizim insanı böbürlendiren kentimizin ünlü evleri de değil... On yıl önce... siz Stalingrad'a gelseydiniz, sizi sokakta gören kucaklar öperdi, elinize kazmayı aldığınız gibi yıkıntıları kazmaya, eşmeye koyulurdunuz. Oysa şimdi durum değişti, herkes bir yer buluruz diye kente akın ediyor. Bu da çözümü gereken bir iş oldu artık.»

Nyuşa fincanı alıp çayı yudumladığı sırada İvan Feodoroviç derin bir soluk aldı. Sosyalist anlayışa göre bütün insanlar büyük bir aileydi:

«— Benim üvey oğlum Arkadiy Mironoviç, gerçek adı İvanaviçtir ya, ilk evlendiğim kadından olan haylazın biridir, Allah belâsını versin! Yoksa benim öz oğlum iyi düşünen, işini bilir adamdır. Kimin elinden ne gelir, kim işinin eridir bilir. Bütün arkadaşları ona gelir akıl danışır, yeni bahçe durumlarını ona anlatırlar. Nerede çalı, nerede ağaç var, hangi köşede kanape yok, hangi kıyıda fidan var bildirirler.

Bütün işçiler onunla bir dost gibi konuşurlar...... Arkadiy yalnız onları değil, mezarlık işçilerini de iyi tanır. Yalnız mezar işçilerinin yöneticisi tanımaz. Çünkü o kendini beğenmiş kalkık burunlu, kendinin önemli bir kimse olduğunu sanan bir adamdır. Kalkık burunlu olması belki de ölüleri kokularından tanıması içindir. Öyle bir adamdırki hiç kimsenin sözüne değer vermez, dinlemez. Kendi düşüncesine karşı bir görüşe hiç mi hiç katlanamaz. Bu yüzden ölülerle iyi geçinir. Çünkü ölüler konuşmaz, ona aykırı bir düşünce ileri süremez, onun istediği gibi sessiz sessiz yerlerinde yatarlar. İşte öyle bir yaratılıştadır o adam kardeş...... onu oğlum tanımaz bile. Fakat 2. mezarlığın güney kesimi mezarcılar birliğinin 3. takımını yöneten yaşlı Borya Ferapontoviç Alyeksin'i tanır, onunla iyi konuşur. Onu ben de tanırım, aşağı yukarı benim yaşımdadır, sevimli bir insandır, çalışkandır. Onun olduğu yerde salgın olmaz. O ölüleri çarçabuk gömer... mezar açılır açılmaz ölüyü içine bırakıverir. Sürekli olarak değişen buyruklar ona pek tesir etmez, onu korkutmaz.... o yalnız dişçiden korkar, ağzında tek dişi kalmamış, ekmek yiyeceği zaman onu ağzında bir lâpa oluncaya kadar tükrükle yumuşatır... gene de iyi bir insandır, Şaşa, O sana yardım edebilir. Ona git, ben sana bir mektup vereyim götür, senin yapabileceğin bir iş bulur sana.»

Büyükbaba Volkov, Bodmar'ın sucuklu ekmeğinden bir parça kopardı. Büyükçe olan bu lokmayı tadını çıkara çıkara çiğnerken mavi etek, kırmızı büluz giyen Nyuşa'ya bakıyordu. Sarı saçları omuzlarına dökülmüş, içinde güneşin pırıl pırıl yansıdığı bir çağlayanı andırıyordu:

«— Senin için de bir şeyler düşünüyorum, kızım. Üç ay önce hastalanmıştım. Şimdi geçti sanıyorum. Yaşamak ve dünya ne güzeldir. Öksürüyor, tıksırıyor, tükürüyor, can çekişir gibi hırlıyordum. Çok kötü bir durumum vardı. Vebaya tutulmuşum gibi çocuklar benden kaçıp köşelere sokuluyorlardı. Sonunda beni hastahaneye götürdüler. Koca-

man, bakımlı bir yerdi orası, kızım. Orda her şey yepyeni, Rus biliminin çağdaş ürünlerinden. Yataklar yaylı, hastanın durumuna göre inip kalkıyor. Hava azalınca duvardaki delikten temiz hava geliyor, öyle bir araç da var! Doktorlara diyecek yok. Bir keresinde saydım, otuzdört kişi benim yatağımın çevresini sarmış duruyorlardı. Bembeyaz gömlekler giymişler, dünyanın başka yerinde böyle şeylerin bulunacağını pek sanmıyorum. Hepsi bana bakıyor, yokluyor, üstüme doğru eğilerek muayene ediyordu. İçlerinden biri profesördü, çok alımlı, hoş bir adamdı. Bana, «büyük babacığım nasılsınız?» diye sordu. Ben de «iyiyim sayın profesör» diye karşılık verdim. Yalnız kıçımda tıkınma var, çişe oturduğum zaman sesten başka bir şey çıkmıyor dedim...... yatağımın çevresini saran otuzdört kişi güldüler, sonra bana şırınga yapıldı...... bir hafta sonra sağlığım düzeldi, eve geldim. Bu ne biçim bir hastalıktı... bilmiyorum. Fakat hastahanede çok bilgili, ilmî çalışan kimseler var.»

İvan Feodoroviç, Nyuşa'nın ekmeğinden kalan son parçayı da yedi, semaverden bir çay daha doldurdu. Tekrar yerine oturunca da düşüncelerini anlatmaya devam etti:

«— İşte bu sırada hastabakıcı Melanie Polovna'yı tanıdım. İri kıyım, yağmur bulutu gibi kocaman memeli bir kadın. Yatağımı düzeltirken üstüme eğildiği zaman sütyeninin çözülerek memeleri dışarı taşmasın diye içimden dua eder dururdum. Yoksa Allah bilir ya, memelerinin altında eziliverirdim. O zaman Melanie Polovna'ya şöyle derdim: Malaşka sen cennetlik bir kadınsın. Sözlerim çok hoşuna gider o da bana şöyle karşılık verirdi: Yok, yok babacığım, her şeyin başı sağlık değil mi? Eski sağlığım yerinde olsa! Haftalarca ötede beride anlatıldı, söylendi. Ben de hastahanede yeterince görevli, işçi bulunmadığını anladım. Yeteri kadar doktor var, fakat öteye beriye koşacak, öteki işleri görecek adam yok. Dün akşam bunu düşündüm dur-

dum... kızım, ben senin için Malaşka'ya bir mektup yazayım, sana uygun bir iş bulamazsa sütyenlerini şeytan çözsün her sabah»

Söylendiği gibi sıcak, güneşli, güzel bir sabahtı. Bu tatlılık, bu güzellik yalnız caddelerde, alanlarda, parklarda Volga'da değil, Nyuşa ile Bodmar'ın gönlünde de vardı. Büyükbabanın sinek kaydı traşlı yanaklarını öptüler, ona sarıldılar, bir Japon ressamı gibi, kalın yazılarla yavaş yavaş yazdığı mektuba baktılar. Sonra mektubu alarak Volkov'un yardımı ile bu kenti gezip dolaşmak, hayatlarını kazanmak amacıyla evden ayrıldılar.

İvan Feodoroviç balkona çıkarak, rüzgârın sallandığı çamaşırların arkasında gözden kayboluncaya kadar onlara baktı. Ellerini uğuşturdu, sevinci yüzünden okunuyordu.

Kendi kendine düşündü, işler yolunda giderse, diledikleri olursa, onlar şu bizim Volkov'a yardım eder, bir araba parası öderler. Bir otomobil, hem de küçük, olsun ne çıkar, onunla beyler paşalar gibi her yanı gezer dolaşırız ya, yeter. Komşular kıskançlıklarından çatlar, yüzleri sararır solar. Şöyle kendi dört tekerleklimizin üstüne kurulur, deniz kıyısına gezmeye gideriz.... yalnız, evet yalnız insansever olmalı. Gök pırıl pırıl olsun da.... insan Lenin'den bambaşka düşünür doğrusu.

İvan Feodoroviç balkonun duvarına yaslanarak masmavi, bulutsuz göğe baktı. İnsan hava almasa bile mutlu olur bu durumda.

*
* *

2. Numaralı mezarlığın güney kesiminde mezarcı Borya Ferapontoviç Alyeksin'i bulmak pek de kolay değildi. Büyükbaba Volkov evin kapısında durarak bir defa daha «yönetimle ilgili herhangi bir şey sormak yok!» dedi. «Ancak insanın kendini ilgilendiren belli şeyler sorulabilir. Sa-

şa, görevlilerin canını sıktığın gün yokoldun demektir. Sakın Borya'yı kaçırma...... nerede açık mezarlar varsa o oradadır.»

Bodmar 2. numaralı mezarlığın güney kesimini dolaştı, Borya'yı aradı yeterince açık mezar buldu. Mezarlıkta birkaç kişi çalışıyor, geniş ağızlı küreklerle toprakları dışarı atıyorlardı. Terden sırılsıklam olmalarına bakılırsa çok çalışmışlardı. Bodmar kuşku uyandırmamak için kimseye bir şey sormadı. Mezar mezar dolaştı, mezar taşlarını gördüğü yerlere gitti, mezar taşlarında herkesin adı, doğum ve ölüm yılları yazılıydı. Gören bir ölüler cennetine girdiğini sanırdı. Onda ölülerden sönmüş hayatlardan bir ordu vardı.

Sonunda büyükbaba Volkov'un yazdığı gibi bir adam buldu. Adam çitin yanında bir sandığın üstüne oturmuş limonata içiyor, taze, beyaz ekmek yiyor, bu arada Volgograda Pravda gazetesini okuyor, sol ayağının çizmesiyle baldırını kaşıyordu. Beyaz sakallı yaşlı, kemikleri sayılacak kadar zayıf bir adamdı. Elinin üstünde, bileklerinde kahverengi çiller vardı. Bodmar yanında durarak yavaşça öksürdü. Borya Ferapontoviç hiç aldırmadan okumaya devam etti.

Adam yanında durup da okuduğu gazeteye gölge yapanın kıpırdamadığını görünce,» git, 19. yönetim bürosuna baş vur. Mezarcılıkla ilgili büro 24 dür saat 8'den 12'ye ve 14'ten 18'e kadar açıktır. Ölü gömme belgesini de yanına al. Yakmak, ne de olsa, daha iyidir. Daha temiz, daha, sağlığa elverişlidir. İnsan sevdiği bir kimsenin ölüsünün külünü her zaman eline alıp sallayabilir. Ölü yakma yerine git, büro 5.» dedi.

Adam başını okuduğu gazeteden kaldırıp da çevresine bakmadı bile. Sonra mırıldana mırıldana yumuşak ekmeğini dişledi, lokmayı dişsiz ağzında öteye beriye döndürdü, kolay yutulabilecek duruma gelinceye kadar çiğnedi, lapa gigi yaptı. Yabancı adamın başında sessizce dikilip durduğu-

nu görünce gazeteyi atarak donuk fakat canlı gözlerini başında niçin dikilip durduğunu sorarcasına Bodmar'a dikti.

«— Amma da inatçı adamsın be kardeşim, dedi. Söylemeniz gerekmez, ne istediğinizi biliyorum. Güzel bir yer, görünüşü, çevresi oldukça ilgi çekici bir mezar. Evet, o sevgili ölü öyle istiyor.»

Borya eliyle sıcak, biraz da tatlı kokulu havayı yalpazeler gibi yaptı. Her mezarlığın üstünde görünmeyen bir bulut gibi böyle kokular vardır. Bu koku çürüyen, solan çiçeklerden, taze topraktan, soluyan bitkilerden ve çalılıklardan yayılır.

«— Başka yolu yok bunun.» dedi Borya, biraz korkuturcasına. «Özel, süslü bir mezar. Biz sınıfsız bir toplumda yaşıyoruz, arkadaş. En büyük şeref Rus toprağına gömülmektir. Otuz ruble de versen burada para sökmez....»

Borya, her zaman, burada mezar arayan ilgililerle konuşur, pazarlık ederdi. Evet genellikle iyi, güzel bir yer aranırdı. Borya yere bir kazık sokar sonra mezarlık plânı üzerinde sıralanan mezar numaralarına bakar, mezarlık işleri yönetim bürosuna giderek Mençikov yoldaşı bulurdu. Şişman bir adam olan Mençikov'un evlilik dışı üç çocuğu vardı, onları geçindirmek için ne sıkıntılara katlanıyordu. Masasının üzerine on ruble koyar «Blok V, numara 317, sabahleyin tamamlandı.» derdi. Üç çocukla ilgili hiç bir şey sormazdı.

Bugün başka bir şey olmadı. Adam onun yanında para kesesini çıkarmadı. Otuz rubleyi sayıp cebine koydu ve ona bir mektup uzattı. Borya kuşkulandı, mektubu parmaklarının ucuyla tuttu, elinde birkaç defa evirdi çevirdi:

«— Kimsiniz, arkadaş», diye sordu.

Bodmar, «Saşa», dedi.

«— Oooo.... Şaşa. Hem de burada öyle mi?» Borya mektubu yukarı kaldırdı.

«— Okuyun onu, Borya Ferapontoviç.»

«— Beni tanıyor musunuz?»

«— Hakkınızda bir şeyler duydum. Bana sizin Volgograd'ın en iyi mezarcısı olduğunuzu söylediler.»

Bodmar, konuşmasının hoşa gittiğini anladı.... Borya tatlı bir şarap içer gibi oldu. Bodmar'ın onu alaya aldığını pek anlamadı. Zarfı yırtıp büyükbaba Volkov'un yazılarını okuduktan sonra pantalonunun cebine soktu.

Türkü çığırır gibi «İvan Feororoviç» dedi. «Gene içiyor mu?»

«— Bilmiyorum. Ben onu aşağı yukarı yirmidört saat önce tanıdım.»

«— İçerdi, bir süngerin suyu emişi gibi içerdi. Kızıl Ekim çelik fabrikasında onunla Almanlara karşı yanyana savaşıyorduk. O da bir zamandı! Sanki cehennemin kapısına gelmiştik. Volkov, kafayı çektiği zaman en iyi nişancı olurdu. Bunu hepimiz biliyorduk. Bir ayı kadar yürekli, korkusuzdu. Almanları tavşan vurur gibi vuruyordu. Oysa votka bitinceye kadar sürdü bu iş...... çelik fabrikasının çevresindeki savaşta yenildik,» Borya ellerini kalçalarına koyarak Bodmar'ı tepeden tırnağa süzdü. Bu olumlu sonuç veren bir yoklamaydı!» Güçlü bir adamsın, gençsin, gözlerin ışıl ışıl...... bir Kazak mı nesin? Don'dan geldiğine bakılırsa»

Bodmar, «Evet babacığım.» diyerek başını eğdi. «Fakat yoksul bir Kazak,. Bir köpek bile benden daha iyidir. Köyün en yoksulunun en küçük oğluyum.»

«— Anlıyorum seni.»

Alyeksin bir limonata şişesini Bodmar'a uzattı. Bodmar şişeyi alıp bir yudum içti. Bu aralarında anlaşmaya varıldığının belirtisiydi. «Gerçi işler pek öyle kolay değildir», dedi Borya, sandığın üstünde biraz öteye kayarak Bodmar'a yer verdi. Bodmar oturdu, sıralanan mezarlara bir göz attı. Kendi kendine şu feleğin oyununa bak, dedi. Savaşta ölen babamın izinden giderek savaştığı yerleri görmek, tanımak

için Rusyaya geldim..... şimdi burada ölü gömeceğim. Kimbilir belki de babamın yattığı yerde.

Borya Ferapontoviç

«— Seni yanıma yardımcı olarak alacağım» dedi. Yönetim bürosuna verilecek olan gerekli belgeyi düzenleriz. Bu biraz uzun sürer, insanı adam öldürmüş biri gibi sorguya çekerler. Niçin yerinden ayrıldın, neden orada bir iş tutmadın, bulunduğun köyün yöneticisi bu konuda ne diyor, getirdiğin belgeye bakalım.... sen bu soruşturmalar yapılırken baston yutmuş gibi dikilir durursun. Fakat bunları ben düzenlerim, bunlar benim özel görevim. Haaa, yalnız aylık, Saşa, aylık!» Borya, elini Bodmar'ın omuzuna koydu, yaşlı Volkov'dan gelen mektubu düşündü, bu zavallı Kazağa karşı güven duydu. «Ben ayda ikiyüz ruble alıyorum. Yaşlı bir insan için bu yeter, çünkü ölüleri için güzel yer, iyi bir mezar yaptırmak isteyenleri de göz önünde tutmak gerek, ayrıca ben az yerim, kira ödemem...»

Bodmar:

«— Peki nasıl olur da kira ödemezsiniz?», diye sordu.

«— Haaa, benim odam yok da ondan.»

«— Peki nerde uyursun?»

«— Tabutlukta.» Bodmar daha bir şeyler soracakken Borya sorma diye işaret etti! «Orası bulunmaz bir yerdir, sana bu kadar derim. Ondan daha güzeli olmaz. Yazın serin, olur, kışın da insan bir yorgana sarınır. Ben çokluk çiçeklerin arkasında, tabutların yanında yatarım. Ne insanı tedirgin eden olur, ne gören, ne geceleyin görmeye gelen olur. İnsan zamanla ölülere öyle alışır ki. Ölüler en iyi arkadaşlar, candan dostlardır. Ölüler tabutlarında beyaz gömleklerini, yada kötü üniformalarını giymiş yatarlar. Sonra, tıpkı hayatta olduğu gibi, insan onlara her şeyi söyleyebilir, horlayabilir, onların yanında votkasını yudumlayabilir. En küçük bir tepki gelmez onlardan, ne söverler ne sayarlar in-

sana. Öyle solmuş sararmış yatarlar, en iyisini de yaparlar hani. Onlar yaşadıkları çağdakinden daha da güzeldirler..... çok defa kendi kendime şöyle demişimdir: Borya Ferapontoviç, neden korkar diriler ölülerden? Niçin ürker kaçarlar onlardan, neden ağlarlar, mezar denince akılları çıkar başlarından? Bağırır çağırırlar, ölünün adını anarak ağlarlar, çevresinde sarhoş gibi yalpalaya yalpalaya dolaşırlar, sağ kalanları okşarlar, üzüntüden öğürür böğürürler. Oysa ölü sessiz, durumundan yakınmadan, her şeyin bittiğini anlamış, öyle durur.»

Borya kalktı, Bodmar da hemen sandığın üstünden indi.

«— Ben sana günde iki ruble verebilirim, fazla değil. Özel mezar isteyenlerle yaptığım anlaşma sonucu aldığım paranın da ancak yüzde yirmibeşini veririm. Benden kuşkulanma, Saşa...... Volgograd'ta aşağı yukarı ayda sekizyüz kişi ölür.... bu ondabir demektir, çok az biliyorum. Oysa aylık doğum binin üstünde, öyle bir gün gelecekki kent insanları almayacak, uyumak için birer delik bulma gereğini duyacağız. Herkes tabutlukta, tabutların yanında yatacak. Fakat bu öte dünyaya giden sekizyüz kişiden en aşağı ellisini, iyi, güneşli bir yere gömmek, onlara özel mezar yapmak isteyenler vardır. Bu elli ölünün de onbeş tanesi mezarlığın güney kesimine, bize gelir...... Saşa, hesaplarsan iyi bir gelir tutar. Bundan başka on ruble de Mençikov alır.»

«— Mençikov kimdir?»

«— Mezarlığın güney bölümü başgörevlisi. Evlilik dışı üç çocuğu olan yağlı bir keçidir. Onun dördüncü çocuğu olursa bu parayı onbeş rubleye çıkaracağından korkuyorum. Çünkü ondan her şey beklenir, Allah belâsını versin, boyuna orospuluk yapar durur. Buna karşılık onunla iyi geçinmek gerek. O olmayınca yer solucanlarına döneriz.» Sonra ikisi de yarıya kadar yapılmış bir mezarın başına gittiler. Mezarın yanında Borya'nın araçları duruyordu... bir kazma,

bir kürek, mezarın çevresine koymak için birkaç tahta.

«— Ölü gömme işlerine bakan öteki arkadaşlara yapılması gereken işleri ben öğreteceğim. Onu bana bırak. Burada, 2 numaralı mezarlığın güney kesiminde her iş Borya Ferapontoviç'in istediği gibi yapılır!» Sonra yarı açılmış bir mezarı gösterdi, eğildi, kazmayı Bodmar'ın eline tutuşturdu; «Nasıl? Hemen başlayabilir miyiz kardeş? Yarın bandolu, bayraklı bir ölü gömülecek. Kızılordu'dan bir binbaşı. Manevra sırasında zatürre olmuş. Orada 9 numaradadır.» Borya bu arada düz, uzun, geniş tabutlukla, şu ölülerin gömülünceye kadar saklandığı yerle, ilgili bilgi verdi. Oldukça gösterişli bir yapı olduğunu, girişinin beyaz sütünlarla süslendiğini anlattı; «Bu gece orda uyudum. Güllerden, zambaklardan yapılmış büyük çelengin arkasında. Şaşa..... seve seve gül kokladım»

Bodmar sessizce başını eğdi. Ceketini çıkardı, gömleğinin kollarını sıyırdı ve yarı kazılmış mezara indi. İlk kazmayı vurdu, Volgograd toprağından kopardığı parçaları kürekle dışarı attı.

Artık onun yeni hayatı başlamıştı. Stalingrad'ta mezarcılık. İki ruble günlükle.

Oysa babası bu toprağı mermilerle, güllerlerle altüst etmişti.... şimdi oğlu aynı toprağı kazmayla eşiyor.

Kim demiş alınyazısının insanla alay etmediğini?

*
* *

Melanie Polovna, Nyuşa'yı hasta ziyaretçi odasına aldı. Yaşlı Volkov'un üstüme yıkılırsa ölürüm diye korktuğu kadar iri kıyım bir kadındı. Volkov'un korkusu boşuna değildi. Mektubu bir süre duraladıktan sonra okudu, Nyuşa'yı görevli bir kadın gözüyle, hem de alıcı gözle tepeden tırnağa süzdü. Bakışlarında kendilerini her zaman karşısında-

kinden daha güzel gören kadınların gözlerindeki anlam vardı.

«— Don kıyısından mı geliyorsun?» diye sordu, Melanie Polovna, «Bir köylü kızısın öyle mi?»

«— Bir Kazak kızıyım, kardeş.»

«— Fakat kel başta bir bit kadar zavallı bir kız.»

«— Evet, Malaşa.»

«— Sen sığır sağmayı, at sürmeyi, ahır küremeyi, balık tutmayı, ot biçmeyi, harman döğmeyi öğrenmişsin...... açıkçası burada işe yaramayan şeyler.» İki kolunu iri memelerinin altında kavuşturdu. Dışarı fışkıran iri memelerine bakan onu bir balkona dayanmış sanırdı: «Peki ben sana ne gibi bir yardım yapabilirim? Şöyle biraz düşüneyim. Ne kadar aylık istiyorsun?»

«— Bir odanın kirasını ödemeye, yeyip içmeye ve evlenmeye yetecek kadar.»

«— Bu kızlar hep böyle düşünürler, böyle düşünürler! Eteklerinin altından girip kıçlarını okşayan rüzgârların estiği steplerden bunun için gelirler, kentte cennet var sanırlar. Hemen de evlenmek isterler. Ooohh, ne zamana kaldık! Biz de böyle olaydık hiç savaşa girişmezdik!»

Nyuşa, kadının sözünü kesmedi, ancak Melanie Polovna kollarını memelerinin üstünden indirip derin bir soluk aldığı zaman yavaşça şöyle dedi:

«— Biliyorum, siz bana yardım edeceksiniz Malaşa... çok iyi yürekli bir insansınız.»

Bu, karşısındakinin kolay kolay hayır diyemiyeceği bir sözdü, buna karşı durulmazdı. İyi bir gönül, iyi yürekli insan, ey dostlar, bütün insanlar öyledir. Melanie de bunu seziyor, yüreğinin çarptığını anlıyordu. Nyuşa'ya bir daha baktı ve dediki: bu kız daha çocuk sanki. Şimdi insan ufağı. Yaz aylarında buğdaylar gibi sarışın, öyle zamanında Kaspi denizi gibi gözleri mavi. Heyy Tanrım ona yardım etmeli elbette.

«Benimle gel», dedi. Saate baktı, hastaların kendisi olmadan da onbeş dakika dışarı çıkabileceklerini hesapladı. «Senin için iş var.» Nyuşa'nın önüne geçerek asansöre doğru yürüdü. Asansörü aşağı indirdi, sonra Nyuşa'yı asansöre sokarak ikinci bodrum katın düğmesine bastı. Asansör sessizce aşağı kata inerken Melanie Polovna» korkuyormusun?» diye sordu Nyuşa'ya.

«— Hayır korkmam. Peryekopsskaya'da fırtına olsa, şimşekler çakıp yıldırımlar düşse bile ben aldırmam, Malaşa.»

«— O, bir fırtına! Fakat ölülerden korkmaz mısın?»

«— Ölülerden mi? Hayır. Onlar barış taraftarıdırlar.»

«— Tiksinmez misin?»

«— Sanmıyorum. Bir gübre çukuru kurutulurken çıkan kokulardan bile pek tiksinmem....»

«— O bambaşka bir şey.» Asansör durdu. Bodrum altta, ikinci kattaydı. Soğuk, beton çıplaktı. Çürüyen, bozulan ölülerden çıkan ağır bir koku yayılıyordu. Nyuşa çenesini tuttu, yüreği çarpmaya, şakakları kızarmaya başladı. Melanie Polovna ayaklarını yere vurarak asansörden çıktı. «Öyle insanlar vardır ki ayakta çiş ederler, fakat biraz eter kokladılar mı rüzgârda savrulan bir kâğıt parçası gibi yere yıkılırlar. Eter kokusu nedir bilirmisin?»

«— Bilmem, Malaşa»

Yarı karanlık, uzun bir giriş boyunca giderek demir bir kapıya vardılar. Kapıda kırmızı harflerle «giriş yacaktır» yazılıydı. Yüzlerine soğuk bir hava vuruyordu. Fayans döşeli, oldukça temiz, büyük bir odaya girdiler. Köşede, iki delikte kokuyu çeken vantilatörler vardı. Her birinin üzerinde boylu boyunca uzanmış bir ölü bulunan sedyeler duvarların dibinde yanyana dizilmiş duruyordu. Ölülerin üstü birer beyaz çarçafla örtülmüştü. Ölüler bir geçit törenine girmiş gibi dizilmişti. Melanie Polovna ölülerin önünden geçerek, sağa sola bakmadan, İkinci kapıyı açtı. Burası çok

aydınlıktı. Nyuşa iki elini bu çok parlak ışıktan kamaşan gözlerine götürdü. Güçlü bir neon lâmbadan yayılan ışık geniş, basık, düz taş teknelerde kırılıyor, musluklarda ve borularda, bu teknelerden birinin yanında durup yumuşak bir fırçayla bir ölünün üstünü fırçalayan yaşlı kadının üstünde yansıyordu. Bu oda oldukça ıslaktı. Yaşlı kadın bir etek, eteğin üstüne lâstik önlük giymiş, çıplak ellerine kollarına kadar çıkan lastik eldivenler geçirmişti.

Melanie'nin kapıda durduğunu görünce «bir dakika!» dedi. Sonra fırçaları içinde ilâçlı su bulunan bir leğenin içine attı, bir hortumla ölünün üstüne su sıktı. Bu ceset yaşlı, zayıf bir adamcağızdı. Karnı yarılmış, sonra iyice dikilmişken gene öldü. Ölü yıkayıcı kadın:

«— Mide kanseri, dedi. Geç anlaşılmış, Bu hastalık böyle oluyor çok defa. Her zaman bu hastalık vardı, fakat çok geç anlaşıldı. Eee ne var ne yok, Malaşa?»

Melanie, «bu Glavira Fillipovna'dır» dedi ve Nyuşayı ona doğru çekti:

«— Bu da Nyuşa Dimitrovna, Don kıyısından gelen bir güvercin. Kente para kazanmaya geldi. İnek sağmaktan ve ahır küremekten başka bir şey bilmiyor. Ben burada ona senin bir iş verebileceğini düşündüm Glaşa.»

«— Ne iyi olur, ne iyi olur.» Glariva Fillipovna, Opa'nın cesedini yüzü koyun çevirdi ve kıçına su sıktı. «Bu iş benim için çok güç oluyor, yetiştiremiyorum. İnsanlar daha çabuk ölüyor, insan yıkamaya bile vakit bulamıyor. Dışarda ölü taşıyıcılar sıralanıp, şöyle bağırıyorlar: elini çabuk tut, elini çabuk tut. Bir ölüyle bu kadar ilgilenmenin anlamı ne? Neden yıkanırlar, gerdeğe mi girecekler sanki? Bu traş olmak da neden? Yoksa böcekler korkmasın diye mi yapıyorlar bunu? Sonra da gülüyorlar. Bu ölü taşıyıcılar ne kaba saba heriflerdir. Ölüye karşı hiç mi hiç ilgileri, saygıları yok. Onların yaşadıkları zamanı, burada, şu teknelerin içinde yıkandıkları günleri düşünmeyin artık.» Sonra

tekrar cesede döndü, bir tezkere çekti, ölüyü vargücüyle kaldırıp lâstik minderin üstüne koydu. Ayak bileklerine, üzerine adı ve ölüm tarihi yazılı, bir belge bağladıktan sonra ileri doğru itti. Tezkere sessiz sessiz lâstik tekerleklerin üstünde teknenin yanından odanın arka duvarına kadar gitti. Fayanslı duvara çarpıp kaldı:» Burada çalışmak mı istiyorsun?» diye sordu, lastik eldivenlerini pudraya benzer bir şeyle yıkadı, sildi. Odaya kükürt kokusu gibi bir koku yayıldı. Nyuşa yutkundu, fakat Melanie Polovna'nın yanında, kendisini uğurlamaya gelen babası yaşlı Kolzov'un dörtnala kalkan atların çektiği üçatlı arabasında duruşu gibi durdu, kendini tuttu. Geniş Kazakistandan esip gelen rüzgârların sarsamadığı, yere çakılmış gibi duran, yürekli bir step çocuğu gibiydi. Yalnız safrasının kabardığını, damağının kuruduğunu, ağzının acılanıp gırtlağının yanmaya başladığını, kusacak gibi olduğunu sezdi:

«— Evet, iş arıyorum», dedi ve sesinin böyle açık, keskin çıkışına kendi de şaştı.

«— Burda mı? Şu ölü yıkama yerinde mi?»

«— Ne olursa yaparım, Glavira Fillipovna. Siz beni yardımcı olarak aldıktan sonra»

«— Ben büroda yönetici bayanla konuşacağım.» Glavira bir tabureye oturarak iri kıyım Melanie'ye aşağıdan yukarı bir göz attı: «Dört aydan beri ona söylüyorum, bayan, bu işin altından kalkamıyorum, diye. Bir yardımcı gerek bana, bu olmadan yürümez bu işler. Yoksa ölü sahiplerine söyleyin ölülerini krematohiuma (*) götürsünler. Yakılan ölü yıkanmak istemez artık: Öyle ya ne tezkereye konur, ne çevresinde ilâhiler okunarak dolaşılır, bir film yıldızı gibi seyredilir yalnız. Oysa tabuta konunca dostları onu son bir defa daha görür, birbirine gösterir, bakın ne güzel bir görünüşü var, derler. İşte ölünün yükseleceği son mertebe bu-

(*) **Ölülerin yakıldığı özel fırın.**

dur. -Peki ne dedi yönetici bayan? İyi Glaşa. Ben sana yardımcı vereceğim. Fakat önce sen ara. Senin çalıştığın yerde çalışmak isteyen var mı? Ben bu konuyu açınca onların ödü patlıyor. Heyy Tanrım sinir kalmıyor, çılgına dönüyor insan. Bizim savaşta olduğumuz gibi, şimdi kimsede sağlam sinir kalmamış, değil mi, Malaşa?»

Nyuşa, «benim sinirlerim yerinde, sağlam», dedi. Ellerini arkasına koyarak yumruklarını sıktı. «Glavira Fillipovna, ben sizinle kalırım. Size yardım ederim. Ben ölülerden korkmam. Ölüler bizim kardeşlerimiz, bacılarımızdır»

Melanie kesin, soğukkanlı, insanı ürküten bir sesle, «peki ona ne aylık verirler?» diye sordu.

Glavira, «ikiyüz ruble, dedi Ben onu düzenlerim. Onların bu parayı ödemeleri gerekir. Çünkü ölülerle ilgilenmek sosyalizmin işidir.» Sonra birden heyecanlandı, oturduğu yerden fırlayarak Nyuşa'yı kucakladı, kendine doğru çekti, öptü, Derisi ilâç kokuyordu:

«— Yavrum! dedi. Kuzucuğum! Çok iyi anlaşıp çalışacağız. İyi geçineceğiz seninle! Burada ikimizden başka kimse olmaz, çünkü buraya kim gelirse ağzı dili yoktur, konuşmaz. Burada bekle.... ben hemen bayan yönetici ile görüşeyim.»

Lâstik önlüğü, uzun lâstik eldivenleri çıkardı, saçlarını taradı, sonra yıkanmış cesedi köşeden çekti. Yedi ölünün tabutlar içinde bulunduğu başka bir odaya götürdü. Buradan, tekrar soğutulmuş bir odaya açılan iki kanatlı büyük çelik kapıdan tabutları aşağı kata indirmeye yarayan asansöre geçiliyordu. Burada ölüler bir süre sonra beyaz örtülere sarılıyor kuruyuncaya kadar güneşte bırakılıyordu.

Melanie «hastalarım bekliyor», diyerek Glavira'nın yanından ayrıldı. Sessiz koridorlarda ayaklarını yere vura vura, gürültü çıkara çıkara yürüdü: «Kızım biraz bana baksana sen, Sen bu işi kesinlikle kabul edeceksin. Bana kalırsa, ikiyüz ruble daha başlangıçta iyi bir paradır.»

Nyuşa daha ağzını açmadan kapı kapandı. Hayır! diye bağırmaya kalktı. Hayır! Beni bu kocaman mezarda yalnız bırakma! Benimle kal, Malaşa, Glavira gelinceye kadar. Beni bu ölülerin yanında bırakma! Sizden korkuyorum, kardeşlerim.

Fakat geç kalmıştı. Bu sıcak odada yıkama tekneleriyle başbaşaydı artık. Yandaki odada Glavira Fillipovna'nın yıkanması için soğutulmuş yeni ölüler vardı.

Dakikalar bir kaşıktan damlayan bal gibi ağır ağır geçiyordu. Bir aralık kapının üstündeki kırmızı lâmba birden yanınca korktu. Sonra soğutma odasında bir gürültü duyunca yeni bir cenazenin getirildiğini anladı. Birkaç dakika sonra çıngırak çalar gibi sesler duydu... fakat bunun ne olduğunu anlamadığı için pek üzerinde de durmadı. Ses beşinci defa çınladı, bu zilin sürekli olarak her yandan duyulması içindi.

Nyuşa, ne yapmalıyım? diye düşündü. Öteye beriye koştu, soğutma odasına baktı, sonra hole geçilen kapıyı açtı o zaman iki kanatlı büyük kapının nasıl yumruklandığını duydu.

Kendi kendine tabutlar geliyor diye düşündü. Kapıya vuranlar tabut taşıyıcılarıdır, dedi. Onlara kapıyı açmak gerek.

Kapıyı açar açmaz dört erkek içeri daldı.

İçlerinden biri, «uyu bakalım!» diye bağırdı. «Hee, Glaşa koca leş! Ölüleri teknelere koydun, kendin tezkerenin üstünde uykuya daldın!» Sonra kapının kanadı arkasına kaçıp saklanan Nyuşa'yı gördüler, şaşkın şaşkın bakakaldılar. Seslerini kesmişler, yarım daire gibi sıralanıp hayretle kıza bakmaya başlamışlardı.

İçlerinden oldukça kaba bir herif:

«— Sarışın güvercin» dedi. «Bir melek. Biz cennette miyiz arkadaşlar? Öldük mü yoksa? Ey gönül, yoksa sen

ölmüş de dirilmişmisin, kendinden öylesine geçmişsin, teneşirden mi kalktın?»

«— Ben burada çalışıyorum», dedi Nyuşa. Dört ölü taşıyıcısı ile ikinci kat bodrum katına ışıl ışıl, güçlü bir canlılık girdi. Nyuşa derin bir soluk aldı. Sanki kapıdan içeri serin bir deniz rüzgarı girmişti. Nyuşa saçlarını arkaya atarak tekrar kapının arkasına geldi. «Bugün çalışmaya başladım. Zamanla size, siz alçak heriflere alışacağım, alışmak zorundayım. Haydi, kimi almaya geldiniz buraya? Benim sizinle uğraşacak zamanım yok. Kimde sıra?»

İçlerinden biri:

«— Afanasiy Ivanoviç Semkinev-» diye, kekeledi.

Bir başkası «Ludmilla Aleksandrovna Butlanova», dedi.

«— Getirin tabutları içeri. Ne duruyorsunuz öyleyse? Allah belânızı versin, sizin gibi suratsız çok az insan gördüm.»

Tabut taşıyıcılardan biri «fidan gibi kız» dedi ve öteye döndü. «Başka yolu yok artık. Gereği ne ise onu yapmalıyız. Arkadaşlar sandıkları alalım.»

Tabut taşıyıcıları tabutları asansörden çıkardıkları sırada Nyuşa bir tezkereden ötekine gitti, hepsini dolaştı, Glavira'nın ölülerin ayak başparmaklarına bağladığı kimlik belgelerini okudu. İlkini okuyunca birden şaşırdı, örtüyü kaldırdı, ikincisinde korkudan her yanı titredi, sıra dördüncüsüne gelince alıştı artık.

«— Semkinev!» diye bağırdı. Sesi açık ve keskindi.

İki tabut taşıyıcısı «burada.» diye ulur gibi bağırdı.

Nyuşa tekerlekli sedyeyi öne doğru sürdü, sağlığında bir mimar olan Semkinev'i sessizce fayans döşeme üzerinden kaydırarak tabuta koydu. Orada taşıyıcılar cesedi alarak giydirmeye, tabuta koymaya başladılar.

Nyuşa, «Butlanova.« dedi. Sonra bir zamanların oyuncusu, şarkıcısı olan Ludmilla Aleksandrovna'yı son yata-

ğından yuvarlayarak tekerlekli sedyeye koydu. Daha iki hafta önce Volga kıyısında bir çiftlikte, Galovka'nın yanında oturan, halk sanatçısı, güzel bir kadındı. Balıktan zehirlenerek öldü.

İki kişi onu tutup yukarı kaldırarak sedyeden indirdi, çıplak vücuduna beyaz kadife atlastan bir elbise giydirdiler, siyah saçlarını çiçeklerle süsledikten sonra tabuta yerleştirdiler. Nyuşa onların işlemeli örtüyü ölünün vücuduna nasıl örttüklerine, her iki yandan sımsıkı bastırıp sardıklarına bakıyordu. Sonra tabutun kapağını örtüp iki yandan iyice vidaladılar. Böylece, taşınırken kapak aşağı kaymazdı artık. Taşıyıcılar ellerine tükürerek tabutu kaldırdılar.

Biri, «arkadaşlar hemen götürelim.» dedi. Öteki üçü tabutun tutacaklarını kavradılar ve Nyuşa'nın gidin demesini beklediler.

«— İyi işler, meleğim», dedi içlerinden en yaşlısı. «Senin adın ne?»

«— Nyuşa»

«— Ölü yıkıyorsun... sana gördürecek başka iş yok muydu?»

«— Çok konuştun, arkadaş.» Nyuşa kapıya kadar giderek asansörü gösterdi. «Dışarı, benim bu boş kafaları seyredecek zamanım yok»

Aşağı yukarı yarım saat sonra Glavia Fillipovna yönetim bürosundan döndü. Güler yüzüyle yönetici bayandan Nyuşa için çalışma izni aldı. Kapıya gelir belmez, «işi gördüm.» dedi. Soğutma odasından yeni bir ölü getirdi. «İşin oldu. Aylığın ikiyüzotuz ruble. Otuz fazla. Onu aramızda bölüşürüz değil mi, yavrum benim? Böylece sen de burda kalırsın. Bu bizim için güzel bir gün.»

Üstünü çıkardı, lâstik önlüğünü bağladı, emaye bir sandıktan yeni lâstik eldivenler aldı. Nyuşa'nın biraz durakladığını görünce güldü ve teneşirlerin karşısında duvara yaslanıp oturdu.

«— Soyun kızım. Ölülerin yanında utanma olur mu artık?»

O da öyle yaptı. Eteğini, bulüzünü çıkardı, kalın lâstik önlüğü önüne bağladı, başına beyaz bir başlık geçirdi, saçlarını toplayıp bağladı. Sonra lastik eldivenleri taktı, kollarını sıvadı. Yanında duran ilk ölünün örtüsünü kaldırdı.

Bu, genç, kahverengi tenli, güçlü bir erkekti. Güzel bir adamdı. Yalnız bir bacağı kopmuş, göğsü ezilmişti.

Glavira, «kaza», dedi: «Motosikletle bir otobüse çarpmış. Buna kim engel olabilir. Oğlu öldüğü zaman anası çıldırmış, zavallı kadını da bağladılar. 3. İstasyonda öyle anlatıyorlar.»

Ölüyü kaldırıp düz bir tekneye koydular. Nyuşa ilk defa böyle çıplak, ağır, gövdesi dümdüz, ellerinden kayan, soğuk bir erkek ölüsü tutuyordu.

Bugün, Glavira Fillipovna ve Nyuşa dördü kadın, beşi erkek dokuz ölü yıkadılar. Bu olay ölülerin yakınları arasında geniş yankılar yaptı. Nyuşa, tüccar Delinov'un sakalını traş etti, yüzünü öyle düzelttiki yukarda ağlaşan yakınlar onu görünce tanımadılar bile. Piotr Konstantinoviç yirmiiki yıl sakallı gezdi!» diye ağladı dul karısı yakınarak. «Şimdi ölünce sakalı kesildi! Ah kocacığım neler ettiler sana şimdi!»

Ölülerin yıkanışı bile bir işbilirlik, beceriklilik istiyormuş.

*
* *

Akşam üzeri Bodmar'la Nyuşa kararlaştırdıkları gibi, Volga kıyısındaki Zafer bulvarının kulesine çıkan merdiven basamaklarında buluştular. Kentin ve nehrin üzerine karanlık çökmüş, gemiler yüzlerce lâmbalarla çevreye ışık saçıyor, kuleler kendilerine yönelen projektörlerin ışıkları altında parlıyordu. Önce gelen Nyuşa çenesini dizlerine da-

yamış, yorgun argın, merdivenlere oturmuş beklerken Bodmar da basamak basamak aşağı iniyordu. Ayakkabılarına bulaşan mezarlık toprakları daha duruyordu. Cebinde onsekiz ruble vardı. Bunun iki rublesi gündeliği, geri kalan onaltı ruble de mezar kazdıranların verdikleri bahşişlerden kendine düşeniydi.

Uzaktan, «Nyuşa!» diye seslenerek kollarını açtı:

«— Nyuşa Ben iş buldum! Bugün onsekiz ruble kazandım.»

«— Ben de iş buldum dedi Nyuşa. Ayda ikiyüzotuz ruble alacağım. Ey Saşa, Saşa, hayatımız bir masal gibi balşıyor.»

Yorgun argın, yanyana oturdular. Bodmar merdivenlerden aşağıdaki kahveye kadar Nyuşa'yı taşıdı. Bu kahve Volga kıyısında, bir adacık üzerindeydi. Kahvede bir masaya oturdular, iki şişe kvas (*) ısmarladılar. Sonra birbirine yakışan, uyan iki sevgili olarak elele tutuştular.

Bodmar, «ne iş yapıyorsun?» diye, sordu. Nyuşa başını salladı. Bir anda nehir, şehrin ışıkları, sahil her şey gözünden siliniverdi, biçimsiz, parlak, kocaman bir yığına dönüştü, öylesine yorgun, bitkin düştü birdenbire.

«— Önce sen söyle. Nasıl bir iş bulduğunu.»

«— Ben mezarcıyım. 2 numaralı mezarlığın güney kesiminde çalışıyorum.»

«— Ben de 1 numarlı hastahanenin, 2. bodrum katında ölü yıkıyıcısıyım.»

«— Ne güzel birbirine uymuş işlerimiz.» dedi Bodmar alaylı alaylı. «Sen yıkıyorsun, ben gömüyorum.»

Sonra Nyuşa'yı kendine çekti, kucakladı, ışıl ışıl yanan ve yorgunluktan tutuşan gözlerini öptü.

Yanlarında, Rusların suyu çekilirse Rusya diye bir ülke kalmaz dedikleri, Volga hışırdaya hışırdaya akıyordu.

(*) **Bir Rus içkisi.**

Nyuşa içini çekerek «artık eve gidelim», dedi. «Odamızı içim çekiyor.»

Bodmar ayağa kalktı, Nyuşa'yı kavradı aşağı çekti ve binlerce ışığın aydınlattığı kente baktı. Taşlardan kurulu bir yaşama isteği.

Orada, yukarda, herhangi bir yerdesin şimdi baba, diye geçti içinden. Mezarını bilen yok senin

Fakat oğlun, burada, evde şimdi...

YİRMİBİRİNCİ BÖLÜM

Granya Nikolayeviç Varvarink, kasap Kotzobyev'in bodrumundan alınıncaya kadar kemiklerini bile donduran soğuyu yedi. Tanıyamadığı üç Kazak onu kesilmiş hayvanların saklandığı bu soğuk bodrumdan alarak sıcak bir odaya soktular. Odaya girer girmez birdenbire sıcaklığın on kat arttığını, kavrulur gibi olduğunu sandı. Çünkü çok soğuk odadan alınıp da normal sıcaklığın bulunduğu yere getirilen bir kimse kendini kaynar kazana atılmış gibi hisseder.

Granya, gelmesini bekleyen bir kurulun toplandığını görünce, yakınmaya başladı. Peryekopsskaya parti üyelerinin hepsi orodaydı. Bunlar Kolzov'un yakın dostlarıydı. Mağaza yöneticisi ve kendisine yükletilen her sorumluluğa karşı çıkan, direnen Rebikov da oradaydı.

Granya, «kardeşler beni dinleyin!» dedi ve daha önce

böğrüne vurulan yerde, odanın ortasında duran bir koltuğa yığıldı:

«— Size and ederimki hepsi yalan, uydurma! Ben Dimitri Grigoryeviç'in bir dostuyum, benim kaynatan olacak olan bir insana karşı başka nasıl olabilirdim? Arakdaşlar o tutuklandı, bunda benim suçum yok. Binbaşı herşeyi biliyordu. Bir öğretmenin kerrat cedvelini okuyuşu gibi, bana bütün kuşkularını bir bir saydı. Üstelik beni öldüreceğini söyledi, korkuttu. Başka ne yapabilirdim artık?»

Kasap Kotzobyev:

«— Ağzı donmadı», dedi ve yumruğu masaya vurdu.» «Onun tıkıldığı yer bir tezek soğutma yeridir demek.»

Rebikov sarardı:

«— Artık daha reklâm yapamam», diye bağırdı. «Soğutma makinesini ben mi yaptırdım, hee? Ben de onu satın aldım, çünkü çok övülmüştü.»

Kotzobyev çok kötü bir gece geçirdi. Granya'nın yakalanışından kısa bir süre sonra soğutma makinesi bozuldu, ısıtmaya başladı. Makine dördüncü defa bodruma getirilince Kotzobyev üzerine tükürdü, motoru yumrukladı. Sonra birden öfkelendi, delicesine bağırdı:

«— Allah belânı versin senin!» Makine tekrar «çat» diye bir ses çıkararak soğutmaya başladı.

Kotzobyev karısına, «şimdi anladım bu makineye karşı nasıl davranmam gerektiğini», dedi. «Her zaman kıçına tekmeyi indirmek gerekiyormuş demek.»

Toplantıyı yöneten eyerci Luşkov, «biz sağırız», dedi. «Fakat Granya'nın anlattıkları epey ilgi çekici... Peki bu binbaşı Tumov ne biliyormuş heee?»

Granya:

«— Alman, Nyuşa'yı seviyordu» diye kekeledi.

«— Peki bunu nerden biliyor bakalım? Rüzgardan mı? Yoksa Don'dan mı öğrenmiş? Yoksa atlardan biri mi kulağına fısıldamış dersin? Granya Nikolayeviç, bizi deli yeri-

ne koyma! Uzaktan, Moskovadan bir binbaşıcık geliyor, şöyle köyde dolaşıveriyor ve her şeyi öğreniyor. Ne dersin bunları osuruğumuzu koklayarak mı öğrenmiş, ne? Yoksa insanın kafasının içini gören bir büyücü müdür. Granya-sen ona ne söyledin?»

«— Hiç bir şey sevgili dostlar, hiç bir şey. O bana daha önceden düzenlenmiş bir belge okudu. Biz, Kolzov'un bilmediğini biliriz.»

Sustu, epey korkulacak şeyler söylediğini biliyordu. Kasap Kotzobyev masanın altından bir kırbaç aldı, kırbacı vurdukça Granya'nın yüzünde derin, düz ve ince izler kalıyordu. Sonunda kırbacı öyle bir vurduki Granya'nın kabarıp çatlayan ince derisi alev alev yanmaya başladı.

Granya Varvarink böğürdü, ellerini yüzüne getirerek oturduğu iskemleden düştü, dizçöktü:

«— Ben de sizin gibi bir Kazak'ım!» diye inledi. «Babam 1. Orduda başçavuştu. Kardeşler, öldürmeyin beni! And olsunki bir yanlışlığın kurbanıyım! Nyuşa'ya nasıl kötülük edebilirdim, onu sevmiştim, seviyorum da? Akıl, mantık nerede kaldı, arkadaşlar?»

«— Akıl, mantık Kolzov'un Volgograd'a götürülüşünde». Suçlamayı yapan kunduracı Kalinev kâğıda bir gözattı. «Dimitri Grigoryeviç'in tutuklandığı gece, biraz önce, sen elini kolunu sallaya sallaya köy tarım birliğinden Peryekopsskaya'ya atla geldin, atını bir kavakağacına bağladıktan sonra gizlice partiye gittin.» Kalinev «nasıl iki olay birbirine uyuyor değil mi?», dedi.

Granya, ellerini yüzüne kapamış duruyor ve gerilmiş parmaklarının arasından gözünü dikmiş toplantıda bulunanlara bakıyordu. Luşkov ortada oturmuş, yanında elinde bir kırbaç tutan Kotzobyev, solda kunduracı Kalinev duruyordu. Ayrıca Luşkov'un yanındaki masanın arkasında bir sıra adam vardı. Bunlar da Kliçuk, Rebikov, gözlerinden kıvılcımlar saçılan Babukin, daha önce yapılacak tabut için öl-

çü almak isteyen bu amaçla Granya'yı süzen tabutçu Tuçarin idiler. Granya birdenbire burada öyle üstün körü bir soruşturmanın yapılmadığını, kendi hayatı konusunda kesin kararın verilmesi için yargılama yapıldığını anladı. Burada yalnız Kazak yasasına göre, steplerde geçerliği olan bir yargılama anlayışına göre iş görülürdü. Burada devletin yürürlükte olan yasalarına değil, Kazak yasasına göre yargılama yapılırdı. Yasak olmasına karşılık, aşağı yukarı kırk yıldan beri Don kıyısında böyle bir yasa uygulanırdı. Bu yasanın bir Tanrı sözü gibi geçerliği vardır.

Granya birden sıçradı, kollarını ümitsizce yukarı kaldırdı.

«— Kardeşler», dedi. Sesi oldukça tok çıkıyordu. «Bütün bunların açıklanması çok kolay.»

Oturumu yöneten Luşkov:

«— Biz açıklama istemiyoruz, bir gerçeği araştırıyoruz, dedi. Senin davranışların sayın Kalinev'in okuduklarına uymuyor mu?»

«— Nasıl uyabilir? Elinde delil var mı?»

«— Evet!»

«— Bir delil mi?» birden Granya'nın bacakları titremeye başladı: «Gösterin bakalım, ortaya koyun, ben de göreyim! Onun üstüne tüküreceğim! Kalinev yalan söylüyor!»

«— Palonoff görmüş seni.»

«— Polonoff zavallı, dangalağın biridir!» diye, Granya bağırdı. «Onu hepimiz biliyoruz. İnsan onun pantalonuna dokunsa altına işer.»

«— Evet. Fakat kör değildir. Sen steplerden atla geldiğin zaman o çitin arkasında durmuş çişini ediyordu. Sen partiye gittiğin zaman o da atın yanına koştu, atı tepeden tırnağa süzdü. Sonra gidip annesi Maria Nikolayevna'yı alıp getirdi. Oda mı dangalaktır dersin? O senin atını görünce tanıdı. Bu Granya'nın atıdır, dedi. Sonra atın önüne

ot koydu, sen dönüp gelinceye kadar orada bekledi. Binbaşı sana, teşekkür ederim. siz bana büyük yardımlarda bulundunuz dedi. Kadın otların içinde, sizden iki metre kadar uzaktaydı, binbaşı yüksek sesle konuşuyordu. Bu bir delil değil mi?»

Granya sustu. Buna karşı söylenecek söz yoktu artık. Başını kaldırarak çatının direklerine baktı. Sonra yavaşça «Evet» dedi. Başka bir şey söylemedi. Çünkü söyleyeceği her söz saçma sapan bir şey olacaktı artık.

Kalinev keskin bir sesle, «Kolzov'u sen mi ele verdın?» diye sordu.

«— Evet.»

«— Kolzov'un Volgograd'ta neyi beklediğini biliyorsun değil mi?»

«— Evet.»

«— Bunu öç almak için yaptın.»

«— Evet, öç almak için!» Granya olduğu yerde şöyle bir döndü. Yüzüne kan yürümüş, eski yaraların iyileşmesi sonucu yeni çıkan ince deri çatlamış, korkunç bir durum almıştı. Yüzü dilim dilim, delik deşikti. «Bana bakın!» dedi Sesi keskin ve gürler gibi çıkıyordu. «Karşınızda gördüğünüz bir insan değil mi? Bunu bana onlar yaptı. Beni bu duruma Alman ve Kolzov düşürdü. Buraya... bakın hele, yüzüme bakın, yüzüm ne durumdaydı!»

Sonra birer birer orada bulunanların yanına gitti, hepsıne paramparça olmuş yüzünü gösterdi. Fakat onun durumuna aldıran olmadı. Orada bulunanların gözlerinde acımadan, duygulanmadan en küçük bir iz bile yoktu. Hepsi kaskatı, taş yürekli kimselerdi. Onların böyle susmalarından Granya'ya artık yok olmuş bir insan diye baktıkları açıkça anlaşılıyordu. Sanki ona şöyle diyorlardı: sen yitip gitmiş birisin. Karşımızda yalnız soluk alıyorsun o kadar. O da biz öyle istediğimiz içindir. Fakat yarın olanlar olacak, sen bir et yığını durumuna geleceksin. Bir çukura ata-

cağız seni. Tuçarin'in senin için bir tabut yapacağını, seni kurban edip bir çuvala koyacağımızı sanma... odun keser gibi kesileceksin, biçilmiş ağaç talaşına döneceksin.

Granya boğuk bir sesle.

«— Siz katilsiniz, dedi Hepiniz kaatil olursunuz beni öldürürseniz. Bana kendimi savunma hakkı bile vermediniz, yargıç önüne çıkarmadınız beni.»

«— Budala, şeytan herif.» Yaşlı Babukin ayağa kalktı. Acele ettiği için her yanı titriyordu. Eski bir kağıt tomarını açarak Granya'ya gösterdi. Bu geçen yüzyıldan kalma meşe mürebbeki ve kaz tüyüyle yazılmış, üstünde atbaşı bulunan mum mühürle damgalanmış bir belgeydi. Bunu Babukin'e Baba İfan vermiş, bu arada şunları söylemişti «Yasa ile ilgili birtakım güçlükler ortaya çıktığı zaman bunu sana benim verdiğimi söylersen şeytan götürsün seni. Benim sizin yasalarınızla ilgim, ilişkim yoktur. Sizin yasalarınız dinsiz, imansız işidir. Allah belâlarını versin. Tanrı, öçalmak ancak benim işimdir, der!» Sonra İfan elindeki haçla yaşlı Babukin'i takdis etti, onu kucakladı, koluna girerek kiliseden çıkardı.

Babukin, elindeki kâğıdı sallıyarak «bu bir yasadır!» diye bağırdı: «Bir Kazak yasası. Söylentiye göre bunu 1534 yılında Ataman Yanis Erivanoviç Kolyopin, şu düşkünlerin, esirlerin babası denen adam düzenlemiş, vermiş. Bugüne kadar kimse bu yasaya karşı çıkamamış! Onu yürürlükten kaldıramamış. O yasa mantık kurallarına göre düzenlenmiştir. Arkadaşlar, Kolyopin yasasının yalnız bir bölümü çok ilgi çekicidir... yukardan aşağı dokuzuncu bölümü. Okuyorum dinleyin.»

Odada çıt çıkmıyordu, birden herkes susmuştu. Granya bile bağırmıyordu, Babukin'in okumasına engel olmamak için sesini çıkarmıyordu. Bir eski Kazak yasası... bu hiç değişmeden kalmıştır, dörtyüz yıldır onda en küçük bir değişiklik, aykırılığa kaçacak yorum yapılmamıştır.

«Ve ben buyuruyorum ki her hangi bir Kazak, savaştan korkar, kaçınır, saklanır, kaçar, kendi yaralı arkadaşlarına yardım etmezse, ölüm korkusuyla kendi birliğini ele verirse, bir fare gibi kaçacak delik ararsa, o da bir sıçan gibi öldürülür»

Babukin kâğıdı bıraktı. Mum mührü bir defa daha Granya'ya gösterdi. Kotzobyev burnundan soludu, korkudan ödü patlayan Rebikov, büyük ataman Kolyopin'in yazdığı kâğıt gibi sapsarı kesildi, masanın kıyısına tutundu. Kunduracı Kalinev elinde tuttuğu ve üzerine suçlamalarını yazdığı kâğıdı buruşturdu, ezdi, alt dudağını ısırdı. Kliçuk ile Tuçarin gözlerini çatı direklerine dikmiş bakıyordu. Sanki tavanda mızraklı bir alay yürüyüşe geçmişti. Orada bulunan herkes Kolyopin yasasının Granya'ya uygulanmak istenince ne anlamda alınacağını çok iyi biliyordu.

Ayrıca, şimdi Volgograd'ta KGB'nin bir bodrumunda oturan Kolzov'un durumu da düşünülüyordu. Evet Kolzov daracık bir adada dövülmüş, yerlere serilmiş, öldürülmüş, yada az önce ölmüştü. Binbaşı Tumov'un Peryekopsskaya için ne düşündüğü kesinlikle bilinmiyordu. Onun Kolzov'u niçin çağırdığını, niçin götürdüğünü şimdilik bilen yoktu...... ancak onun aşağı yukarı yarım gün boyunca köyde kaldığını herkes gördü, bu da onun ne amaç güttüğünü anlamaya yeterdi.

Granya Nikolayeviç tekrar odanın ortasındaki işkemleye yığılır gibi oturdu. Titriyor, çizmeleri döşemenin üzerinde oynar gibi inip kalkıyordu:

«— Arkadaşlar dedi, Kardeşler, dostlar.... bu 1534 te yapılmış bir yasadır.... fakat biz yirminci yüzyılda yaşıyoruz. Bir düşünün dostlar zamanın ne kadar geçtiğini, değiştiğini......»

Oturumu yöneten Luşkov yavaşça:

«— Don kıyısında ataların yasaları geçerlidir», dedi. Öfkesinden sesi kısık kısık çıkıyordu. «Büyük Kolyopin'in

namus ve şerefle ilgili buyrukları eskimedi. 1534 yılında da. 2500 yılında da olsa, bir Kazak her zaman Kazaktır! Granya Nikolayeviç... sen suçlusun.»

«— Katil olursunuz! Katil!» Granya sıçrayıp kalktı. Üç genç adam onu zorla yerine oturttu. Onu bağlayıp duvara bastırmakta epey güçlük çektiler. Granya çırpındı, onları sarstı, fakat sonunda bastırıp kımıldayamaz duruma getirdiler. Granya'nın iyice açılmış ağzından köpükler akıyor, gözleri oyuklarından dışarı fırlamış, derisi paramparça olmuş yüzü korkudan sapsarı kesilmişti.» Benim ölümümü unutamıyacaksınız!» diye, boğuk boğuk bağırdı: «Bir öcü gibi gireceğim düşlerinize. Ruhlarınıza yerleşeceğim! Bir yıkım gelecek bu köyün başına!»

Kasap Kotzobyev:

«— Amma da çok konuştu be», dedi. «Saçmalıyor artık. Bitirin bu işi dostlar. Gene ayağa kalktı.»

Granya'yı başına vurdukları gibi güçsüz yere serdiler, sonra tekrar bodruma götürdüler. Soğutma makinesi ortalığı ısıtmaya başladı. Kotzobyev gene sövüp saydı, kudurmuşçasına makineyi tekmeledi. Fakat bu defa motorda bir değişiklik olmadı, motor eskisi gibi çalışıyordu. Granya çengele asılan domuz butlarının altına yatırıldığı sırada Kotzobyev makineye tükürdü, bodrumun kapısı kapandı.

Luşkov, «bu akşam» dedi ve çevresine bakındı. Ötekiler sessizce başlarını eğdiler. Yalnız tabutçu Tuçarin dayanamadı sordu:

«— Bir tabut istemez mi?»

«— Hayır.»

Tuçarin saçlarını karıştırdı, «peki ben ne ile geçineceğim?» dedi. Köyün en yoksul adamıydı. Çünkü Don kıyısında insanların sağlıklı olmaları, ölmemeleri onun için bir yıkımdı, gelirinin kesilmesiydi. Köy tarım birliğinin kuruluşundan dolayı, içinden, Tanrıya şükretti... arada bir ölümle sonuçlanan yıkımlar, kazalar olmasa ,işçi kadınlar ölü

çocuk doğurmasalar, yada doğurdukları çocuklar herhangi bir hastalıktan ölmeseler Tuçarin'in açlıktan öldüğü gündü doğrusu...... fakat bu arada bir, o da tesadüflere bağlı ölümlerle kim geçimini sağlayabilirdi? Arada bir köy yönetim kurulu Tuçarin'i çağırır ve şöyle derdi:

«— Günaydın kardeş, günaydın. Bugün hava ne güzel, baksana gökyüzü kadife gibi. Sizde hasta kimse var mı? Ölüm döşeğinde yatan var mı? Bir tabut ısmarlayan olur mu dersin, ümidin var mı?»

«— Yaşamak çok güçleşti kardeş. Bugün Granya için bir tabut yapayım dedim, istemediler.»

«— Gün batarken» dedi, Luşkov. «Tuçarin, sen iyi bir sal yapacaksın. Şöyle sağlam, iyi bir sal...... öyleki denize kadar gidebilsin» Granya öyle istedi...... «Tuçarin'in soluğu kesildi. Gözleri karardı.

«— Kolyopin yasası böyle. Hepimiz ona bağlıyız, değil mi?»

Çevresinde toplanan adamlar gene sessizce başlarını eğdiler. Sonra hepsi ayrılıp evlerine gittiler. Yalnız suçlamayı yapan kunduracı Kalinev odasındaki «güzel köşede» tek başına oturan, siyah etek, siyah bulüz giyen, ağarmış saçlarını dul bir kadın gibi siyah bir örtüyle Evtimia'yı görmeye gitti. Lenin'in resmi tekrar kutsal Dimitri'nin tasviri ile yer değiştirmişti. Bir tahtanın üstünde, kırmızı kâğıt fenerin içinde, İkonanın önünde, kutsal ışık yanıyordu. Onu Baba İfan ödünç olarak vermişti.

Kalinev, o paslı dilini göstere göstere «Granya ölecek» dedi. Kapının önünde dikilip durdu ,sanki onunla Evtimia'nın arasında Kolzov'un ölüsü yatıyordu: «Bugün gün batarken.»

Evtimia sessizce başını eğdi. Ellerini kavuşturmuş, sessiz sessiz dua ediyordu. Onun ömrü tamamlanmıştı artık... neylesin. Dimitri Grigoryeviç bir daha dönmeyecekti, bunu seziyordu Evtimia. Nyuşa Rusyanın uçsuz bucaksızlığında

kaybolup gitmişti. Artık yaşamanın ne anlamı vardı? Bu yaşlı yürek niçin çarpıyordu daha?

Kalinev bir süre kapıda Evtimia'nın onunla ilgilenmesini bekledi, sonra yavaşça evden çıkıp gitti. Burası bir mezar gibi yer, diye düşündü. Yarın Evtimia o köşede ölüp kalacaktı, belki de. Tanrıya canını alsın diye yalvarıyordu.

Kalinev evine koştu, iki bardak votka içtikten sonra dükkâna gitti. Steplerde gün batıncaya kadar sessiz sessiz dükkânında öteye beriye gidip geldi.

Kotzobyev uzun bir süre durakladı, içinde uyanan acıma duygusu onu yumuşattı. Öyle ya bir kasabın da yüreğinde acıma duygusu vardı ne de olsa... sığırların başını kesen, domuzların derisini yüzen herkes kaba, taşyürekli olmazdı ya. Kotzobyev yumuşak yürekli insanlardandı. Soğutma odasına indi, oradan iki şişe votka alıp Granya'nın yanına koydu.

Varvarink kesilip soyulmuş bir domuzun asıldığı çengelin altında oturmuş ağlıyordu. Kotzobyev'i kapıda görünce «ben ölmek istemiyorum», diye bağırdı: «Her insan korkmakta biraz haklıydı. Korkusuzluk yalnız kahramanlara vergidir. Kotzobyev, onlar beni öldüremezler artık, çünkü ben bir korkağım».

«— Öyle değil.» Kotzobyev iki şişeyi betonun üstüne, Granya'nın önüne sürdü. «Fakat biz, seni asacağız, çünkü sen Kolzov'u eleverdin. Bir Kazak bir başka Kazağı ele verdi... Allah belâsını versin. Bu alçaklığa katlanırsak Don yukarı akıyor, dünya tersine dönmüş demektir. Gel, şişeyi kafaya dik, iç! Sonra ötekini, Dünyaya allahaısmarladık de, Granya... iç de sız, dostum... inan bana, insan içip sızınca ölümü duymaz bile... bir araba sürücüsü gibi içip sızarsan, arabadan yuvarlandığını duymazsın artık. Zamanın geçtiğini

anlamazsın. Kendine gel, sessiz ol, Granya, bırak ağlamayı.... iç ve sız oğlum, iç ve sız....»

Sonra hıçkıran Granya'nın saçını okşadı, titreyen omuzlarına eliyle dokundu, bodrumdan çıkıp gitti.

Gün batarken Granya Nikolayeviç'i gelip aldılar. Gelenler, onu Don kıyısına, bir zamanlar Bodmar'la düello yapması için hazırlanan yere götürecek olan dört Kazaktı. Bodruma geldiklerinde Granya'yı içmiş, sızmış buldular. Yanında boş şişeler vardı. Onu yukarı taşıdılar, daka önce Kotzobyev'in hazırlattığı el arabasına koydular. Don kıyısına götürdüler. Bütün Peryekopsskaya erkekleri alanın çevresinde toplanmıştı...... kadınlar ve çocuklarıda evlerde kalmışlardı. Ne de olsa bir insanı ölürken görmek pek güzel bir iş değildi...

Luşkov öfkeyle, horlayan, Granya'ya baktı.

«— Onu kim zehirledi?» diye bağırdı.

Kotzobyev:

«— İçip sızdı, dedi. Ben ona votka verdim. O bir ölüm şölenidir, arkadaş. Gelenek böyle. Ona kim karşı koyabilir?» Sonra çevresine baktı. Azgın bir boğa gibi görünüyordu. O sırada iri kıyım, bir yumrukta bir öküzün kafasını parçalayıp beynini dışarı fırlatabilecek, kimsenin önünü alamayacağı kadar güçlü mü güçlü bir insan gibiydi.

Dört Kazak, el arabasından aldıkları Granya'yı Don kıyısına götürüp salın üstüne yatırdılar. Sonra kalın halatla direğe bağladılar. Alnı yukarı gelmek üzere geniş bir kaytanla sımsıkı tahtaya uzattılar. Böylece başı hiç öne düşmeyecek, suya batmayacak, nehrin üzerinde her zaman göğe bakabilecekti. Ölse bile böyle duracaktı...... sonra Granya'yı, her yandan sımsıkı bağlı olarak, suya bıraktılar. Don'un dalgaları onu beşik gibi sallıyor, indiriyor, kaldırıyordu. Tuçarin ve yardımcıları salı öyle yapmışlardıki hep böyle kalacaktı. Sanki salla yeni bir ülke alacaklardı. Granya kendinden geçmiş, sızmış durumda sessiz bir türkü tut-

turmuş gibiydi. Fakat dünyadan geçmiş, hiç bir şeyden haberi yok, ne duyuyor, ne seziyordu.

Bu arada Luşkov;

«— Arkadaşlar, kardeşler Dimitri Grigoryeviç'i gözlerimizin önüne getirelim» dedi. «Bu bizim boynumuzun borcudur.»

İlk defa Luşkov kıyıya yanaştı, Granya salın üstünde, karşısında duruyordu. Bir süre sessiz sessiz ona baktıktan sonra büyük süvari tabancasını kaldırdı, Granya'nın tam yüreğine nişan aldı ve tetiği çekti. Ses uzaklarda yansıdı, çınladı. Fakat bütün orada bulunan erkeklerin de vücudu titredi. Granya sarsıldı, doğrulur gibi oldu, sonra bası arkaya, direğin üstüne düştü, tekrar öne doğru uzadı, fakat sesi çıkmadı. Çünkü içip sızmış bir kimse dilsiz olur.

Luskov yavaşça geri çekildi, çevresine bakındı. Bütün orada bulunan erkekler dudaklarını sımsıkı kavuşturmuş, gözlerini yummuş duruyorlardı. İçlerinden biri bir iki adım ilerledi, Don kıyısında durdu, suya baktı, Granya Nikolayeviç'in yüreğine ateş etti.

Kotzobyev.... Kliçuk.... Kalinev.... büyükbaba Babukin (eli titrediği için yakından ateş etti).... Tuçarin.... korktuğunu gizleyerek ateş eden ve «Allah belânı versin, hain!» diye bağıran Rebikov.... Burenev.... Lunkin...... Şamaşçov... nalbant Dulzev.... Don kıyısına gelen bütün Peryekopsskaya erkekleri tabancalarını çekerek Granya'nın yüreğine kurşun sıktılar. Granya'nın göğsü kurşunların tesiriyle paramparça oldu. Kanı oluk gibi akmaya başladı. Dökülen kan salın üstünden Don'a damlıyor, damlalar pırıl pırıl parlayan gümüşler gibi suyun üstüne yayılıyordu.

Orada bulunanların hepsi Granya'ya kurşun sıktıkları zaman Kalinev yavaşça Luşkov'a «işte bu kadar», dedi. Luşkov başını eğdi. Luşkov, kurşun sıkıldığı sürece nehre, Granya'nın sularda sürüklenişine bakmıştı. Don'un dalgaları onu da, hatıralarını da alıp götürdü. Hey gidi sessiz, koca

Don yüzyıllar boyu neler yapmadın, neler görmedin sen. Luşkov böyle düşünüyordu. Granya gibi daha neler görecek bu dünya.»

Luşkov yüksek sesle, «artık salı çözün» dedi. İki genç erkek Don kıyısında, salın iple bağlandığı kazığın yanında diz çökerek ipleri çözdüler, sonra iki uzun sırıkla salı suyun akıntısına doğru ittiler. Sal, önce döndü, sonra suyun akıntısına kapıldı, Granya vahşi bir müziğe uyarak topaç gibi dönüyor, dönüyordu...... sonra sal suyun üstünde kaydı, akıntıya kapıldı, hızla Don'un ortasına doğru sürüklendi ve güneye doğru giti. Baba İfan, Granya öldürülürken kimsenin görmediği, gizlendiği yerden birdenbire çıktı. Hemen nehrin kıyısa geldi, dimdik durdu. Göz kamaştırıcı tören elbiselerine bürünmüş, altın işlemeli cübbesi, papaz kuşağı, kutsal haçı ile insana tesir eden bir durumu vardı. Rüzgârda salınan uzun ak sakalı, başındaki beresi onun gerçekten bir patrik olduğunu gösteriyordu... elindeki altın haçı yukarı kaldırarak dalgaların hızla sürükleyip götürdüğü ölüyü takdis etti:

Orada duran Peryekosskayalı erkeklere dönerek «evet, o da Tanrının yarattığı bir insandı» dedi. Sonra döndü din büyüklerine yaraşır bir davranışla kilisesine gitti. Yaşlı Babukin karanlıkta Ataman Kolyopin'in yasalarının yazılı olduğu defteri ona götürdü..

Granya Nikolayeviç Varvarink ondört gün Don sularında yüzdü durdu. Sular onu kıyıya attığı zaman bile kimse ne olduğunu sormadı, gören nehrin ortasına doğru itti. Kimse Granya'yı saldan çözerek kıyıya çekmedi, onu toprağa gömmedi, sularda yüzen ölüsüyle ilgilenmedi. Bu ölü nerden geliyor diye soran bile olmadı. Don balıkçıları bile sandallarıyla onun önünden geçtiler, çevresinde döndüler, onun uzaklara sürüklenip gitmesine hiç mi hiç aldırmadılar.

İlk defa Rostov'da, Asov denizinde, bir nehir polisi karakol gemisi onu gördü ve limana götürdü. Fakat Granya

Nikolayaviç tanınacak durumdu değildi artık...... kargalar, saksağanlar onun bozulmaya başlayan cesedini didik didik etmiş, önce yüzünün bütün etlerini yemiş, yalnız kemiklerini bırakmıştı.

Kolzov, Volgograd'ta yeni cezaevinin bodrumunda, küçük, basık ve dar bir odacığa kapatılmıştı. Ayağa kalksa başı beton tavana, kollarını açsa çıplak, ıslak duvarlara değerdi. Bu daracık hücrede ışık olmadığı için Kolzov olup bitenleri, günü geceyi pek bilemiyordu. Kendi kendine, tabutta ışık olmaz, lâmba yanmaz. Burası da bir tabuttur. Tuçarin bundan iyisini yapabilir, diyordu.

Kolzov, bu daracık odanın biricik mobilyası olan tabureye oturdu, başını ve sırtını duvara dayayarak beklemeye koyuldu. Karanlık bir avuntuydu...... insan alıştıktan sonra sonsuz gecenin korkulur bir yanı yoktu.

Oysa Tumov, Kolzov'un böyle sessizlik içinde ölmesini düşünmüyordu bile. O, bütün soruşturmaları değerlendirmeye, konuyu açıklamaya uğraşıyordu. Bir aralık Yelena' nın Volgograd'tan çektiği söylenen bu masalımsı telgrafı bir daha okudu, Granya'nın sözleri üzerinde derin derin düşündü. Sonra, ertesi günü bir askeri birliğin yardımı ile Peryelkopsskaya'yı iğneden ipliğe kadar aramayı, susan, bu konuda ağzını açmayan bu köyü konuşturmayı kafasına koydu. Her şeyden önce Granya'yı bütün köy erkeklerinin önünde bir daha sorguya çekmek istiyordu. Bu sorguya çekmeler ne kadar uzarsa, ne kadar baskıya başvurursa, kurdun ardına düşen bir avcı gibi ne derece taşyürekli olursa daha kolay ve kesin sonuç alacağını, böyle davranmak gerektiğini biliyordu.

Akşam üzeri, Kolzov hücresinden alınarak yukarı çıkarıldı. Tumov koltuğunda oturuyordu. Kolzov'a ikinci masayı

göstererek oturmasını, bekçiye dışarı çıkmasını işaret etti. Kolzov'a bir kutu papyrossa, bir bardak kırmızı şarap verdi. Kolzov duraklaya duraklaya koltuğa oturdu. Çünkü Tumov'un dostluğu şeytanın insanı öpmesi gibiydi.

Tumov, kilisedeki sadaka sandığını gelenlerin yardımlarıyla doldurmak isteyen bir papaz sesi yumuşaklığı ile:

«— Dimitri Grigoryeviç, dedi. niçin kendi kendimizi böyle yıpratıyoruz? Ben sizin dosyalarınızı, yazılı belgeleri getirttim, onlara göre davranıyorum...... siz yiğit bir askerdiniz. Bütün olup bitenler, savaştan sonraki budalaca davranışlara kadar bır bir incelendi. Sizin Don kıyısında bağımsız bir Kazak Cumhuriyeti kurmak isteyişiniz, bu amaçla eyleme geçişiniz hep biliniyor. Voroneş'te niçin kaldığınız, ayrıca iyi bir kömünist olduğunuz da anlaşılıyor. Peki niçin bu ileri yaşınızda böyle dikbaşlılık ediyorsunuz? Anlatın bana, Yelena Antonovna ile ilgili neler olmuş Peryekopsskaya'da. Kızınız Nyuşa nerede saklandı. Bu konuda yapacağınız bir açıklama Almanı ele geçirmemi sağlayacak. Haydi dostum.... anlatın bakalım.»

Kolzov bir yudum şarap içti, boş midesinin yandığını, guruldadığını sezdi, sonra bir papyrosa aldı.

«— Benim söyleyecek sözüm yok, sayın binbaşım dedi: Siz olup bitenleri benden daha iyi biliyorsunuz»

«— Kolzov, karşımda duran fakat ne olduğunu bir türlü anlayamadığım ilk insan sizsiniz.» Tumov, masanın üstünde duran bir dosyayı açtı: «İşte beni azgınlaştıran budur, anlıyor musunuz? Ben, bir duvarın önünde duruyorum, bütün soruların çözümü bu duvarın arkasındadır.... ben bu duvarı direkle, matkapla, kazma kürekle yıkacağım... işte bu duvar sizsiniz, Kolzov,» Tumov, bir tabaka kağıdı tutup yukarı kaldırdı. Kolzov onun postaya verilen belgelerin listesi olduğunu hemen anladı. «Bu telgraf Volgograd'tan Moskova'ya çekilmiş. Yelena Antonovna tarafından. Fakat onu

postaya o vermedi. Bunu Volgograd'ta 1· numaralı posta bürosuna veren kimdi?» Tumov öne doğru eğildi ve telgrafı Kolzov'a uzattı. «Kim?» diye bağırdı «Kim? Bunu siz biliyorsunuz. Kolzov»

*
* *

Binbaşı Tumov üç saat direndi. karşısında titreyen Kolzov'u sorguya çekti. Başlangıçtaki yumuşaklık, güler yüzlülük step rüzgârlarının önünde savrulan saman çöpleri gibi uçup gitti. Artık ne papyrosa, ne bir bardak şarap, ne de dostça bir söz. Kolzov elleri dizlerinin üstünde, başı dimdik, gözlerini Tumov'a dikmiş, Stalingrad kahramanı Pavlov'un resmi gibi duruyordu. Kolzov karşısında durduğu Tumov'un bütün şaşırtıcı, çapraşık sorularını karşılıksız bırakıyor, baştan savmaya çalışıyordu. Bu sorguya çekiş Peryekopsskaya'daki ilk sorgunun tıpkısıydı. Tumov boyuna soruları tekrarlıyor, onu şaşırtmaya onu aldatıp tuzağa düşürmeye çalışıyor, alaylı alaylı sorular soruyordu. Fakat Kolzov bir türlü tuzağa düşmüyor, direniyor, balık gibi ağa gelmiyor, her sorulana, «bilmiyorum, sayın binbaşım, ben zavallı bir Kazağım. Bunlar benim bilemiyeceğim şeyler. Siz bana olmamış şeyleri soruyorsunuz» diyordu.

Tumov, elindeki bardağı Kolzov'dan önce bir yudumda sonuna kadar içip arkaya yaslandı, kısık kısık bağırmaya başladı. Kolzov'a içki vermedi...

Sonra, «arkadaş yalan söylemekle beni gerçekten kandıracağınızı mı sanıyorsunuz?» dedi. Kolzov hayretle Tumov'a baktı:

«— Ben doğruyu söylüyorum, bayım. Peryekopsskaya'da bütün olup bitenleri, evimde yapılan her şeyi tekrarlamak zorunda mıyım? Benim bildiğim böyle.. günün birinde Moskova'dan bir otomobil geldi...»

«— Susun Dimitri Grigoryeviç!» Tumov, sirke içmiş

gibi ağzını buruşturdu: «Siz beni deli yerine mi koyuyorsunuz? Ben gerçeği biliyorum. Bu gerçek bir inci gibi kasanın içinde duruyor, anahtar da sizde, Evet yalnız sizde! Bu işin iki yolu vardır: aramızda anlaşırız, anahtarı bana verirsiniz..... yada ben kasayı kırarım. Kasa paramparça olur.»

«— Sözün kısası, beni öldürürsünüz.»

«— Evet kısacası bu. «Tumov boş şarap şişesini yakaladı.

«— Kolzov...... ben şeytan olabilirim.»

Kolzov yavaşça, «bundan şüphe eden var mı, sayın binbaşım?», dedi.

«— Kızınız Nyuşa nerde?»

«— Bilmiyorum»

Tumov sıçrayıp kalktı. Öfkesinden tir tir titriyordu:

«— Dimitri Grigoryeviç, kızının nerede olduğunu bilmeyen bir baba yoktur!»

«— Öyle kızlar vardırki evde otururlar, insan ne isterse, neye izin verirse onu yapabilirler, öyle kadınlar da vardır ki dünyaya açılırlar. Gene öyle kızlar, kadınlar vardır ki analarının, babalarının başına iş açar dururlar. İşte alın yazımız bize böyle bir kız verdi. Bunu anlamanız, bu duruma acımanız gerekirdi, sayın binbaşım» Tumov:

«— Ben, bir daha Don'u görmeyecek olan bir yaşlı adama acıyorum; diye bağırdı· Kolzov, beni bir beyinsiz yerine mi koyuyorsunuz? Nyuşa da başı boş bir kız öyle mi? Senin gibi bir babanın evinde? Peryekopsskaya'da dünya güneşin çevresinde başka türlü mü dönüyor? Ben sizin köyünüzde herkesi dinledim, her şeyi anladım, kırk kadar Kazağı sorguya çektim.... Nyuşa melek gibi bir kızdır. Nyuşa'nın babası Dimitri Grigoryeviç'e duyduğu yakınlığı babasına duyan bir daha bulunmaz pek. Bunları bana Granya anlattı»

«— Granya gevezenin biridir! Evet aşıklar aç sıçanlar gibi utanma nedir bilmezler. Sayın binbaşım, başka delille-

rim yoksa...» Kolzov bu arada duvarın karşısında duran Tumov'a baktı. Canı istediği gibi konuşabileceği son dakikaların bunlar olduğunu biliyordu: «Benim size söyleyecek başka bir şeyim yok, bilmiyorum .Nyuşa, Almanla Yelena Antonovna'dan kısa bir süre sonra köyden ayrıldı. Evtimia gece gündüz ağladı, kiliseye kapandı, kutsal tasvirlerin önünde dua etti, yalvarıp yakardı. Gidin Evtimia'ya, baba İfan Matveyeviç'e sorun.... ben daha ne söyliyeyim? Benim bu telgraftan haberim yok, beni masallarla, bilmecelerle karşı karşıya getirdiniz... bana hep bilmece ve masal soruyorsunuz. Ben namuslu bir köylü, özü sözü doğru bir komünist olarak yaşadım. Benim daha söyleyecek sözüm yok, sayın binbaşım.»

Tumov olduğu yerde döndü, sonra pençereye giderek yeni, büyük yapıların ortasındaki bahçeye baktı. Bunlar yeni Stalingrad'a nitelik kazandıran kocaman yapılardı. Bir kül ve yıkıntı yığını olan kent daha güzel, daha büyük bir duruma gelmişti. Bu fareler gibi toprağı eşen yüzbinlerce kazma ve küreğin, beton dökme makinelerinin gece gündüz çalışması sonucu ulaşılan başarının bir belirtisiydi. Yeni bir kent yaratıldı. Başarının parlaklığını gösteren bir kent!

Aşağıda, iç avluda makineli tabancaları olan iki milisin getirdiği dokuz tutuklu gidiyor, yavaş adımlarla yuvarlak duvar boyunca yürüyorlardı. Onlar daha mahkemeye çıkarılıp ceza giymemiş yeni sorguya çekilmiş katiller, ağır suçlulardı. Tumov tekrar geri, odaya döndü. Kolzov masanın arkasında oturmuş, başını eskisi gibi dimdik tutuyordu.

Tumov:

«— Dimitri Grigoryeviç, size saygı duyuyorum, dedi ve iki elini arkasına koydu: Siz bir kahramansınız, Fakat kötü duruma düşmüş bir kahraman. Benim sorgularıma dayanan, direnen bir adam daha çıkmamıştı.»

«— Doğru söylüyorsunuz sayın binbaşım.» Kolzov'un gözleri karardı: «Fakat bir ölünün hiç bir şeyden korkusu

olmaz artık.»

«— Daha yaşıyorsunuz.»

«— Gövdem yaşıyor. Ruhum çoktan ölmüş gitmiş. Bu çok şaşılacak bir durumdur. Dünya bir insana karşı vurdum duymaz olarak kalır gider. Siz de öylesiniz, binbaşım....»

Tumov olduğu yerde şöyle bir döndü. Kolzov'un gözleri onu iyice öfkelendirmiş, şaşırtmıştı. Kolzov'un gözleri ona karşı önüne geçilmezcesine gürlüyor, homurdanıyordu sanki. Tumov, kendi kendine ölmek üzere olan bir hayvan da böyle bakar, diye düşündü. Kuşların ötüşlerini, ağaçların hışırdayışını son defa duyan ormandaki bir geyik de böyle bakar:

«— Kolzov dedi, kesik bir sesle: Son defa söylüyorum, doğruyu söyleyin artık.»

«— Bu ana kadar söylediklerimden başka türlü söylersem yalan söylemiş olurum»

Tumov yavaşça döndü. Onun bu bakışı Kolzov'un sonu demekti:

«— Gerekeydi Don kıyısına gidecektik, dedi yavaşça. Bizim için yararlı olduğunu anlasaydık stepleri bile bir denize çevirirdik. Kolzov, Moskova'da yaptığımızdan başka türlüsü yapılamaz. Biz uzaya astronotlar göndererek ayın çevresinde dolaştırıyoruz.... benim yaşlı bir Don Kazağını nasıl konuşturabileceğimi, nasıl söyletebileceğimi bilmediğimi mi sanıyorsun? Benim adamı söyletmek için kural dışı öyle yollarım da vardır, fakat şimdilik uyguladıklarım bu iş için daha terislidir. Kim haktan hukuktan söz edebilir, ben istenen sonucu elde ettikten sonra?»

«— Evet, onu herkes biliyor. Fakat bir Kazak her zaman ancak bildiğini söyler.»

«— Öyleyse gidelim artık»

Kolzov ayağa kalktı. Kapıya gittiği zaman ayakları sürçtü, yavaşladı. Fakat onun başını dimdik tutarak, belini bük-

meden ölünceye kadar direnecek gücü vardı, böyle bir güç ancak güneşi Dimitri Grigoryeviç kadar seven insanda bulunabilirdi. Duraklamadı...... ayakları döşemenin üzerinde kayıyormuş gibi yürüdü. Çünkü ayakları nerdeyse elli kilo gelecek kadar büyük ve sağlamdı. Odanın içinde dikilip duran Tumov'a bir daha bakmadı bile, giderken aldırmadı, Tumov'dan bir mucize beklemedi, onun, «Kolzov, size inanıyorum, doğru Peryekopsskaya'ya gidin artık» diyebileceğini de pek ummadı.

Tumov'dan böyle bir hareket beklemek de yersizdi.

Koridora çıkınca Kolzov'u aralarına alan iki milis doğru asansöre, daha sonra 3 numaralı bodruma götürdüler. Yerin altında, üçüncü kattaki büyük bir hücreye soktular. Burası boş, beton bir odacıktı. Kolzov'u hücrenin ortasında duran ve kürsüye benzeyen şeyin yanına kadar götürdüler. Kürsüde kayışlar, ipler asılıydı.

Kolzov kürsüye oturdu, ellerini dizlerine koydu, gözlerini beyaz badanalı beton tavana dikti.

Kalın sağlıcakla, diye geçti içinden. Selâm olsun hepinize. Evtimia sana...... her zaman iyi yürekli, yiğit, korkusuz kadınım. Biliyorum benimle yaşamak çok sıkıntılı oldu senin için. Çok defa bağırmış, çağırmış masayı yumruklamışım, öfkeden kudurduğum, kanımın beynime çıktığı zamanlar seni dövmüşüm, haksızdım, hayvanlaşan bir insan gibiydim, üzgündüm..... fakat sen hepsine katlandın, beni bağışladın. Birkaç defa başıma kepçeyle, et tokmağı ile vurduğun zaman bile gene yüreği pırıl pırıl bir kadındın. Bunlar bitti artık, Evtimuşka, o da bir hayattı geçti..... bilirsin hoyrat olur, azgın olur, öfkeli olur Don'un erkeği. Ama gene de güzel değilmiydi o günler? Bağışla beni Evtimia, nasıl yaratılmışsam öyle yaşadım, öyle davrandım... sen bulunmaz, iyi yürekli bir kadındın, gene sevdin beni. öğündün benimle bütün bunlara, sana yaptıklarıma karşılık...

Sen, Nyuşa, yavrum benim. Şimdi bu kentin herhangi

bir yerindesin. Mutlu ol Saşa ile. Sev onu, annenin beni sevdiği gibi. Tanrı korusun seni meleğim benim, saygı, sevgi sana..

Kolzov başını öne eğdi, gözlerini yumdu, geçmiş günlerini düşünmeye koyuldu. İnsan büyük bir yokluğun eşiğinde olduğunu gözönüne getirirse Kolzov'un çektiği acılarla bunun cezasını ödediğini anlar. O gerçek bir Kazaktı, öyle yaşadı. Genç bir aygır gibi korkusuz, ilkbaharda Don gibi coşkun ve köpüklü, hür, stepler gibi yalnız göklere karşı sorumlu. Böyle yaşayan bir kimse gözünü kırpmadan ölmeli, diye düşündü Kolzov. Gerçi biraz erken, insan Don kıyısında daha on yıl yaşayabilirdi, belki de yirmi yıl kim bilir. Çünkü Don kıyısında yaşayan erkekler ayrı bir insan soyudur, onlar yalnız hastalıktan korkarlar. Bir düşünülsün şu yaşlı Babukin, şu çağlardan arta kalan adam, masallaşan bir yaşayışı var... hep böyle yaşadı, ata bindi, at sürdü, eyerin üstüne oturduğu zaman atını savaşa atılan bir başçavuş gibi sürerdi. Fakat onun gibi yaşayamaz herkes, en iyisi tek çocuğunun yaşayabilmesi için ölmektir, ölüm bunun için iyidir.

Bodrumun kapısı açılıverdi. Ağzının ucunda bir sigara ile Tumoy göründü, Salınıyordu, onun gelişiyle odayı votka kokulu bir bulut kapladı sanki. Onun arkasında dişlerini sıkarak Kolzov'a bakan biri vardı. Bu, kollarını sallayan, sütün gibi bacakları, bilekleri olan iri kıyım bir Mongoldu, içeri bir silindir gibi girişi vardı. Bu adam bir işçiydi, fakat üzerinde işçilerin alışılmış mavi elbisesi değil, kırmızı bir elbise vardı. Belindeki meşin kemeri çözdükten sonra sırıtarak Kolzov'a bakmaya başladı. Bir süre kapının önünde durdu. Adı Kolos'tu. Meşin kemeri elinde sıkıyor, yiyecek gibi Kolzov'a bakıyordu. Tumov, salına salına Kolzov'un önünden geçip duvara yaslandı. İçkinin tesiriyle kendinden geçmiş. yalnız öçalmayı, insana öfkeyle bakmayı biliyordu. Kurbanının ölürken çektiği acıları, çırpınıp kıvranışlarını

görmek, ona doya doya bakabilmek için dörtyüz gram votka içmişti. Bunu Mongol'dan başkası bilmiyordu, o da susuyordu. Tumov, sorgu sırasında da böyle yapmış, fakat olayı aydınlatacak bir ipucu elde edememişti.

Tumov sarhoşlara yaraşır bir sesle:

«— Dimitri Grigoryeviç dedi. Sağ elini yukarı kaldırarak Kolzov'a doğru uzattı: «Evtimia'yı, Nyuşa'yı şu biricik kızınızı düşünün! Ayrıca aynı soyadını taşıdığınızı da düşünün. Size bir daha rica ediyorum: doğruyu söyleyin.»

Kolzov yavaş bir sesle «siz herşeyi biliyorsunuz, binbaşım», dedi.

Tumov, Mongol'e gözkırptı. Mongol ileri atılarak Kolzov'u tutup döndürdü, öne doğru çekti, sonra bütün gücüyle üstüne abanarak aşağı, yere bastırdı. Sonra meşin kemerle ellerini, ayaklarını sımsıkı bağladı, pantalonunu aşağı çekti. Kolzov belden aşağı çıplak yeri kürsünün üstüne, başı aşağı gelmek üzere yatırdıldı. Bu sırada kanının beynine çıktığını başının uğuldadığını, şakaklarının çatırdadığını damarlarının zonkladığını sezdi.

Tumov peltek peltek, «Dimitri Grigoryeviç» dedi. Kolzov karşılık vermedi artık. Gözlerini beton döşemeye dikmiş duruyordu. Kendi kendine yiğit olmalıyım, korkusuz olmalıyım, diye, düşündü... yiğitim ben... yaşlı bir Kazak'ım...... ünlü Voroneş alayında başçavuştum... ben... bir... yiğitim.... yiğit...

Mongol'un ilk vuruşları dayanılır gibi değildi. Ne ile ve nasıl vurduğunu Kolzov görmedi, fakat kıçına kızgın bir demirin sürüldüğünü, yada sokulduğunu duyar gibi oldu. Sonraki vuruşlar öyle ağırdıki Kolzov hiç bir şey duymaz, sezmez oldu... ağzından kan boşalıyor fakat Kolzov kendinden geçtiği, şuuru yokolduğu için bir şey duymuyordu. Dudakları patlamış, iki dişi kırılmıştı. Öylesine dişlerini sıkıyor, kendini tutuyordu...... birden inledi, bağlı olmasına karşılık bütün gücünü toplayıp gerindi. Tumov döndü, yüzünü

duvara çevirdi. Kulaklarına bazı sesler gelir gibi oldu.

«— Biraz durun, bir dakika. Allah peygamber aşkına... bir dakika! Biraz durun, dostlar...»

Mongol geri çekildi. Kolzov derin derin inledi, ağzını açtı.

Tumov, «Dimitri Grigoryeviç, dedi ve bir süre beton duvara baktı. Söyleyin bana: nerede Yelena Antonovna?»

Kolzov, «bilimiyorum», dedi. Damlaya damlaya biriken, yerde küçük bir göl olan kanına bakıyordu.

Tumov omuzlarını kaldırarak bodrumdan çıktı.

Dimitri Grigoryeviç Kolzov on dakika sonra öldü. Dayaktan ölmedi...... duyduğu acı sonucu yüreğinin damarları çatladı. Öyle bir an geldiki Kolzov iyice kendinden geçti, acı sızı duymaz oldu.

İşte bu kendinden geçiş sonucu öldü...... derin bir büyüye kapılarak, bütün insanları kendinden geçirerek, heyecana boğarak ölme.

Kolzov'un ölümü kendine bildirildikten sonra Tumov: «onu anatomi'ye götürmeli» dedi: «Öğrenciler ölüsü üzerinde çalışırlarsa, yurduna bir yararı dokunabilir belki......»

Sonra odasına çekilerek kendinden geçinceye kadar içti.

Güçlü bir insan olmak her zaman zordur.

YİRMİİKİNCİ BÖLÜM

Peryekopsskaya'ya güz fırtınası gibi bir haber ulaştı: binbaşı Tumov tekrar Moskova'dan geldi.

Gerçekten de Volgogradtan gelen üç araba partinin önünde duruyordu. İlkin, mağaza yöneticisi Rebikov yatağına girdi, hasta bir insanı sorguya çekmezler ümidiyle başını, boynunu kalın bir atkıyla sardı, yalandan inlemeye, ahlanıp vahlanmaya başladı. Öyle ya belki de bulaşıcı ağır bir hastalığa yakalanmıştı, bunu kim bilecekti. Baba Babukin, yatakta ölmekten korkmadığı, daha çok atının üstünde ölmeyi istediği, sevdiği için hiç aldırmadı. Tavuk kümesinin çevresinde dolaşan bir tilki gibi atına atlayıp partinin çevresinde gezmeye başladı. İnsana için için bakan milislerle konuştu:

«— Ne var kardeşler, ne oldu, hee?»

İçlerinden biri, «git işine, ihtiyar» diye çıkıştı.

«— Kolzov'u da getirdiniz mi?»

«— Hayır.»

«— Çok üzücü bir şey bu. Kolzov geri gelmediği sürece, Peryekopsskaya'da size çişinizi etmek için bile bir delik yoktur.»

İki saat sonra içi milis dolu dört otomobil gelince durum büsbütün karıştı, Seksen kişi partinin önünde silâhlarını doldurmuş, düzenli bir sıraya girerek ateş için verilecek emri bekliyordu. Bir yarbayın kumandası altında bulunan milislere karşı giden yaşlı Babukin öfkelenmiş, soydan gelen eski azgınlığı depreşmişti:

«— Ne o savaştamıyız? dedi. Ne var, ne oluyor? Yoksa manevraya mı çıktınız? Bu savaş düzeni de ne? Size soruyorum kardeşler... böyle barış içinde yaşayan bir köyde düzen yolunda değil mi?»

Binbaşı Tumov, Babukin'i bağırıp çağırmasından, sesinden tanıdı. İlk Peryekopsskayalı olarak onu yakasından tutup içeri, partiye götürdüler, sonra Kolzov'un köy yöneticiliği sırasında oturduğu odaya soktular.

Uykusuzluktan yorgun düşmüş, yüzü solmuş Tumov, orada, masanın arkasında oturuyordu. Gözlerinin çevresi kararmış, dudaklarının uçları kırışmıştı. Soluğu daralmış, ya da sıcaktan bunalmış gibi yakaları açıktı. Gövdesinin gözeneklerinden geçen geceki gibi ter fışkırıyordu.

«— Karşı çıkıyorum bu davranışa!» Yaşlı Babukin odaay getirilip Tumov'un karşısına dikilince böyle bağırdı. Bir oğlak gibi bir o yana bir bu yana sıçrıyor, ellerini yanlarına vuruyordu: «Ben komünistim! Parti üyesiyim! Sovyetler Birliğinin yaşlılar Birliği'ne bağlıyım! Stalin elimi sıktı, Kruçev yanaklarımı okşadı, bana "benim sevgili ihtiyarım" dedi, Kosigin ondokuzuncu yüzyıl sonundaki olaylar üstüne benimle bir saat konuştu... şimdi de bana burada bir pireymişim gibi davranınıyorlar! Sayın binbaşım,

bunu Moskova'ya bildireceğim!»

Tumov başını eğdi ve ona gözkırptı. Fakat Babukin'in öfkesi bir türlü yatışmak bilmiyordu. Pencereye koştu, camı açarak dışarda caddede toplanan kadınlara, çocuklara, Kazak erkeklerine karşı bağırmaya başladı. Kırlardan, tarlalardan, bahçelerden atına atlayıp gelen herkes oradaydı. Durum Kolzov'un tutuklandığı günkü gibiydi. Yalnız şimdi silâhları ateşe hazır seksen milis vardı.

Babukin pencereden dışarıya, «burada bana şaşı bir köpek gibi davranıyorlar!» diye sesi çıktığı kadar bağırdı: «Dostlar, Moskovaya parti sekreterliğine bir telgraf çekin!»

Tumov, odanın içinde oturduğu yerden, «evet bir telgrafla Peryekopsskaya'da neler olduğu açığa çıkar», dedi. Babukin başını çekti, pencereyi kapadı. Kendi kendine, dikkatli ol, dedi! Rüzgâr alev alev esiyor. Kavrulmak için insanın soyunması, açık yatması gerekir.

«— Evet Don kıyısında da gelişmelere ayak uydurmalı», dedi. Tumov, bir baykuşun sıçana bakışı gibi yaşlı Babukin'e bakıyordu.

Tumov, birdenbire, «Nyuşa konusunda ne biliyorsun?», diye, sordu.

Babukin tuzağa düşmedi. Göbeğini bir kürek gibi ileri çıkardı.

İçini, kıza karşı olan sevgisini açığa vurmadan:

«— O bokun biridir», dedi. «alıp başını çekip gitmiş, anasını, babasını üzüntü içinde bırakmış. Ne pis bir yaşama onunki! Kolzov'un gözbebeğiydi. Kocadan başka bir şey düşünmedi, bizim bildiğimiz bu şimdilik. On attan daha güçlüydü. Birden görünmez oldu, çekip gitti uzaklara, kim bilir nereye gittiğini? Düşüncesiz bir orospuymuş, binbaşım. Günün birinde döner gelirse ne dayaklar yiyecek. Fakat bir daha gelmeyecek... yabancı yataklarda altalta üstüste yuvarlanıyorlar, bir yüzkarasıdır gerçekten! Bir bilseniz onun ne yosma olduğunu. Güneşin alnından öptüğü bir

melektir o. Fakat içinde şeytan var. Kadınların ne olduğunu kim anlayabilir?»

Tumov, daha birkaç saçma sapan şey sordu, Babukin hepsini baştan savıverdl. Tumov kendi kendine, ben burada çamura batmış gibiyim, dedi. Bu adamlar işlerini öyle biliyorlarki, insanlar yarışa tutuşmuş gibi konuşuyorlar. Burada, Peryekopsskayada her birine Kolzov'a yaptığımı mı yapmalıyım?

Önce durakladı, sonra bütün evlerin gözaltına alınmasını emretti. Askerler hemen harekete geçerek evlere girdiler, her gittikleri yerde küfürlerle, tükürüklerle karşılaştılar. Kadınlar, çocuklar bağırışıyor, erkekler yumruklarını sıkmış kapılara dayanıyor, kilisenin tehlike çanları çalıyordu. Baba İfan, bütün köy yanıyormuş diye çanları çınlatıyordu.

Tumov, evden eve koşuyor, hep aynı şeyleri söylüyordu.

«— Yelena Antonovna ne oldu, Nyuşa Kolzova neredvia, bütün bunları öğrenmek istiyorum. Doğrusunu söylemezseniz eviniz yakılacak!.»

Tumov gittiği her yerde aynı karşılığı alıyordu:

«— İkisi de birbiri ardısıra köyden ayrıldı. Alman da öyle. Biz başka bir şey bilmiyoruz.»

Tumov harekete geçti. Balıkçı Numiyev'in evini yaktırdı. Bu eski, yarı yıkık bir evceğizdi. Ateşler yükselince Tumov sevindi, sonunda ev yandı bitti. Fakat bu küçük Numiyev ailesinin baba ocağıydı. Bugüne kadar bütün aile orda doğmuş, büyümüştü. Büyük halk kahramanı İvan Nikolayeviç Numiyev de bu ocaktan yetişmişti. İvan Numiyev, Don kıyısında büyük kurtuluş savaşına katılan, 1945 te Berlinde bir şarapnelle parçalanmadan önce, yiğitliğiyle ilgi çeken tek insandı.

Numiyev ailesinin yanan evin çevresinde bir daire gibi toplanışı, ağız açmadan, hiç kımıldamadan yanan eve ba-

kışı tüyler ürpertici bir görünüştü. Bütün aile, ana, baba, dokuz çocuk, büyükanne, yarı kör bir teyze, sol ayağı topal bir amcadan kuruluydu. Bütün ailenin bu küçük evde yatması Tumov için belki bir masaldı. Belki büyükanne, teyze ve amcaya sığınılacak bir yer bulunmuştu.

Fakat bu davranış Moskova'ya hiç bir şey kazandırmadı. Tumov, gittiği her yerde aynı karşılığı aldı. Sonunda önceden boşaltılan evlerin önüne geldiğinde karşısına çıkan herkes ona şöyle dedi:

«— Yarım saat içinde bütün evleri yakabilirsiniz, binbaşım!»

Tumov öfkesinden kudurdu, dişlerini gıcırdattı, fakat ev yakmaktan vazgeçti. Öyleki dört İlâhici çocuğun yardımı ile kiliseyi boşaltan, içerdeki kutsal eşyayı, ikonaları dışarı çıkartan, caddenin ortasında kendisine bağıran: «bilmem, binbaşım! Kilise yanarken çanları çalmamada mı engel olacaksınız?», diyen papaz Baba İfan'ı bile sorguya çekmedi.

Tumov bu işten istediğini elde edemedi. Evlerin çevresini saran askerlerini geri çekti. Son olarak mağaza yöneticisi Rebikov'u karşısına aldı. Bu küçük dükkânda, bir devlet mağazasındaymış gibi birçok işler konuşuldu, olaylar ele alındı. Burası bir berber dükkânı gibi dedikoduların yapıldığı bir yerdi. Rebikov'un ün sağlamasına yol açan bütün gevezelikler orada yapılırdı.

Tumov, zavallı Rebikov'u yatakta buldu. Korkudan yüzü gözü kızarmış, kan tere batmıştı. Mağaza yöneticisi Rebikov böyle bir durumda, gözleri batmış, sesi iyice kısılmış olarak binbaşıyı selâmladı, ona elini uzattı. Tumov ona şöyle bir baktı. Bütün Ruslar gibi o da salgından çok korkardı. Bu yüzden yatağın ayak tarafında oturdu, sonra Rebikov'u avutmak için görevlendirilen Tuçarin'e yan gözle baktı.

Rebikov «bir salgın» diye, mırıldanarak gözlerini çevirdi:

«— Önce başımdan başladı, sonra elime ayağıma geçti, her yanıma yayıldı. Bir şey yuttuğum zaman irin gibi geliyor bana... Korkunç bir salgın bu, bayım.»

Tumov başını eğdi:

«— Kısa keselim Rebikov, Yelena Antonovna konusunda ne biliyorsunuz?»

«— Çok az şey bilirim. İki kez benim mağazamdan Moskova'ya telefon etti, o kadar.»

«— Aaa. Ne zaman?»

«— Son telefon konuşması buradan ayrılışından bir saat önceydi. Alman, dışarda, caddede bekliyordu.»

«— Peki telefonda ne söyledi?»

«— Sayın binbaşım!» Rebikov hastalığın tesiriyle bütün vücudunun sarsıldığını göstermek için yalandan yüzünü buruşturdu: «Ben Moskova ile konuşan bir bayanın telefon görüşmesini dinliyemezdim ki»

«— Peki sonra?»

«— Sonra çekip gittiler.» Rebikov yan gözle Tuçarin'e baktı. O da başını salladı. Yaşa be yiğit dostum, bir parti üyesi gibi iyi yalan kıvırıyorsun.

«— Peki Nyuşa?»

«— O da gitti. Geceyarısı gitti! Fakat ben gideceğini sezdim.»

«Ah!» Tumov'un kafası karıncalanmaya başladı. Bir şeyler sezdi. Bir iz... ince bir belirti, bir ışık...

«— Nasıl oldu?»

«— Gündüz dükkâna geldi, bir elbise ve büyük bir gezi çantası satın aldı. Ne o Nyuşa dedim. Yolculuk mu var? Sakın bir balayı gezisi olmasın kızım? Biliyorsunuz, sayın binbaşım, o Granya Nikolayeviç Varvarink'le dolaşıp duruyordu, onların işinden kimse bir şey anlamıyordu. Her zaman, ben Volgograd'a gideceğim, bana bu köy küçük geli-

yor. Ben dünyaya açılmak istiyorum, derdi.» Rebikov tekrar gözlerini yalandan baygın baygın döndürdü. Anadan doğma bir oyuncu idi besbelli. «Nefesim daralıyordu, binbaşım. Yoksa durumu Kolzov'a bildirmeyi düşündüm. Hem de sabahleyin erkenden. Ne yazıkki geç kalmıştım... Nyuşa çoktan gitmişti»

Tumov, bir aralık Rebikov'a dik dik baktı. Bu bakışın ardında ona gerçeği söyletme amacı saklıydı. Fakat Rebikov iyice kendinden geçmişti. Gözlerini kapadı, ellerini karnının üstünde kavuşturdu, derin derin iççekti. Sonra, «ah bu hastalık» diye kekeledi.

Tumov ayağa kalktı ve odadan çıktı. Bu bir dolaşma, çevreyi yoklamaydı. Fakat ne öğrendim? Hiç bir şey! Yalnız Nyuşa'nın Volgograd'a gitmiş olabileceğini. Fakat o şu anda Voroneş'de, yada Rostov'da da olabilir. Doğrusu iğrenç bir iş! Tumov kendi kendine böyle düşünüyordu.

Tumov mağazadan ayrılır ayrılmaz, Rebikov boynundaki atkıyı çözdü ve yataktan kalktı. Tabutçu Tuçarin'e:

«— Nasıldım?», dedi. «Hepsine inandı.»

Tuçarin:

«— Sen çok alçak bir adamsın, dedi. Demek bize sattığın şeyleri överken de böyle yalan söylüyordun. Bırak hadi, bir şişe daha iç, çarpık bacaklı keçi seni... biz de başarını kutlayalım.»

Tumov'un gittiği son ev Kolzov'un eviydi. Evtimia onu, «güzel köşe» de, tasvirlerin altında, kutsal ışığın önünde karşıladı. Üstünde siyah bir elbise, başında dulların giydiği bir örtü vardı. Tumov bir süre ayakta durdu. Evtimia onun içeri girişini ilkin görmemişti. Kolzov, resmen yaşıyordu. Ölümü daha açıklanmamıştı.

Daha Tumov ağzını açmadan, Evtimia, «Kolzov nasıldır?» dedi.

«— İyidir, Evtimia Vladimirovna, anacığım.»

«— Yatağı rahat mı bari?»

«— Rahat, deliksiz bir uyku çekiyor. Selâmları var.»
«— Ne zaman gelecek? Bahçe çoraklaşmasa...»
«— Birkaç gün daha sürer, Evtimia.» Tumov masaya dayandı. Kolzov'u gözlerinin önüne getirdi. Onun nasıl götürüldüğünü, güler yüzlü bir ölü olduğunu düşündü, Tumov onun bu durumunu anlayamamış, içmiş, iyice kendinden geçmişti:
«— Size bir şey soracağım»
«— Buyurun, bayım.»
«— Nyuşa nerdedir?»
Evtimia çukurlarına batmış gözlerle Tumov'a baktı. «Onu kim bilir ki?» dedi, yavaşça. «Bana daha fazla bir şey sormayın... yüreğim yaralıdır»
On dakika sonra Tumov, Kolzov'un evinden ayrıldı. Askerleri oradan uzaklaştırdıktan sonra doğru köy tarım birliğine gitti. Bir defa daha Granya ile konuşmak istiyordu. Oysa Granya birdenbire ortadan kayboldu. 1. Tarım birliği ustabaşısı ve sözüne güvenilir bir adam olan Nikolai Vassilyeviç Sadovyev durumu açıkladı:
«— Granya bavulu alarak hiç bir şey söylemeden atına atlayıp gitti. Dün gitti. Onun odasını köşe bucak arayabilirsiniz, binbaşım... önemli ve gerekli eşyasını almış, ötekileri bırakmıştır.»
Tumov ulur gibi bağırdı:
«— Don kıyısında insanlar güneşli bir havadaki sisler gibi yokolup gidiyor, bu ne iştir?» Granya'nın odasını köşe bucak aradı, her şey Sadovyev'in anlattığı gibiydi. Tumov daha sonra Volgograd'a döndü.
Kendi kendine düşündü: Bu bir yenilgiydi. Tumov ilk defa yenilgiye uğramıştı.
Araba yavaş yavaş Volgograd'a doğru giderken, bütün bunlar insanlar için, insan işi diye düşünüyordu. Gece yarısı, kentin geniş caddeleri bomboş. Korkmuyorlar, evlerinin yakılmasına bile aldırış etmiyorlar, dayak yeseler bile gü-

lüyorlar. Ne güçlüdür bu Don Kazakları!

Volga kıyısına varınca arabadan indi, gecenin yalnızlığı içinde bir süre gezindi. İki sevgili banklardan birine oturmuş öpüşüyorlardı. Büyük köprünün altında iki erkek gazetelerin üstüne uzanmış uyuyor. Evet, Rusyada da başı boşlar vardır.

Tumov, bir süre ayakta durup geniş, karanlık nehre baktı. Krasnaya- Sloboda'nın ışıkları parıldıyordu. Onun arkasında uçsuz bucaksız Kazakistan stepleri başlıyordu.

Kolzov'un ölümü bir alınyazısıdır, dedi Tumov kendi kendine. Onun ölümü Yelena Antonovna ile ilgili bütün sırları örtüverdi.

***

Tumov, bu olaylar üzerinde derin derin düşünmeye başlamadan önce işler politik bir şekle bürünmüştü. Gece geç vakit Tumov, Moskovaya telefon ederek şefi yarbay Rossoskiy'i yatağından kaldırdı. Verilen haber, Rossoskiy'-in istediği ve çalışma arkadaşından beklediği gibiydi. Birkaç açık söz; konuşmayı, soruşturmayı uzatmayı gereksiz kılıyordu.

Rossoskiy durumu hemen kavradı ve bu konuda politik bir propoganda için gerekli imkânları düşündü. Geceliğini giyerek yatak odasında bir süre oturdu, karısı Rossoskiya'nın mutfağa gidip çayı hazırladığı sırada birtakım notlar aldı... Kadın... gün doğduğunu biliyordu.

Rossoskiy, çok uzaklarda bulunan Tumov'a telefonla:

«— Çok iyi çalıştınız, dedi, Boris Grigoryeviç».

Tumov içi sızlaya sızlaya:

«— Fakat amaca ulaşamadım! dedi. Dört kişi kayıplara karıştı...»

«— Daha ne istiyorsunuz?» Rossoskiy çay getiren karısına şöyle bir gülümsedi. Çayını yudumlarken kurşun-

kalemle bloknota vuruyordu. «Merkez olayı bütün açıklığı ile biliyor: Bodmar, Yelena ile Peryekopsskaya'ya geldi. Orada Nyuşa ile sevişti. Fakat Yelena da Bodmar'ı seviyordu. Ya o, ya bu, durum değişmez... ikisinden biri Yelena'yı öldürdü, sonra bütün izleri yoketti. Biz, Yelena'yı aramaya başlayınca Bodmar ve Nyuşa bu kocaman ülkede kayıplara karıştı. Peki suç belgeleri istemezmisiniz? Ya Granya nerde? O, bu trajedinin başka bir bölümü. Onun ölmesi gerekirdi, çünkü o bu olayın tek canlı sanığıydı.»

«— İki ölü, iki katil öyle mi?»

«— Hayır. Bir katil. Bodmar. Nyuşa aşktan gözleri dönmüş, zavallı bir kız, üçüncü kurban, sözün açık anlamı ile. Anlıyormusunuz Tumov?»

«— Evet.» Tumov, Volgograd'ta alnının terini sildi. Rossoskiy'in düşüncesi, tutumu onu iyice ürküttü. «Demek bütün suç Bodmar'a yükleniyor öyle mi?»

«— Böyle işte. O bizim işimize yarayacak olan bir şeytandır.»

«— Peki, ya hepsi birden tekrar ortaya çıkarsa?» Tumov bir yudum daha aldı. Fakat bu çay değil, gürcü kanyağıydı. «Ya Yelena ile Bodmar sevine sevine bir yerden çıkagelir, canlı olduklarını bildirirlerse?

«— Bunu bize bırakın Tumov.» Rossoskiy'in sesi birden kesildi. Ooohh dedi Tumov, yükü üstümden attım. Gel keyfim gel. Artık bütün mesuliyet Moskova'nın. Onlar ne yapacaklarını bilirler.» O kaybolanlar bir daha ortaya çıkmaz artık... Orada ne yaparsanız Volga kıyısında da öyle olur... onlar bu sabah erkenden ölmüşler demek». Rossoskiy saatine baktı. Sabahın üçü. Sabah gazetelerinin bazısına yeni bir haber ulaştırma imkânı var daha. Baskı makinelerini durdurup, birinci sayfayı yeniden düzenlemelerini sağlamalı. TASS haber ajansının telsizleri bütün dünyanın ilgisini çekecek bir haberi yayarlar.

Tumov, «peki ne yapmam gerek şimdi?» diye sordu.

O, Rossoskiy'den daha kesin düşünüyordu. «Her şeyi bildirebilir miyim?»

«— Evet. Siz olayın içyüzünü, gerçeği araştırın, kesin bir sonuca varın. Beni yalnız Bodmar ilgilendirir artık. Yok, sız Bodmar'ı bulur, ortaya çıkarırsanız özel dosyanız ilgili bakanlığa gider. Boris Grigoryeviç, ben size KGB'de iyi bir görev veririm. Siz de biliyorsunuz ki bizim en iyi adamlarımız Batı'ya gönderilir.»

«— Teşekkür ederim, sayın yarbayım.» Tumov, Gürcü kanyağı şişesini avuçlarının içinde sıktı: «Elimden geleni yapacağım.»

Rossoskiy kulaklığı yerine koydu. Uzun, mavi gecelik giyen, saçlarını başının üstünde toplayan karısı arkasında, bir koltukta oturuyordu. İri kıyım, güçlü, sarışın güzel bir Ukranyalı kadındı.

«— Büyük bir olay mı var, şekerim?», diye sordu.

«— Propagandaya elverişli bir barut fıçısı. Birkaç dakika içinde onu ateşleyeceğim.»

«— Öldürmek mi?»

«— Onu kim bilir?» Rossoskiy, hemen Yelena Antonovna'yı düşündü. Boylu boslu, güzel mi güzel, sevimli, akıllı bir kadın, iyi bir komünist, çalışkan bir arkadaş, politikanın dev makinesinde küçük fakat pırıl pırıl bir tekerlek. Öldürülmüş olmalıdır: «Kim bilir belki de bunu yapan bir kızdır.»

«— Öldü mü? Korkunç şey.»

«— Rusyada her gün onbinlerce insan ölüyor. Ölümü genel bir olay diye anlıyoruz.» Rossoskiy tekrar telefona uzandı. Boş çay fincanını öteki eline aldı. Rossoskiya, boş fıncanı alıp, mutfağa gitti.

Yarım saat sonra Eberhard Bodmar politik bir kişi oluverdi. Gazetelerin birinci sayfaları yeniden düzenlendi. TASS ajansının telsizleri tik tak tik tak ederek olayı bütün dünyaya duyurdular. Bodmar'ın adı dünyanın en uzak kö-

şesine kadar yayıldı.

Sabahın saat beşine doğru Moskovada gazeteler dağıtıldı. Leningrad, Kiev, Smolensk, Irkutsk, Vladivostok, Rostov, Volgograd, Sıvastopol, Bakü, Alma-Ata, Şarkov, Kalinin Semerkand, Odesa, Kursk illeri gazeteleri de olaya geniş yer verdi.

Saat sekize doğru Moskovadaki Alman elçiliğinin telefonu çaldı. Büyükelçi masanın başına oturmuş postayla gönderilen yeni SPIEGEL dergisini okuyordu. Telefon eden basınateşesinin sesi heyecanlı ve yardım ister gibiydi.

«— Sayın büyükelçi, PRAVDA'yı okudunuz mu?»

«— Hayır. Önemli bir şey mi var?»

«— Duyulmadık bir olay. Size yazının başlığını okuyabilir miyim? Birinci sayfada ve yalnız PRAVDA'da değil, bütün Moskova gazetelerinde: İki kişinin kaatili bir Alman gazetecisi! Sovyetler Birliğinin gösterdiği dostluk, adam öldürmekle karşılık gördü...» Ataşe bir an soludu.

«— Başlık korkunç...»

Saat onda Alman Büyükelçiliğinde bir toplantı düzenlendi. Saat onbire doğru Sovyet Dışişleri bakanlığından yüksek bir görevlinin geldiği bildirildi. Görevli yapmacık bir davranışla getirdiği protestoyu politik bürodaki bir yetkiliye verdi. Bu durum üzerinde konuşmak, olayı görüşmek için elverişli yol arayan bir çağrıydı. Getirenin yüzünde yalan olduğu anlaşılan bir tedirginlik vardı. Adamın davranışları açık ve seçikti: bu büyük olay karşısında kimse ağzını açmamalı, karşı çıkmamalı, herhangi bir yoruma, açıklamaya girişmemeli.

«— Bu bizim aklımızın ermediği bir iş», protestoyu okuyunca canı sıkılan büyükelçi böyle dedi. Moskovanın bütün sabah bildirileri masanın üstünde duruyor, bütün telefon hatları elçiliğin santralına bağlanmıştı. Bonn Dışişleri bakanlığı Ebedhard Bodmar olayı için Rusyaya gelen Köln Gazetesi yazı işleri görevlileri bilgi istiyor, İçişleri bakan-

lığının bu gibi işlerle görevli bürosu savunma hakkını kullanmak için Moskovaya, elçiliğin ilgili dairesine durmaksızın telefon ediyordu. Milletlerarası büyük basın büroları olayı Bonn'dan sorup duruyor. Çünkü sabahın erken saatlerinde TASS ajansının haberini öğrenmişlerdi. Her yerde ilk akla gelen önemli soru şu: acaba bu olay doğru mu? Bodmar böyle bir şey yapmış mı? Bunu yapacak bir insan mı?

Büyükelçilik görevlisi:

«— Bodmar doğru, güvenilir bir insandır» dedi ve o ana kadar yapılan telefon konuşmalarının yazıldığı belgeleri karıştırdı. «O, sessiz, durgun, işini bilen, yerinde düşünebilen, aydın, genç gazetecilerden biridir. Savaşı sevmez, Sovyetlerle dost olmayı isteyen bir insandır...»

Sovyet Dışişleri bakanlığı görevlisi Almanlara bakarak:

«— Fakat Bodmar iki kişiyi öldürdü, dedi. Neden bir katil şüpheli aydın, iyi düşünen, ölçülü, sessiz bir kimse olmasın, öyleyse katil nerde?»

«— Biz Bodmar'ın bu öldürme olayı ile ilgili olabileceğini sanmıyoruz.»

«— Fakat Bodmar iki kişiyi öldürdü, dedi. Neden bir oyun oynuyor.» Rus kabaca güldü:

«— Nefsi uyanınca insanın karakteri de değişir.»

Elçi önündeki belgelere kuşku dolu gözlerle bakıyordu. Bu belgelere karşı söyleyecek fazla bir şey yoktu. Fakat akıllı erkeklerin bir kadın yüzünden budalalaştığı da nerede görülmüş. Diplomat sinirlendi ve «Bodmar şimdilik ortada yok», dedi: «Onun suçlu olduğu kesin değil. Ölüler de daha bulunamadı. Bilmiyorum niçin hükûmetiniz böyle aydınlığa kavuşmamış, ne olduğu bilinmeyen bir olayı böyle abartıyor ve politik bir silâh olarak kullanıyor.» İşaret parmağı ile bloknota dokundu. Rus bir asyalı Karagöz oyuncusu gibi yüzçizgilerini hiç kımıldatmadan ona baktı. «Biz

bu protestoyu bizim için anlaşılmaz, karanlık bir yanı olursa hemen Bonn'a ulaştıracağız. Bodmar, gerçekten bir kaatilse o, onun kendini ilgilendiren özel bir trajedidir. Fakat bunun politik bir yanı yoktur. Bir gazetecinin tutuklanmasını bütün bir Alman milletinin tutuklanması diye açıklamaya kalkışmak çok saçma bir şeydir.» Rus saygılı bir biçimde, «Batı Almanya milletinin!» diye düzeltti. «Bay Bodmar belki de Rusyaya barıştırıcı, uzlaştırıcı nitelikte bir röportaj yapmak için geldi. Gerçekten ne yaptı? Adam öldürdü. Bu belki de bütün Batı Almanyayı ilgilendirmeyen bir olaydır. Biz bay Bodmar'a canının istediği gibi davranması için izin verdik. Bu hürriyet bizim yurdumuzda bütün gazetecilere verilir. Biz bununla iyi niyetimizi ortaya koyduk, bunu bütün milletlerle barış içinde yaşamak için yapıyoruz. Peki ne oldu? Adam öldürüldü. Sonra izini kaybetti. Bizim bu konudaki inancımız şudur: O askeri sırlarımızı öğrenme amacıyla buraya geldi ve Alman gizli polis kuruluşlarıyla yaptığı anlaşma gereğince sınırdan kaçmayı deneyecek. Onun yaptığı gerçek anlaşma budur.»

Elçi ayağa kalktı ve «bu görüşünüze karşıyım.» dedi. Rus da kalktı. Başka hiç bir tepki göstermedi:

«— Bizim bay Bodmar'la bir anlaşmamız yoktur. O bağımsız davranan bir insandır.»

«— Fakat Almandır.»

«— Bu da çok dikkafalıca bir düşünce.»

«— Ben yalnız anlaşma konusunda not aldım.» Rus saygıyla eğildi. İki sekreter onu Alman Büyükelçiliğinin kapısına kadar uğurladı ve koyu renkli bir Rus arabasına binip hızla oradan uzaklaştı...

İşte bu sabah Rossoskiy'in sevincine diyecek yoktu. Dışişleri Bakanlığı bu tutumundan dolayı onu epey övdü. Bakanlığın bir görevlisi onun için «durgun denizde harekete geçti», dedi: «Rüzgarın durması pek de iyi olmamıştı.»

Rusyada, bugün aşağı yukarı yüz milyon insan Alman

«ajanı» Ebedhard Bodmar'ın iki kişiyi öldürdüğü haberini okudu. Bunları Nyuşa da okudu... çünkü Glavira ölü yıkama yerine ikinci kahvaltıyla birlikte bir de Volgograd-Pravda gazetesi getirmişti.

«— Ah bu Almanlar.» dedi ve gazetenin başlığına tükürdü: «Neden Tanrı onları yaşatır bu dünyada?»

Akşamleyin Volkov bu olay üzerinde durarak Almanların normal insan olup olmadıkları konusunda Bodmar'ın düşüncesini öğrenmek istedi. Büyükbaba İvan Peodoroviç'e kalırsa bütün Asrupa devletleri birleşip yırtıcı hayvan sürüsü gibi bu Almanların üzerine saldırarak paramparça etmeli. Büyükbaba «ancak o zaman dünya rahata kavuşur», dedi. «Yenip yutulan bir şey bir daha pis pis kokmaz artık.»

Gece Nyuşa ile Bodmar tekrar sarmaş dolaş yatağa uzanarak daracık odalarının çıplak duvarına bakıyorlardı. Kapının altındaki aralıktan içeri ince bir ışık sızıyordu... Büyükbaba, çok yorgun düştüğünden, soluya soluya mürverağacı yaprağından çay kaynatıyordu.

«— Şimdi bütün dönüş yolları kapandı», dedi Bodmar yavaşça: Şimdi bir sıçan bile benden daha hürdür. İki kişinin kaatili! Moskova'da dönen dolapları anlıyorlardı. Bodmar kolunu Nyuşa'nın boynuna dolayarak kızı, kendine doğru çekti: «Granya'yı kim öldürdü dersin?»

«— Ona mı üzülüyorsun?» Nyuşa, Bodmar'ı öptü, kocaman beyaz bir yılan gibi üstüne bindi, onu sardı. «Soluk aldığım sürece senin yanındayım işte... bize ne, halk bizim için ne düşünuyor, onunla mı ilgilenelim artık? Biz unutulup gitmişiz bile... rüzgârda bir toz gibiyiz. Yaşamak ne güzel, Saşa... bütün dünya bizim şimdi.»

«— Bir mezarlık ve bir ölü yıkama odası!»

«— Fakat geceleyin bu oda, sen ve ben... cennet daha güzel mi dersin, Saşa? Söylesene, Saşa... söyle, bee...»

Dışarda, hamamın kapısı önünde büyükbaba İvan Feodoroviç dolaşıyor, fısıltıları duyuyor, mürveryaprağından çayını yudumluyor.

Onun için kesik kesik çıkan soluğu daha önemlidir şimdi..

YİRMİÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son iki gün sessiz geçti. Volga suları gibi yaygın, engelsiz, durgun akıp gitti. Bodmar mezar açtı, Nyuşa ölü yıkadı, akşamları Volgo kıyısında buluşarak ucuz yerlere gidip oturdular. Borya Ferapontoviç'in, 3. mezarlık güney kesimi yöneticisi olarak, özel mezar yaptırma isteğiyle karşılaşmadığı gün yoktu. Birçokları özel mezar istiyor, para veriyor, Bodmar da bu konuda kendisinden beklenenden daha çok çalışıyordu. Gerçekten günlüğü olan iki rubleden başka hergün oniki, onyedi ruble kazanıyordu. Nyuşa bu paralarla Saşa'ya bir pantalon, bir mavi gömlek ve boz bir kasket, kendine üzerinde büyük çiçekler bulunan bir pamuklu elbise aldı. Glavira ölü yıkama bürosu yöneticisi olan kadına Nyuşa'nın elli ruble harcadığını bildirdi, durumu ayrıca ne gibi bir tesir yapacak diye Volkov ailesine de

duyurdu.

Arkadiy Mironoviç Volkov üçüncü akşam, bütün ailenin masada yalnız kaldığı bir sırada:

«— Onu bize Tanrı gönderdi! dedi. Bunlar şu Don kıyısında yaşayan budala köylülerden olsa... kırk paraya kırk düğüm atarlar. Size şunu diyeyim, kulağınıza küpe olsun, şurda burda bizim oda kiraya verdiğimizi söylerseniz kemiklerinizi kırarım!»

Volkov bunları söylerken sofrada oturanların her birine ayrı ayrı baktı, ağızlarını sıkı tutmalarını söyledi. Herkes evet diyerek başını eğdi. Öyleki çenesini pek tutamayan büyükbaba bile bu işe evet dedi. Fakat daha önce ağzından söz kaçırmıştı. Çünkü Bodmar ona her akşam yüz gram votga getiriyor, o da bir bebeğin biberonu emişi gibi yorganın altında votkayı içiyordu.

Bodmar'ın öteki mezarcılarla ilgisi, ilişkisi yok gibiydi. Yalnız Borya'yla uzun uzun konuşuyor, boyuna değişen ölülerle bir Kazakın atı ile yaşadığı gibi yaşıyordu. 6. tabutlukta bugün bir şair vardı, bu sabah toprağa verilecek olan şairin gömülme törenine yazarlar birliği üyeleri de gelmek istediler. Yeşil çam dallarından, kırmızı şeritli sarı kâğıt çiçeklerden yapılmış kocaman, kaba bir çelenk hazırlanmıştı. 6 odada siyah boyalı katafalkın arkasında uyuyan Borya'nın bu işe çok canı sıkıldı:

«— Demek büyük bir şair öldü, diye yakındı. Bunun için bize kim para verir? Kâğıt çiçekler! Yüzkarası bee! Bu adam hiç çiçek dikmedi mi? Şiirleri gibi güzel kokulu çiçekler? Bu ne korkunç geceydi, böyle.»

Borya ölüsü çiçeklere süslenmiş, şişman bir kadının yattığı 3. cenaze odasına gitti. Orada, tabutun yanında, güzel çiçek kokuları içinde deliksiz bir uyku çekti.

Üçüncü gün Bodmar, birdenbire, açılmış bir mezara indi, toprağın içinde iki kat olurcasına eğildi büküldü. Ter tabanından çıkmış, bunun korkulu bir iş olduğunu anlamış-

tı..., evet, beklenmeyen, ucuz bir korku.

Binbaşı Tumov mezarlığa geliyordu.

Bu bir tesadüftü. Tumov bir kuşku üzerine, yada Yelena ile Granya'nın ölüsünü aramak için oraya gelmemişti. Çevrede toprağı kazıyan, kendisine bakan mezarcılara dönüp bakmadı, onlarla ilgilenmedi bile. O, tanınmış bir şairin cenaze törenini yönetmek, gömülmesinde bulunmak için gelmişti. Nasıl bir tören yapılacağını görmek istiyordu. Üzüntülü ölü sahipleriyle yeni bir anlaşma yapan Borya ile karşılaştı.

Tumov, ona:

«— Igor Nikolayeviç Rebikin'in mezarı nerde?», diye sordu.

«— Güney kesiminde.» Borya, büyük mezarlığın öteki ucunu gösterdi: «Ünlü bir kimse miydi, ne?»

«— Evet. Lenin'i övmüştü.»

«— Sonra kâğıttan çiçekler...» Borya, başını sallayarak yürüdü gitti. Tumov arkasından şaşkın şaşkın baktı. Sonra, kendi kendine güldü ve dönüp gitti: «Çok tuhaf bir ihtiyar. Fakat Shkespeare'de de mezarcılar çok ilginç kişilerdir.»

Bodmar, mezardan başını kaldırarak Tumov'un arkasından baktı. Allahın belâlarıyla burun buruna yaşıyoruz, diye düşündü. Nyuşa, burdan kaçmalıyız, Volgograd'ta bize rahat yüzü yok artık. Deniz kıyısına gitmeliyiz. Rostov'a, yada Kırıma..

«— Ne istiyordu?» diye sordu.

Borya, kasketini ensesine yıktı:

«— Şairi sordu. Çık mezardan, gel. Sana da beş ruble ayırdım.» Bodmar'ı mezardan çekip çıkardı ve çamurlu avucuna beş rubleyi saydı. «Ne o titriyor musun, Saşa?»

«— Kendimi pek iyi sezmiyorum. Rüzgâr dokundu sanırım... neyse hepsi bir artık.»

Sonra geniş bir çalılığın gölgesine çekilip yere oturdular. Borya, bir parça ekmek ve sucuk aldı. Bu arada Bodmar'a:

«— Sen kimsin?» diye sordu.

Bodmar, üstüne sıcak su dökülmüş gibi oldu.

«— Ne demek bu?» dedi. «Kim olduğumu sen de biliyorsun.»

«— Sen Don kıyısından değilsin.»

«— Sana yalan söylemedim ya.»

«— Ben, Don kıyısında doğdum. Orada insanlar başka türlü konuşur.»

«— Ben, Ukranya'da doğdum, doğrusu bu.» Bodmar bir parça sucuk alıp ağzına attı. Sucuk ağız boşluğunda bir yumuk gibi dönüp duruyordu. «Fakat yıllardır Don kıyısında yaşarım.»

Borya Ferapontoviç, bir parça ekmek kesip bıçağın ucuna taktı:

«— Rusya çok büyük bir ülke, dedi. Burada her soydan insan vardır. İyi, kötü, akıllı, akılsız, eli açık, eli sıkı, kıskanç. Her türlü insan vardır. Onlar yaşamak zorundadır. Onların tedirgin edilmemesi gerekir. Saşa, o insanlar daha sonra buraya geleydiler hayatları boşuna geçmiş demekti. Sessizce tabutlarına uzanır kalırlar. Gerçek ölümsüz bir ruh varsa tabutun kıyısına oturacak ve beyaz kefene bürünen gövdeye şunları söyleyecek: Ey dost sen hayvanın birisin, ne yaptın bakalım yaşarken? Yaptıklarının hepsi yanlış, hepsi suç! Budala da olsan bunları yapacaksın! Canla başla çalıştın, karın istediği gibi dedikodu, gevezelik etti, seni çekiştirdi, senin de için sıkıldı, çocuklarını büyüttün, daha sonra kıçına tekmeyi yedin, içki içtin, orospuluk, çapkınlık ettin, ev yaptın, otomobil aldın... bak şimdi uzanmışsın tabuta, kaskatı ve soğuk, şimdi kalkmış yaptıklarını düşünüyorsun... yaşadın! Sonra ölümsüz ruh öne doğru eğilecek, budalalığın örtüsü sıyrılacak... ruh bunu yapacak, ölü-

ye saldırı demek değil bu... çünkü ruh ölümsüzdür.» Borya, bıçağın ucuna taktığı ekmeği Bodmar'a uzattı. «Artık senin kim olduğunu bilmek, öğrenmek istemiyorum. Seni kendi oğlum gibi görüyorum, Saşa.»

«— Ben de seni bir baba gibi görüyorum», Bodmar boğazı tıkana tıkana böyle dedi.

«— Benim de bir oğlum vardı. Almanlar onu, burada, bu kentte öldürdüler. Bir araya topladığımız binlerce ölünün arasında bir türlü bulamadım onu. Kim bilir belki de bu evlerden biri onun kemiklerinin üstünde yükseliyor. Belki istasyon, belki parti, belki de Zaferbulvarı kulesi... bu kente şöyle bir göz gezdirdiğim zaman mutlu olurum... Oğlum Fiyodor'un kemikleri üzerinde kurulmuş bir anıttır o ...»

«— Ah şu Almanlar? Ne olmuş bu Almanlar'a? Nereye gömülmüş onlar?» Bodmar ekmeği bir lâstik yumak gibi çiğniyordu. Şimdi gene yakınındayım baba, diye düşündü. Bir Rus hatırlattı seni bana. Bağışla beni baba... seni unutmuştum...

«— Dozerlerle büyük mezarlar açıp hepsini içine attık dedi, Borya. Tanrım, ölüler dağ gibi yığılmıştı, insanın unutmak elinde değil. Mezar işi ağır gitmeye başlayıp çürüyen ölülerin kokusu çevreye yayılınca hepsini bir yere toplayıp yaktık, küllerini de gübre diye tarlalara serptik. Fakat hepsi sayıldı gene. Stalin 1943 kasımında durumu açıkladı, 146.300 Alman eri. Yalnız bu kentte, oğul. Ölülerle başedemiyorduk artık.»

«— Yakılmış» dedi, Bodmar. «Külleri savrulmuş...»

«— En iyisi buydu. Biliyorsun, 150.000 insanın külü ne demektir? Bunlarda bir köy tarım birliğinin tarlaları gübrelenebilir. Bu da bir akıl, Saşa.»

Bodmar sessizce başını eğdi, ayağa kalkıp kazmayı aldığı gibi çalıştığı mezarın yanına gitti.

Bu kül yığınlarından biri de sensin baba, diye geçti

içinden. Rus toprağında çiçek çiçek açıldın demek. Bana öyle geliyor şimdi, başka türlü düşünemiyorum seni. Bundan dolayı üzgün de değilim. Sana teşekkür ederim baba, ölümünle beni Rusyaya götürdün.

Kazmayı yağlı toprağa vuruyor, çalışıyordu. Arkada, epey ötede, mezarlığın güney kesiminde Tumov, şair Rebikin'in gömülme törenini takip etti.

1 numaralı hastahanenin ölü konan bölümünde iğne atsan yere düşmezdi.

Büyük otobüslerden biri frenlerinin patlaması yüzünden duvara çarptı. Ölen ondokuz kişi ikinci bodrum katın soğutma odasına götürüldü. Çoğu toz toprak içinde, kanlara bulanmış. Glavira ellerini başının üstüne koymuş duruyordu.

«— Ne yapacağız şimdi?» diye bağırıyor, ölülerin üstüne örtmek için kullanılan çadır bezlerinin arasında öteye beriye koşuyordu.

«— Yarın cenaze sahipleri yukarıda toplanır ve ölülerini tertemiz görmek isterler. Nyuşa, bizim gece de çalışmamız gerekiyor. Yalnız, her saat için bir ruble fazla gündelik isteriz.»

Yarım saat öteye beriye telefon etti. Sonunda otobüs kazasında can veren ondokuz kişiden başka istasyonda bulunan oniki hastanın da öldüğünü öğrendi. Hepsi otuzbir ölü ediyordu. Glavira, bu işi başarmanın pek kolay olamayacağını anladı.

Telefonda:

«— Elimizden geleni yaparız, dedi. Fakat erkekleri tıraş edemeyiz artık. Biz iki kişiyiz, burda...... işimizin ağırlığı ortada, kimse bunu görmezlikten gelemez.»

Fakat ölüm hesap bilmez... o gözü kapalı iş görür. Akşamleyin, Nyuşa işini bitirdiği zaman yeni gelen yıkanmamış ölüler soğutma odasında duruyordu. Tabutları götüren taşıyıcılar üstüste yığdıktan sonra yorgun düşüp kaç-

tılar. Hepsinden kötüsü kazada ölenle ilgili bir soruşturma yapmak için savcının oraya gelmesiydi. Polis komiserinin düzenlediği belgeye göre kazada ölenlerin çoğunun kolu, bacağı kırılmıştı.

Nyuşa, iyi yağlanmış bir makine gibi çalışıyordu. Kusmak, ürkmek akla bile gelmiyordu. Kafası bomboştu sanki. Bütün davranışları bir makine gibi düzgündü.

Sedyeler yıkama teknelerinin yanında... cesetler belli yerlere konmuş... sular akıyor... ölüler yıkanıyor... fırçalarla temizleniyor... sedyelere yerleştiriliyor... örtüler kaldırılıyor... tekneler siliniyor... dışarı gönderilmek için ayrıları özel bekleme yerine taşınıyor... tabutçulara veriliyor... teslim belgeleri dolduruluyor... imzalanıyor... sonra tekrar yıkama yerine dönülüyor... yeni bir ölü ele alınıyor...

Glavira, «yoruldun mu?», dedi. Fayans döşemeli köşede oturdu, çay içti, biraz dinlendi.

«— Durum iyidir, Glaşa.»

Akşamleyin saat dokuza doğru Glavira'nın bir ölüyü yıkama yerine getirdiği sırada Bodmar, Volga kıyısında, bir saat bekledi, canı sıkıldı, arka arkaya birkaç papyrossa tüttürdü. Sonra parmağıyla adamın başına dokunarak, yüzünü buruşturdu:

«— Bunu hapishaneden çıkarıp bizim üstümüze yük ettiler. Bunun anatomiye gitmesi gerekir. Onu sonradan nasıl olsa kesip parça parça edecekler, niçin şimdi yıkayalım? Fakat bunu yapmamız gerek, Nyuşa. Sonra daha düşünmeden aralarında işbölümü yaptılar.»

Glavira tekerlekli karyolayı, üzerindeki ölüyle Nyuşa'ya doğru itti. Karyola gidip teknenin yanında durdu. Nyuşa tekneye su doldurdu, sonra bütün ölülerde olduğu gibi, bu ölünün de sol ayağına bağlanan kimlik belgesine baktı. Ölünün adını, kimliğini gösteren yazılar hiç bozulmamış, silinmemişti.

Nyuşa ölünün üstündeki beyaz örtüyü çekti, yazıyı da-

ha iyi okuyabilmek için kâğıdın bulunduğu ayağı biraz kaldırdı.

Kâğıtta «Kolzov» yazılıydı.

Nyuşa ölünün ayağını bıraktı. Gözleri bulandı, yüzü küçülür, daralır gibi oldu, bütün vücudu titremeye başladı. Sonra tekrar eğildi, ölünün yüzünü açtı.

Yavaşça:

«— Babacığım... dedi. Babacığım... demek sen de bana geldin...»

Sonra yüzünü babasının başına koydu, ağarmış saçlarını, soğumuş katılaşmış yanaklarını öptü.

Nyuşa ölüyü öperken, haç çıkarırken gözlerini faltaşı gibi açmış ona bakıyordu.

«— Babacığım... ne yaptılar sana...» dedi Nyuşa, içi sızlıyor, parçalanıyordu! «Şimdi geldin işte, her şeyi bana anlatmaya geldin».

Volgograd'ta 1 numarlı hastahanenin ölülere ayrılan bölümünde derin bir sessizlik vardı.

Glavira fayans döşeli duvara dayalı iskemlesine oturarak Nyuşa'yı babasının ölüsüyle başbaşa bıraktı. Bir süre Nyuşa'yı geri çekmek, avutmak için boşuna uğraştı durdu. Çünkü Nyuşa iyice vahşileşmiş, kendi kendine döğünmüş, Glavira'yı öteye itmişti:

«— Onu öldürdüler!» diye, bağırdı. Ölünün üstündeki örtüyü çekip atarak dayaktan çürümüş, yaralanmış yerlerine baktı. Kolzov'un yüzünde bir tatlılık, bir mutluluk vardı. Dudaklarına bakan onu gülüyor sanırdı. Kaskatı kesilen yüzündeki canlılık gitmemişti daha. Sanki Tumov'un karşısındaki başarılı direnişini korumak istiyor, başeğmiyordu. «Ne tatlı yüzün var senin!», diye bağırdı Nyuşa. «Babacığım benim yiğit babacığım! Nasıl da övünürdüm seninle... bir kah-

raman gibi öldün...»

Ölüyü bağrına basarak uzun uzun öptü, Glavira ona engel olmamak için kendini tuttu. Daha sonra, Nyuşa babasının yanında oturup da yüzyıllardan beri Rus kadınlarının ölülerinin yanında yaptığı gibi ellerini kucağında kavuşturarak durduğu sırada, Glavira yanına sokuldu.

«— KGB'den gönderildi, diye fısıldadı. Gönderme belgesi burda, işte. Baban devrime karşı mıydı?»

«— Hayır. Babam tam komünistti. Peryekopsskaya köyünün yöneticisiydi üstelik.»

«— Buna karşılık gene onu öldürdüler öyle mi?»

«— Bu uzun bir hikâye, Glaşa.» Nyuşa ellerini Kolzov'un gözlerinin üstüne koydu: «Benim yüzümden öldürüldü.»

«— Bu nereden anlaşılıyor?»

«— Onu bırak, Glaşa» Ayağa kalkıp teknenin yanına gitti, ölünün yıkanacağı leğene sıcak su koydu. Daha önceki ölülerde olduğu gibi babasını da tabuta konulmak üzere iyice yıkanmaya, temizlenmeye hazırlandı. Glavira meraklı bakışlarını Kolzov'un ölüsüne çevirdi, bir süre öyle baktı, sonra başını salladı.

«— Biliyor musun onu ne yapacaklarını?» diye sordu. Nyuşa leğenin yanında şöyle bir döndü.

«— Hayır.»

«— Anatomiye gidecek. Öğrencilerin üzerinde çalışmaları için. Orada onu eski bir otomobil gibi, en küçük parçasına kadar söküp ayıracaklar. Biri bacağını, biri kolunu, üçüncüsü barsaklarını alacak, inceleyecek, Bir insanın ne olduğunu, nasıl kurulduğunu öğrenecekler. Başını da...»

Glavira, bu açıklamanın Nyuşa'nın hoşuna gidip gitmiyeceğini, insan kafası üzerinde nasıl çalışıldığını öğrenmek

isteyip istemiyeceğini düşündü, sonra bunları Nyuşa'ya anlatmaktan vazgeçti. Babasının ölüsü karşısında Nyuşa'nın nasıl çöktüğünü, yüzünün allak bullak olduğunu, babasının öğrenciler için bir çalışma konusu olmasını, parça parça edilip inselenmesini istemediğini gördü.

Nyuşa, yüksek sesle: «anatomiye gitmiyecek. Asla!» dedi. Sesi odada yankılandı. Glavira birden korktu.

«— Emir böyle.» dedi. Glavira köşedeki masanın üstünde duran ve içinde yıkanması gereken ölü adlarının yazıldığı belgeyi aldı, Kolzov'un sağ bacağının altına koyduğu kimlik belgesine baktı. «Yarın sabahleyin onu alacaklar.» dedi.

«— Babacığım gerçek bir Kazak gibi gömülecek!»

«— Peki ya gelirler de ölüyü isterlerse? Ben ne derim? Hayır, ben onu dışarı bırakmam. Nyuşa direniyor. Gülecekler bana!.. Yavrucuğum... bu üniversiteyi ilgilendirir, bizi kendileriyle alay etmeye bırakmazlar öyle.»

Nyuşa yavaşça, «onu biz gömeceğiz», dedi. Sonra tekrar Kolzov'un yanına giderek donmuş, katılaşmış yanaklarını okşadı. Nyuşa, epey heyecanlı görünüyordu, fakat Glavira'yı korkutan heyecanın daha ileri giderek herhangi bir ruh çalkantısını aşması, daha da taşkın bir şekle bürünmesiydi:

«— Ben Saşa ile konuşacağım.»

«— Onun da bu işte size yardımı dokunamaz. Bir mezarcı ancak kendisine verilen ölüyü gömebilir. Fakat herhangi bir ölüyü gelip alamaz. İşte belge burada.» Glavira elindeki ölü gönderme belgesini yukarı kaldırdı. «Kolzov öyle rasgele bir ölü değildir. O devlet malıdır artık. Öğrenim gören kimselerin üzerinde çalışacakları bir ölüdür. Onu, her günkü ölüler gibi gömmek bir sabotaj olur. Anatomi

enstitüsü görevlileri gelirse biz onlara Kolzov'un yerine kimi verebiliriz? Burada yakınlarından alınabilecek başka bir ölü yokki.»

Nyuşa kesinlikle:

«— Onu biz gömeceğiz, dedi. O iyi bir insandı. O Rus toprağının malıdır. Babacığım»

Nyuşa tekrar Kolzov'un üstüne eğildi, ellerini omuzlarına koydu. Glavira, iki ayağından tutup onu sıcak suyun bulunduğu tekneden kaldırırken Nyuşa alnını öptü: «Seni tabutların en güzeline koymalıyız. Saşa sana üzerinden güneş eksik olmayan bir mezar bulmalı. Sen, Don üstüne doğan güneşi ne kadar severdin.»

Nyuşa babasının ölüsünü yıkarken Glavira alnının terini sildi. Nyuşa, KGB bodrumunda kaldığı sürede sakalı epeyce uzanan babasını tıraş etti, saçlarını, yaşadığı sürece sevdiği bıyığını taradı. Kolzov yaşarken ne zaman derin derin düşünse, hayatında önemli bir olay geçse, ne zaman kızsa ya da sevinse, güzel bir kadın görse, tohum yüzünden yoldaşlarla tartışsa, partide konuşsa, atların gösterildiği sergiye gitse sert bıyıklarını sıvazlar, saçlarını karıştırırdı. O başka türlü tanınmazdı...... aygırlar için kişneme neyse Kolzov için de bu davranışlar oydu.

Kolzov'un yıkanması, tıraşı bittikten sonra odadan çıkan Glavira az sonra bir şişe kolonya ile döndü. Epey pahalı olan bu kolonyayı devlet parfümeri mağazasından almıştı. Bununla onda büyük bir değişiklik olmuş, bir eğlenceye gider gibi tepeden tırnağa süslenmiş, güzelleşmişti. Bu. Glavira'nın çok az kimsenin bildiği başka bir yanıydı. Glavira ölüleri yıkama işini bitirdikten sonra süslenir püslenir, son moda elbiselere bürünür, dudaklarını boyar, kokular sürünür, saçlarını yaptırır, sonra Volga kıyısında bir süre gezinir, gider suyun üstündeki kahvede oturur, bu şehrin bir insanı olarak yaşamanın tadını çıkarır, çağımız Rus

insanının bir örneğidir o. Güzel değildir, Allah korusun, fakat süslenince ilgi çekici bir dişi olur, erkekler ona söz atar, ardına düşer, onunla yatmak isterlerdi. Tencere yuvarlandı kapağını buldu türünden Glavira'nın gece yaşayışı vardır, bu konuda kimseye bir şey demez. Onun seviştiği kimseler kafasız, kaba saba, çiftleştikten sonra yanında yatan kadına aldırmadan papyrossa tüttüren pirelerin cirit attığı yataklarda sevişmeye alışmış, işini gördükten sonra hemen yataktan sıçrayıp kalkarak odadan çıkan erkeklerdi. Böyle bir erkek, dha merdiven basamağında, pantalonunu indirir, işini görürken Glavira ile ne iş yaptığı konusunda konuşmazdı. Glavira, kendi kendine filozofça davranır, kendini bir «gezgin kılavuzu» olarak gösterir fakat bu konuda hiç bir şey düşünemezdi. Hiç kimse de ona çırıl çıplak yanında yatmasına karşılık bunun ne demek olduğunu sormazdı.

Nyuşa, «teşekkür ederim, Glaşa» diyerek kolanya şişesini aldı. Babasının ölüsünü kolanya ile oğduktan sonra tekerlekli karyolaya koydu, üzerine yeni, beyaz bir çarşaf örttü.

Nyuşa babasını, ölülerin yıkandıktan sonra dışarı gönderildiği yere değil de tekrar soğutma odasına koyduğu sırada Glavira:

«— Ben kör ve sağırım, dedi. Sen babanı ne yaparsan yap. Omuzlarında dışarı götür, arkandan çek.... benim yapacağım bir iş yok artık. Ben şimdi eve gidip yatacağım. Yarın ona ayrılan yer boş kalırsa sen şeytanlarla yapacağını bilirsin. Durum aydınlanıncaya kadar ben kendimi hasta göstereceğim. Bende astım vardır. Onlar gelince ben, alabildiğine sürülmüş bir at gibi derin derin hışlar, boğulacakmış gibi solurum. Herkes bana acısın diye tükürür, öksürürüm. Sen yalnız kalır, babanı devletten kaçırmanın yollarını ararsın.»

Glavira'nın bu konudaki davranışını anlamak için onu tanımak gerekirdi. Her kadında bulunan kabalık az çok onda da vardı. Buna karşılık onun içi pırıl pırıldı, buna kimse inanmak istemediği için onun azgın bir cadaloz olduğu sanılırdı. Nyuşa, ayrılırken Glaşa'nın kendisine verdiği anahtara baktı.

Glaşa:

«— Bu anahtar bütün kapıları açar» dedi, asansörle alt kata inilebilir.»

«— Teşekkür ederim, Glaşa.» Nyuşa iki elini ona uzattı. Glavira başını salladı, üzeri örtülen Kolzov'a bir göz attıktan sonra hızla oradan uzaklaştı. Nyuşa da bodrumda çok kalmadı. Yalnız soğutma odasında küçük bir lambayı açık bıraktı, ötekileri söndürdü.

«— Bir saat sonra burdayım, babacığım», dedi. Üstü örtülü ölüye baktı, başını okşadı: «Bir kahraman gibi tabuta konacaksın»

Sonra hastahaneden ayrıldı, tranvayla Volga kıyısına gitti, uzaktan Şaşa'nın orada beklediğini gördü. Bodmar geniş merdivenlerle zafer kulesi arasında sessizce gidip geliyor, sigara içiyor ve sıkıntılı görünüyordu. Uzaktan Nyuşa'yı görünce kollarını açarak ona doğru koştu. Bodmar, bu durumu ile uzun süre çöllerde dolaşan, susuzluktan yanan, bunalan, sonunda uzaktan gördüğü çeşmeye doğru yuvarlanırcasına koşan bir insanı andırıyordu.

Seslerini duyacak kadar birbirlerine yaklaştıkları zaman:

«— Ne oldu?» diye, bağırdı. Nyuşa, hey Tanrım, sıkıntıdan öldüm be...»

Hemen Bodmar'ın kollarına atıldı, onu kucakladı, yüzünü çeketine gömerek ağlamaya başladı, dayanılmaz acılar içinde kıvranıyor, Bodmar'ın göğsünü ısırır gibi eziyor, bir kurt yavrusu gibi uluyordu.

«— Babamı öldürdüler... hapishanede.... öldü.... O Sa-

şa. Şaşa böyle bir dünyada yaşıyoruz işte.»

Bodmar, onu, yukarı kaldırarak merdivenlerden aşağı Volga kıyısına kadar götürdü. Beyaz bir bankın üstüne yatırdı, iki avucunun içine aldığı yüzüne gözlerini dikti. baktı. Nyuşa'nın bütün vücudu titriyordu, ayakları bankın tahtaları üzerinde trampet çalar gibi inip kalkıyordu.

Boğuk bir sesle:

«— O öldü, dedi. Evet onu ben öldürdüm. Yalnız ben. Ah keşke bu dünyaya gelmeseydim... suçlu benim.»

Bodmar, Nyuşa'nın yanına oturarak kızın başını kucağına aldı, Volga'nın kararan dalagalarına bakmaya koyuldu Onların oturduğu yerde gece koyu gölgelere bürünmüştü. Bir ışık denizine dönen şehir Volga kıyısı boyunca uzuyor, yükseliyor, gökyüzü gitgide bozarıyordu. Parkların ağaçlarından, nehrin öte yakasında başlayan ve uzakta gökler tarafından yutulan, setlere doğru derin bir üzüntü yayılıyordu.

Nyuşa derin derin inleyerek, «o bizi ele vermek istemedi», dedi. Sonra birden sıçrayıp kalktı, yumruklarını vahşice salladı. Bodmar, onu tekrar banka oturtmak için bütün gücünü kullandı.

Nyuşa yumruklarını oturduğu banka vurarak: «Onun öcünü alacağım», diye bağırdı:

«— Bütün Peryekopsskayalılar onun öcünü alacaklar. Saşa.... bu bize bir miras olarak kaldı. Biz, bundan sonra, yırtıcı kaplanlar gibi olacağız»

Bodmar sustu. Nyuşa'yı kucaklayıp kendine çekti, uzun ve sarı saçlarını okşadı. Önlerinde akıp giden Volga kıyılara çarpıyor, hışırdıyordu. Onlar birbirine sokulmuş, sessiz, üzgün, bir suçluluk duygusu içinde, hayatlarının bundan sonra korku, sıkıntı ve kanlı olaylarla geçeceğini sanmanın acısını çekerek oturuyorlardı.

YİRMİDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Borya Ferapontoviç Alyeksin, üç gün önce Tramvayın içinde düşen ve vatmanın yanında ölen seksendokuz yaşındaki Nikolai Trofimoviç Sifkov'un 8. bölmeye konan tabutunun arkasında uyudu. Söylenenlere bakılırsa vatman, tramvay yolu üzerinde koşan küçük bir köpeği hiç fren yapmadan ezince, adam heyecana kapılarak ölmüş!...

Ölüyü arabadan alırlarken vatman:

«— Köpeği ezmemek için fren yapaydım bu yaşlı adam önpencereden dışarı uçardı», diyerek kendini savunuyordu. «Nasıl olsa... ölecekti. Onda kalp varmış, kalbi zayıfmış. Ben arabaya binen herkese, bayım kendinizi baktırdınız mı? Kalbiniz sağlam mı? Nabzınız yerinde mi? Tansiyonunuz var mı?» diye soramam ya.

Neyse olan oldu... şimdi Sifkov 8. bölmede yatıyor.

Ailesi üç saat ağladıktan sonra ona çok süslü, güzel bir tabut satınaldı, tabutu süslemek için çiçek esirgemedi. İşte Borya, böyle gül ve karanfil kokuları arasında tadına doyulmaz bir uyku çekti. Uyurken... kış aylarında bir domuz gibi horluyordu..

Uykusu, Bodmar ve Nyuşa'nın onu dürtüp uyandırmalarına kadar sürdü. Alyeksin, diye bağırarak onu derin uykusundan kaldırdılar. Tabutun arkasında, yere oturmuş, şaşırmış, çevresine bakınıyordu. İnsanı şaşırtan, onun burada ölüler arasında tedirgin olmadan, ürpermeden yatması, mışıl mışıl uyumasıydı. Ortalıkta kokudan başka bir şey yoktu. İşte işin içyüzü bu çevreye yayılan kokudan anlaşılıverdi. Her akşam, herkes mezarlıktan ayrıldıktan sonra, Borya ölülerle başbaşa kalıyor, bir şişe votka içerek derin üzüntülere dalıyor, her şeyi unutuyor, kendinden geçiyordu.

Bodmar, kendisine durumu açıkladıktan, olup bitenleri anlattıktan sonra Borya:

«— Baba Dimitri Grigoryeviç'i en iyi bir durumda gömeriz, dedi. Bundan dolayı hiç sıkıntınız olmasın, ona en iyi yer bulunur. Hele onu birlikte gidip bir görelim.»

Gerçekten de Kolzov'un sonsuz uykusunu uyuyabilmesi için çok güzel, rahat bir yer vardı. Mezarlığın duvarı yanında, tıpkı Peryekopsskayada olduğu gibi bir kayınağacı altında, akşam sabah güneşi eksik olmayan, steplerdeki gibi püfür püfür esen bir yer vardı. Burası gerçekten melankolik bir yerdi. Mezarların dışında yeni açılmış, fakat mezarlığın yeni bir bölümü olarak yetkililerce daha sınırlandırılmamış, devletçe bilinmeyen bir yer. Belki de 4. yedek bölümün 5. kesimi olacaktı. Volgograd'ta ölüm oranı birdenbire yükselip de mezarlıkta başka yer kalmazsa, burası 1980 yılında yeni bir mezarlık olarak kullanılmaya başlanacaktı. Fakat insanların daha çok yaşadığı, günden güne daha sağlıklı oldukları düşünülmemişti.

Yer konusunda Nyuşa ile kesin anlaşmaya varıldıktan sonra, Borya:

«— Bu işe bakmakla görevli deneticiye, en azından elli ruble rüşvet vermek gerekir, dedi. Babanızı bu gece gömmeliyiz üstelik. Yoksa onu burada, kendine yaraşır bir durumda gizleyemeyiz. Mezarlık aletlerinin saklandığı odada, eski çuvalların altında bir süre kalabilir mi?»

Nyuşa:

«— Olmaz» dedi.

«— Peki gece yarısı babanız için uygun bir tabutu nereden bulalım?»

«— Önce ölüyü gidip alalım.» Borya, bozarmış göğe baktıktan sonra içini çekerek ana binaya döndü. Orada, başını musluğun altına doğru uzattı, ıslanmış bir köpek gibi silkindikten sonra duvara dayalı duran bir elarabasını gösterdi. Nyuşa ile gözgöze gelince.

«— Biz onu dört yağızatla çıngırakları çınlata çınlata alıp götüremeyiz, dedi. Evet, yakışıksız olacak ama, biz gene, babanızı bir çuvala koyup götürelim.»

Bu gece, Volgograd'ta, işler görülmedik bir hızla yürüyordu.

Bir köpeğin ezilmesi üzerine ölüveren zavallı, yaşlı Sifkov, mezarlığın ölülerin gömülmeden önce konduğu bölümündeki tabutundan alınarak değersiz bir çuvalın içinde, bir elarabasına konmuş, kentin eğri büğrü sokak aralarından 1 numaralı hastahaneye götürülüp, ölülerin saklandığı bodruma bırakılmıştı. Bu sırada onun yakınlarının da düpedüz aldatıldığı anlaşıldı. Çünkü onun üstüne giydirilen değerli ipek gömlek arkadan sımsıkı bağlanmış, büyük bir korseden başka bir şey değildi. Borya «Aaa bu yaptıkları hırsızlık, dolandırıcılıktır!» diye ileri geri söylendi. «Böylece bir gömlekten iki gömlek çıkardılar. Zavallılar gelip tabutun içinde ölüleri şöyle döndürseler arkasının çıplak olduğunu görürlerdi.»

Glavira'nın verdiği her kapıyı açan anahtarla kolayca 1. hastahanenin bodrumuna girdiler. Kolzov'un ayağındaki kimlik belgesini çıkararak yaşlı Sifkov'un ayakbaşparmağına bağladılar. Sonra Sifkov'un çıplak gövdesi üzerine bir çarşaf çekerek değerli gömleğini Kolzov'a giydirdiler. Bu işi bitirir bitirmez Bodmar ve Borya, Kolzov'u hastahanenin bahçe duvarı dibinde tabutları taşıyan arabaların durduğu yerdeki düz bir elarabasının yanına götürdüler. Borya orada, Kolzov'u bir çuvala soktu, üzerine bir kaç tuğla koydu, sonra da yapı işlerinde kullanılan aletleri taşıyormuş gibi yaptı sonra ellerini uğuşturdu .

Ortalıkta çıt çıkmıyordu. Geniş pencerelerin arkasında cılız ışıklar yanıyor, yer yer küçük ışımılar görülüyordu Kim bilir belki de ışıkların yandığı yerde, ağır bir hasta, yada nöbetçi bir hemşire sabahı bekliyordu. Yalnız, hemen ameliyat edilmesi, tedavisi gereken hastalar için ayrılan bölümün bütün ışıkları yanıyordu... burada Volgograd gibi kocaman bir kente her saat olan kazalarda yaralananlara, önemli ve acele sağlık işlerine bakan bir bölüm vardı.

Borya:

«— Mezarcılık geleceği güven altına alınmış biricik görevdir», dedi ve arabanın okuna asılarak çekmeye başladı. Nyuşa, arabanın, yanında gidiyor, ikide bir içine babasının konulduğu çuvala bakıyordu: «Yemek, içmek, giyim kuşam, çocuklar doğuyor, ölüyor... işte bir insanın yaşarken düşünemediği şeyler bunlar. Haydi Saşa, dayan biraz daha -hayy Allah kahretsin- bu, Sifkov'dan daha ağırmış be. Böyle daha iyi... dikkat, köşeye hızla gitmeyelim. Kaldırımın üstüne yuvarlanırsın, budala?»

Mezarlığa gelinceye kadar iki sat geçti. Orada, Kolzov'un ölüsünü yaşlı Sifkov'un tabutuna koyarak çiçeklerle örttüler, süslediler. Nyuşa, tabutun kapağı örtülmeden önce, son bir defa daha babasının yüzünü okşadı. Borya, «kıyıya değil, tam ortaya konacak, yoksa kapak yüzünün üstü-

ne düşer», dedi. Sonra kapağı vidaladılar. Borya yorgun argın, katafalkın üstüne oturarak alnındaki boncuk boncuk terleri sildi.

Aynı araba ile tabutu mezarlığın yeni bölümündeki biricik kayınağacının altına götürerek sessiz, acele acele, inleye inleye, mezara indirdiler. Öyle terlemişlerdiki elbiseleri derilerine yapışmıştı.

Ağır tabut mezara indirildiği zaman, gün inceden inceden ışımaya başlıyordu. Bodmar'la Borya için bir güçlük daha vardı. İki erkek ağır tabutu mezara halatla indirdiler. İşte bu sırada bir aksilik oldu, Borya dengesini kaybederek mezarın içine düştü.. mezarda da ayağı kayınca tabutun üstüne yuvarlandı. Bir süre hiç kımıldayamadı, Bodmar birden adamın ense kemiği kırılmış sandı. Sonra yaşlı Borya kımıldamaya başladı, yorgun argın tırmana tırmana mezardan çıktı:

«— Ne yorucu işmiş babanı gömmek!» dedi ve küreği alıp tabutun üstüne ilk toprağı attı. «Kazak olmasaydı, ona böyle özel işlem yapılır mıydı ki.»

Onlar mezara küreklerle toprak atarken Nyuşa, Bodmar'ın yanında durup atılan toyrağı bastırıyordu. Gün doğup Volgograd'ı aydınlatıncaya, güneş steplerin arkasından göklere doğru yükselinceye kadar işlerini bitirdiler. Gömme işi sona erince Borya, «gidelim artık», dedi ve kaburgasına vurarak Bodmar'ı dürttü:

«— Nyuşa'yı yalnız bıraklım.»

Birkaç metre öteye giderek eski bir fıçının üstüne oturdular, birer papyrosa tüttürdüler. Nyuşa mezarın önünde durmuş, elleri açık dua ediyordu.

Borya, başını Nyuşa'ya doğru uzatarak:

«— Ne iyi bir kadın, dedi. Korkusuz, güçlü ve yorulmak bilmez bir insan. Ona iyi davranmalısın Saşa.»

Bodmar:

«— Çıldırasıya seviyorum onu» diye karşılık verdi.

«— Sevilmeye değer doğrusu. İnan olsun... Nyuşa'dan daha iyi bir kadın olamaz. Fakat bu işi nasıl sürdüreceksiniz böyle?»

«— Volgograd'ta kalacağız.»

Borya dilini şapırdatarak:

«— Haa bu iyi, dedi. En güvenilir iş pireler içinde pire olmaktır.»

Kuşluk sıralarında mezarlığa bir polis geldi. Söylendiğine göre ilk defa görülen, korkunç bir olay olmuş: gece bir ölü çalınmış. Yaşlı Sifkov'un yakınları saat ona doğru 8 numaralı tabutluğa geldikleri zaman bir de ne görsünler, katafalk bomboş, üzüntüden çılgına dönmüşler. Önce yanlışlıkla Sifkov toprağa verilmiş sanıldı... fakat Borya gelenlere, mezarlığın güney kesiminde bugün herhangi bir erkeğin gömülmediğini, kesinlikle bildirince iş değişti. Gömülenler iki kadındı. Burada bir ölünün yerine başkasını gömmek gibi bir yanılma, bir değiştirme olamazdı. Çünkü Borya tabutun kapağını kendi eliyle vidalamıştı. Ölü bile olsalar bir kadınla bir erkeği ayırd edebilecek durumdaydı.

Mezarlık işleri yöneticileriyle polis apışıp kaldılar. Çünkü ortada ne iz, ne de bir belirti vardı.

Özel olarak bu gömülme töreninde bulunmak için Kazandan kalkıp Volgograd'a gelen iri ve dazlak kafalı Şuşkanov:

«— Tabut uçtu demek! dedi. Tabuta yüzseksen ruble ödenmişti. Oldukça süslü, işlemeli bir tabuttu. Demekki zavallı yaşlı adamı orospu çocukları toza toprağa karıştırmışlar.»

Yaşlı Sifkov'un ölüsü hortlayıp da tabutla uçup gitmedi ya. Böyle bir şey düşünmek düpedüz saçmalamaktır... yoksa, kim bilir, profesör Ronkiçef'in yönetimi altında öğrenciler, ciğer damarlarını zorlayan bir thrombus yüzünden ölen yaşlı bir adamın yüreği üzerinde incelemeler yapmak için onu anatomi enstitüsüne götürmüşlerdir.

Bu çalınan ölü Sifkov üzerine çok sözler söylendi, dedi kodular oldu. Hem de mezarlıkta, polisin yanında, toplanan yakınları arasında. Sonunda bunun öç almak için yapıldığı konusunda birleşildi. Bütün gözler, Sifkov'un kimyacı olan en büyük oğlu ve mirasçısı Boris Nikolayeviç'in üzerine çevrildi. Onun çok kıskanç bir adam olduğu, yaşlı adamın ölümünden kısa bir süre önce bu işi tasarladığı üzerinde duruldu.

Dimitri Grigoryeviç Kolzov mezarında rahat yatabilmesini sağlamak amacıyla mezarlık işleri görevlilerine Borya Ferapontoviç seksen ruble rüşvet dağıttı...

Kolzov'un ölümü Peryekopsskaya köyüne bir telgrafla bildirildi. Telgrafın üstünde çekenin adı yoktu, fakat kimin çektiğini herkes biliyordu. Telgraf telefonla yazdırıldığı zaman posta görevlisi Piotr Nikoforoviç Bulganin oturduğu koltuğu devirdi, saçını başını yoldu. Telgraf Evtimia Vladimirovna'ya geliyordu; hele üstündeki adres yürekler acısıydı:

«Dul Kolzova'ya»

Bulganin, postahaneden çıkıp atına atladığı gibi, ilkin eyerci Luşkov'a gitti. Bulganin, kendini bir iskemlenin üstüne atıp telgrafı Luşkov'a uzattığı zaman, «hayır ola ne var böyle?» dedi.

«— Zavallı kadın, telgrafı okur okumaz bir kütük gibi yere yıkılacak. Çarpılır birden. Anlaşılır iş değil. Bizim Dimitri Grigoryeviç. Biz onu uğurlamaya gittiğimizde bunun böyle olacağını kim sezebilirdi?»

Luşkov telgrafı okudu:

«— Dimitri Grigoryeviç Kolzov öldürüldü. Şimdi sonsuz mutluluk içindedir.»

Bulganin:

«— Yaşlı bir kadın çığlığı basabileydim şimdi!» dedi.

«— Öldürüldü dedi, Luşkov. Bunu aklın alıyor mu Piotr Nikoforoviç? Bırak canım, Baba İfan'a git! Kilisenin

çanları çalsın. Herkes Don kıyısına toplansın! Bu hepimizi ilgilendiren bir ölümdür!»

Bulganin evden çıkar çıkmaz atına atladı ve bir şeytan gibi kilisenin yolunu tuttu. Baba İfan'da telgrafı çenesi, yüzü titreye titreye okudu, haç çıkardı, elindeki kâğıdı kutsal Vladimir'in tasvirine doğru uzatarak:

«— Ey yüce ermiş, bir bak şuna! dedi, Kırk yıl önce bir papazdım, fakat şimdi bir Kazak'ım artık. İzin ver bana, birazcık, hele şu olayı duyuruncaya kadar.»

Hemen kilisenin kulesine giderek çanları çalmaya başladı, çanlar çalıyor, inliyor, dünya göçüyormuş gibi çınlıyordu. Bu arada parti binasının alarm çanları da çalmaya başladı. Kolzov'un bulunmadığı zaman yerine bakan, bütün parti üyelerince seçilen kunduracı Kalinev elektrik düğmesine bastı, alarm birden bütün çevreye yayıldı. Korkunç bir gürültü çıkarıyor, Peryekopsskaya üzerinden steplerden aşarak çevreyi çınlatıyor, rüzgârlarla kırlara, tarlalara yayılıyor, yayılıyordu.

Çocuklu kadınlar, çocuklar, değneklerine dayanarak, birbirine tutunarak yürüyebilen yaşlılar, yalnız rüzgârda dalga dalga uçuşan ak sakalından tanınan ve beyaz Kazak üniforması giyen köy papazı Baba İfan, Don kıyısında, Granya'nın bağlanıp kurşuna dizildiği yerde toplandılar. Baba İfan, aşağı yukarı elli yıl önceden beri gizlediği Kazak elbisesini sandığından çıkarıp giymişti. Büyükbaba Babukin titreyen atının üstünde, eyere oturmuş, gözlerinden boncuk boncuk yaşlar akıyordu. Şimdi Don kıyısına gelenler arasında bugüne kadar Babukin'in ağladığını gören, hatırlayabilen kimse yoktu. Sövüp sayardı, elinden gelen buydu ancak, fakat kendinden geçmiş, aptallaşmış iyice, onun o değeri ölçülmez yaşı için ancak bunlar söylenebilirdi. Ağlamak onda ilk defa görülen büsbütün yeni bir şeydi... Babukin yumruklarını sıktı, göklere doğru kaldırarak kısık bir sesle:

«— Yıldırımlar düşmeli artık!» diye, gürledi.

Onun için, «artık iyice çıldırmış», dediler bir daha üstüne varmadılar. Fakat Kalinev ve Rebikov'un da durumları ilgi çekiciydi. Tabutçu Tuçarin yanına yaklaşan biri oldu mu atının üstünde eğilerek kovar gibi yapıyordu. Bütün çevreden koşup gelebilenler Don kıyısında toplandıktan sonra, Baba İfan, Volgoğrad'tan gelen telgrafı çıkardı. Evtimia toplananlar arasında yoktu... Kolzov gitti gideli evden çıkmıyor, ahırla samanlık, samanlıkla bahçe arasında dolaşıyor, gidip geliyor, sonra eve dönüyor, hayatının son kalıntısı olan siyah elbiselerini sırtından çıkarmıyordu.

Herkes görebilsin diye Baba İfan telgrafı havada salladı. Sonra bütün Kazak atlılarına saldırıya geçme emri verircesine doğruldu:

«— Ey halk, bir telgraf geldi. Okuyorum: Dimitri Grigoryeviç Kolzov öldürüldü. Şimdi sonsuz mutluluk içindedir.» Telgrafı aşağı doğru indirerek Peryekopsskaya halkına baktı. Hepsi başını öne eğmiş, paskalyada imiş gibi haç çıkarıyor, susuyordu. Yalnız sazlar arasından hışırdayan Don'un sesi, bir de eşinen atların nalsesleri duyuluyordu.

«— Kardeşimiz elimizden alındı, aramızdan ayrıldı.» İfan gürleyen bir sesle böyle dedi. «Biliyoruz, bir kahraman gibi öldü o. Görevimiz onun izinden yürümek, Dimitri Grigoryeviç'i ölümsüz kılmaktır. Anıtının taslağı hazırlanıncaya kadar, onun hatırasına burada Don kıyısında taştan bir duvar anıt öreceğiz. Haydi dostlar, tükürün ellerinize... Don nehrinin taşlarından ona bir piramid yapalım.»

Babil kulesinin yapımında olduğu gibi hızlı bir çalışma başladı. Kadınlar ırmağın içinde durmuş, suyun dibinden güzel taşları seçerek elden ele bir zincir dizisi gibi kıyıda çalışan erkeklere atıyorlardı. Erkekler ise kıyıda, Kolzov icin Don taşlarından bir anıt yapmaya koyulmuşlardı.

Babukin'le Tuçarin tartışmaya dalmış, sokak çocukları gibi birbirine tükürüyorlardı. Babukin, «bunun tepesi siv-

ri olmalı!» diyordu. «Tepesiz piramid olur mu?»

Tuçarin ise, «hayır anıtın üstü düz olsun!» diye diretiyor, bağırıyor boyuna. «Üzerine bir bayrak asarız! Gece gündüz dalgalanır durur. Paskalya günü, yortu günü, Dimitri'nin doğum ve ölüm yıldönümlerinde gelir önünde saygı duruşunda bulunuruz.»

Kendi aralarında bir anlaşmaya varamayınca bütün orada bulunanlara sormaya, balarıları gibi ayrı ayrı birbirleriyle konuşmaya, belli bir konuda birleşmek için çalışmaya koyuldular. Akşam, Peryekopsskaya halkı kuru ağaçlardan birer sırık yaparak uçlarına yağa batırılmış üstüpü, paçavra bağladılar. Don kıyısında uzun bir sıra olduktan sonra tutuşturdukları meş'alelerle sessiz bir matem alayı düzenlediler. Don kıyısından Kolzov'un evine doğru cadde boyunca yürüyüşe geçtiler.

Evtimia onları bekledi. Kapının önünde bir hasır koltuğa oturmuş, yüzünde dulların giydiği siyah örtü, elleri önünde bağlanmış duruyordu. Büyükanne Kliçuka onu avutmaya çalışmış, Dimitri Grigoryeviç'in bir daha gelmeyeceğini ona söylemişti. Evtimia, onun dönmiyeceğini sezmişti bile. Kliçuka yakınmalı bir sesle:

«— Kim bilir Volgograd'ta onu ne yaptılar, dedi. Ama hepsi bir. O yaşamıyor artık. Evtimia Vladimirovna, zavallı kadın.»

Üzüntüden kaskatı kesilen Evtimia'nın yanaklarını öptü. Sonra «güzel köşe» de oturarak bütün iyi komşuların, candan dostların yaptıkları gibi sesli sesli ağlamaya, yakınmaya balşadı. Bu eskiden kalma bir gelenekti.

Bugün, bütün uzakta bulunan komşu kadınlar eve gelerek Don kıyısında Kolzov'un hatırasına bir piramid dikildiğini söylediler. Kadınlar düzenli bir otobüs seferi yapar gibi Evtimia'ya başsağlığı dilemeye geliyorlardı. Evtimia'yı en çok üzen olaylardan biri de kadınların, «şu çarpık gözlü şeytan Babukin ile Tuçarin birbirinin yüzüne tükürdüler»

demeleriydi. «Çekişme şundan çıkmıştı... biri anıtın tepesinin sivri olmasını, ötekiyse şu trampet çalınan yer gibi düz olmasını istiyordu. Bu yüzden iki kuduz köpek gibi birbirlerine saldırdılar, kafa kafaya vurdular.»

Fakat ölen Kolzov adına yapılan bu meş'aleli anma töreni bütün çekişmeleri yatıştırdı, hepsini unutturdu artık. Babukin ve Tuçarin atlarına binmiş yanyana gidiyorlardı. Ellerinde birer meş'ale vardı. Köy tarım birliğinde çalışma sona erince Sadovyev'in birliği de bir kamyonla Peryekopsskaya'ya geldi. Onlar da ellerindeki meş'alelerle sessizce yürüyüşe katıldılar. Don kıyısından Kolzov'un evine kadar, halk, bir ışık denizi gibi akıyordu. Ufak tefek, kanbur, bir un çuvalına benzeyen ilâhicibaşı Luka Nikolayeviç Muşkar kilisede çanları çalıyor, çevreyi çınlatıyordu. Bütün çirkinliğine karşılık pırıl pırıl bir sesi vardı, bu sesi bir Tanrı vergisi saydığından dolayı, her zaman, Tanrıyı över dururdu. Evet çanlar çalıyor, atlar eşiniyor, kişniyor, kadınlar ve çocuklar için için ağlıyor, meş'alelerden çıkan alevler ortalığı aydınlatıyordu. Yalnız Kazakların büyükannesi, şu yanında top atılsa bile duymayacak kadar sağır olan, Bleniçev kapıyı çaldığı zaman içerden «gelin» denmesine karşılık kapıda duruyor... işte bu Bleniçeva torununu peşine takmış büyük bir gürültü koparıyor, anlaşılmaz sesler çıkarıyor, bir şeyler söyleyip duruyordu.

Evtimia, evin önünde bir kraliçe gibi oturuyordu. Solgun, kırışmış, bu olay yüzünden daha da yıpranmış yüzünü kalabalığın geldiği yana çevirmiş, gözkırpmadan bakıyordu. Kalinev yanına yaklaşarak yanaklarından öpüp, boğuk bir sesle, «anacığım, onsuz bu dünya daha da zavallı oldu» dediği zaman, «Dimitri Grigoryeviç'in bu kadar sevildiğini bilmiyordum», diye karşılık verdi.

«— Tohumluk ekini herkese hakkıyla dağıttığı için, ona paslanmış, eski bir demir dediğinizi insan hatırlasa bi-

le, gene onu çok seviyormuşsunuz demek.» Evtimia sözlerine bunları da ekledi.

Bu, gerçek bir tören akşamıydı. «2. Şubat» tarım birliği korosu üç acıklı Kazak türküsü çaldı, sonra Baba İfan'ın kulaklarını tıkayarak dinlemek istemediği ikinci enternasyonal söylendi. Bunun ardından mağaza yöneticisi Rebikov oldukça anlamlı bir konuşma yaptı. Ne kadar korkak, kadınlar arasında delibaş bir horoz olarak bilinse de... insanın ancak Gorki'de bulabileceği nitelikte sözler söyledi, bir aktör gibi konuştu. Eski Kazak üniformasını giymiş, atın üstünde Tanrı ve İsa sevgisini anlattı. Oynak atına vurulmuş eyerin üstünde uzun ak sakalı ile bu yaşlı adamın çok hoş bir görünüşü vardı.

Matem töreni bir saat sürdü, herşey bahçede bırakıldıktan sonra Kolzov'un evine gidildi. Orada büyük bir ateş yaktılar, koyun eti, sığır eti getirildi. Kasap Kotzobyev bir öküzün dörtte birini getirdi. Evtimia kilerden hıyar ve mantar turşusu dolu büyük şişeleri aldı. Şekerli çilek, kabak ve lâhana konserveleri getirdi. Yemekler, içkiler hazırlandı. Gece yarılarına kadar gelenlerin hepsi Kolzov'un evinde kaldı. Gelenlerin kimi bahçenin köşesine işedi, kimi samanlıkta otların içinde sevişti. Mandrada görevli beş çift, genç tarım birliği işçileri ve güçlü köylü kadınları samanlıkta, otların arasında sevişirken onları denetlemeye gelen Babukin'i dışarı attılar.

Yaşlı Babukin, «tavşanlar gibi çiftleşiyorlar bee!» diye sesi çıktığı kadar bağırarak geniş ağızlı kılıcını çekti. «Ne kırıştırıyorsunuz, yatıp uyuyun artık. Boklar, burada bir matem töreni yapılıyor, burası ölü evidir!»

Fakat ne çıkar? Önce yaşlı Babukin gençleri dışarı attı, fakat onlar küçük kapıdan usulca otların arasına girdiler. Don Kazaklarında bu eskiden beri süregelen bir yaşama sevincidir, haklı olarak şöyle denir: biri öldüğü zaman geri kalanların soyu sürdürmesi gerekir. Ölümden kurtu-

luş yok, ölenin yerine yenisi gelmeli dostlar.

Sabah steplerin üzerine sisli, ıslak, beyaz, dalgalanan bir örtü gibi yayıldığında arkasından masmavi bir göğün, pırıl pırıl bir güneşin görüneceği gün demektir. O zaman güzelim otlardan, yosunlardan tatlı kokular yayılır, devedikenlerinin balı damlar. İşte böyle bir günün sabahında Kolzov'un evinin çevresi horlayan, uyuyan insanlarla doluydu. Yalnız kasap Kotzobyev ile kunduracı Kalinev kiraz ağacının altında bir banka oturmuş üzüntülü gözlerle bu sisli toprağa bakıyorlardı.

Kalinev:

«— Volgograd'a birkaç kişi göndermek gerek dedi. Dimitri Grigoryeviç'i alıp evine getirmeli. Öldüğüne göre ölüsünü verirler hiç olmazsa. Bunun KGB tarafından açıklanması gerek. Bunu sabahleyin köy birliğinde konuşalım. Beş arkadaşı Volgograd'a yollarız. Her şey öyle yüzüstü bırakılmaz. Biz bu konuda bir sonuca varamazsak durumu partinin bölge komitesine bildiririz. Kolzov eski bir arkadaştı... ona, daha önce verilen değere göre saygı duyarak, iyi bir gömme töreni düzenlemeliyiz.»

Kotzobyev, «bu iyi bir düşünce», dedi, insandan bir deve benziyordu. Elini kalçasına götürdü. Çekiçle bir öküzün kafatasına vurur gibi ses çıktı: Gidecek adamların başında ben bulunacağım. Gerçi benim herhangi bir bürodan çıkmam biraz güç olacak ama neyse. Ah bu zayıf, çelimsiz dostlar! Üflesem kül gibi pencereden uçacaklar.»

*
* *

Her zaman ve her yerde domuzlar vardır. Bunlar insanın keseceği zaman yemle kandırıp yakaladığı homurdanan hayvancıklar değil, domuz denilerek hayvancıkları da küçük düşüren insanlardır. Bunlar boktan heriflerdir, sidikli oğlaklardır, bunlar şeytanın kıçbacaklarıdır... dostlar, bu

sözler sizin için değildi. Bu paçavra herifleri gizli gizli her yere girer çıkar, her şeye burnunu sokar, herkese kötülük eder,, ne duysa söyler, isanları birbirine düşürür, her yerde ve herkesi tedirgin eder, her yana zehirini kusar, kendileri gübre gibi kokuştukları için bütün dünyanın da bir gübre yığını olmasını isterler·

İşte Peryekopsskaya'da, yada köy tarım birliğinde, böyle korkunç bir şey oldu. Çünkü her zaman olduğu gibi binbaşı Tumov, Don kıyısında ölen Kolzov için bir anıt dikildiğini, dul Evtimia'nın evi önünde büyük bir matem töreni düzenlendiğini Volgograd'ta ancak bir gün sonra duymuştu.

Oysa durum bambaşka bir yönde gelişti. Gerçi her yerde bu törenle ilgili birçok konuşmalar oldu, bunları kamyon şoförleri birer haber olarak Volgograda ulaştırdılar... Fakat ağızdan ağıza dolaşan bu söylentiler, böyle kılı kırk yararcasına, bütün incelikleriyle, en yetkili makama ulaşamazdı.

Kalinev, Peryekopsskaya partievinde toplanan üyelere:

«— İnsanın en iyi dostu gözünün önünde olmalı dedi.» Sonra içlerinden birine bakarak güldü: «İşte bütün bokluk burada. Bu olayı kim gördü? Bu olay bir defa oldu bitti... Tumov bugün buraya, yanımıza gelecek. Volgograd'a adam gönderme işini geciktirebiliriz artık... dileğimizi ona söyleriz.»

Yaşlı Babukin:

«— Senin kafanı ikiye bölerim! diye bağırdı. Ona bir kaatile yapılması gerekeni yapmalıyız, öyle davranmalıyız! Granya'yı ona nehirle gönderdiğimiz gibi! Kardeşler, benim oğlum Dimitri'yi o öldürdü!»

Kotzobyev de parmaklarını çatırdatarak «haklıdır», dedi. Parmaklarını öyle çıtırdattıki sesini duyan kemikleri kırılıp birbirinden ayrılmış sanırdı. Herkes korkuya kapılarak ona baktı: «Yaşadığımız sürece hep böyle süklüm püklüm

mü duracağız? Her subay aklına geleni bize yapabilir mi? Koyun muyuz, hee? Başımızı, derisini yüzsünler diye onlara uzatmak için mi doğduk? Kolzov'u alıp götürmek, öldürmek hakkını nereden aldı o? Bir kentte yaşıyoruz, yasaları var, burada herkesin canı istediği gibi başkalarını öldürme hakkı var mı? Biz, Kazak olduğumuzu Tumov'a göstermeliyiz!»

«— Arkadaşlar, Allah aşkına, biz devrim istemiyoruz!» Kalinev yerinden sıçrayarak kollarını havada kılıç gibi salladı: «Bütün köyümüzü yakar, bizi Sibiryaya sürerler!»

«— Ya öyle mi?» Kotzobyev böyle gürledi: «Sibiryada insanlar ağaçlara tırmanan maymunlar gibi mi yaşıyorlar? İnsan her yerde yaşayabilir... şerefimi koruduktan sonra bana yalnız soluk almak da yeter. Evet dostlar, harekete geçelim! Bu Tumov'u şeytana gönderelim. Şöyle bir yüreklenelim, bu bey karnımıza vurunca kıçına tekmeyi indirelim!»

Yaşlı Babukin, «yaşşşaaaa!» diye bağırarak odanın içinde oynamaya başladı: «Haaa şöyle, uyanın artık! Bu şımdiki nesil bebek gibi her zaman kundakta uyuyacak sanırım!»

Kalinev, bu gürültü patırdı arasında:

«— Aklınızı başına toplayın! diye, bağırdı. Arkadaşlar, biraz başınızı kaldırın! Devrim yapmak kenefte bokunu yığmaya benzemez! Bunun için önceden hazırlanmak gerek! Akıllı olun, kardeşlerim! Bir daha düşünün! Hepimiz birleşsek bile yediyüz kişiyiz. Fakat çevremizde yüz milyon insan yaşıyor. Bir haritaya bakın önce! Peryekopsskaya sinek pisliğinden daha küçüktür haritada. Buna karşılık devrim yapmak istiyorsunuz!» (*)

Babukin, dişlerini gıcırdatarak:

«— Böyle çocukça düşünen bir kimse bağımsızlık ka-

(*) **Yazar, «revolution» sözüyle Kazaklar'ın, devlete karşı ayaklanmak; bağımsız olmak istediklerini söylemek istiyor.**

zanamaz! dedi. Lenin ortaya çıktığı zaman ancak bir vagon vardı. İnsan öylesine yürekli olmalı.»

«— Lenin yok artık.» Kalinev masaya vurdu. Yüzü kıpkırmızı olmuş, kan beynine fırlamıştı. O dostlarını tanıyordu... onlar kayın şarabı gibi kaynıyor, köpürüyor, sonra ötede beride yatıyor, ödleri kopuyordu. En iyisi ölçülü davranmalı, subabı elden bırakmamalı, yoksa kazan patlardı: «Biz nasıl davranacağımızı pek bilmiyoruz. Yumuşak insanlar, her zaman karşılık görürler. Binbaşı Tumov da bir insandır.»

Babukin, «insan idi!» diye, bağırdı. Devrim düşüncesi, onun gözünde, delinmiş bir balon gibi tekrar sönüverdi:

«— Hiç kimse gözüne alamıyorsa ben tek başıma giderim! Ben, Kolzov'un ölüsünü buraya getiririm, arkadaşlar! Dimitri Grigoryeviç'in hatırasına andolsun bunu yapacağım.»

Sonra Kalinev'in önünde durdu, sağ elini kaldırarak güldü.

Bundan sonra, Babukin'in bir daha böyle sözler söylemediğini, gerçekten Tumov'un yakasına yapışıp yapışmadığını, bu yüzden içeri atılıp atılmadığını kimse bilmiyordu. Bu yaşlı adam öfkesinden kuduruyor, sağa sola tükürüyor, sövüp sayıyordu. Yabanarısı sokmuş bir eşek gibi büsbütün azgınlaşmıştı... sonunda onu Kliçuk'un yanına götürdüler, orada mutfağın yanında kafesli bir pencerenin önünde otururdu. Artık daha odanın kapısına dayanıp dışarı çıkmak istemedi. Oturduğu yerde masa ve sandalyeleri birbirinin üstüne atmakla oyalandı. Birkaç defa masaları, sandalyeleri parçalamak, duvarın dibine odun koyup yakmayı denedi.

Kliçuk ailesi dışarda, kapının önünde şaşkın şaşkın ona bakar dururdu. Onun bir şey yapacak gücü olduğuna kimse inanmıyordu artık.

Öğleden sonra binbaşı Tumov Peryekopsskaya'ya gel-

di. Bir helikopterle, saatlerden beri Volgograd'a gitmek için partinin önündeki alanda bekleyen Kazakların bulunduğu yere indi. Güzel, güneşli bir gündü. Masa kurulmuş, çevresine konan iskemlelere oturulmuş, içki içiliyor, kadınların getirdikleri sucuk, sıcak sebze yemekleri, domuzyağı yeniliyordu. Pervanenin tesirinden doğan hava basıncı masanın üstündeki, bardakları, tabakları şangırdattı, masada oturan bütün Kazaklar uçmasın diye şapkalarını tuttular.

Tumov, tek başına helikopterden inerek partiye gitti. Üniformasını giymiş, belinde bir de tabanca vardı.

Tuçarin, «yürekli adam», dedi ve helikopterin pervaneleri durup hava basıncı kalkınca testiden bir yudum içki aldı. «Saygılı adamdır Tumov, bakın tek başına geldi». Tuçarin bunları söyledikten sonra yangözle helikopterin pilotuna baktı. Bir de ne görsün pilot yerinin yanındaki küçük pencereden ateşe hazır, korkunç bir makineli tüfek onlara doğru çevrilmişti: «İçerde, partide Tumov'un kafasını kıracak olduktan sonra, makineli tüfeğin ona ne faydası olur? O, bizi büsbütün deli yerine koyuyor demek.»

Kalinev ve Kotzobyev, binbaşı Tumov'u Kolzov'un odasında karşıladılar. Yazı masasının ortasına, kapıdan giren hekesin görebileceği durumda, Kolzov'un büyük bir fotoğrafı konmuştu. Fotoğrafın çevresi tarla çiçeklerile süslenmişti. Bu davranış, Kolzov'a karşı duyulan çocukça, pırıl pırıl bir saygının belirtisiydi.

Binbaşı Tumov, fotoğrafa bakmadı bile. Kimseye selâm vermeden ayakta durdu ve sağ eliyle fotoğrafı göstererek:

«— Onun öldüğünü nereden biliyorsunuz?» dedi.

Kalinev, birden, Kotzobyev'e baktı. İşte şimdi yiğit olmalı dedi, içinden.

«— Volgograd'tan bir telgraf aldık.» Kalinev'in sesi heyecandan kısılmıştı. Gövdesinin bütün gözeneklerinden

ter boşaldığını seziyordu. Kendi kendine, Tumov'un arkasında Moskova'nın bütün gücü duruyor, dedi. Bu büyük gücün karşısında biz neyiz? Birer zavallıcık. Babukin için bir kahraman olmak kolaydır. O belki de yüz yıldır yaşıyor, artık yaşamadan bir umduğu, beklediği yok. Dört kadın aldı, hepsini de yolcu etti... artık daha ne istiyor? Fakat biz, biz en güzel yaşlarımıza gelmişiz. Böyle bir yaşta ölüm insana ağır gelir.

Tumov, «bu telgrafı kim çekti?» diye, sordu. Kolzov'un fotoğrafını alarak çevirdi, yüzü altagelmek üzere masaya koydu, ötekiler bunun ne anlama geldiğini anladılar. Bu iş bitti, demektir. Artık tartışmanın gereği yok. Kolzov defterden silinmiştir. Kotzobyev insanı korkutur gibi dişlerini gıcırdattı, Kalinev'in avuçları bile terlemişti.

«— Gönderenin adı yok» dedi, Kalinev.

«— Peki telgraf nerede?»

«— Burda.»

Tumov telgrafı okudu. «Öldürüldü» sözü onu ürpertti, bir kedi gibi sıçradı. Yüzü gözü kıpkırmızı oldu ve telgrafı yırttı:

«— Siz biliyorsunuz, bu telgrafı kim çekti?», dedi ve Kotzobyev'e dik dik baktı, Kotzobyev tekrar dişlerini gıcırdattı, sanki bir demir çiğniyordu.

«— Bunu, onun kızı Nyuşa çekmiş olabilir, öyle sanıyoruz.»

«— Öyleyse, o, Volgograd'tadır demek, öyle mi?»

«— Bu konuda başka bir şey söylenemez, sayın binbaşım.»

«— Alman da orda mı?»

«— Öyle olsa gerek. O Moskova'dan gelen arkadaşı ile gitmişti.» Kalinev, öyle inandırıcı bir şekilde konuştuki, Tumov'un aklı bu işe yattı, bu doğru olabilir artık.

Dön babam dön, dedi kendi kendine, öfkesinden kudurdu. Bu kısır döngüden bir türlü kurtulamıyorum, çıkmaza

girdim. Atlı karınca gibi dönüp duruyoruz boyuna. Peryekopsskaya — Volgograd — Peryekopsskaya... boyuna dön... Yelena Antonovna gerçekten yaşıyor mu? Yoksa Almanla bir yerde gizlendi mi? Böyle bir şey budalalık olur, çünkü nasıl yaşayabilirler? Fakat niçin Nyuşa onun ardından gitmiş? Bir sevdaya kapılarak kente gitmek olur mu? Don kıyısında yaşayan insanları tanıyan bir kimse buna inanır mı?

Bütün bunlar, bir ırmağın üzerindeki sis gibidir.

Tumov, «siz Kolzov'un öldürüldüğüne inanıyor musunuz?» diye, sordu.

Kotzobyev, birkaç defa başını eğdi.

«— Niçin inanmayalım?»

«— Yanlış bir haber olabilir.»

«— Telgraf Nyuşa'dan geliyorsa olamaz.»

«— Peki ya gerçekten yaşıyorsa?»

Kalinev ve Kotzobyev korka korka birbirine baktılar. Evet böyle bir durumun da olabileceği hiç düşünülmemişti. Evet bu konuda Baba İfan bile bir şey düşünmedi. Don kıyısında Kolzov adına dikilen piramid neredeyse bitecekti, fener alayı düzenlendi, ölü adına yemekler yendi... ne utandırıcı bir olay olur, Dimitri Grigoryeviç gerçekten yaşıyorsa, Volgograd'ta bir yerde oturuyorsa. En aşağı yüz yıl Peryekopsskaya'yı alaya alırlar. Bunda suç kimde? Elbette Babukin'de. Onu ömrü boyunca içeri atmalı. Onun kireçlenmiş beyni insanlık için bir yıkımdır artık.

«— Bir şeref sözü verin, sayın binbaşım». Kotzobyev yavaşça böyle söyledi: «Kolzov yaşıyor mu, yaşamıyor mu? Herkesin bu konu ile ilgilendiğini sonradan anlayacaksınız.»

Tumov sert bir sesle, «öldü», dedi.

Kalinev elinde olmadan:

«— Allaha şükür! dedi. Artık her şey düzelir bundan sonra.» Sonra esas duruşa geçer gibi doğruldu ve «sayın binbaşım, Peryekopsskaya köy yönetim kurulu, arkadaşımız Kolzov'un cenazesini istiyor. Onun kendi toprağında, köyünde gömülmesi gerek.»

Tumov, elini tabancasının üzerine koyarak, «o, daha önce gömüldü.» dedi. Demek Kolzov, onun için anatomi enstitüsüne gönderilecekti... oysa onun yerine Sifkov gitti. Bu bir sır olarak kalacaktı:

«— Volgograd vatan toprağı değil mi, bunda bir kuşkunuz mu var?»

«— Hayır». Kalinev, masanın altından ayağını uzatarak biraz sert davranan Kotzobyev'in ayağını dürttü.» Biz, dostumuz Dimitri Grigoryeviç'in burada gömülmesini istemiştik. Stepte, Don kıyısında... kendi toprağında. Onun mezarı üstünde atlar dörtnal koşmalı.»

«— O gömüldü, yeter artık.» Tumov, pencereye giderek dışarı baktı. Partinin önünde alanda insanlar toplanmıştı. Helikopterin çevresini pilotlarla konuşmak isteyen gençler kuşatmıştı: «Moskova onun bir şehid olduğu inancında değildir. O, halka karşı bir adamdı. Buna karşılık siz ona bir anıt diktirdiniz.»

Kotzobyev, açıkça, «evet», dedi.

«— O yıkılacak.»

«— Hayır.»

Tumov olduğu yerde döndü. Yüzü katılaşmış, gözleri kıvılcımlaşmıştı.

«— Ben emrediyorum, yıkılacak!», diye keskin bir sesle bağırdı.

«— Hangi yetkiyle?» Kalinev bir kahraman olmayı göze almıştı. Emretmek, bir Kazak'a emretmek... bunu yapmak üniformadan daha büyük bir güce düşer: «Öyle emir-

leri yerine getirecek adam bulmalısınız. Burada verilen emir yerine getirilmez, incelenir, tartışılır.»

Tumov vargücüyle bağırdı:

«— Siz benim verdiğim emri tartışmak, incelemek mi istiyorsunuz?» Tumov, masanın üstüne doğru eğildi, Kolzov'un resmini aldığı gibi duvara fırlattı: «Yetki hee? Ben buradayım, Tumov neredeyse yetki oradadır! Anladınız mı?»

«— Hayır.»

«— Peki sizi şimdi alıp götürecekler!»

«— Nerden? Zorla mı? Biz köyde yaşayan hür işçiler ve köylüleriz. Yoksa siz isyan etmemizi mi istiyorsunuz? Siz onu yapacak durumdasınız, sayın binbaşı! Yarın belki Peryekopsskaya yanar, fakat öbürgün de Rostov'dan Voroneş'e kadar bütün Don kıyıları yanar. Alevler Moskova'ya varır, bu alev kokularının içinde binbaşı Tumov da boğulur. Kimseden korkumuz yok bizim... Şimdiye kadar hiç korkudan titreyen bir Kazak gördünüz mü?»

Tumov sustu. Öfkesinden kudurmuş, titriyordu, fakat aklını başına topladı, sesini çıkarmamaya çalıştı. Kolzov'un yere fırlattığı resmini yerden alarak, resimli yüzü dışa gelmek üzere gömleğinin içine koyan Kotzobyev'e bakakaldı. Kotzobyev, yerden aldığı resmi büyük bir madalya gibi boynuna astı. Bu Tumov'a karşı bir direniş demekti... nitekim o da bunu anladığı için hızla öte yana dönüverdi, partiden çıktı.

Daha sonra Tumov köyün içinden geçerek yavaş yavaş yarıya kadar yapılan anıtın yanına gitti, çevresini dolaştı, Don'a baktı ve tekrar partiye döndü.

Çitlerin yanında kadınlar, çocuklar, yaşlılar toplanmış Tumov'a dik dik bakıyor, tükürüyorlardı. Köpekler zincirleri zorluyor, havlıyordu. Bu arada köyün biricik delisi Var-

lam oynamaya başladı, bir ara Tumov'un karşısına dikilerek : «Bir domuz var kim kesecek? Bir domuz var kim kesecek?» diye durmaksızın bağırmaya koyuldu. Sonra ayakta, durduğu yerde pantalonunun düğmelerini çözerek Tumov'a karşı işedi.

Tumov, zavallı delinin yüzüne bir tokat indirdi, onu çite doğru itti ve yüzünü ekşiterek oradan uzaklaştı. Partinin önünde Kotzobyev, Kalinev ve öteki partililer toplanmıştı.

Tumov, yüksek sesle„ «anıt yıktırılacak», dedi.

Orada toplanan erkekler hep bir ağızdan, daha önce bu konuda eğitim ve öğrenim görmüş gibi «gene yaparız!» diye bağırdılar!»

«— Son sözüm budur, köyü askerlerle doldururum!»

Kalabalıktan biri:

«— Gelsin görelim, o delikanlılar! diye, bağırdı. Onlar Kazakların eline geçmenin ne olduğunu bilmiyorlar daha! Donlarına sıçarlar, donlarına! Yedek don getirsinler, arkadaş, yoksa günlerce donları bok kokar.»

Tumov, helikoptere bindi, kabinenin kapısını kapadı. Artık söyleyecek bir şey kalmamıştı. Pilota hemen kalkış işareti verdi. Pervaneler çalışınca halk kıyıya çekildi.

Ertesi gün buraya, Peryekopsskaya'ya bir bölük asker yerleştireyim de görsünler. Tumov böyle düşünüyordu, bütün azgınlığı üstündeydi. Bu bir kuvvet denemesidir... Bunu başaracağım. Onların kafalarını dere taşından da olsa gene koparacağım!

Helikopter havalanınca, Tumov, «şöyle çevrenin üstünde bir dönelim!» dedi. Üç defa Peryekopsskaya'nın üstünde dolaştılar, Tumov, yüksekten, gelecekte savaşacağı yere baktı, çevreyi inceledi.

Çoğu saman, pek azı tuğla örtülü kulübemsi evler...

Çitlerin arkasında bahçeler, ahırlar, samanlıklar. Kırlar, tarlalar. Küçük küçük ormanlara kadar uzayan geniş step-ler. At sürüleri. Partinin önündeki alanda toplanmış in-sanlar. Sazlı, kumlu kıyılarıyla alabildiğine uzayıp giden, yaygın Don. Yarısı yapılmış taştan piramid. Çifte ahşap kubbeli, iki bronz haçlı, pembe boyalı ışıl ışıl kilise. Kü-çük, sağlıklı, güzel bir dünya...

«Darmadağın edeceğim onları!», Tumov böyle söy-lendi kendi kendine, yavaştan. Yumruklarını sıktı: «Dar-madağın etmeliyim sizi, kamu düzeni için yapmam gerek bunu.»

YİRMİBEŞİNCİ BÖLÜM»

Timor Antonoviç Brutyev bir fotoğrafçıydı. Volgograd'ta bir dükkân açmış ve «Belediye Evlendirme Sarayı» fotoğrafçısı olarak çalışmaya başlamıştı. Kendisine «fotoğraf ustası» dendiği için övünür dururdu. Daha çok bebeklerin, köpeklerin, sakallı büyükbabaların, âşık kızların, satıcı kadınların, dansözlerin, parti görevlilerinin, bir defa da bir kanarya sergisinde birincilik kazanan kanaryanın fotoğrafını çekmişti. Ancak onun, gerçek işi, yeni evlilerin fotoğrafını çekmekti. Evlenen çiftler, evlendirme sarayında fotoğraf çektirmek için «evet» dedikleri zaman hemen bir görevli onlara bir fotoğraf örneği gösterir, sonra caddedeki fotoğrafçıya götürürdü.

Bu sevimli bir işti, çünkü yeni evlenen erkekler birer hatıra resmi çektirmek için can atarlar... Sonra sevi-

nirler, hep bu fotoğraflara bakar, yaşlılık dönemlerini anmak bile istemezler. Brutyev'in kapısı bir açılır, bir kapanır... Yeni evli bir çift gelir, arkasından başka bir çift... Herkes mutlu, sevinçli, her zaman gülümseyen yüzler, böbürlenen babalar, yüzleri sevinçten ışıyan anneler, sevilen sayılan yakınlar, tanıdıklar, her yerde pırıl pırıl bir güneş aydınlığı.

Böyle bir fotoğrafçılık güzel bir iş doğrusu.

Saat onyediye doğru iş biraz yavaşlar... Sonra evlenme salonu kapanır, görevli evine gider, Brutyev dinlenir, biraz kendine gelir, bir fincan çay içer. Geceleri karanlık odada yoğun bir çalışma başlar, filimler banyo yapılır, büyültülür, yıkanır, rötuşlanır. Rötuş yapmak onun için büyük sanat sayılırdı: Evet kırışmış, buruşmuş bir anneyi çiçek çiçek açan bir kadın durumuna getirmek, onun her zaman övülmesine yol açardı.

Bugün, atölyeye gözler kamaştıran bir güzel kadın geldi. Brutyev, kadının geldiği anı anlamak, unutmamak için saate baktı. Saat onsekize geliyordu. Uzun sarı saçlı, uzun bacaklı, iri mavi gözlü, dolgun gövdeli olan ve kim olduğu bilinmeyen bu kadının güzelliğini görmek, tanımak için, Brutyev'in bir fotoğrafçı olarak içi geçti, damakları kuruyuverdi.

«Kadın, «bir fotoğraf çektirmek istiyorum, şöyle büyük boy» dedi. Eliyle fotoğrafın ne büyüklükte olması gerektiğini anlatmaya çalışınca, Brutyev, 18x24 eb'adında bir resim istediğini hemen anladı.

Brutyev ellerini oğuşturarak:

«— Bir potre dedi. Fakat bir usta işi olmalı. Onu herkese göstereceğim.» Brutyev sağ elini bir lâmbanın üstüne koydu, gözlerini kıstı, kirpiklerinin arasından bakmaya başladı: «Yalnız başı, boynu değil, ışıyan saçlarla büyük bir baş fotoğrafı. Saçlarını bir güney rüzgârı dalgalandırıyormuş gibi çekeceğim... Hafif açık dudaklar, ya-

rım profil. Bayan... Görenler, resminize bakmak için kuyruğa girecekler. Lütfen beyaz duvarın önündeki koltuğa oturunuz... Önce ışığı düzenleyeyim.»

Nyuşa, «teşekkür ederim», dedi ve atölyenin ortasında lâmbaların, kamera, kordon ve reflektörlerin arasında durdu:

«— Başım çıkmayacak... Yalnız bütün gövdemin resmini çekin. Başsız bir gövde olsun.»

Brutyev yüzünü sildi. Hızlı hızlı soludu, hafif bir astımı vardı. «Başsız mı?» diye tekrarladı.

«— Siz bilirsiniz, bayan. Yalnız gövdenin resmi çekilecek.»

Brutyev öyle kolay kolay tedirgin olan insanlardan değildi. Fotoğrafçı olması yüzünden birçok şeylere alışmıştı. Biri gelir sakalının güzel çıkmasını, ilgi çekmesini ister, biri gelir saçlarının düzeltilmesini söyler. Bunlar arasında en kötüsü, en güç olanı bir köylü kadınla ilgiliydi. Bir gün, bir köylü kadını fotoğraf çektirmeye geldiğinde çok büyük memelerinin görülmemesini istedi. Bu çok güç işi bile Brutyev başarmayı bildi ve yaptığı rötüşlarla büyük ün kazandı. Fakat ilk defa başsız fotoğraf çektirmek isteyen bir insanla karşılaşıyordu, bunu başarınca bütün fotoğrafçılara karşı her zaman övünecekti. Bir süre konuştular, bu konuşma Nyuşa'nın başının değil de gövdesinin önemli olduğunu, onun için başsız bir fotoğraf çektirmek istediğini anlatıncaya, Brutyev'i yola getirinceye kadar sürdü.

Brutyev, üzüntülü bir durumda:

«— Peki siz bilirsiniz, bayan dedi. Yalnız bunu bir reklâm olarak kullanmayalım.»

Nyuşa, «elbette», dedi ve bir iskemle çekerek soyunmaya başladı. Brutyev'in gözleri dışarı fırladı, duvara yaşlanarak projörtor'ün ayağını sımsıkı tuttu. Sonra:

«— Bu ne böyle? diye kekeledi. Bayan, durun! Burası her zaman sıcaktır. Projöktörler......... çalışırken hep

sıcak olur.»

«— Çıplak bir fotoğrafımı çekeceksiniz» dedi. Nyuşa. Sonra büsbütün soyundu, sütyenin iliklerini çözdü. Brutyev titremeye başladı.

«— Çıplak mı? Ben namuslu bir fotoğrafçıyım, bayan! Size şu kadarını söyliyeyim ki böyle sevişme duygularını gıdıklayacak şekilde resimler çekmek yasaktır.»

«— Hayır, sevişme duygularını körükleyecek bir fotoğraf değil...... Çıplak bir resim çektirmekten başka bir şey istemiyorum. Çıplak insana bakmak günah mıdır?»

Brutyev yutkundu, «elbette hayır» dedi. Boynunda guatr vardı. Bu sırada Nyuşa çırıl çıplak onun önünde durdu, sonra hiç çekinmeden beyaz perdenin yanına giderek ayakta dikildi, fotoğrafçıya işaret etti.

«— Başlayın, bayım.»

Brutyev, «düşünüyorum ki ben de erkek miyim?» diye kekeledi.

«— Siz bir fotoğrafçısınız...»

«— Offf Allahım.» Brutyev kameranın arkasına geçti, çıplak, süt gibi beyaz gövdesine baktı. Dişlerini sıkıyor, ıslık çalar gibi soluyordu. Sonra dili dolanırcasına, «hepsi bu kadar mı?» diye, sordu.

«— Evet bu kadar.»

«— Rötüşsuz mu?»

«— Evet, şöyle olduğu gibi.»

«— Başsız mı?»

«— Evet.»

Brutyev on dakika sonra çölde susuzluktan yanan bir gezgin gibi tutuşan dudaklarını ısırdı. Sonra makineyi ayarladı. cam plâkayı resmi çekmeye yarayan çerçevenin içine sürdü, deklaşörü tuttu. Parmakları bir sıtma nöbetine tutulmuş gibi titriyordu. Sonra düğmeye bastı, «klak» diye bir ses çıktı. Artık, Brutyev'in parmaklarını titreten, yüreğini oynatan, insanı baştan çıkarıcı güzel fotoğraf ma-

kinenin içindeydi. Kendinden geçmiş bir durumda sehpaya oturarak Nyuşa'nın çabuk çabuk giyinmesine bakıyordu.

Nyuşa, yavaşça «fotoğrafı ne zaman alabilirim?», dedi ve Brutyev'in masasının üstüne üç ruble bıraktı. Bir fotoğraf için bu para çoktu, fakat fotoğrafçının böyle bitkinliği karşısında ödenmesi gerekirdi.

«— Yarın bayan.»

«— Negatifi de alacağım elbette.»

«— Evet.»

«— Fotoğraf başsız olacak değil mi?»

«— Evet başı olmayacak. Yalnız boyundan aşağısı...» Brutyev hızlı hızlı soludu: «Onu istediğiniz gibi yapacağım, inanın bana.»

Nyuşa'yı kapıya kadar uğurladı, geniş, uzun adımlarla caddede yürüyüşüne baktı, soyunuşunu, giyinişini, fotoğraf makinesinin karşısında duruşunu gözlerinin önüne getirdi. Beyaz, alev alev yakan bir gövde, insan etiyle yazılmış bir şiir, insan biçimine girmiş bir övgü.

Brutyev, derin bir iç çekti. Sonra, hemen, karanlık odaya koştu, fotoğrafı banyo etti, yıkadı, kuruttu ve bir kıskaçla keten beze tutturdu. Sonra karşısında oturarak resme baktı. Bir şaheserdi. Öyleki, Nyuşa'nın sol kalçasındaki ben bile iyice görünüyordu.

Timor Antonoviç Brutyev gece yarısına kadar, içi ürpere ürpere, yüreği kaynaya kaynaya bu fotoğrafa baktı. Sonra, sevişme duygularıyla öylesine dolup taştıki daha yerinde duramadı, ceketini giydiği gibi, bir defa köpeğinin resmini çektiği, tanıdığı bir orospunun evine gitti.

Ertesi gün, Nyuşa fotorafı aldı. İki ruble daha ödeyerek, negatifi Brutyev'in gözü önünde yırttı, paramparça etti. Fotoğrafçıya şöyle üstten baktıktan sonra:

«— Benim resmimi çektiğinizi unutun artık, sizin için daha yararlı olur bayım» dedi, sesi oldukça tesirliydi.

Brutyev bu karanlık sözlerden pek bir şey anlama-

dı, gene de saygıyla eğildi, yavaş bir sesle mutluluklar diledi, tekrar kapıya kadar uğurladı. Eve gidip de yatağa uzandıktan sonra bir süre uyuyamadı,çıplak, başsız, insanı çıldırtacak kadar güzel bir gövdenin görüntüsü gözlerinin önünde canlanıverdi.

Nyuşa daha sonra, Volga kıyısında, bir bankın üzerine oturup da Bodmar'la başsız, çıplak fotoğrafa bakınca:

«— Saşa, bu çok utanmazca bir fotoğraf, dedi. Fakat bir sinekkapan kâğıdı gibi tesirli olacak. Ne düşünüyorsun bu konuda?»

«— Bu fotoğrafı gören her erkeğin aklı başından gider, bunun sahibini görmek, ele geçirmek için en aşağı yüz kilometre koşar.» Bodmar, fotoğrafı elinde evirdi, çevirdi: «Bunu o, görmeli» dedi.

«— Fakat bu fotoğraf onda uzun boylu kalmayacak. Saşa. Ey Tanrım, ne güç işmiş, bol bir ışığın karşısında soyunup resim çektirmek...» Başını Bodmar'ın omuzuna dayadı, elini fotoğrafın üstüne koydu: «Fakat ben babacığımı düşündüm...... Bu yüzden durgundum, sessizdim, utanmadım bile. Anlıyor musun Saşa?»

«— Ben bu ülkede çok şeyler öğrendim.» Bodmar, fotoğrafı büyük bir zarfa koydu, zarfı kapadı: «Peki, senin bu çıplak resmin karşısında hiç duygulanmazsa?»

«— O, erkek değil mi?»

«— Ey Tanrım, ben şeytanı seviyormuşum.» Bodmar ayağa kalktı ve Nyuşa'yı tutup kaldırdı. «Böyle seviştikten sonra elbete birbirimizi kıskanabiliriz de» dedi Nyuşa: «Gerektiğinde gene yıldırımları üzerimize çekeriz.»

Öpüştüler, elele tutuşarak merdivenleri çıkıp şehre gittiler. Mektubu posta kutusuna attıktan sonra tramvayla tekrar Volga kıyısına, Volkov'un yanına gitiler. Volkov ailesi onları akşam yemeğine bekliyor, ayrıca ölülerin saklandığı yerden bir cenazenin çalındığını öğrenmek, bu konuda

bir haber almak istiyorlardı. Bütün gazeteler bununla ilgili yayın yapmıştı.

Ertesi günü sabahtan, Kolzov'un ölümünün beşinci günü, binbaşı Tumov büyük bir mektup aldı. Tumov, Peryekopsskaya'ya bir askeri birliğin gönderilmesi gerektiğini, bunun sağlayacağı yararı anlatan bir yazı yazıp Moskova'ya göndermek için hazırlanmıştı. Ayrıca daha geniş yetkiler istiyordu. Tumov, bütün isteklerinin Rossoskiy tarafından yerine getirileceğini biliyordu.

Mektubu parmaklarının arasında döndürdü, sonra zarfı yırttı. Gönderen belli değildi, adres makineyle yazılmıştı,

İlk dakikalarda Tumov sessiz sessiz yerinde oturdu, masanın arkasına gömülür gibi sindi ve posta ile gelen fotoğrafı gözden geçirdi. Zarfın içinden ince, daha çok dansözlerin yazısını andıran yazıyla yazılmış bir de pusla çıktı.

«— Sizi caddede gördüm, güzel binbaşı, sonra kim olduğunuzu öğrendim. Erkeklerin güzel kadınları sevdikleri gibi, ben de güzel erkekleri severim. Sizi gözlerimin önüne getiriyor, buluşmamızı, birlikte dünyanın tadını çıkarmamızı özlüyorum. Sevişemez miyiz? Sizi, yarın saat yirmi dörtte, 2 numaralı mezarlığın duvarı dibinde, mezarlık aletlerinin bulunduğu yerde bekliyorum. Böyle bir buluşma yeri seçtiğimden dolayı hiç şaşmayın... cennet çöllerin arkasındadır...»

Tumov, fotoğrafı masanın üstüne koydu, gözlerini duvara dikti. Bu, bugüne kadar pek alışılmamış, fakat aldığı mektuplar içinde en güzel, en özlü olanıydı.

Bu bir şaka da olabilir, diye düşündü. Gerçek de olabilir. Kim bilecek onu? İnsan, inanmak istediğine inanmalı, bu fotoğraf gerçektir, yalanı dolanı yok bu işin.

Fotoğrafı yukarı kaldırdı, gözlerine iyice yaklaştırdı, bu güzel, alımlı, başsız gövdenin her yanına baktı. Kan şa-

kaklarına, beynine yürümüş, her yanı ısınmaya başlamıştı.

Ne güzel vücud, diye düşündü. Dalgalanan, çalkalanan bir gençlik. Pırıl pırıl bir deri, dümdüz, sıkı mı sıkı...

Geceyarısı mezarlık duvarının dibinde. Bunu Dostoyevski okusa şaşırırdı. Delinin biri sanırdı. Fakat böyle güzel bir kadını kollarının arasına alan delirmesin de ne yapsın?

Tumov, resmi tekrar masanın üstüne koydu ve gözlerini oğuşturdu, Damarları, karlar eridikten sonra kabaran bir nehir gibi şişiyordu.

Bu çağrıya uymaya, beklenen yere gitmeye, karar verdi. Fakat bir tabanca almayı da düşündü.

İnsan, elinde bir tabanca olduğu zaman da sevebilirdi.

*
* *

Boris Grigoryeviç Tumov'un ortadan kaldırılması için gerekli bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Mezar kazılmış, Nyuşa, hiç çekinmeden Kolzov'un gömüldüğü yerin çok yakınında durmaya karar vermişti. Borya, bu işin epey güç olduğunu söyleyip başını salladığı zaman, Nyuşa «kurbanının yanında yatsın» dedi. Mezarlığı denetlemekle görevli yetkiliyi rüşvet vererek böyle birini gömmek için kandırmak kolay değil, çünkü böyle alışılmamış durumda ölü gömmek, görevlinin para arzusunu aşacak niteliktedir. Mençikov belki de yüz ruble ister fakat Tumov bu kadar para etmez: «Dünya durdukça kurbanının yanında uyuyacak. Bu gerçekten onun ruhu için ölümsüzlük olur. Çünkü ruhu her zaman bu mezarın başında durarak ağlayacak, sızlayacak, babanızdan bağışlanmasını dileyecek.»

Borya, uzun boylu düşündükten sonra bir kaçamaklı yol buldu. Mezarlığın yeni bir düzenleme plânını onlara ve-

rerek bir küçük fidanın dikildiği yeri gösterdi. Bu küçük toprak parçası Kolvoz'un mezarından dört metre uzaktaydı.

Borya yavaşça, «burası iyi», dedi: «Onun ruhu miyop değildir. Dimitri Grigoryeviç'in mezarını daha iyi görebilir buradan. Dört metreden ne çıkar, a kızım? Tumov'u öyle derin gömerizki ağacın altında biten otlar ona bir daha güneş yüzü gösteremez... evet o da olmalı, güneş görmemeli... yetmiş yıl içinde dünyanın ne olacağını kim bilir? Tek bilinen şey benim o günleri göremeyeceğimdir. Siz mi? Bir saman gibi rüzgârın önüne katılır bütün ülkeye yayılırsınız... başlayalım artık. İki metre derinlikte olsun, Şaşa. Allahın gazabına uğrayanların kıyamet günü tekrar dirilişi güçtür. Bir daha kalkamasın.»

Öğleden sonra saat altıya doğru Şaşa ile Borya düzenli bir çalışma ile mezarı açmaya başladılar. Nyuşa hastahaneden izin aldı. Glavira'ya «karnım ağrıyor» dedi. Glavira ölülerin arasında oturmuş, hem mırıldanıyor, hem de onların soğuk gövdelerini istemiye istemiye yıkıyor, temizliyordu. Her nedense Glavira'da bir tedirginlik vardı. Onun böyle olduğu pek görülmemişti. Bütün arkadaşlar onu güler yüzlü, sevinçli, işi sever bilirler. Gerçi insana korkunç geliyor ama, bir insanın ruhunu kim gömebilir? Çevre ölülerle sessiz, durgun ve rahattır... ne bağırıp çağırma, ne gürültü patırdı, ne döğüş çekiş, ne de önemsiz şeyler yüzünden gülüp oynama. Glavira nasıl onlarla iyi geçiniyorsa, onlar da birbirleriyle öyle. Bundan iyisi can sağlığı değil mi?

Glavira, «karın ağrısı kötüdür» diye bağırdı. Bunu söylerken bir böbreği geç alındığı için ölen yaşlı bir adamın ölüsünü yıkıyordu. «Gece yarısı başladı değil mi? Bilirim, bilirim onun ne olduğunu... söyle Şaşa'na, bir boğa gibi davranmasın sana karşı. Ah, bu erkekler. İyi, iyi, git eve de yat, hadi.»

Nyuşa lâstik önlüğü çıkarıp odadan ayrıldı. Glavira

yaşlı adamın ölüsüne mırıldana mırıldana su sıktıktan sonra tıraşa başladı. Onun kötü alınyazısı, kadınlar bölümünün yöneticisi bayanla büronun girişi önünde yaptığı konuşmada bir defa daha kendini gösterdi... Yönetici kadın «Nyuşa'yı senin yanından alacağım» dedi: «Genç, çalışkan, güçlü bir kadın, onu istasyonda daha iyi çalıştırırım, daha iyi iş görür. Onun ölü yıkaması doğru değil. Başına bir başlık takar, hastalara bakar».

Glavira, «peki ben ne yapacağım?» diye bastı bağırdı: «Ben böyle yüzde üçyüz oranında iş yapamam. Ben makine değilim, bayan! Söyleyin doktorlara, daha az insanı ölmeye bıraksınlar. Artık ölüleri koyacak yer kalmadı odada.»

Yönetici kadın, «aman tedirgin olmayın Glaşa», dedi. «Size bir yardımcı vardır. Yarın erkenden gelir.» Sonra masanın üstüne koyduğu fotoğrafı Glavira'ya gösterdi. Bu saçları ensesinde toplamış, iri kıyım bir kadının resmiydi. Geniş yüzünden, gülerken aptallık akıyordu.

«— Aşağı yukarı iki metre boyunda var. Bir manda gibi güçlüdür. Onunla daha iyi iş görürsünüz Glaşa».

Nyuşa durumunu bilmiyordu, Glavira'nın bunu ona söylemeyede bir türlü dili varmıyordu. Alınyazısına sövüp durdu. Nyuşa'ya alışmıştı. Onunla konuşmak bile insanın içini açıyor, yüzünü güldürüyordu... sonunda kadın geldi, kule gibi bir kadın, uğuldayan, derinden çıkan sesi vardı, bir buldok kadar budalaydı. Onu gören, insandan bir çamur tarağı sanırdı. Ölüleri tuttuğu gibi teknelere atıyor, öteye beriye itiyor, yuvarlıyor, hiç kılı bile kıpırdamıyordu. Oysa Glavira bu ölülerle yaşıyordu. Kendi alın yazısını düşündü, her gün başka bir yüz gösteriyordu ona, hepsi gözünün önünde sönüp gitmişti. Yaşamanın tadını çıkarmış, dünyada bütün umduklarını bulmuş, zenginlik, mutluluk, çiftlik, güzel kadın, sevimli çocuklar, piyano, türküler, her yıl Yalta'ya, yada Karadeniz kıyısında Soçi'ye bir dinlenme gezisi yapma ... sonra herkes gibi buraya gelmiş, don-

muş, katılaşmış, daracık bir tabuta konmuş. İşte böyle bir ölü üstüne saatlerce konuşabilirdi.

Bu konuda, Glaşa ile Nyuşa feylesofça konuşmalara da girişirlerdi. Sonunda dayanamadı, «gerçek komünizm ölüdür, dedi. Hepimizi aynı kalıba koyuyor». Gençlerle bu adale ve kemik yığını üstüne bir şey konuşamayız böyle rahatça, Glavira hırçınlaşmış, canı sıkılmıştı. Bu yüzden tıraş sırasında bu yaşlı ölünün yüzünü üç yerinden kesti.

Bugün öğleden sonra izinli olduğu için Nyuşa'nın vakti vardı, fakat Tumov'u ortadan kaldırmak için boyuna kaygılanıyordu. Borya ve Bodmar mezar kazarken, Nyuşa, bir halatın üstüne oturmuş Peryekopsskaya'yı, çocukluk yıllarını, Kolzov'un onu atla gezdirdiği günleri, Don kıyılarını, atların üstünde insanın kanatlanmış gibi uçtuğu, yuvadan uçan kuşlar gibi eyerden atladığı yerleri gözlerinin önüne getirdi, geçmişi düşünmeye başladı. Nyuşa bir delikanlı gibi ata binmeyi öğrenmişti. Mavi Kazak pantalonu ve yumuşak çizmeler giyerdi. Kolzov, Don kıyısında durur, Nyuşa uçuşan saçları ve sevinçten kıpkırmızı olmuş yüzüyle onun yanısıra at koşturmaya başlayınca gülümser, sevinir, ölçülü davranması için onu korkuturcasına uyarırdı. Ey Tanrım, o günleri de gördüm! Ondan daha mutlu ne, kim olabilirdi? Stepler, Don ve gökyüzü... atın üstünde dolaşılan, yaşanan, tadına varılan pırıl pırıl bir dünyaydı o.

Borya ve Bodmar konuşmuyor, boyuna kazıyorlardı. Sessizliği yalnız küreklerin, bir de toprağa vurulan kazmaların çıkardığı ses bozuyordu. Arada bir, mezarın duyarına yaslanarak, yada dışarı çıkarak toprağın üstüne oturup dinleniyor, Borya'nın büyük tetsisinden sıcak çay içiyorlardı. Borya, çayı her zaman cenaze törenlerinde kullanılan çelenkler için gereken çiçeklerin saklandığı, içlerine çiçek demetlerinin konduğu, leğenlerin bulunduğu odada kaynatırdı. Orada her zaman solmamış çiçek bulunurdu. Mezarlık bahçıvanlarının bütün araçları da orada dururdu. Orada bir ocak

vardı. Borya ocağın duvarına bir tahta raf yerleştirmiş, kendisi için gerekli mutfak eşyasını üstüne sıralamıştı, Biri büyük, biri küçük iki fincan, bir teneke ibrik, bir kutu tütün, üç pipo, bir panayırdan çok ucuza aldığı kâğıt aletler, kendi işine yarayacak öte beri bu rafta duruyordu.

Borya, mezar yarılandığı zaman, «Onu nasıl bir yolunu bulup ortadan kaldıracaksınız, kızım?» diye sordu. Gece bütün Volgograd'ı kaplamış, ay bir gümüş gibi pırıl pırıldı. Volga, sularda sürüklenen, kocaman gümüş bir çember gibi ışıyor, üstündeki kayıklar elmaslar gibi parlıyordu. Öylesine güzeldir Volga geceleri. Ren. Elbe, Tuna, Mississipi, Ganj ve Amazon gecelerinden bambaşkadır Volgada geceler. Orada da ay sularda yansır, dalgaların üzerinde oynar... ancak onlarda bu insan gövdelerinden çevreye yayılan derin, üzüntü, bu göçüp giden ruh, bu insanla gümüş gecelerin birliği, içiçe oluşu yoktur. Evet geceleyin Volga kıyısında oturmuş, ayakları suya değen bir insan ne mutludur. Bundan iyisi düşünülür mü?

Nyuşa, başını iki eli arasına almış, önündeki fincandan çayı yudumluyor, Borya yanında durup büyükçe bir ekmek dilimini kemiriyordu. Hiç dişi yoktu, bu yüzden lokmayı ağzında eviriyor çeviriyor, kolay yutulur bir lapa durumuna gelinceye kadar tükürükle yoğuruyor, yumuşatıyordu. Aldığı lokmayı önce ağzında top gibi yuvarlardı. Bundan dolayı bütün yüzü oynar, kırış kırış olur, gerilirdi. Bodmar ise, halatın üstünde, Nyuşa'nın yanında oturmuş, haşlanmış soğuk bir patatesi yiyordu. Bu da Borya'nın özel yemeklerindendi. Borya patateslerini delicesine severdi, onlara vurgundu. Üzerine tuz ekimliş, tereyağı sürülmüş kilolarca patates yerdi.

Nyuşa, «onu şimdilik bilmiyorum» dedi.

Borya:

«— Bu eksik, düzensiz bir iş, dedi. Bir insan, ancak belli bir plâna göre yokedilir. Bu yüzden savaşta elden gel-

diği kadar çok insan öldürmek için, en iyi düşünen, en iyi plânlayan adamlar aranır. Burada ise bir insan söz konusudur. Biz, nasıl davranılması gerektiğini aramızda konuşup kararlaştırmalıyız.» Borya bir yudum çay içti ve «Tumov silâhlıdır. Çok iyi düşünür taşınır. Peki nasıl olacak bu iş? Tumov duvarın arkasında durursa sen onun yanına gideceksin.»

Nyuşa, yavaşça «Evet» dedi. Kolzov'un mezarına baktı, birden sesi, soluğu kesildi.

«— Ona ne söyliyeceksin?»

«— Buradayım, sayın Tumov. Ben Nyuşa Kolzova...»

«— Olamaz». Bodmar şöyle bir döndü. Korkudan gözleri oyuklarından fırlamış gibiydi: «Hemen seni sürükleyip götürür, yakalattırır.»

«— Onun karşısına dikileceğim. Onu arkadan vurarak öldürmek istemiyorum. Ölümün ne olduğunu öğrenmelidir. Şerefli bir savaş olmalı.

«— Kusura bakma, Şaşa... senin bu kuş gibi gördüğün sevgilinin de bir küçük beyni vardır», Borya böyle dedi ve ağzına attığı yeni lokmayi çiğnemeye başladı: «Tabancasını çekecek, sonra ne yapacak? Paff diye bir ses çıkacak... sen de öleceksin! Elin armut mu topluyor. Biz gerçekten budalamıyız... Tumov'u herhangi bir kadın, yakalamak istediği, Kolzov'un kızından daha çok ilgilendirir.... onu nasıl öldürmek istiyorsun? Ellerinle mi?»

«— Bıçakla.»

Nyuşa deri bir çanta aldı, içinden uzun, bir paket çıkardı. Bu devlet satış mağazında kâğıtlara sarılmış, paketlenmişti.

Borya, silâhı eline aldığı zaman;

«— Bu bir kasap bıçağıdır! dedi. Ne acemice şey! Bu bıçak uzun, ağzı enli, üstelik pek kullanışlı değil. Şaşa, bununla Tumov öldürülmez. Mezarı boşuna kazdık desene.»

«— Biraz bekleyin öyleyse.» Nyuşa bıçağı alıp çantaya

koydu: «Her şey inceden inceye düşünülmüştür.»

Borya içini çekerek ayağa kalktı ve açılmış mezara doğru birkaç adım yürüdü. Mezarın içine bakarken birkaç defa başını salladı:

«— Fakat gene de bu mezar boş kalmayacak» dedi ve ellerini pantalonunun geniş ceplerine soktu. «Şaşa, git onunla konuş... Tumov'un yerine onu gömmek istemem, benim, için hepsi bir, mezar açılmış nasıl olsa. Evet yürekli bir kadın... fakat Tumov gibi bir insanın yanında yüreklilik iş bitirmeye yetmez.»

Gece saat yirmi dörde doğru Tumov, görev arabası ile, 2 numaralı mezarlığın önünde durdu. Mezarlığın güney kesimi neredeydi, bilmiyordu, buna karşılık kimseye de sormadı. Duvar boyunca gitmeyi tasarladı... Orada herhangi bir yerde kendisini bekleyen kadınla karşılaşacaktı. Tabanca cebinde ateşe hazırdı... resmî değil, sivil giyinmişti. Moskova GUM mağazasından aldığı elbisesi, bütün ülkede en iyi olarak bilinen, fakat gerçekte çok kötü kumaştan yapılmıştı. Tumov, dünyanın en usta terzilerinin bulunduğu Prag'tan gelmiş, iyi elbisenin ne olduğunu biliyor, fakat bu konuda herhangi bir karşılaştırma yapmamak için kendini sıkıyor. Gerçi orada, bir elbise satın alacak kadar zamanı da yoktu. Sonradan, herhangi bir mağazadan güzel bir elbise satın almadığı için tedirgin oldu. GUM mağazasından satın alınan elbiseler bir yağmurda ıslanır ıslanmaz bozuluyor, kırışıyor, bir pijamaya dönüyordu. Dizleri, kolları, dirsekleri buruşuyor, insanın üstünden bir çuval gibi sarkıyordu. Giydiği elbisenin sağladığı tek kazanç, insanın yanında ne taşıdığının, ceplerinin dolu mu, boş mu olduğunun anlaşılmamasıydı; Tumov, üzüntülü üzüntülü, bu elbisenin bir hırsız üniforması olabileceğini düşündü.

Tumov, ağır ağır mezarlığın duvarı boyunca yürüdü, sağ eliyle tabancanın kabzasını sımsıkı tutuyordu. Ortalık sessizdi. Bu büyük kentin uzaklardan duyulan cılız gürültüleri ona ölmek üzere olanların fısıltıları gibi geliyordu. Tumov öyle korkak bir insan değildi, fakat her Rus da olduğu gibi, onda da ölü ruhlarına karşı saygılı davranma, onlardan çekinme gibi çocukça bir inanış, bir itikat vardı.

Borya, «Tumov bir otomobille geldi», diye fısıldandı, Bodmar'a sokuldu. Borya ile Bodmar, duvarın üstünde yatıp uzanmışlar, bir ağacın aşağı sarkan dalları onları gizliyordu. Onların önünde altta, Nyuşa duvara yaslanmış duruyor, bir de sigara tüttürüyordu. Papyrossa'yı her çekişte koyu gölgeliğin içinde bir ışıltı oluyor, çevreyi aydınlatıp sönüyordu.

Bodmar, Borya'ya «sen yaya geleceğini mi sandın?» dedi. «Oğul işte yeni bir iş daha çıkıyor ortaya. Arabayı ne yapacağız?»

«— Olduğu yerde bırakacağız.»

«— Biliyor musun, yalnız mı geldi? Yanında şoför yok mu? Subayların her zaman şoförleri vardır.»

Bodmar, «sivildir», dedi ve duvarın gölgesi dışında kalarak ağır ağır kendilerine doğru gelen Tumov'u gözetledi. Üzerine düşen ay ışığı onu bir gümüş gibi parlatıyordu: «Bir sevgi serüveni bu, başka tanık istemez artık.»

Borya bıyıkaltından gülüyor, susuyordu. İyice duvara yapıştı. Sonra şu ciğerlerini altüst eden, her yanını titreten Allahın belâsı, uğursuz, kötü, boktan öksürüğünün tutmaması için Tanrıya yakardı. Burnundan dikkatle soluyor, duvarın üstünden yan gözle Tumov'a bakıyor, bakıyordu. Sonra «görüyor musun onu, kızım?» diye Nyuşa'ya fısıldadı.

Nyuşa, evet der gibi başını eğdi. Hiç kımıldamadan duvarın dibinde duruyor, kendini tutuyor, ne eli kolu titriyor, ne heyecanlanıyor, ne sinirlenerek kaşını gözünü oynatıyordu. Kaskatı kesilmişti nerdeyse.

Babamı öldürdü, diye, geçti içinden. Evet, şuradan bana doğru gelen adam bir katildir. O, Dimitri Grigoryeviç'i ölüme sürükledi, öyle yaşlı bir adamı öldürürken acı duymadı, içi sızlamadı. Evet, kızını savunmak için ağzını bile açmayan bir adamı ölüme sürükledi. İşte böyle bir adamdır o. O, insan değil artık. Azgın bir hayvan! İnsanın öldürmesi gereken vahşi bir yaratıktır o! Neden kurtlar öldürülür? Neden tilkiler vurulur? Onlar açlıktan dolayı hayvanları boğar... fakat Tumov, yalnız adam öldürme ihtirası yüzünden babamı öldürdü. O, bir kurttan daha azgındır...

Tumov bir süre ayakta durdu. Bir gölge ve bu gölgenin olduğu yerde küçük bir ışığın boyuna yanıp söndüğünü gördü.

İşte kadın orada bekliyordu. Bunun şakası makası yoktu... bu düpedüz sevişme gecesi, açıkça bir sevişmeye çağrıydı. Fakat niçin bir mezarlık duvarının dibi seçilmiş?

Tumov, bürosundaki yazı masasının çekmecesinde bıraktığı fotoğrafı gözünün önüne getirdi. Yalnız mektup yanındaydı. Biçimsiz elbisesinin cebinde, mektubu karıştırdı.

Tumov hızlı hızlı soludu. Artık işi görmeye hazırlanmıştı bile. Önce yıkanmış, resmi elbisesine bulaşmasını sevmediği esans yerine, lavanta sürünmüştü. Belki bu tanımadığı kadın yüzünden gerekir diye cebine on ruble de koymuştu. Daha fazla para harcayacak durumda değildi, böyle bir hazırlığı yoktu. Hesap pusulasını ödemeye sıra gelince, biz aramızda anlaşırız, herkes kendi hesabını öder, diye düşünüyordu. Mektuptan kadının, bu iş için para istemediği açıkça anlaşılıyordu.

Nyuşa, sigarayı attı. Artık uzaktan Tumov'un gördüğü cılız parıltı iyice yokoldu. Tumov, aşağı yukarı on metre uzağındaydı. Borya duvarın üstünde yalnız burun kanatlarını oynatıyor, soluk almayı bile istemiyordu. Ey Tanrım, bırak ciğerlerim taş kesilsin de ne öksüreyim, ne tıksırayım. Borya'nın arkasında duran Bodmar yüzünü buruşturmuş,

gözlerini Tumov'a dikmişti. Terler alnından gözlerine kadar aktı. Nyuşa'nın durumu onu ürkütmüş, sinilreri bir kukla oynatır gibi iplik iplik titremeye başlamıştı. Derin derin soluyor iki eliyle ağzını sımsıkı tutuyordu. En küçük bir çatırdı çıksın istemiyordu.

Tumov, birkaç adım daha ilerledi ve olduğu yerde durdu.

«— Siz misiniz, yavru?» diye, sordu. Sesi, bir birliğe komut verir gibi keskin ve açıktı: «Niçin gölgede duruyorsunuz? Şöyle öne doğru gelsenize. Hangi duygudur bu saklambaç oyununu aklınıza getiren?»

Nyuşa, «ben buradayım işte» dedi. Sesi her günkü gibi düzgün, açık ve durgundu. Bodmar, onun bu durgunluğunu anlamadı. Yüreği çatlamıştır, diye düşündü. Nasıl bir insan masalı örülüyor bu ülkede...

«— Gel bana, yanıma gel artık.»

«— Çıplağım.»

Borya gözlerini öteye beriye döndürdü, bakışları korku saçıyordu. Nyuşa'nın son sözleri içini sızlattı, ciğerleri doğranır gibi oldu. Kendi kendine ne öksürük, ne tıksırık diye söylendi. Ey kutsal Nurmskili Stephan yetiş... aman öksürük, tıksırık gelmeye...

Tumov'un kanı beynine çıkmış, içi dışı yanıyordu. Damağı kurumuş, bütün gövdesini dalga dalga srcaklık kaplamıştı.

Kadın çıplak. Fotoğrafta olduğu gibi orada duruyor işte. Bir mezarlık duvarının gölgesinde. Bu bir sapıklık... böyle birinin üstüne nasıl binilir? Bu çıplak bir şeytan değil de... nedir peki?

Tabancayı elinden bıraktı, kravatını aşağı çekti, gömleğinin yakasını açarak duvara doğru son adımını attı.

Aralarında altı metre uzaklık vardı, o kadar.

Altı metrede hayat... bir metre ötede ölüm bekliyordu

Kadının duvara vuran yansımasını görüpte iyice gölgeye giren Tumov canlı değildi artık.

Olay, Borya'nın düşündüğünden hızlı, hem de daha hızlı gelişti. Öyle geliştiki, Nyuşa'nın pırıl pırıl, özü arı duru. bakır bir kazan gibi parlak kalabilmesi için karşı koymasına, Tumov'a söylenmesine, çıkışmasına yer kalmadı. Borya birbiriyle konuşmadan, bu işi bitirmeli diye düşündü. Doğrusu öyleydi. Bu gibi işlerde uzun uzadıya düşünmek, insanın başına iş açar.

Tumov, kadının duvara vuran gölgesini iyiden iyice seçince:

«— Aa sen çıplak değilsin dedi. Böyle nasıl olur?» Bir yıldırım hızıyla cebinden tabancayı çıkarıp kıza doğrulttu: «Fotoğrafı niçin gönderdin?»

«— Buraya gelesin diye, dedi Nyuşa. Artık burdasın, canımız çektiği gibi eğleneceğiz.»

Tumov tekrar kuşkulandı. Şöyle çevreye bakındı, fakat Nyuşa yalnızdı, başka kimse görünmüyordu: «Burada, duvarın dibinde mi?» dedi.

«— Evet.»

«— Delilik bu.»

«— Niçin?» Nyuşa yarım adım ileri doğru çıktı. Tumov öne eğildi, kadının yaka düğmelerinin çözülmüş, dolgun memelerinin dışa fırlamış olduğunu gördü. Artık işlerin yolunda olduğuna iyice inandı, birden aklı başından gitti. Tabancayı tekrar cebine koyup elini Nyuşa'ya uzattı. Nyuşa, «nasıl hoşuna gittim mi? Memelerim fotoğrafta olduğu gibi değil mi?» dedi.

Tumov yutkundu. Bu çıldırtıcı durum onda akıl fikir bırakmadı. Sağ elini Nyuşa'nın memesi üstüne koydu. Her ne kadar birkaç saniye daha soluk alabilmişse de bu sıkı,

sıcak ete dokunur dokunmaz canından geçti.

Kısık bir sesle, «yavrum benim», dedi. «Nerede yatıp sevişelim? Ne de pırıl pırıl, kaymak gibi derin var. Kim olduğunu bana söylemiyecek misin?»

«— Elbette, binbaşım», Nyuşa biraz geri çekildi. Tumov'un eli havada kaldı. Duvarın üstünde bir gölge yükseliyordu, göğe doğru. Borya ayağa kalkıyordu: «Ben Nyuşa Kolzova'yım!»

Tumov, yıldırım çarpmışa döndü. «Ahh!» diye bağırdı. «Böyle mi olacaktı?» Çok kısa bir süre dengesi bozuldu, kendini toparlayamadı. Korktu. Bu kısa süre içinde bir bıçak ağzının parladığını gördü. Hemen elini cebine sokup tabancayı çekmeye koyuldu. İşte bu sırada Borya Ferapontoviç yukarı kaldırdığı küreği salladı. Küreğin keskin ağzı bütün ağırlığıyla Tumov'un başına indi. Hiç bir kılıç bir başı bundan daha iyi ikiye bölemezdi..... Tumov kollarını açarak sırt üstü yere yıkıldı.

Nyuşa geriye dönüp oradan uzaklaştı. Bodmar, ikinci defa küreği sallayan Borya'yı sımsıkı kucakladı. Tumov can çekişen bir kurt gibi uludu. Borya, Orada yatıyor! İşte orada yatıyor! Bir ceviz gibi kırdım kafasını! Ey Saşa...... benim için yüce bir gündür bu!»

Sonra küreği yere, Tumov'un yanına fırlattı, Bodmar'ı kucakladı, başını onun omuzuna dayayarak ağlamaya başladı.

Tumov'u, başını hastahaneden içine Kolzov'u koyup getirdikleri çuvala sardıktan sonra gömdüler. Mezarın üstüne yığdıkları toprakları ayaklarıyla, kazmalarla bastırdılar, taşları yuvarlaya yuvarlaya, sürüye sürüye mezarın üzerine koydular, duvara sıçrayan, yere damlayan bütün kanları sildiler, yıkandılar, topraktaki bütün izleri ortadan kaldırdılar.

«— Tanrı bizimleyse yarın yağmur gönderir» Borya böyle söyledi. Sonra pırıl pırıl karanlığa baktı: «Öldürmiye-

ceksin, diyor İncil. Fakat şeytanı gördüğün yerde onunla savaş diyor ayrıca, işte bizim yaptığımız da odur. Şimdi hangisinin doğru, haklı olduğunu kim ayırdedebilir? İinsan her zaman da bir papaz bulup ona soramaz ya...... insan, her gerektiğinde papazda bulamıyor, İnsanın avucunun içinde değilki papazlar. Oğul bak...... ben kendimi kaatil saymıyorum, öyle duymuyorum.»

Bodmar sustu. Bir insanın nasıl öldürüldüğünü ilk defa görmüştü. Bu onun içini biber gibi yakan bir olaydı. Onun tek avuntusu, bu işi Nyuşa'nın yapmayışıydı, bundan dalayı mutluydu. Yelena'nın ölümü bambaşkaydı. Nyuşa, kendi canını kurtarmak için onu öldürdü, başka bir kurtuluş yolu yoktu...... fakat burada bir parçacık etle kapana düşürülen bir sıçan gibi Tumov kandırılmış, ölümün ağına çekilmiş, sonra da bir böcek gibi öldürülmüştü...

Borya kürekleri, kazmaları depoya koyup döndüğü sırada Bodmar mezarlıktaki anıtlara baktı. Tumov'un öldürülmesi, gömülmesi, bütün izlerin yokedilmesi üç saat, sürdü. Gecenin karanlığı, içinde, doğrudan ince bir ışık, bir parıltı yükseliyordu. Yeni bir sabah başlıyordu...

Nyuşa babasının mezarı başında diz çökmüş sanki babası bir şeyler söylüyor, onunla konuşuyordu. Bir mırıltı gibi çıkan sesi duyuluyor, bir matem ilâhisini andırıyordu.

Borya piposunu doldururken, «sen bayağı korktun, Saşa» dedi.

Bodmar, «evet.» diye cevap verdi.

«— Peki sen Tumov'u canlı bıraksaydın, seni öküzün boynuzuna girsen günün birinde bulup ipe çekmez miydi hee?»

«— Orasını bilmem.» Bodmar iki eliyle soğuk soğuk terler akan yüzünü sildi: «Ben adam öldürmek için düşünüp kafamı yormam. Ben bugüne kadar hep düşüncelerle ilgilendim, onlar üzerinde durdum. Şu sonuca vardım ki yaşamak için öldürmek gerekli değil.»

«— Fakat sen de görüyorsunki bunun başka yolu yok.» Borya cebinden ikinci bir pipo çıkarak Bodmar'ın dişleri arasına soktu. Bu çok kötü tütünle doluydu, dumanı insanın genzini yakıyor, boğazını kazır gibi acıtıyordu. Bodmar, bundan dolayı, Borya'ya teşekkür de etmedi: «Her zaman öldürülmesi gereken insanlar vardır. Onların başkalarını öldürmelerine engel olmak gerekir.»

«— Peki bunun bir sınırı var mı?»

«— Bunun sınırı yoktur, oğul. Yalnız küçük yıkımlar büyük yıkımlar vardır. Tumov küçük, küçükten de küçük bir yıkımdı... buna karşılık onun yüzünden ölenleri, onların da yalnız akılda kalanlarını saymak çok güç bir iştir. Büyük yıkımlar ise milyonların öldürülmesidir. Artık bunların üzerinde durmak gerekmez, Saşa, Ne mutludur, şu benim tabutların üstünde mışıl mışıl uyuduğum geceler. Rahatlık orada. Orada ne kıskanma var ne bir şey. Orada kıyamet kopuncaya kadar herkes yerinden memnun. Her zaman kendi kendime sorarım, insanlar ölecek olduktan sonra aklı ne yapacaklar? Neden bu ölenler birbirine, yahu otuz yıl, elli yıl yada altmış yıl yaşadık, şimdi de bu daracık sandıkta uzun süre kalacağız, diye sormazlar. Ben orada donmuş, kaskatı kesilmiş yatar kalırsam işler yoluna girer mi? Bu kışkırtmalar, sıkıntılar, didinmeler hep zengin olmak için. Bütün bu savaşlar daha güçlü olmak, başkalarını egemenlik altına almak için. Aldatmalar, ihanetler, yalanlar... Saşa, bunları sormanın, bunların üzerinde durmanın hiç anlamı yok. Biz insanlar bunları anlamıyoruz.»

Borya, piposunu tüttürüyor, bir lokomotif gibi duman çıkarıyordu. Birden öksürmeye başladı. Aşağı yukarı, tükürünceye kadar, öksürmesi dört dakika sürdü, sonra gene pipoyu çekti:

«— 1921 yılında, otuz yaşındaydım. Kranosdar'ın yanında, küçük bir kasaba olan, Serkovskoi'de yaşıyordum. Savaştan sağlam, canını kurtarmış bir insan olarak dönmüş-

tüm. Çünkü bence en elverişli durumda sırtımdaki ağırlığı attığım gibi evin yolunu tutmuştum. Çarları da, kızılları da sevmiyordum.... ben karım Mariya'yı, bir de oğlum Aleksi' yi seviyordum. Bir parça tarlam, üç ineğim, üç domuzum, onyedi tavuğum, dokuz kazım, yirmidört meyva ağacım vardı. Oğul inan bana, yaşayışım fena değildi. Fakat günün birinde her şeyi zorla yaptırmaya kalkan kızıllar bana geldiler. Bahçeye girdiler, bir domuzu öldürdüler, karım Mariya' nın zorla ırzına geçtikten sonra oğlum Aleksi'yi de kafasını duvara vurup parçalayarak öldürdüler. Ben sürüne sürüne kaçtım..... başka ne yapabilirdim? Aylarca yaralarına biber ekilmiş uyuz bir köpek gibi uludum, inledim durdum. Gözlerim oyuklarından fırlamış sağa sola koşuyor ve artık aklı başında bir insanın kalmadığına inanıyordum. Her şeyimi bırakıp Rostov'a, oradan Stalingrada gelerek mezarcı oldum. Tekrar evlendim, yeni bir oğlum oldu, gene dünya başıma yıyıldı. Doğum sırasında ikinci karım Lavinia da öldü. Lânetler okuyarak ölü gömüp yaşamaya başladım. Partiye girdim, fakat ne zaman seçim olsa olumsuz oy kullanırım. Devrime karşı çıkmayı göze alanların kafasını kırarlar. Ben, kim olumsuz oy kullandı diye bulup çıkaramadıkları için dört parti sekreterinin ortadan kaybolduğunu gördüm. Artık, kızıllardan tiksiniyorum, kırkbeş yıldan beri burada ölüler arasında yaşıyorum işte, Her yıl, Mariya ve Aleksi'nin öldürüldüğü 19 haziran günü mumlar yakar, bütün gün ağlarım oğul. Bunu bilmeyenler ise: bak, Borya gene kör kütük derler. Yılda bir defa gök kandil olur, diye tuttururlar. Oysa, zavallılar bilmezlerki bunu her yıl haziranın 19. günü yaparım. İşte böyle Saşa... bundan dolayı Tumov'u öldürdüğüm için hiç mi hiç pişmanlık duymuyorum... bilmem anlıyormusun?...»

Bodmar anlamadı bile. O başka şeyler düşünüyordu. Fakat sustu, çünkü Borya'nın güzel düşüncelerden yeni bir dünya kurması akıntıya kürek çekmekti. Belki bu dünya

gözden düştü, fakat insan ona inanmadan, o dünyada yaşamadan vazgeçemez, kendini alamaz.

Sabahleyin gün ağarırken Bodmar, Tumov'un arabasını 2 numaralı mezarlıktan alarak kentin öteki ucuna götürdü. Büyük «Kızıl Ekim» fabrikasının yakınında yolun kıyısına bıraktıktan sonra tramvayla tekrar kente döndü. Borya ile Nyuşa'nın kendisini bekledikleri yere geldi. Onlar «Zafer Alanı»nda durmuş sabah gazetesini okuyorlardı.

Borya, «bir Alman gazetecisi Intourist'e bağlı bir bayan kılavuzu öldürdü» dedi ve gazeteyi parmağıyla itti. «Şimdi bir casus olarak ortalıkta görünmez oldu. Böyle bir haberi daha önce de yaydılar. Şimdi gözünü açsın diye herkesi uyarıyorlar.» Bir boru gibi sardığı gazete ile Bodmar'ın göğsüne dokundu: «Bak oğul, bu bambaşka bir olay. Bu Almanı görseydim, kızıl, beyaz düşünmez, onu Sibiryaya sürsünler diye hemen haber verirdim. Sen ne yapardın, Saşa?»

«— Senin gibi Boryuşka. Dünya bir tımarhaneye dönmüş.»

Birbirlerinden ayrıldılar. Nyuşa hastahaneye gitti, Borya ile Bodmar da mezarlığa döndüler.

Yeni doğan gün alışıldığı gibi geçip gidiyordu.

YİRMİALTINCI BÖLÜM

Volkov'un evinde bir kaynaşmadır gidiyordu.

Büyükbaba, İvan Feodoroviç, evin içinde yakına yakına geziniyor, gelininin yüzüne tükürüyor, aile halkına kenef deyip duruyordu. Volga kıyısındaki bahçeler birliğinin yönetisici olan oğlu Arkadiy İvanoviç saçını başını yoluyor, bu işin nasıl olduğuna bir türlü akıl erdiremiyordu. Üç küçük çocuk, bu gürültü karşısında korkudan bağrışarak odanın bir köşesine sindiler.

Gerçekte evi allak bullak eden, kaynaştıran büyükbabaydı. O, Nyuşa ile Bodmar'ın yattığı hamama gidipte, kiracıların yataklarının boş, hiç el değmemiş olduğunu görünce çığlığı bastı.

Büyükbaba, «kaçtılar!» diye bağırarak herkesi yataktan kaldırdı, ev yerinden oynadı: «Kiracılarımız kaçtı. Ah

bu güzel rubleler ah. Artık otomobil diye hava alırsın, Arkadiy İvanoviç, ulan dangalak!»

Yaşlı adamın, onlar için kaçtılar demesi şuna dayanıyordu: yatak olduğu gibi duruyor, insan eli değmemiş. Ayrıca, kiracıların gece eve geldiklerini gören olmadığı gibi en küçük bir belirti de yok. Saat onbire kadar bütün aile uyanıktı. Radyo dinlemiş, bir iki parti satranç oynamış, sonra yatmışlardı. Çünkü günler uzun, insanın sabahleyin diri kalkabilmesi için erken yatması, deliksiz bir uyku çekmesi gerekir, yoksa kimse iş göremez.

Durum apaçık, gece eve kimse gelmemiş. Kiracıların bütün eşyası ortada. Elbiseler çamaşırlar, tencere, tava, yorgan olduğu gibi duruyor. Kaçtıklarını gösteren kesin bir belirti yok. Ancak, Nyuşa'nın her zaman giydiği çamaşır ve elbiseler yok. Nyuşa ile Saşa gerçekten çekip gitmişlerse, izlerini kaybetmek için, en önemsiz eşyayı bırakmışlardır. Büyükbaba böyle düşünüyor, yorum yapıyordu.

Arkadiy kısık bir sesle: «Onlar ötede beride dolaşıyorlar, gençtirler, dansetmeye, eğlenmeye gitmişlerdir... nerdeyse çıkar gelirler.» dedi.

Büyükbaba, çok çirkin bir sesle, «evet uzun bir dans akşamdan gün ağarıncaya kadar sürer demek» diyerek oğlana çıkıştı: «Her gezinti bir zaman gelir biter. Onların şimdi dönmeleri gerekirdi. Peki neredeler şimdi, heee? Kaçtılar! Peki suçlu kim? İnsan onlara her zaman göz kulak olmalıydı. Yahu insan sıkıntıdan çatlar be!» İvan Feodoroviç eliyle Volkova'yı göstererek «suçlu bu!» dedi. Volkova cıyak cıyak bağırarak eline geçirdiği kepçeyi büyükbabanın başına fırlattı.

«— Şu bunamış keçi herife bak! diye bağırdı. İşi gücü bizi tedirgin etmek, donuna sıçmak. Elinden başka bir şey gelmez. Ben konuklarımıza Boyar'lar gibi hizmet ettim.»

Yaşlı adamcağız:

«— Evet onlara hayvanlara yaraşır bir yemek pişirdin! diye gürledi. Tuzdan ağıza alınmaz, kaskatı...... senin pişirdiğin lâhanayı yedikten sonra ağzımda diş kalmadı. Senin yemeğine kimin dişi, midesi dayanır? Sen çekilir misin? Ben oğlum Arkadiy'i sevdiğimden dolayı sana katlanıyorum.»

Arkadiy, karısiyle babası arasında bir kahraman durumundaydı. «Peki, bekleyelim!» diye gürler gibi bağırdı ve ikisini de birer yumruk vurarak duvara doğru itti:» Kimbilir, tanıdıklarını görmeye mi gittiler dersin?» dedi kadın...

Büyükbaba İvan, «böyle hafta ortasında mı?», diye bağırdı tekrar: «Arkadiy, şu donuna işedikten sonra yağmur yağıyor diyen zavallılar gibi kendi kendini aldatma. Onlar gittiler! Bizi bıraktılar artık! Böylece günde dört ruble kaybettik.»

Büyükbaba, pençerenin yanındaki koltuğa oturarak hıçkırıp ağlamaya başladı. Bu yaşlı adamın üzüntüsü büyüktü. Ancak, yalnız rublelerin kaybından dolayı üzülmüyordu. Daha çok, her sabah leğenin üzerine eğilerek yüzünü, boynunu, göğsünü yıkayan Nyuşa'nın o iri memelerini doya doya göremeyeceğine üzülüyordu. Nyuşa yüzünü yıkarken büyükbaba odasının kapısı arkasında oturur, kapının aralığından bu güzel tabloyu, Nyuşa'nın iri memelerini göz kırpmadan seyrederdi. İşte, onun her günkü mutluluğu böyle başlardı...... kahvaltı masasının başında oturur, kanı kaynar, Nyuşa'nın ilgisini çekmek için konuşur dururdu. Büyükbabanın sevinci bütün ailenin ilgisini çeker, fakat kimse buna şaşmaz, büyük bir ilgi duymazdı. Arkadiy, o bunadı artık diye düşünürdü. İnsan bunamaya yüz tutunca ya çekilmez, kötü olur, yada kekeler durur. Büyükbaba ise sevinçli. Tanrının sevdiği bir kul belki de, Allaha şükür.

İvan Feodoroviç'in yakınması, sızlanması bitmedi..... üzüntülü üzüntülü kahvaltısını yaptıktan sonra 2 numaralı hastahanenin yolunu tuttu. Hemen Melanie Polovna'ya gel-

diğini, onu görmek istediğini bildirdi. Melanie Polovna onu çarçabuk başından savmak için bekletmez, uzun boylu konuşmağa tutmazdı.

Yaşlı Volkov, gözlerinin altını üstüne getirerek, sağa sola döndürerek, «Malaşa» dedi. «Durum epeyce korkunç... bizim biracılar kaçtı. Şu Meryemananın gözyaşları hakkı için, söyle bana...... Nyuşa burda çalışıyor mu?»

Melanie Polovna, yaşlı adamı inceleyici gözlerle süzerek «elbette çalışıyor.», dedi. «Onunla görüşmek mi istiyorsunuz, babacığım?»

«— Tanrı aşkına, hayır!». Yaşlı adam bir lâstik top gibi yerinden sıçradı. Sonra Melanie'nin istasyonda çalıştığı zamanı, üzerine doğru eğildiği vakit bir dağ gibi üstüne çökercesine göğsünden taşan iri memlerini gözünün önüne getirdi. O memeler bugün de gene öyle iridir. Sonra, bu memeleri sütyenin içinde sıkı tutabilmek için sanayiin çok gelişmesi gerektiğini düşündü. Bir süre daldı Ivan Feodoroviç: «Acaba Nyuşa'yı ölülerin konduğu odadan çağırabilirmiyiz?» diye geçti içinden. Sonra Melanie'ye içini döktü.

Melanie, «ben sizi aşağı getirebilirim, babacığım», dedi. «Yalnız şunu unutmayın ki sizi bir tabutun içinde süslenmiş, yatmış durumda görmek istemez kimse.»

Yaşlı adam, «Allah belânı versin, Malaşa!» diye, homurdandı. «Ben, Nyuşa ile konuşmak istiyorum. Ona bir çift sözüm var.»

«O, 7. istasyonda kadın cerrahisi bölümünde çalışıyor artık. Fakat sen oraya giremezsin. Kimse odada keçi kokusu istemez.»

Yaşlı Volkov, pek şaşırmadı. Gerçek bir Kazak gibi Melanie Polovna'nın yanından ayrıldı, koridorda genç bir doktorla karşılaştı:

«— Bayım, dedi, babanız var mı?»

«— Evet, Neden sordunuz?«. Doktor, Volkov'a hayretle baktı.

«— Ben de bir babayım. Bütün insanlar gibi benim de bir yüreğim vardır. Fakat kimse bana yardım etmiyor. Beni 7. istasyonda kadın cerrahisine götürün, kızım Nyuşa orada çalışıyor. Onunla konuşmam gerek. Sayın doktor, babanızı gözünüzün önüne bir getirin»

Büyükbaba Volkov, bu dev yapının üçüncü katına vardığı zaman, kendini bir ülkenin fatihi sandı. Gerçekten de bu saatte hastahanede tek erkek oydu. Çünkü ziyaret öğleden sonraydı Salonda böbürlene böbürlene bir hasır koltuğa oturup bekledi. Hemşireler, bayan doktorlar, hastahanede görevli kızlar önünden hızla geçiyorlardı. Bir aralık üç bayan doktor onu tepeden tırnağa süzdü. Volkov, kimseye aldırmıyor, koltukta kasıla kasıla oturuyordu. Bir bayan doktor, ona yaklaşarak, «üstkatta doğan çocuğun babası siz misiniz?» diye sordu. Volkov, bayan doktora karşılık verirken yaşından dolayı üzüntüye kapıldı. «Beni üzmek mi istiyorsunuz, bayan?» dedi. Sonra uzun, ışıl ışıl koridorda kendisine doğru gelen Nyuşa'yı gördü. Nyuşa beyaz bir bulüz giymiş, bir doktor bayandan ayrılır yanı yoktu.

Yaşlı Volkov burnunu sildi. Gözleri yaşlıydı, ağlıyordu. Gülüyor, dedi kendi kendine, Nyuşa için. O bizim için iyi bir insandır. Onlar Volkov'dan kaçmadılar, onlar yanımızda kalacak, bize her gün dört ruble ödeyecekler...... ben de her sabah onun iri memelerini seyredeceğim. O iri, pırıl pırıl, dolgun memler, üzerine ışıl ışıl sular dökülürken ne de güzel görünürler. Ne mutlu o sulara......

Yaşlı Volkov öğle yemeğine tekrar eve döndü. Arkadiy, onu bekleyemediği için Volga kıyısında bir ocakçığın üstünde yemeğini ısıtıp yedi. Volkov, eve girer girmez oğlan, «ne var?» diye bağırdı. «Ne yaptın?» Yaşlı adam böbürlene böbürlene «Sizin büyükbabanız olmayaydı!» dedi. sonra Volkova'ya öfkeyle baktı: «Profesörün yanına gittim.

İlkin bir tabuta yattım uzandım, sonra beni ameliyat etmek istediler. Nyuşa ile Konuşayım diye her şeye katlandım.»

«— Peki, onunla konuştun mu, babacığım?»

«— Elbette! Geçen akşam tanıdıklarına gitmişler. Bugün tekrar burada yatacaklar.» Eliyle masaya vurdu, parmaklarıyla önündeki yemeğe istemiye istemiye dokunuyor gibi yaptı: «Bu akşama balık kızartılacak! Anladın mı? Ayrıca kaymaklı salata! Her gün ötede beride dolaşıp kiramızı almak zorundayım ben?»

Volkov, derin derin soluyunca çocuklar gülmeye başladılar. Bir otomobil alabilmek için durmadan para biriktirmek gerek. Arabanın teslimi üç yıl sonra olacak, Arkadiy, önümüzdeki ay arabayı ısmarlamak için gerekli anlaşmayı yaptı. Enine boyuna her şeyi hesapladı... üç yılda para toplandı mı araba hazır demek. Ancak bu süre içinde büyükbabanın ölmeyeceğini hesaba katmalı, yoksa büyükbaba ölürse tabut parası çok olacağı için işi aksatır.

Bütün aile büyükbabayı üzmemeye, ona elden geldiğince iyi bakmaya karar verdi. Çünkü Rusyada büyükbabaya aile içinde kutsal varlıklar gibi saygı duyulur.

Bu sabah, binbaşı Tumov'un göreve gelmemesi, yerinde bulunmaması kimsenin ilgisini çekmedi. Bir KGB subayının belli bir çalışma zamanı yoktur... onun gördüğü gizli işler denetlenemez. Ancak, ertesi günü de Tumov'un ortalıkta görülmeyişi, Moskova'da birkaç defa telefonla aranıp bulunmayışı birtakım kuşkular uyandırdı. Son telefondaki aranısı büyük bir özellik ve önem taşıyordu. Volgograd'ta KGB görevlilerinin çok iyi tanıdıkları şube şefi yarbay Rossoskiy telefonda: «Neden binbaşı Tumov evde değil? Nerededir? Gelirse ona söyleyin hemen bana telefon etsin! Peryekopsskaya ile ilgili bildirilerini bekliyorum.

Kesin bir belge olmadan ben bütün köyü gözaltına almak için oraya asker göndersin diye kumandandan yetki isteyecek durumda değilim. Şimdi geziye çıkıyor, binbaşı Tumov bu konuda biraz elini çabuk tutsun. Gelir gelmez beni arasın!»

Aynı gün öğleden sonra milisler çalışmaya başladı, «Kızıl Ekim» fabrikasının yanında bir görev arabası bulundu. İki günden beri yolun kıyısında duruyordu... İşçiler sonunda durumu polise bildirdiler. Volgograd'ta böyle bir arabanın dolaşması biraz ilgi çekicidir.

Arabayı alıp götürdüler. Volgograd KGB merkezinde fısıltılar, dedi kodular başladı. Araba binbaşı Tufov'undu... arka kanapede onun paltosu ve şapkası vardı.

Volgograd, bölge milis kumandanı albay Pişovkiy, «bu çok korkunç bir olay» diye inledi: «Arkadaşlar lâmı cimi yok, binbaşı Tumov görevli olduğum kentte kayboldu. Moskovaya telefon etmeden önce kendi aramızda iyice düşünüp taşınalım. Tumov nasıl bir insandı? Çok içer... belki içip sızmıştır, günün birinde kendiliğinden ortaya çıkabilir Moskova ile arasının açılmasına gelince, o kendi özel işi. Kadınların ardından koşar, her kadından bir şey umar değil mi? Bakın bu da olabilir, sıcacık bir yatağa uzanmış, kendini sımsıkı saran bir kadının kolları arasından çıkıp göreve başlayacak durumda değil. Bu da güzel bir bağlanış, onu hoş görelim. Fakat önemli olan, onun görev arabasının «Kızıl Ekim» fabrikası yanında, yolun kıyısında durmasıdır. Hem orada içki içecek yer de yoktur, büyük orospular öyle gürültülü yerlerde oturmazlar. Arkadaşlar, benim aklıma cinayet falan gibi bir şey geliyor. Moskova bir azgınlaşırsa başımıza neler geleceğini bilmezsiniz.»

Olayın üçüncü günü bütün kuşkular ortadan kalktı. Albay Pişovskiy'ye Moskovadan bildirildi: «Binbaşı Tumov'un tuzağa düşürülüp öldürüldüğü ihtimali ağır bastı.» dedi. «Kim bilir belki de bir hırsızlık yüzünden öldürüldü... sivildi.

Resmi olduğu zaman ona kimse sokulamaz. Bu konuda elimizde bir iz, hayır, hiç bir iz yok. Bizim bildiğimiz yalnız şu: Tumov kayboldu.»

Moskova'da Rossoskiy «geliyor» dedi ve telefonu kapadı.

«Geliyor» dedi Pişovski ve subaylarına baktı: «Arkadaşlar başımıza gelecek var, kötü günlerde yaşıyoruz. Moskova arslanının ağzına yem oluyoruz... şimdi Tumov'un son plânını bir düşünelim: şu pis Peryekopsskaya'ya asker gönderecektik, bütün köyü gözatına alacaktık. Bilmiyorum, bu nasıl olurdu... fakat bir tabur gidecek ve köyde verilecek emri bekleyecekti.»

İki saat sonra kamyonlara bindirlmiş bir askeri birlik uzun bir konvoy halinde güneye doğru yola çıktı. Bütün cephane ve ağırlıkları ile bindirilmiş bir piyade birliği. Gezici mutfak, onarım atölyesi, yazı masası, çadırı. Savaştaymış gibi bir ikmal birliği.

Volgograd yörelerinde bu birlik kimsenin ilgisini çekmedi. Kentin varoşlarında bu savaş birliğini birçok insan gördü. Yalnız şimdiye kadar böyle birlikler kente girerken, bu birlik steplerde, tozlu topraklı yollardan giderek Don kıyılarına yöneldi. Haber köyden köye ulaştı. Sirotinskiye varıldığında Peryekopsskaya'da partinin telefonu çaldı.

Hay Allah belâsını versin, bu saatte telefon başında görevli olan yaşlı Babukin'di. Burnunu oynata oynata tebliği dinledi, sonra kulaklığı yerine koydu ve bir araba dingili gibi olduğu yerde dönerek bir patinajcı çabukluğu ile partiden çıktı.

Parti ile kilise arasında aşağı yukarı üçyüz metrelik bir yol vardı. Babukin üçyüz metre uzaktan herkese nasıl seslenilir, nasıl haber ulaştırılır onu göstermek istiyordu. Yürürken bile titreyen atına atlamış, ayaklarıyle bir canbaz gibi atı mahmuzluyor, caddeden aşağı iniyor, bir geyik gibi bağırıyordu.

«— Geliyorlar! Volgogradtan askerler geliyor! Bir bölük! Silâh başına! Peryekopsskaya'yı yerle bir etmek, yakmak istiyorlar!»

Son sözü ağzında kaldı. Çünkü kadınlar bağrışıp çığrışmaya, evlere koşup tutabildikleri ne varsa dışarı çıkarmaya başladılar. Bahçede çalışan birkaç erkek de Babukın'in ardısıra yere çöküp canlarını kurtarma kaygısına düştüler.

Babukin «daha sonra gelecekler!», diye bağırdı. «Size geldiler değil, geliyorlar diyorum! Köyün batmasını mı istiyorsunuz?»

Çok budalaca bir soruydu bu... köyün yıkılmasını kim isterdi? Köy papazı İfan bile kuşkulandı. Öyle ya köy niçin yıkılsın, savaşta değildilerki. Ayaklanma, devrim falan da yoktu, peki neden köyü yakacaklarmış? Babukini dinledi, ona delice sözler söyleyip söylemediğini anlamak için kilisede, kutsal tesvirlerin önünde andiçirdi. Çünkü çok yaşlı kimseler, beyinlerinin katılaşması, bunamaları yüzünden ne söylediklerini pek bilmezler. Oysa Babukin, kutsal Vladimir'in tasviri önünde saygıyla, aklı başında kimseler gibi dizçöktü, sözlerinin doğru olduğunu tekrarladı, yalan söyliyenin gözleri çıksın, Allah belâsını versin dedi. Tekrar çanlar çaldı.

Peryekopsskaya'da Kazaklar toplandıkları zaman piyade birliği büyük Don-Kavşağına daha ulaşmamıştı. Bu defa kolhozlar ve «Şutat 2» tarım birliği üyeleri toplandı... dokuzyüz atlı Don kıyısında gelenleri bekliyordu. Yanyana dizilen altardan, bir iş yapmak için kararlı oldukları yüzlerinden okunan insanlardan kurulan bu topluluk bir deprem gibi toprağı sarsan, nal sesleriyle çınlatan geçmiş savaş günlerindeki atlı toplulukları andırıyordu.

Kalinev üzüntülü bir sesle «şimdi bırakın gelsinler!» dedi ve yumruğu ile eyerin kaşına vurdu: «Hür Kazaklar olduğumuzu unutmadık biz daha!»

Yarbay Rossoskiy, Volgograd'ta hava kuvvetlerinin bir avcı bilriği ile karşılaştı. İçinde büyük bir korku vardı. Tumov'un kayboluşu ona göre şöyle gelişen bir olayın sonucuydu: önce Yelena ve Bodmar, sonra Nyuşa, şimdi de Tumov... bu açık bir olay zinciri değil mi? Yalnız şunu bir türlü düşünmüyorlar... çünkü bu büyük soru karşılıksız kalıyor: ya hepsi yaşıyorsa? Onların hep birden batıp gittikleri bu derin su çevresini kim araştırmış, kim olayı açıklığa çıkarmış?

Rossoskiy durgun, taş kesilmiş bir davranış katılığı içinde Tumov'un çalıştığı büronun merdivenlerini çıktı, yazımasasının arkasına geçip oturdu. Çekmeceler, kilitleri kırılarak açılmış içindekiler düzeltilmiş, sıralanmıştı.

Moskova'dan gelen tebliğlerin özetleri.

Telefon notları.

Peryekopsskaya'ya bir ordu birliğinin gönderilmesi ve köyün gözaltına alınması için gerekli sebepler gösteren belgeler.

Yelena Antonovna, Eberhard Bodmar ve Dimitri Grigoryeviç Kolzov'la ilgili belgelerin bulunduğu bir dosya.

Kolzov'un sorguya çekilişiyle ilgili yazılar.

Büyük bir fotoğraf. Başsız, güzel, alımlı, çıplak bir kadın.

Yarbay Rossoskiy önce fotoğrafı aldı, baktı. Bu fotoğraf bir adamı değil, Tumov'un hayatında, bizim için «bilinbeyen bir yanı» ortaya koyması bakımından önemlidir. Moskova bunları bilmiyordu.

«— Bu nereden çıktı?», dedi yarbay Rossoskiy, sesi açıktı. Albay Pişovskiy, omuzlarını kaldırdı.

«— Üstçekmecede, dosyaların üstünde duruyordu.»

«— Bu Yelena Antonovna değil. O uzun boylu, güzel, bir peri gibi kızdı. Bu bir kadın fotoğrafı.» Rossoskiy fotoğrafı ışığa tuttu. «Tumov son defa sivil mi giyiyordu?»

«— Evet. Bugüne kadar ilk defa öyleydi...»

«— Öyleyse bu fotoğrafı son günlerde tanıştığı bir kadından almış olabilir. Bu akla daha yatkın değil mi,»

«— Çok yatkın.» Volgograd KGB subayları bakıştılar. Bu iş gittikçe bir bilmece niteliği kazanıyor, diye düşündüler. Tumov'un sırrı caddelerdeki ilkbahar çamurlarına döndü. İçinden çıkılacak gibi değil. Arabayı sürmek için... boyuna gaza basmanın pek işe yaradığı yok artık.

«— Bu kadını bulmalıyız». Rossoskiy fotoğrafı tekrar masanın üstüne attı: «Üzerinde çalışılmış, büyütülmüş bir fotoğraf. Binbaşı Tumovun elinde bulunan bu fotoğrafın filminin bir fotoğrafçıda olması gerekir. Tumov onu onda görmüştür. Bu kadının izini bulmak için bu fotoğrafçı elimizde bir ipucudur. Ben, alışılmamış bir şey yapmak istiyorum, durumu ancak öyle aydınlatabiliriz. Bu fotoğrafı Volgograd gazetelerine verin...»

Pişovski kulaklarna kadar kızardı:

«— Çıplak bir kadını... bu fotoğrafı... bu... bu... dünyayı başımıza yıkar, yarbayım.»

«— Tumov, bu sırada suyun yüzünde ise, bu ona pek tesir etmez, sallantıya, çalkantıya kapılmaz. Bütün güç benim elimde şimdi. Bu durum siyasi bir nitelik taşıyor. Çünkü Sovyet tarihinde çıplak bir kadın fotoğrafının gazetelerde yayımlanması bugüne kadar görülmüş şey değil, ilk defa bunu biz yapacağız. Bütün Volgograd sabahleyin ayağa kalksa... çantanın birinden Tumov yere düşse beni daha çok sevindirir.»

Fotoğraf bir kurye ile Volgograd-Pravda gazetesine gönderildi. Orada hiç konuşulmadı, fakat Moskova'nın buyruğuna uyuldu. Ancak namusuna düşkün kimselerin canını sıkacak olan bu fotoğraf birinci değil...... ikinci sayfaya kondu. Bu Nyuşa'nın gözler kamaştıran resmiydi.

Tumov'la birlikte bir şeytan da ortadan kaldırıldı...

şimdi onun yerinde bir buzdağı oturuyordu.

Bodmar bir defa, bizi kurtlar gibi izleyecekler artık dedi.

Mutlu kurtlar... onlar her zaman kaçabilirler. Şu kocaman Tayga onların yurdudur artık. Fakat Nyuşa ve Bodmar için dünya daha da küçülüyordu...

YİRMİYEDİNCİ BÖLÜM

Fotoğrafçı Timor Antonoviç Brutyev evlenme salonundan gelen on çiftin dükkânına dolduğu, bekleme odasında sıralandıkları, duvarları yumrukladıkları, ona bağırıp çağrıldığı, evliliklerinin hatırası, olmak üzere birer fotoğraf çektirmak i;in onu sabah kahvaltısı yapmaya bırakmadıkları bir saatte bile tedirgin olmamıştı...

İşte gene böyle bir sabahtı, doğu milletlerinde olduğu gibi balla tadlandırdığı çayını tadını çıkara çıkara içiyor, üstüne tereyağ sürülmüş kalın bir dilim ekmeğini yiyor, o saatte daha çok türkülerin söylendiği, asker marşlarının çalındığı radyoyu dinliyor, elindeki sabah gazetesini okuyordu.

Sovyet basınının öyle halkı heyecana verici olaylardan, adam öldürmelerden, aşk hayatından, daha çok kapita-

list ülkelere yaraşan sapkınlıklardan, har vurup harman savurmalardan sözetmediği yeni bir şey değildir. Bu eskiden beri bilinirdi. Sovyet basını daha çok işletmeleri, bütün toplumu ilgilendiren önemli günlük olayları, Batılı okuyucuların nasıl yozlaştırıldığını, Batının bu dünyada bir lağım olduğunu, buna karşılık dünyanın büyük bir bölümünün sosyalizm ile kalkındığını, insanlarının sağlıklı ve mutlu olduklarını konu edinirdi.

Brutyev bu sayfaya şöyle bir gözattı, ikinci sayfayı çevirdi. Orda genellikle ilânlar, spor ve tiyatro haberleri yeralırdı. Brutyev aydın bir insandı, ona göre dansöz Narayova için yazılan bir yazı «Kızıl Ekim» fabrikasında günde ondört saat çalışarak demir eriten bay Duşev üstüne düzenlenen bir övgüden daha önemlidir. O övgü türküsünün «yardım eder her saat bize, kapitalizmi yenelim diye» dizileri Brutyev'i hiç ilgilendirmezdi.

Bu sabah Timor Antonoviç birden bağırdı, ağzında çiğnediği yağlı lokmayı tükürdü.

İkinci sayfada gördüğü başsız, çıplak kız fotoğrafı onun elini kolunu bağladı. Fotoğraf biraz bozulmuştu. Çünkü uzun boylu tartışmalardan sonra gazetenin redaksiyon kurulu fotoğrafın, kadının döl yatağının bulunduğu, alt bölümünü karartmıştı. Başredaktör, «bu KGB'nin görüşüdür» demişti. «Çünkü bu fotoğrafla yatakodalarında devrim yapılmaz. Memeleri görünsün yeter, onlardan tanınır. Basında her zaman önemli olan şeylere yer verilmeli» Bu yüzden Nyuşa'nın belden aşağısı iyice karartılmış, gölgelenmişti, öyleki öne fırlamış memeleri plâstiktenmiş gibi görünüyordu.

Brutyev fotoğrafın altındaki yazıyı okuyunca titremeye başladı, canı sıkıldı.

«— Bu fotoğrafı çeken, büyülten kimse hemen parti sekreterliğine bildirsin.»

Rossoskiy'in elinden çıkmış, onun diline uygun bir ya-

zı... bir mermi gibi. Brutyev'in yüreği oynadı.

Evet bin kişiden birinin kahraman, dokuzyüzdoksandokuzunun korkak olduğu düşünülebilirdi. Öyle olmasaydı dünya daha güzel olurdu. Hiç kimse, kocakarıların fotoğraflarını birtakım rötuşlarla ateşli kadınlara çeviren, şu korkak, ödlek sanatçı Brutyev'den bir kahraman olmasını, hemen partiye giderek çektiği fotoğrafın ikinci kopyasını masanın üstüne koyup «İşte geldim! Bu fotoğrafı ben çektim. Bir akşamdı! Soyunduğu zaman kendimi tutabilmemi için belki on öküz gücü tükettim. Dostlar, erkek dediğin böyle sözünün eridir işte» demesini bekliyemezdi.

Durumun böyle pek kolay olmadığını, Brutyev önceden sezmişti. Bu fotoğraf gazteelerde yayımlanır da, onu çeken, parti sekterliğine çağrılırsa insanı bir köpek gibi bacağından asarlar. Çok yakışıksız durumlar ortaya çıkar, sorgular yapılır, içinden çıkılmaz sorular sorulur, soruşturma ilerledikçe kimse onun öteki aranan kadınları tanımadığına inanmaz, fotoğrafını çektiği bütün kadınların onda bir koleksiyonu olduğu sanılır, başı derde girer.

Brutyev, düşündü taşındı, izin almaya karar verdi. Bu gereksiz bir dilek değildi. Çünkü herkesin dinlenme hakkı vardı. Bu parti programında da yer almıştı.

Hemen harekete geçti. Korkudan daha büyük bir çalıştırıcı güç yoktur.

İlkin, Nyuşa'nın fotoğrafının ikinci kopyasını gizlice yatağından aldı, derin iççekişlerle, bir süre ona baktı. Bu iç gıcıklayıcı resmi öptükten sonra yırtıp küçük parçalara ayırdı. Daha sonra içinde, o tanımadığı kadının yırttığı negatifin parçaları bulunan sepetteki kâğıtlarla birlikte yaktı. Beyaz önlüğünü giyerek dışarda bekleşen altı çiftin fotoğraflarını çekti yeni evlilere mutluluklar dileyerek, orada bulunan yakınlarına resimleri ancak ondört gün içinde alabileceklerini söyledi. Resmi bir iş için Rostov'a gideceğini öne sürerek, evlendirme dairesinden fotoğraf çek-

tirmek isteyen yeni, kalabalık bir topluluk gelmeden önce dükkânı kapadı. Onun, resmi bir iş için Rostov'a gideceğini ileri sürmesi, en akla yatkın düşünceydi. Çünkü resmi bir iş olunca kimse direnemezdi. Dükkânı kapadıktan sonra kapıya çarçabuk, boyalı, bir levha astı.

«Geziye çıktı.»

Öğleden önce saat onbire doğru Timor **Antonoviç** Brutyev, Rostov'a gidecek olan trene bindi. Asov denizi kıyısında, bir balıkçı köyünde dinlenecekti. Temiz hava, oltayla balık avlama, geziye çıkma, uyuma... bu arada çektiği fotoğraf yüzünden Volgograd'ta neler olup bittiğini hiç düşünmeme. Ondört gün dünyanın tadını çıkarma.

Bu davranışından Brutyev'in şöyle ortadan bir adam olduğu anlaşılıyordu, düşünceleri çok yavandı. Fakat yarbay Rossoskiy için bu öndört gün bir dakika gibiydi. O, bu sıralarda daha büyük düzenler, düşünceler üzerinde duruyordu. Dörder kişilik on milis birliği kentteki bütün fotoğrafçıları, fotoğraf işleriyle uğraşanları, banyo yapan, büyütenleri bir bir dolaştı. Fakat onların içinde bu göz kamaştıran kadın fotoğrafını çeken, banyo eden, bu konuda inandırıcı bilgi veren kimse çıkmadı... polisler fotoğrafçılarda bulunan bütün negatiflere baktılar, evleri aradılar, gerçeği söylemeleri için uyardılar, fakat gene de olumlu bir sonuç elde edemediler. Polislerin uyarıcı sözleri arasında Sibirya'ya sürülmek de vardı... insan Sibiryanın soğuk rüzgârını seziyordu bile.

Milisler, Brutyev'in dükkânına da geldiler... kapıyı kırarak içeri girdiler, her yanı aradılar, bütün negatiflerin altını üstüne getirdiler, kocaman bir fotoğraf yığınını dağıttılar. Bu çok cansıkıcı aramada daha çok gülüşen yeni evli çiftlerin, çevrelerini alan yakınlarının resimlerini buldular. Bu özel aramayı ilgilendirmese bile iki fotoğraf oldukça ilgi çekiciydi. Fotoğrafların biri, partinin ikinci sekreteri Mulinov'u güzel, açık kumral bir yosma ile kolkola gösteri-

yordu. Mutluluktan yüzü gözü bir bakır kazan gibi parlıyordu. Oysa bu fotoğrafın ele geçtiği sırada Mulinov yirmidokuz yıllık evli ve yedi torunun büyükbabası bir adamdı. Bu durum ahlâk ölçülerini çok aşmış demekti. İkincisi sayın polis şefinin bir çayırda mayo ile çektirdiği fotoğraftı. Polis şefi güzel, siyah kıvırcık saçlı bir yosmanın sütyenini bağlamaya çalışıyordu. Polis şefi de evliydi, bilindiğine göre az çok da mutluydu. Milisler bu iki geleneklere aykırı fotoğrafa sözüm ona elkoydular.

Fakat kim olduğu bilinmeyen, çıplak, başsız fotoğrafla ilgili bir ipucu bulamadılar.

Bu fotoğraf olayı Volgograd'ta gazete okuyucuları arasında, deniz gibi dalgalandı, çalkandı. Sabahleyin saat ona doğru bütün gazeteler kapış kapış gitti. Büyük fabrikalarda, işçiler arasında, Volgograd-Pravda gazetesinin ikinci sayfasına iki ruble verenler oldu.

Büyükbaba Volkov, gazete bulabilen mutlulardan biriydi. Hışlaya hışlaya merdivenleri çıkıp eve girdikten sonra gelini Volkova'ya fotoğrafı göstererek hemen odaya kapandı. Pencerenin kıyısına oturup dudaklarını yaladı, gazeteyi güneşe karşı eğerek, gölgelendirilen dölyatağı bölümünü iyice görebilmek için, resme yiyecekmiş gibi bakmaya başladı.

«— Demek böyle! dedi. Hayır, böyle değil! Gazetenin tutumu değişti. Yeni bir çağ başladı demek.»

Borya bile gazeteyi alıp Bodmar'ın yanına geldiği zaman bir keçi gibi gülüyordu:

«— Amma da iri be! diye, bağırdı. İnsan onu kolay kolay kucaklayamaz, be Saşa! Bu ne gövde be! Bir baksana! Parti ne istiyor bu kadından dersin? Partinin birinci sekreteri boğulduğu zaman su ağzından böyle mi fışkırıyordu?» dedi. Başını yana eğmiş, fotoğrafa doyasıya bakıyordu. Birden, «bu bütün kadınları kıskandırır, çatlatır» diye devam etti. «Bütün gazeteleri sobalara atarlar. Sonra öfkelerinden

kocalarına çıkışır, hadi bakalım, şimdi de gör o çıplak kadını! derler. Sonra kocalarını yatağa çağırırlar. Bir unçuvalı, yada kazık gibi kadınların yanında yatan erkeklerin gözü dışarda olursa, onları kim kınayabilir? Saşa, hiç hayatında böyle güzel bir kadın gördün mü?»

Bodmar, «Nyuşa benim için yeterince güzeldir» dedi. Gazetedeki fotoğraf bir tehlike işaretiydi. Bunun Nyuşa olduğunu kimse bilemezse bile durum pek parlak değildi. Başsız, çıplak bir fotoğraf bir bilmece olmaktan öteye geçemezdi... ancak bunun KGB'nin elinde bulunması işi büsbütün korkunçlaştırıyordu.

Borya, bu çıplak fotoğrafa akşama kadar doyasıya baktı, kendi kendine günün tadını çıkardı. Sonra tabutların yanında rahat bir gece geçirmek için içileceği söylenen üç sigara ilanının bulunduğu yere baktı. Fotoğraf sigara reklâmlarının bulunduğu sütuna kadar uzanıyordu. Sigaralardan biri memelerine, ikincisi göbeğine, üçüncüsü belden aşağısına dayanıyordu.

«— Oğul, ben bu kadını bir yudum su gibi içerim» dedi ve Bodmar'a sırıta sırıta baktı, ellerini oğuşturdu: «Artık o işler benden geçiyor, benim gibi yaşlı adamı hoş gör».

Akşam olunca Volkov ailesi birbirine girdi. Volkova, büyükbabanın gazetesini bulamadı ama, Arkadiy'inkini yaktı.

Olayı duyan yaşlı adam, «Allah belânı versin şeytan karı!» diyerek eve koştu: «Şeytan karı! Bana bir fotoğrafı bile çok gördü! Sen onun tırnağı olamazsın be...» Elindeki gazeteyi gelini kapmadan önce sallaya sallaya odasına gitti. Yemek masaya getirilince tekrar odadan çıktı. Çünkü ailenin bir geleneği vardı, ona uymalıydı. Her gün beş ruble ödeyerek bu ailenin yanında yaşama hakkını kazanan Nyuşa ile Bodmar da sofraya oturmuşlardı.

Büyükbaba İvan Feodoroviç kendini tutamadı. Bod-

mar'a gözkırptı, masanın altından ayağı ile dürttü, oğlakların arasına karışan yaşlı bir keçi gibi geğirdi, mırıldandı.

Sonunda, «Saşa, gazeteyi okudun mu?», diye, sordu. Masada bulunan bütün Volkov ailesi yaşlı adama yiyecekmiş gibi baktı.

«Evet», diye karşılık veren Bodmar fotoğrafın sözkonusu olduğunu anladı.

«— Bunlar her zaman olan günlük şeyler.» Yaşlı adamın gözleri oyuklarında yuvarlanır gibi dönüverdi: «Evet fotoğrafları da çekilir.»

«— Ama bugünkü gazetenin apayrı bir güzelliği var.»

«— Sen söylüyorsun bunu. Oğul, seninle konuşulabilir.» Yaşlı adam Volkov ailesine öldürürcesine baktı ve sandalyesini çekip Bodmar'a yaklaştı: «Bunu bir siyasi olay saymak, öyle görmek gerekir. Biz gelişiyoruz, ilerliyoruz artık. Uzaya astronotlar gönderdik, kadınların çıplak resimlerini yayımlıyoruz. Büyük bir çağ başlıyor artık.»

Bu gecenin hiç mi hiç tadı tuzu yoktu. Yaşlı adam bir türlü kendine gelemedi, içi gıcıklanıyor, yerinde duramıyordu. Erkenden yatağa çekildi. Gazeteyi yanına alıp yorganın altına girdi. Önce abuk sabuk şeyler, insanın başına iş açacak olaylar düşünmeye koyuldu. Sonra kendi kendine söylendi, gözlerinin önüne Nyuşa'yı getirdi:

«Nyuşa'da da böyle bir vücud olabilir, vardır da. Gerçekten de vardır. Bunu insan sezebilir, hiç olmazsa sezebilir... görünüşü öyle..» Bu sırada burnunu oynatıyor, sabahleyin Nyuşa'nın yıkanışını düşünüyor, parmaklarını şakırdatıyordu.

Bodmar, «fotoğrafçı Brutyev'i bulurlarsa yandığımız gündür» dedi. Daracık odada yataklarına uzandıkları zaman, böyle düşünüyordu, Nyuşa yaltaklana yaltaklana Bodmar'a sokuldu. Bodmar onun çıplak, kaymak gibi, sıcacık gövdesini okşuyor, Nyuşa derisinin üstünde dolaşan ellerin tesirini duyuyordu.

«— Ben adımı sanımı söylemedim.»

«— O, seni gördüğü gibi anlatabilir.»

«— Ohooo benim gibi görünüşü olan daha nice kızlar vardır.»

«— Bu pek de doğru değil.»

Sonra Nyuşa'yı öptü, kolları arasına gömüldü: «Nyuşa dünyada bir tanedir...»

«— Saşa da öyle.»

Evet, sevgi her türlü korkuyu ortadan kaldırır derler.

*
* *

Bugün Volgograd'ta birkaç yüz ailenin evinde tedirginliğin, mutsuzluğun başgösterdiği göz önüne getirilirse Rossoskiy'in gazetede yayımladığı fotoğrafla umduğunu bulamadığı anlaşılır. Hiç bir fotoğrafçı böyle bir resim çektiğini söylemedi, evlerde yapılan aramalar bir sonuç vermedi. Öyleki, bu gibi işlerden anlayanlar arasında bile bu başsız, çıplak fotoğrafın kimin olabileceğini söyleyecek kimse çıkmadı. Bu olay Rossoskiy'in bütün ümitlerini boşa çıkardı. Çünkü böyle fotoğrafları çeken birbirine hediye eden kimseler, kendi aralarında sır saklayan, birbirini ele vermeyen tanıdıklar, dostlar topluluğu olabilir.

Rossoskiy, Volgogradtaki KGB subaylarına, aralarında düzenlenen özel bir toplantıda, «Tumov öyle insana güçlük çıkaran, insanı yokuşa tutan bir adam değildi» dedi: «O, Moskovada kendi çevresindeki görevli kadınlarla, orospularla, pazarcı kadınlarla, mankenlerle yattı kalktı. Bunun için Volgogradtaki bütün orospuları sorguya çekmeli.» Rossoskiy bunları söyledikten sonra tekrar fotoğrafa baktı ve başını salladı. «Hayır. Bu kadın bu çevreden değildir. Benim aklım bu işe yatmıyor... bu kadın buralı değil, içimde bir kuşku var.» Fotoğrafı tekrar masanın üstüne koydu ve başını kavuşturduğu ellerine dayadı. «Tumov'la ilgili ye-

ni bir şeyler olabilir mi?»

«— Olmaz sayın yarbayım.»

«— Kocaman bir kentte bir subay kayboluyor da kimsenin bir şey bildiği yok. Bizim büroya bağlı bir görevli bayan bir Alman gazeteciyle Don kıyısında geziye çıkıyor, sonra birden bire yok oluyor. Ayrıca, Yelena Antonovna kaldığı ev sahibinin kızı olan bir köylü kızı, çocuk doğuracak olan bir Kazak kadını gibi Volgograda geliyor, sonra kayıplara karışıyor. Bu ne iş». Avucunu masanın üstüne bastırarak kalktı: «Biz de yağmur altında kalmış inekler gibi ötede beride dolaşıyor, bulutlara bakarak böğürüyoruz! Arkadaşlar, bu olaylar arasında bir bağlantı görmüyormusunuz?»

Orada bulunan subaylardan biri tok bir sesle, «Elimizde bir ipucu olması gerekir...» dedi: «Evet bir ipucu bulmak... bana kalırsa, bu olay ancak Peryekopsskaya'da aydınlığa kavuşabilir. Orada bunu bilenler vardır. Belki orada bir sessizlik duvarından bir taş sökülebilir.»

«— Kolzov'u bir düşünün.» Rossoskiy altdudağını, dişleri görünürcesine ısırdı: «Don insanlarının kafaları ırmaktaki çakıltaşları kadar serttir.»

Buna karşılık, gene Peryekopsskaya'da bir kuvvet gösterisine karar verildi. Rossoskiy'in bir düşüncesi ortalığı alevlendirdi: «Dul Evtimia'yı sorguya çekeceğim», dedi. «Böyle özel ve önemli durumlarda din min para etmez.»

YİRMİSEKİZİNCİ BÖLÜM

Güzel, güneşli, sıcak bir mayıs günü, pırıl pırıl mavi, bulutsuz bir göktü. İşte böyle bir pazar günü Borya Ferapontoviç, Volkov'un yanına geldi. Büyükbaba İvan onu eski bir dost gibi kucakladı ve ev halkına şöyle bağırdı:

«— Ayağa kalkın! Hepiniz ayağa kalkın! Mezarcı geldi. Beni alıp götürmek istiyor! Mezarımın numarası 1019, hahaha!»

Bütün aile halkı yatağından fırladı. Çünkü herkes bu yaşlı adamın gerçekten aklını kaçırdığını, hastahaneye yatırılması gerektiğini sandı. Nyuşa ve Bodmar da odalarından çıktılar. Borya evde mi? Dışarda, mezarlıkta ne olmuş? Otuz yıldan beri gerekli bir sebep olmadan, Borya, mezarlığın duvarları dışına çıkmazdı. Yalnız tütün, votka satın almaya, her yıl yapılan Stalingrad zaferini kutlama

törenine giderdi. Madalyasını göğsüne takar, tıraş olur Kızıl Alana gider, töreni takip ederdi. Büyükbaba İvan'ın getirdiği bir fincan çayı bir kedinin sıcak sütü içişi gibi yudumladı ve:

«— Nyuşa ve Bodmar'ı almaya geldim dedi: Bir gezinti yapacağız. Bir sepetli bisiklet tuttum. Şöyle kırda bir gezinti yapacak, uçak alanını görecek, steplerde konuşacağız. Allah kahretsin, benim de sevdiğim, yapmaktan kendimi alamadığım budur. Bahar değil mi, İvan Feodoroviç?»

Büyükbaba Volkov elini başına götürerek bıyıkaltı güldü:

«— Kim bilir belki de gazetedeki fotoğraf içini gıcıkladı, sevişme duyguları kabardı, öyle mi kardeş?»

Borya, «o geçti.» dedi. «Ben kadını ateşe verdim.»

«— Demek barbarın birisin!» Yaşlı Volkov ellerini kenetledi. Çıplak bir kadının fotoğrafını sigara ile yaktı! Elgette bir mezarcı böyle olur.»

Borya, Nyuşa ve Bodmar ödünç alınan sepetli bisikletle sıra sıra evlerin önünden geçip Pitomnik'e vardıkları zaman yollar bomboş, kent dinleniyor, pazarın tadını çıkarıyor, düşler görüyor, uyuyordu. Borya ceketini çıkarmış, kasketini ensesine doğru kaydırmıştı. Kirli, çamurlu eli güneşte parlıyordu. Önünden geçenlere sesleniyor «ne güzel bir gün dostlar diyordu!»

Ötede beride durdular, dinlendiler. Borya çantasından çıkardığı elmaları onlarla bölüştü.

Üç saat sonra Volgograd varoşlarını arkada bıraktılar. Kıra çıktıkları zaman Tatar mezarlıklarının arasından, bir o yana, bir bu yana kıvrıla kıvrıla geçtiler. Sonra Pitomnik uçak alanına giden yolun kıyısında durdular. Borya tekrar stepleri göstererek:

«— İşte oradadır», dedi.

Bodmar, bu sözle ne anlatmak istediğini sormadı bi-

le... son yarımsaat içinde Borya daha durgun, daha içe kapanık oldu. Volgograd'tan uzaklaştıkları oranda durgunlaşıyor, ağırlaşıyor, bisikletin pedallarını güçlükle çevirir gibi görünüyordu. Pitomnik'e giden yolun kıyısında durdular, sıcak, güneşli, ışıl ışıl bir gündü, steplerin üzerinde hava ışıldıyordu. Bodmar da karlı steplerin üzerinden esip gelen rüzgârı duyar gibiydi, onun da içine bir soğukluk, bir üzüntü çökmüştü.

Pitomnik. Babasının son mektubunu yazdığı yerdi. Stalingradta alevler içindeki tabyadan onu bir yaralı kurtarmıştı. Tepeden tırnağa yara bere içindeydi. Küçük uçaklardan birine konduğu zaman mutluydu. Uçaklar, alandan ayrılırken geride inleyen, bağrışan bir yaralılar kalabalığı vardı, onlar daha uçağa binememişlerdi. Bir yere toplanmış, üstüste yığılırcasına birbirine sokulmuşlar, yalvarıyor, yakarıyor, bağrışıyor, yardım diliyor, yaraların acısına dayanamayıp ölmek, öldürmek bile istiyorlardı. Sonunda geri kalanları hepsi kar yığınlarının üstüne atılmış ölüp gitmişlerdi. Teğmen Bodmar'ın mektubunu çizmesinin içinde saklayan, şu adı bilinmeyen asker de ölmüştü... tabyanın dışında, ana irtibat yerinde can vermiş, Rus toprağına gömülmüştü... fakat mektubu eline geçiren doktor Almanyaya göndermişti. İşte bu mektup bir insanın çığlığını, ölümünü anlatan mektuptur.

«Oğlum,

Yaralandım. Ağır değil, sol kalçamın kaba etinden girdi kurşun. Normal bir savaş olsa dört haftada sağlığım düzelir, dipdiri olurum. Fakat Stalingradtayız. Yediyüz yaralının inlediği, kıvrandığı, bağrıştığı, çıldırdığı, yaralarının çürümeye, kokuşmaya yüztuttuğu bir bodrumdayız. Dışarda karfırtınası, soğuk eksi otuziki, yemek yok, sıcak su içmek için kar eritiyoruz. Her gün yüzlerce arkadaşımız açlıktan kırılıyor, kimi ölüyordu. Ağrıları dindirecek, açlığı, ölümü önleyecek bir araç, bir alet yok. Acıdan, üzün-

tüden kıvranan, ağlayan olursa başına vuruyoruz, bir süre susuyor, ölüyor... susuyor, fakat bu bodrumda bugün, yarın, öbürgün içimizden kimsenin kalmayacağını da düşünüyoruz. Bugün, hastahanenin yanındaki iki bodrumda da birer güzel çorba pişirdiler... demiryolu traverslerini topladılar, at tırnaklarını ateşte tütsüledikten sonra suda kaynatıp lapa yaptılar. Bu arada iki kişi de iri bir sıçanı öldürerek yemeğe kattı, ne güzel, ne tatlı bir yemek oldu oğlum... şimdi doğranmış sıçan parçacıkları çorbanın içinde yüzüyor, işte bir günlük hayatımızı da böyle kurtardık..

Bizim sağlık görevlisi Pitomnik'ten döndü. Uçak alanına giden yol özel bir mezarlık gibiydi. Yolun sağında ve solunda kilometreler boyunca donarak ölmüş yaralılar, dondurucu rüzgârdan kurtulmak için uçak alanına yaya gitmeye çalışan fakat yolda ölüp kalan arkadaşlar yerlere serilmiş yatıyorlardı. Yollarda yatan ölüler binleri buluyordu... yolda kaldırım taşları gibi dizilen donmuş insan ölüleri. Oğlum, ben şimdi bize ayrılan bodrumdayım. Ben arkadaşlarımın durumunu gördükçe çok duygulanıyorum, oysa onlara ölmek öyle güç gelmiyor. Buna daha ne kadar katlanacağım? Bilmiyorum. Kim bilir benim için üzülen de var mı...?

Oğlum, Tanrı cennetle cehennemi yaratmadı. Cehennem insanların eseridir ve adına Stalingrad derler...»

Bodmar başını öne eğdi. Yolun uzayıp giden kıyısına baktı. Sonra bu tabyadan canlarını kurtarmak ümidiyle dışarı çıkan, uğuldayan kar fırtınasının dondurucu soğuğu altında uçak alanına doğru yuvarlana yuvarlana, sürüne sürüne gitmeye çalışan dizi dizi yaralıları gözünün önüne getirdi... zavallılar fırtınanın tesiriyle yere yıkılıyor, dizilerinin üstüne çöküyor, yuvarlanıyor... hayvanlar gibi yol boyunca sıralanıyorlar... adım adım, inleyerek, bağırarak, çırpınarak, yalvararak, yakınarak... ölü ölü üstüne, donmuş insan yığınları üstüne yığılıyor binlerce insandan tepeler

yükseliyordu... birbirlerine bağrışıyorlar: sen değil! Senin durumun iyi! Sen daha çok yaşarsın! Uçak alanına varırsın sen! Seni uçağa koyarlar, evine barkına kavuşursun... sen öteki yaralılardan daha güçlüsün... artık cehennem arkanda kaldı senin... Pitomnik! Cennet! Dayan! Dayan! Kurtulursun... sonra yüzükoyun karların üstüne düşüyorlar, rüzgâr üzerlerinden esip geçiyor, onlar da ötekiler gibi donuyor, buz kesiliyorlar...

Pitomnik.

Ölüler yolu.

«— İşte burdaydı», dedi Borya, sonra stepte küçük bir yeri gösterdi. «Hayır, orda... evet, orda... yer iyice görünüyor. Orada yokoldu... kesinlikle biliyorum.» Bisiklete atladığı gibi çiçekli otların yığınlaştığı, arıların toplandığı bir yere doğru ilerledi. Güçlü, gelişmiş devedikenleri üzerinden esip gelen rüzgâr renk renk çiçekleri açtığı steplere bir bal kokusu yayıyordu.

Borya'nın arkasından giden Nyuşa ile Bodmar sepetli bisikletin tekerleğine dayanmış duruyorlardı. Nyuşa yavaşça kolunu Bodmar'ın omuzuna koydu. İnsanın içine işleyen, duygulandırıcı bir davranış, analık duygusunu andıran bir tutumdu bu: yanındayım, Saşa. Bu ülkede yalnız değilsin... hatıralarınla başbaşasın... geçmişin yalnızlığı içinde...

«— İşte buradaydı», dedi, Borya tekrar, sonra ilerledi, bir yerin çevresinde döndü: «Burada büyük bir çukur kazdık... aşağı yukarı iki metre derinliğinde, yirmi metre uzunluğundaydı... taraklı makinelerle kazdık çukuru, oğul... çukur içine adam attıkça doluyor, küçülüyordu... bunun üzerine bu Allahın belâsı caddeden toplanıp kamyonlarla buraya taşınan 18000 Alman ölüsünü üzerlerine yağ ve benzin dökerek yaktık. Öyle bir koku çıkmıştı ki. Çıkan dumanlardan günlerce gökyüzü kara bulutlarla kaplanmış, yanan isanların kokusu bizi mankafa etmişti. Ama keyfimize diyecek yoktu oğul. Stalingrad'ı kurtarmıştık. Volga yeni-

den bizim olmuştu. Bu ne başarıydı! Alman askerlerinin yanışı sırasında kendimizi zafer ışıldakları karşısında sanıyorduk. Alevler steplerin her yanına yayılmıştı... fakat burada, işte bu yerde, çok büyük bir alev yükseldi. Ben burada duruyordum. Daha sonra kar makineleriyle külleri dağıtıp, yakmak için yeni ölüleri üstüste yığmaya koyulduk. Öyleki nerdeyse benzin bile yetmeyecekti... bir insanın nasıl yavaş yandığı doğrusu inanılır gibi değil.»

«— Onlar da ana baba kuzularıydı» dedi Bodmar, yavaşça: «Onların da evlerinde bekleyen babaları vardı.»

«— Onları biz mi çağırdık, hee? Yurdumuzu yakıp yıktılar, kentleri yerle bir ettiler, her yanı çöle döndürdüler... şimdi durup onlara bir de acıyalım, ağlayalım mı?»

«— İçlerinden pek azı buraya, öldükleri yere gelmek iştemişti.»

«— Fakat ne yazık geldiler ve öldürüldüler işte. Bana söylermisin oğul, niçin böyle yaptılar. Anlıyorum, anlıyorum, sen aydın bir insansın, bizden başka türlü düşünüyorsun, sen savaş görmedin, onun ne olduğunu bilmezsin. Evet, toprağın içine bir delik açıp oraya girersin, sonra gelip seni öldürmelerini beklersin, sonra öldürülürsün, çünkü yurdunu savunuyorsun, şu kendi hakkın olanı yapıyorsun... fakat Saşa, yağmur gibi kan boşaldı o gün, biz de birbirimize sorduk: biz bu Almanlara ne yaptıkki buralara kadar geldiler? Niçin üzerimize saldırdılar? Biz tarlalarımızı kazmış, fabrikalarımızda çalışmıştık. Kış gelmiş pencerelerimizi kapamıştık. Bahar gelir gelmez nehrin üstü buzlarla kaplandı. Yüzyıllardan beri olduğu gibi, gene, sobalarımızın yanında yatıp uykuya dalmıştık .... sonra birden Almanlar çıkageldiler, köylerimizi ateşe verdiler, yerle bir ettiler, delikanlıları kurşunladılar, bunu niçin yaptıklarını kimse bilmiyordu.»

«— Haklısın Borya, bunun niçin yapıldığını kimse bil-

miyor.» Bodmar yukardan aşağı, Pitomnik'e giden yola bakıyordu. Ben, burada durmak seni, yaptıklarını yerinde öğrenmek, anlamak istedim baba. Bodmar'ın içinden böyle geçiyordu. Rusyaya bunun için geldim, buraya ölüm yerine, o zaman neler düşündüğünüzü, Almanların neler yaptıklarını öğrenmek, kavramak için.

Olacak iş degil bu babacığım, bağılşa beni. Sizi anlamak çok güç. Sen şehirde, karşı cephede öldün, seni yakıp küllerini steplere savurdular. Bodrumlarda inledin, kanlara bulandın, görülmemiş bir çılgınlık örneği olan arkadaşlarının kıvrana kıvrana ölmelerini gördün. Pitomnik yolunu, şu üzerinde 20 000 kişinin yattığı caddeyi bilirsin... peki ne yaptınız? Size, boyuna direnin diyen subaylarınıza karşılık bodrumlardan, siperlerden, oyuklardan, çukurlardan sürüne sürüne dışarı fırlayarak karşı cepheyi tutanlara kardeşler bu işi bırakalım,vuruşmayı keselim, birbirimizi parçalamaktan vazgeçelim diyebilirdiniz.

Bunu yaptınız mı?

Hayır. Durmaksızın vurdunuz, vuruldunuz, öldünüz. Son kurşuna, elinizin son kımıldanışına kadar ateş ettiniz. Son nefesinize kadar. Bugüne kadar, Almanyada en yüksek sayılan, fakat en ucuz olan birer kahraman olup çıktınız. Dul kadınlarınızı, annelerinizi «insanı böbürlendiren derin bir üzüntü içinde» ağlatmaktan başka bir şey yapmadınız. Yaptığınız bir çılgınlıktı. Bu kentte koyunlar gibi kesilip gittiniz... evet 230 000 erkek.

Babacığım, mektupların yüreğimi alev alev tutuşturuyor... şimdi senin savaştığın ülkede, senin öldüğün yerde duruyorum ve seni bir türlü anlamıyorum... içinde senin ölüp gittiğin bir zamanı açıkça düşünmek, açıklamak bir insana ne kazandırır? Hangi zehiri içtiniz? Artık sizin Almanyanız var mı?

Babacığım, bağışla beni... aramızdaki uzaklık yirmibeş yıldan da çok...

«— Saşa.»

Bodmar birden sarsıldı. Geçmiş gözlerinin önünden siliniverdi... sıcak rüzgarların estiği, renk renk çiçekli otların açıldığı kırlar tekrar görünmeye başladı. Kırlar güzeldi, genişti, sonsuzdu, üstelik bütün savaşlardan daha güçlüydü. Gökyüzü sonsuz, sınırsız, bütün Rus kırlarını bir kubbe gibi kuşatmış... Nyuşa yanında, istedikleri gibi sürecekleri bir hayat, Borya bisiklette oturmuş, bu yaşlı adam yıkım görmüş bir filosoftu artık, Volgograd kentinde mezarcıydı. İnsanın gönlünü kaybettiği bu geniş ülkede Borya olağanüstü bir kişiydi.

Borya, bir aralık, «Susadın mı oğul?» diyerek bisikletten bir çanta aldı.

Bodmar, «evet Boryuşka» dedi. Sonra derin bir soluk alarak bu ölümsüzlük kokusunu içine doldurdu.

«— Votka ile çay var.» Borya'nın, içki damlayan bir fıçı bulmuş eski bir sarhoş gibi, gözleri ışıldadı: «Ne güzel bir gün, bir de siz sevgililer! Böyle bir gezinti yapmak iyi olmadı mı?»

«— Evet iyi bir düşünceydi.» Bodmar şişeden bir yudum içti. Sonra Nyuşa'ya verdi, o da içti, Bodmar «Teşekkür ederim Borya...» dedi.

«— Niçin, böyle daldın oğul?»

«— Pırıl pırıl güneşi görüyorum.»

«— Evet güneş ne sevimli şeydir!» Borya güldü, elini kalçasına koydu: «Nyuşa, ona bir öpücük ver... çabuk öyla bir öpücük ver ki ağzının sesi duyulsun... baharı başına vurmuş onun. Utanıyorsa ben başımı öteye çeviririm. Ya-

nınızdan biraz da uzaklaşabilirim. Güneşi daha parlak görür o zaman...»

Borya, sepetli bisikletine atladığı gibi bir süre yanlarından ayrıldı, geri dönüp bakmadı bile.

Nyuşa, yavaşça: «Almanyaya gitmek istiyor musun?» dedi ve elini Bodmar'ın eli üstüne koydu.

Bodmar yüksek sesle, «Hayır, Hayır, ben burada batıp gideceğim» dedi.

YİRMİDOKUZUNCU BÖLÜM

Volgograd'dan gelen bir milis birliği bozkırın ortasında, Peryekopsskaya'dan iki kilometre uzakta, durdu. Onlar için köyde durmakla kırda durmak arasında bir değişiklik yoktu. Çünkü önlerinde uzayan yollar, sıra sıra atların yayıldığı, dizildiği stepler vardı. Eyerlerin üzerinde, eski çağlarda olduğu gibi, yanlarında meşin sadaklara sokulmuş oklar ,ellerinde uzun mızraklar taşıyan Kazaklar dimdik duruyorlardı. Duruşlarından ayrı ayrı atlı birlikleri oldukları böyle bir düzene girdikleri açıkça anlaşılıyordu... her birliğin önünde, elinde özel işaret taşıyan bir atlı, onun yanında ise saldırıya geçme buyruğu vermek için bir borazancı duruyordu. Atamanlar atlı birliklerin kumandanları, önde duruyor, kılıçlarını çekmiş, stepte tozu dumana katarak gelen otomobillere dik dik bakıyorlardı.

Volgograd'tan gelen birliğin kumandanı olan yüzbaşı, «yok canım, böyle şey olmaz! Şimdilik saldırıya geçmek istemiyorlar mı yoksa? Geçseler kurallara uygun bir savaş, sonunda da iyi bir barış olur!» Yüzbaşı otomobilden indi, birkaç adım ilerleyerek arabanın önünde durup bir duvar gibi dizilen atlılara dik dik baktı. Birinci takıma koşta eden teğmen şapkasını çıkarıp başının terlerini sildi. Vakıt akşam, ortalık sıcak, bir tek yaprak kıpırdamıyor, hava bir fırın gibi ağır.

Birkaç saatten beri iyi bakılsaydı, durumun ne olduğu daha kolay anlaşılırdı. Çünkü atlılar birdenbire ortaya çıkıp, belli bir uzaklıkta durarak, milis birliklerinin çevresini sardılar, sonra küçük, hızlı atlarını mahmuzlayarak tekrar oradan uzaklaştılar. Bunu birkaç defa tekrarladılar... ufukta birer nokta gibi kalıncaya kadar uzaklaşan atlıların yalnız nal sesleri, atların boyunlarına sarılan genç binicilerin haykırışları duyuluyordu... milis birliklerinin çevresini sarıyor, onlara ilgiyle bakıyor, bir süre duruyor sonra atlarını dörtnala kaldırıyor, oradan uzaklaşıyor, steplerin ortasında görünmez oluyorlardı.

Bu atlılara pek ilgiyle bakılmadı. Bunların birer meraklı kimseler oldukları sanıldı. Steplere gelen bir milis birlığı at sürüsü çobanları için heyecan verici, ilgi çekici bir olaydı. Durum köylerde de böyleydi... burnu sümüklü çocuklardan tutun da aksırıklı tıksırıklı büyükbabalara kadar herkes çitlerin arkasında dizilir gelenlere ilgiyle bakarlardı. Fakat subayların durumu kavramaları, köy halkının kendilerine sessiz fakat öfkeyle baktıklarını, köy yollarında hiç bir erkekle karşılaşmadıklarını, bahçelerde kimsenin çalışmadığını anlamaları gerekirdi... evlerin önünde yalnız çocuklar, kadınlar ve çok yaşlı kimseler görülebiliyordu. Askerler onlara işaret ettikleri zaman pencerelerden bakan küçük bebekler gibi davranıyor, aldırmıyorlardı bile.

Bu bomboş bir ülkede yapılan geziydi. Her yanda de-

rin bir sessizlik vardı. Yaşlıların, çocukların giriştikleri bu davranış görünüşte bir kışkırtmayı andırıyordu.

Askerler, köylerde hiç bir erkeğin niçin bulunmadığını, şimdi biliyorlardı... erkekler atlarına binmiş, ötede, Peryekopss'kaya yolunu tutmuşlardı.

Yüzbaşı, arabasının radyatörüne yaslanarak:

«— Olay yaratacak, kargaşalık çıkaracak her türlü davranıştan kaçınmalıyız», dedi. «Mihail Aleksandroviç, telsiz aracını bana gönderin... ben burada tek başıma karar verecek durumda değilim.»

Genç teğmen yolda sıralanan birliğin arkası boyunca koştu. Birkaç dakika sonra telsiz aracı kuruldu, antenler takıldı.

Babukin:

«— Aha!» dedi ve insanı korkutacakmış gibi dişlerini gıcırdattı. «Şimdi ne yapacakları anlaşıldı, kardeşler! Roket atacaklar bize.»

Teknik işlerden iyi anlayan Kliçuk:

«— O roket atıcı değil bir telsiz aracıdır, dedi. Fakat sürekli olarak durumu gözetlemek, yetkililere bildirmek içindir.»

İkinci süvari birliğinden İfan Matveyeviç atla geldi. Kazak üniforması giymiş, uzun beyaz sakalının altında, boynuna asılmış altın kaplama pirinç bir haç parlıyordu. Bu haç, paskalya günü tören yapılırken kilisede dolaştırılır, herkes onu saygıyla öperdi.

«— Harekete geçelim mi? diye bağırdı. Onlar davranmadan önce yapacağımızı yapmalıyız.»

«— Konu üzerinde iyice düşünmek, karşılıklı konuşmak daha iyidir bence». Kalinev atın üstünde eyer kaşına doğru eğildi ve düşünceli gözlerle çevresine baktı: «Onlar ne yapacaklarını kendileri de bilmiyorlar pek. Şimdi Volgograd'tah yardım istediler. Onların ne yapacaklarını, nasıl bir durum takınacaklarını bekleyelim.»

Babukin:

«— Mızrakları onlara çevirmeli! Ureee! diye bağırdı. Onların iyice toplanıp bizi topal tavşanlar gibi kurşunlamalarını mı bekleyelim, hee? Size söylüyorum... onlar ilerleyecek, bütün Peryekopsskaya'yı gözaltına alacaklar. Biz de paslı demir parçaları gibi çevrede duracağız. Bir düşünün, Tumov ne demişti! Bizi, bütün köyü yok ederim, diye korkutmaya kalkmıştı. Kardeşler niçin duraklıyoruz böyle?»

«— Bir temsilci gönderiyorlar.» Kalinev elini yaşlı adamın ağzına koydu, onu susturdu. Babukin sustu fakat ağzına konan elini geri itti. Gerçekten de milis arabalarının bulunduğu yerden bir mendil sallaya sallaya iki askerin Kazaklara doğru geldiği görüldü. Fakat, bu sırada, bütün askerlerin arabalardan dışarı atladıkları, steple otların arasına saklanarak silâhlarını onlara yöneltip siperlendikleride gözden kaçmadı. Kliçuk dokuz makineli tüfek ve iki bomba atıcısı saydı. Derin derin soludu başını kaşıdı.

Boğuk bir sesle:

«— Çok kan akacak», dedi. «Saldırıya geçmeden önce Baba İfan bizi bir defa daha takdis etsin»

Kalinev, Kotzobyev ve Babukin gelen iki temsilciye karşı atlarını sürdüler, üç metre önlerinde durdular. Gelenlerin biri yüzbaşı, biri de genç bir çavuştu. Babukin böbürlene böbürlene kaldırdığı kılıcı ile onları selâmladı. Onların ne olduklarını, nereden geldiklerini biliyordu.

Yüzbaşı, konuşmak için bir giriş yapma gereği duymadan:

«— Bu toplanmanın, yürüyüşün gereği ne?» diye sordu. «Yoksa Peryekopsskaya'ya gitmemizi önlemek mi istiyorsunuz?»

«— Evet tam üstüne bastınız, bayım» dedi Kalinev. «Peryekopsskaya'ya girmek isteyenin önce bizi yok etmesi gerekir.»

Yüzbaşı, «bu devlete karşı bir ayaklanmadır!» diye ba-

ğırdı. Yüzü kıpkırmızı kesildi. Sonra bu büyük atlı kalabalığına baktı. Bu büyük atlı dalgasının harekete geçerek üzerlerine saldırdıkları zaman, stepte nasıl bir sonuç alınabileceğini, ne gibi olayların geçeceğini düşündü.

Kotzobyev hiç alttan almadan, «bunun öyle olduğunu biliyoruz», dedi.

«— Bu bir ayaklanmadır!»

«— Bu konu üzerinde tartışılabilir. Biz bunu gerekli bir savunma olarak anlıyoruz.»

«— Ben Moskovadan emir aldım!»

«— Bizim de yüzyıllardan beri süregelen hürriyet yasamız vardır! Sayın bayım, öyle sanıyorum ki bu yasamız bugün de yürürlüktedir.»

«— Ne gülünç şey! Hahaaaa!» Yüzbaşı iki elini yukarı kaldırdı. «Bir Kızılordu birliği durdurulmak isteniyor öyle mi? Ben niye sizinle konuşup da zaman kaybediyorum.» Yüzbaşı iki elini böğürlerine dayadı, başını daha da kaldırdı ve «size emrediyorum, yol açılacak! Derhal!» diye bağırdı...

Babukin yüksek sesle:

«— Adamın o boş kafasını ikiye böleriz biz», dedi. «Kardeşler, bırakın geri dönelim, fırtına gibi saldırıya geçelim...»

Yüzbaşı:

«— Hiç düşünmeden üzerinize ateş açtırırım! On makineli tüfeğim var!» diye bağırdı.

Kalinev, ona acıyarak güldü. Yavaşça, «burada dokuzyüzden fazla Kazakız», dedi. Ağzından çıkan her söz yüzbaşının üzerine kızgın katran tesiri bırakıyordu. «Bizden ancak iki, bilemedin üçyüz kişi öldürebilirsiniz... sonra gene karşınızdayız... ne yapabilir yediyüz Kazaka sizin birliğiniz, size açıklamam gerekir mi, sayın yüzbaşım?»

«— Bir alay çağırır sizi yok ederiz!»

Yüzbaşı böyle bağırdı.

«— Bu olabilir.» Daha konuşulacak bir şey olmadığını anlayan Kotzobyev atının yanına döndü: «Fakat, siz, yiğit kardeşim yaşayamazsınız daha. Bütün bunları da iyi düşünmeniz gerekir.»

Yüzbaşı öfkeden kudurdu, yumruklarını sıktı ve yanındaki başçavuşla yavaş yavaş birliğine doğru yürümeye balşadı. Uzaktan öfkesinden köpürerek, «silâh doldur, nişan al! Her birlik kendi arabasının yanında toplanarak siper alsın.» diye bağırdı.

Erler harekete geçtiler. Bir eğitim alanında olduğu gibi küçük küçük birliklere ayrılarak arabaların arkasında yüksek otların içinde siperlenmeye başladılar.

Babukin alaylı alaylı gülüyor, bağırıyordu.

«— Aaaa arabalardan kale yapmışlar!» diye yüksek sesle söyleniyordu: «Dostlar birlik olalım, ne kadar ... dayanışırsak o kadar kolay biçeriz onları!»

Bu arada durum telsizle Volgograd'a bildirildi. Kumanda merkeziyle konuşmalar yapıldı. Oradaki subaylar birliğe yardımcı olabilecek durumda değildi. Çünkü bugün ortaya çıkan durum daha önceden düşünülmemiş, kimsenin aklına böyle bir olayın çıkacağı gelmemişti. Bir Kızılordu birliği kendi ülkesinde ölümle burun buruna gelmişti. Aşağı yukarı bine yakın atlı, silâhlı Kazak yollarını tutmuştu. Don kıyısında bir kardeş savaşı olabilirdi! Gerçi şimdi yalnız Peryekopsskaya erkekleri harekete geçmişti... fakat olay büyüyünce, çevreden duyulunca rüzgârın bütün çevreye yaydığı bir step yangını gibi gelişecekti. Voroneş'ten Rostov'a kadar bütün Kazaklar atlarına atladıkları gibi yollara dökülür, birbirinin yardımına koşar, küçük küçük birliklere ayrılır gene savaşırlardı. Kendilerine bir türlü güven olmayan komünistlere göre bu adamların büyük bir Kazak devleti kurmak için nasıl yanıp tutuştukları biliniyordu.

Bütün yetkileri üzerinde toplayan yarbay Rossoskiy,

bu saatler içinde karar verebilecek tek görevliydi. Volgograd birlikleri kumandanı general Vasilenkov KGB genel karargâhına giderek bütün sorumluluğu üzerinden atmış, yarbaya bırakmıştı.

«— Hareket ettirebileceğim bir birliğim var,» dedi. Gerekli bir durumda onu görevlendirebilirsiniz, sayın yarbayım, Ancak, kan dökmeye yolaçan bir olayda sorumluluğu Moskovaya yüklemeye bakın. Don halkını biliriz... onlarla şeytanı bile cehenemden çıkarabilirsiniz. Yalnız onlara karşı haksızlık yapıldığında cehennemi de yıkarlar.» General Vassilenkov, yarbay Rossoskiy'e şöyle öfkeli öfkeli baktı: «KGB bu kendi başına buyruk, tasasız köyü niçin kuşatmak, gözaltına aldırtmak istiyor? Niçin bütün çevrede tedirginlik yaratıyor?»

Rossoskiy, ellerini masanın üstünde birleştirdi. İlk bakışta ince, saygılı bir insan olduğu tesirini bırakan yarbayın yanına sokulan, onun ne kadar soğuk, kaz gibi kabarmış bir adam olduğunu anlardı.

Yarbay açık bir sesle, «bu siyasi bir olaydır generalim», dedi.

«— Kardeş kanı dökecek kadar büyük bir önemi var mı?»

«— Niçin birlik komutanları böyle aşırılığa varıyorlar? Bu bir kardeş savaşı olur diye, birkaç Kazak'ın öksürmesiyle bütün Rusya yıkılmıyor ya.»

«— Stepte bina altı hazır bekliyor, arkadaş! Onların hepsini hemen ortadan kaldırmak, bütün Kazak ayaklanmasını çarçabuk bastarmak için böyle aceleye lüzum yok. Ben üç tümenle bütün Don bölgesini kuşatabilirim... fakat bu gerekli mi? Sizin siyasi olay dediğiniz gerçekten bunu yapmayı gerektirir mi?»

Rossoskiy, kaşlarını kaldırdı, sustu. Dediğinin yerine gelmesini isteyen, kendine karşı çıkılmasına dayanamayan, kendi kendini yiyen bir insandı. KGB öğrencileri arasında

onun şu sözleri çok ünlüydü: «İnsan elinden, kolundan, ayağından olabilir, göğsü delik deşik edilebilir.... ancak insan beyni çalıştığı ve istemiyorum, diyebildiği sürece yenilmiş sayılmaz!»

General Vassilenkov bir göz kırptı. Dışardan iki telsiz aracı odaya getirilip Rossoskiy'in önündeki yazı masasının üstüne kondu. Birkaç saniye sonra telsiz çalışmaya, sesler duyulmaya başladı.

«Kazak atlıları yarım daire biçiminde toplandılar.... Allah belâsını versin, üniformalı bir papaz bütün işleri düzene koydu, orada toplanan Kazakları büyük bir haçla takdıs etti... belliki saldırıya geçmek istiyorlar. Biz arabaların arkasında mezvilendik. Ağırlığımızı göstermemiz gerekiyor. Hemen uçak gönderin! Emirlerinizi bekliyoruz......»

General Vassilenkov parmaklarıyla masanın üstünde tempo tutarken yanaklarının kasları geriliyor, katılaşıyordu.

«— Bütün bir topluluğun nasıl kılıçtan geçirileceğini burada konuşmamız gerekli mi? Sonra neden?»

Rossoskiy yavaşça, «bir anıt yüzünden» dedi.

«— Bu doğru olamaz......» Vassilenkov bu sözleri keketer gibi söyledi.

«— Sayın generalim,sizin burada anlamadığınız bir konu var. Bir çıbanınız çıksa ne yaparsınız? Ya merhamle iyi eder, yada keser atarsınız. İşte bu anıt da böyle bir şey. Halkımızın gövdesinde önemsiz bir çıbancık, fakat insanı tedirgin ediyor. Onun için kesilip atılmalı artık. Ancak bu işi yaparken Kazaklardan daha akıllıca davranmalıyız. Siz, bu askeri birliğin, bulunduğu yerde toplanmasını, düzenlenmesini emredin. Onlar orada karargâh kursunlar. Birkaç gün bekleriz. Ben, benim step atlılarımı tanırım...... onlar şu kahramanlar kalesinin önündeki ineği döllemeye hazırlanmış, kurumlu boğalar gibidir...... fakat sonra akılları başlarına gelir.»

General Vassilenkov derin derin soludu. Rossoskiy'in odasından verilen bir telsiz emri Don kıyısına ulaştı.

Baba İfan, bu süre içinde, takdis işini bitirdi. Artık bağrışıp çağrışarak, mızrakları ellerine alarak, kılıçları sallayarak, Volgogradtan gelen askerlere saldıracak olan Kazakları önleyecek kimse yoktu. Tek tek atlı birlikler toplandılar, borazanlar, bir atlının önünde duran Kalinev'e yan gözle bakıyorlardı. Harekete geçmek için elini kaldırması yetecekti.

Yaşlı Babukin, yanında duran, Katzobyev'e «bu benim ölümüm olacak» dedi. «Bütün hayatım boyunca, eyerin üstünde ölmeyi dilemiştim. Yatakta herkes ölür. Sonsuzluğa gidecek olan bir Kazak için yatağa girmek olur mu? Benim için yatakta ölmek ağır bir yıkımdır.... insan yaşlandıkça, sırtında kocaman bir kamburu daha kaç yıl taşıyacağı bilinmeyecek. Günün birinde insan bu dünyadan göçüp gidecek, öyle bir gün gelecekti eyer üstünde ölmenin tadına varamıyacak, Beni, yaşlandım diye bu son savaşa sokmadılar, artık Çinlilere karşı da at sürmeye bırakmazlar adamı. Bir gün gelecek yatağa serileceğim, bir kadın gibi canım yatakta çıkacak diye ödüm patlıyor.» Bunları söyledikten sonra sümkürdü, burnunu sildi, koltuğunda asılan kılıcını dirseğiyle sıkıştırdı: «Şükür bana bu günleri gösteren Tanrıya. Niçin Kalinev saldırıya geçmemiz için gerekli işareti vermiyor?»

Kazakların karşısında birtakım anlaşılmaz emirler duyuldu. Erler siperlerden çıkarak silâhlarını çattılar, kamyonlardan denkleri alıp çadır kurmaya başladılar. Otolar bir sıraya dizildi. Hemen bir kışla düzenine girildi. Anlaşılmıştı... askeri birlik stepin bu noktasında uzun bir süre kalacaktı...

Kalinev şaşırdı, geriye döndü, atını sürdü ve birlik komutanlarına işaret etti. Onlar da onun gibi şaşırmış bir durumda Kalinev'in çevresinde yarım daire oldular.

«— Onlar saldırmıyorlar anlaşıldı, dedi. Onlar saldırmadıkları sürece biz de saldırıya geçmiyeceğiz. Hiç kimse bu ülkeyi bizim tedirgin ettiğimizi söyliyemez artık, söylememeli. Biz yalnız,kendimizi korumak, savunmak istedik. Onlar da böyle bir eyleme yol açmadılar. Onların stepte karargâh kurmalarına da kimse engel olamaz.»

Yaşlı Babukin, «onlar bizi aldatıyorlar», dedi ve onlara karşı tükürdü. «Onlar, harekete geçmek için bizim dağılmamızı istiyorlar. Onlar otomobilleriyle Peryekopsskaya'ya beş dakikada giderler, fakat biz ancak beş saatte tekrar toplanabiliriz.,. donlarınıza sıçmayın, kardeşler!»

Baba İfan durumu kavrayınca atını sürüp ikinci süvari birliğinin önünden geçti:

«— Onlar Volgograd'tan gelen bir emir üzerine durdular. Onların tasarladığını bir çocuk bile anlar. Fakat biz, onlar gibi, onların sandığı gibi dangalak olmayacağız, Bir birlik her zaman saldırıya hazır olacak, askerler dağıldığı, birbirinden ayrıldığı zaman tepelerine bineceğiz. Bunun için bin kişi gerekli değil. Bir bakın şu delikanlılara...... korkudan uyurgezer gibi öteye beriye kaçıyorlar!»

Yaşlı Babukin, «ben bunu onlara söyliyeceğim!» diye, bağırdı. «Onların kiminle işe giriştiklerini bilmeleri gerekir!»

Sonra atını mahmuzladı, Kalinev, «tutun onu! Sımsıkı tutun.» diye gürler gibi bağırdı.

Fakat çok geç kaldılar. Babukin, kimse kendisini yakalamadan önce atını çadır kurmaya çalışan askerlerin üzerine doğru sürdü. Çadır kurulacak yere birkaç adım kala durdu.

«— Orospu çocukları» diye bağırdı, sonra yüzlerine tükürdü. «Aygır herifler. Kör şeytanlar. Domuzlar. İtler.» Artık bütün bildiği küfürleri saymış bitirmişti. Bağırıp çağırarak, kılıcını sallayarak çadırların olduğu yere gitti, fakat kimsenin kendisine engel olmadığını görünce şaştı, kim-

se ateş etmiyor, onu attan indirmek için kımıldamıyordu bile. Onlara bakınca bir de ne görsün, erler karşılarında donunu çıkarmış, şununla bununla eğlenmeye kalkışan zavallı bir deli görmüş gibi gülüyorlar. Bunun üzerine yüzü bembeyaz kesildi, atını döndürüp sürdü, Kalinev'in yanına geldi. Atın üstünde güçlükle duruyordu artık.

«— Bana güldüler» dedi, sesi kısık çıkıyordu: «Evet kadeşler, yaşlı bir Kazak'a güldüler. Onları gebertmek için bu yetmez mi?»

Kalinev, «belki yarın Anton Kristoforoviç» dedi ve geri dönüp işareti verdi: «Bugün bu kadar yeter»

Kazaklar düzgün bir alay yürüyüşü ile köye döndüler. Birlikler köyde çadırların kurulduğu bölgeye kadar arka arkaya dizildiler. İlkin küçük bir ateşçik yakılmıştı... fakat arkadan gelen iki saatlık süre içinde köyden çadırlar, yorganlar getirildi, yük arabaları ile gelen kadınlar yemek taşıdılar.

Birlikler yola koyuldukları zaman yaşlı Babukin geride kaldı. Nallarıyle toprağı eşen yaşlı atının üstünde durmuş başlayan geceye, Volgograd'tan gelen erlerin kurdukları karargâha gözlerini dikmiş bakıyordu. Sonra atını sürdü, başı öne eğik, kolları sarkmış bir durumda atın üstünde duruyordu. At kendiliğinden ahıra gelen yola uyup yürüdü.

Evet, Anton Kristoforoviç steplerin bir Don Kişot'uydu.

Fakat geceyarısı Peryekopsskaya, steptler ve Don üzerine kadar yayılan keskin birses çınladı. İnsanlar pencerelere, evlerden çıkıp çitlere koştular, Ses erlerin çadır kurdukları yere kadar gitti, onlar da köyden yayılan bu keskin sesi dinlediler.

Don kıyısında, Kolzov'a anıt dikilen küçük alanda duran bir borazan herkesin toplanması için gerekli işareti verdi. Bu adam eyerci Luşkov'du. Soluğunu tüketircesine, bütün

gücüyle boru çaldı.

Baba İfan Matveyeviç, kiliseciğinin önünde durmuş, iki elini uzun sakalının altında kavuşturmuştu. Gözlerinden ışıl ışıl yaşlar akıyor, ağzına kadar iniyordu.

İfan, Luşkov boruyu öttürdüğü zaman, bunun büyük bir başarı belirtisi olduğunu düşündü. «Bu senin yolunda kansız bir başarıydı, Dimitri Grigoryeviç Kolzov, oğlum benim... Don önümüzden aktığı sürece içimizde yaşayacaksın.»

Sonra anıtın üstünden inmekte olan Luşkov'un yanına gitti, elindeki ermiş tasvirini ona verdi. Luşkov bir süre düşündü, elindeki ermiş Polykarp'ın tasvirine baktı ve tasviri yırttı.

O köyde, Tanrı tanımaz bir komünistti...... çok iyi boru çalıyordu.

OTUZUNCU BÖLÜM

2 numaralı mezarlıkta işin sonu gelmezdi hiç. Doktorlar ne kadar iyi, tıp bilimi ne derece gelişmiş, araştırmalar ne kadar yorucu olsa, yüzyıllık yaşlılar güçlü aygırların üstünde dimdik dursalar, bütün insanlardan daha uzun ömürlü olan Rus insanının yaşadığı yerde de ölüm günü gelir çatar, gününü gün eden doksanlık delikanlı babalar, seksen yıl önceki gibi gülen büyükanneler...... ölürler boyuna, hastalıklar daha güçlü, daha akıllıdır. Artık yıkımları burada bir yana bırakalım.

İşte böyle bir ölüm dalgasının yayıldığı andı...... ölüler yığın yığın yığıldı, bir soğuk algınlığı gibi ölüm bütün çevreyi kapladı, doktorlar ne yapacaklarını şaşırdılar, tabutluklar doldu, çiçekçi dükkânları yağmalandı. Mezarlığın ölü konan odaları tıklım tıklım oldu, mezarcılar sövüp

saymaya başladılar...... ölülerin yakınları kocaman kocaman karga sürüleri gibi mezarlık yoluna döküldüler, ağlayıp inlemeler, iççekmeler, sızlanmalar, yakınmalar mezarlığın üstünü bir bulut gibi kaplayıverdi.

Borya, «işte böyle günler olur!» diye yakındı, sonra bir sigara sardı. Mezarlık işleri yöneticisi onu çağırmış, şimdi onun yanından gelmişti. Bodmar yarı açılmış bir mezarın içinde kazıyordu. Terden gömleği iyice ıslanmış, yüzü parlıyordu.

«— Çevrede şöyle bir söylenti dolaşıyor... böyle yığın yığın insanın ölmesi yetmiyor mu, cennette boş yer kalmamış artık.... gene büyük bir kaza oldu. Saşa kazmayı bırak...... Volga kıyısına gideceğiz. Orada yarım saat önce bir gezi motoru devrilmiş. Kırkdokuz kişi ölmüş, öyle deniyor. Mezarlık işleri yöneticisi saçını başını yoluyor. Onları nereye götüreceksin, hepsini buraya getir, dedi bana. Yazı masamın üstüne bir tabut koyamam mı? Olmaz, dedim onları dışarda tabutlarız. Şu büyük kapının önünde olur. Nasıl olsa hava güzel, bir de yağarsa, ne çıkar artık onlar ne yağmur duyar, ne öksürür, ne tıksırır. Onlar boğuldukları için yağmur da istemez, yeterince ıslaktırlar. Onlar büyük kapının önünde tabutlara konur sıralanırsa güzel bir görünüş de olur hani.... defne yaprakları, hurma dalları ve renk renk çiçeklerle süslenmiş tabutlara koyarız onları. Tabut, sandık yetmezse kâğıtlara sarılmış, süslenmiş benzin bidonları da bu işte kullanılabilir, bir de askeri bando oldu mu yeter. Bir bayram gibi olur. Ben söyleyince yönetici beni kucakladı, yanaklarımdan öptü. Böyle yapalım, öyleyse, dedi. Onları mezarlığın güneş kesiminde gömelim. Şu bizim kesime, Saşa! Buğu fışkırtan delinmiş bir kazan gibi tere batıncaya kadar çalışmamız gerekecek. Bırak kazmayı mazmayı şimdi. Gidip ölüleri getirelim. Volga aşağı yukarı üç kilometre uzaktadır, boğulmuş ölüler ötede beride yüzüyorlar, suyun üstündedirler...... bir de Alman turistle-

rı gelmiş, merdivenlerin önünde duruyorlar. Allah kahretsin bugüne rasladı. Görevli kılavuz onlara şöyle diyordu: Bayanlar, baylar, burası Volga'dır. Rusyanın gözbebeği. Ne yazıkki bugün bir motor battı. Kıyıda balık yerine ölüler sıralandı. Intourist'in (*) yöneticisine inme indi».

Bodmar mezardan çıktı, kazmayı bir yana attı. Gömleğinin yeniyle yüzünün terini sildi, Borya görmesin diye yüzünü öteye döndürdü.

«— Bir Alman turist grubu mu?», diye sordu.

«— Evet, görevlinin dediğine göre yirmialtı kişi kadar» Borya, gazeteden bir parça yırttı ve Bodmar için bir sigara sardı: «Bir omnibusla şehirde gezdirilecekler, Mamayev- Tepe anıtını, savaş müzesini, Alman generali Paulus'un esir olduğu sürece bir bodrumunda oturduğu satış mağazasını, Volga'yı kentin yapılarını, yapılış biçimini görecekler. Öbürgün Karadeniz kıyısında Soçi'ye gidecekler.» Sardığı kalın sigarayı Bodmar'a verdi, o da içmeye başladı. Bodmar, sigarayı uzun süre alıştığı esrardan yoksun kalan, ele geçirince yer gibi derin bir tutkuyla çekmeye başlayan biri gibi içiyordu. Biraz öksürdü, sonra titredi,

«— Nerde kalacaklar?» dedi.

«— Elbette en iyi otelimizde, başka nerde olabilir? Intouristte. Bunlar, bu yıl Rusyaya gelen ikinci gezici topluluğudur.»

«— İkinci»

«— Saşa, onları görmelisin, nasıl çevreyi dolaşıyor, geziyorlar. Güneş doğar doğmaz kadınlar hemen kısacık şortlar giyiyor, öyle geziyorlar. Saşa, hemen hemen her yerlerini görebilirsin. Kıçları kısrak gibi çalkanıyor...... böyle dolaşıyorlar....» Borya birkaç adım yürüdü, kalçalarını oynatarak gezici kadınların kıçlarını nasıl çalkalaya çalkalaya dolaştıklarını anlatmaya koyuldu. Bunu yaparken de

(*) **Rusya'da, yabancıları gezdirmekle görevli kuruluş.**

bir sirk beygiri gibi yarı açılmış mezarın çevresini dolandı: «Erkekler, canbazlar gibi renk renk kravatlar takıyor, anıtları görünce de böğürecekmiş gibi yüzlerini buruşturuyorlar. Bizim mezarlık işleri yöneticisinin sözüne bakılırsa, yeni yapılan kenti görünce dilleri tutuluyor. Sonra sağolun diyorlar. Bir de stepleri görelim. Erkekler öteye beriye koşuyor, kadınlar memelerini dışarı döküyorlar. Bu Almanları görmeye değer doğrusu. İnsan kalçaları üstünde yatıp yuvarlanabilir, Saşa. Öyle duruyor, bizim çiğ patates yemeyişimize, yolların kıyısında oturmayışımıza, caddelere sıçmayışımıza şaşıp kalıyorlar.»

Bodmar başını eğdi, başka ne yapabilirdi? Ayrıca oniki mezarcı, mezarlık işleri bürosunun denetlemekle görevlendirdiği biri, onun kırmızı elbiseli sekreteri olan kız, başka görevliler bir kamyonla Volga kıyısına geldiler. Ölülerin kocaman balıklar gibi yanyana sıralandığı merdiven basamakları, mezarcıların sudan ölü çıkarmak için görevli oldukları alan, bir uçtan bir uca, dışardan kimse girmesin diye polisçe kordon altına alınmıştı.

Borya, «baksana şuraya!» diye yakındı. «Belki kırkdokuz kişiden de çokturlar. Boyuna Volgadan ölü çıkarıyorlar.

Nehrin üzerinde kayıklar gidip geliyor, suya ağlar salıyor, ölü arıyor, dalgıçlar suyun dibini araştırıyorlardı. Nehirde gidiş gelişi yöneten, gemileri öteki kıyıya yanaştıran on polis botu vardı. Doktorlar, kıyıya çıkarılanlara özel araçlarla oksijen veriyor, onları yeniden hayata kavuşturmak için uğraşıp duruyorlardı. Birkaç kişiyi kurtardılar.... bu mutlu kimseler hemen orada bekleyen cankurtarana taşındı.

«— İki kişi daha eksildi», dedi Borya. «Saşa.... ben fazla mesai parasını hesapladım. Onlar bize fazla para vermiyecekler sanırım. Bize, bunun bir insanlık görevi oldu-

ğunu, söyleyecekler. Millî bir üzüntü bu, bundan dolayı para istenir mi?»

Polisin sayısını söylediği ölüler şimdi taşındı. Saşa, Borya ve öteki mezarlık işçileri suya dalarak öteyi beriyi aramaya koyuldular. Görevli denetici bağırıp çağırdı, yeni bir liste düzenlemeye kalktı. Çünkü çıkan ölülerin mezarlık işleri bürosuna bildirilmesi için adlarının bilinmesi, kimliklerinin açıklanması gerekirdi Düzenli olmak gereği vardır. Adı bilinmeyen ölüleri, sonradan yakınları gelir arar, bulunamayanların adlarını bildirir bulunmalarını isterlerse ortaya birtakım güçlükler çıkar.

Böylece boğulanlar ikiye ayrıldı...... birinci grupta adı sanı bilinenler, kimlik belgeleri üzerinde olanlar, bunlar hemen gerekli yere götürüldüler.... ikinci grupta adı sanı bilinmeyenler vardı. Onları da ölülerin tabutlara konarak sıralandığı büyük salonlu ölü yakma yerine taşıdılar. Orada kimlikleri araştırılacaktı.

Nehir polisi, akşama kadar suya atılan ağlar ve dalgıçlar yardımı ile Volga'dan elliatı ölü çıkardı. Borya, nehrin kıyısındaki merdivenlerde oturarak tütün içen, dinlenen küçük bir mezarcı grupuna en yeni haberi ulaştırdı:

«— Kaptan tutuklandı, dedi. İçmişti, sarhoş köpek. Motoru devrildiği sırada havaya sıçradı ve ilk kurtulan o oldu. Kıyıya çıkınca oturup ağlamaya başladı. Dostlar, bu motorun yapılışında bozukluk olduğunu söyledi. Suç, gemi yapım işçilerininmiş. Bu gemicik, tahta bacaklı bir adam gibi boyuna yalpalar dururmuş. Sert rüzgâra hiç dayanamazmış. Fakat bugün birdenbire bir romorkör karşıma çıktı, hemen dümen kırdım, bu leşlerin düztaban olduklarını düşünemedim...... evet ne yazıkki.... devrildi! —Buna karşılık onu gene tutukladılar. Ağzı leş gibi votka kokuyordu.»

Volga'da daha ölü kalmadığını anlayınca polisler, cankurtaran geri döndü. Kıyıda bir iki bekçi bırakıldı. Mezarcılar da evlerine gönderildiler. Bodmar, nehrin kıyısında Borya'-

dan ayrıldı. Fakat o içinde Volkov ailesinin, Nyuşa'nın masanın başına oturarak bu deniz kazası üstüne konuştukları eve doğru yüz metre bile gitmeden bir omnibusla şehre vardı, Intourist otelinin önünde indi. Biraz dolaştı, devlet satış mağazasına giderek yeni bir gömlek, bir kravat, ucuzundan bir pantalon ve yazlık ayakkabı aldı, sonra bir tuvalete girerek üstünü değişti. Eskileri şöyle külâh gibi dürdü, paketledi. Kendine, otele girebilecek, bir çekidüzen verdi. Buna karşılık kapıcı onu durdurdu.

«— Nereye?»

«— Lokantaya, bayım. Bir çorba içmek istiyorum. Yoksa burada yalnız Alman revanşistleri için mi yemek pişirilir?»

«— Ceketin yok ama.»

«— Bir iki lokma bir şey yemek için frak mı giymeliyım?» diye Bodmar bağırdı. «Namuslu bir insanım, bu yetmez mi? Arkadaş, bütün gücümle bağırmam mı gerekiyor?»

Kapıcı derin derin iççetikten sonra kapıyı açtı. Bodmar, otelin kocaman, gözkamaştırıcı salonuna girdi. Mezarcı elbiselerinin sarılı olduğu paketi içinde hurma fidanı bulunan saksının yanına koyarak bir koltuğa oturdu. Yanında, Doğu Almanyada çıkan «Yeni Almanya» adlı gazeteyi okuyan bir adam oturuyordu. Adamın önündeki yuvarlak camlı masada bir fincan çay vardı.

Bodmar önce düşündü, durakladı. Sonra adama Almanca:

«— Nasıl, Volgograd hoşunuza gitti mi?» diye sordu. Adam birden irkildi, gazeteyi okumaktan vazgeçerek korku dolu gözlerle Bodmar'a baktı.

«— Neden sordunuz? dedi. Güzel, çok güzel, Olağanüstü bir yapım işi bu. Bu yüksek evler, geniş caddeler, bu parklar...... aklıma bile gelmemişti. İnsanın, çıldırasıya bir çalışma düzeni, diyesi geliyor.» Adam bunları söylerken korkulu bakışlarla Bodmar'ı tepeden tırnağa süzdü. Güven-

siz bir insan olduğu gözlerinden okunuyordu. Öyle ya, Rusyanın her yerinde ajanların olduğu her zaman söylenir, yazılırdı. Burada insanın her sözü tarta tarta söylemesi gerekirdi. Bu yabancı adam ne istiyordu? Üstelik de Almanca konuşuyor.

Bodmar, «siz sabayleyin Soşi'ye giden Alman gezi grupundan mısınız?» diye sordu.

«— Evet. Elbette. Ben...... ben Rusyaya hayran kaldım. Batıda yanlış biliniyor Rusya.... Rusyayı çok Almanın gezmesi, görmesi gerek, pek çok Almanın...» Adamın alnından terler akıyordu. Otelin geniş salonunda öteye beriye yönelen bakışları ile bir yardımcı aradığı besbelliydi.

Bodmar, «niçin korkuyorsunuz?» diye sordu. Adamın bu durumuna üzülmüştü. Evet, nesilden nesile geçen böyle yanlış bir anlayış var, diye düşündü. Rusya yanlış tanıtılıyor. Evet, şimdi bu adam Volgogradta bir otelde oturuyor, belki de Peter Meier'dir. Wanne - Eckel'de bir evi vardır, böyle bir gezi yapmak için bütün bir yıl bekledi. Geziye çıkmadan önce bu ülkeyi gezip görmek istediğini Batının burayı nasıl gördüğünü söyledi. Köy klubünde ona birçok öğütler verildi. İvan'a parmakla işaret ettiğimizi de size söyleyim. Benim yanımda propaganda yapılmasını istemiyorum... Baba'nın gözleri açıldı! —Hemen oturdu, terlemeye başladı. Oysa kendinin de bir ajan sanılıp sanılmadığını, ona söylenenlerin yanlış olup olmadığını bilmiyordu.

«Korkmuyorum», diye kekeledi. «Niçin? Siz kimsiniz?» Adam birden yüreklendi. Öyle ya 1450 mark ödenmişti. İnsan tedirgin edilmemesini, söyle gönlünün uyarınca bir soluk almayı ister artık: «Bana ne soruyorsunuz? Bir şeyler öğrenmek istiyorsanız gidin bizim gezi kolu başkanına sorun.»

«— Evet, onu nerede bulabilirim?»

«— İşte şurada, pencerenin arkasında duruyor. Evet, kahverengi saçlı adam. Heppenrath'tır adı.»

Bodmar, «teşekkür ederim», diyerek adamın yanından ayrıldı. Fakat adamın bir körük gibi derin derin soluduğunu duyuyordu.

Gezi kolu başkanı Heppenrath yanına yaklaşıp konuşmaya başlayan Bodmar'a ilgiyle bakıyordu. Bodmar, kendi kendine, burada insanın kılı kırk yararcasına davranması gerekir diye düşündü. Herkes insana karşı kuşkulu davranıyor.

«— Ben Almanım, dedi. Bir Alman gazetecisiyim. Köln'denim, adım Ebehard Bodmar'dır.»

«— Adınızı bir defa ya duydum, yada bir yerde okudum.» El sıkıştılar, bir süre sessizce bakıştılar. Heppenrath, «peki benimle bir konuşma yapmak mı istiyorsunuz?» dedi.

«— Bizim Rusya gezimizin intibalarını mı? Biz gördüklerimizden, gezilerimizden dolayı sevinç duyuyoruz. Burada insanlar konuksever ve güler yüzlü, hiç kimseye hınç duymuyorlar. Özellikle Stalingradta Rusların bize karşı iyi davranması şaşılacak iştir......»

«— Bunları bırakalım artık.» Bodmar'ın yüzü buruştu: «Ben Bonn'dan gelen iyi niyet elçisi değilim. Sizinle yalnız nerede konuşabilirim?»

«— Okuma odasına gidelim.»

Bodmar ve gezi kolu başkanı Heppenrath, kütüphanede bir saat kadar kaldılar. Bir köşede oturarak. Gürcü kanyağı ısmarladılar, içtiler, yavaş bir sesle konuştular.

Heppenrath, «bu bir çılgınlıktır» dedi ve beşinci yudumda kanyağı bitirdi. «Şimdi sizin adınızı hatırlıyorum. Evet.... bir gazetede okumuştum...... siz bir klavuz kadını öldürmüş, o gündenberi bir daha görünmez olmuşsunuz. Bu olay yüzünden şimdi Rusyadan kaçmak istiyorsunuz değil mi?»

«— Hayır, sizden dileğim, benden Aalmanyaya selâm götürmenizdir. Tanıdıklarıma selâm söyleyin. Ben bir iki

pusla yazdım.... onları Kölne gönderir misiniz?»

«— Elbette! Üstelik Bonn'da görevlileri harekete geçiririm. Onlar, sizin buradan nasıl kurtulabileceğinizi düşünürler! Sizin bana anlattıklarınızı olduğu gibi onlara aktaracağım. Bizim büyükelçiliğimizin görevi nedir başka?»

«— Rica ederim bunu yapmayın.» Bodmar, yazı ile ilgili araçların, aletlerin satıldığı bir mağazadan aldığı ucuz bir kâğıda yazdığı mektubu Heppenrath'a verdi. Heppenrath aldığı zarfı hemen mektup çantasına soktu.

Bu arada, «siz, artık Rusyada uzun boylu kalmak istemiyorsunuz değil mi?» dedi.

«— Daha kalacağım. Ben bu ülkeyi çok sevdim.»

«— Haa, demek bir fare gibi delikten deliğe kaçacaksınız.»

«— Benim bir de sevdiğim Nyuşa var, onu unutmayın.»

«— Bulunmaz bir kadındır o.»

«— Beni anlayıp anlamadığını bilmem:» Bodmar ayağa kalktı ve Heppenrath'a yüksek sesle şunları söyledi: «Ben bir yola baş koydum. Beni gözümün yaşına bakmadan, bu derin sevgimden dolayı, Sibirya'ya süreceklerini, maden ocaklarında çalıştıracaklarını biliyorum. Benim sevgim bu ülke için önemli olmyaacak...... fakat gene de burada kalacağım, bana başka dünyalar dar gelir artık. Nyuşa, stepler, Don, bu engin gökyüzü, ufukta bulutlara kadar uzayıp giden, sonra batan bu kırlar, bu hışırdayan ormanlar, özlerinde tabii yaşayan, Tanrının yarattığı gibi kalan bu insanlar...... bırakılmaz bunlar, burada kalmam gerekir benim. Gelecekle dolu bir hayattır bu.»

«— Bu ülke sizi yutmuş gibi konuşuyorsunuz.»

«— Öyledir, Evet öyledir işte.» Bodmar elini Heppenrath'a uzattı. «Selâm edin Almanyaya, lütfen mektubumu da Köln'e gönderiverin. Beni soran olursa, o dangalak herif mutludur, deyin.»

Heppenrath bu ana, «peki nasıl yaşıyorsunuz? Parayı nerden buluyorsunuz?» diye sordu.

Bodmar mahmur mahmur gülerek «mezarcıyım» dedi. Sonra geriye dönüp okuma odasından ayrıldı. Heppenrath arkasından şaşkın şaşkın bakakaldı, sonra bir duble kanyak daha ısmarladı.

Saşa'nın Volga kıyısında ölü topladığı, Volkov'un evinde duyuldu. Bütün olup bitenleri öğrenen büyükbaba İvan, çıkış çukurunda durup koşuya hazırlanan bir sürat koşucusu gibi Bodmar'ın gelişini bekledi.

Kapı çalınınca, «işte geldi!», diye bağırdı. Volkov'un bütün aile halkı yerlerinden fırlayarak koridora koştular. Bodmar'ı meydan savaşından dönen bir kahraman gibi karşıladılar:

«— Yüzlerce ölü var diyorlar, doğru mu?» büyükbaba böyle bağırarak sordu. «Kaptan da sarhoşmuş! Gel içeri, gel bakalım, oğlum, gel odaya da anlat olup bitenleri»

Bodmar başını salladı. Çok yorgun ve bitkin görünüyordu. Nyuşa onu kucakladı, sonra ikisi birden küçük odalarına giderek kapıyı örttüler.

Nyuşa ona, «yat», dedi ve yüzünü okşadı. «Çorbanı getiririm. Sen rahat ol, Saşa.... kötü bir gündü...»

Bodmar eğildi, yatağın üzerinde uzanarak gözlerini yumdu.

Seni bırakmayacağım, bırakmayacağım, diye düşündü. İkimiz toprağın içinde bir oyukta yaşamak zorunda kalsak bile gene bırakmayacağım seni...... Nyuşa'sız bir hayat Tanrısız cennet gibidir.

Nyuşa çorbayı getirdi, Nyuşa tekrar saçlarını okşarken çorbayı kaşıkladı. Oturma odasından yalnız Volkov'un sesi duyuluyordu. O, daha çok deniz kazası üstüne birtakım ihtimaller ileri sürüyor, düşüncelerini söylüyordu.

«— Aaa yeni gömleğin, yeni pantalonun var öyle mi?» dedi Nyuşa.

«— Evet. Üstüm başım sırsıklamdı bunları giydiğim zaman.»

«— Mavi gömlek çok yakışıyor sana.»

«— Yarın sana bir elbise alırım.»

«— Büyük çiçekli mi?»

«— Evet iri iri çiçekleri olan bir elbise, Nyuşa»

Bodmar başını Nyuşa'nın boynuna dayayarak için için ağlamaya başladı. Nyuşa ona bir şey sormadı, yalnız titreyen boynunu okşadı. Ağlamayı kesince Nyuşa başını tutup iki memesinin arasına soktu. Bodmar, başı Nyuşa'nın memelerinin arasında sessiz sessiz duruyor, derinden soluyor, anasının koynundaki bir çocuk gibi uyuyordu.

Dört gün sonra, Alman turistler uçakla yurtlarına döndüler. Gezi kolu başkanı Heppenrath hemen Bonn'a giderek Dışişleri bakanlığına geldiklerini bildirdi. O, en doğru işi yaptığını sandı, oysa özü sözü doğru olan insanlara karşı her zaman bir politikacı olarak davranmak olur muydu?

OTUZBİRİNCİ BÖLÜM

İyi yürekli Volkov ailesinin başına beklenmedik bir kaza geldi. Sabahın erken saatinde bütün aile uyurken, Volkova, Arkadiy İvanoviç'e ekmek kızartıp üzerine yağ sürmek için daracık sofadan yavaş yavaş yürüyordu. Arkadiy İvanoviç her gün birkaç parça kızarmış yağlı ekmek yerdi. Çünkü bahçede çalışıyor, Volganın temiz havası onu çok acıktırıyordu. Büyükbaba İvan Feodoroviç, «yalnız bizim aile için bir fırıncı gerek» der dururdu. «Bizim yiyip yuttuklarımız insanı şaşırtır dağrusu. Baksanıza yalnız Fedya bile bir aygır gibi ne bulsa yutuyor.»

En büyük torunu olan Fedya hiç sesini çıkarmadı. Yaşlıları kendi keyfine bırakmak, işlerine karışmamak gerekir, diye düşündü. Bağırıp çağırmazsa hastalanır, hasta bir büyükbaba da bağırıp çağırandan çok daha çekilmez, sıkıcı

cıur. İvan Feodoroviç'in boğazları ağrıyıp yatağa düştüğü zaman nasıl çekilmez bir adam olduğu görüldü. Bütün aile onu yatıştırmak için çırpındı durdu. Belki yüz defa hasta yattığı odada şöyle bağırıp durmuştu:

«— Benim için keyfinizi bozmayın! Bu kansız tahtakurusunu gebertin! Allah belâsını versin onun! Ne toplandınız başıma, beni gömmek mi istiyorsunuz, hee? Yola mı girdim yoksa? Fakat yaşayacağım! Bir yılan gibi karnımın üstünde yürüsem bile gene yaşayacağım! Heyyy! Arkadiy! Fedya! Gelinciğim, ah seni yılan! Susadım! Allah belânızı versin, benim için kimse keyfini bozmasın!»

Çekilir gibi değildi. Bütün aile halkı nerdeyse kulağına pamuk tıkayacaktı. Volkova onu öldürmeyi bile düşündü, yanına sokuldu:

«— Ağzını yastıkla tıkayıp boğacağım seni», diye inledi. Büyükbabanın boğaz ağrılarının tuttuğu dördüncü günü böyle geçti içinden,» Yapılacak tek iş budur, başka yolu yok artık»

Fakat bu sabah büyükbaba ortalıkta görünmedi. Yoksa herkesten önce yataktan kalkar, osura osura ortalıkta dolaşır, çay kaynatır, ekmek kızartıp üstüne yağ süren gelinine bakardı. Ekmek dilimlerini sayar, içini çeker, gözlerini öteye beriye döndürür, filosofca düşüncelere dalar, biricik oğlunun tıka basa yemesine şaşardı. Sık sık, «bu oğlan benden değil», derdi. «Ben bambaşka bir insandım. Ben günlerimi iki baş soğan ve bir mısır pidesiyle geçirirdim..»

Bunları söylerken Volkova ona dik dik bakar «onun için hiç çalışmazdın,» diye çıkışırdı. «İki soğan ve mısır ekmeği...... işte şimdi anlaşılıyor niçin sidikli bir keçi gibi koktuğun»

Yaşlı adamcağız derin derin solur, bağırır çağırır, anlaşılmaz bir şeyler söyler, donunu yukarı çeker odasına girerdi. Her sabah böyle olurdu.... yalnız bugün olmadı. İvan

Feodoroviç'in odasından nedense çıt çıkmıyordu. Ne öksürük, ne horultu, ne bir ayak sesi, ne bardak şakırtısı, ne bardağa çay dökülürken çıkaran şırıltı. Volkova kulağını kapıya dayayıp dinledi. Yaşlı adamcağızın sesi, soluğu kesilmişti. Her sabah yaşlı adamcağızın bağırıp çağırmalarını, gürültülerini duymaya alışmış kimseler için bu durum biraz kuşku uyandırıcıydı.

Volkova, kuşkulandığı için «Arkadiy, kalk» diye bağırarak kocasını dürttü, uyandırdı. Adam sarsılıp kalkınca dik dik karısına baktı:

«— Büyükbabanın odasında hiç ses yok.»

Arkadiy İvanoviç Volkov duvardaki çalar saate baktıkdan sonra yatağından sıçradı:

«— Yoksa öldü mü dersin? diye bağırdı. Akşam gene votka içip sızdı mı?»

«— Gene böyle bir şey olmuştur. Kim bilir gene yüz gram votka içmiştir.»

«— Yok, o kadar votka ile sızmaz.» Volkov hemen büyükbabanın odasının kapısına doğru koştu, mandalı çevirdi. Kapı kapalıydı. İvan Feodoroviç böyle bir şeyi ilk defa yapıyordu...... gazetede çıplak kadın fotoğrafını gördüğü günden beri kapıyı kapayıp yatıyordu. Volkova:

«— O aktüylü, azgın bir kedidir!» diye homurdanmıştı.

Volkov, kapalı kapının önünde durarak bağırdı:

«— Ne oldu sana? Keyfin yok mu, babacığım?»

Büyükbaba'nın sesi çıkmıyordu. Nyuşa ve Bodmar daracık odalarından çıkıp kapının önüne geldiler. Gürültüden müşlerdi. Aşağı yukarı bütün aile halkı uyanmış, büyükbabanın kapısı önünde toplanmıştı. Çocuklar geceliklerle dolaşıyorlardı.

Çocukların en yaşlısı Fedya, «bırakın beni» dedi. «Büyükbabanın sağlığı bozulmuşsa onunla konuşabilirim». Sonra odanın kapısına gitti, kapıyı iki eliyle yumrukladı,

açık ve keskin çocuksu sesiyle:

«— Büyükbabacığım! Kalk! Bana yardım et! Bir aritmetik ödevim var anlamıyorum, bir saat sonra okula gideceğim:»

Çocuk, eskiden beri büyükbabayı duygulandırmak için böyle yapardı. Fedya her zaman onun yanına gelir, Volkov'un yatağın içinde soluduğunu, yorganın inip kalktığını görürse yaşadığını anlardı. Fedya, okul ödevini alıp yanına geldiği zaman büyükbaba sevinir, torununa yardım ederdi. Onu böyle duygulu davranışlarla hemen yumuşatırdı. Büyükbabanın Fedya için yaptığı okul ödevleri çok defa yanlış olurdu, Fedya onları okula götürmezdi...... fakat bunu kim ve nereden bilecekti?

Odada sessizlik sürüp gidiyordu. Büyükbaba hiç tınmıyordu bile. Ev halkı birbirine bakıştı. Arkadiy'in gözlerinden birdenbire yaşlar boşandı:

«— Gitti artık......» dedi. Ses yavaş ve tutuktu: «Sevgili kardeşler...... büyükbaba bir daha yere tüküremeyecek artık...»

«— Bana öyle geliyorki gene bizlimle alay ediyor», dedi Volkova, önlüğünün üstünde ellerini kavuşturdu: «Onun böyle sessiz, gürültüsüz göçüp gideceğine insanın inanası gelmiyor. O, gene yatağa uzanmış, gülüyor, alay edercesine çevresine bakınıyor, bize gülüyor. Hee! Kalk büyükbaba, kalk! Bırak alay etmeyi! Çık yatağından artık!» Sonra hızla kapıyı yumrukladı. İvan Feodoroviç sağ olsa, onlarla alay etmek için böyle yapsaydı şimdi öfkelenir, bir roket gibi yatağından fırlar, gelinine saldırırdı. Oysa aldırmıyor bile. Kapı kapalı.

Volkov sarsıldı, sonra «dua edelim», dedi. «Ben komünistim, kırk yıldır kiliseye ayak basmadım, papazın sakalına da gerekeni yaptım... ancak İvan Feodoroviç inanmış bir insandı.»

Nyuşa, Bodmar ve Volkov ailesi halkı bir süre el bağ-

layıp kapının önünde sessiz, kaskatı kesilmiş gibi dura-kaldılar. Sonra, konuşmaya başlayan Volkova sessizliği giderdi.

«— Bu başımıza gelen yeni bir yıkımdır, aramızdan ayrıldı artık» diye yakındı. «Çok zamansız ve sırasız öldü. Yaz geliyor, yeni elbiseler almamız, deniz kıyısına gezmeye gitmemiz gerekecek.... her şey bitti. Tabuta verilecek para ile Fedya ve ondan sonra ikinci büyük çocuğumuz olan kızımız Lisavetha iki hafta dinleneceklerdi. Büyükbaba her zaman iki ayağımızı bir pabuca koyar.»

Bir süre hıçkırıp ağlamayı bıraktılar, üzüntülü üzüntülü birbirlerine bakıp durdular. Sonra, babasını gerçekten çok seven Arkadiy kapıyı kırarak açtı. Volkov ailesi bir dalga gibi odaya girerken Nyuşa ve Bodmarı da birlikte sürükledi.

Yaşlı İvan Feodoroviç yatağında uyuyormuş gibi, sırtüstü yatıyordu. Önünde yorganın üstünde, çıplak kadın resminin bulunduğu gazete açılmış duruyordu. Fotoğraf zamanla sararmış, yılların akışı içinde boyası silinen, rengi solan ikonalara benzemişti, hani hıristiyanların öpe öpe soldurduğu ikonalara. Volkova hemen fotoğrafı tanıdı...... böyle şeyler kadınların gözünden pek kaçmaz.

«— Aaa gazete de burda işte!»

Volkova böyle bağırdı ve gazeteyi yorganın üstünden çekip aldı. «Demek, o yaşlı durumuna bakmadan gece gündüz bir köpek gibi kadını yalayıp duruyordu. İyi mi oldu şimdi, hee? Budefa yaptığını duran yüreği örtbas ediyor.... işte upuzun yatıyor orada gülüyor üstellik, yazın yapacağımız geziyi burnumuzdan getirdi, önledi.»

«— Bu mutlu ölümünü hoş görelim onun.» Arkadiy kulağını büyükbabanın göğsüne dayadı, soluk almıyordu artık. Gözkapaklarını kaldırdı. oyuklarına gömülmüş gözlerine baktı, sonra yorganı başının üstüne kadar çekerek ölüyü örtüverdi.

Volkova büyük bir öfkeyle gazeteyi yırtmaya başladı:

«— Bu gereklimiydi?» diye bağırdı. «Bir orospu yüzünden yaşlı bir adamın ölmesi? Neden böyle fotoğraflar basılıyor sanki, bu gazeteyi mahkemeye vermeli. Fotoğraf çektirmeleri bile gerekse, orospuların da saygı değer bir aileden olmaları gerekmez mi?»

Sonra yırttığı gazeteyi yere attı, odanın içinde dolaştı, küçükleri çocuk bahçesine götürdü, gezdirdi. Fedya'yı ölümüne üzülen tek kişi Arkadiy'i yıkıldığı yerden kaldırarak oturma odasına götürdüler. Onun sabah çayını hazırladılar, ekmeğin üstüne yağ sürüp getirdiler, kahvaltıdan sonra kapının önüne kadar yanısıra yürüdüler.

Arkadiy, yaşlı gözlerle «ona iyi bir tabut bulmalı», dedi. «Tabutu kendi elimle yapardım, fakat şimdi işler başımdan aşkın, onu yapabilecek durumda değilim artık»

Volkova, bu arada büyükbabanın odasını sildi süpürdü, sonra gerekli işlemlerin yapılmasını konuşmak üzere Borya ile konuşmak için Bodmar'la birlikte 2 numaralı mezarlığa gitti. Nyuşa, bir telefon kulübesinden hastahaneye telefon ederek bir gün izin aldı. Evde kalip çocuklara baktı, küçükleri çocuk bahçesine götürdü, gezdirdi. Fedya'yı okula bıraktı. Don kıyısında uygulanan gelenekler gereğince çarşıdan öteberi satın alarak ölünün ardından yedirilmek üzere yemek hazırladı..... büyük bir balık aldı, dilimledi tuzladı, kocaman bir tavada kızarttı.

Borya, Bodmar'ı oldukça üzüntülü bir yüzle karşıladı. Gün açarken kazmaya başladığı, bir metre kadar derinlikte bir mezarda durmuş baca gibi tüten piposunu içiyordu.

Bodmar, onun bu çalışmasını görüpte şaşırınca, «yahu bu gece hiç uyumadım» dedi. «Cansıkıntısı yedi tüketti beni, oğul. Dün akşam, mezarlık işleri denetleyicisi geldi, ben 17 numaralı tabutlukta, melek gibi genç ve güzel bir kız ölüsünün yattığı yerdeydim, zavallı yavrucak zatürreden ölmüş pırıl pırıl bir kızdı...... işte ben onun tabutunun

arkasında uzanmış şöyle tatlı, deliksiz bir uyku çekmek istiyordumki herif içeri girdi, ölülere karşı hiç saygı bile duymadan bana doğru yürüdü ve dedi ki:

«— Ulan sarhoş, dinle beni, yarın Saşa'yı hemen bana gönder: Ben ona karşılık verip de niçin? diye soramadım. Bir suç mu işledi? Yoksa bir ölüm sebebini mi ortadan kaldırdı? Denetleyici bana ayrıca, ağzını tut, dedi. Ben, onunla konuşmak istedim. Bir yere gönderilecek? Hemen, niçin gönderilecekmiş? diye bağırdım. Gönderilecek mi? Nereye? Böyle bir işi gerektirecek ne olabilir ki, o süt kuzusu kadar suçsuz bir insandır! dedim. Benimle sırıtarak alay etti ve dedi ki: Saşa, iyi ve çalışkan bir kimsedir. Ona kendi yanımda bir görev vereceğim. Öyle bir insanın mezar kazması, toprak küremesi doğru değil, yazık olur ona. Onu bana gönder! Söyle Saşa, insan daha uyuyabilir mi artık. Bütün geceyi o zatürreden ölen kızın yanında çömelerek, eğilip bükülerek, kendi kendimi yemekle geçirdim. Fakat ne çıkar...... senin denetleyicinin yanına bir yol gitmen gerekir.»

Bodmar, yüreği korkudan oynaya oynaya mezarlık işleri dairesine gitti. O gitmeden önce Borya, biri öldüğü zaman yapılması gereken bütün işleri bir bir Volkova'ya anlattı.

Doktorun vereceği ölüm belgesi, yetkili makamdan bir belge, mezar için bir belge, tabut, tabutu süslemek için çiçek, papazın yapacağı bir konuşma, açıkçası bir insan için mezara konmadan önce yapılması gereken birçok işler, törenler. Bunların gözönünde tutulması, yerine getirilmesi gereği vardır.

«— Bize bu son oyunudur onun!», diyerek yakındı Volkova. «O, bir şeytandı, Borya Ferapontoviç. Gerçek bir yıkımdı başımızda! O şeytanın kıçbacağı idi, bunun başka türlüsü yok artık! Nereye gömülecek?»

«— Onu gömmek için iki ayrı yol vardır.» Borya, alışageldiği konuşmasına başladı. O, bu çeşit konuşma ile ölünün geride kalan yakınlarını yumuşatır, duygulandırır, yaz sıcağında bir tereyağı gibi eritir, zavallılar ağlaya sızlaya onun boynuna sarılır, kardeşçiğim bizden elinden geleni esirgeme, on ya da onbeş ruble ne istersen verelim derler. «Onun da öteki arkadaşlarımızda olduğu gibi belli bir düzene göre gömülmesi gerekir. En aşağı bir metre ara ile. Askerlerde olduğu gibi düzenli, sıra sıra. Bir asker olan büyükbaba nasıl gömülmüştü? öyle işte.»

«— Onu ben bilirmiyim ki?» Volkova, içinde, bu sararmış, solmuş yaşlı adama karşı alışılmadık bir sıcaklık, bir yakınlık duyduğunu sezdi. «Evet, o da bir askerdi. Belki çar ordusunda bir Kazak askeriydi. Kim bilir bunu? Bir kaplumbağa kadar yaşı vardı.»

«— Bir Kazak mı?» dedi Borya ve elindeki küreği selâm dururken tutulan bir silâh gibi tutarak dimdik durdu. Onun bu tutumu ölünün yakınlarına tesir ediyordu onlar derin derin iç çekiyor, nasıl bir değerden yoksun kaldıklarını anlıyor, sızlanıyorlardı. «Bir savaş kahramanı üstelik öyle mi?». O zaman belli bir sıraya göre gömülmesi gerekir! Bayan, bu da onun ününe yakışmaz! İkinci bir kolaylık daha var, anacığım: ona özel ve güzel bir mezar açmalı. Onu bahar geldiğinde kuşların çiftleştiği, yazın kuş yavrularının cıvıldaştığı, güz aylarında rüzgârların hışırdadığı, kışın karların bir dam gibi dalları kapladığı bir ağacın altına gömmeli. Yaşlı İvan Feodoroviç'e yakışanı budur işte. Bunun için açıktan yirmibeş ruble yeter. Bunu mezarlık işleri dairesi alacak anacığım.»

«— Yirmibeş ruble mi?» Volkova elini alnına götürdü: «Bu yaşlı keçiye! Ölümü bile başımıza belâ oldu. Fakat ne yapalım, gereği olacak, Borya, özel bir mezar yaptıralım ona»

Bodmar'ın mezarlık işleri dairesine gittiği sırada, Vol-

kova ile Borya bu yaşlı adamın gömülmesi için yapılması gereken bütün işleri enine boyuna konuştular.

Uzun, sütünlarla süslü bir yapıya girdiler. Burası eski güzellikleri barındıdan, göz kamaştırıcı nitelikte bir ölü yeriydi. İçinde ölüler, dünyada yaşıyormuş gibi donatılmış mezarlarda yatıyorlardı.

Mezarlık işleri yöneticisi Bodmar'ı bir eski tanıdık gibi karşıladı. Evet, Sovyetler Birliği gibi bir ülkede, işçi ve köylülerin yönettiği bir devlette böylesine çalışkan, becerikli bir insanın mezarcılık yapması doğru değildi. Onun hayat amacı bu iş olmamalıydı. Onun başarısını, becerikliliğini göstermesi için mezarcılıktan başka iş kolları, iş alanları vardı. Bu konu şimdilik çözümlenmiş değildi...... Hani Volgadaki deniz kazasından sonra ortaya çıkan durum gibi olayların kolayca bitirilmesi, işlerin hızla yürümesi için başka bir yol vardı. Böyle ölülerin çok olduğu durumlarda yapılacak iş başkadır. Nitekim öyle de oldu. Büyük bir buldozerle iki metre derinliğinde, yanyana sıralanan elli yedi tabutu alacak uzunlukta kocaman bir mezar kazıldı (bu iş elli yedi ceset Volgadan çıkarılırken yapıldı). Ancak, tek tek mezarlar için böyle pahalı işlere girişme gereği yok. Elle mezar açmak çok daha ucuzdu.

Bodmar'a önemli bir konuk gibi yer gösterip bir papyrossa verdikten sonra, mezarlık işleri yöneticisi, güler yüz ve tatlı bir dille:

«— Arkadaş dedi, Ben sizi çalışırken gördüm. Siz çalışkan, becerikli, güler yüzlü, ince ve sevimli bir insansınız. Sizin gibiler az bulunur. Sizin mezarcı olmanız doğru değil. Sizi yeteneğinizin elverişli, uygun olduğu bir işte çalıştırmak daha uygundur. Siz düşünün bir defa fırında demirci çalıştırılıyor...... ohoo... ondan sonra ekmekleri görün artık.»

Yönetici gülüyor, korkudan yüreği oynamasına karşılık Bodmar da gülüyor, renk vermiyordu.

«— Sevgili Saşa, ben sizi, söylediğim gibi, orada, size en uygun gelen yerde görevlendireceğim. Siz, tabutluk bekçisi olarak görev yapacaksınız. Koyu yeşil bir üniformanız, güneşlikli şapkanız olacak, ölülerini almaya gelen üzüntülü yakınlarını selâmlayacak, dulları, yaşlı erkekleri güzel sözlerle avutacak, tanımasanız bile ölüleri öveceksiniz. Böylece, elli yıl bir köpek gibi önüne geleni tedirgin etmiş bir kimse bile olsa, her insan, birkaç dakikalık bir süre için iyi niteliklerle övülecek...... sözün kısası, arkadaş, siz bizim mezarlığın bir görevlisi, oraya gelen ölü yakınlarının üzüntülerini gidermek, gönüllerini ferahlandırmak için avutucu olacaksınız. Şimdi bu iş için ne istersiniz?»

Bodmar, biraz duraladıktan sonra, «bu iyi bir düşünce», dedi. Kendi kendine renk verme, diye düşündü. Bir mezarcı olarak bütün gözlerden uzaksın, kimsenin ilgisini çekmezsin...... fakat üniformalı bir görevli olunca yüzlerce insanla ilgin, ilişkin olacak, bunların içinden seni tanıyacak biri çıkabilir de. Dünya küçüktür dostum, öyle insan bir ucundan öbür ucuna tükürebilir bile...... Don halkı beni ele vermez, fakat Moskova'dan Volgograd'a biri gelebilir, bakanlıktan bir görevli olabilir. O zaman steplerin sonsuzluğunda kaybolur gidersin, yada uçsuz bucaksız Sibirya seni yer bitirir...

«— Evet bu düşünce çok iyi, yerinde!», dedi mezarlık yöneticisi.

«— Borya ne olacak? Yapayalnız kalırsa ağlar durur gene. Yaşlı bir adamdır o, onu unutmamak gerekir. Onun bir yardımcısı olmalı.»

«— Ben birini bulurum.» Mezarlık işleri yöneticisi elini bir bıcak gibi havada salladı: «Toprağın içinde delik açmak, mezar kazmak için insanın öyle büyük bir yetenek taşıması gerekli değildir. Fakat, kocası önemli bir adam, frengiden ölen bir yazar olan, bir kadını avutmak...... işte bu bir sanattır, arkadaş! Ben bu işi ancak sizin başaraca-

ğınıza inanıyorum. Gelin, Saşa...... şu üniformayı bir deneyelim üstünüzde»

Bir saat sonra Bodmar, tekrar mezarlığa, Borya'nın bulunduğu güney kesimine gitti. Volkova geçip gittikten sonra, yaşlı adam yeni bir mezar kazmaya başladı. Borya, mezarın içinde, aşağıdan yugarı doğru bakıp yeşil pantalonlu birinin başında dikildiğini görünce tükürerek bağırdı:

«— Çekil git güneşimden be adam! Her zaman bu kurbağa gibi herifler gelir dikilir başıma! Haylazlar! Dangalaklar! Başı boşlar! Çevrede kazık gibi kakılır dururlar, onlara sorsan yardım ederler, yalandan üzülürler. Ne istiyorsun be herif?»

Başını kaldırıp öfkeli öfkeli bakınca bir de ne görsün Saşa, ağzı açık kaldı, ne yapacağını şaşırdı.

«— Aaa sen misin» dedi ağzını yayarak. «Senden umduklarını buldular mı? Mezarlık işleri yöneticisinin kafasını ikiye böldüm demektir!»

«— O, bunu iyice düşünmüş taşınmıştır.» Bodmar, Borya'nın her mezar açtığı yere götürdüğü bir sandığın üstüne oturdu. «Sana başka bir yardımcı bulacağını söyledi.», dedi.

«— Nereden bulacak?». Borya, mezardan sıçrayıp çıktı. Elindeki küreği bir mızrak gibi fırlatıp attı. «Yalandır bu oğul. Düpedüz yalan. O, bir tavuk gibi gıdıklaya gıdıklaya dolaşır, fakat gene de bir şey bulamaz. Beni düşünecekmiş ama boş!» Kısrağın çevresinde dolaşan bir aygır gibi Bodmar'ın yöresinde dolaştı, onu tepeden tırnağa süzdü, eliyle elbisesine dokundu. Aklına bir şey geldi, yumuşak bir sesle dediki: «İnce bir adam olmuşsun be, Saşa», Sonra bir yaban domuzu gibi homurdandı, sandığın üstüne çıkıp Bodmar'ın yanına oturdu. Gazete kâğıdından iki sigara sardı. «Sana, bulunduğun yüksek görevde nasıl para kazanılacağı konusunda kimsenin bilmediği bir yol göstereyim. Her

işte böyle bir yol vardır. Oğul, kazandıklarını aramızda bölüşecekmiyiz? Ben senin baban yerinde bir insan değil miyim hee?»

«— Evet öylesin Boryuşka», dedi Bodmar saygıyla. Borya Alyeksin olmasa onun elinden bir şey gelmez, bu işi bile bulamazdı, bu gerçek.

Borya sigarasını yaktı, sıkıntıdan içi içini yiyordu. Öksürdü, sonra, insanın başı sıkıntıya girmeden kolayca para kazanmanın yollarını anlatmaya başladı:

«— Saşa, sen şu anda önemli bir insansın, dedi. Ölülerin yakınları sana gelecekler, ölüler için yapılması gereken işleri sana soracaklar. O zaman sen onlara şöyle söyliyeceksin: burada yapılması gerekenler neyse ölünüze de onlar uygulanır. Ölü sıcak ve temiz bir yerde 6 numaralı odada duruyor. Bunları söyledikten sonra ölünün yakınlarını oraya iletirsin. Onlar ağlayıp yakınmaya başlayınca tepeden tırnağa hepsini iyice süzer, gözden geçirirsin, Sevgili ölünüzün göğsüne büyük bir çiçek demeti koyduralım mı, ona böyle bir şey yaraşır. İşte bunları söyleyince, ölünün yanında sana kimse karşı koyup, olmaz, diyemez. Sonra gider beş rubleye bir demet çiçek alırsın. Bunu yapınca ölünün yakınları seni candan bir dost olarak benimserler. Bundan sonra, gelelim onları kafesleme işine...... ben mezarın başında dururum, ölüyü toprağa vermeden önce tabutun kapağını vidalarım.. Kaş göz arasında, kimseye çaktırmadan ölünün üstündeki çiçek demetini alır gizlerim, sonra mezarı örterim.... hava çok sıcak, güneşli olmazsa çiçekleri dört, yada altı defa satar, herbirimiz en aşağı on dörder ruble kıvırırız. Bu yalnız bir demetten kazanılan para, oğul!»

Borya'nın bir dahi olduğuna diyecek yok doğrusu: bu konuda, ona kimsenin bir diyeceği olamazdı, hele Bodmar'ın hiç mi hiç. Saşa, elini Borya'nın topraklı eline dokundurduğunda, her zaman olduğu gibi, şimdi de tek ve en iyi

gızlenecek yerin Volgograd'ın 2 numaralı mezarlığı olduğunu biliyordu.

Borya, Bodmar'ı kucakladı, iki yanağından öptü, sonra yavaş yavaş mezarlık işleri yöneticisinin dairesine doğru yürüdü. «Çok ilgi çeken bir düşünce bu, arkadaş» dedi. Borya, mezarlık işleri yöneticisinin odasına girince, yönetici bütün işlerin allak bullak olduğunu sandı: «Saşa, bekçilik için biçilmiş kaftandır.»

Yönetici, Borya'nın yüreğini okur gibi, «bana kızıyor musunuz, arkadaş?» diye sordu.

Borya, sigarasının keskin kokulu dumanını görevlinin dazlak başının üstünden aşıra aşıra tüttürürken, «hayır» dedi. «Fakat benim yeni yardımcım kim olacak, nerden bulunacak?»

«— Onları biz bulup getirteceğiz!» Mezarlık işleri görevlisinin birdenbire keyfi kaçtı. «Ben, Yeni Ülkü işçiler birliği görevlilerinden bir yetkiliyle konuştum. Bana üç erkek gönderecekler,» dedi.

Borya üzüntüyle başını öne eğdi. Almanların «Yeni Ülkü» dedikleri bu «Nuva duh» Volgograd yakınlarında bir tımarhanenin adıydı. Orada bulunan adamlar kaygısız, tasasız kimseler olup tarlalarda, bahçıvanlık işlerinde, fabrikalarda, yol yapımında çalışırlardı. Öyle ya niçin mezarlıkta çalışmasınlar? İçlerinden en becerikliler seçildi mi olur biter bu iş...... derin bir üzüntüyü gidermek için öyle mezartaşı gibi katılaşmış bakışlardan yarar gelmez...

Borya:

«— İki güçlü deli bana yeter de artar bile, dedi Böyle kimseleriniz var mı?»

«— Görevlilerle konuşacağım. Borya Ferapontoviç, bu konuda iyi anlaştığımızdan dolayı sevinç duyuyorum»

Bugün, hep çiçek demetleriyle uğraşıldı. Mezarlığın güney kesiminde dokuz ölü gömüldü...... Bodmar, aynı çi-

çek demetini, gözleri yaşlı, üzüntülü kimselere dokuz defa sattı.

«Ne günmüş bugün bee!» dedi Borya gün batarken, sevincinden etekleri zil çalıyordu. Paraları saydı...... «otuz ruble, bu iş böyle sürer giderse kısa zamanda insan kapitalist olur be. Oğul, bu giydiğin yeşil üniformanın böyle kazançlı olduğunu, insana değer kazandırdığını hiç görmemiştim.»

Bodmar, eve döndüğü zaman, Volkov ailesinin derin üzüntüsü bütün ağırlığıyla sürüp gidiyordu. Büyükbabayı ölü gömme kurumu aldı, ona aşağı yukarı yüz ruble değerinde bir tabut, yaz aylarında kullanılan özel bir ölü taşıma arabası yaptırdılar. Ayrıca gazeteye ölüm ilânı verildi, çiçekler, çelenkler yapıldı, özel bir cenaze töreni düzenlendi, ayrı bir mezar alındı. İvan Feodoroviç, ailesine ün kazandıran önemli bir ölüydü.

Volkova, akşam yemeğinden sonra, «bu konuda bir şeyler söylememiz, konuşmamız gerekir» dedi ve Nyuşa'nın kızarttığı balıktan bir parça yiyip üstüne büyük bir bardak su içti: «Büyükbabanın odası boşaldı. durumu konut bulma kurumuna bildirirsek, bakarsın oraya tutar bir aile yerleştiriverirler. İyisi mi, kızkardeşim ve kocası geldi, çok sevdiğimiz insanlardır, büyükbabanın odasını onlara verdik kirayı aramızda bölüşüyoruz, diyelim.»

«— Aaa, çok güzel bir düşünce», dedi Nyuşa, sonra Volkova'yı kucakladı: «Artık bir yuvamız var demek.»

Volkov'da Bodmar'ı kendine doğru çekerek, «kardeş gel biz de kucaklaşalım!» dedi: «Böyle, şimdi olduğumuz gibi, kalırsak birlikte kocar gideriz artık»

Bodmar, kendi kendine, bu doğru bir söz dedi ve Arkadiy'i öptü.... böyle kalırsak.... fakat benim kim olduğumu

bir anlarsan, sonu neye varır bu işin?

Nyuşa ve Saşa, son defa bu küçük odacıkta uyudular. Büyükbabanın yatağı, yorganı dışarı, küçük balkona atılmış havalandırılıyordu. Ertesi sabah Nyuşa, hastahaneye gitmeden önce onları içeri alarak karyolaya yerleştirdi..

Bodmar, yüzünü yıkadığı leğenin yanından, «öyle benzer ki sen bir yuva yapıyorsun, kendine», dedi.

«— Evet, bir yuvardır yaptığım, Saşa!» Sonra kendini yatağın üstüne atarak kollarını ve bacaklarını açtı:» Burada, geleceğimizden korkmadan kalabiliriz»

İşte böyledir insan, arkadaş...... heyecanlı ve budala. Çünkü, burada, Volgograd'ta olduğu gibi, her yerde bir Rossoskiy vardır...... işte bizi ürküten, bize gün göstermeyen bu Rossoskiy'lerdir her zaman.

OTUZİKİNCİ BÖLÜM

Münif - Pullach'ta en yeni alarm araçlarıyla donatılmış, büyük bir duvarla çevrili geniş bahçeli kocaman bir yapı vardır. Bu küçük kente ancak özel izin belgesiyle büyük bir giriş kapısından geçilerek girilebilirdi. Öyleki giriş-çıkışın yasaklandığı bölgede bile bu kocaman yapının bölümlerinden birine giren herkes tepeden tırnağa yoklanırdı.

Büyük duvarların içinde göze çarpan en enteresan durum budur. Yoksa, her şey büyük bir fabrikanın yönetim bölümünde olduğu gibi yürütülüyor. Yanyana, sıra sıra bürolar,masalar, Açık pencerelerden yazı makinelerinin sesleri, yazın; öğleyin stenocu kızlar bahçede güneşlenirler, erkekler bürodan büroya koşar, davranışlarında en küçük bir değişiklik görülmez, herkes çalışma saatına kılı kılına uyar, işte Alman Birleşik Cumhuriyetindeki büyülü çalış-

ma düzenini sağlayan bir kol da, burada görülür, keskin bakışlı gözlerden duyarlı kulaklardan kurulu küçük bir ordu, devlet yönetiminin kuruluşuna uygun olarak düzenli, derli toplu gereksiz tüketmelerden kaçınan bir tutumluluk, erkek ve kadınlardan kurulu büyük bir aile, en yeni araçlarla, imkânlarla donatılmış, elele vermiş bir kuruluş: işte burası haber alma kurumlarının bulunduğu yerdir. Burası masalımlı bir görev yeridir. Batı Almanyanın casuslarının toplandığı bölgedir. Burası her şeyi işiten bir kulak,... her şeyi gören bir gözdür.... bu kurumların yeryüzünün bütün ülkelerinde binlerce gizli gözü, kulağı vardır.

Bu kocaman, süslü yapılar bütünü içinde en önemli olanı «Doğu Savunması» adını taşıyan bölümdür. Özel görevliler, gizli polisler, Rusyada bulunan gizli görevlilerden haber almakla uğraşan yöneticiler, yetkililer burada bulunur. Bu dev ülkede ne olsa bitse, Pullach'ta duyulur, bilinir, sezilir. Bütün siyasi yorumlar, konuşmalar, çalışmalar, eylemler, davranışlar burada toplanır, düzenlenir, değerlendirilir, bütün dünyaya duyurulur...... insana korku salan şu gerçeğin çıkış yeri burasıdır: dünya rahata kavuşmayacaktır.

Bu niçin böyledir...... Pullach'taki erkekler, görevliler bunu çok iyi bilirler, fakat susarlar. Susmak onların görevidir. Onlar ancak dünyanın altı üstüne gelmeye başladığı zaman konuşurlar...... evet, 20 ağustos 1968 de zırhlı Rus orduları Çekoslovakyaya saldırdıkları zaman, dünyanın bir uçurumun kıyısına geldiği sırada olduğu gibi... Pullach'taki görevliler olanı değil, olacak olanı da bilirler.... onlar bunun yalnız gününü değil, saldırının, yıkımını saatini önceden söyleyebilirler.

Buradaki görevliler çağımızda olup biten her şeyi gören, bilen cinlerdir. Bu alaca karanlıkta yapılan bitmez tükenmez bir savaştır. Sessiz, gitgide kan dökmeye yol açan, kan döken fakat örtbas edilen bir savaş...

Birbirinden böyle casuslar gibi kuşkulanan, birbirine karşı böyle baştan aşağı göz ve kulak kesilerek davranmayı gerektiren bir görev daha yoktur.

«Doğu Savunması» bölümünde bugün başkan tuğgeneral Richard Bollweiss ile yardımcısı albay Alf von Braun karşılıklı oturdular. Mayısta beklenmedik, az görülen bir sıcak bastırdığı için portakal suyu içiyor, sigara tüttürüyor, hem de Bonn'dan gelen bilgileri okuyorlardı.

«— Bundan nasıl bir sonuç çıkarırsınız, von Braun?» dedi, tuğgeneral Bollweiss ve dışişleri bakanlığından gelen bildiriyi masanın üstüne fırlattı: «Gezi kolu başkanı Heppenrah'ın anlattığı gerçek olabilir, fakat bizi yanıltmak için abartılmış olaylar da olabilir. Ben bu konuda iyimser değilim pek.»

Albay von Braun başını salladı. O, bu bölümün çok ince düşünen ve yapacağı işi çok iyi bilen usta bir taktikçisiydi. Yumuşak, biçimli elleriyle kırmızı bir çatadan çıkardığı yazılı belgeleyi masanın üstüne yaydı:

«— Sayın generalim, biz hemen hemen bütün belgeleri elimize geçirdik, dedi. Eberhard Bodmar, Köln 4 haziran 1936 doğumlu, gazeteci, Sovyet informasyon bakanlığının özel izniyle Rusya'da geziye çıktı. Amacı, Stalingradta ölen babasının savaştığı yerleri görmek, onunla ilgili izleri bulmak, bugünkü Rusyayı tanımak, onunla ilgili yazıları yazmak. Birdenbire, kendisine kılavuz olarak katılan KGB görevlilerinden bayan Yelena Antonovna Dobronina ile Peryekopsskaya köyünde, Don steplerinde ortadan kayboluyor. En küçük bir iz, bir belirti de yok. Sovyet propagandası Bodmar'ı bayan Dobronina'yı öldürdükten sonra kaçmakla, Rusya'da bizim adımıza casusluk yapmakla suçluyor. Şimdiye kadar yapılan bütün aramalar taramalar bir sonuç vermedi. Gerçekten de Volgogradta İntourist otelinde gezi kolu başkanı Heppenrath ile konuşan, gazetedeki iş arkadaşlarına selâm gönderen adam Bodmar olabilir.»

«— Olabilir. O, olabilir.» General Bollweis, von Braun' un masanın üstüne yaydığı kâğıtlara şöyle bir göz attı: «Fakat olay bambaşka bir doğrultuda gelişiyor.» dedi.

«— Heppenrath'in götürüp Köln'deki gazeteye verdiği mektup Bodmar'ın elyazısı ile yazılmış. Mektup burada işte.»

Bollweiss ucuz ve kötü mektup kâğıdının üzerindeki satırlara ilgiyle baktı.

«— Ustaca özenilmiş yazıların insanı ne kadar aldatabileceğini size söylemek gerekmez......»

«— Fakat Heppenrath'ın Bodmar'la ilgili haberi. Bir de Yelena Antonovna'nın ortadan kalkışına yolaçan iki çılgın kadın arasındaki çekişmeler, sonra Volgograd'a kaçış, Tumov'un kayboluşu, bu insanı şaşırtan trajik aşk ve politika olayı, büsbütün suçsuz olan Bodmar'ı suçlu duruma düşürmek için sömürülüyor. Bodmar, Nyuşa'yı sevebilir...... bu akla yakın. Bana kalırsa mektubu yazan da, Heppenrath ile konuşan da Bodmar'dır. Çünkü pasaportunu da göstermiş.»

«— Sevgili Braun, bütün bunlara karşı içimde kuşku var gene.» General Bollweiss yardımcısına düşünceli düşünceli baktıktan sonra: «benim anladığıma göre bu işde bir bit yeniği vardır, işi karşıya geçirmek için bu gibi yollara başvurulur.»

Albay von Braun gülümsedi. Yüzünde küçük küçük kırışıklar belirdi. Başka bir çanta alıp açtı. Bollweiss birkaç defa başını öne eğdi...... bu siyah çantayı biliyordu. Bu çantada her zaman çok önemli, insanı şaşırtacak bilgiler, belgeler bulunurdu. Bu belgelerden her zaman olumlu sonuçlar, umulmadık haberler alınırdı.

«— Şimdi birkaç ilgi çekici olay daha çıkıyor ortaya» von Braun anlatmaya başlayınca, general Bollweiss ellerini göbeğinin üstünde kavuşturdu.

«— Bırakın, bu şahit getirmeleri, uzun boylu açıkla-

maları, Braun. Daha koşu alanına çıkmamış bir yarış atı gibi titremeye başladınız.»

«— Benim anladığıma göre biz, gereçekten de Bodmar'ı Rusyanın uçsuz bucaksız steplerinde yok olup gitsin diye bıraktık. Hani, teknik bakımından nasıl bir sonuca varılacak diye bekler gibiyiz. Sanki Bodmar'ın durumu ve resmî açıklamaların yetersizliği yüzünden kesin sonucu bekleme gereğindeyiz. Bodmar'ın başka bir suçluyla değiştirilmesi konusu da akla geliyor. Bu iş öyle kolay ve çarçabuk sonuca bağlanacak türden değil. Şimdi ilk turist birliğiyle bir görevlimiz Volgograd'a gidiyor. Aynı adı taşıyan iki pasaportu var...... birinde kendi fotoğrafı, birinde Bodmar'ınki. Geziye kendi adını kullanarak çıkıyor. Adı Peter Kallberg.»

«— Aaa o mu? Çok önemli bir adam o, niçin?»

«— O bir incidir, sayın generalim. Özel olarak yetişmiş, Rusyada Fyodor Alekseyeviç Prikov adı altında belli görevler yapmakla sorumlu bir kimsedir. Bir Kulak kadar iyi Rusça konuşur.» Albay von Braun bütün plânlarını açıkladı: «Kallberg, Volgograd'ta Bodmar'ı bulup ona kendi fotoğrafının bulunduğu pasaportu verecek. Böylece Bodmar, Rusyada Kallberg adı ile gezecek. Bizde, en iyi adamımızı kimsenin ruhu bile duymadan Rusyaya salacağız. Görünüşte önemsiz, gerçekte çok önemli bir davranış bu, İki adamımızı Rusyaya saldık artık. Bunun anlamı şu, Bodmar resmî olarak yanlış bir adla dolaşacak, hiç olmazsa Kallberg, Rusyada kaldığı sürece, bunu yapacak, İşte hepsi bu kadar.»

«— Budalaca bir davranış», Bollweiss güldü. Sonra kendi kendine «peki Bodmar böyle bir işi yapmaya yanaşacak mı? dedi. Evet, Heppenrath'a Rusyada kalacağını söylemiş...»

«— Bu bir hayaldir.»

«— Evet, âşık için bütün hayaller gerçektir.»

«— Bodmar, Almanyaya dönüşünü kolaylaştırmak için

Kallberg diye kendini tanıtacak, böylece bizim bir görevlimizin Volgogratta kalması sağlanacak, bu gerekli demek, Almanya için bir görev.»

«— Bormar'ın yazılarından birkaçını getirttim, okudum, düşündüğüm gibi, o dalgacının, düdüğün biri. O düdükle milli türküler söylenmez, Braun. Sesi ne kadar yüksek çıkarsa kulakları da o ölçüde ağır işitir.» Bollweiss bir sigara daha yaktı. Albay von Braun ise yarım bardak portakal suyu içti:

«— Bu sizin düşünceniz. Bodmar denen herif Rusyadan ayrılmak istemiyor. Bu Nyuşa da şeytanın biri olsa gerek»

Bollweiss kara kara güldü, kılı kırk yararcasına Albay von Braun'u süzdü, Casusluk teşkilâtının bu usta adamı ise inceden inceden gülüverdi:

«— Kallberg bu işi başaracak. Bir kız için en güvenilir adamımızdan olmak, onu göz göre göre uçuruma bırakmak olur mu? Bu olacak iş değil! Bodmar'ı yola getireceğiz.»

«— Mutluluklar dilerim.» Bollweiss kalktı. Böyle özel ve önemli konuşmalar sırasında pencereler sıkı sıkı kapatıldığı için oda çok sıcaktı: «Bu sizin bileceğiniz bir iş, Braun.»

«— Sayın generalim, benim plânımı doğru bulmuyor musunuz?»

«— Plânınızı uygulayın, Braun.» Bollweiss hazırlanan bir emrin üzerine doğru eğildi ve yeşil mürekkepli kalemle altını imzaladı: «Siz bunu bizim büyük başkana sundunuz mu?»

«— Evet.» Albay von Braun kâğıdı tekrar içine koyduğu çantayı kapadı.

«— Peki ne dedi?»

«— Bollweiss imzaladıktan sonra...... benim diyeceğim yok.»

«— Heyy gidi ünlü Kara'Peter. Braun, bu işi size bırakıyorum, ne yaparsanız yapın. İlerde yüzünün kararmasını da istemem.»

«— Her şey plâna göre yapılacak, sayın generalim.» Bollweiss ayrılmak üzere kapıya doğru giderken albay von Braun esas duruşa geçti.

«— Kallberg bavulları bağlanmış, yola çıkmaya hazır bekliyor. Çarçamba günü son turist gurubu uçakla hareket edip ertesi hafta cuma günü Volgograda varacak. Pazartesi günü uçak hiç bir yere uğramadan Almanyaya dönecek. Böylece Bodmar'a düşünmesi için dört günlük bir zaman kalıyor.»

«— Peki ya direnir de olmaz derse?»

«— Böyle olmaz.» Von Braun'un ince işlere yatkın kafası biraz kızmıştı.» Kallberg bir daha Almanyaya dönemez. Öyleyse Bodmar işinin olumlu bir sonuca bağlanması gerekir!»

«— Hadi hayırlısı!» dedi Bollweiss, alay edercesine: «Braun, sakın bu lokmayı yutarken boğulmayın.»

«— Hiç kaygılanmayın, sayın generalim.» Braun, her zamanki gibi, inceden inceden gülümsedi: «Benim her şeyi yutabilecek kadar büyük bir gırtlağım vardır»

İş sonuca bağlandı. Fyodor Alekseyeviç Prikov denen adam, Bodmar'ın yerine Rusyada kalmak, onu Almanyaya göndermek için uçakla Volgograd'a gitti.

Albay Rossoskiy, binbaşı Tumov'dan bambaşka bir adamdı. Onunla ancak bir noktada birleşiyorduki o da alt edilmez oluşuydu. Tumov'da ona gerçek bir şeytan niteliği kazandıran kendini beğenmişlik ve görev aşkı vardı, Rossoskiy'de ise durum değişikti. Onun için, bir KGB başkanının işi bırakarak öğüne öğüne, «dostlar ben işimi bitirdim.

Bundan sonrası beni ilgilendirmez artık» diye bir şey söylemek düşünülemezdi. Böyle bir şey ondan beklenemez. Rossoskiy kendini böyle bir duruma düşürmez. Buna karşılık Yelena Antoiovna'nın kayboluşu gibi karışık bir durumun bugüne kadar görülmediğini, bütün işlerin buna bağlandığını da kabul etmekten geri kalmadı. Rossoskiy'in, bugüne kadar yalnız KGB'de görülen soğukkanlı , donuk, açık konuşan, belli bir kişiliği olmayan bir yaşama biçimi, İngilizlere yaraşır bir spor anlayışı vardı.

Rossoskiy kendi kendine, «bu ipin bir ucu vardır elbet, onu bir yerde ele geçirip düğümü çözeceğim» dedi. Yelena Antonova'nın dosyasını inceler de bu ipin ucunu ararsa bulur: «Bu ipucu burada, çevremizde, Allah belâsını versin, seziyorum, fakat bulamıyorum, onu ararken sendeliyorum...... kesinlikle göremiyorum nerede olduğunu.»

«Çıplak kız fotoğrafı» daha önce de söylendiği gibi, yüz kızartıcı bir olay şekline büründü. Büyükbaba Volkov'un ölümü bile bu yüzdendi. Oysa Rossoskiy bunu şimdilik bilmiyordu. Fakat Rossoskiy'in bir şeyler sezdiği bu fotoğrafın arkasında bir kitap dolduracak kadar önemli olaylar, düğümleri çözümleyecek ölçüde ipuçları vardı. Bu fotoğraf yüzünden Tumov sırlara karıştı.

Rossoskiy, Volgograd KGB bürosundaki çalışma arkadaşına dönek:

«— Bu işi yeniden ele alalım, dedi. Bu fotoğraflar üzerinde biraz daha duralım, yorulalım.»

Fotoğrafların içine gömülerek çalışan bu iyi sanatçı Timor Antonoviç Brutyev'i anlamak, sorguya çekmek gerek. Çünkü bekleme salonunda güzel bir fotoğraf çektirmek için yakınındaki evlendirme dairesinden gelen ve kuyruğa giren bir evli çift yerine yanında iki subay bulunan bir yarbay görünce sarardı, dudakları titredi. Bekleme salonunun önü şimdi bomboştu...... subaylar orada toplanan, itişip kakışan halkı koridora sürdüler, fotoğraf çektirmek için ge-

ler çiftler evlilikleri mutlu bir adımla başlasın diye yakındılar.

Rossoskiy tam bir sessizlik içinde, duvarlara asılı fotoğraf örneklerine baktıktan sonra, «sayın Brutyev» dedi. Duvarlarda asılan fotoğraflar güzeldi.... evli çiftler. Volga kıyıları, Don kıyıları, fabrikalar, donuk görünümler içinde evler, bahçeler, elele tutuşup oynayan kızlar, top oynayan çok yaşlı bir kadın, atının kuyruğunu tutarak ardısıra giden bir atlı... İnsanın içini açan fotoğraflar. Evet bu çalışkan Brutyev'i övmek gerek arkadaşlar!

Rossoskiy, «işinizin ustasısınız», dedi. «Bu teknik, bu ışiklandırma...... izindeyken mi çekilmiş bunlar, dostum?»

«— Evet. Aşov denizi kıyısına gittiğimde çekmiştim.» Brutyev yüzünden boşalan terin burnuna doğru aktığını seziyordu. Artık günümüz doldu, beni daha kimse kurtaramaz, diye geçti içinden. KGB görevlilerini kandırmak, budala olduğuma inandırmak için ne yapabilirim? Moskovanın gözleri kimin üzerine çevrilirse kader onun yakasına yapışmış demektir. «Sayın yarbayım insanın dinlenmesi gerekir. Deniz kıyısına uzandım, balık tuttum, dalgaların fotoğrafını çektim. Bir dalganın fotoğrafının ne kadar ilgi çekici olduğuna inanmazsınız?»

«— Bir kızın başından daha mı ilgi çekici?...»

«— Şimdi onu kestiremem. Fakat bir dalga her zaman güzeldir... kızların başlarıyla dalgalar arasında gökler kadar fark vardır.»

«— Peki buna ne dersin?» Rossoskiy, Nyuşa'nın başsız fotoğrafını Brutyev'e doğru uzattı. Brutyev fotoğrafa bakmadı bile...... kendini yalnız doğruyu söylemenin kurtaracağını biliyordu.

«— Evet, bir melek değil mi?» dedi, Brutyev yavaşça

«— Bu fotoğrafı siz çekmişsiniz arkadaş, öyle mi?»

«— Evet, Unutulmaz bir andı o. Kızın soyunduğu an...» Brutyev hatıraların içine gömülerek içini çekti: «Nerdeyse makineyi de, lâmbaları da yere düşürüp kıracaktım......»

«— Peki niçin durumu bize bildirmediniz?»

Brutyev, Rossoskiy'e içtenlikle baktı:

«— Size bildirmek mi? «Niçin?»

«— Gazetede durumu ilân ettiğimiz zaman.»

«— Hangi ilân? Bir düşünün bayım... ben Aşov denizi kıyısındaydım, oltayla balık tutmuş, dalgaların fotoğrafını çekmiş, hiç bir gazete okumamışım.»

Rossoskiy bu karışık durumda zaman kaybetmenin gereksiz olduğunu anladı. Çünkü Brutyev geziye çıkmıştı, bu insanın bağışlanması için yeter sebeptir. Bunun üzerinde daha durulmaz, bu herkese tanınan bir haktır. Önemli olan fotoğrafın bir olayın aydınlatılmasında araç olarak kullanıldığıdır.

«— Peki bu kadının adı nedir?» diye, sordu Rossoskiy, sesi her zamanki gibi keskindi.

«— Bilmiyorum. Adını söylemedi.»

«— Peki, siz sormadınız mı?»

«— Sordum, sordum. Fakat söylemedi. Yalnız dediki: bayım, sizin göreviniz şimdi fotoğrafımı çekmektir, bana soru sormak değil. Sonra soyundu çırıl çıplak beyaz perdenin önüne geçerek fotoğrafını çektirdi. Namuslu davranmanız gerekir...... siz olsanız adın ne diye boyuna sorar dururmuydunuz yoksa?»

Rossoskiy, konuşmayı, Brutyev'i fotoğrafçılık hayatı ile ilgili olaylar konusunda açıklama yapmaya zorlamayı bıraktı. Atölyeye giderek iki projöktörün arasına oturdu. Nyuşa'nın fotoğraf çektirirken önünde durduğu perdeyi şöyle bir gözden geçirdi. Sonra Brutyev'e gözkırptı:

«— Bütün olup bitenleri anlatın arkadaş. Hiç birini unutmayın sakın! Sizin anlatacaklarınızın çok büyük bir önemi vardır.»

Bunun üzerine Timor Antonoviç bütün gördüğünü, bildiğini anlattı, subaylar bütün söylediklerini yazdılar. Timor korkusundan sudan çıkmış balığa döndü, dizleri titremeye başladı uğuldamaya, soruşturma bitince koltuğa gömülerek ağlamaya başladı. Rossoskiy derin derin düşüncelere dalarak ona şöyle bir baktı, sonra Brutyevin omuzuna dokundu.

«— Arkadaş, söyledikleriniz bizim için çok önemli, dedi. Açıklamanız doğru. Kimin fotoğrafını çektiğinizi öğreneceğime de inanıyorum. O kız bir daha buraya gelse ne yapardınız?»

Brutyev boğulurken yardım isteyen bir kimse gibi, «hemen sizi çağırırım» dedi.

«— Bunu unutmayın, arkadaş.» Rossoskiy atölyeden çıktı ve bu sırada kapının önünde fotoğraf çektirmek için toplaşan çiftleri bu usta fotoğrafçının yanına gönderdi. Rossoskiy, fotoğraf çektirmek için Brutyev'in atölyesine geler. bir köylüden daha sevinçliydi.... yavaş yavaş korkunun tesiri kalktı, Brutyev kendini toparlamaya başlayınca üç şişe votkaya bana mısın demedi.

Rossoskiy helikopterle Peryekopsskaya 'ya gitti.

Ancak uçak çıkışı, yere ayak basışı pek de güvenli değildi. Çünkü stepte Volgogradtan gelen askerlerle Kazak birlikleri karşı karşıya gelmiş, siperlenmiş, iki Japon güreşçı gibi pusuya yatmıştı. Kolzov için dikilen anıt bitmişti... Evtimia köy papazı İfan ile gereken dinî töreni yapmıştı. Bu çok coşturucu bir törendi. Kadınlar aç kurtlar gibi ulumuş, erkekler dişlerini gıcırdatarak döğülen köpekler gibi inlemişlerdi. Ayrıca Volgograd'ta Tumov kadar şeytan olmayan fakat daha gösterişli bir hınzır olan bir adamın bulunduğu biliniyordu. Bu yüzden daha korkulu bir durumun varlığı göz önünde tutularak köyün çevresinde herhangi bir saldırıya karşı köyü korumak için bekçiler, gerektiğinde bütün köye durumu bildirmek için çanı çalmakla görevli bir

çocuk bulunuyordu. Kalinev kendi özel işini bırakmış bütün gününü partide geçiriyor, Peryekopsskayaya yapılacak düşmanca bir eyleme karşılık alarm zillerini çalmak, kolhoz ve köy tarım birliğine durumu telefonla bildirmek için görevinin başından ayrılmıyordu.

Rossoskiy alarm zillerinin ve kilise çanlarının gürültüleri arasında uçaktan indi. Onu ilk karşılayan yayvan yayvan yürüyen atının üstünde duran ve ona karşı gür bir sesle haykıran yaşlı Babukin oldu. Babukin ona: «Arkadaş, sakın uçaktan inmeyin, geri dönün! Yangına körükle mi gidiyorsunuz yoksa?»

Rossoskiy güler yüzle, hayır, dedi ve helikopterin yanında durdu. Ona Volgograd'ta Kazak halkının Don kıyısında giriştiği savaşla ilgili bilgiler verildiği zaman bunun biraz abartılmış olduğunu sanmıştı. Kendi kendine, bütün güney insanları işi olduğundan çok büyütür, abartır diye düşünmüştü. Onlar habbeyi kubbe yapan kimselerdi. Şimdi kendi Don kıyısındaydı artık. Önce steplerin üzerinden epey alçaktan uçtu, karşılıklı olarak siperlenen Kazak ve ordu birliklerini gördü. Alarm zillerinin, kilise çanının seslerini duyunca kendi kendine karar verdi. Kendi eksiğini bilen doğru bir insandı.

Bu halk çok güçlü ve toprağa sıkı sıkıya bağlı bir topluluktur, diye düşündü. O sırada her yandan yürüyüşe geçen atlılar sessizce Babukin'in yanına geldiler, sonra insanı ürküten bir gürültüyle atları dörtnala kaldırıp helikopterin çevresini kuşattılar. Onlar kendilerine Dimitri Grigoryeviç Kolzov denen yeni bir kutsal varlık buldular. Neden onların bu törenine engel olalım? İnsan Kazaklara dokunmadıkça, onları incitmedikçe onlar kendi dünyalarında mutlu, barışsever kimseler olarak kalırlar. Onların kendilerine göre bir dünyaları vardır...... biz niçin onu değiştirelim, biçimini bozalım? Kolzov için Don kıyısında dikilen bir anıt kimseyi tedirgin etmez.... böyle bir anıt ne Volgograd'taki arka-

daşlara, ne Voroneştekilere, ne de uçsuz bucaksız Moskovada oturanlara dokunur.

Kalinev partiden ayrılınca alarm zillerinin çalması durdu, kilise çanı sustu. Kalinev'in arkasından gençlerden kurulu bir Kazak birliği...... gözü pek, vurucu bir topluluk yürüyordu. Rossoskiy durumdan kuşkulandığı için ne gerekirse yapmış, kimseye sezdirmeden silâhını almıştı. Kalinev karşısına geçip bir asker gibi onu selâmladı:

«— Ben size durumu bildirmeye geldim, sayın bayım. Köyü gözaltına almak amacıyla gelen birlik iki saat içinde Volgograd'a dönmelidir. Böyle bir birliğin burada karargâh kurması büyük bir yanlışlıktır.» dedi, sesi oldukça gür çıkıyordu.

Kalinev, atının üstünden Rossoskiy'e gözlerini dikmiş bakıyordu. Çok heyecanlıydı. Steplerde yetişen ışıklarla donatılmış bir noel ağacını andırıyordu. Yalnız Babukin sesli sesli geğiriyor ve bağırıyordu:

«— Arkadaş gözünü aç! Bizimkilerden daha bir kişi geldi, nerdeyse korkudan donuna sıçacaksın»

Rossoskiy, bir avcının yaban domuzuna bakışı gibi bu kükreyen yaşlı adama baktı ve gülümsedi. Gerçekten de gülüyordu. Evet koleraya tutulupta ölüme sürüklenen bir kimse gibi gülüyordu. O, bir budalaya her şeyin bağışlandığını, her davranışının hoş görüldüğünü anlatan bir gülüştü. Yaşlı Babukin eyerin üstünde öfkesinden sallanıyor, gözlerinin altı üstüne geliyordu, birden atını seke seke sürerek oradan uzaklaştı. Babukin'in, bildiğimiz gibi, arada bir güzel düşünceleri olurdu. Nitekim bugün, hemen durumu kavradı, atla doğruca Evtimia'nın yanına gitti. Kadın ahırdan dönüyor, soluya soluya gübreyi dışarı çekiyordu. Babukin, elli yıl önceki çevikliğiyle hemen atından atlayarak çarpık bacakları üzerinde yaylana yaylana kapıdan geçip çitin önüne geldi.

«— Kızım!» diye bağırdı. «Volgograd'tan şeytanın biri

geldi, hınzır dedim ona, öyle güzel sözler söyledimki ona, kafasız herif birden apışıp kaldı. Ökseye tutulmuş bir meyva kurdu gibi kıvranıp durdu!» Sonra Evtimia'yı önüne katarak eve doğru itmeye başladı. Evtimia durdu, parmağı ile ona dokundu. Odaya girince Babukin ocağın yanına gitti, tencereden tahta kaşıkla sıcak süt içti, sonra «Güzel köşe» de, tasvirin altına oturdu. Evtimia odada öfkeli dolaşıyor, üstü başı gübre kokuyordu.

«— Ne oldu be, şaşı şeytan?» diye Babukin'e bağırdı: «Anladık alarm Volgograd'tan gelen bir uçak ve içindeki adam için. Peki bundan bize ne şimdi? Kolzov'u öldürdüler, Nyuşa ortada yok... artık dışarda olup bitenler beni ilgilendirmez.»

«— Öyle söyleme, kızım.» Babukin, birkaç damla süt bulaşan bıyıklarını sildi: «Volgograd'tan bir subay geldi. Bu önemli bir olay. Yelena Antonovna ile ilgili ne varsa öğrenmeden bizi rahat bırakacaklarını sanma».

Yaşlı Babukin'in gaibden haber getirir gibi bir durumu vardı. Dışarda bir nal sesi duyuldu, sonra bir atlı kapıya geldi. Odanın önüne varınca iki koluyla işaretler yapmaya başladı.

«— Gelen adam fotoğraf arıyor. dedi. Nyuşa'nın fotoğraflarını. Evtimia Vladimirovna sende Nyuşa'nın fotoğrafı var mı?»

«— Hey Tanrım, elbette:» Evtimia gözlerini adama dikti. Babukin lâstik top gibi sıçradı.

«— Hemen sobaya atın.» diye gürledi. «Kızım, sakın öteye beriye gizliyeyim deme. Fotoğraflar nerededir? Hemen ocağa atmalı onları. Başka bir şey söylemem gerekmez... gelen subay korkunç bir boğadır!»

Nyuşa'nın resimlerini bulmak pek güç olmadı. İyi bir anne olan Evtimia onları elbise dolabındaki küçük bir kutunun içine koymuştu. Birkaç fotoğraftı hepsi... en sonuncusu üç yıl önce çekilmişti. Biri Peryekopsskaya istasyo-

nunda gezici bir fotoğrafçının çektiği bir gezi fotoğrafıydı. Aşağı yukarı köyün yarısını içine alıyordu. Fotoğrafçı yuvarlak başını siyah bir örtünün arkasına saklamış, sonra «çıt» diye bir ses çıkmıştı. İşte bütün zamanın üstünden aşan hatıralar bu kâğıt parçasının üstünde resimlenmişti. Fotoğrafçının çalıştığı yer kasap Kotzobyev'in dükkânındaydı. Köyde tek karanlık yer Kotzobyev'in dükkânındaydı.

Peryekopsskaya'da bugün bile, o geçen gün anılır. Devletin verdiği buğdayların dağıtıldığı bir gündü. Halk Babuki'nin Don kıyısındaki saz örtülü evinin duvarı önünde upuzun bir kuyruk olmuş bekliyordu. Fotoğrafçı Mihail Lukanoviç Dubyov adlı, Allahın belâsı bir dolandırıcı, burasını, özellikle arka görünümü, fotoğraf için çok romantik bulmuştu. O, bir gurubun kendiliğinden olan durumunu, kendilerine çeki düzen vermeye zaman kalmadan çarçabuk çekebilecek türden bir fotoğrafçı değildi...... çocuklu anneler, sevgili atlarıyla Kazaklar, yıllardan beri eski fotoğraflarına bakarak gülümseyen evli çiftler. Bu fotoğraf geçmişi anmak, o günleri göz önüne getirmekten, kameranın karşısında kendi kendine tükürmekten başka bir işe yaramaz artık. Sonra bir elarabasına, yada küçük bir arabaya oturmuş yaşlılar, ön sırada dizilerek fotoğraf çektirmişti. Bu fotoğraflardan bugünkü dedelerin, doksan yaşlarında bile güçlü, sağlam birer delikanlı gibi oldukları anlaşılıyor.

Bütün güçlükler Babukin'le başladı. O, beş para ödememek için en sonra geldi. Çünkü evini fotoğraf çektirenlerin kendilerine çeki düzen vermeleri için bir kulis gibi kullanmalarına ayırmıştı. Babukin, yantalon askılarını çözmüş, yeni elbiseler giyinmiş, beline palaska kuşanmış tığ gibi bir delikanlı çevikliğiyle makinenin karşısına geçmişti. Fotoğrafçı siyah örtünün içine başını sokup: «Arkadaş, biraz arkaya..., az sola, kollarını aşağı sarkıt, gülümse, ayağını az öne çıkar, eğri durma. Hayy kör şeytan, bacaklarınız eğri mi ne? Omuzlarınızı yukarı kaldırmayın, şöyle kasılma-

dan durun. Hayy Allahım, niçin gözlerinizi kırpıyorsunuz? Gözlerinizi yummayın, açın.» diyordu.

Babukin, ozaman «gözüme güneş geliyor!» diye bağırmıştı. «İyi bir resim çekmem için güneşe arkamı dönmeliyim!» diye karşılık vermişti fotoğrafçı: «Başka türlü olmaz. Şöyle kımıldamadan durun, bayım!»

Babukin'in çenesi tuttu, fakat güneş gözünü kamaştırınca burun deliklerini açıp kapamaya, yüzünü kırıştırmaya başladı. Güçlükle soluğunu tuttu, Don nehrinin son kabarışını gözünün önüne getirdi, düşmanlarına sövüp saydı, bıı direk gibi kaskatı dikilip durdu... fakat ilgisini başka konulara çevirmenin de pek yararı olmadı, burnunun bir volkan gibi yandığını sezince... «dur!» diye bağırmak istedi. «Çekmeyin!» oysa çok geç kalmıştı... başını arkaya attı, sağa sola salladı, sonra bütün gücüyle öyle bir hapşırdıki cılız gövdesi yirmibeş santim yukarı fırladı. Pantalonu düştü. Çünkü palaska ince kalçalarına iyice oturmamıştı. İşte bu anda fotoğrafçı düğmeye basmıştı.

Babukin bu fotoğrafı yatağının altına saklayarak kimseye göstermemişti. Arada bir fotoğrafı alır, alnını kırıştıra kırıştıra bakardı. Fotoğrafta Don kıyısında, biraz arkada eğri, beyaz bacaklı kocaman bir yarasa gibi bir şey görülüyor, işte bu Babukin'in donudur.

«Bir insan ne kadar da gülünç olabilirmiş», diye düşünür dururdu Babukin: «Peki bu olay bula bula beni mi buldu?»

Bugün Nyuşa'nın son fotoğrafı olarak bilinen bir resim vardıki üç yıl önce çekilmişti.

Evtimia, tahta kutunun içinde resimle ilgili ne varsa hepsini ocağa attı.... yalnız Nyuşa'nın iki yaşındayken çekilmiş iki fotoğrafını alakoydu. Çocuk bu fotoğrafta bir melek gibiydi. Onları sakladı, ötekilerini yaktı. Ocakta yanan resimlerin karşısında çömelip gözlerini ateşe dikti: «İşte, her şey böyle yanar, diye geçti içinden. Şimdi yalnızım,

gelecekle ilgim kalmamış artık...... her şey bir hatıra olmaktan öteye geçemiyordu. Şimdi bütün hatıralarım da yanıp yok oldu.»

Yarım saat sonra yarbay Rossoskiy, Kolzov'un evine geldi. Kalinev ile köy yönetim birliğine bağlı olan Peryekopsskaya köyünün postacısı da yanındaydılar. İkisinin yüzünden biraz sıkıntılı oldukları anlaşılıyordu. Ancak, «güzel köşe» de oturup papyrosasını tüttüren Babukin'i görünce biraz soluk aldılar.

Rossoskiy, önce şöyle bir çevresine bakındı. Don kıyısının yaşama şartlarına göre güzel bir ev, diye geçti içinden. Kolzov'un çalışkan bir koca, bayan Evtimia'nın da iyi bir kadın olması gerekir. Şimdi ise politikanın değirmen taşları arasında öğünüp gittiler. Rossoskiy yavaşça içini çekti ve Evtimia'ya baktı.

«— Dul Kolzova siz misiniz?» diye sordu.

Evtimia öfkeyle, «Evet» dedi.

«— Kızınız nerde?»

«— Allah belâsını versin, kızana gelmiş bir köpek gibi kaçıp gitti!»

«— Onunla ilgili bir haber almadınız mı?»

«— Hayır.»

Rossoskiy, çantasından çıkardığı çıplak fotoğrafı Evtimia'ya uzattı. Evtimia hemen Nyuşa'nın çıplak gövdesini tanıdı, korkudan kıpkırmızı kesildi. Evet, bir gövdenin başı olmasa bile, onu görünce kendi çocuğunun olup olmadığını anlamayacak bir ana var mıdır?

Evtimia kısık bir sesle «ne yüzsüzce bir resim» dedi.

Köşede oturduğu koltuktan, şöyle biraz uzaktan, biçimli ve çıplak fotoğrafı gören Babukin, olduğu yerde sağa sola kımıldandı, daha yakına gelip bakmak istedi. Kalinev yavaşça ayağına dokundu. Sesini çıkarmayan, fakat acı duyduğu yüzünden anlaşılan Babukin tekrar yerine oturdu ve bacağını oğuşturdu.

Rossoskiy, «bu kızınız mıdır? Bu Nyuşa mıdır?» diye sordu.

«Bu o mu?» Evtimia hemen başını öne eğerek fotoğrafa tükürdü:

«— Benim yavrum uslu, saygılı bir kızdır! O böyle resim çektirmez. Böyle yüzsüz, orospu işleri yapmaz o......»

Rossoskiy, fotoğrafı tekrar çantaya koydu:

«— Nyuşa'nın hiç resmi var mı sizde?» diye sertçe sordu.

«— İki tane.»

«— Onları göreyim.»

Evtimia tahta kutudan fotoğrafları alıp Rossoskiy'e uzattı. Babukin keyifli keyifli sırıttı ve sigarasını emercesine çekti.

Rossoskiy şaşırdı, «hepsi bunlar mı?» diye sordu. Kutuyu geri verdi.

«— Hepsi bu kadar, bayım. Don kıyısında yaşayan insanların fotoğraf çektirmekten daha önemli işleri vardır. Bir fotoğraf için Volgograda gitmem gerekir mi? Bana en yakın fotoğrafçının nerde olduğunu söyleyin. Biz birbirimizi günde yüz defa görüyoruz.... fotoğraf ne işimize yarar?»

Rossoskiy burada olayı aydınlatıcı bir sonuç elde edemiyeceğini, eli boş döneceğini, taşı sıkmakla ondan su çıkarılamayacağını anladı. «Teşekkür ederim, dul bayan Kolzova» dedi ve saygıyla eğildi:

«— Siz bana kaplan Pyeta'yı hatırlattınız. Avcılar onu kuşattığı zaman yavrularını yabancıların eline geçmesin diye yiyen kaplanı. Kalın sağlıcakla»

Rossoskiy hemen Kolzov'un evinden ayrılıp Don kıyısına doğru indi, on dakika sonra tekrar helikopterle Volgograda doğru uçtu.

*
* *

Cuma günü büyükbaba Volkov gömüldü.

Onun için büyük bir gömme töreni düzenledi. Volkova kaynatasına yürekten bağlı bir gelinmiş gibi ağlıyordu. Çevresinde üç genç çocuğun birer istihkâm eri gibi dimdik durduğu mezara tabut indirilirken üç defa bağırıp yakındı. Mezarın üstünde kızıl bir bayrak dalgalanıyordu. Çünkü İvan Feodoroviç devrim savaşına katılmış bir kahraman gibi törenle gömüldü. Arkadiy bir yunus balığı gibi altdudağını ısırıyor, kendini tutmaya çalışıyordu. Nyuşa elinden geleni yapmış, yaşlı adamın çıplak gövdesini görünce kalbten öldüğünü, bunun da kendi çıplak fotoğrafı yüzünden olduğunu anlamış, azıcık kendini suçlu hissederek ağlamıştı. Bodmar yeşil üniformasını giymiş, mezarın başında Borya'nın yanında duruyordu. Yaşlı Volkov'u tanıyan büyük bir kalabalık cenaze törenine katıldığı için Bodmar mezara gidiş - gelişi iyi düzenledi. Kurala uygun olarak yapılması gereken ne varsa yaptı. Arkadiy ve karısı el ele tutunmuş, çocuklar ellerindeki çörekleri şapırdata şapırdata yiyorlardı.

Sonra çoğu Volkov'un komşusu olan ondokuz tanıdık ve dost «Mayak» denen yemek salonuna getirildi. Orada ölünün hatırasına saygı olarak yenildi, içildi. Burada Volkova o derin acısını unuttu. Sağa sola eğri bakıyor, zehir dökülür gibi yumulan bir ağızla yenen, yutulan her lokmayı, özellikle bu acılı toplantıya katılanların içtiği her kadehi sayıyordu:

«— Hayvan gibi yiyor, içiyorlar. Sonunda aç kalacağız!» diyerek Arkadiy'e diş biledi: «Böyle bir şeytana insan nasıl baba diyebilir?»

Bu konuklar özel olarak çağırılmamıştı yalnız birer küçük pusula yazılıp Volkov'un gömülme töreninde bulunmaları istenmişti. Yaşlı İvan Feodoroviç, daha sağlığında, bütün komşularına, tanıdıklarına üzerlerinde aynı yazılar bulunan pusulalar yazıp hazırlamıştı. Hepsinin üstünde şunlar yazılıydı:

«Hepiniz öldüğüm gün 'mayak'a davetlisiniz. Orada ölümüm dolayısıyla verilecek yemeğe gelin, Benim ruhum için yiyin, için dostlarım. Sizin İvan Feodoroviç.»

Babasının bu son isteği karşısında Arkadiy başka ne yapabilirdi? Yoksa insanın cimrilikten tükürmeye bile korkacak bir duruma gelmesi gerekirdi. Öyle olduki her yanda Volkov'la ilgili törenden, onun hatırasına verilen yemekten söz ediliyor, bu yaşlı ölü büyük bir insansever olarak övülüyordu.

Tören bitmiş, Volkov ailesi bu büyük yemek için dişlerini gıcırdata gıcırdata ikiyüzon ruble ödemişti. Volkova bir defa daha ölüye kötü lânetler yağdırdı, evde saatlerce böyle Allah belâsını veresice bir adamın gelini olma mutsuzluğuna uğradığından ağlayıp durmuştu. Bodmar ve Nyuşa da kendilerini bu ailenin birer üyesi sayarak cenaze ve tören giderlerinin üçte birini ödediler. Kendilerine düşen parayı seve seve, ses çıkarmadan verdiler...... ölünün odası. kaldırılışı Kolzov ailesine topu topu yüz rubleye patlamıştı.

Pazar günü Volgadaki deniz kazası kurbanlarının büyük cenaze töreni yapıldı. Görünüşlerine bakılırsa Kalmuk oldukları sanılan iki erkekten başka bütün ölenlerin kimlikleri belli oldu. Bütün ölüler sütünlarla süslü cenaze salonunda tabutlara konup çiçeklerle donatıldı. Saygı duruşunda bulunmak üzere bir birlik törene katıldı, küçük kilisede ölüm marşları çalındı, dört parti temsilcisi geldi, belediye meclisi gemi işleri sendikası ve bölge komiserliği adına konuşmalar yapıldı, içli ve dokunaklı sözler söylendi. Bodmar elinden gelen her şeyi yaptı. Sallana sallana yürüyen dulların ellerine büyük bir şişeden kokulu sular döktü. Sovyetler Birliğinde yasak olmasına, kapitalist düzenin insanı köleleştirici bir uygulaması olarak anlaşılmasına karşılık Bodmar epey bahşiş topladı...... fakat acı, ideolojiyi unutturdu, insanı eli açık yaptı.

Gömme töreni çok gösterişli oldu. Bütün tabutlar yan-yana dizildi, törene katılanlar açık tabutların önünden geçtiler, herkes kendi ölüsünü son defa bir daha gördü. Kilise «büyük ayrılık»ı çaldı. Sonra kocaman bir buldozer gelerek büyük gürültüler çıkara çıkara mezarları toprakla doldurdu.

Öğleden sonra Bodmar'la Nyuşa Volga üzerinde bir gezinti yaptılar. Büyük nehrin üzerinde gezi gemilerinden kurulu beyaz, güzel, yepyeni bir filo vardı. Nehirde yüzen müzikli, danslı bir lokanta kurulmuştu. Kızarmış balıklar, içaçıcı yemekler, mırırlar, galetalar, içkiler, şaraplar, votkalar. Adam başına yüz gram içki ayrılmıştı. Şarap kvas ve limonata karıştırılarak içiliyordu. Yalnız votka içince insan yoruluyor, gezi bitip gemi kıyıya yanaşınca herkes birer çuval gibi yere yıkılıyordu.

Nyuşa ile Bodmar Rusçada «kuğu» anlamına gelen «Lebedy» adlı 7 numaralı gemiye bindiler. Sevinçten ikisinin de içi içine sığmıyordu. Pazar gezisi için yüzlerce kişi yazılmış, köprüde sıralanmıştı. Gemici üniforması giyen dört erkek gemiye binenleri sayıyordu. Volga üzerinde yeni bir kaza olmaması için çalışılıyordu. Tam bu sırada yukarda, kıyıda fotoğrafçı Brutyev durmuş resim çekiyordu. O, böyle fotoğraflara halk hayatından tablolar diyordu. Gerçek hayat ancak böyle yakalanır. Volgada bir pazar günü. Halk birbiriyle kaynaşmış, güneşli bir günde güneşe uymuştu.

Brutyev üç film kullandı. Sonra 8 numaralı gemiye bindi, birkaç güzel fotoğraf daha çekti. Volga üzerinde 7 ve 8 numaralı gemiler karşılaşıp birbirinin yakınından geçerken insanlar gülüyor, şarkılar söylüyor, gemiden gemiye el sallıyorlardı.

Akşam olunca Nyuşa ve Bodmar yatağa uzanmış, günün yorgunluğunu gideriyor. bu arada dergilerde «Sovyetler Birliği» adlı yazıyı okuyorlardı. Brutyev çektiği filimleri banyo etmiş, büyütmüş kurumaları için keten bezin üzerine

asmıştı. Çektiği fotoğrafları büyüteçle inceliyordu. Çünkü arada bir topluluk içinde kendi resmini büyültmek, fotoğraf ısmarlamak isteyenler çıkıyordu. Büyüteçle filimleri incelerken kartalı andıran bir erkek ile kalabalığın içinde ağzını açmış, fıçı gibi iri bir kadın başı gördü. Brutyev daha çok böyle fotoğrafları severdi...... onlar insanları olduğu gibi gösterir. Hayat böyle fotoğraflarda görülür. Tabiat böyle görülür derdi...

Akşam, Brutyev, 47 numaralı fotoğrafı büyültme camı üzerinde incelerken birdenbire karnına bir yumruk yemiş gibi oldu. Önce, bu ona bir kuruntu, bir düş görüntüsü gibi geldi. Sanki birisi yumruklarını sıkmış, midesine indirmişti Fotoğrafı kurutma bezinin üstünden alarak çalışma masasının üstüne koydu, masa lâmbasını yakıp bu ıslak resmin üzerine eğildi.

Volga. Karşılaşan iki gemi. Güneşli bir pazar gününün tatlılığı içinde güverteden güverteye el sallayan, gülüşen insanlar. Bu insanların arasında bir bayrak gibi dalgalanan sarı saçlar, güneşte gülen, pırıl pırıl bir kız yüzü.

Brutyev «bu odur...» diye kekeledi: «Tanrı yardımcım oldu... bu olur! Ne güzel bir rastlantı, hay şeytan alsın onu.»

Brutyev, bir süre yarbay Rossoskiy'le yaptığı konuşmaları, ona verdiği sözü, bir fotağrafçı için hiç elverişli bir yer olmayan Sibiryayı düşündü, birkaç defa burnundan soludu, sonra iki bardak votka içti. Fotoğrafı hemen kurutma makinesine koydu. 47 numaralı negatifteki kız başını büyülttü, onun solunda duran erkek başını da ayrıca büyülterek ikisini birden çantasına koyup bir otomobil çağırdı.

Rossoskiy, Volgograd KGB lojmanında oturan, öteki görevlilerce pek sevilmeyen bir kimseydi. Odasına bir gezici karyola kurdurmuştu. Ona Volgorad otelinde de güzel, büyük bir daire ayrılmıştı. O, elini yüzünü yıkarken öteki subaylar biraz dinlenmişlerdi. Çünkü Rossoskiy hiç durmaz,

öteye beriye koşar, sesini çıkarmadan her yanı araştırırdı. Moskovanın gözü Volgograd KGB'sinde biraz dinlendi. İçinde bir şeyler seziyor, büyüteçle incelemeler yapan bir araştırıcı gibi bir şeyler bulacağını umuyordu.

Kapıcı, fotoğrafçı Brutyev'in geldiğini bildirdiği zaman Rossoskiy de dairesindeydi. Rossoskiy adamın geldiğini duyar duymaz, yataktan kalkmadan pantalonunu giydi. İstemiye istemiye yazı masasının arkasına geçip oturdu, ayakları bile çıplaktı. Brutyev içeri getirildiği zaman ayağında bir subay pantalonu, sırtında geceliği vardı.

Brutyev, kapının önüne gelir gelmez:

«— Sayın yarbayım ben kadını buldum.» diye bağırdı. Bir raslantı sonucu! Bugün Volga'da! Sonunda tanıdım onu!» Hemen çantasını açarak büyültülmüş fotoğrafları elleri titreye titreye masanın üstüne, Rossoskiy'in önüne koydu.

Rossokiy, gevrek gevrek güldü. Raslantı, bekleyenlerin olağanüstü başarısı. Rusların gizli, biricik Tanrısı. Zaman elverirse bütün düğümler kendiliğinden çözülüverir. Herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda insanın karşısına birçok problemler çıkar, ancak beklemek gerekir, beklemek sabredenin faziletidir.

Rossoskiy, kaşlarını kàldırarak önce güvertedekileri gösteren fotoğrafa baktı. Brutyev, fotoğraf üzerinde Nyuşa'nın başını bir çizgiyle belirtmişti. Sonra Rossoskiy büyültülmüş fotoğraf kesitini ışığa tuttu. Pırıl pırıl güneşli bir pazar gününde sevinçli, tasasız gülümseyen bir kız. Gözleri ışıldıyor, sarı saçları rüzgârda dalgalanıyordu... hayat dolu bir genç kadının bütün güzelliğini ortaya koyan bir fotoğraftı bu. Yanında duran adamın kim olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu... Rossoskiy onu dosyasından tanıyordu.

«— Evet, bu gerçekten Nyuşa'dır, dedi yavaşça. Eberhard Bodmar ve Nyuşa Dimitrovna.»

Brutyev, «kızı tanıyor musunuz sayın yarbayım?» diye

kekeledi. Rossoskiy, ağzıyla tuzağa düşer gibi oldu.

«— Yüzünü tanıyorum. Onun çıplak gövdesi üstüne bir şey bilmiyorum. Çok iyi bir iş gördünüz sayın Brutyev. Vatan size minnettardır.»

Rossoskiy, telefonun birkaç düğmesini çevirdi. Büyük bir yapının herhangi bir yerinde ziller çaldı, KGB görevlisi yatağından fırladı.

Rossoskiy, alarm işareti verdi. Allah belâsını versin... şimdi Moskova'daki görevliler azgın köpekler gibi uykuya dalmışlar, fakat bir hışırtı oldu mu hemen uyanırlar.

Brutyev, süklüm püklüm, kapının yanındaki, koltuğa oturmuş, ellerini dizlerinin arasına koymuş öyle bekliyordu Hayatında ilk defa öyle gizli bir işe karıştığı için korkuyordu.

Rossoskiy, geceliğini çıkarıp gömleğini, üniformasını giydi, düğmelerini ilikledi. Rossoskiy odanın ortasında alımlı çalımlı dikilip durduğu sırada kapı vuruldu, Brutyev yerinden fırladı, az sonra öteki subaylar içeri girdiler, Rossoskiy fotoğrafçıyı onlara gösterdi.

«— Bu değerli arkadaş bize Yelena Antonovna ve binbaşı Tumov ile ilgili sırrı çözmek için gereken kolaylığı sağladı. «Bütün subaylar başlarını Timor Antonoviç'e çevirdiler. Brutyev bu beklenmedik konuşmadan tedirgin oldu, yatağını, deliksiz bir uykuya dalıp her şeyi unutmanın özlemini duyar gibi oldu birden: «Şimdi Nyuşa Kolzova ile Alman Bodmar'ın en yeni fotoğrafları elimizde, buradadır. Bugün öğleden sonra Volga üzerinde çekilmiş.» Rossoskiy, fotoğrafları elden ele dolaştırıp bütün subaylara gösterdi: «Bundan çıkan sonuç şudur: Bodmar ve Nyuşa Volgograd'ta gizli yaşıyor. Yelena Antonovna ölmüştür, çünkü yaşasa Bodmar'dan ayrılmazdı. Binbaşı Tumov belki de yaşamıyor. Çünkü o bütün izleri bulmuş, bu bilgiyi edinmesi sonucu öldürülmüştür. Arkadaşlar bütün görevlilere emrediyorum. Saat kaç?» Subaylardan biri karşılık verdi:

«— Sayın yarbayım, tam 22.39.»

«— Çukov, Volgograd-Pravda'nın yazıişleri kuruluna telefon edin. Bütün makineler durdurulsun. Belyanev... siz de hemen bu fotoğrafları yazıişleri kuruluna götürün. İlk sayfaya basılacak... Moskova'dan gelen bir merkez emri olduğunu da söyleyin.» Rossoskiy, yumruklarını masaya dayayarak öne doğru eğildi. Yüzü kızarmıştı... onda avı önüne gelen bir avcı ihtirası vardı: «Yarın akşam her şey aydınlanacak artık.»

Nyuşa ve Bodmar önce birbirine sımsıkı sarılmış, doyasıya sevişmiş, çiftleşmiş, bu mutluluğun verdiği yorgunluk sonucu birbirinden çözülmüş sere serpe yatmış uyuyor, oysa Volgograd-Pravda'nın rototif baskı makinelerinin silindirleri onların yüzbinlerce fotoğrafını basmak için durmadan dönüyordu.

Bu gece, dünyanın Nyuşa ve Bodmar için, bir mezardan daha da dar olduğu geceydi...

OTUZÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Pavel Lukanoviç Şarikov her sabah bir gazete getiriyordu. Bu, büyükbaba Volkov'un koyduğu bir gelenekti, bunun dışına çıkılamazdı. Her sabah kapı açıldığında dışarda katlanmış bir Volgograd-Pravda dururdu. İvan Feodoroviç öksüre hıçkıra eğilip yerden gazeteyi alır, birinci sayfasına şöyle bir göz atar, başını kaşır, kıçını oğuşturur sonra tekrar içeri girerdi. Kaynayan semaveri yokladıktan sonra gazetenin başyazısını okurdu. Yazının konusu parti yönetimini, herhangi bir yerdeki kültür ve iş çalışmalarını konu ediniyordu.

Büyükbaba her sabah gazeteyi kapıdan aldımı «İyi bir insan» derdi. Bu sözleri Şarikov için söylerdi besbelli. Şarikov bir gazete dağıtıcısıdeğil, «Kızıl Ekim» işyerinde bir makine ustasıydı. Şarikov çalışkan bir insandı, çalışma sa-

atlerine kılı kılına uyar, işe koyulunca kimseyle konuşmaz, görevini eksiksiz yerine getirirdi. Şarikov dört yıldan beri, aralıksız, gece işinde çalışıyordu. Bu yüzden her zaman, «ben bir gece adamıyım» der dururdu: «Herkes makine başında dururken, öğleden sonra Volga kıyısında gezintiye çıkmanın bambaşka bir tadı vardır. Gece hayatın yitirilmiş bir bölümüdür.»

Büyükbaba, aile içinde birkaç defa «böyle nasıl yaşıyor?» dedi. «Gece çalışıyor, öğle sonuna kadar uyuyor, uyanınca ya gezintiye çıkıyor, ya da bahçeciğinde çalışıyor... üstelik altı çocuğu var. Nasıl yaşıyor böyle?»

İşte, bu Şarikov gece işinden eve dönerken bir de gazete getirir, Volkov'un kapısı önüne koyar, sonra ikinci kata çıkıp yatağına girerdi. Şarikova yediye kadar yatağında kalırdı. Karı kocanın kendilerine göre özel bir zaman düzeni vardı, büyükbabanın anlayamadığı, şaşıp kaldığı bu zaman süresi içinde gerekli ve gizli işlerini yaparlardı.

Yaşlı Volkov'un öldüğünden beri her sabah gazeteyi kapının önünden Bodmar almaya başlamıştı. Şimdi o, bu ailenin sabah erkenden uyanan ikinci erkeğiydi. Arkadiy İvanoviç sabahın altısında kalkıp işyerinde bulunmak, çalışma arkadaşlarına örnek olmak için görevi başına giderdi. Bu davranışından dolayı üç defa övüldü, Brejnev elini göğsüne koyarak onu övdüğü zaman gözleri ışıldaya ışıldaya eve gelmişti. Volkova ve çocuklar yedide yataktan kalktılar, günün ilk ışıkları ortalığı aydınlatmaya başladığı zaman insanın gözlerini üzerlerinden ayıramadığı kedi yavrularını andırıyorlardı.

Her şeyi bilmenin büyük bir önemi vardı. Çünkü Bodmar gazeteyi içeri aldığı zaman evde bu yeni olayları öğrenen, bilen tek kimseydi. Şarikov sabahleyin gazeteyi okumazdı... öğleden sonra Volga kıyısında gezmeye çıkarken gazeteyi Volkov'dan geri vermek üzre alır bir bankın üstüne oturur, orada sayfalarını çevirir dururdu.

Bodmar gazeteyi katladı ve derin düşüncelere daldı. Birinci sayfada Nyuşa'nın ve kendisinin siyah çizgilerle çevrili fotoğrafı görülüyordu. fotoğraflar aşırı ölçüde büyültüldüğü için bulanıktı, ayrıntılar seçilemiyordu. Buna karşılık, onları tanıyan herkes bu fotoğrafların onların olduğunu anlayabilirdi.

Bodmar, biz gerçekten de kurtlar gibi yaşamak zorundayız, dedi kendi kendine. Artık bizim bu ülkenin uçsuz bucaksız bölgelerini dolaşmamız gerekir. Yalnızlığın, saat tıkırdılarından bile ürkerek yaşayanlar gibi korkulu günler geçirmenin ne olduğunu öğreniriz.

Yeni yatak odalarına giderek Nyuşa'yı tepeden tırnağa şöyle bir gözden geçirdi. Nyuşa her zamanki gibi çıplaktı, yorgan üstünden kaymış, uzun sarı saçları nerdeyse gözdesini kaplamış, bacaklarını karnına doğru çekmiş, kolları açılmış, az önce Bodmar'ın yattığı yeri de doldurmuş uyuyordu.

Bodmar, birkaç dakika kapıda sessizce durdu. Gazete elinde hışırdadı. Bodmar, Nyuşa'yı böyle sere serpe insana mutluluk veren bir tablo gibi bir daha göremiyeceğini biliyordu, artık.

Yavaşça «Nyuşa-» diye seslendi.

Nyuşa kımıldamadı. Fakat Bodmar, onun gözkapaklarının oynamasından uyanık olduğunu, uyuyormuş gibi yaptığını anladı. Nyuşa, duruyor Bodmar'ın gelip üzerine eğilerek kendini öpmesini, memelerini okşamasını, kucağına alıp sevmesini bekliyordu... Volkov'un evinde sığınacak bir yer buldukları günden beri her gün üstlerine vuran sabah ışığı onlar için bir mutluluk belirtisiydi. «Saşam.» dedi. «Senin gözlerin bana çevrildiği sürece güneş istemem ben.»

Her sabah. Mutluluk dolu güzel bir gün başlar.

Bodmar, yüksek sesle, «Nyuşa» dedi. Gazeteyi katlamış, yatağın kıyısına oturmuştu. Sonra gazetedeki iki fo-

toğrafı Nyuşa'nın uykulu gözlerine tuttu:

«— Kalk, dişi kurdum... büyük yolculuk başlıyor!»

Nyuşa başını kaldırdı. «Saşa!» diye seslendi. Eliyle gazeteyi yırttı, gözlerini fotoğraflara dikti, parmaklarının ucuyla resimleri tırnakladı:

«— Bu fotoğrafları nereden buldular?»

«— Bilmiyorum. Çok kötü fotoğraflar, fakat bizi tanıyabilirler. Burada birkaç dakika daha kalabiliriz... Volkov ailesi de uyanır nerdeyse.»

Nyuşa yatağından fırladığı gibi üstünü giymeden, çıplak bir durumda, pılıyı pırtıyı toplamaya başladı:

«— Nereye diye sordu. Sibiryaya mı, deniz kıyısına mı gideceğiz?»

«— Bilmiyorum.»

Bodmar döşeğin altına sakladığı paraları buruştura kırıştıra ceketinin cebine soktu. En önemli olan paraydı şimdi... bütün öteki ıvır zıvırı bırakabilirdi, çünkü öte beri insana kaçarken engel olacak şeylerdi:

«— Önce Borya'nın yanına bir gidelim...»

Nyuşa şöyle bir döndü:

«— O bizi ele verir sonra!»

«— Borya yapmaz öyle şey.»

«— Beşyüz ruble için mi? O böyle kolay beşyüz ruble kazanabilir mi dersin?»

«— Borya benim dostumdur.»

«— Fakat o Almanları sevmez. Bunu biliyorsun. Üstelik bugün gazete de okumuştur... her sabah ekmek satınaldığı dükkândan gazete de alır. O daha önce partiye de çağrılmıştır.»

«— Sanmıyorum.»

Bodmar tıraş takımını, iki renkli gömlek, bir çift çorap, bir eski elbise aldı, hepsini paketleyip bir dosya çantasına tıka basa yerleştirdi. Artık hiç bir şeyin önemi yoktu... önemli olan çıplak mıplak Volgogradtan kaçmak, hiç

bir şey almamaktı. Nyuşa hemen giyindi, saçını ensesinin üstünde toplayıp düğümlediği gibi çantasını kaptı. Üzüntüden açılmış gözlerle birbirine baktılar, bakıştılar. Bunlar sabahın erken saatlerinde, yada öğleden sonra şöyle biraz dinlenip soluk alma ümidi bile kalmayan iki insandı.

Bodmar, kısık bir sesle, «gel» dedi. Bodmar güneş gözlüğünü taktı. Nyuşa başına bir örtü aldı. Böylece biraz değiştiler, fakat bu çok üzücü bir saklanmaydı. Borya'nın yanına kadar gidecekler... fakat Volgograd'tan çıkamıyacaklardı.

İki korkak çocuk gibi el ele tutuşarak evden çıkarken Volkov ailesinin uyanıp uyanmadığını anlamak için şöyle bir dinlediler. Volkova yatağı titretircesine horluyordu. Yavaşça evden çıktılar, her zaman olduğu gibi sessiz fakat yürekleri çarpa çarpa bir iki sokaktan geçerek yolcuların kuyruğa girdiği otobüs durağına girdiler. Durakta birkaç erkek onların önünde gazete okuyordu... büyütülmüş fotoğraflar onların yüreğini hoplatmış gibiydi. Çevreye, birbirlerine bakındılar, otobüs bekleyenlerin kuyruğu büyüdükçe büyüyor, herkes onların fotoğraflarına bakıyordu. Bu oldukça ilginç bir durumdu, çevreleri kendi fotoğraflarıyla çevrilmişti, herkes onların resimlerine bakıyor, gazetenin sayfalarını çeviriyor, dönüyor otobüs bekliyordu. Fakat hiç kimse aralarında bulunan Bodmar ve Nyuşa'yı seçemiyor bu topluluğun içinde onların iki nokta gibi kaldığını anlamıyordu.

Nyuşa ve Bodmar tekrar elele tutuştular. İçlerinde bizi kimse tanıyamaz diye bir duygu vardı. Öyle ya bizim burada, bu topluluğun içinde durarak mezarlığa kadar gidecek olan 12 numaralı otobüsü beklediğimiz kimin aklına gelirki. Nitekim her yerde de böyle olur... istasyonlarda, gişelerde deniz gezilerine, deniz yolculuklarına çıkmak için bilet alanlara, doğu ülkelerine, Kazakistana, Sibiryaya, insanın bir tohum gibi serpildiği geniş ormanlara, nehirlere

gidenlere kimse çıkıp sen kimsin diye sormaz. Genellikle, arkadaş yumruğun güçlü mü? İyi denk bağlayabilir misin, bu güzel, bu sevimli ülkeyi bizimle ele geçirebilir misin? diye sorarlar.

Bodmar, bir aralık, Nyuşa'nın kulağına «kolayca kaçabileceğiz» diye fısıldadı. Kulak memesini öpünce bütün gövdesinin nasıl titrediğini sezdi:

«— Korkuyor musun?»

«— Hayır, Saşa.»

Uzaktan otobüsün geldiğini gördüler. Bodmar'ın yanında duran bir işçi gazeteyi katlayarak sırıttı, sonra Bodmar'a dönerek:

«— Okumak ister misiniz, bayım?», dedi.

«— Elbette. Durun parasını vereyim.»

Bodmar, işçiye on kapik vererek gazeteyi aldı. Açtı ve parmağıyle iki fotoğrafa dokunarak, «bunları er keç yakalarlar», dedi, sesi boğuk çıkıyordu:

«— Olabilir, ama bana ne?» İşçi kasketini ensesine yıktı. Mayıs ayı sıcaktır, her yerde püfür püfür rüzgâr eser, steplerden, Volga üzerinden esip gelen rüzgâr kente varır. Otobüs frenlerini gıcırdatarak durdu, kuyruğa girip bekleşenler kapıdan girmeye başladılar: «Onlar çoktan kaçıp gitmişlerdir.»

«— Kaçtıklarına inanıyor musunuz bayım?»

«— Elbette.» İşçi otobüse girmeden önce yere tükürdü. «Onlar aranmaya başlandılar da gene şehirde mi duracaklar?»

«— Hayır.»

«— Niçin onlar bizden daha enayi olsunlar, hee?»

«— Haklısınız bayım.»

Sabahın ışıkları arasında kent uyanmaya başlarken, Bodmar ve Nyuşa öteki yolcular arasında itişe kakışa otobüse bindiler. Pırıl pırıl bir güneş kocaman evlerin damlarında, Mamayev-Tepesi'ndeki zafer anıtının doruğunda par-

lıyordu. Yeni rasathanenin kubbeleri altın gibi insanın gözlerini kamaştırıyordu. Güneş tesiriyle altın sarısına dönen, yeni evlerin, binlercesinde sabah ışınları yansıyordu. Ne güzel bir kentti.

Nyuşa ve Bodmar, mezarlığın yanına varınca otobüste yalnız kaldılar. Biletçiye bir fıkra daha anlatarak otobüsten indiler. Taş döşeli bir girişten geçerek birer mezartaşı hırsızı gibi mezarlığa girdiler. Çitlerin arkasından yürüdüler, ağaçtan ağaca vardılar, sonunda mezarlığın güney kesimine ulaştılar.

Bory'yı uzaktan gördüler. Borya toprağa kakılmış küreğine arkasını dayamış, yeni açılmaya başlanan bir mezarın başında duruyor, piposunu tüttürüyor, çevreye bakıyordu.

Bodmar «bekliyor», dedi ve elini Nyuşa'nın omuzuna koydu. Hemen bir söğüt ağacının altında çömeldiler ve hızlı hızlı solumaya başladılar. Onların da iyice bildikleri gibi, bu son dakikalar, gelecekteki hayatlarıyla ilgili kararı veriyordu: «Bizi bekliyor.»

Nyuşa:

«— Bizi ele verecek» diye fısıldadı.

«— Sanmıyorum.»

Bodmar iki yumruğunu şakaklarına dayadı. Başının zonkladığını seziyordu.

«— Niçin insanın, bir güvenilir, gerçek dostu olmasın?» Ayağa kalktılar, çalılığı dolaştılar. Onları gören Borya, onlara doğru yürüdü, piposunu ağzından çıkararak gelin diye işaret etti.

Borya için bu sabah, kendi kendiyle savaşma, kendi duygularıyla kızgın, öfkeli bir çekişme günü oldu. Gazeteyi alıpta Nyuşa ile Bodmar'ın fotoğraflarını görünce içinde onlara karşı kayalıklardan dökülen bir çağlayan gibi di-

renme öfkelenme başladı. Önce geçen geceyi geçirdiği 8 numaralı odaya gitti. 8 numarada genç bir öğrenci olan ve birdenbire kalpten ölen güzel bir kız, Ludmilla Verzanskiya tabuta konmuş duruyordu. Anası babası yakınmış, Borya'ya onun herhangi bir hastalıktan ölmediğini bildirmişlerdi. Zavallıcık, şuracıkta masasının başında oturmuş kitap okuyordu. Birden sarsıldı, yere yıkıldı, soluğu kesiliverdi. Kim kimin halinden anlar ki? Verzanski ailesi de bir şey anlamadı bundan. Saatlerce tabutun başında oturup ağlaştılar. Yığın yığın çiçekler getirerek tabutunu süslediler... çiçeklerle donatılan tabuttan güzel kokularla dolup taşan 8 numaralı odada, tabutun arkasında deliksiz bir uyku çekmişti.

Sabahın erken saatinde burada oturdu, gazete okudu, bir dilim ekmek yedi, termostan sıcak çay içti. O, bu termosu reklâm olsun diye her akşam mutfak araçlarının satıldığı yerde kaynatılan çayla doldururdu. Bu sabah, çayını içerken okuduğu gazeteden durumu öğrenince kendi içine kapanarak, kendi kendisiyle sessiz bir iç çatışmasına koyuldu.

Bir Alman! Saşa, bir Alman demek. Bir kaatil!.. Bir casus! Nyuşa da onun sevgilisi. Şüphesiz bu yeni bir olay değil, fakat bu gizli mutluluğu aydınlatan bambaşka bir ışık var. Borya, Pitomnik'e giden ölümyolu üzerinde Alman askerlerinin tepeler gibi yığılarak yakıldıkları, sonra küllerinin karlara, buzlara karıştırıldığı yerleri gösterdiğini düşündü. Ancak buldozelerle öteye beriye aktarılabilen insandan tepeler vardı orada. Sonra ona savaşta nasıl canla başla ve topluca çalıştıklarını anlattığını hatırladı. Stalingrad'ın düşüşün, kanları, çığlıkları, iniltileri, ölümleri, yığın yığın insan kalıntılarını, mezarları, oyukları, çukurları, bodrumları, yıkıntıları, bu kentin bütün bir savaş sonu durumunu, yıkılmadık bir tek evin bile kalmadığını anlattığını, Saşa'nın bütün bunları dinledikten sonra, «bunu yapmakla Almanlar

büyük bir suç yüklendiler. Fakat yeni yetişen nesil bu suçtan sorumlu tutulamaz» diye karşılık verdiğini hatırladı.

Borya, «şimdi Almanların değiştiklerine inanıyor musun diye sormuştu. «Onlar Lama'lar gibidir... her yerde, herkes onların yüzüne tükürür, gene de başka türlü olamayacaklarını ileri sürerler.»

Evet, Borya için bu sabahın çok çetin bir gün olduğu gerçektir. Buna inanmak gerek. Onun yanında bu konuyu konuşacak, görüşecek kimse yoktu. Fakat Borya'nın çok öfkelendiğini; öfkesinden çatlamaya yüz tutmuş bir kaynar kazan durumuna geldiğini de söylemek yerinde olur. Ludmilla'nın tabutu yanında oturarak gazeteyi katladıktan sonra ölünün kavuşturulmuş solgun elleri üstüne koydu. Çektiği iç açısını ölüye anlatır gibiydi.

«Bir dosttur o, gerçek bir dost», dedi. «Artık ben... onun için bir babanın oğluna karşı duyduklarını duyuyordum. Şimdi durum aydınlanıyor: o bir Almandır! Üstelik bir kaatil olma da var işin içinde. Ah kızım yüreğim doğranıyor. Benim onu güvenilir bir komünist olarak göstermem, ya da yurdunu seven bir kimse olarak öldürmem gerekecekti, bunu yaptığımdan dolayı da en aşağı beşyüz ruble alırdım. Onu bir fare gibi ürkütüp buralardan kovsaydım gene kendimi savunacak bir çıkar yol bulurdum. İnsanın ağzını tutması en doğru yoldur, ancak burada bir denetici yönetici, bir görevli var, onu tanıyor, üstelik ona yeşil bir üniforma giydirdi, beşyüz ruble için bu açgözlü adam onu kardeşi diye tanıttı. Öyleki bu yönetici herifin ahırda bir keçinin ırzına geçtiği bile söyleniyor. İşte Almanı böyle bir adam koruduktan sonra bana ne. Burada her şey bu yöneticinin sorumluluğu altında, ona güveniliyor. Heyy Tanrım bu durumda ben ne yapabilirdim?»

Fakat ölü hiç karşılık vermiyordu. Borya kendi kendisiyle epey savaştı, içinde uyanan öfke biraz yumuşamıştı. Dışarı çıktı, mezarlığa gitti, yeni bir mezar yeri işaretle-

yerek açmaya koyuldu. Oysa daha çalışma zamanı gelmemişti. Fakat o biraz hava almak, öfkesini yatıştırmak, kızgınlığını gidermek istiyordu.

Bodmar gelip önünde durunca Borya:

«— Aa demek sen burdasın, dedi. Seni kimse gördümü, Saşa?»

Bodmar, şöyle bir soluk aldı. O beni gene Saşa olarak biliyor diye geçti içinden. İyice kaynayan derin bir mutluluk duygusu ile kollarını açarak Borya'ın göğsüne atıldı. Yaşlı adam onu kucakladı, yanaklarını öptü, bu arada mavi, ılık mayıs göklerine baktı.

Bodmar:

«— Borya bize yardım et», diye kekeledi. Heyecandan sesi kesilmişti. «Dünyada senden ve bu ülkenin uçsuz bucaksız kırlarından başka kimsemiz yok artık.»

«— Bu yetmez mi, hee?» Borya, bir ara, Bodmar'ı öne doğru iterek morarmış, şişmiş burnunu sildi. «Sen gerçekten Alman mısın?»

«— Evet, Borya.»

«— Senin başını kürekle ikiye ayırmalıydım!»

«— Yap. Ben kendimi savunmam-»

Bu arada Nyuşa, «babacığım, sakın beni unutma. Saşa ile beni ancak ölüm ayırır.» dedi.

Borya bağırdı: «niçin Yelena Antonovna'yı öldürdün?» sonra elindeki küreğin sapını kavradı.

Bodmar, «onun ölümü ile benim hiç bir ilgim yoktur», dedi.

Nyuşa, civcivlerinin önüne geçerek onları korumak isteyen bir kuluçka gibi ileri atıldı:

«— Onu ben öldürdüm, ben! dedi. Onu Don'da suda boğdum. Başını suyun dibine bastırdım. Tanrı şahidimdir ki bunu canımı kurtarmak için yaptım. Yoksa o beni öldürecekti. Ben suda yıkanırken birden üstüme atıldı, beni kıskıvrak yakaladı, boğmaya kalktı. Ben daha güçlü oldu-

ğum için üstün geldim.»

«— Saşa için birbirinizi yediniz değil mi?»

«— Evet, öyledir.»

«— Ah bu Allahın belâsı kadınlar!» Borya böyle bağırdı ve elindeki küreği çimene sapladı: «Her zaman birinin başına belâ kesilirler! İşleri güçleri şeytanlıktır! Her zaman kadının bir baş belâsı olduğunu söylerim ben. İnsan onlara bir defa yaklaşmaya görsün, kene gibi yapışırlar insana. Öyle değil mi? Ne olacak böyle peki? Niçin mahkemeye gidip gerçeği söylemiyorsunuz?»

«— Bize kim inanırdı? Şahidimiz var mı ki?»

«— Evet, bu denenmiş bir olaydır, doğru..» Borya, elindeki küreği bir yana attı. Dudaklarını oynata oynata Bodmar'a baktı: «Niçin sen gerçek bir Almansın Saşa? Titreyen, kısılan bir sesle birdenbire böyle dedi Bodmar'a. «Ağlatacaksın beni şimdi. Çünkü benim de bir oğlum var diyordum. Sevdiğim, bağrıma bastığım, kanım canım dediğim bir oğlum. Sonu ne oldu, çıka çıka o da Alman çıktı! Ne yapayım şimdi, buna can dayanır mı artık?»

«— Rus değilim diye birdenbire bambaşka bir insan mı oldum? Burnum sırtımda, kıçım çenemin altında mıdır? Bende değişik olan nedir Borya?» Bodmar, kollarını açarak satılık bir öküz gibi durdu. Borya, yarı yumuk gözlerle ona bakıyordu.

Yavaşça:

«— Bir Alman, dedi. Bana bu 1942 de söylenseydi o zaman canına okurdum, onu bir kaşık suda boğardım. Şimdi ise bu koçamış gönlüm yeni bir dost bulmuş, onu bir oğul edinmişim kendime, her sabah yanıma gelip, günaydın babacığım, dediğinde seviniyorum. Öyleki her akşam sabahın olmasını bekler, yatağa uzanır kendi kendime: hey sevgili Tanrım, bilirsin, sana inanmam ama gene yakarıyorum Saşa'yı bana bağışla, onu koru! derdim. Şimdi ne umduk ne bulduk? Bir Alman çıktı karşımıza! Önceden de

görmüşsündür rüzgâr sağdan esince şapka sola düşer değil mi?»

«— Hayır, babacığım.»

«— Benim için hepsi bir.» Borya, yüzünü buruşturdu. Bu babacığım sözü onu yumuşattı, duygulandırdı. Birdenbire nasıl davranması gerektiğini kavramıştı: «Benimle gel! Gelecek günler karanlık olacak. İnsanlar mutluluğu bir atın bir çuval yulafı yeyip bitirmesinden daha çabuk unuturlar.»

Borya'nın ardısıra mezarlıkta yürüyen savaşın altını üstüne getirdiği, iskeletlerin harman gibi savrıulduğu yere vardılar. Burada her şey yeniden yapılmış, onarılmış, düzenlenmişti. Burası temiz ve bakımlı bir yerdi. Mezarlar yürüyüşe geçen asker gibi sıralanmıştı. Borya, duvara kadar gitti, orada taş döşeli büyük bir alanın önünde durdu. Alanın önündeki kapıdan içine kolayca girilebileceği, gezilebileceği anlaşılıyordu. Orada taşa kazılmış bir yazı vardı. Buz, güneş, step rüzgârları, yağmur yazıyı silmiş, kolay kolay okunamaz duruma getirmişti:

«— Eskiden burada Şukendskiy ailesinin mezarlığı vardı. Ben mezarı gördüm... küçük bir tapınak gibiydi. Şukendskiy ailesinin büyük zenginleri vardı, fakat onlar kendini beğenmiş ve akılsız kimselerdi. Onların tapınağını Alman gülleleri yerle bir etmiş, fakat mezarlar duruyor gene. Mezarlarda şimdi üç mermer tabut vardır.» Borya eğildi demir halkalardan birini tutup yukarı kaldırdı. Bunu şöyle kendiliğinden, alışılmış bir davranışla güçlük çekmeden, yorgunluk duymadan yaptı. Kapağın kaldırılmasıyla mezara inen bir giriş ortaya çıktı. İçerden ağır kokular, yoğun bir hava geliyordu. Taşla örülen mezarın tabanına bir demir merdivenle iniliyordu. Ağır, mermer mezarlardan ilkinin üzerinde aralıktan sızan ince bir ışık yansıyordu. Borya, «Duvarda bir havalandırma yeri var» dedi ve mezara inmeye başladı: «Size diyeceğim şuki burası rahat bir yerdir.

Eskiden, sıcak yaz gecelerinde ben burada uyurdum. Eskiden yaz sıcaklarında cenaze odaları çekilir gibi değildi. Fakat şimdi hava değişmelerine göre düzene kondukları için epeyce rahat. Oğul, işte ev boş...» Sonra kaşlarını kaldırarak bir işaret yaptı. «Tamam. Gelin aşağı! Yarım saat içinde bakarsınız polisin biri buraya damlar.»

Nyuşa ve Bodmar yavaş yavaş mezara indiler. İlkin Bodmar aşağı indi, Nyuşa elindeki çantayı ona attı. Sonra Nyuşa indi. Borya mezarın kapağını kapayıpta onlar koyu bir karanlığın içine gömülünce sarsıldılar, ürktüler.

Bodmar, «burda nasıl yaşarız Boryuşka?», diye bağırdı. Nyuşa'yı arkasına doğru çekerek yumruklarını sıktı. Yoksa bir tuzağa mı düştüler? Borya onları böylece öldürüyor muydu? «Ya ışık girecek bir aralık aç, yada mezarın kapağını kaldır, Allah senin de belânı verir!»

Borya'nın çağmağı mermer tabutların arasından ışıldadı. Borya duvarın arkasına kadar gitti ve özel bir delikten mezarın içini aydınlatacak ışığın girmesini sağladı. Bodmar başını çevirip Nyuşa'ya baktı. Nyuşa'nın yüzünü ölüm korkusu bürümüştü.

Bodmar, yavaşça Nyuşa'nın kulağına «o benim dostumdur», diye fısıldadı. «Beni öldürmez o.»

Borya, yukardan, «havalandırma yeri temizdir», diye bağırdı. «İyi çeker. Belki de donarsınız... fakat boğularak öleceğinizi sanmayın.» Sonra geri dönerek elini Nyuşa'nın öne eğik başına doğru uzattı: «Sen yanındasın, benim oğlum üşümez artık-» dedi. Önüne gelen ilk tabutun üstüne oturdu, sönen piposunu yaktı. Balçık kokulu hava Borya'nın piposundan çıkan yakıcı dumanla karışıyordu. «Şimdi tekrar binbaşı Tumov olayını araştırmaya koyulacaklar.» dedi. «Evet benim şu kafasını kırdığım adamı. Saşa, biz bir yüreğimiz varmış gibi, birbirimize bağlıyız. Biz, artık bundan sonra nasıl yaşayacağımızı düşünmeliyiz.»

Borya önce, bu iki canlı ölüye, yorgan, yastık, biraz eskimiş ve delinmiş kalın iki döşek buldu. Onların yanına geldiğinde, «bunların hepsi de salonun bir odasında duruyordu», dedi. «Ben her zaman, hiç bir şeyi atmamalı, derim». Bir piskopos gibi hep böyle öğüt vermişimdir. Ben bunları söylediğim zaman züppeler bana gülmüşlerdi. Eskiden, doktorların böylesine ahmak olmadıkları zamanlarda daha az insan ölüyordu, buraya da bugünkünden daha az insan geliyor, onları buraya getirildikleri ipek yastıklarla birlikte gömüyorduk. Gerçi Taşkent ipeğiyle gömülmenin bir ölüye ne yararı olurdu? Bu da bir aşırı tüketimdi ya! Borya, bu halk zenginliğinin ortadan kalkmasıdır, dedim kendi kendime. Bu komünist anlayışa karşıdır. İşte bunu düşünerek ölülerin üstündeki ipeklileri, güzel örtüleri, yastıkları alıp sakladım». Borya, bunları söyledikten sonra mermer tabutlar arasına dört yastık koydu, döşekleri serdi, üstüne yorganları örttü: «Bakın şimdi! Umduğundan da iyi! Boyarlar gibi uyursunuz bu yastıkta.»

Mezarlıktaki görevi başlamadan önce, Borya mezarı donattı, tam oturulacak bir yer durumuna koydu. Sonra iki lâmba, içinde ekmek bulunan bir kutu, tereyağı, marmelat, sucuk getirdi. Bodmar'a bu ağır mezar kapaklarının nasıl hareket ettirileceğini öğrettikten sonra Nyuşa'yı iki yanağından öptü:

«— Bu geçici bir süre içindir, dedi. Çok değil birkaç gün sonra kendinizi KGB'de bulursunuz», bunları söyledikten sonra Bodmar'a döndü yüzüne öyle bir tokat indirdi ki Bodmar sendeledi, nerdeyse tabutun üstüne yıkılacaktı. Tokatın tesiriyle suya batmış, ıslanmış bir köpek gibi başını salladı. Tokatı atan Borya şöyle dedi : «Bunu senin Allahın belâsı bir Alman olduğunu anlayınca duyduğum üzüntüden dolayı yaptım. Allah belânı versin, fotoğraflarınızı görünce ağladım, evet hem de bir kadın gibi ağladım, yakındım, sızladım. Gözlerim yanar gibi oldu, gözyaşlarım du-

daklarımın, dişlerimin arasından sızarak ağzıma aktı. Fakat seni gene oğlum gibi seviyorum... benim oğlum olan bir kimse için bu tokatın önemi yoktur, beni hoş gör.»

Sonra mezardan çıkarak kapakları kapadı, üzerlerine dallar, yapraklar yaydı, görevi başına gitti.

*
* *

Bugün, yarbay Rossoskiy durmaksızın çalıştı. İlkin 1 numaralı hastahaneye telefon etti. Hemşire Melanie Polovna, ölü yıkayıcısı Glavira ve kadınlar bölümünün yöneticisi bayan bildiklerini söylemek istediler. Moskovadan gelen bu yüksek rütbeli subayı erkekler bölümünün 3 numaralı dinlenme salonunda beklediler. Salon düzenlenmiş, iki yuvarlak masa, on tabure konmuş, herkes dışarı çıkarılmıştı. Bu koskocaman oda çok sıcaktı, buna karşılık kimse terlemiyor, KGB görevlisinin önünde sorduklarına karşılık vereceğim diye şeytanla oyuna dalmış gibi yoruluyor, tükeniyordu. Rossoskiy, çok yumuşak davranıyor... avının izini bulunca onu ürkütüp kaçırmamak için havlamayan, kendini tutan, dişlerini sıkarak avının kendi ayağıyla önüne gelmesini belkeyen bir av köpeği gibi davranıyordu.

Hastahanedeki yönetici kadın, «burada, benim yanımda çalıştı», dedi. Epey şaşırmışa benziyordu sesi kısıktı: «Nyuşa Kolzova üzerimizde iyi tesir bırakmıştı.»

Glavira «evet ölü yıkama yerinde benimle çalıştı... güçlü, sağlıklı, çalışkan bir kızdı», dedi. Rossoskiy'den pek korkmadığı konuşmasından anlaşılıyordu.

Melanie Polovna «onu bana salık verdiler» dedi. Konuşurken iri memeleri inip kalkıyordu: «Onu benim yanıma yaşlı Volkov getirdi.»

Rossoskiy, başını eğdi. Artık izler iyice belirmişti. Volga kıyısında yeni yapılan evlerin bulunduğu mahalle ile ilgili birtakım notlar almıştı: «Bu fotoğrafta görülen iki ki-

şi 4 numaralı evde ,Arkadiy İvanoviç Volkov'un yanında oturuyorlardı.»

Rossoskiy, bir kavalye gibi, yumuşak bir sesle, «teşekkür ederim bayanlar. İfadeleriniz çok önemli.» dedi.

Melanie Polovna:

«— Peki beşyüz rulbe?» diye bağırdı.

Rossoskiy, yüzünü ekşiterek güldü ve:

«— Bu yetmez, dedi. Yoksa onların şimdi nerede saklandıklarını biliyor musunuz?»

«— Volkov'un yanında.»

«— Evet, vatan size minnettardır.»

Rossoskiy, kadınların ölgün bakışları altında hastahaneden ayrıldı. Glavira:

«— Aldatıldık, dedi. İşte böyle bizimle iş görüyorlar, sonra da yetmez bu diyorlar!» dedi. Bir süre mırıldandı, yere tükürdü, sonra Rossoskiy'in yürüyüşü ile alay etti: «Bir horoz gibi yürüyor hahahaaa! Tavus kuşu gibi! Bana kalırsa Nyuşa'yı bulamaz o.»

Heryandan Rossoskiy'in bürosuna bildiriler yağmaya balşadı. Rossoskiy, Volkov'un evine gitmek üzere yola çıktığı sırada, Eberhard Bodmar'ın 2 numaralı mezarlıkta çalıştığı, önce mezarcı, son iki gün içinde de bekçi ve kılavuz olarak görevlendirildiği, yeni, güzel ve yeşil bir üniforma giydiği, başında parlak, güneşlikli bir kasket bulunduğu kendisine telsizle bildirildi.

Mezarlık işleri yöneticisinin sözlerini duyar duymaz Rossoskiy:

«— Böyle bir şey olamaz! diye bağırdı. Dünyanın en iyi yönetim düzeni bizdedir... gene de böyle bir şey olabiliyor demek! Mezarlık işleri deneticisini tutuklayın.»

Volkov'un evinde ortalık allak bullak olmuştu. Volkova, kiracılarının kaçtıkları anlaşılınca işe gitmemiş, mutfakta oturup bağırıp çağırmaya başlamıştı. Çocuklar ne okula gitmiş, ne bahçeye oynamaya çıkmışlardı. Annelerinin çev-

resini sarıp hep birden ağlamaya koyulmuşlardı. Arkadiy Volkov eve gelmek üzere yola çıkmıştı... iki milis onu bahçe kapısının önünde bulunca alıp eve götürdüler. Rossoskiy, evde Nyuşa ile Bodmar'ın kaçarken bıraktıkları ne varsa hepsini odanın ortasına yığdırmıştı.

Rossoskiy, odaya girince titremeye başlayan Volkov'a dönerek:

«— Siz bir Almanı evinizde gizlediniz! dedi. Bir kaatili! Bir casusu! Para kazanma ihtirası yüzünden onu burada sakladınız! Kimliği, belgesi olmayan bir adamı! Adı sanı bilinmeyen birini!»

Volkov, «onun adı Saşa'dır», diye kekeledi. Bu arada bir Kalmuk dulu gibi çevresine çocuklarını toplayıp mutfakta bir iskemlede oturan, yavaş bir sesle kendi kendine yakınan karısına baktı.

Rossoskiy, birden:

«— Saşa!» diye gürledi. «Bir ad mı bu? Bir Rus pasaportunda böyle bir ad geçerli midir?»

«— Bu konuda bir şey konuşmadık.» Volkov ellerini büktü. Korkudan damarları kabarıyordu: «Bütün bunları büyükbaba kendi başına yaptı. Onun onlara büyük bir güveni vardı. Bu ailenin başı büyükbabaydı. Siz de bir büyükbabanın nasıl olması gerektiğini bilirsiniz.»

Rossoskiy:

«— Büyükbabayı getir!» diye emretti.

«— O şimdi güzel bir mezarda yatıyor. Birdenbire öldü. Bir sabah onu yatağında uzanmış, cansız bulduk. Neden öldüğünü de bir türlü anlayamadık, bayım»

«— Alın bunu da»

Rososskiy, Nyuşa ve Bodmar'ın odanın ortasında küçük bir tepe gibi yığılan eşyasına birtekme vurarak evden çıktı. Volkova kocasına yapışarak, Rossoskiy'in arkasından ağlıyordu:

«— O bir şey yapmadı! O iyi bir insandır! Arkadiy,

sen onlara bir çalışkan, eylemci bir kimse olduğunu söyle, bunu bahçeler kurumu başkanı üç defa açıkladı. Arkadiy.»

Üç milis Volkov'u ortalarına alarak odadan çıkardılar. Çocuklar bağrışarak yanısıra yürüdüler. Ev halkı holün kapısında, merdivenlerde dizilerek götürülen, merdivenlerden aşağı inatçı bir keçi gibi indirilen Volkov'un arkasından sessizce bakıyordu. Evin önünde onu bir arabaya koyup götürdüler. Volkova balkondan ona bakıyor, demir parmaklığa dayanarak aşağı sarkıyor, çığlığı basıyordu. Balkondan sokağa atlamasın diye iki komşu onu sımsıkı tuttular. Volkova, bir ara kendini toparlayıp içeri koştu, yaşlı İvan Feodoroviç'ten kalan ne varsa hepsini yırttı, parçaladı, sonra kendinden geçip sofaya yığıldı kaldı!

«— Bunları o yaptı.» diye kekeledi. «Seni tezek kokulu pis şeytan. Boş kafalı herif! Para, para... hep düşündüğü para. Bir de yaşına bakmadan kadın. Allah belâsını versin! Dostlar Arkadiy'in suçsuz olduğunu anlatabilmek için ne yapmalıyım ben?»

Bunun karşılığını bulmak çok güçtü. Çünkü Rossoskiy iyice azgınlaşmış, söz dinleyecek durumda değildi. Bu konuda hiç bir şey bilmemesine karşılık mezarlık işleri yöneticisini bile tutuklamış, adama çıkışmıştı. Bir şeyden haberi olmayan yönetici şaşıp kalmıştı. Tutuklanacağını aklının ucundan bile geçirmiyordu.

Rossoskiy, birdenbire Borya'nın çalıştığı yere damladı.

Mezarcı Borya, tabanı düzeltilmiş bir mezarın içinde duruyor, kazımıyor kürekle toprak atıyor, toprak atarken de omuzlarının çevresinde büyük bir yay çiziyordu. Bu yanlış bir çalışma biçimiydi. Bu yüzden insan hem çabuk yoruluyor, hem de gücü azalıyordu. Oysa kürekleri yana savurmak daha kolay, görünüş bakımından da güzeldi. Borya'yı en çok duygulandıran Rossoskiy'in habersiz meza-

rın başına gelip dikilerek, üstünün tozlanması yüzünden çıkışması oldu.

Rossoskiy, birdenbire geriye sıçradı, üstüne atılan toprakları silkti ve «kör müsünüz?» diye bağırdı. Yanındaki subayların da yüzleri asıldı. Rossoskiy'in görünüşe, üniformaya çok değer veren bir kimse olduğu herkesçe bilinirdi... o Volgogradta çizmelerini, elbisesini temizlemek, silmek, parlatmak için bir genci görevlendirmişti. Kumandanlıkta görev yapan bu gencin başka hiç bir işi yoktu.

Borya, küreği bırakıp şöyle bir döndü ve tükürdü:

«— Ahaaa! Demek burda duran biri varmış», dedi ve başını kaşıdı, sonra kaba etlerini tuttu: «Pek de önemi yok.»

«— Peki ne olacaktı daha?» Rossoskiy hemen böyle dedi.

«— Hayret, hayret!» Borya'nın yüzü, bir yeri acımış gibi buruştu: «Benim arkamda da gözüm yok ya» dedi. Sonra yavaşça eğilerek, «affedersiniz bayım. Kıçımdaki gözleri hamamın önünde unutmuşum. Çünkü onların yıkanması gerekmiyordu. Onlar su istemez.»

Rossoskiy, çenesini kenetledi. Sonra, işin burada bittiğini, Bodmar ile Nyuşa'yı başka yerde bulmanın kolay olamayacağını sezdi. Bu budala Borya bizim için son duraktır... bir çöl toprağında batıp giden su gibi bütün izler de burada kaybolup gidiyor diye düşünüyordu.

Rossoskiy, keskin bir sesle:

«— Sen Saşa'yı yanında yardımcı olarak çalıştırdın mı?», diye sordu. Borya, şeker yedirilerek oynatılan bir ayı gibi başını eğdi, bir soru karşısında kalınca çokluk böyle yapardı.

«— Evet, çalıştırdım. Tanıyor musun onu?»

Rossoskiy kıpkırmızı oldu, yanındaki subaylar soğuk soğuk güldüler.

«— Budala olsan bile, üniformama karşı saygı gös-

termen gerekir». Rossoskiy böyle bağırdı.

Bunun üzerine Borya da:

«— Ben de bir mezarcı isem sizin de benim elimdeki kazmaya, küreğe saygı göstermeniz gerekir! Beni bir dost olarak görüyorsanız, size vereceğim karşılık budur, bayım.»

«— Saşa nerdedir?» diye sordu Rossoskiy. Konuşması insanı şaşırtacak kadar değişmişti. Sesi yumuşamış, hergünkü konuşmalardaki gibi bir özellik kazanmıştı. Buna karşılık Borya da dostça davranmaya başladı, mezardan çıktı, kazmayı Rossoskiy'in ayağının birkaç santimetre ötesine koydu, ellerini pantalonuna sildi. Elini ceketinin cebine sokarak kırış kırış olmuş tütün kesesini çıkardı, gazete kâğıdından kalın bir sigara sardı. Rossoskiy, bir süre Borya'nın gazete kâğıdını yırtışına, içine tütün koyup kâğıdın kıyılarını dişleri arasında sıkışına, dilinin ucuyla ıslattıktan sonra parmaklarının arasında döndüre döndüre sarışına baktı. Sigarasını sardığı sürece sesi çıkmadı. Çünkü sigara saran bir Rusun damarına basmamak gerekir... Tanrı bile dünyayı yaratırken kimse işine karışmadı, şeytan bile onu tedirgin etmedi.

Sigara yanıp Borya ilk derin nefesi çektikten sonra Rossoskiy yeniden sormaya başladı.

«— Saşa nerdedir?»

«— Çekti gitti. İtoğlu itin biriydi, doğruyu söylemem gerekirse. Yarılmaklık odundu! Üzerine kedilerin işediği bir un çuvalından ayrılır yanı yoktu! Bu kurnaz adam, yanında sarışın güzel bir kadınla bugün yanıma gelerek: Borya ben gidiyorum artık, dedi. Ben de oğul gitmen doğru olmaz, senin burada bir işin, bir görevin var. Seni bırakmazlar, böyle yapman da yakışık almaz hani, dedim. Bak yeşil, güzel bir üniforman da var. Dul kadınlar tabutların başında toplanmışlar, onları yatıştırmak, avutmak, onlara gü-

zel sözler söylemek, gelen çiçekleri tabutların üstüne yerleştirmek gerek, bu güzel bir görevdir. İnsanca bir iştir, daha doğrusu bir gönül alma işidir. Bunları bırakıp, bana gidiyorum diyorsun! Adama nereye gidiyorsun diye sorarlar, ne diyeceksin? Bu maymun, bunları söyleyince, ne dese beğenirsiniz? Babacığım bu senin işin, senin için geçmiş artık, ben mezarlarla uğraşmam. Ben deniz kıyısını seviyorum, ölü taşıyacağıma Nyuşa ile güneşlenirim, sıcacık etini okşarım. O bunları söylerken Nyuşa da sırıtıyor, kırıtıyor, gözlerini fır fır döndürüyordu. Sonra şöyle keçi gibi kıçını sallayıp gitti.» Borya bunları söyledikten sonra sigarasını öyle bir çekiş çekti ki çıkan duman kokusu Rossoskiy'in başını döndürdü: «Evet böyle oldu bayım... sevgilisiyle buradan çekip gitti. Giderken, biraz uzaklaştıktan sonra, bana şöyle bir el salladı o kadar. Şimdi size sorarım: bu bir çalışma mıdır? Bir işçi böyle yapar mı? Ne yapalım ki yeni gençlik böyle işte, bunu size söylüyorum... onlarda görev duygusu yok, hepsinin aklı çiftleşmede. Bu ne kadar sürer bölye, hee?»

«— Peki, Saşa konusunda başka bir şey bilmiyor musunuz?»

«— Hayır. O susan, pek konuşmayan bir insandı.»

«— Peki siz gazetedeki fotoğrafını görür görmez tanımadınız mı, onun ne olduğunu anlamadınız mı?»

«— Hangi fotoğraftan? Ben ancak öğlede gazete alır okurum.»

Rossoskiy, iki fotğrafı da Borya'ya uzattı. Borya eğildi baktı, parmağıyla Bodmar'ın fotoğrafına dokundu.

«— Bu Saşa'dır. Kesinlikle biliyorum. Bu kadın da Nyuşa'dır.» Sonra öne doğru eğilerek ellerini uğuşturdu. «Evet öyle, evet öyle... Nyuşa. Saşa...» Geriye çekildi, Rossoskiy'e bir süre baktı, gözleri insana korku salıyordu. Borya bir karakter oyuncusu gibi davrandı, yüzünde öyle bir anlam belirdi ve silindi. «Demek bir Almandı?» diye ke-

keledi. «Bir Alman casusu demek Saşa? Fakat burada ne işi vardı? Bir mezarlıkta ne yapar, eline ne geçerdi? Yoksa kapitalistler için Volgogradta her gün insanlar nasıl ölüyor, bunu bilmek ilgi çeken bir olay mıdır?»

Rossoskiy, gazeteyi tekrar katladı, sonra hiç selâm vermeden döndü. Büyük adımlarla doğruca yönetim bürosuna gitti. Aşağı yukarı onbeş dakika sonra KGB görevlileri genel karargâha döndüler. Mezarlık işleri yöneticisini de, deneticisini de Rossoskiy alıp götürdü. Bir suçlu bulmak tek çıkar yoldu... dünya bir kurban görmek istiyordu.

Borya, yarım saat kadar bekledi. Sonra başı boş dolaşırcasına yürüyerek eski mezarlığın bulunduğu bölüme gitti. Şukendskiy ailesinin mezar kapağını biraz öne doğru çekerek birkaç santim kaldırdı.

«— İş bitti» dedi. Nyuşa ve Bodmar aşağıda, demir merdivenin altında duvara yaslanmış duruyorlardı. Onları gören, ayakta durmuş iki ölü sanırdı: «Bir daha gelmezler artık. Biz rahat rahat yapılması gereken ne varsa düşünebiliriz.»

Bodmar, mezarın içinden:

«— Bir daha gelip buraları aramazlar mı?» diye seslendi. Sesi boğuk boğuk çıkıyordu.

«— Hayır, ben onları kovdum.»

«— Sen mi? Neden?»

«— İnsan gereğinde deli olmalı.» Borya ağzını yaya yaya ve bilmişçesine güldü: «Bütün dünya ancak bir deliye inanır.»

OTUZDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bodmar'ın daha beş günlük bir zamanı vardı, çünkü beş gün sonra Volgograda yeni bir Alman gezi birliği gelecekti.

Bu beş gün içinde yüzünü iyice değiştiren sakalları uzuyordu. Bodmar, beş gece Nyuşa ile mermer tabutların arasında, eski döşeklerin üstünde yattı, başını bir zamanlar zengin ölülerinin başları altına konan ipek yastıklara dayadı. Bodmar, şimdi bu yastıklara baş koyarak mezarda zenginliğin tadını çıkarıyordu. Bu geceler yalnızlık, sıkıntı ve korku içinde geçen uzun, bitmez tükenmez gecelerdi. Çok defa, hava deliğinin altında, yağ lâmbasının cılız ışığında oturuyor, soluk almaya bile korkarak kulak kabartıyor, dışarda olup bitenleri dinliyorlardı. Ayak sesleri, şakırtılar, kum gıcırtıları, araba tekerleği gürültüleri, bağrışmalar, sü-

pürge sesleri, kazma kürek sesleri duyuyor, kendi kendilerine yaşıyoruz, canlıyız, başka bir dünyada değiliz, bir mezarda gelecek için yaşıyoruz, diyorlardı.

Borya, günde üç defa mezarın kapağını kaldırıyor, aşağı sucuk, ekmek atıyordu. İlk günü onlara bir de kova verdi.

«— Başka yolu yok dedi. Bunun içine çiş edeceksiniz... yukarı çıkamazsınız. Bir kova yeter size. Utanacak sıra değil şimdi.» Geceleri mezarlıktan el ayak çekildiği zaman Nyuşa ile Bodmar mezardan çıkıyor, kollarını alabildiğine açarak derin derin soluyor, temiz hava alıyor, steplerden, Volga üzerlerinden esip gelen rüzgara karşı duruyor, ciğerlerine dolan, çamurlaşan tozları dışarı atıyorlardı. Temiz hava alıp biraz dinlendikten sonra ya Borya'nın pişirdiği yemeği yiyor, ya da Bodmar'ın üç ruble vererek Borya'ya ısmarladığı tuzlu balıkla bir şişe votkayı içiyorlardı. Nyuşa daha çok tatlı portakal likorü içiyor, yağlı meyvalı pasta yiyordu.

Dündürcü günü Borya:

«— Ben Sibiryaya gitmenizi salık veririm» dedi. Sonra yavaşça Bodmar'ın sakalını çekti, bir parça domuz yağı çiğnedi ve her akşamki yüz gramlık içkisini yudumladı. «Sibiryada kimse kimseye nereden geldiğini sormaz. Orada yalnız adalelerin gücü önemlidir, eline bir bıçkı verir, haydi ormana, gücünün yetteği ölçüde ağaç kes, derler adama. Biçilip tahta yapılan her ağaç uygarlık bakımından bir ilerleme sayılır. Sen artık kentte olamazsın, Saşa. İrkutsk, Şigansk, Magnatogorsk gibi kentlerde yaşayamazsın. Orada görevliler insanın başına üşüşür, kimlik belgesi, pasaport, görev belgesi gibi şeyler sorarlar, görmek isterler. Kimlik belgesi olmayınca sen insan sayılmazsın. Fakat ormanlarda yalnız senin gücün işe yarar, belge melge istemez artık. Evet, güç, sıkıntılı bir yaşama olur». Bir ara Nyuşa'ya baktı, sonra kalçasına dokunarak: «Sarışın domuz-

cuk sen de çalışabilirsin. Don kıyısında büyüdün, çalışırsın. Tayga rüzgarı dokunmaz sana.»

«— Daha belli değil, babacığım». Nyuşa, kolunu Saşa'nın boynuna doladı ve «Ne zaman gideceğiz, Saşa?» dedı.

Tayga...

Bodmar, başını öne eğerek ellerine baktı. Karar vermek güçtü. Doğuya, uçsuz bucaksız ormanlara gitmek, şu dönüşü olmayan yere, uygar dünyaya bir daha kimsenin dönmediği yere. Suları şırıldayan herhangi bir nehrin kıyısında bir kulübe yapmak, içine dere taşından bir ocak örmek, sonra ormanlarda yaşayan hayvanlar gibi hayatın sonunu beklemek. Belki bu da tadına doyulmaz bir yaşamadır... Tabiatın bir parçası olmak, ırmaklara, ağaçlara, engin göğe kardeş demek, eriyen karların birikmesiyle büyüyen, gürleyerek akan sular gibi kendi akışınca yaşamak, hayatı oluruna bırakmak. Her yerde iş var, Borya doğru söylüyor. Tayga'da insan öylesine çok çalışırki her yıl bir elbise, daha sonra iki at ve bir araba bile satın alabilir. Yurdun her yerinde devlet satış mağazaları vardır... insan paraya kıydıktan sonra buralardan canının çektiği herşeyi satın alabilir. İnsan daha ne ister artık? Bir ev, iki at, bir araba, çalışkan, güzel bir kadın, günlük yiyeceği sebzelerin yetiştirildiği bir bahçe, içinde bir domuz, bir süt keçisi bulunan bir ahır, iki horoz ve bir sürü tavuk... bunlar bir insanın hayatını doldurur, yaşaması için yeter. İnsan akşamdan piposunu, sigarasını tüttürür dinlenir, ne yaptığını bilir. Bu insana yetmez mi, Saşa?

Bodmar, derin derin soludu. Bir Rus insanını düşündü ve kendisinin mutlu bir adam olduğunu sezdi. Birdenbire başka bir dünyanın insanı olduğunu, başka bir neslin ve düşünce şeklinin geliştiği ortamda yetiştiğini anladı.

Sözgelişi büyük bir hastalığa yakalanan, ölmek üzere olan bir insan doktor nerde bulurdu? Zatürreye tutulan,

apandisit olan ayağı kırılan, kazaya uğrayan, en kolayı kızamık olan... ilk yardım doktoru nerde? diye soran bir kimseye, «üçyüz kilometre batıda, bayım» diye karşılık verilir. «İlerde Novo Selkanskiy köyü var ya, işte orada bir doktor bulunur.»

Üçyüz kilometre... aşağı yukarı Köln'den Karlsruhe'-ye kadar... bir doktor bulmak için, bir ateş düşürme ilâcı, yada bir hap için... apandisit oldun mu Köln-Karlsruhe, Nyuşa çocuk doğuracağı zaman bir doktor gerekince..

Bodmar, kaçamaklı bir dille:

«— Sakalımın çok büyümesi gerek dedi. Biz ne kadar çok saklanırsak polisi o ölçüde oyalarız.»

Borya, «doğru söylüyor» dedi ve bir parça domuz yağı daha ağzına attı. «Sibiryaya gitmeyin siz de. Sizin için yer var işte, Şukendskiy'in mezarında oturun. Bekleriz. Zaman insana korunması için birçok kolaylıklar sağlar»

Cuma günü Alman Turist Kafilesi Volgograd'a geldi. Kılavuzluk görevinin kendisine verileceğini ummasına karşılık, bu turist kafilesinin başına da Heppenrath getirildi. Onun grubunda biri Peter Kallberg, biri Fyodor Alekseyeviç Prikov, öteki de Afanasiy Konstantinoviç Agagurian adına düzenlenmiş üç pasaportlu biri vardı. Sessiz, güler yüzlü, öyle pek ilgi çekmeyen, kimseye ağırlık vermeyen bir adamdı. O da bütün öteki turistler gibi anıtlara, kiliselere karşı ilgi duyar, Rusyayı gezen birtakım insanların anlatıkları savaş hatıralarına, yirmibeş milyon insanın ölümünü bir bayram sevinciyle anlatanların söylediklerine pek kulak asmazdı. Çünkü bu konuda söylenen, anlatılan hikâyelerin sonu gelmezdi. Bunlar daha çok bitip tükenmek bilmeyen asker hatıralarına benzerdi. Nasıl eğitime çıkıldı, nasıl öğrenim görüldü, kışın ne oldu, yazın ne oldu, yüzbaşı eğitim alanında yat-kalk dediği zaman ne yapıldı, atların üzerinde böbürlene böbürlene nasıl dörtnala koşuldu, birlik kışlaya dönerken, topluca «Titrer ölü kemikleri» türküsünü nasıl söyle-

di. İşte böyle yığın yığın hatıralar!..

Peter Kallberg, Turist Kafilesi Volgograd oteline inip herkes odasına çekildiği zaman birliği yöneten kılavuz Heppenrath'a sokularak «Nerede buluşacağız onunla?», diye sordu. Otelin büyük salonunda duruyorlardı, otel görevlilerinden bayan Lyuba Boşovara onları gözetliyordu. Heppenrath yavaşça, «bugün öğleden sonra Mamayev-Tepesi'ndeki şeref anıtının yanında», dedi.

«— Peki geleceğini kesinlikle biliyor musunuz?»

«— Öyle söz vermişti.»

«— Peki bu karşılaşmadan ne gibi bir sonucun alınacağı size kesinlikle bildirildi mi?»

«— Evet.» Heppenrath bir sigara yaktı. Parmakları titriyordu. «İlerde başımıza bir iş gelmez mi dersiniz? Bir düşünün... ben kırkdokuz kişinin sorumluluğunu taşıyorum. Hiç bir şeyden haberi olmayan kırk dokuz kişi. Bunlar aşağı yukarı bir Rusya gezisi için ikibin mark ödediler.»

«— Bodmar bize birtakım güçlükler çıkarmazsa». Kallberg bu arada Heppenrath'ın elindeki kutudan bir sigara aldı ve otel görevlilerinden, kendilerini gözleyen, bayan Borşovara'ya bir göz attı.

Heppenrath, «niçin güçlük çıkarsın?», dedi. Kallberg biraz tedirgindi. Sanki yüzlerce köşeden yüzlerce göz ona çevrilmiş bakıyordu. «Peki her şeyi bu salonda konuşmak zorunda mıyız?» dedi.

«— Burası en güvenilir yerdir. Bir otel odasına güvenim yok benim... denenmiştir bu.» Kallberg, oyun oynar gibi çakmağı havaya attı, tekrar yakaladı. Bunu yaparken de Boşovara'ya bakıp yüreğine işlercesine gülümsedi, kadın başını arkaya doğru atarak odasına kaçtı:

«— Ne vakit gideceğiz.»

« — Bir saat içinde. Otobüs otelin önünde duruyor. Ben bay Bodmar'la anlaştım, sütünlu salonda, zafer tanrıçasının heykeli dibinde buluşacağız. Köln gazetecileri birli-

ğinden gönderilen bir kaç mektubu da aldım.»

«— Peki bunda bir sakınca görmediniz mi?»

Heppenrath çektiğ sigaranın dumanını öne doğru üfürdü.

«— Onlar kâğıt... fakat siz bir insansınız?»

«— Bir insanı kurtarmak için yapılabilecek daha kolay ne var?» Kallberg, yüksek sesle gülerek, Heppenrath'ın omuzuna dokundu. Bunu, Boşovara'nın kapıda dinlediğini gözönünde bulundurarak yaptı. Amacı iki erkeğin şakalaştığını, yalnızca erkekleri ilgilendiren konuşmalara daldıklarını kadına sezdirmekti. Kallberg yavaşça:

«— Size hiç bir şey olmaz Heppenrath, dedi. Siz kırkdört kişiyle geziye çıktınız, gene kırkdört kişiyle dönersiniz. Ben yalnız pasaportlardaki fotoğrafların değiştirilmesinden dolayı kuşkulanıyorum... en geç öbürgün Bodmar yanınızda Kallberg olarak bulunacak.»

«— Peki öteki Turistlere ne diyeceksiniz? Onları deli yerine mi koyuyorsunuz?»

« — Size onlarla ilgili bir açıklamada bulunayım.» Heppenrath'ın bu sınırsız, heyecanlandırıcı sözleri üzerine Kallberg kahkahayı bastı. Boşovara salonda temizlik yapıyor, toz alıyordu. Heppenrath, onun böyle kahkahayı başısının sebebini anladı. Kadının ilgisini çekmek istiyordu. Almanlarda, bir işi yapmayı göze aldıkları zaman olamayacak olanı bile hoş görme eğilimi vardır. Bu onların millî duygusudur. İşte bizim geziye çıkanlarımızın, üzerinde konuştuğumuz, özelliği de budur.»

«— Bu duygu yüzünden hepsi burada suç ortağı olacak.»

«— Bu Almanya için yapılıyor, sayın Heppenrath.»

Gezi kolu başkanı nişadır koklamış gibi yüzünü buruşturdu:

«— Siz benim yanımda bir naneci düdüğü gibisiniz. Nasıl üflersem öyle ses çıkarabilirsiniz ancak» dedi.

« — Biliyorum. Fakat sizin geziye götürdüğünüz topluluk direnecek. Benim için en şerefli görev Bodmar'ı kurtarmaktır. Fakat bu Nyuşa denen karı hiç hoşuma gitmiyor nedense. Madka'yı tanırmısınız?»

«— Hiç görmedim.»

«— Evet, Bodmar'ı ondan ayırmak epey güç olacak.»

« — Bodmar'ı böyle millî duygularla kandıramazsınız sanırım.»

«— Biliyorum.» Asbest çıkarılan bir dağ maden ocağında görevli mühendis kimliğine bürünen ve Fyodor Alekseyeviç Prikov takma adını alan Kallberg sigarasının külünü avucunun içinde karıştırıp koridora doğru üfürdü: «Ben onun Köln'deki yazı kurulu arkadaşları ile görüştüm. İlgi çekici bir insan olduğu söyleniyor... uygar, biraz hayal kurmayı seven, diretici ve romantik bir insan. Böyle olduğu yazılarından da anlaşılıyor. Aşağı yukarı şizoid bir yaratılışta.»

«— Ben onu böyle bilmezdim. Ne istediğini iyi bilen bir insandı. Don kıyısında bir Kazak kızına tutulmuş, Rusyada kalmak istiyor artık. Budalalık! Siz bunlara gerçek mi dıyorsunuz?». Kallberg, Heppenrath'ın elini tutarak odasını işaret etti: «Onu uçağa koymak güç olacak. Siz, yolculardan biri hastalanmış da ona yardımcı oluyormuşunuz gibi işleri düzenleyin, böyle bir olaya karşı hazırlıklı olun.»

«— Aaaa öyle hileli işlere gelemem». Heppenrath kendini savunuyormuş gibi yaparak iki elini yukarı kaldırdı: «En iyisi yapılacak bütün işleri önceden Bodmar'la konuşmaktır.»

« — Ama bunu yapmak için zamanım yok. Görüyorsunuz buradayım şimdi... burada da kalacağım.» Kallberg, Heppenrath'a gözkırptı.

«— Kuşkunuz, korkunuz olmasın dostum. Her şeyi bana bırakın... sizin geziye götürdüğünüz kimseleri düşünme-

niz, onların zamanında yemek yemelerini sağlamanız, onlara taze ekmek bulmanız daha doğru...»

Kallberg, odasına çekildikten sonra Heppenrath salonda bir süre durdu.

Heyy Tanrım, ne düşündük ne geldi başımıza. Tasasız, sıkıntısız bir geziye çıktık, gezimiz bir politika bombasına döndü. Heppenrath yalnız kalınca böyle düşündü. Sonra birden, yumruk yeyip sarsılan bir boksör gibi salondan odasına koştu, kendini yatağa atarak iki elini gözlerinin üstüne koydu.

Peki işler yolunda gitmezse ne olur, diye düşündü. Ya bizden kuşkulanan olursa... bizi tutuklar, gerçek aydınlanıncaya kadar içeri atarlarsa, Sovyetleri kim kınayabilir, darıltabilir. Peki bu iş aylarca uzarsa... sonunda Rusların ekmeğine yağ sürecek bir durum ortaya çıkmaz da Almanların haklı olduğu anlaşılırsa Ruslar bizi el üstü tutarlar.

Bu cuma günü suçsuz, hiç bir şeyden haberi olmayan elli insan gizli polis değirmenine girdi.

Volgogradta, Volga kıyısında, güneşli bir mayıs günü.

*
* *

Bodmar öğleden sonra mezardan çıktı.

Borya, mezarın kapağını kaldırıp:

«— Haydin dostlar, gün doğdu, çıkın biraz hava alın!» demese gündüz mü gece mi kimsenin bileceği yoktu. Nyuşa mezardan büyükanne Şukendskiya ile baba Piotr Şukendskiy'in tabutları arasına yatağı sermiş, uykuya dalmıştı. Bodmar saat dörde kadar bekledi, sonra mezar kapağını kaldırıp büyük bir aralık açtı ve dışarı çıktı.

Az önce mezarlıkta dört ölü gömülmüştü. Mezarlığın yeni düzenlenen bölümünde iki, eski bölümünde bir, kuzey kesiminde askerlerin gömüldüğü yerde ise dördüncü mezar açılmıştı. Ölülerin yakınları daha kapanmamış, açık ta-

butların çevresinde toplanmışlar, yerde duran ölülerine bakıyorlardı. Burası toprağa verilecek ölünün son defa görüldüğü yerdi. Herkes mezarlıktan ayrılmadan burada ölüsünü son defa görürdü. Ağlayan, yakınıp sızlanan birbirine karışmış, mezarların başından aşağı bir bulut gibi sarkıyorlardı.

Bodmar dışarı çıktıktan sonra mezarın kapağını tekrar kapadı. Sonra elleri cebinde, dimdik yürüyerek geniş çıkış kapısına doğru gitti. Üstübaşı kirli, toz toprak içinde, sakalları uzamış bir işçiyi andırıyordu. Bu bir fabrika için utanç verici bir durumdu, fakat dünyanın her yerinde böyle insanlar yok muydu? Pis pis de kokuyordu. Evet, çamur, küf kokuyordu.

Onunla karşılaşan, onun yanından geçtiği herkes ondan kaçıyordu. Tramvayda şundan bundan dayak yememek için epey sıkıntı çekti.

Yolculardan biri arkasından, «burası keçi ahırı mıdır, hee?» diye bağırdı: «Gazeteye yazmak gerek: tramvay normal insanlar için yapılmış bir taşıttır. Benim bildiğime göre insan keçiyi önüne katar, bir sopayla sürer...»

Başta biletçi olmak üzere birçokları ondan tedirgin olmuştu. Dördüncü durakta Bodmar'ı tramvaydan indirdiler.

Biletçi:

«— Yolcuların çoğu inmeni istiyor, dedi. Verdiğin yirmi kapiği al. Yaya git! Bütün tramvayı ilâçlayamayız şimdi. Arkadaş sen böyle nasıl dolaşabiliyorsun?»

Bodmar:

« — Ben hür bir insanım! dedi. İstediğim gibi gezer, istediğim gibi kokarım. Sizde benim hoşuma gitmiyorsunuz katır herif. Senin de burnun eğri, yamrı yumru, hahaaaa!»

Bodmar indikten sonra tramvay gitti, yolculara bir de dilini çıkardı. Önemli olan Bodmar'ı kimsenin tanımadığı idi. Volgograd-Pravda'nın fotoğrafını bastığı Eberhard Bodmar'ı kimse tanımıyordu artık.

Bir saat sonra Mamayev-Tepesi'ne ulaştı, zafer tanrıçasının göklere yükselen, kocaman heykeli altında durdu. Yüzlerce insan, Stalingrad savaşçılarının Almanları yenişini, kazandıkları başarıyı anlatan bu kan yığınına bakıyordu Heppenrath'ın turist kafilesi de bu anıtı görmeye gelenler arasındaydı. Bodmar, Almanları geziye götüren kılavuzu hemen beyaz kasketinden tanıdı. Alman turistleri hep steplere dalmış bakıyorlardı. Yabancıları gezdiren Rus kılavuz onlara Pitomnik'e giden ölüler yolunu anlatıyordu. Evet 20 000 Almanın donarak öldüğü, üstüste yığıldığı yol. Oradan 1942 de 30 000 yaralı Almanın vagonlara doldurulduğu, soğuktan donduğu, canlıların arkadaşlarının ölüleri üstüne basarak vagona bindiği, yıkılmış istasyonun olduğu yer de görünüyordu.

Bodmar da buradan, bu çiçek çiçek açan kırları görmeye dalarsa onun kim olduğunu kim nereden anlayacak?

Bodmar düşünceye daldı: hey babacığım, sen de orada. şu aşağıdasın... Sonra anıtın altındaki yuvarlak girişin sütunlarından birine yaslandı. Evet sen orada, dışarda yere serilip yattın, kanlara boyandın. Kim bilir, belki de orada, yukarda bir bodrumda yattın, şimdi senin üstünde ışıl ışıl büyük yapılar yükseliyor. Yoksa Pitomnik yolu üzerinde mi? Birkaç metre ileri doğru emekledin, bu buz kesen soğukta inleye inleye arkadaşlar beni de alın, bırakmayın beni! Arkadaşlar... beni unutmayın... sonra yere yıkıldın, gerildin, buz kesildin, katılaştın. Öyle mi oldu baba? Öğrenemedik nasıl öldüğünü senin. Sonradan yüzbaşının biri anneme bir mektupla öldüğünü bildirdi o kadar. Teğmen Bodmar yiğitçe, göz kırpmadan, kahramanlara yaraşır bir ölüme gitti, diye yazmıştı. Boş sözler bunlar. İri iri lâflar. Her zaman söylenen, insanı, duygulandıran sözler. Kahramanlara yaraşır bir ölüm... boş yere ölmüşsün baba! İnleye inleye ölmüşsün! Senin yiğitliğin şimdi steplerle Volga arasında sövülmeni, kötü bir ünle anılmanı önleyecek durumda de-

gü. Yiğitçe öldü diye yazmış yüzbaşı. Hey gidi baba gerçekten de bu karlar ve şarapnallar cehenneminde başarı kazanacak, hayatını sürdürecek kadar yiğit miydin? İnanıyor muydun böyle bir şeye? İnsanlar için ne yaptınız, ne umdunuz baba? Ölüp gittiniz, yaşasın zafer diye el kaldırdınız. Ne düşünüyordunuz? Böyle körü körüne ölmenizin amacı neydi? Şimdi ben, belki de, senin durduğun yerde duruyorum... bir sırt üzerinde Mamayev-Tepesinde, kanların oluk oluk aktığı yerde... seni anlamaya çalışıyorum şimdi baba, birazcık anlamaya, şu senin düşüncelerinin eylemlerinin en küçük bir kırıntısını kavramaya çalışıyorum. Bunun için kalkıp Rusyaya gelmişim, kendimi yitirmişim bu güzel, alımlı, sonsuz, mutlu ülkede. Bu bir, erkeğin sevgilisi gibi sevme gereğini duyduğu ülkede... babacığım bağışla beni, bunların hepsi de boş, bom boş bence... seni anlamıyorum artık... «itaat ahlâkın korsasıdır», diye yazmışsın. Bu, Polonyayı ele geçirip büyük bir zafer coşkunluğu içinde yaşadığın günlerden kalsa gerek. Fakat daha sonra, Stalingradtan şöyle yazmışsın: «itaat, bizim içinde bulunduğumuz durumda, insanın kendi eliyle canına kıymasıdır...». Daha sonra, annemin senden aldığı son mektupta ise: «itaat yok olmak için yeni bir sözdür» diyorsun.

Evet baba, bütün bunlara karşılık, gene şu aşağılarda bir yerde ölüp gitmişsin. Stalingrad yıkıntıları arasında son mermisine kadar çarpışan, son iniltisini çıkaran, bir kahraman...

Kim anlar bunu?

Bodmar omuzuna bir el dokununca sarsıldı. Giyinişinden turistlerden olduğu anlaşılan yabancı bir erkek arkasında duruyordu.

Sonra adam Rusça:

« — Kardeş burada her şeyi mimarlar çok iyi düşünmüş, düzenlemişler. Yapının görünüşü çok güzel, göz doyurucu.. yalnız tuvaletleri gizlemişler. Söyle bakalım, burada

insan hangi köşede şöyle biraz rahat edebilir?»

« — Zafer anıtının içinde, bayım. Kapıda büyük bir yazı var, okuyabilirsiniz. Bu güzel yapının mimarlarına suç bulmayın sakın.»

Bodmar, adamdan kaçmak istedi fakat omuzunu sımsıkı tutmuştu. Adam, «Eberhard Bodmar değilmisiniz?» diye sordu. Almanca konuşuyor, fakat sesi boğuk boğuk çıkıyordu.

Bodmar çarçabuk ve rusça «dilinizi anlamıyorum, arkadaş», dedi.

«— Sizi bana kafile başkanı Heppenrath gösterdi. Fakat sonra sizi kesinlikle tanıyamadı. Çünkü daha önce sakalınız yoktu. Şimdi pek tanınır gibi de değilsiniz. Buna karşılık gene kendi kendimize, sizin Eberhard Bodmar olup olmadığınız konusunda epey düşündük.»

Bodmar göz ucuyla Heppenrath'a baktı. Kafile başkanı kendi arkadaşları ile ilgisi yokmuş gibi anıtın çevresinde dolaşıp bir o yana bir bu yana bakıyordu. Bodmar gene rusça, «ben sizin söylediklerinizi anlamıyorum», dedi.

Kallberg, onun söylediklerine inanırcasına:

« — Fakat ben, dedi ve gülümsedi. Oysa siz dil üzerinde çok çalışmış bir kimse gibi rusça konuşuyorsunuz. Bu kimsenin ilgisini çekmiyor mu sanırsınız? Daha önce Petersburg'da böyle sizin gibi konuşulurdu» Kallberg, sağına soluna bakındı: «Şöyle rahatça nerede konuşabiliriz?»

«— Bayım beni bırakın, gitmem gerek», dedi Bodmar, yüzü oldukça donuktu.

«— Eee, bu karagöz oyununu bırakalım artık. Ben Peter Kallberg'im Alman gizli polisinin Pullach şubesinden geliyorum. Bu yetmez mi?»

« — Elbette yeter.» Bodmar dört bir yanına bakındı. Yüreği çekiç vurur gibi çarpıyordu. Alman gizli polis teşkilâtı. Seni buradan alır götürürler delikanlı. Yurduna döneceksin. Sibiryaya değil artık. Ben artık Tayga'da dövünme-

yeceğim, fırtınaların devirdiği ağaç kökleri arasında uyumayacağım, yuvarlak kütüklerden bir kulübe yapıp Nyuşa ile onun içinde ayılar gibi yaşamayacağım... alıp götürecekler bizi, içinde yalancılığın, ikiyüzlülüğün, kötülüğün yayıldığı bir dünyaya, ahlâkın kokustuğu, çürüdüğü bir dünyaya... fakat doktorun başucunda bulunması için bir telefon yeter, eczahane iki sokak ötededir o dünyada. Çocuklarımız, Nyuşa, ayak basa basa sıkıştırılmış bir toprak üzerinde ya da saman damlı bir kulübede değil, pırıl pırıl örtülerin çekildiği bir yatakta doğuracak. Bizim çocuklarımız, Nyuşa...

Bodmar, rusça:

«— Gelin», dedi Peter Kallberg'e. «Biraz gezelim. Dışarda güneşte. Benimle rusça konuşun... başımıza iş açmayalım.»

Bir saatten çok, kanlı Mamayev-Tepesi'nde gezindiler. Heppenrath'ın yönetimindeki gezi kolu, üzerinde Stalingrad ve öteki savaş alanları çizilmiş bir tablonun önünde duruyordu. Yaşlı bir rus askeri savaşın yapıldığı yeri ve 6. Alman ordusunun yok edilişini anlatıyordu.

Peter Kallberg, bir aralık Bodmar'a, gereken açıklamayı yapıp, her şeyi olduğu gibi anlattıktan sonra «nasıl işinize geliyor mu?» diye sordu. Otuzuncu sigarayı tüttürmüş çekiyordu. İnsanın sinirlerini yatıştıracak hiç bir şey yoktu doğrusu. Peter Kallberg anlatmaya başladı:

« — Ben, sizin için gerekli olan bütün belgeleri masanın üstüne koydum, artık ne yapacağınızı biliyorsunuz. Sizin durumunuz benim kimsecikler duymadan Sovyetler Birliğinde istediğim gibi çalımlı çalımlı gezip dolaşabilmem için ele geçmiş tek fırsattır. Size yeni pasaportunuzu veriyorum, salı günü Peter Kallberk olarak Almanya'ya uçacaksınız. Bu pek de sanıldığı gibi kolay değil. Ben ne olacağım? Bunun için başınızı dazlaklaştırmak gerekmez. Benim işim yolunda.» Kallberg, bunları söyledikten sonra, gülerek Bodmar'ın sağ elini tuttu. Bir duvarın dibinde durarak akşam

güneşinin Volga üzerinde yansıyan altın ışıklarına baktılar. «Pasonuzu bana verin, otelde fotoğrafları değiştireceğim. Niçin böyle ağır bir koku var üstünüzde?»

«— Beş günden beri bir mezarda yaşıyorum.»

«— Nerede yaşıyorsunuz?»

«— Volgograd'ın 2 numaralı mezarlığında. Şukendskiy ailesinin mezarında. Büyükannenin tabutu yanında uyuyorum.»

«— Alay ediyorsunuz, Bodmar.»

«— Buyurun, bir defa görün.» Bodmar bunları söyledi ve ağzını gere gere sırıttı. «Buyurun, size bir sıra iskelet gösterebilirz. Hiç kuşkunuz olmasın». Sonra birdenbire kendini toparladı, elini Kallberg'in elinden çekti: «Siz boyuna bir pasaporttan söz ediyorsunuz. Oysa ortada Nyuşa da var.»

«— Bodmar. Şimdi beni dinleyin...» Kallberg başka bir düşünce ileri sürdü, fakat Bodmar onun her sözüne elini sallıyarak, olmaz, dedi.

« — Sözü uzatmayalım! Ben ancak Nyuşa ile birlikte giderim.»

«— Bu olacak iş değil!»

«— Benim de yapacağım başka bir şey yok.»

«— Bana göre de öyle Bodmar. Ancak siz yaşadığınız sürece bir mezarda barınamazsınız.»

«— Hayır. Biz Sibiryaya kaçmayı tasarladık.»

«— İki insan cenneti arıyor. Bodmar, bunun ne derece uydurma, bayağı, aldatıcı, çürük bir davranış olduğunu anlamıyor musunuz? Siz ve Sibiryada yaşamak. Anlıyorum, anlıyorum ne demek istediğinizi. Sizin için önemli olan şu sevgili, güzel Nyuşa'dır. Eli kolu ile bu insanın yüreğini hoplatan bu cici kız, memelerinin arasında tatlı tatlı uykulara dalınan bu peri, sevişmekten yorgun düşen, gücü tükenerek yataktan kalkan, baygın bakışlı erkek karşısında 'hadi yallah' diyen bu güzel mi güzel kadın... İşte Rusun se-

vişmesi, sevgisi böyledir... Bodmar, biraz kendinize gelin. Sibiryada yaşayamaz o güvercin gibi sevgiliniz, üşür, kanatları kırılır, tüyleri dökülür. Sonra şu Allahın belâsı Tayga'da yaşamak zorunda kalırsınız, şu sekiz ay karla örtülü yerde, bir de anacığınızı düşünün. Bu sevginiz gelir geçer! Yaşamak böyle değil mi?»

Bodmar, «iki pasaportunuz var mı?, diye sordu.

«— Hayır.»

«— Peki Nyuşa'nın benimle olduğunu kesnilikle biliyorsunuz. Pullach'da bir damlacık düşünce olaydı, beni burada başka bir Rus ajanı ile değiş tokuş etmeyi düşünürken Nyuşa'yı da göz önünde bulundururdu, böyle yapmak gerekirdi de.»

«— Heyy Tanrım, boyuna iki dolgun memenin çevresinde dönüp duruyoruz!»

Bodmar, Almanyadan gelen bu adama dik dik bakarak:

«— Kallberg!» dedi, onu korkuturcasına, «Nyuşa için bir daha böyle konuşursanız size karşı olan tutumumu değiştirir, basar bağırırım: arkadaşlar burada Stalingradta ölenlere söven bir Alman var, derim! Ne sanıyorsunuz, sizinle ne konuştuk, şimdi siz ne söylüyorsunuz?»

«— Bu konuda anlaşalım diye, Bodmar.»

«— Peki bu olay fazla yayılmadan geçip gideyim. Fakat sizin durumunuz ne olacak, Kallberg? Sizin yanınızda iki sahte pasaport bulacaklar, sonra sizi KGB'ye götürüp bir hücreye koyacaklar... bu işle uğraşan adam, şu Moskovadan gelen Rossoskiy burada şimdi.»

«— Aaaa öyle mi?» Kallberg, dudaklarını kenetledi: «O, sizin iziniz üzerinde değil mi?»

«— Evet. Ben sizi ele vereceğim...»

«— Bir kadın için...»

«— Evet, Nyuşa için. O, benim gözümde bütün Avrupadan daha değerlidir.» Bodmar arkasını dönerek hemen

oradan uzaklaştı. Kallberg, arkasından koşarak sütunlu salonun önünde karşısına çıktı.

«— Bodmar! Dur biraz. Durum sizin bildiğiniz gibi değil. Ben şimdi burada, Rusyadayım. Benim burada kalmam gerekli. Benim geri dönmem olacak iş değil artık. Benim kalıp sizin gitmeniz, ikimizin değiş tokuşu, çok mu çok gerekli, ölüm kalım işi.»

«— Peki, siz niçin tekrar Almanyaya dönemiyorsunuz?»

« — Bizim gizli polisimiz durumu öğrendi. Benim bozulan durumu düzeltmem için burada kalmam gerekiyor. Şimdi anlıyor musunuz benim tekrar Almanyaya dönüşümün önemini? Küçük bir yanılma, önemsiz bir yanlış adım bizim için bütün teşkilâtımızı havaya uçurur. Benden gerekli bilgileri alamayınca bizim gizli polisimizi kim kınayabilir, kim suçlu bulabilir? Siz de benim gibi, bir yıkımın nerden başlayacağını iyi bilirsiniz artık. Ölüme çarptırmalar, kürek cezaları... yirmi, otuz erkek için... böyle bir vicdan sorumluluğu altına girmek ister misiniz?»

«— Nyuşa, benim için sizin binlerce erkeğinizden daha değerlidir. Siz benim vicdanımı ilgilendiren sözler söylüyorsunuz... oysa benim vicdanım Nyuşa'dır. Bundan daha açık konuşamam.»

«— Ben de öyle Bodmar. Yoksa kafanı kırayım mı?»

«— Bunu yapamazsın, çünkü sizin için çok gerekliyim ben. Heppenrath buraya kırkdokuz koyuncuk getirdi, gene kırkdokuzunu geri götürme gereğindedir. Birini kurt yedi diyemez. Sonra, o kötü kurdu yakalayıncaya kadar kırksekizi de burada kalır. Kallberg... yanlış kapı çaldınız. Çok defa, Pulach'daki akıllı paşalarınıza yaptığınız gibi burada da başınıza iş açtınız. Niçin yanınıza Nyuşa ile değiştirilmek için de bir kadın ajan verilmedi?»

«— Evet, bu düşünülmedi.»

«— Çok doğru. Ancak, bunun niçin gözönünde bulun-

durulmadığını size söylemek isterim. Siz bilmek ister misiniz? Şu Almanların aşırı ölçüde kendini beğenmişliği, öteki milletlere şu kör olası, tiksindirici üstten bakışı yok mu, işte o Doğudan gelen kimseyi istemez, sevmez. Bu, insanların birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf diye damgalanışı iste. Bunun arkasında Rusları kücümseme, yerme duygusu saklıdır. İnsan her yerde birdir! Bullach'ta ne düşünüldüğünü biliyorum ben: evet o bir Rus kızı ile yattı! Bu önemli değil efendim. Önemsiz bir Rus kızını insan çarçabuk unutuverir. Ne olacak Don kıyısında büyümüş bir köylü kızı. Bir süprüntü canım. Benim için önemli olan hani şu Pomennekoi köyü vardı, odur şimdi. 1942 de tanklarımızla ezip yerle bir ettiğimiz köy. Bizim tanklarımız bir suvari alayı gibi ormandan çıkıp İvan'ı tavşanlar gibi önüne katıp götürmüştü... sonunda Pomennekoi elimize geçti, ben süslü püslü bir teğmendim o zaman, köylülerin yanındaydım, kimse sesini çıkarmadı, birliği orada yerleştirdim. Birden köye saldırdılar, köyü kapladılar. Öyle olduki İvan'ınkiler bir çöp bile koparamadılar. Köyde yalnız kadınlar, çocuklar, birkaç da yaşlı erkek kalmıştı. Ondokuz yaşında, memeleri futbol topu büyüklüğünde Muşa adlı bir kız vardı... onunla dört gün yattım. Muşa'yı kucaklamaktan başka bir şey düşünmedim... amma da dişiydi haaa. Evet öyle işte, insan onun tadına bir vardı mı diyecek yok doğrusu. Onu yandan yana bile döndüremezdi öylesine azgın dişiydi». Bodmar sustu ve uykudan uyanmış gibi gözlerini Kallberg'e dikti, bir süre öyle baktı: «Şimdi siz söyleyin, Kallberg... böyleydi değil mi? Pullachta böyle konuşulmadı mı?»

Kallberg:

« — Gazeteci olduğunuz nasıl da anlaşılıyor», diye karşılık verdi. «Evet, Allahın belâsı solak bir gazeteci. Sizin gözünüzde dünya bir hayaller ülkesidir, başınız iyice döndüğü için böyle sanıyorsunuz. Gene de bu sizin işiniz. Be-

nim işim de sizi Almanyaya gönderip, sizin yerinize burada kalmak. Bu da ergeç olacak!»

«— Ben, ancak, Nyuşa ile giderim.»

«— Onun için yer ayrılmadı.»

«— Evet, Almanyaya gitmek için sizin aracınızda ona yer yok, fakat Rusyada her zaman Nyuşa'ya yer vardır.»

Kallberg:

«— Buna budalalık derler.», diye çıkıştı. «Bu işe şimdi evet demezseniz, belki bir daha Almanya'ya hiç dönemeyeceksiniz.»

«— Bunu bana açıkça söylediğinize çok iyi ettiniz.» Bodmar, iki omuzundan sımsıkı tutan Kallberg'in elinden kurtulmak için silkindi. «Ben, artık Almanyaya dönmek istemiyorum. Vazgeçtim Almanyadan! Ben bütün dünyayı dolaşabilirim, neme gerek ötesi berisi!» dedi.

Gitmeye koyuldu, Kallgerg arkasından yürüdü:

« — Bodmar, şaşırdınız iyice! Yaşadığınız sürece arkanızdan koşacaklar.»

«— Bunu biliyorum. Ben kendimi bir kurt gibi görüyorum artık.

«— Peki nereye gidiyorsunuz şimdi?»

« — Eve.»

Bodmar elini uzatarak önünde duran kenti gösterdi. Akşam kızıllığı Volgograd'ı kanlı bir bulut gibi kuşatmıştı. Volga bir kan ırmağı gibiydi. «Beni görmeye gelin, Kallberg, yalnız Nyuşa için de bir Alman pasaportu bulmayı unutmayın. Biz 2 numaralı mezarlığın eski kesiminde Şukendskiy ailesinin mezarında kalıyoruz. Mezarın üstündeki taş kapağa üç defa vurun... sizi hoşgeldiniz der içeri alırız.»

Kallber'i olduğu yerde bırakıp oradan uzaklaştı. Artık onun ardından gitmenin hiç bir anlamı yoktu... yanlarında Rus kılavuz bulunan iki turist kafilesi birden Kallberg'in çevresini kuşattı, onu gittikçe daralan bir çemberin içine

aldı. Kallberg şaşırdı, sonra itişe kakışa başındaki beyaz güneşlikli kasketinden seçebildiği Heppenrath'a doğru yürümeye başladı.

«— Ne var, ne oldu?», diye sordu gezi kolu başkanı, «İş çok uzadı, beş dakika sonra bizim işimiz bitiyor. İşler yoluna girdi mi?»

«— İşlerin içine sıçıldı». Kallberg, kırkıncı sigarasını yaktı. «Bu Rus karısı yok mu! Fakat son sözü söylemiş değiliz daha. Ne zaman dönüyoruz?»

«— Salı günü öğleye doğru 11·24 te. Ruslar bu konuda çok titizdirler.»

«— Salıya kadar siz Eberhard Bodmar'la görüşürsünüz gene. Size şunu söyleyeyim ki onu yola getirecek gücümüz var.»

Ufukta, steplerin arkasında dünyanın başka bir bölümünde doğmak üzere alev alev kızaran güneş battı.

OTUZBEŞİNCİ BÖLÜM

Bu hafta, perşembe günü, Evtimia Kolzova öldü.

Bu beklenmeyen, çok üzücü bir ölüm değildi. Uzun boylu can çekişmeli, ağrılı sızılı bir ölüm, bir acılardan kurtuluş da değildi. Sessiz, bir fanusun içine konmuş mum gibi sönüverdi. Dimitri Grigoryeviç ölmüş, bir tek yavrusu olan Nyuşa bir daha Don kıyısına dönmemek üzere geçip gitmiş... yaşamanın onun için bir anlamı kalmamıştı artık. Kimi bekleyecek, evi, bahçeyi silse süpürse, bakımını sağlasa kim ellerine sağlık diyecek ona, kimin için yapacak bunları? Onun dünyası öylesine daralmış ki, kendi canından başka bir şeyi kalmamış... bu da yaşamaya değmez.

Köy papazı, baba İvan her gün üç defa eve gider, Evtimia'ya bakar, onu «güzel köşe»de, başını önüne eğmiş, yüzüne dul yaşmağını örtmüş, ellerini kavuşturmuş bulur-

du. Saatten saate küçülüyor, büzülüyor, biraz daha dünyadan kopuyordu.

Baba İvan Matveyeviç, çarşamba günü Evtimia'yı görmeye gidipte öyle kıyıya çekilmiş, kımıldamaz bir durumda görünce bağırdı, ona çıkıştı:

«— Bu da Tanrı katında bir suçtur, kızım!» dedi. Sonra haçını kaldırdı, Evtimia'yı takdis etti, haçla masaya vurdu: «Evet, bu da günahtır! Yaşamanın ne olduğunu, ne gibi bir değer taşıdığını biliyor muyuz? Sen onu bir mantarlı patates gibi çürümeye bırakmıssşın!»

Evtimia'nın bu uzun sakallı papazla çekişecek durumu yoktu. Ona sessizce Kolzov'un çerçevelenmiş fotoğrafını göstermekle yetindi. Düz bir tahtanın üzerine yerleştirerek duvara asılan fotoğrafların çevresine siyah bir örtü dolanmıştı. Fotoğraf, kadının gönlünde sönmez bir ışık olarak parlıyordu.

İvan, durumu kavradı:

«— Peki Nyuşa ne olacak?» diye çıkıştı.

Evtimia boğuk, ağlamaklı bir sesle:

« — O bir daha gelmiyecek», dedi.

«— Sen gaip bilici misin? Tanrıdan daha iyi mi bilirsin her şeyi, heee? Kızın yaşıyor, bu bir mutluluktur. Senin her gün, her saat, her soluk alışında düşünmen gereken bu olmalı artık. Oysa sen ne yapıyorsun? Böyle kıvrılıp oturmuş, dünyadan geçmiş yüreğinin durmasını bekliyorsun.»

Evtimia, «yorgunum baba» dedi ve dul yaşmağını iyice yüzüne çekti. «Evtimia yorgun düşerse inek de, keçi de ahırda uzanır kalır... niçin onu uyar mayım?»

İvan Matveyeviç, «yarın tekrar kalkar işine koyulursun» dedi:

«— Senin burda böyle çömelip kalmanın, üzüntüden kendi kendini yemenin kime yararı olur?»

«— Bana» Evtimia ellerini kavuşturdu. «Artık yete-

rince yaşadım. Günler bana anlamsız geliyor, biliyorum, Dimitri Grigoryeviç beni bekliyor şimdi.»

« — Şeytanın biri o!» Baba İfan derin bir soluk aldıktan sonra yere tükürdü. «O rahattır! Rahattır! Mutluulğa kavuştu artık! O, cırlak sesli kadınlardan, şu devletin verdiği tohumluk ekinleri yiyip bitiren, tarlalarda eli boş dolaşan çığırtkan kuşlardan, açıkçası köy kadınlarından, insanın kemiklerini kıran aygırdan, şu gizli polis dosyalarından kurtulmuş artık... Tanrı onu mutluluğa kavuşturdu. Şimdi sen, evet sen saygısız bir kadın ona bu mutluluğu çok mu görüyorsun da onun yanına gitmek istiyorsun? Öylesine duygusuz musun?»

Ne yapsan boşuna... Evtimia oralı bile olmuyor, kıpırdamıyordu. Halbuki eskiden İfan Matveyeviç'in karşısına geçer, diz çöker, ellerini kavuşturur, ölmeden önce son dileğini açıklar, bağışlanmasını ister gibi yapardı. Ya da bütün Don kıyısındaki köylü kadınlar gibi ellerini kalçalarının üstüne koyar, çınlayan bir kahkaha atan baba İfan'a içki ve yemek verirdi. Şimdi hepsi bir daha dönmemek üzere geçip gitti... İfan, ona şöyle bir baktıktan sonra üzüntüler, sıkıntılar içinde Kolzov'un evinden ayrıldı.

Öğleden sonra Evtimia'ya biraz güldürücü bir şeyler anlatmak, onu avutmak için yaşlı Babukin çıkageldi. Köy kurulu epeyce uzayan konuşmalardan sonra Evtimia'yı avutmak, biraz eğlendirmek için Babukin'i seçmişti. Dul Kolzova'nın bu sessiz ve derin acısı hepsinin içine işlemişti. Kasap Kotzobyev bütün Peryekopsskaya adına şunları söyledi:

«— Ben Dimitri'nin karısının böyle sana bana duyurmadan, içine kapanarak sessizce dünyadan göçmek isteyişini düşündükçe uyuyamıyorum. Onunla kimse ilgilenmiyor.»

Bunun üzerine yeni köy kurulu başkanı Kalinev, dediki:

«— Bir defa olsun yüzü gülse. Birazcık gülse· Gülen insan ölmek istemez. Onu biraz güldürmenin yolunu bulmalı. Bunu ancak elinden şaklabanlık gelen biri yapabilir.»

Babukin, bunu biraz gereksiz, uygunsuz bulmuş olacakki, bu apaçık konuşmadan sonra başını döndürdü. Hemen yerinden sıçradı ve bağırıp çağırmaya başladı.

«— Bu konuda en iyi düşünen, aklı en yatkın olan kimdir, hee?» Sesi çınlıyordu: «Kim Tumov ve Rossoskiy'e karşı direnebildi, hee? Hepiniz korkudan donunuza sıçıp üstünüzü değişmek için kaçtığınız zaman olduğu yerde kalan, kılı bile kıpırdamayan kimdi, hee?»

«— Şaklaban da Tanrının oğludur», diye karşılık veren Luşkov, Babukini tutup iskemleye oturttu. «Kristoforoviç, senin ne olduğunu biliyorum. Sen, şimdi Evtimia'nın yanına gidip onu avutmaya, biraz güldürmeye, eğlendirmeye çalışacaksın.»

Babukin, ellerini, ayaklarını oynatarak kendini savunur gibi konuşmaya başladı, bu işi pek de yapmak istemedi. Fakat ona bunu yapmazsa, oğlum diye benimsediği Kolzov'un hatırası karşısında suçlu düşeceği anlatılınca hemen partiden çıkıp dışarda duran cılız, yaşlı, yürürken titreyen, zayıflıktan kemikleri sayılan atına atladığı gibi Don kıyısındaki saz ve saman örtülü evceğizine doğru yollandı. Eve gelince küf kokulu eski Kazak elbisesini giydi, mahmuzlarını takındı ve Evtimia'nın yanına gitmek üzere yola koyuldu. Şimdi güç hatırlayabildiği eski günlerdeki gibi mahmuzlarını şaklatarak eve geldi. Evtimia yatak odasındaydı. Kadın, Kolzov'un yatağına oturmuş, ellerini karnının üstünde kavuşturmuş, gözlerini dışa fırlamış tüyleri titreyen kuştüyü yastığa dikmişti. Kolzov'la ne kavgalar, çekişmeler etmişti. Dimitri Grigoryeviç kanatlarını kaldırmış, kendisini kızdıran kim varsa üzerine atılacakmış gibi

dikilen bir horoza dönmüştü. Böyle önemsiz, budalaca işler oldu mu küplere biner, köpürür, bağırır çağırır, evin altını üstüne getirir ...bir de güç işler gelip çattı mı durgunlaşır, için için ağlıyormuş gibi sus pus olurdu. İşte büyük savaşta, Nyuşa doğduğu zaman da böyleydi. Çocuk açlıktan ölecekmiş nerdeyse, öylesine kıtlık vardı. Birden ateşli bir hastalığa tutulmuş sayıklıyor, doktor kurtuluş ümidi yok demişti. Evtimia üç defa çocuk düşürmüş, kan kaybetmiş, ölümle karşı karşıya gelmiş, bütün uğursuzluklar başlarına çökmüştü. Bütün bunlar tarlada çalışma zamanı, ekin ekme, ekin biçme, pancar toplama, ot kurutma dönemlerinde olmuştu. Kolzov, o sıkıntılı günlerde, arabasına biner, steplerde delicesine dolaşır durur, karısı kanlar içinde inlerdi... hey Tanrım ne günlerdi onlar, Kolzov'un yanında otuzüç yıl, otuzüç yıllık bir Kazak hayatı... fakat Kolzov olmadıktan sonra o hayatın da bir anlamı yok artık, boş bir kovadan başka nedir ki... boşuna yaşıyorum demek...

Evtimia böyle düşüncelere dalmışken, Babukin çıkageldi. Kapının önünde durup mahmuzlarını şıngırdattı. Bunu yaparken şöyle kuruyordu:

«Ben, yatağında oturup acısına yanan, kendisini avutmaya, üzüntüsünü paylaşmaya gelecekleri bekleyen bir dul bilirim. Aradan epey bir süre geçmesine karşılık onun acısına katılan, onu avutan kimse çıkmamış. İnanılır şey değil, fakat gecenin birinde uyanıvermiş, bacaklarının arasında bir kaşıntı duymuş. Ortalık oldukça karanlık, gene de ışığı yakıp geleni kovmayı düşünmemiş, yalnız eliyle adamın sert sakallarını okşamış. Ohhh ne mutlu bana, bayram günüm bugün. Sen misin Vasya? diye sormuş dul. Karşılık yok. Sen misin Nikita? Derin bir sessizlik. Adamın sakalları yüzüne sürüldükçe içi gıcıklandı, sakallarının hışırdayışı kulağına kutsal bir müzik gibi gelmeye başladı. Bunun üzerine kadın bağırdı. Aaa tanıdım seni,, ta-

nıdım. Sen Dementi'sin. Yok, yok Gavrilov'sun. Yoksa Yurokça olmayasın? Yuh be, azgın! Aaa, olmaz böyle. Işığı yaktığı zaman bir de ne görsün? Ne Yurokça, ne Dementi......İvan, onun tekesi»

Evtimia yavaşça başını kaldırdı. Gülmedi, ölgün gözlerle Babukin'e baktı bir süre.

« — Görünme gözüme, kocamış domuz...», dedi. Sesi açık ve keskindi. «Dul Marianka'yı çağırıp keçiyi iğdiş ettiren domuz» Babukin, yatakta duran Evtimia'nın yanına oturdu. Evtimia başkalarınıyumruklar kovardı, yatağa yaklaştırmazdı. Çünkü bu yatak Kolzov'undu...... fakat Kristoforoviç orada oturabilirdi. Çünkü o Peryekosskaya' nın geçmiş günlerinden kalma güzel, eski bir insandı, hayat müzesinin bir bölümüydü.

Evtimia,«ne istiyorsunuz», diye sordu.

Babukin, bir çocuk gibi başparmağını emiyordu. Üniforması kırışmış, cılızlaşmış gövdesi üzerinde sarkıyor, dökülüyordu:

«— Ben, seninle bir süre konuşma gereğini duydum. Yoksa bu konuda başka kiminle, ne konuşulabilir Evtimia Vladirimirovna? Seninle konuşulabilir.»

«— Seni buraya başkaları mı gönderdi?»

Babukin emdiği parmağını ısırdı. Bu kadın leşin biridir, diye geçti içinden. Evet, bir zamanlar Dimitri bile Evtimia için, onun gözleri röntgen gibidir, demişti. Birine baktığı zaman, içini, bir spor alanı gibi birdenbire aydınlatıverir.

Babukin,

«— Hangi başkaları?» diye sordu.

«— Sen, bataklıktan sürünüp çıkmış bir yaban dumuzu gibi yalan söylü yorsusun. Senin nereden geldiğin hemen belli oluyor. Söylebakalım, ne istiyorsun?»

«— Özel olarak hiç bir şey.»

«— Öyleyse git»

«— Evtimia»

«— Beni rahat bırak, moruk!» Yatakta doğruldu, sonra bir zamanlar Kolzov'un başını koyduğu yastığın üzerine uzandı. Babukin yutkundu ve öksürdü. Birden nice günler geçirdiği üç karısını gözlerinin önüne getirdi, kendi kendine, o kadınların birinin böyle kendisi için üzülüp üzülmediğini düşündü. Kuşkulandı, sonra üç karısına da içinden kutsal bir öfke duydu.

«— Sen haklısın Evtimia Vladimirovna» dedi, ayağa kalktı, bu solmuş sararmış dul kadını ağzından öperek mutfağa gitti: «Dimitri gibi insan için üzülmeli doğrusu. Başka türlü düşünen budalanın teki demektir. Ne pişirdun bugün»

«— Yalnız yulaf lapası.»

«— Aç durmaktansa onu yemek daha iyi» Babukin ocağın başına çömelerek iki tabak lapa yedi, bir bardak çay içti, sonra geğire geğire Evtimia'ya teşekkür etti:

«— Ahh, senin gibi bir karım olsaydı benim de» dedi kendi kendine. «İnan bana, hayatım bambaşka olurdu. Evet erkeklerin çoğu böyle yolunu yordamını bilen kadın ister. Ben bulamadım öyle bir kadın. Dimitri Grigoryeviç mutlu bir insandı.»

Babukin'in böyle çarçabuk geri dönüşü, parti binasında herkesi şaşırttı. Kotzobyev' «ne oldu?», dedi. «Niçin yüzü gülmüyor? Yoksa bu yaşlı adam böyle dut yemiş bülbüle dönmezdi. Şimdi ise hastalığa tutulmuş gibi terliyor.»

Babukin, «o Dimitri'yi seviyor, onu düşünüyor», dedi. Bir kadın için hayat arkadaşının ne olduğu şimdi anlaşılıyor.»

Birkaç saat sonra Evtimia öldü. Her nedense bu defa odada yapayalnızdı. Yanında ne kedi vardı, ne de Balvan denen köpek.

Sessizce öldü...... yüreği durdu, canı çıkıverdi.

Baba İfan, akşam eve geldiği zaman Evtima'yı «güzel göşe» de oturmuş, başını arkaya atmış, sönmüş gözlerini duvardaki tasvire, kocasının tasvirin altındaki fotoğrafına dikmiş bir durumda buldu. Tasvirin altında asılan fotoğraf ikinci kutsal bir tablo gibiydi.

İfan Matveyeviç kadının gözlerini kapayarak, olduğu gibi bıraktı, hemen kiliseye giderek ölüm olduğu zaman çalınan çanı çaldı. Çanın niçin çalındığını soran olmadı, herkes Kolzov'un evine gitti. Evtimia'yı öne doğru çekip önünde duran masanın üstüne çiçek koydular, ağladılar. Yalnız tabutçu Tuçarin görevi gereği ağır başlıca davranıyordu. Ölünün kaskatı kesilmiş yanaklarını okşadı, odada duranları dışarı çıkararak kapıyı kapadı. Odada yalnız kasap Kotzobyev kaldı.

«— Peki şimdi ne olacak?», dedi, çok duyguluydu.

«— Tabut yapmak için ölçü alacağım.»

«— Allah belâsını versin, öyle herkesin boyuna uyabilecek bir tabut yok mudur?»

«— Onu köpek gibi bir sandıkla mı gömmek istiyorlar?» Tuçarin öfkelendi, böyle bağırdı. Sonra pantalonunun cebinden bir metre çıkarıp ölünün ölçüsünü almaya başladı. «En iyisi ölüyü masanın üstüne yatıralım» dedi ve metreyle masanın kıyısına vurdu: «Böyle ölçü almak olmuyor. Ona güzel bir tabut yapmak gerek. Evet, ona bugüne kadar yaptığım tabutların en güzelini yapmalıyım. Köşelerine gümüşten hurma yaprakları takılmalı, evet öyle olmalı. Öyle bir tabutu daha önce Avdey Mişeyeviç Kruşenkov için yapmıştım...... adam tabutu bana sağlığında ısmarlamış, fakat ölümünden sonra dul karısı tabutu satın almamıştı. Şimdi onu yeniden elden geçirip Evtimia'ya bağışlayacağım.»

Ölüyü masanın üstüne yatırdılar, Tuçarin ölçtü bitçi, birtakım notlar aldı.

« — Genişlik fazla değil mi?» diye sordu Kotzobyev.

Evtimia'dan yüzünü çevirdi...... masanın üstünde duran ölünün boyutlarını iyi hesap edemiyordu besbelli.

«— Kadınlar her zaman daha geniş kalçalı olurlar.» Tuçarin komşu kadınların getirdiği çiçekleri ölünün üstüne koydu. Bir defa güçlükle karşılaşmıştık. Kalaçta dersteydim, bir kadına inme indi ve öldü. Usta, kadının kocasını çağırtıp ölçüyü aldırttı. Tabutu götürdüğümüz zaman bir de ne görelim, ölü kadın öyle şişmandıki tabut altında kayboldu. Bir cümbüş ki sorma gitsin! Kadının kocası bağırdı: ben size bir cüce için tabut ısmarlamadım, bu ne böyle! Usta da ona şu karşılığı verdi: o zaman bana bir su aygırının gömüleceği bildirilmeliydi. Sonra tabutun önünde biraz çekiştiler, itişip kakıştılar, daha sonra barıştılar, birlikte bir şişe votka içtiler. Her koca biraz sinirli olur, bunu düşünmek gerek. Böyle bir insan karısı ölünce, daha önce kendisine yasaklanan ne varsa hepsini yapar.... böyle şaşırır işte. Yok, yok...... Evtimia'nın üzerine doğru eğildi, tekrar yanaklarını okşadı: «O çok kolay tabuta konacak. Tabuta sığar o....»

Kotzobyev, «geri çekil!» diyerek Tuçarin'i tutup masanın başından ayırdı. Yüzü kızarmıştı. Derin derin soludu, tabutçuyu bir meyva suyu şişesi gibi öfkeyle sarstı:

«— Bitli, pis herif, sen de hiç mi hiç duygu yok, duygu yok!»

Tuçarin silkinip elinden kurtulduktan sonra alnında biriken boncuk boncuk terleri sildi:

« — Kadınlar hep böyle yatsaydılar çok daha gülünç olurlardı!» dedi. «Onlara karşı iyi, saygılı davranmak gerekir. Sen öküzleri boğazlamadan önce onlara bir de kurt masalı mı anlatırsın? Her mesleğin kendine göre bir kuralı vardır.» Sonra kapıya doğru hızla yürüdü, kapıyı açıp dışarda bekleyenlere işaret etti. Evin önünde elli kadar komşu toplanmıştı. Tuçarin, «zavallı yoksul Evtimia'mız!» diye bağırarak ellerini yukarı kaldırdı. «Hepimiz onu çok sevmiş-

tik. Cuma günü toprağa verilecek. Dostlarım, hepiniz gelin....... çağımızın en güzel tabutunu göreceksiniz.»

Kotzobyev öfkelendi, «ölüleri bile propogandanı yapmak için araç olarak kullanıyorsun», diye bağırdı, Tuçarin'i iterek Kolzov'un evinden çıkardı.

« — Peki bana daha ne kaldı? Her insan acıkınca yer. Don kıyısında insan ne zaman ölür? Arkadaş benim mesleğimin yüzü soğuktur. Durum böyle gider de kimse ölmezse, ben de Tanrıya bir salgın hastalık göndersin diye yalvarıp yakarmak gereğinde kalırım.»

Üç saat boyunca Perpekopsskaya köylüleri ölü evine gelip gittiler, Evtimia'nın üstünü kır çiçekleriyle süslediler...... sonra Baba İfan elinde bir büyük haçla çıkageldi. Evtimia'nın odasında toplananların hepsini dışarı çıkardı. Ölünün yanında yalnız kendisi ve güzel sesli ilâhici Russlan Yefimoviç kaldı. Ölünün başı ucunda okunan ilâhiler evin pencelerinden taşıyor, bahçenin çitlerini aşıyor, caddeden duyulacak kadar çınlıyordu.

Heyy Tanrım, ruhunu kutlarız.

Yaşlı Babukin kapının eşiğinde oturmuş ağlıyordu. Balvan adlı köpeğin iri başını kucaklamış, yüzünü hayvanın tüylü derisine yapıştırmış hıçkırıyordu.

Redikon, ellerini oğuşturarak, «yakında o da gider», diye, fısıldadı.» Niçin kimse ona yiyecek bir şey vermiyor?»

Evin kapısından günlük ve mum kokuları yayılmaya başladı.

Parti binasında görüşülen en önemli konu, annesinin ölümünün Nyuşa'ya duyurulması idi. Bu nasıl yapılacaktı?

Onun nerede olduğunu kimse bilmiyordu, yalnız çoğunluk onun Volgogradta gizlendiği kanısındaydı. Kotzobyev:

«— Gazeteye bir ölüm ilânı verelim», dedi.

Rebikov:

«— Evet Rossoskiy'de gömme töreninde bulunmak üzere buraya gelsin, kızı yakalasın demek», diye çıkıştı.

Luşkov:

«— Durum apaçık», dedi. «Anası ölünce elbette kızı cenazesine gelecek. Burada besbelliki bir çarpışma olur, arkadaşlar. Ben, Nyuşa'yı tutuklatmam.»

Kotzobyev:

«— Ne biçim konuşuyorsun bee?, diye gürledi. Hiç birimiz yaptırmayız öyle bir şey. Şunu diyeyim ki bu stepler yanar tutuşur! Yalnız bizim burda oluşumuz bile Rossoskiy'in geri dönüşüne engel olmuştu..»

«— Ben de!» Babukin çevresine bakındı. «Kimsenin bu konuda bir şey söylemeye hakı yok! Ben tek başıma, Rossoskiy'in karşısına çıkmışım! Bu unutulmamalı, arkadaşlar!»

Kalinev, elindeki kurşun kalemle oynuyor, masanın üstüne vuruyordu, Bir aralık, «peki ne olacak, artık?», dedi. «Nyuşa, annesinin ölümünü öğrenmeli. Gazeteye ilân vermekten başka yapılacak bir iş var mı bizce? Ancak, ilân üstü kapalı olsun, Nyuşa'dan başka kimse bir şey anlamasın, pek.»

«— Peki, ilândan Nyuşa da bir şey anlamazsa ne olacak?», dedi, Rebikov.

Kliçuk ona şöyle karşılık verdi:

«— Herkes kalın kafalı değil, mağaza yöneticisi de olmayacak. Bana kalırsa şöyle bir ilân verelim: Don kıyısında kocaman bir ölü balık bulduk.»

Kotzobyev, iki elini kocaman, yuvarlak başına götürerek:

«— Böyle şey olur mu?» dedi. «Bu ilânı okuyunca Nyuşa değil de müze yetkilileri gelir. Olmaz bu, gazeteye vereceğimiz ilân şöyle olmalı: sevgili annemiz birden bire öldü. Üzüntüsünden» Sonra köyün yeni yöneticisi Kalinev'e baktı. «Peryekopsskaya'da kaç kişiyiz?»

«— Köyde dörtyüzonaltı. Kolhoz ve tarım birliği ile üçbin dokuzyüzdört kişiyiz.»

«— Öyleyse yazalım: ölüyü tanıyan dörtbinin üstünde insan.» Kotzobyev ileri attığı düşünceden dolayı sevinçliydi.

«— Nyuşa böyle bir ilânı anlar.» dedi.

Rebikov:

«— Evet Rossoskiy de anlar», dedi. Konuşurken, yeni bir sorguya çekilme korkusu ile dudakları titriyordu.

«— Artık, bu kadarına da katlanmamız gerekir.» Kalinev başını eğdi ve ilânı yazdı. «Böyle yazacağız, dostlar. Bu, iyi bir ilân olur. Değilmi Anton Kristoforoviç?»

Yaşlı Babukin olduğu yerde sıçradı.

«— Ne diyorsun arkadaş?»

« — Sen Logovskiy'e gidiy istasyonda Nyuşa'yı bekliyeceksin.» Kalinev düşünceye daldı, alt dudağını öne doğru uzattı. «Nyuşa değişik bir kılıkta gelecek...... öyle sanıyorum. Onu tanıyabilecek misin?»

«— Ne budalaca bir soru!» Babukin'i küçük görmek, yermek demekti bu. «Eeee, o daha bebekken onun o küçük parmacıklarını ağzıma alır, bal gibi emerdim. Onu tanırım gene, bir oğlak postuna da bürünse tanırım.»

Postacı Bulganin, Volgogradta gazeteye verilecek ilânı telle bildirmeye hazırdı. Peryekopsskaya parti binasınden bir görevli yanına gelerek ona yazıyı uzattı. Bulganin yazıyı iyice okuduktan sonra bir kıyaya koydu. Bütün köylüler onun bu gibi karanlık davranışlarını bilirlerdi.

Bulganin yazıyı okuduktan sonra:

«— Bu öyle kolay bir iş değil», dedi. «Bunun birtakım güçlükleri var.»

Kotzobyev:

« — Ah bu memurlar yok mu!» diye, gürler gibi bağırdı. «Sizi paramızla yemleriz, günün birinde size küçük bir

iş için geldik mi, kolaylık göstermek şöyle dursun, bir yığın güçlükler çıkarırsınız.» Telgraf - telefon masasının üstüne eğilerek buzlu bir cama üfler gibi Bulganin'in yüzüne üfledi. İnsanı korkutan bir sesle, «güçlük neresindeymiş?» dedi, yavaşça: «Evet sayın Bulganin, bir bakın bakalım, güçlük neresinde? Köy yöneticisinin yazdığı bir telgraf bu, eğrisi doğrusu yok. Şimdi bir rüzgâr gibi uçmaz mı..... Volgograd'a?»

«— Benden kuşkulanırlar, bunu kötüye yorarlar». Bulganin telefonu aldı. Parti bürosu ve mağaza yöneticisi Rebikov'un dışında, aşağı yukarı köyün üçte birine telefon etti: «Telgrafı çekenin adı sanı gerekmez mi?»

Babukin, «hayır», dedi. «Biz şamar oğlanı mıyız?»

«— Öyleyse bu ilânı hiç bir gazete almaz. Hesabı kim, nasıl gönderecek? Sonra, bunun bir anneye duyulan sevgiden dolayı çekildiğine kim inanır? Kotzobyev, sen değersiz bir şey de olsa parasız verir misin?»

«— Haklıdır.» Kotzobyev kasketi başından çıkardı...... terden iyice ıslanan kasketi birdenbire sıktı. «Peki nasıl olacak bu iş?»

«— İlânla birlikte parayı ödeme belgesinin de gazeteye verilmesi, telgrafla bildirilmesi gerekir.»

«— Peki bu nasıl olur?»

«— Olur elbette.» Bulganin böbürlene böbürlene koltuğa yaslandı: «Uygar ve ileri bir devlette para da telfrafla gönderilebilir.»

«— Sen parayı havadan mı göndereceksin?» Babukin durumu anlamadığı için, soluya soluya böyle sordu.

«— Evet.»

«— Biz parayı sana ödeyeceğiz, rubleleri senin masanın üstüne koyacağız, sen vızzz diye havadan uçurarak göndereceksin öyle mi?»

«— Evet.»

«— Bir borudan, özel yoldan değil de havadan mı?

Vızzzz...... diye havadan mı?»

«— Evet.»

«— Arkadaşlar!» Babukin ellerine tükürdü: «Bu adam, biz Kazakları alaya alıyor! Tutun onu, çekin şu masanın üstüne doğru, şu yağlı kıçına basın tekmeyi! Hava ile Volgograd'a ruble gidecek! Peki rubleler yolu şaşırır da Kazan'a giderse, hee? Arkadaşlar şu iri kıçına basalım sopayı!»

Babukin, adamın çalıştığı masanın üstüne atlamak, onu tartaklamak istedi, fakat eğri bacağını kaldırır kaldırmaz arkadaşları onu kıskıvrak yakaladı, geri çekti. Bulganin sıçrayıp kalktı, ellerini havada salladı,

«— Gene beni yanlış anladınız!» diye bağırdı. «Bu yaşlı kavgacıyı sıkı tutun! Nerede bir iş, bir eylem olsa, bu yaşlı baba orada biter. Telgraf şu demektir: siz burada parayı ödersiniz, ben Volgograd'a bildiririm, oradan da gazeteye haber verilir, para ödenir. Sonra hemen ilân gazeteye konur. Çıkar yol budur, arkadaşlar.»

Babukin sevindi. Yanındakiler onu bırakıp gülmeye koyuldular.

«— Peki, niçin daha önce böyle söylemedin?» diye çıkıştı. «Biz bunu nereden bilecektik? Biz posta konusunda öğrenim mi gördük? Böyle bir ilân kaç para eder?»

«— Onu da telefonla öğreniriz?»

Bulganin, Volgograd - Pravda gazetesine telefon etti. İlânı, telgraf alındısını gazeteye bildirdi, sonra telefon konuşmasını alan görevliye teşekkür etti. Konuşma bitince Peryekopsskaya'dan gelip karşısında bekleyenlere, döndü:

«— İlân on ruble tutuyor.» dedi.

« — Bir parti gazetesinde?», diye Babukin heyecanla sordu. Öyle ya, bunun başka türlü olduğunu kim anlayabilirdi?

«— Gazetenin birçok giderleri vardır. Kağıt, boya, bas-

kı, orada çalışan görevliler, sekreter bayanlar, muhabirler, işçiler....»

«— Fakat böyle küçük bir ilân için on ruble, öyle mi?»

«— İlân milimetre kareye göre hesaplanır.»

«— Biz milimetreleri ilân etmek, açıklamak istemiyoruz, bir ölüm ilânı veriyoruz. Bulganin, bu açıkgözlüğün anlamı ne böyle?»

Bir süre çıt çıkmadı...... ilân on ruble tutuyordu. Kotzobyev ve Rebikov parayı ödediler. Sonra, paranın Volgograd'a telefonla nasıl gönderildiğini gördüler, duydular. Bulganin, telefonla on ruble ödendiğini, ilânı Volgograd'a bildirdi.

Yolda giderken, bu olaydan epeyce duygulanan, Babukin, «biz ileri, uygar bir dünyada yaşıyoruz», dedi. «İnsan biraz derin düşünürse anlar bunu. On rubleyi Bulganin'in önüne, masanın üstüne koy. O parayı saysın, sonra telefonu alsın, birkaç dakika sonra paralar yerini bulsun...... bu büyük bir yönetim düzeninin sonucudur. O da yalnız bizim Sovyetler Birliğinde var işte»

Oniki kadın gece Evtimia'nın ölüsü başında beklediler. Ölü, yatağa uzanmış, çiçeklerle süslenmiş, olduğundan daha genç görünüyordu. Yüzü dümdüzdü...... sonsuzluğa göçüşün verdiği mutluluk yüzünün bütün kırışıklarını silmişti...

Bodmar'ın Mamayev - Tepesi'nden dönüp gelişiyle Nyuşa'nın da, Borya'nın da kapıldığı kuşkulu korku kalktı.

Her zaman olduğu gibi, Borya gün açımında pazardan öte beri aldığı sepetle Şukendskiy ailesinin mezarı başına gelerek hava deliğinden aşağı, ağır, balçıklı bir karanlığın kapladığı boşluğa doğru: «heee, alın sepeti! Bugün kızarmış balık ve patates salâtası var!» diye bağırınca bir süre

durakladı. Mezar sessizdi. Sonra, mermer tabutların arasında hızla kayıp giden bir ışık gördü. Olduğu yere çökerek aşağı doğru eğildi, Nyuşa bağırıyordu.

Mezardan, «Saşa gitti, yok!» diye bir ses geliyordu: «Heyy Tanrım...... Saşa burada yok artık!»

Borya mezarın kapağını biraz daha kaldırdı, yere yapışırcasına eğilip mezarın içine baktı, göğsüne kadar aşağı sarktı. Nyuşa elinde yanan bir mumla paslı merdivenin yanında durmuş, yalvaran, yardım isteyen yaşlı gözlerle Borya'ya bakıyordu.

«— O...... o gitmiş......»

Borya, merdivene tutunarak:

«— Olamaz, dedi. O, gün ışıyınca mezardan çıkamaz.»

«— Ama yok burada, gitti. Borya, burada yok işte.»

«— Kimsesiz bir kurt o. Evet, tek başına kalmış bir kurt». Borya kollarını aşağı doğru uzatarak Nyuşa'nın mezardan çıkmasına yardım etti. Nyuşa mezardan çıkınca Borya'nın boynuna sarılarak ağlamaya başladı. Onun, küf kokan o uzun ipek saçları ıslak sabun gibi yapış yapıştı:

«— Kendine gel kızım, sus», dedi Borya. Sonra onu okşadı. «Sus, ağlama. O gelir. Onun dışarı çıkması, hava alması gerek, bunu anlamayacak kim var? Saşa gibi bir adam, mezarda, nasıl yaşayabilir?»

«— Onu tanıyınca öldürürler Borya... onu bir sıçan gibi öldürürler.»

«— Bunu bilen yok, kızım.» dedi. Nyuşa'yı kendine doğru çekti, küf ve toprak kokuşlu saçlarının üstünden mezarlar boyunca uzayıp yolun sağına, soluna baktı.

Borya, kendi kendine, şimdi bu kıza ne söylenir, diyordu. Nasıl avutulur, yalan söylemeden nasıl yatıştırılır? İnsan nasıl yalan uydurup kendi kendini kandırabilir?

Sonunda en kestirme yolu seçti. Dediki:

«— Nyuşa, bekleyelim. Saşa dönüp geldiğinde bize her şeyi anlatır.»

«— O, daha gelmez artık, Borya.»

«— Bunu nasıl diyebiliyorsun— O seni seviyor, onu beş on tane şeytan tutup bağlamadı ya.»

«— Şu Rossoskiy denen tek şeytan...... yeter.»

Akşam kızıllığı mezarlığa varmıştı. Işık bir kan gibi mezarların üstüne akıyor, sonra görünmez oluyordu. Borya, küreğine dayanarak bu kızıllığın mezarların üstüne çöküşüne bakakaldığı zaman, ölülerin ruhları bu ışıkla besleniyor, diye düşünürdü. Ölümsüzlük varsa onu ruhlar burada içip kanıyor, demek. Şimdi bu akşam güneşini öyle bir özelliğin belirtisi olarak düşünüyor, ürperiyordu. Nyuşa onun ürperişlerini sezdi...

«— Sen korkuyorsun......» diye kekeledi, Borya'yı sımsıkı tutuverdi.

«— Evet, sen de korkuyorsun, diye karşılık verdi Borya... Saşa'yı düşündükçe korkudan titriyorsun.»

«— Evet neylersin, evet neylersin!» diye mırıldandı Borya. Kendini tutmaya, içini belli etmemeye çalışıyor, direniyordu. Sonra birden, «niçin korkalım?» dedi. «Kimden korkacağız, hee? Kim bilecek Saşa'nın bu hayata dayanamadığını, niçin buradan çekip gittiğini? Şeytan kulağına kurşun. Biz sıcak rüzgârların esip balıkların kokmaması için uğraşan, didinen balıkçı kadınlar gibi değilizki. Bekleriz.»

İki saat kadar, Sukendskiy ailesinin açılmış mezarı arkasında, çalıların gölgesinde oturmuş, gözlerini mezarlığın giriş kapısına dikmişlerdi. Çevredeki görevliler ayrılmış, evlerine dönmüştü. Borya'ya tabutların arkasında uyumayı yasak eden ve çok kötü bir insan olan denetici, şu tutuklanan deneticinin yerine gelen adam, Borya'nın, niçin hırsızlık yapmadığını bir türlü anlamayan herif, bütün çevreyi, mezarlık araçlarını şöyle bir gözden geçirdikten sonra sırıttı. Onun ayak patırtıları, iğrenç sesi mezarın yanından bile duyuluyordu. Onun görevleri arasında her akşam

bütün mezarlık araçlarının silinmesi, parlatılması, askerlikte olduğu gibi düzgün bir biçimde ölülerin konduğu salonun duvarına dayatılması ve gereğinde üstüste konması gibi işleri sağlamak, yaptırmak da vardı. Onun inancına göre böyle yapılmaz da araçlar gelişigüzel konursa, bu halk yönetimine karşı yıkıcı bir tutum, bir davranış olur. Bir gün, bu düşüncesini bağıra çağıra açığa vurmuştu. Bundan dolayı Borya bütün araçları eski mezarlardan çıkan ölü kemikleriyle silmiş, çamurlarını kazımış, temizlemiş, düzenlemişti... her küreğin önüne bir ölü kafası, her kazmanın önüne çaprazlamasına iki kemik koymuştu. Bunları gören yeni denetici bir öküz gibi solumuş, sonra hızla oradan ayrılmıştı. Fakat her akşam denetlemeye gelir......... işi bitmeden biraz önce sıralanan araçların önünden geçer, onlara şöyle bir bakardı. Sonra, ilk defa mezarcılar birliği görevini bitirir, oradan uzaklaşırdı.

Nyuşa, yavaşça «artık ortalık karardı», dedi. Karanlık basınca korkan küçük bir köpek gibi hemen Borya'ya sokuldu.

«— İşte şimdi nerdeyse Bodmar gelir.»

Borya, peygamber değildi. O yalnız Nyuşa'ya, tedirgin olmamasını, biraz kendini tutmasını söyleyebilirdi.... fakat birden bire, mezarlığın yeni açılan kesiminden çıkan bir gölgenin kendilerine doğru yaklaştığını gördüler. Gölge duvarın üstünde birden kayboldu. Borya, daha gelenin kim olduğunu anlamadan, Nyuşa bu gelen gölgeye doğru hiç bir şey düşünmeden kollarını açarak koştu.

Bodmar gelip mezarın kıyısında ayaklarını aşağı doğru sarkıtarak oturunca, Borya ona, «nerde kaldın?», diye sordu. Sonra Borya'nın hazırladığı kızartmaları yediler, gene Borya'nın termosundan çay içtiler.

Bu arada Nyuşa:

«— Biliyorum şimdi, insan korkudan şaşırır, ne yaptığını bilemez pek......» dedi. Sesi titriyordu.

«— Anıtın yanındaydım». Bodmar yağlı ellerini pantalonuna sildi. Uzayıp giden sıra sıra mezarlara baktı, tanımadığı binlerce ölü ile kurduğu ilgi çeken yakınlığı sezdi: «Bir Alman gezi birliğiyle karşılaştım. Almanları gördüm.»

«— Ya!» Borya dik, sert sakallı yüzünü şöyle bir o yana, bir bu yana çevirdi. Ayı gözlerini andıran gözleriyle Bodmar'ı tepeden tırnağa süzdü! «Peki böyle budalaca bir davranışın senin de, Nyuşa'nın da başına iş açacağını bilmiyor musun? Seni tanıyabilirlerdi de.»

«— Beni kimse tanımadı bile. Otobüsle, tramvayla kente indim, dolaştım. Birçok yabancıların, beni tanımayanların arasında durdum. Korkulacak bir şey yok.»

«— Peki Almanlarla konuşmaktaki amacın neydi bakalım?»

Bodmar, bu soru, karşısında, uzun bir süre sustu. Evet, onlarla konuşmaktaki amacım neydi, diye düşündü. Heppenrath ile buluşmak, Köln'de arkadaşların ne yaptıklarını sorup öğrenmek istedim. Belki de yanında bana gönderilen bir mektup vardı...... evet, bu görüşmede benim gerçek amacım neydi?

Onun söylemek istemediğini, içinden geçeni Nyuşa açığa vurur gibi konuştu.

« — Yoksa Almanyaya dönmek mi istiyorsun, Saşa?»

«— Şimdilik hayır.»

«— Fakat bunu istiyorsun.»

«— Evet, seninle, Nyuşa.... yalnız seninle.»

«— Ben gitmem, Saşa.»

«— Sen Almanyayı bilmiyorsun.»

«— İnsan Don kıyısından ayrılamaz, başka bir ülkede yaşamak için.»

«— Peki bizi Sibiryaya sürerlerse, orada yaşama zorunda kalırsak?»

«— Sibirya bile Rusya demektir, Saşa. Orada bu gök vardır...»

«— Bu gök Almanyada da vardır.

«— Hayır. Bizim göklerimiz başkadır. İnsan bunu anlatamaz, yalnız duyar, sezer, Saşa, Sizin pırıl pırıl güneşli çiçeklerin açtığı kırları kuşatan bir göğünüz var mı? Stepleri su gibi emen bir göğünüz var mı? Böyle yağmurların bardaktan boşalırcasına yağdığı, ormanları camdan mavi bir çan gibi kubbeleşip kucaklayan böyle bir göğünüz var mı? Bu gök, yeryüzünün başka hiç bir yerinde yoktur.»

«— Evet, Almanyada her şey buradakinden başkadır, bu doğru.» Bodmar, ellerini kavuşturdu. Parmaklarını birbirine öylesine geçirdiki boğumları bembeyaz kesildi: «Nyuşa, bunu sana nalatmam, açıklamam gerek.»

«— Bu konuda bir şey dinlemek istemem. Saşa. Almanyayı sevmiyorum, sevmiyeceğim de, yalnız seni seviyorum. Heyy Tanrım, ne umduk, ne bulduk?» Sonra başını Bodmar'ın omuzuna dayadı, elini onun soğuk parmakları üstüne koydu: «Eeee, ne anlatmış şu senin Almanlar, söyle bakalım?»

«— Bizi alıp götürebilecekler.»

«— Neden götüreceklermiş? Götürmek de ne demekmiş?» Borya'nın yüzü kırıştı, bir aç köpek gibi boğazı guruldadı. Derisi diken diken olmuşa döndü: «Seni ve Nyuşa'yı buradan kimse alıp götüremez. Sizin eviniz burasıdır artık.»

«— Mezarlık mı? Şukendskiy ailesinin mezarı mı?»

«— Yoook, başka günler gelecek. Siz beklemeyi öğrenmemişsiniz. Hele bir yaz geçsin, sizinle kimse ilgilenmez, sizi aramaz sormaz artık. Bizim bu kocaman yurdumuzda iki insanın yaşaması, geçinmesi olmayacak bir iş değildir.»

«— Üç kişi.» Bodmar elini yaşlı adamın dizine koydu: «Sen de bizimle geleceksin, Borya.»

«— Hayır. Ben ölülerin yanında kalacağım. Ben, onlara alıştım.» Borya başını hızlı hızlı salladı: «Ben ne yapabi-

lirim artık? Ağaç kesilecek, tarla sürülecek, çayır biçilecek, at sürüleri yaylanacak, güdülecek, kim bilir belki de tavuk kümeslerine bakılacak? Ben böyle can sıkıcı işlerden tiksiniyorum. Olmaz, benim yerim mezarlıktır artık. Her gün başka bir ölü, her biri bana yeni bir alınyazısının hikâyesini anlatıyor. Bana, böyle mezarcılık gibi çok değişik, ilgi çeken ikinci bir iş göster bakayım».

Bodmar karşılık vermeyince Nyuşa, «Peki şimdi ne olacak?», dedi. Açık mezarın başında dakikalarca konuşmadan oturdu durdular; «Saşa, ayrılmamız gerekiyor değil mi?»

Sesi bir çocuk sesi gibi çıkıyordu. Bodmar biraz döndü. Nyuşa'yı kollarının arasına aldı.

«— Allah göstermesin, hayır, hayır! Bu konuda daha bir şey konuşmayalım artık! Bir Almanya olduğunu bile unutalım, gitsin.»

«— Bu senin için olacak iş değil.» Borya'nın derinden çıkan sesi birbirinin gözünün içine bakan Nyuşa ile Bodmar'ın üzerine çöken büyülü havayı yırttı, korka korka mezarlıkta dolaşmaya başladılar: «Saşa, sen hemen Sibiryaya en uzak bir köşesine kaçabilirsin...... nasıl bir Rus nerede yaşarsa yaşasın Rusyayı unutamazsa sen de Almanyayı unutmazsın, Dostum, sen özünden sıyrılmaya, kendini unutmaya bakıyorsun.»

«— Benim Nyuşa'm var...... dünyada daha başka bir şey istemiyorum artık.»

«— Bu ne sevgi, bu ne bağlılık». Borya, gırtlağından gurultular çıkarsa çıkara çayını içti. Sonra, mezarlığın bütün sessizliğini gidercesine geğirdi: «Sen bir Rus olmalısın.»

« — Ben tek başına bir insan olarak kalmak isterim.»

«— Evet, insan aygırın yumurtalıklarını çıkarsa hayvan iğdiş olur amma, gene at olarak kalır.»

«— Ben dediğimi yapacağım». Bodmar, Nyuşa'nın ağzını öptü, fakat bu öyle yürekten gelen bir öpücük değildi, insanın içine kuşku salan bir öpücüktü.

«— Ben de sizin gibi bir Rus olacağım!»

Borya, düşünceli gözlerle mezarlara bakarken:

«— Bekleyelim, dedi.

Volga kuzeye doğru akarsa ben de bu dediğine inanırım. Steplerde Kırgızların söyledikleri bir söz bilir misin? Kısrak sütü içen, atların anlayacağı dille konuşur.»

Cumartesi günü sabah gazetesini Şukendskiy ailesi-

nin mezarına götürdü. Mezarlığın ikinci bölümünün başkanının masasından aşırdığı gazeteyi, yukardan aşağı, mezarın içine attı. Nyuşa ile Bodmar katlanmış yorganın üstünde yanyana oturmuş, sırtlarını büyük anne Şukendskiy'in mermer tabutuna dayamışlardı. Yanlarında yanan iki mum vardı.

Onbeş dakika sonra Nyuşa ile Bodmar bir mezarın üstündeki toprağı bastırmaya çalışan Borya'nın yanına geldiler.

Borya:

« — Siz çıldırdınız mı?» diyerek mezardan çıktı. «Aklınızı mı kaçırdınız? Gün ortası dışardasınız: Yarım saat sonra parti sekreteri Bludinskiy gömülecek. Aşağı yukarı üçbin kişi mezarların arasında sıralanacak, törene katılacak. Doğru yerinize, mezara gidin, hadi...»

Nyuşa:

« — Biz Peryekopsskaya'ya gideceğiz, dedi. Onun mavi gözleri ağlamaktan donuklaşmıştı: «Oku Borya.»

Gazeteyi Borya'ya uzattı. Anneciğinin öldüğünü bildiren küçük bir ilân vardı gazetede. Borya ilkin Bodmar'ın parmağı ile gösterdiği yeri okudu. Bir yığın ilânın arasında

sıkışıp kalmış küçücük bir ilândı bu.

Borya, «senin annen mi?» diye sorduktan sonra gazetenin kıyısından bir parça yırtarak sigara sarmaya başladı.

«— Evet.»

«— Fakat burada ölünün adı yok.»

«— Olmasının da gereği yoktur.»

«— Bir yer de söylenmiyor.»

«— Bu Peryekopsskaya'ya gitmemiz için bir çağrı demektir. Hemen gideceğiz. Bu ilânla beni çağırıyorlar. Borya...»

«— Peki gene buraya gelecek misin, kızım?»

«— Elbette.»

«— Tanrı korusun seni....» Borya tüttürdüğü sigarasını ağzının kıyısına kaydırarak topraklı elini Nyuşa'nın başına koydu. Birden bire sakalları titremeye başladı, yüzü kırıştı. Öyle korkunç bir yüzü vardıki, şu anda ona dünyanın en çirkin insanı dense yalan olmazdı. Kısık bir sesle:

«— Çevrenize göz kulak olun, dedi. «İyi düşünün, her yerde kuşkulu, kötü insanlar vardır. Sonra ananızı bellerler. Sen de», Bodmar'a baktı, insan yüzüne benzer bir yanı yoktu: «Sakın Nyuşa'sız buraya gelme. Sana söyleyeceğim budur, Saşa... yalnız gelirsen şu kürekle başını ikiye bölerim.»

Bir defa daha kucaklaştılar. Nyuşa ve Bodmar hemen mezarlıktan ayrıldılar. Mezarlığın anakapısı önünde bando olduğu için, öteki taşlı yoldan gittiler. Kızıl bayraklarla donanmış bir birlik orta yolda uygun adımlarla mezarlığa doğru yürüyordu.

Parti sekreteri Bludinskiy'in gömülme töreni başlamıştı.

OTUZALTINCI BÖLÜM

Volgogradtan steplerdeki insana üzüntü veren bölgeye hayvanların toplanıp başka yerlere gönderildiği Logovskiy'e, yalnız istasyonunda canlılık olan yere kadar süren yolculuk olaysız geçti. Kimse gişeden iki bilet alan bu kalın sakallı adamdan, başına bir örtü bağlayan bu genç kadından kuşkulanmadı, onlarla ilgilenen olmadı...... her gün böyle binlerce insan gelir gişenin önünden geçer, tren bekler, saatlerce ötede beride oturur, bir köşeye çekilir, istasyon yapılarına, küçük dükkânlara bakar durur. Gene her gün steplerden binlerce köylü kente gelir, sepetler, sandıklar, torbalar, çuvallar dizilir, sonra pazarda işini görür köye döner. Ağzından vodka, soğan, kızarmış domuzyağı kokuları saçarak yalpalaya yalpalaya yürür, güler, söver, sayar, ileri geri konuşur.

Yolculuk süresince Nyuşa ile Bodmar yanyana oturmuş elele tutuşmuşlardı. Ekinlerin yetişip sarardığı tarlalara, biçilecek duruma gelen çayırlara, tren yolu boyunca kırlara yayılan sığır ve at sürülerine baktılar. Uzakta, göğün altında birer köstebek yuvasını andıran köyler görünüyordu. Saman damlı, birkaçı saç örtülü, yeşil ya da maviye boyanmış evler. İncecik, daracık, birbirinden ayrılmış saç örgülerinin arasındaki çizgilere benzeyen çakal yolları, steplere varan yollar... Güneş pırıl pırıl ışınları ile bütün kırları tutuşturmuş gibi. Günün erken saatları idi, güneş doğup çevreyi ısıtıncaya kadar, bataklıklardan çıkan ince sisler içinde gecenin ıslaklığı vadilerden yükseliyordu. Üç at çobanı bir süre trenin çevresinde atla dolaşarak güle güle vagonlardaki yolculara el salladılar. Pencerelerden bakan köylüler, kadınlar atlılardan pantalonu kalçalarına doğru kayarak kaba etleri görünen adamı birbirine göstererek bağrışa bağrışa gülmeye, haykırmaya başladılar. Adamın kaba etleri güneşte pırıl pırıl parlıyordu.

Nyuşa, «Kazaklar!» dedi ve Bodmar'ın elini sıktı. Atlıların durduğu, trenin ağır ağır harekete başladığı bir sırada o da pençereden dışarı doğru yavaşça sarktı. Yaşlı atlı lokomotifle çobanların arasında durdu...... o, trenin ilk defa steplerden dumanını tüttüre tüttüre geçtiği günleri de görmüştü. Nyuşa atlılara el salladı, uzun sarı saçları rüzgârda bir bayrak gibi dalgalanıyordu.

Bodmar, bundan daha güzel bir kız nerede bulunur, diye düşündü, sonra Nyuşa'yı kendine doğru çekip koltuğa oturttu. Ben, Almanya denen ülkeyi unutacağım artık. Ben de buradaki insanlar gibi yerle göğün bir bölümü olmak isterim.

Öğleye doğru Logovskiy istasyonu göründü. İstasyo-

nun önü köylülerle, yüklerle doluydu. Bunların hepsi aynı trenle giderse ortalık allak bullak olur doğrusu. İstasyon şefi öteye beriye koşarak tedirgin davranışlarla orada bekleyenlere baktı.

Tren uzaktan görünüpte herkes eşyasına yapışınca:

«— Kendinize gelin!» diye bağırdı. «Şöyle düzgün bir sıra olun, ardarda dizilin! Son vagona binin! Siz ölçülü davranmazsanız vagonlar birbirine girer. Aklınızı başınıza toplayın. Sonra ne olur? Yaya gidersiniz, herkes bozulan vagonların parasını ödemek için kendine düşeni vermek zorunda kalır. Arkadaşlar, dostlar, kardeşler... soydaşlarınızı sevmeyi öğrenin!»

Tren homurdana homurdana Logovskiy'e yaklaştı, bir gümbürtü ile durdu. Trenin durması ile çığ gibi büyüyen halkta bir kımıldama, birk aynaşma başladı.

İstasyon şefi, «önce inecekler insin!» diye bağırdı. «Arkadaşlar trenden kimse inmezse, ben de kimseyi bindiremem, sözüm bu kadar! Biraz düşünün bee! Yer açın ineceklere, Allah belânızı versin! Çekilin insinler!»

Birbirine giren, itişen kakışan halkın baskısı sonucu Nyuşa ile Bodmar kapıya doğru sürüklenerek dışarı, vagon merdivenlerinden aşağı yuvarlandılar. Halk onları elleri üzerinde arkaya götürdü. Sonra iki sıcak patates gibi yavaşça yere bıraktı.

Arkalarından birisi:

«— İşte onlardır! Vallahi onlardır, işte!» diye bağırdı.

Nyuşa ile Bodmar bir süre ötede beride dolaştılar. İstasyon şefinin odasının penceresinden, ince, eğri bacakları üstüne atlayan yaşlı Babukin arkalarından koşarak onları yakaladı, ikisinin de boynuna sarıldı, üçer defa öptü, evden geliyordu besbelli.

«— Çok şükür!» diye bağırdı. «Çok şükür! Dünden

beri burada durmuş trenin gelmesini gözlüyordum. Gelen geçen her treni kolladım. İstasyonda görevli olan şu boş kafalı Yefim Mişeyeviç bile onlar gazeteyi okumadılar, demişti. Ben de onlar gazetedeki ilânı okumuşlardır, diye karşılık verdim. Fakat buraya gelmenin öyle güç bir iş olduğunu kim bilecek? Bir tren geçse, belki dokuz defa, burada dolaşır, sizi arar dururdum. Bu kafasız herifi öldürebilirdim! İşte geldiniz artık.»

«— Anton Kristoforoviç, bu iş pek kolay olmadı.» Nyuşa hem gülüyor, hem de ağlıyordu. Step rüzgârı gözyaşlarını yanaklarından aşağı yuvarlıyordu: «Ölüm ilânı ancak bu sabah gazetede yayınlandı.»

«— Bugün mü?» Babukin yumruklarını sıktı, ellerini salladı. «Hepsi dangalaktır onların, boynu vurulası aşağılık herifler. Perşembe günü ilânı telgrafla verdik, Bulganin ilân parasını da telledi. On ruble... hem de havadan gönderildi. Oysa onlar ilânı bugün bastı. Ben bunun ardını bırakmayacağım. Bu konuda bir soruşturma açılmalı. Konuyu kurula getireceğim. Kurul bu işi ele almalı. Bu ilde Kazakların yaşadığına inanmıyorlarsa görsünler günlerini. Canlarına okuruz onların» Babukin, Moskovalıların Kremlindeki büyük saate bakıp böbürlenmeleri gibi, Logovskiy istasyonunun saatına baktı, koltukları kabardı, birkaç adım ilerledi.

«— Elimizi çabuk tutmalıyız. Zamanında yetişemezsek gömme işi saat beşe kalır. Gerçi İfan Matveyeviç bekleleyebilir. Kızım bu sıcak, bu öldürücü sıcak var ya, ölülerin bozulmasına yol açar. Bundan dolayı Kotzobyev ölüyü kendi soğutma odasına koydu, kısa bir süre kendi işine ara verdi. Zamanında işi bitiririz, daha dört saatlik vaktim var. Ben küçük bir araba ile geldim, işte orada, bir kıyıda duruyor...... onunla gideriz.»

Bodmar bugüne kadar köylülerin böyle trene dolduklarını, yığınlaştıklarını hiç görmemişti. Babukin, arkasından şeytan kovalıyormuş gibi atları stepte alabildiğine sürüyor, bu arada Peryekopsskaya'da bütün olup bitenleri anlatmaktan da geri kalmıyordu, Anlattığı olaylar arasında özellikle Rossoskiy ile olan karşılaşması, ona karşı direnmesi, Moskovadan gelen bir yarbayla dövüşecekmiş gibi silâhlanması ilgi çekiciydi. Daha çok onlar üzerinde duruyordu. Bodmar ile Nyuşa giderken sallanan, çalkanan arabanın yan tahtalarına sımsıkı tutunmuşlardı. Terleyen atların sırtından buğular çıkıyordu. Babukin, Peryekopsskayaya zamanında ulaşmak için nerdeyse atları çatlatacak, öldürecekti:

«— Bir saat daha var!» diye bağırdı, sonra oturduğu yerde şöyle bir döndü. «Şimdi Kotzobyev, Evtimia'nin ölüsünü soğutma odasından çıkarmıştır. Ben görmeyeyim diye yapıyor onu...... hössst ...... hössst... daha hızlı, daha hızlı Kalmuk kısrakları sizi!»

Uzaktan Don göründü, düz kumlu kıyılar, sazlıklar, çalılıklar, Daha sonra Peryekopsskaya'nın evleri göründü. Birkaç atlı onlara doğru geliyordu.

Babukin:

«— Onlar Kliçuk ile arkadaşlarıdır, dedi. Stepte bizim dört ayrı görev birliğimiz vardır. Bunlar herhangi bir saldırıya karşı koymak içindir. Hössst!. Heyy Tanrım, kendi ayakları üstünde bile duramıyorlar nerdeyse! Eskiden daha iyi atlar vardı. Atamanlar bir hafta boyunca koşarlardı da gene kısraklarına bir şey olmazdı.»

Kliçuk'un birliği arabanın çevresini kuşattı, erkekler Nyuşa'yı selâmladıktan sonra birlikte geri döndüler, arabanın yanısıra yürümeye başladılar. Don'da kilisenin üzüntülü, sıkıntılı çan sesleri duyuluyordu.

Babukin, «şimdi cenaze işine başladılar!» diye bağırdı. «Eyyy, durun· Geliyoruz! Feyuşka söyle onlara, dursunlar, geliyoruz işte.»

Kliçuk öne, atın boynuna doğru eğildi, atı uçar gibi sürdü. Nyuşa arabada Babukin'in arkasında durmuş, arabayı sürenin oturduğu tahtaya sımsıkı tutunmuş, gittikçe yaklaşan Peryekopsskayaya bakıyordu.

Pembe badanalı kilise, saman damlar, kocaman parti binası, mağaza, kiraz bahçeleri, ahırlar, evleri çevreleyen çitler, Don kıyısında kavaklar, yanyana dizilmiş atlar...... şöyle döndü, Bodmar'a yaslandı, sonra kolunu boynuna doladı:

«— Evimize geldik!, dedi. Gel, kalk, kalk, Saşa...... bak karşıya.... yuvamızdayız artık! Don! Don! Evimizi görüyor musun? Orada işte...... kırmızı damlı! Bak, büyük kirazağacı da orada. Babacığımla onun altında, kanapenin üstünde oturmuştun. Gene evime geldim artık.... ben mezarda oturmam daha..... mezarda oturmam.»

İçini çekti, bütün gövdesi ürperdi, başını Bodmar'ın göğsüne dayadı. O sırada Babukin yolun kıyısında, çitin önünde durmuştu. Arabanın çevresini saran komşular Nyuşa'yı yere indirdiler. Balvan adlı köpek ahırdan fırladı, sevincinden toz toprak içinde yuvarlandı, havladı, inledi. Sonra dizlerinin üstüne çöktü, bu pis kokulu, çirkin köpek öyle yaptı sevincinden bağırır gibi havladı, tüyleri karmakarışık, diken dikendi.

Yeni köy kurulu başkanı Kalinev bu durumdan yararlanarak yumruğu ile Bodmar'ın göğsüne yavaşca dokundu. Bu bir dost vuruşuydu belli:

« — Nasıl geçti günleriniz?» diye sordu.

« — Sıçanlardan daha kötü.»

« — Fakat sağsınız gene. Şimdi ev boş. Siz gelinceye kadar hepimiz onu korur, siler süpürürüz. İki üç yıl bile geçse gene yaparız bunu. Siz Peryekopsskaya'ya her zaman gelebilirsiniz... sizin ocağınız burasıdır.»

« — Biliyorum, Kalinev. Şimdiye kadar böyle duygulandığımı hiç bilmiyorum.»

Kliçuk kiliseden döndü. Peryekopsskalıların mezarı kazdıklarını Baba İfan'a bildirmişti...... dışarda, kolhozlardan, köy tarım birliklerinden gelen, yedi kamyon dolusu insan vardı. Birinci tarım birliği başkanı Sadovyev bir konuşma hazırlamıştı. Don kıyısında, Kolzov adına dikilen anıtın tepesinde, Evtimia gömülürken boru çalmak için üç borazancı bekliyordu. Bugüne kadar olduğu gibi, Peryekopsskaya'da güzel bir cenaze töreni yapılmak için gereken her şey hazırdı.

Kliçuk «her şey hazır!» dedikten sonra atını çevirdi! «Cenaze arkasında durarak da, selâmlanabilir.»

Nyuşa ve yanındakiler yürüye yürüye kiliseye, oradan mezarlığa gittiler. Babukin yorgun, terli atları Kolzov'un ahırına götürülmek üzere bir delikanlıya bıraktı. Delikanlı ahıra götürdüğü atların üzerine birer çul attı. Fakat atların durup dururken yere yıkılışlarını, gerilişlerini, birer körük gibi solumalarını bir türlü anlamıyordu.

Nyuşa ve Bodmar çıkagelince mezarın çevresinde insandan bir duvar gibi sıralanan kalabalık onlara yolaçtı. Tabut, üstü açık yerde duruyordu, Tuçarin tabutun kapağının yanında yere çömelmiş, eserine hayran hayran bakıyordu. Hurmaağacından yapılan tabut güneşte çok parlıyordu. Baba İfan, büyük bir haçla Nyuşa'nın yanına geldi, onu kucakladı, öptü kutladı. Sonra Evtimia Vladimirovna'ya doğru yürüdü.

Ölü kırmızı bir minderin üstüne konmuş, üzerine mavi ipek bir örtü çekilmişti. Gül rengi, uzunca yüzünde insanı şaşırtan bir canlılık vardı.

Nyuşa, yavaşça açık tabutun yanında diz çöktü. Saygıyla. sevgiyle annesinin yüzünü okşadı, komşusu bayan Amalya'nın Kolzov'un bahçesinden derleyip düzenlediği bir çiçek demetini ölünün kavuşturulmuş elleri arasına koyduktan sonra sessizce dua etti, alnını tabuta dayadı. Çevresinde kadınların yüksek sesle ağlamaya, yakınmaya başla-

dıkları bir sırada Nyuşa birden doğruldu, başını salladı.

«— Anneciğim.» dedi ve Evtimia'nın üstüne eğildi: «Babacığıma söyle, mutluyum ben. Söyle ona güzel günler geçiriyorum. Bakın yanınıza geldim işte, her zaman da geleceğim. Dünya öylesine büyük ki. Babamı öp.» Annesinin katılaşmış, donmuş dudaklarını öptü, titreyen omuzlarını biraraya getirircesine büzüldü. Sonra doğruldu, kalktı Bodmar'ın yanında durarak kolunu beline doladı.

Tuçarin ile Babukin tabutun kapağını vidaladılar. Baba İfan, derinden çıkan bir sesle ilâhi okumaya başladı. Pembe badanalı kilisenin kulesindeki çanlar çalıyordu. İçlerinde Kotzobyev ve Rebikov'un da bulunduğu altı erkek, tabutu kalın bir iple mezara indirdiler. Bu sırada Kliçuk eyerin üstünde doğrularak tabanca ile havaya ateş etti.

Kolzov adına dikilen anıtın üstünde duran borazancılar çalmaya başladı.

Borazancılar birbiri ardısıra «saldırıya geç»i çalıyorlardı. Başkaları bunun ne demek olduğunu pek anlayamazdı. Çünkü Kazak üzülmez,... yalnız saldırıya geçer.

Don üzerinde eğik bulutlar görünmeye başlayınca gökyüzü karardı. Yoğun bulut gölgelerinin arasından fışkıran güneş ışıkları yüzlerce altın parmakla mezarın içini aydınlatıyordu.

Babukin, dokunaklı bir sesle, «Tanrı korusun seni», dedi. Sonra ağladı. Birden aklına daha küçük, daha önemsiz bir törenle, günün birinde kendininde gömüleceği geldi.

*
* *

Aynı gün öğleden sonra, cumartesi günü, albay von Braun bölüm başkanı general Bollweiss'in odasına girdi. Niçin çağrıldığını bildiği için hazırlıklıydı.

General Bollweiss bütün dostlukları, samimiyeti bir yana bırakarak von Braun'u federal ülkelerde pek görülme-

mış bir soğuklukla, görev yerlerinde alışılmamış bir katılıkla karşıladı. Albay von Braun bundan dolayı generalin yazı masası önüne gelince esas duruşa geçti.

Bollweiss üzüntülü bir sesle:

«— Ben bu işin böyle olacağını önceden sezmiştim, fakat benim sözüme pek aldıran olmadı. Bizim yedinci bölüm telsizcisinin telsiz konuşması sizde var sanıyorum?» dedi.

«— Elbette, sayın generalim», Albay von Braun'un yüzü birden değişti. İşte, senin önünde, dedi içinden. O Allahın belâsı telsiz konuşmasını daha önceden biliyordum. Volgogradta oynanan oyunları senin ruhun bile duymamıştı. Biz çevreyle konuşup benim sorumluluğu üzerime alacağım sırada bütün gerekli emirler Volga'ya ulaşmak üzereydi. Kallberg, şimdiki Fyodor Alekseveviş Prikov nasıl davranacağını biliyordu. Verilen emrin dışına çıkmıyacaktı. Moskovadaki görevlilerimiz de bunu biliyorlardı. Çünkü bir telsiz işareti verildi mi hemen KGB karargâhında bir telefon çalar. İşin en sevindirici yanı da Elberhard Bodmar'ın adresinin Volgograd 2. mezarlık, Şukendskiy ailesinin mezarı olarak bildirilmesidir.

General Bollweiss kapalı dosyaya baktı, sonra sağ elinin işaret parmağı ile burnunu oğuşturdu: «Peki bu konuda ne düşünüyorsunuz?»

«— Kallberg kalacak, Bodmar onun yerine gelecek.»

«— Braun. Biz burada üfürükçülük yapmıyoruz.»

«— Kallberg geri dönmeyecek. O önümüzdeki hafta Lanogosk atom araştırma enstitüsüne gitmek üzere yola çıkacak.»

«— Peki Bodmar?»

«— Bu salı günü Budepeşte - Prag yolu ile Münih'e gelecek.»

«— Her günkü yolculuğa çıkar gibi konuşuyorsunuz.»

«— Böyle bir şey düşünmek bile gerekmez, sayın generalim.»

«— Demek daha Bodmar'ı uçağa koymadınız. Von Braun, ben sizi uyarmıştım: Böyle vatan duygularıyla Bodmar'ı kandırmak, yola getirmek olacak iş değildir. Dik kafalı bir insandır, üstelik babası da Stalingrad savaşında ölen bir teğmendi. Gerçi bugünkü gençlik böyle yurt sevgisi, yurt duygusu gibi şeylerle pek ilgilenmiyor. Karakter yabancı bir söz olup çıktı. Kalberg'in yerine onun dönmesini sağlamaya çalışmak, böyle bir değiş tokuşa girişmek pek doğdu değildir.»

General Bollweiss bir defa daha telsizle bildirilen yazıya göz attı:

«— Bodmar'ı Rusyaya bağlayan Nyuşa denen kızdır. Bunu göz önünde bulundurmalıydık. Siz de bilirsiniz, Braun... bir kadının kıçı on attan daha güçlüdür.»

«— Onların hepsi düşünülmüştür, sayın generalim.» Albay von Braun ince deri çantasından bir kâğıt çıkardı.

«— Peki bunu size açıklarsam?»

«— Eh, bekliyorum.»

Bu biraz umulmadık. kabaca bir tokattı. Braun aldırmadı. Bollweiss'in nasıl bir adam olduğunu biliyordu. Onun bütün korkusu «yüzsüz adam» denen BND başkanından, şu general Gehlen'dendi. Çünkü onun yanında bir yanlışlık; bir bozgun, bir yenilgi demekti. General Gehlen gelecek yıl emekliye ayrılacaktı, Bollweiss ise onun yerine geçmeyi umuyordu. Bu yüzden en küçük bir yanlışlık yapmamaya çalışıyordu. Çünkü gizli polis teşkilâtının karanlık dünyasında yapılan her yanlışlık beyaz yeleğin üstündeki kan lekeleri gibidir.

«— Çalışma plânı dört bölümdür». Albay von Braun not defterine bir gözattı. Birinci durumda. «Kallberg işi başarmak için gerekirse belgeler göstererek, korkutarak Bodmar'ı kandırıp geri gönderecek.»

«— Bu iş yattı.» Bollweiss başını salladı: «Ne güzel delilller bulacak, Bodmar da onları bir lokum gibi yutacak. Böyle bir şey olamaz.»

«— İkinci durumda, Nyuşa Kolzova'yı kandırarak, inandırarak Bodmar'dan ayırma yoluna gidilecek. Bunu yapabilmek için Kallberg onbin ruble vermeye hazırdır.»

«— Heyy Tanrım, Braun, biz şu vurguncu Batı'da mıyız? Bütün Almanya'nın bütün parasını verseniz gene Bodmar'ı, Nyuşa'yı kandırıp birbirinden ayıramaz, Nyuşa'dan onu satın alamazsınız.»

«— Üçüncü durumda» Braun soğukkanlılıkla konuşmaya devam etti. «Nyuşa Kolzova'nın uzaklaştırılması. Böylece Bodmar'ı baskı altında tutan güçten kurtarmak.»

General Bollweiss, bir yılanın tavşana bakışı gibi, albay von Braun'a baktı: «Bu uzaklaştırmanın anlamı nedir?» diye sordu.

«— Bu düşüncelerimizi gerçekleştirmek için yaptığımız özel bir açıklamadır.»

«— Siz, tam bir lâf ebessiniz. Braun. Açık söyleyin, Bodmar'ı KGB'ye teslim etmek.»

«— Biz Nyuşa ile Bodmar'ı birbirinden ayıracağız. Bunu yapmak için gereken yolu Kallberg seçecek...... o durumu tek başına inceleyecek.»

«— Dördüncü duruma gelince. Yukarda sayılan üç durumda da başarı sağlayamazsa Kallberg'i geri çağırmak Bodmar'ı KGB'ye etslim etmek.»

Bollwiss albaya yiyecekmiş gibi baktı. «Bodmar'ı Ruslara bırakmak mı istiyorsunuz?»

«— Evet sayın generalim.»

«— Peki niçin?»

«— Yeni düzenlenen gizli polis teşkilâtına göre Kallberg'in geri çağrılışı oldukça ağır, yıkıcı bir iştir, Sayın generalim, ben, onu geri çağırmadan böyle bir iş yapabilecek durumda değilim. Ben yumruklanan bir kum torbası, değil,

her zaman güçlü bir yumruğum.»

«— Bodmar için yaşamak Sibiryada maden ocaklarında çalışmak demektir artık.»

«— Bize göre bu, onun derin arzuları yüzündendir.» Albay von Braun biraz kabaca güldü. Onun bu davranışı yüzündeki maskenin ne olduğunu gösteriyordu: «Sürekli olarak Rusyada kalmak bu sayın bayın dileğidir...»

Bollweiss çantayı kapadı. Kendi kendine ben sinirleri olan insanım, diye düşündü. Ben plân, ya da makine değilim.

«— Peki bu iş ne zaman olacak?»

«— Sabahleyin erkenden sayın generalim.» Albay von Braun plânını generalin masası üstüne koydu: «Bodmar'ın salı günü erkenden aklını başına toplayacağına güvenim var.»

OTUZYEDİNCİ BÖLÜM

Pazar günü Peryekopsskaya'dan döndüler ve kanranlığın bir örtü gibi mezarlığı kaplamasını beklediler. Kendilerine hafta boyunca yetecek kadar yemek verildiği için Don'dan epeyce yüklü döndüler. Sucuk, haşlanmış, kurutulmuş balık, marmeıat, tuzlanmış tereyağı. Babukin onları tekrar Logovskiy'e kadar uğurladı. Köyün bütün parti üyeleri, bir silâhlı Kazak birliği, Kalinev'in yönetimi altında uğurlamaya katıldı. Rüzgârda dalgalanan ak sakalı ile Baba İfan da Logovskiy uzaktan görününceye kadar yanlarında at sürdü. İstasyon görününce hepsi geride kaldı, çünkü kalabalık bir topluluk kuşku uyandırabilirdi.

Ayrılırken Kalinev:

«— Ben verdiğim sözü yerıne getireceğim, dedi. Ev için, bahçeler ve hayvanların bakımı için gereğini yaparız.

Geri döner gelirseniz, her şeyi Dimitri ölmemiş gibi bulursunuz.»

Nyuşa:

«— Teşekkür ederim», dedi ve her birini ayrı ayrı kucakladı: «Er geç döneceğiz...... bunda kuşkunuz olmasın.»

İstasyonda Babukin'le istasyon şefi arasında bir çekişme oldu. Babukin'in atları istasyon'da yayaların olduğu yere gübreleyince istasyon şefi öfkesinden duvarı yumruklamaya başladı:

«— Çekil git burdan be çarpık bacaklı budala herif!» diye bağırdı. Sonra Babukin'in ayakları dibinde duran at gübrelerini ayağı ile dürttü. «Bu düpedüz devlet malını kirletmektir! Senin atların kamu malını pisletdi!»

Babukin, derin bir soluk aldı ve hemen karşılık verdi:

«— Evet onun gördüğün gibi, evet gördüğün gibi!» bunları bağıra bağıra söyledi. Sonra gübreleri bir bahçeye götürerek çileklerin arasına dağıttı. «Gübreler de kamunundur. Kötü günlerde işe yarar.»

Gene her zamanki gibi oldu. Babukinle istasyon şefi tartıştılar, çekiştiler, birbirlerine göz parlatıp yumruk sıktılar, baş salladılar. Bu çekişmeler tren kalkıp steplerde yol alıncaya, Volgograda doğru hızlanıncaya kadar sürdü.

Nyuşa birdenbire,

«— Saşa, seni seviyorum», dedi.

Bodmar hayretle ona baktı:

«— Durup dururken bunu neden söyledin şimdi?»

« — Tekrar mezara gidiyoruz da Saşa» Sonra pencereden dışarı, steplere, altın altın parlayan akşam güneşine baktı baktı: «Her zaman senin yanında kalacağım......»

Mezarlığın önünde durdular. Karanlıktan yararlanarak duvara tırmandılar. Uzaktan, Borya'nın Şukendskiy ailesinin mezarı başında durduğunu gördüler. Fakat yalnız değildi. yanında bir erkek bekliyordu. Nyuşa, Bodmarı sımsıkı tuttu.

«— Yanında biri var, Saşa.»

Bir ağacın altında durarak yabancıya iyice baktılar. Sonra bir kibrit çakıldı, Borya yanındaki adama sigarasını yakmak için ateş vermişti besbelli. Bodmar kibrit ışığının aydınlığında adamı tanıdı.

Yavaşça:

«— Sen burada kal, Nyuşa, dedi. Hayır! Benimle gidemezsin. Yalvarırım sana, dinle beni, yalvarırım... sen burda kal. On dakika sonra dünyanın en hür insanları olacağız... Dur.»

Sonra Nyuşa'dan ayrılarak uzun adımlarla mezarın başına gitti. Yürürken yolun ince çakılları hışırdıyor, Borya ile yanındaki yabancı adam çevrede dolaşıyordu.

Borya yüksek sesle, «geliyor», dedi. Sonra daha yük sek sesle:

«— Saşa, bey seni görmeye geldi .Sen ona adresini vermişsin.»

«— Borya, bizi yalnız bırak.» Bodmar mezarın yanına varınca elini Borya'nın omuzuna koydu.» Nyuşa'nın yanına git. Orada ağaçların altında duruyor...... onu yatıştır biraz. Ben burada çok kalmayacağım.»

Borya bir şeyler sorar gibi açılan gözleriyle Bodmar'a baktı. Fakat yutkundu, bir şey söylemedi, döndü ağaçlara doğru yürüdü. Bodmar, onun, ses duyulmayacak kadar uzaklaşmasını bekledi.

Bodmar, biraz sertçe:

«— Ne istiyorsunuz, Kallberg?» diye sordu.

«— Ben size, son sözün söylenmediğini, bildirmiştim, Bodmar.» Kallberg, sigarasını öfkeli öfkeli çekti.» Öbürgün saat 11.24 te uçak Almanyaya dönecek.»

«— Peki, iyi yolculuklar.»

«— Size söyleyeceklerim var.»

«— Peki bu boşuna soluk tüketmek, vakit geçirmek olmaz mı? Benim, konuşmamız uzun sürmeyecek diye Bor-

ya'ya söylediğimi duydunuz. Onun için kısa keselim. Kesin ve açıkçası şu Kallberg: ben Rusyada kalacağım.»

Bu sırada ağaçların arasında sessiz ve sürekli bir itişip kakışma başlamıştı. Borya, Nyuşa'yı sımsıkı tutmuş bırakmıyor, Nyuşa küçük yumrukları ile Borya'ya, kafasına, göğsüne, omuzlarına vuruyor, kendini bırakması, elinden kurtulması için didinip duruyordu.

Bodmar'ın duyamıyacağı şekilde alçak bir sesle:

«— Bırak beni, dedi. Onun yanına gideceğim, ne söylediğini duyacağım.»

«— Burda kal. dedi Borya. Allahın belâsı kedi burada dur işte. Ne duyacaksın, hee? Burda dur kulaklarını kapa, gözlerini yum, ne gör, ne duy bee:»

Borya bütün gücüyle Nyuşa'yı tutuyor, kucaklamış bırakmıyor, Nyuşa ise dişi bir ayı gibi direniyordu:

«— O yabancı adam bir Almandır» dedi dişlerini sıkarak! «Seziyorum, anlıyorum, korkusunu alıyorum, derim kaşınıyor. Bir Alman: Saşa'dan ne istiyor? Ne söylüyor ona? Bırak beni, bırak be adam. Bağıracağım. Saşa, Saşa diye bağıracağım yoksa»

Birden hızla sarsıldı ve Borya'nın elinden kurtuldu, aşağı kayarak kollarından sıyrıldı. Borya onu ikinci defa yakalamaya fırsat bulamadan bir kedi gibi kaçıp karanlığa karıştı.

«— İş yoluna girmeli», dedi kendi kendine düşüncelere daldı, sonra piposunu parmaklarının ucu ile cebinden çıkardı: «İnsan alınyazısının elinden kurtulamaz.»

Mezarın yanında duran Bodmar'la Kallberg ayrılacakları sırada şöyle bir bakıştılar, Arkalarındaki çitten süzülüp gelen gölgeyi görmediler bile. Sanki dallar sessiz sessiz salınıyordu. Gölge birden kayboldu.

Kallberg:

«— Biz sizin uçakla gitmenizi bekliyoruz», dedi. Bodmar kendisine almanca bilmediğini söylediğinden beri Kallberg onunla hep rusça konuştu.

« — Ben, Nyuşa olmadan uçağa binmem. Şu Allahın belâsı uçağınızda Nyuşa için de bir yer ayırmışsanız... boşuna. Nyuşa yurdundan ayrılmaz...... o neredeyse ben de oradayım. Bu açık değil mi? İyi yolculuklar, Kallberg.»

Bodmar döndü, fakat Mamayev - Tepesi'nde olduğu gibi Kallgerb:

«— Dur Bodmar, sana söyleyeceğim bir şey daha var. Evet, oldukça kısa keseceğim. Bu karışık işleri bırakalım artık. Ben salı günü saat onda kesin bir işaret vereceğim, benim adamlarından biri sizin beklediğinizi uçak alanından KGB'ye bildirecek. Ben önceki gün buluştuğumuz tepede sizin birkaç fotoğrafınızı çektim, sizin ruhunuz bile duymadı, böylece sizin kim ve ne olduğunuzu KGB öğrenecek, sizi şimdi göründüğünüz gibi tanıyacak. Böyle sakallı. Başınıza geleceklerin ne olacağını, neler çekeceğinizi siz düşünün artık. İyi, ben geri gidiyorum...... siz de Rusya düşlerinizi Karaganda maden ocaklarında kurar durursunuz»

Bodmar, dişlerini sıkarak:

«— Domuz herif! ,dedi, Evet zavallı domuz!» Sonra eğildi, birdenbire yerden Borya'nın küreğini kaptı. Kallberg kendini savunmak için kıpırdamadı bile.

«— Hadi öldürün beni bakalım Bodmar..... bizim hesapta bu da vardır. Ben bu gece yarısı otelde olmazsam yarbay Rossoskiy'in ortalığı alt üst edeceği gündür.»

Bodmar'ın elinden bıraktığı kürek mezarın mermerlerine çarparak şangırdadı.

«— Gidin» diye dişlerini gıcırdattı. «Allah Allah, hemen gidin! Doğrusu öyle şaşırdımki ne yapacağımı bilmiyorum artık.»

Kallberg, birden gülümseyerek başını eğdi:

«— Bir defa daha iyiden iyiye düşünün, Bodmar. Ben sizi sabahleyin saat sekizde otelde beklerim. Pasaportları hazırlamak için daha zamanımız var». Döndü bir iki adım yürüdükten sonra tekrar Bodmar'ın yanına geldi. «Geleceğinizi biliyorum. İyi düşünün. Maden ocağına giderek kendi elinizle boynunuza zincir vurmak istemezsiniz sanıyorum. Nyuşa da bir kadın islâh evine girmek istemez. Nyuşa'ya karşı olan sevginiz böylesine derin, sınırsızsa onun da dünyayı başına yıkmak istemezsiniz.»

Kallberg, bir süre karşılık bekledi, fakat Bodmar ağzını açmadı. Ölüm düşünceleri kafasını allak bullak etti. Kallberg'in üzerine atlamak, onu elleriyle boğmak istiyordu sanki, buna da hazırdı. Kaçacak zamanımız var mı daha? diye düşündü. Gece yarısına daha iki saat var. İki saatin geçmesiyle ne değişecek sanki? İki gün daha kalacağız o kadar. Sabahleyin erkenden step kurtları gibi kaçar gideriz. Kazakistana gideriz, Sibirya Taygalarına varırız.... gene de her zaman Nyuşa ile başbaşa kalırız.

Kallberg, omuzlarını kaldırıp gitti. Onun da duvara tırmanarak karanlıklara karışması gerekiyordu. O sırada Borya ile Nyuşa da Bodmar'ın yanına geldi. Nyuşa öyle bir yol seçti ki gören Borya ile aynı yönden geldiğini sanırdı.

Borya boğuk bir sesle:

«— Ne istiyor?», dedi.

Bodmar, yalvaran gözlerle Nyuşa'ya baktı ve:

«— Hiç, ne olacak, dedi. Almanyadan selâmlar getirdi. Yalnız selâmlar, Artık onu unutalım. Eee, bizim ev ne durumda, Borya?»

«— Bugün baba Şukendskiy'in tabutuna bataryalı bir lâmba yerleştirdim. Mezar bir salon gibi aydınlandı.»

Borya mezarın kapağını açarak aşağı indi, Bodmar arkasından inmek isterken Nyuşa onu sımsıkı tuttu.

«— Saşa, seni seviyorum, dedi. Unutma sakın ... seni seviyorum.»

Sonra o önde, Bodmar arkada mezara indiler, kafasında yığın yığın düşünceler vardı.

Ertesi sabah Bodmar uyandığı zaman yorganın altında yalnızdı. Nyuşa'nın yattığı yer boştu, yalnız yastığın üzerinde başının izi kalmıştı. Bodmar birden sıçrayıp kalktı, merdivene tırmanarak mezarın ağır kapağını kaldırdı. Borya mezarın yanında gelişigüzel çalışıyordu. Yolunu mu şaşırdı, yoksa bu bir tesadüf mü? Mezarın kapağını kıyıya doğru kaydırdı, altına bir ağaç sürdü.

Mezardan çıkıp doğrulunca:

« — Nyuşa nerde?» diye sordu. Nerdedir?»

Borya gerindi ve «Ne o gitti mi?» dedi.

Bodmar öne sıçrayarak Borya'nın gırtlağına sarıldı. Parmaklarıyle boğazını sıkmaya başladı. Onu boğmak ister gibiydi. Gırtlağını öyle sıktı ki Borya'nın gözleri karardı, kendinden geçiverdi.

Bodmar tekrar:

«— Nyuşa nerde?, diye bağırdı. Sen onun nereye gittiğini biliyorsun. Sen onu giderken gördün. Sen her şeyi gördün. Söyle nereye gitti? Borya, Boryuşka - geberteceğim seni... söyle, söyle.»

«— Beni bir güvercin gibi boğsan bile nereye gittiğini bilmiyorum...» Borya, boğuk bir sesle ancak böyle diyebildi. Gözleri oyuklarından dışarı fırlamıştı. «Bir saat kadar önce önümden geçip gitti, bana bir şey söylemedi.»

«— Sen de beni uyandırmadın, öyle mi köpek herif?»

«— Hayır. Öyle yapması gerekli değil miydi? Nyuşa dün bütün konuşulanları duydu... hepsini... hepsini...»

«Borya!» Bodmar'ın gözlerini örten kırmızı sisler dağıldı, dünyası bozardı, mezarından fırlamış ölülerle çevresi dolar gibi oldu:

«— Söyleme, onun bir daha dönmemek üzre gittiğini söyleme. Söyleme... boğarım...... boğarım... ben... ben boğarım...... o bir daha gelmemek üzere gitmedi.»

Borya'nın oyuklarından fırlamış gözlerine dik dik baktı, sonra sıktığı gırtlağını bıraktı, ondan bir karşılık, bir söz bekledi. Borya biraz soluk alır almaz ıslık çalar gibi şunları söyleyebildi:

«— Evet, gitti.... bir daha gelmemek üzre gitti. Nyuşa'yı bir daha göremiyeceksin artık!..»

OTUZSEKİZİNCİ BÖLÜM

Artık aklı başından gitmiş, ne yaptığını bilmeyen bir kimsenin kusuruna bakılmaz pek. Bodmar da bu durumda bir insandı. Borya da onun güçlü, hoyrat ellerinden güçlükle kurtulup yakındaki ağaçların arkasına, daha önce öfkesinden kudurarak içinde bulunduğu kafesin parmaklıklarına saldıran, demir çubukları dişleyen, pençeleriyle yeri eşen bir yırtıcı hayvanı gözetler gibi Bodmar'ı gözetlediği yere kaçtı.

Bodmar'ın bu azgın öfkesi birkaç saniye sürdü, fakat Borya'ya bu an çok uzun geldi. Bodmar çapayı kaptığı gibi yandaki mezarlardan çiçekler kopardı, sonra orada duran bir çelik levhayı alıp en yakın ağaca çıktı. Öfkeli, çılgın gözlerle çevresine baktı, Borya bir ağacın arkasına gizlenmişti. Sonra tekrar mezara indi. Mezara inen Bodmar kısa

bir süre sonra dışarı çıktı. Mezardan aldığı arka çantasını omuzuna attı.

Borya çekingen çekingen gizlendiği yerden yavaşça ileri doğru çıktı.

«— Nereye oğul?» diye sordu. Bodmar başını omuzlarının arasına çekmişti, yüzü bir meşin gibi kırış kırış olmuştu.

Çok kısık bir sesle:

« — Nyuşa'yı aramaya gidiyorum», dedi.

Borya ona, «Saşa, sen Volga nehrinde küçük bir pantalon düğmesi arıyorsun...... biraz düşün, kendine gel.»

Borya yavaş yavaş yaklaştı. Bodmar'ın azgın, çılgın öfkesi, taşkınlığı geçmişti artık...... o elinden tutanı olmayan zavallı bir insandı, başıboş dolaşan biriydi, çöllerde bir kanun kaçağıydı. Borya yüreğinde oğlundan ayrılan bir babanın acısını duydu.

«— Şöyle gel, biraz yanıma otur, Saşa», dedi, sonra Bodmar'a güzel bir sigara sarıp verdi. «Şimdi her şeyi konuşabiliriz artık...»

Bodmar:

«— Ben Peryekopsskaya'ya gidiyorum, onu orada arayacağım, belki bulurum.» dedi.

« — Peryekopsskaya'da olmayacak.»

«— Öyleyse yerini biliyorsun, nerdedir?» Bodmar, tekrar yaşlı adamı sımsıkı tutarak ağaca dayadı, kollarını aşağı doğru bastırdı. Kendini savunmasına engel olmak istediği belliydi. Adamın elindeki yarı sarılmış sigara yere düştü: «Niçin gerçeği söylemiyorsun? Söyle bakalım ne biliyorsun?» Birdenbire Bodmar'ın gücü kesildi, elleri iki yanından sarktı. Borya da yere düşen tütünleri toplamak, yeni bir sigara sarmak için eğildi.

Borya, «otur oğul», dedi ve Şukendskiy ailesinin mezarı yanında duran bir bankı gösterdi. Bodmar başını salladı. Elleri donmuş gibi titriyordu.

«— Ben, burada duramam artık. Söyle bana Nyuşa nereye gitti. Senden bütün öğrenmek istediğim budur.»

« — O rüzgârın uçurduğu bir başak gibi alıp başını gitti. Herhangi bir yere...... nereye gittiğini bilen yok.»

«— Yalan söylüyorsun.»

«— İki gözüm kör olsun.» Borya yırttığı bir gazete parçası ile sardığı sigarayı bitirdi. Sonra yaktı, bir soluk çekti, Bodmar'ın iki dudağı arasına soktu. Bodmar yeniden can bulacakmış gibi sigarayı çekti, sonra tükürdü.

«— Borya, Nyuşa giderken ne söyledi.... O hiç bir şey söylemeden gitmemiştir....»

«— Pek konuşmadı, oğul. Boyuna ağladı, onu bir türlü avutamadım. Nasıl avutabilirdim? Haklıydı... seninle bütün ilişkileri kesilmişti. artık.»

«— Fakat budalaca bir davranış! Ben Rusyada kalmak, bir Rus olmak istedim.»

«— Bu da ayrı bir konu, Saşa...... Bu iş, öyle, bana bir kadeh votka ver, der gibi olmazki.» Borya bankın üstüne oturarak iki elini dizlerinin arasına sıkıştırdı. Bu sırada mezarlığın ana giriş kapısına baktı. Yarım saat sonra görev başlayacak, öteki işçiler geleceklerdi...... kısa bir süre öyle kaldı, Bodmar'a yanlış bir yol seçtiğini, bu yolda giderse sonunda yok olacağını, bu yolun çıkar yol olmadığını anlatmak gerekiyordu. Borya bir aralık, «seni kendi oğlum gibi görüyorum», dedi. «Bunu biliyorsun, Almanları sevmem, onlar benim başıma büyük felâketler getirdiler, hayatımı zehir ettiler...... fakat senin yanında ben bütün bunları unuttum, evet senin bir Alman olmana karşılık unuttum. Çok güç bu Saşa, çok güç.... sen bunu pek anlayamazsın.»

Bodmar, «bana kendinle ilgili olayları anlatma!» dedi. Sonra ağaca dayalı küreğin sapını tuttu: «Nyuşa nerde?»

Borya, aşağıdan yukarı yan gözle Bodmar'ı süzdü, ışıyan sabah güneşi karşısında gözleri parladı.

Yavaşça:

«— O seni seviyor, dedi. Heyy Tanrım, nasıl da seviyor seni...... bu yüzden çekip gitti. Giderken bana, Bodmar beni sakın aramasın, Beni bulamaz bir daha, dedi. Ben de bir köpek gibi arkasından koştum, havladım: Nyuşa! Yavrum! Dur bir tek sözüm var! Saşa ile her şeyi konuşmalışın! Onun gönlünü incitiyorsun! Fakat dinlemedi gitti. Kışın rüzgârların gıcırdattığı bir pencere gibi vınladı, öyle hızla geçtiki yetişemedim.»

«— Evet önünden geçti. Peki hızla buradan uzaklaşmadan önce ne söyledi?»

«— Seni sevdiğini.»

«— Başka?»

«— Senin, o Almanla bütün konuştuklarını dinledi. Sen daha çok direnirsen Alman seni KGB'ye bildirecekmiş. Seni Almanyaya dönmen için zorluyormuş. Sen duymadın, bütün gece ağladı, sen uyuyor, horluyordun. Sabahleyin daha gün açmadan yanıma geldi, ben 12. odada mobilyacı Mukinian'ın ölüsü yanında uyuyordum, bir tabutun yanına oturarak bana dediki: Boryuşka baba, ben düşündüm taşındım.... Bodmar'ın yurduna dönmesi gerekli. Burada onu gizlice öldürecekler.... Ruslar ve Almanlar... biz buradan kaçamayacağız, bizi yakaladılar mı durumumuz şimdikinden daha kötü olacak, sonumuz da öyle, ondan ayrılıp nereye gitsem sonuç değişmeyecek, Bu konuyu şimdi düşünmemiz gerekir... daha sonra iş işten geçer. Kendi kendime bu çok akıllı bir kadın, dedim, Öyledir de Saşa, Tanrı bilir ya! Bunları söyler söylemez ağlamaya başladı, fakat sözünde, yaptığında haklıydı. Bunu senin de böyle anlaman gerek, oğul. Doğrusu budur işte.»

«— Biz, Sibirya'ya gidecektik. Biz orada cennetteymiş gibi yaşayacaktık.» Bodmar ağaçta asılan kazmayı alarak yumuşak yere vurdu. «Niçin bu kocaman dünyada iki insan başbaşa verip mutlu olamıyor? Politikadan uzak, düş-

manca duygular taşımaksızın, geçmişin tesiri altında kalmadan, pasaport olmadan yaşamak...... yalnız mutlu olmak, birbirini sever sayar insanlar, böyle dostça yaşamak yok mu? Roketler aya atılsın, evrenin bilinmeyen ülkelerine gidilsin...... fakat yeryüzünde iki insan için de yaşayacak bir yer olsun, birbirini seven iki insan için. Borya»

«— Öyle mi oğul?»

«— Ben senin yanında kalıp Nyuşa'yı beklerim......»

«— Ne yapsan boşuna. Onu bir daha göremeyeceksin.»

«— O, Peryekopsskaya'ya dönecek. Bugün değilse üç hafta, üç ay, üç yıl içinde. Ben de bekleyeceğim. Don kıyısında nehrin sürüklediği ağaçlardan, sazlardan kendime bir kulübe yapar Nyuşa'yı beklerim. Öyle yapacağım...... Nyuşa dönecekse.»

«— Sana bu işleri yapmak için zaman bırakmayacaklar Saşa. Salı günü KGB seni alacak.» Borya piposunu doldurdu fakat pek yakmak istemedi. Ellerinin titreyişini gidermek için bir şeyle uğraşmak istiyordu. «Senin Almanlar bunu sana açıkça söylediler»

«— Salı günü ben steplerde kaybolup gideceğim.»

«— Bu doğru. Fakat KGB görevlilerinin elinden kurtuluş yoktur.» Borya kalın piposunu iki eliyle sımsıkı tuttu. «Ayrıca beni de alıp götürecekler, bu da bir başarıdır onlar için. Oğul, ben yaşlandım artık, bacaklarım çekmiyor, onların önünden kaçamam. Sen ona yataklık ettin, diye görevliler bana bağıracaklar. Ben de evet diyeceğim. Niçin bunu yaptın beheyy domuz, diyecekler. Ben de onlara, baylar ben yaşlandım, bunadım artık. Böyle oldu işte. Benim gönlümde Saşa'nın yeri vardır, o iyi bir insandı, pırıl pırıl bir yüreği vardı, ruhu çocuklarınki gibi tertemizdi, diyeceğim.. Bir Almandı... evet, öyleydi. İşte baylar benim yaşlılığımın sonucu yaptığım delilik de budur. Ben onun bir Alman olduğunu hiç mi hiç düşünmedim. O, benim yanım-

da bulunduğu sürece benim oğlumdu, Saşa'mdı. Benim yaşlı gönlümün ışığıydı. Bundan ne çıkar sayın baylar? Evet, KGB görevlileri bunları söylediğim için beni zincire vuracaklar. Sonra beni geberip gideceğim bir taşocağına gönderecekler. Fakat ben gene de her zaman seni düşüneceğim, oğul.»

Bodmar sesini çıkarmadan yaşlı Borya'ya uzun uzun baktı. Sonra bir tek söz bile söylemeden arka çantasını alıp koltuğunun altına sıkıştırdı. Borya, kuşkular içinde soğuk piposunu emer gibi çekti. Ağzını şapırdatıyor, gırtlağından sesler çıkarıyor, çizmelerini yere vuruyordu. Bodmar arkasını döndüğü zaman olduğu yerde sıçradı, döndü, hemen onu sırtından yakalayarak çevirdi.

«— Nereye?», diye bağırdı Borya.

«— Otele. Kallberg'i geberteceğim.»

«— Böylece Nyuşa'yı, beni ve kendini... evet nerede bir Alman görülse orada her zaman ölüm vardır, kan dökmek vardır, başkalarını yok etmek vardır, sizin Almanlar böyledir işte! Sizin elinizden başka bir iş gelmez mi...?»

Bodmar, yaşlı adama yiyecekmiş gibi baktı. Borya onu tutmaktan alakoymaktan vazgeçti. Ayrılırken uzanan elini de itti.

Bodmar:

«— Boryuşka...» diye soludu. «Benimle ne alıp vereceğin var artık? Bunu yapmakla ne söylemek istiyorsun? Ben sizin yurdunuza yeni bir yuva kurmak, yeni bir yurt edinmek için geldim. Bundan sonra daha ne yapabilirim?»

Borya, «sen kaçıyorsun!», dedi. Eğildi, yerden küreği aldığı gibi Bodmar'a vurmak istercesine havaya kaldırdı. Sakalları birbirine karışmış, yüzü allak bullak olmuş, insana benzer bir yanı kalmamıştı artık. «Git burdan! Defol git!» dedi kısık bir sesle. «Git Almanyaya. Seni bir daha görmek istemiyorum, anladın mı? Çekip gitmezsen bu kürekle başını ikiye bölerim... seni bir kazık gibi yere çakar

döndürürüm... tu yüzüne senin... tuuu... Alman!»

Bodmar iki kolunu açarak, «Borya!» dedi. «Yapamam.»

«— Allah korusun beni!» diye bağırdı Borya. «Git, şimdi gebertirim seni.»

Küreği başının üstünde döndürdü, salladı, içinden gitsin, Bodmar buradan uzaklaşsın diye yalvardı. Yoksa öldüreceğim onu. Gerçekten öldüreceğim onu... uzun süre hapiste yatıp acı çekmektense ölmesi daha iyidir. Oğul, biliyorum, anlıyorum, yaşamaktansa ölmek hepsinden iyi... iyi şimdi...

Bodmar, bir süre durakladı. Borya havaya kaldırdığı küreği Bodmar'ın arkasına, yere fırlatıp atmadan önce, Bodmar döndü. Kürek havada sesler çıkararak yere saplandı. Bodmar, küreğin düşerken, yere çakılırken çıkardığı sesi duydu, sonra yavaşça döndü. Borya'nın yüzü iyice değişmiş, alt üst olmuştu. Yalnız gözlerine bakan onun bir insan olduğunu anlayabilirdi.

Bodmar:

«— Gerçekten de dediğini yapmışsın öyle mi...?» diye kekeledi.

«— Evet!» Borya'nın sesi bir hayvan böğürmesini andırıyordu.

«— Nyuşa'yı bir daha görecek misin?»

«— Orasını bilmem.»

«— Ona, benim bugün öldüğümü söyle. Anlamsız, boş bir hayatın ne değeri olur.»

Bodmar arkasını dönüp gitti.

Borya, Bodmar'ın büyük çıkış kapısına doğru yürüdüğünü görünce «oraya doğru gitme...», diye bağırdı arkasından. Sesi rüzgârda çınlayan bir madeni levha gibi çıkıyordu: «Kapıya gitme. On dakika sonra İvan Antonoviç Demikov'un ölüsü gömülecek. Duvardan atlayarak git...»

«— Teşekkür ederim.» Bodmar yolunu değiştirip me-

zarlığın duvarından atladı. Borya bir sarhoş gibi sallana sallana arkasından gitti.

«— Bana bir diyeceğin yok mu? Saşa... bir şey demiyormusun?» Borya arkasından böyle bağırdı.

Bodmar bir süre duvarın yanında durdu, sonra bir defa daha Borya'ya doğru döndü:

«— Ben seni bir türlü anlayamadım, sen benim için bir bilmecesin, Boryuşka» dedi kısık bir sesle.

Arka çantasını duvarın üstüne attı, sonra yukarı sıçrayıp duvara tutundu, duvarın öte yanına atlayarak gözden kayboldu.

Bir an geldi, Borya başını arkaya atıp kollarını açtı. «Oğul, oğul...» diye inledi. «Oğul... iki gözüm oğlum benim!» Duvara doğru koştu derin bir ah çekti, yukarı baktı, duvara tırmandı, titreyen kolları aşağı sarktı, sabahın pırıl pırıl aydınlığı içinde parlayan ölü cadde üzerinde hızla yürüyen Bodmar'ın ardından köşeyi dönünceye kadar baktı. Sonra duvardan indi, yüzünü duvara dayayarak sesli sesli, boğuk boğuk ağlamaya başladı. Sakallarının arasından sızan gözyaşları yağmura tutulmuş gibi yüzünü ıslatmıştı.

Yarım saat sonra acılı, üzüntülü Demikov ailesiyle konuşmaya koyuldu:

«— Çok iyi bir büyükbabaydı», dedi Demikov. «Öyle soylu bir insandı. Pırıl pırıl bir yüreği vardı. Ona mezarlıkta özel bir yer bulmak gerekiyor. Şurada karaağacın altında, sessizlik içinde yatmak da bir mutluluktur. Evet, siz bana otuz ruble verirseniz ben de mezarlık yöneticisi, deneticisi ile konuşur, işi oluruna bağlarım.»

Volgogradta yeni bir gün başladı...

Geleceğinizi biliyordum Bodmar, aşk ile akıl iki düşman kardeştir. Daha tanıştığımız gün ben size karşı büyük

bir güven duymuş, aklı başında bir kimse olduğunuzu anlamıştım. Uçakla gitmemek için direnişiniz romantik bir Kazak aşkına dalışınızdan başka bir şey değildi. Buyurun oturun. Pasaportunuz hazırdır. Benim işimin ne kadar sağlam olduğunu görüyorsunuz.»

Peter Kallberg, kendi arka çantasından yeşil Alman pasaportunu alıp Bodmar'ın önündeki küçük yuvarlak masanın üstüne koydu.

Hürriyeti ulaştıran bir bilet.

Yurda dönüş.

Bodmar, peki ne olacak şimdi diye düşündü. Yurt nedir? Nyuşa olmadan böyle bir şeyin adı mı olurmuş? Benim içıne yuvarlandığım bu boşluğa hayat denir mi? Nyuşa'sız yaşamak olur mu? Böyle bir hayat çekilir mi artık?

Yurt, içi boş, mücerred bir kavramdır. Erkeğini içinde boğan bir örümcek ağı. Yurt! Şimdi bunun adını eden kim? Böyle birkaç harflik, yararsız bir kavramın ardına düşecek budala nerede şimdi?

Pasaporta bir göz attı, sonra hızla tutup mavi oyalı halının üstüne sürdü. Kallberg kaşlarını kaldırmış ilgiyle ona bakıyordu:

«— Ben, size kesin olarak Rusyada kalacağımı söylemeye geldim.» Bodmar arka çantasını masanın üstüne koyarak, az önce Kallberg'in verdiği sigarayı tüttürdü. Çevresine bakındı. Oldukça iyi döşenmiş, donatılmış bir otel odası. Kapı koridora açılıyor, bir küçük kapı da yandaki banyoya. İki kanatlı bir penceresi var. Bodmar sigarayı birkaç defa çektikten sonra büyük, cam sigara tablasına koydu. Görülmemiş, yeni, ilginç şeyler satmak yada göstermek, armağan etmek istediği için bohçasını açmaya başlayan bir çerçi gibi sessizce arka çantasını açmaya koyuldu. Kallberg, başını biraz öne eğerek ona bakıyordu... yüzünde, gülüşünde, davranışlarında bir başkalık vardı. Bodmar'ın çantasından bir tabanca çıkardığını görünce

yüzü birden bire buz kesildi. Bu, Peryekopsskaya'dan ayrılırken Kalinev'in ona verdiği bir silâhtı.

Kallberg, hiç kıpırdamadan, «bu yaptığın budalalıkların en büyüğüdür. Bununla neyi değiştireceksiniz?» dedi.

«— Nyuşa'nın bana görünmeden çekip gittiğini bilmiyor musunuz?»

«— Hayır. Fakat bana bunu söylediğiniz için o kıza olan saygım daha da arttı. Demek o sizden daha akıllı imiş, Bodmar.»

«— Mezarın yanındaki konuşmalarımızı dinledi ve ondan gitti.»

«— Demek durumu sizden daha iyi kavradı.»

« — Bana hürriyete giden yolda daha iyi yürüyebilmem için kolaylık sağladı. Onun için gitti.»

«— Bu onun size karşı duyduğu sevginin büyüklüğünü gösterir. Onun bu davranışı, benliğine, duygularına ne derece hakim olduğunu, derin anlayışlı bir kız olduğunu gösterir.»

«— Fakat ben Rusyadan ayrılmayacağım. Bunu şu beş dakika içinde anlayacağız.»

«— Lütfen.» Kallberg oturup ayak ayak üstüne attı. Her türlü kuşkudan uzak bir durumda, kafasına çevrilen tabancanın ağzına bakıyordu:

«— Bodmar benim buz gibi, duygusuz bir köpek olduğumu sanmayın. Ayrıca benim insandan insana geçen görevim dışında sizin duygularınızı anladığımı, sizi iyi öğrendiğimi bilin. Ben Nyuşa'nın fotoğrafını gazetede gördüm... onun bütün biz erkekleri baştan çıkaracak, çılgına döndürecek bir güvelliği vardır. Bu Don Kazaklarının, Rusların step insanlarının anlaşılmaz bir özelliğidir... bu biz Almanların yüzyıllardan beri çekmeye alıştığımız bir esrardır. Öyleki biz ne zaman Vistül nehrinin kıyısına gelsek hemen aklımız başımızdan gider... Dinyeper'e yaklaşınca da büyülenir, kızıl bulutlara doğru yükseliriz. Fakat, sevgili karde-

şim gerçekler insana hayallere dalması için pek de kolaylık sağlamıyor.»

«— Çünkü insanlar, barışı, ortalığı yakıp yıkma sırasındaki kısa bir dinlenme olarak görüyorlar. İnsan kana bulanan elini yıkıyor, sonra gene öldürmeye koyuluyor. Geçmişten ders alınmayacak mı?»

«— Bodmar, işini bilen, zamanı değerlendiren, işin nereye varacağını anlayan bir gazeteci nasıl olur da böyle çocukça düşünceler, ilkel davranışlar kapılabilir? Yoksa siz silâhsızlanmayı isteyen bir kimse misiniz?»

«— Evet, elbette.»

« — Elbette demek yetmez bu konuda.» Kallebrg, bir sıgara çıkarıp ona vermek için öne doğru egildi, kibritli kül tablasına attı. İşte bu sırada tabanca namlusu nerdeyse alnına değiyordu: «Evet biz silâhları bırakalım, silâhsızlanalım da ötekiler üstümüze çüllansın. Bodmar, şunu unutmayın: biz insanlar, yüksek gelişim geçirmiş hayvanlardan ayrı bir varlık değiliz. Bana hayvanlar dizisi içinde öyle bir tür gösterinki onda silâhlanma, ya da kendini koruma kavramı olmasın. Nitekim sırtındaki koruyucu kabukla ötede beride dolaşan bir deniz yengecinden kocaman savunucu dişleri olan bir file, zehirli dikenleri bulunan bir deniz lâlesinden boynuzlu hayvanlara kadar... her varlıkta silâh vardır. Her yerde savunma, her yerde saldırma vardır. Öyleki, insan maymunlarda bile bu savunma güdüsünün bulunduğunu düşünmedi mi? Şimdi, bu gizli polis teşkilâtlarının onlarda da çok gelişmiş bir durumda olduğunu sakın söylemeyin artık. Bodmar... bu gizli polis teşkilâtı kendini savunmak, yok olmaktan kurtarmak için düşünülmüş, kurulmuştur. Bir arslan acıktığı zaman ceylânı öldürür... oysa insan her zaman ve her yerde öldürmek için hazırdır, çünkü onun şöyle bir temel sebebi vardır: topraksız topluluk çok

toprağı olanla savaşır, dengesizlikler, başkalarının başarılarını çekemeyişler, kıskanmalar, toplum çılgınlıkları, siyasi görüşler, kendini beğenmişlikler... işte bütün bunlar başkalarını yok etmek isteyen her insanın kafasında vardır. Bodmar, sözümü kesmeyin lütfen. Sözümü bitirdiğim zaman gereken karşılığı verirsiniz. Bütün bunların Nyuşa ile, benimle ne ilgisi vardır diye sormak istiyorsun değil mi? Ben bunu sizin yüzünüzde okuyorum. Hiç ilgisi yok, evet hiç yok. Hiç, çünkü siz bağımsız bir kimsesiniz... hepsinin sizinle ilgisi vardır. Çünkü siz belki gelecekte ikinci defa politikacıların kötü tutumları yüzünden kanlı gözyaşları arasında savaşma gereğinde kalacak, sırtında bunun ağırlığını taşıyacak bir milletin uyruğusunuz. Biz, birçok felâketin doğmasına yolaçmak için ileri sürülmüş, ortaya atılmış kimseleriz, bizim yüzümüzden milletin başına çok felâket gelebilir. Biz tarihin suçlandırılmış, cezaya çarptırılmış insanlarıyız... biz bardağı taşıracak son damlalar olabiliriz. Bu Germenlerin ünlü bir sözüdür. Anlıyor musunuz?»

«— Hayır! Ben bardağı taşıracak son damla olmak istemiyorum.»

«— Fakat binlercesi öyle ister, sizin sesiniz onlarınkiler arasında çok cılız kalıyor. Sizin, durun, durun diye bağırmanız yetmiyor. Savaş yirmibeş yıl önce bitmiş, peki biz şimdi barış içinde mi yaşıyoruz? Bugün tepeden tırnağa silâhlanmamış bir ülke yoktur. Üstelik yeni bir savaşın bu savaşta olduğu gibi elli beş milyon insanın ölmesiyle son bulmayacağını, dünyadaki insanların yarısının havaya uçacağını bilen de yoktur. Buna karşılık boyuna silâhlar... atom roketleri, atom bombaları, füzeler, atom silâhları yapılıyor. Yeraltı depoları, bodrumlar hep kimyasal savaş araçlarıyle dolduruluyor, birçok topraklar tarım yapılamaz duruma sokuluyor. Bu gizlilikleri öğremek isteyenler, onlara karşı çıkanlar için bir casus ordusu vardır.

Bunların amacı daha çabuk, daha kolay, daha kısa yoldan öldürmektir. İşte bu avcılardan biri de benim. Yarın Fyodor Aleksiyeviç Prikov takma adı ile Moskovaya gideceğim. Bunu bana siz sağladınız, Bodmar.»

«— Çok yanlış, Kallberg. Ben bu işe parmağımın ucu ile dokunsam bütün meseleler çözülüverir.»

«— Hangi meseleler? Sizin problemleriniz mi? Onlar daha yeni başlıyor. Siz yavaş yavaş kendinizi yok etmedesiniz, batışınız yakın, dumanınız çıkıyor artık. Ben ölüp gitsem bile yerim doldurulur, başka görevliler bulunur. Fakat sizin durumunuz öyle değil, işin açığa çıkmasına yol açarsınız. Siz, yarın, Peter Kallberg olarak Almanyaya döner, yada aranan başı boş bir kaatil olarak Rusyada dolaşır durursanız... Nyuşa'yı bir daha göremezsiniz. Bunu siz de benim gibi iyi biliyorsunuz... fakat nedense anlamak istemiyorsunuz.»

Kalleberg, ayağa kalktı, Bodmar'ın tabancasını yana doğru iterek dolabın yanına gitti, çekmeceden bir şişe kırmızı şarap alarak döndü. Şişe daha önce açılmıştı, Kallberg ikı bardağı doldurdu. Elinde şarapla tekrar Bodmar'ın yanına geldi:

«— Niçin gerçekleri görmek istemiyorsunuz, ne zaman her şeyi apaçık anlayacaksınız? Bodmar, siz trenin çoktan geçip gittiği bir istasyonda duruyorsunuz. Siz yalnız uzakta, trenin çıkardığı dumanları görüyorsunuz. Onların arkasından mı gideceksiniz?»

«— Hayır, ilk gelecek trenle gideceğim.»

«— Bu boş bir söz.» Kallberg, şaraptan bir yudum içtikten sonra öteki bardağı Bodmar'a uzattı. Ben albay von Braun'la görüşeceğim, ona söz verdim. Braun size yardımı dokunabilecek bir insandır. O, size başka bir pasaport sağlamak için gereğini yapabilir. Peter Schmitz, Hans Mayer, daha sonra Willi Lachman - olarak Rusya'ya gelebilirsiniz. Özü sözü doğru bir turist olarak, şimdi benim adımla ol-

duğu gibi gelir belki Nyuşa'yı görme imkânını bulabilirsiniz. Volgograd - Peryekopskaya arasındaki uzaklığı iyi bilirsiniz. Ben bu konuda size söz veriyorum Bodmar... şimdi şarabınızı için ve biraz kendinize gelin, ağzının burukluğu, acılığı gitsin...»

Bodmar başını salladı. Tabancayı yerine koydu ve bir şey söylemeden odadan çıktı. Artık teslim olmuş demekti. Silâhını karşısında durduğu kumandana teslim eden, ne yaptığını pek bilmeyen, şaşırmış bir kimse gibiydi besbelli. Onu Ruslar kovalıyordu, onlara bağlılığını, onları sevdiğini anlatmaya kalkışması boşuna olacaktı... böyle güzel bir kurban bir daha onların eline kolay kolay geçmezdi. Onlar ellerine düşen bu biricik Almandan bir değiş tokuş aracı olarak yararlanacaklar, onu kazanılmış bir savaş kadar önemli sayarak torbada keklik diye kullanacaklardı. Onun, acımadan, gözünün yaşına bakmadan canına okuyacaklardı.

Bodmar saatlerce kentin içinde başı boş dolaştı durdu. Yaya, otobüsle, tramvayla Volgogradı bir uçtan bir uca gezdi. Gözleri ümidsiz, ayakları bir sıtmalı gibi birbirine dolanıyordu. Sonra Volga kıyısnda bir zamanlar Nyuşa ile yanyana oturup nehri seyrettiği beyaz boyalı bir sıranın üstüne oturdu. Karşı kıyıdan geniş Kazakıstan stepleri, kıyı düzlükleri başlıyordu. Volga boyunca yürüdü, gezindi, Rus sözünü duyunca elleriyle gözlerini kapayarak ağlayan Rusya'daki yabancı göçmenleri şimdi anladı, Mamayev - Tepesi'nde durdu, elindeki kılıcı ileri doğru uzatan zafer tanrıçasının heykelinin bulunduğu kulenin altında oturdu, steplere, yeni yeni kurulan köylere, sonra tekrar şehre baktı. Evet Pitomnik ile Volga arasında ölmüştü babası. Evet onu, bağlandığı «yüce ülküler» yok etmişti, onların kurbanı olmuştu. Onunla birlikte 230 000 kör de ölüp gitmişti. Oysa bugüne kadar onlara «kahramanlar», deniyordu. Niçin gerçekler olduğu gibi ortaya konmuyordu...

Bodmar bir kör gibi aşağı yukarı dolaştı. Akşam üzeri sendeleye sendeleye öteye beriye gitti, evlerin duvarlarına yaslandı, lâmba direklerine dayanıp boşluklara baktı. Yollarda gezenler arkasından bağırıyor, gülüyor, onunla eğleniyor, ya da ona öğüt veriyorlardı.

«Votka ile bu kadar soğan yenmez, kardeş», diye kalabalığın içinden, ona gülenler arasından biri bağırdı. Bir başkası ise, «göğsünü öne doğru çıkarır, başını arkaya atarsan dim dik yürüyebilirsin, arkadaş» diye takıldı.

Bodmar duygusuz, başı boş dolaşan bir deli gibi gülüyordu. Ona aldıran, sataşan olmadı. Çünkü Rusyada deliler zararsız sayıldığı için onlara kimse dokunmaz, herkes onları düşleriyle başbaşa bırakır. Akşamleyin otele gelince halk salonda toplandı, çevresini bir kalabalık kuşatı. Otel görevlileri onu dışarı atmak, oradan uzaklaştırmak istiyorlardı. Alman gezi kolu başkanı Heppenrath onun kendi gezi kolundan Peter Kallberg olduğunu, Volgogradta gezerken biraz fazla içtiğini anlatıncaya kadar akla karayı seçti. Sonra Bodmar'ı Kallberg'in odasına götürerek bir koltuğa oturttu.

Heppenraht soluyorak:

«— Siz çıldırdınız mı?, dedi. Başımıza iş çıkarıp bizi gülünç duruma mı düşürmek istiyorsunuz. Bizim alıştığınız bir tutum değil sizinki. Bu durumda sizinle ne yapılabilir?»

Bodmar, bütün sarhoşlar gibi:

« — Keyfime diyecek yok», dedi. Sonra kül tablasını aldığı gibi duvara fırlattı. «En büyük sevinç eve dönmekdir!» dedi kısık bir sesle. «Yurt özlemi çekiyorum! Güzel, sevgili yurdumun, Almanyanın özlemi beni yiyip tüketiyor.»

Heppenrath, sesini çıkarmadan, odanın içinde geziniyordu. Kallberg, banyodan çıkagelince ona bir göz kırptı. Kallberg, iyice değişmiş, tanınmaz duruma gelmişti. Saç-

larını siyaha boyamış, kıvırmış, ince bıyık bırakmış, öyleki Kafkasyalılar onu görse güney Fransızları'ndan ayıramazlardı:

« — Bırakın onu, dedi. O iyice kendinden geçmiş... şimdi kendi kendine söylenip dursun.»

Bodmar başını kaldırdı. Baygın bakışlı gözlerinin önünde odalar, insanlar oynuyor, gidip geliyordu, bütün çevresi dönüyor, dönüyordu:

«— Ne bakıyorsunuz, Kallberg?» dedi, dili dolana dolana.

«— Kallberg değil. Benim adım Prikov. Gürcistandan gelen mühendis Prikov. Dostum, Kallberg sizin adınız...»

«— Aaaa, evet. Ben Kallberg'im. Ben -Kallberg-im...» Bodmar yüksek sesle güldü, sonra gene gülerek eğildi, oturduğu koltuğa yaslandı, trampet çalar gibi sesler çıkardı, gülüşü birdenbire insanın içini gıcıklayan bir hışırtıya dönüştü. Başını masanın üstüne koydu, iki eli yanlara sarktı, gözleri yumuldu, bitkin bir durumda uykuya daldı.

Kallberg ile Heppenrath onu yatağa götürdüler.

OTUZDOKUZUNCU BÖLÜM

Öğleden önce saat tam onbirde araç Volgograd uçak alanında durdu.

Pasaportlar, gerekli belgeler çarçabuk hazırlanmıştı ...... görevliler gerekli yoklamayı yapmış, Bodmar'ın pasaportuna şöyle bir göz attıktan sonra belgedeki fotoğrafla Bodmar'ın birbirine benzeyip benzemediğine baktı. Sonra başını eğerek «dawai» dedi. Gezi kolu başkanı Heppenrath, içinde derin bir kuşku duya duya, bütün öteki işleri düzenledi. Uçakta gereken her şey yapılmış, hazırlanmıştı. Bir havalansak derin bir soluk alacağız demektir. Kallberg'in bavullarını teslim ettikten sonra Bodmar'ın yanına sokuldu. Ufak tefek, güzel, sevimli bir tercüman kız ona sordu:

«— Bayım, yasak eşya, falan satın aldınız mı?»

«— Hayır.» Bodmar gevrek gevrek güldü ve «Ben tam bir sosyalist gibi davrandım...» dedi.

Heppenrath arkasından:

«— Bırakın bu budalılıkları», diye dişlerini gıcırdattı.» Devam edin. Aramızda dört kadın vardır, onların korkudan ödleri kopuyor, her yanı titriyordu. Delilik yapmayın, başımıza iş açarsınız. Size bunu hatırlatmak isterim...»

Bodmar başını öne eğdi. Kalabalığın içinden geçerek dışarda, uçak alanının önündeki salonda durdu. Karnaval eğlencelerindeki gülünç kılıklara benzer bir durumu olduğunu kendi de anlıyordu. Kallberg, onun giydiği her şeyi Almanyadan getirmişti... bir açık mavi, hafif yazlık elbise, günün modasına uygun bir perlon gömlek, çiçekli bir kravat. makosen biçimli ayakkabı, bir hasır şapka.

Heppenrath, pistte parlayan kocaman bir uçağı göstererek:

«— İşte bizim bineceğimiz uçak», dedi. Uçağın kalkacağı bildirilince yolcu eşyasını taşıyan araba çalışmaya başladı, uçağa yanaştı... kapıda yolcuları bekleyen iki görevli duruyordu.

«— Artık uçak kalksa...»

«— Korkuyor musunuz?» Bodmar yüzünü buruşturdu.

«— Benim için hava hoş. Allah belâsını versin korkunun. Ben ilk defa uçağa binmiyorum ki. Gidelim artık...»

Heppenrath'ın gezi kolu beton cadde üzerinde başları önde sessizce yürüyordu. Yolda giderken yan gözle Bodmar'a bakıp - alarından biri Volgogradta öldürülmüş gibi- yüzlerini buruşturuyorlardı. Heppenrath onlara her şeyi açıkladığı için her birinin içinde bir korku vardı, kulakları çınlıyordu.

Önce Bodmar, uçağa götüren, arabaya bindi. Arakasından kırbaçla kovalayan varmış gibi uçağın merdivenlerini hızla çıktı, ilk sıradaki koltuklardan birine oturdu. Arkasına

bir daha dönüp bakmadı bile. Dantelli perdesi olan yuvarlak pencereye dayandı.

Heppenrath da onun yanına oturdu... sesli sesli soluyordu.

Bodmar'ın kulağına:

«— Birkaç dakika sonra kalkıyoruz», diye fısıldadı. «Bu konuda anlaşmaya varıldı. Daha sonra Münihe varacağız. Almanyaya ayak bastığınız zaman en iyi işi yaptığınızı anlayacaksınız. Bana inanın.»

« — Ben size inanıyorum, her dediğinize güvenim var», dedi Bodmar, sesi kısık kısık çıkıyordu. Sonra başını arkaya atarak koltuğa dayadı. «İnsanın böyle düşünmeden inanması, güvenmesi ilk defa başa gelen bir iş değildir.»

Hava basınçlı kapılar gıcırdadı, emniyet kolu kapandı. Pilot hoparlörle önce Rusça, sonra Almanca yolcuları selâmladı. Şöyle dedi: Bayanlar, baylar Almanyaya Rusyadan iyı hatıralarla döneceğinizi umarım. Size iyi yolculuklar dilerim.»

«Lütfen kemerlerinizi bağlayın. Sigara içmeyin.»

Dışardan motorun sesi duyuluyordu, sonra bir sarsıntı ile uçak havalandı, yükseldi, yoluna yerleşti.

Heppenrath bu ara, «Allaha şükür», dedi: «Allaha şükür!»

Bodmar gözlerini yumdu. Parmaklarıyle oturduğu koltuğun kıyılarını sımsıkı kavradı. Uçağın git gide hızlandığını, nasıl havalandığını, yerden kalkışını, göklere doğru yükselişini seziyordu.

Heppenrath, «uçuyoruz artk», dedi ve Bodmar'ı dürttü.

«— Onu anlıyorum... susun artık.»

Hostesler yolculara dergiler dağıtılar.

Dergiler genellikle bugünkü Rusyayı işliyen yazılarla

Evet, mutlu bir ülkeden renkli fotoğraflar.

doluydu.

Uçak alanındaki lokantanın terasında, uçaktan inenlere, uçağa binenlere bakan birçok meraklı arasında hepsinin önünde duran iki kişi vardı, bunlardan biri Nyuşa, öteki Borya Ferapontoviç idi. Birbirine sokulmuş, gölgeli bir kıyıda duruyorlardı. Borya, güneşten kamaşan gözünü sol eliyle kapatırken, sağ eliyle de, kaçmak isteyen bir çocuğu tutar gibi Nyuşa'yı tutuyordu. Sarı saçlarını başının üstünde topuz yapmış, çiçekli bir örtüyle bağlamıştı... her gün bu alana gelerek gümüş gibi parlayan dev uçakları hayranlıkla seyre dalan, onların yükselişine, arkada dumandan bir bayrak bırakarak uçuşuna, gürültüler çıkararak göklere çıkışına bakan binlerce köylü kızından ayrılır bir yanı yoktu.

Hoparlörde bozuk bir kadın sesi, «Uçuş 7—Volgograd — Münih.» diye bildirdi.

Nyuşa, «İşte o», diye mırıldandı. Sonra Borya'ya sokuldu. Borya onun nasıl titrediğini seziyordu. Yan gözle ona baktı, fakat şimdilik ağlamıyordu... İri, güzel mi güzel gözleri güneşte pırıl pırıl parlayan, yavaş yavaş yükselen, eğri eğri yollar çizen, yerden bir güçle aşağı çekiliyormuş gibi inişler yapan uçağa bakıyordu.

Borya, «evet o» dedi. Nerdeyse tanınmıyordu... traş olmuştu. Onun öyle saçı sakalı birbirine karışmış bir durumda [illegible] güzel giyinmiş yolcular arasında yeri olamazdı, uçak alanına öyle gelemezdi. Kırmızımsı, küt burunlu, biraz genişçe ağızlı, kırışık derili iyi bir baba gibiydi... Gözleri par[illegible] gözkapakları titriyordu. Onun gözlerini kamaştıran, [illegible] titreten yalnız güneş değildi besbelli.

« — Uçuyor», dedi Nyuşa yavaşça. «Boryuşka... uçup gidiyor, bak orda.»

«— Evet, oradaki o...»

Başlarını yukarı kaldırıp bir süre ışıldayan, güneşte parlayan, yalpalayan, tekrar Volgograd üzerinde uçan, sanki onlardan ve Volgogradtan ayrılmak istemiyormuş gibi havada daireler çizen uçağa baktılar. El salladılar. Sonra

Nyuşa başından örtüyü alarak uçağa karşı salladı. Motor gürültüsü tam başlarının üzerinde duyulmaya başlayınca Nyuşa bütün gücüyle şöyle bağırdı:

«— Saşa! Saşa! Seni seviyorum! Seni seviyorum! Her zaman gönlümdesin... her zaman... her zaman...»

Sonunda uçak başlarının üstünden geçerek hızla uzaklaştı, küçüldü, küçüldü, gümüş kanadlı bir kuşcağıza döndü. Sonsuz mavi göklerin boşluğunda bir çiğ tanesi gibi yok olup giden bir noktaya benzedi.

Borya, Nyuşa'nın tekrar başını döndürmesine kadar bekledi. Nyuşa örtüyü başına sardı, yorgun yorgun gülümsedi. Borya elini tutup onu öptü. Nyuşa, Rus köylülerinin bir kâhya kadının elini öptükleri zaman, kadının hiç ses çıkarmadan duruşu gibi durdu, ağzını açıp bir şey söylemedi.

Borya, ona dönerek:

«— Nereye gideceksin şimdi, kızım?» diye sordu.

«— Peryekopsskaya'ya döneceğim, babacığım. Babukın beni uğrayıp alacak. Benimle gelir misin?»

«— Hayır kızım, benim evim barkım bu mezarlıktır.»

«— Bizim köyde de bir mezarlık vardır, kilisenin arkasında...»

« — Peki sizin köyde ne kadar insan ölür? Diyelim ki yılda on kişi... bu benim için çok üzücü, sıkıcı olur kızım.» Borya kolunu Nyuşa'nın omuzuna koydu, sonra Terastan ayrılarak bir manavdan bir kese kağıdı elma alıp bir banka oturdular, elmaları yediler. Yanlarından geçen otomobillerin, arabaların, otobüslerin gürültüleri onları hiç tedirgin etmedi... bir tarlanın kıyısında oturup ekinleri toplamanın, bağlamanın yorgunluğunu gideren, dinlenmenin tadını çıkaranlar gibi yaptılar. Sonra Nyuşa sırt üstü uzanarak gözlerini bulutsuz, masmavi göğe dikti. Birden Saşa'yı ilk sevdiği, onunla küçük kayınağaçlarının altında yatıp sarmaş dolaş olduğu, seviştiği günleri gözünün önüne getirdi. Hani ölmüş bir Alman askerinin alyansını bulmuşlar, Nyu-

şa onu alıp saklamıştı. Bodmar, sonradan bu yüzük üzerinde daha durmamış, adını etmemişti. Şimdi onu, iki memesinin arasına koyduğu bir kesenin içinden, entarisinin altından çıkarıp Borya'ya gösterdi.

Borya birden şaşırdı:

«— Bir altın yüzük bu kızım, kimindir?» dedi.

«— Benim. Ben onu Saşa'dan aldım.» Sonra yüzüğü ona gösterdi, sağ elini uzatarak, «Boryuşka yüzüğü taksana» dedi.

«— Ben mi? Parmağa? Nasıl olur bu?»

«— Neden olmasın? Saşa senin bir oğlun gibi değil miydi?»

«— Evet öyleydi.» Borya dar, ince yüzüğü alıp öptükten sonra Nyuşa'nın parmağına taktı. Birden çehresini bir sevinç, bir mutluluk kapladı, yüreği taştı, kilisede papazın önünde diz çöker gibi oldular. Uçağın motorundan çıkan gürültü onlara kilisenin çanları gibi geldi.

«— Ben onun karısıyım» dedi, Nyuşa ve yüzüğün takıldığı elini güneşe tuttu. «Ben gerçekten onun karısıyım. Bir defa şeytana uydum, suç mu işledim Borya?»

«— Hayır, bütün yaptıkların doğru, kızım. Jelis balıkçıları ne derler? Denize karşı yüzen bir kütük gibi geri gelir.» Borya ayağa kalktı, Nyuşa'yı tutup kaldırdı.

«— Gidelim artık şeytan kızım... hayatta daha çok işlerimiz var görülecek.»

Uçak hava alanı üzerinde bir defa daha döndükten sonra kente doğru uçtu. Volga güneşte bir plâtin şerit gibi parlıyordu... Tabiat onu kentin boynuna inciden, elmastan yapılmış bir kolye gibi takmış sanırsınız. Evler, alanlar, parklar, caddeler bir kuyumcu elinden çıkmış gibi. Kül olmuşken yeniden yaratılmış bir harika sanki.

Gezi kolu başkanı Heppenrath bir süre pencereden

şehri seyrettikten sonra cebinden küçük, ezilmiş bir mektup çıkardı.

«— Bay Bodmar» dedi.

«— Ne istiyorsunuz daha?» dedi. «Görmüyor musunuz yavaş yavaş ölüyorum artık?»

«— Bunun geçeceğini, durumun düzeleceğini umarım.» Sonra elinde tuttuğu mektubu bir yelpaze gibi sağa sola salladı. «Size bir şey vereceğim.»

«— Batı Almanya hizmet madalyası mı?»

«— Ondan da daha önemli olduğunu sanıyorum.»

Bodmar öyle hızlı döndüki Heppenrath'ın göğsüne çarptı. Gezi kolu başkanı öksürdü, sarsıldı.

«— Midemi patlatarak beni öldüreceksiniz nerdeyse» diye solur gibi konuştu. «Oysa bana teşekkür etmeniz gerekir.»

Bodmar, mektubu elinden çekip aldı, üstünde yalnız-Saşa-yazısını görür görmez oturduğu koltuğa gömüldü.

«— Nereden... nereden aldınız bu mektubu?»

« — Uçak alanının bekleme salonunda bunu bana bir kız verdi. Siz pasaport yoklaması yaptırıyordunuz.»

«— Nyuşa!»

«— Bilmiyorum, fakat o olduğunu sanıyorum. Sarışın bir kızdı»

«— Nyuşa!» Bodmar, dik dik baktı Heppenrath'a, onu parçalamak, didik didik etmek istiyordu sanki. «Bana söylemediniz, onu bana göstermediniz, zavallı alçak sizi, değil mi?»

«— Biliyorsunuz, ben kırk kişinin sorumluluğunu taşıyorum.»

«— Nyuşa. Uçak alanındaydı. Ben uçağa bineceğim zaman o pistin kıyısında durmuştu. İlkin bu mektubu verdi bana.»

«— Havalandığım zaman bu mektubu size vereceğim diye ona söz vermiştim... bunu yerine getirmem gerekirdi...»

«— Peki daha başka ne söyledi?»

«— Hiç bir şey. Mektubu verdikten sonra dönüp gitti, yaşlı bir adam onu kucaklayarak alıp götürdü.»

«— Borya», Bodmar kırış kırış olmuş mektuba baktı bir süre. Gözlerinin yaşardığı, yaşların yüzüne aktığını sezdi

Heppenrath ayağa kalkarak:

«— Sizi şimdilik yalnız bırakıyorum, rahatsız edilmek istemezsiniz sanırım.» dedi.

«— Teşekkür ederim»

Bodmar yalnız kalınca küçük parmağı ile zarfı açtı, içinden mektubu çıkardı. Nyuşa'nın son sözlerini öğrenmek için duraklıyor, bir yandan da meraklanıyordu. Uçağın penceresinden güneş ışığında parlayan Volgograd kentine, bir gümüş şerite benzeyen Volga'ya baktı.

Kendi kendine bu mektubu okuyacak kadar gücüm yoktur dedi ve alnını uçağın soğuk, kalın pencere camına dayadı. Bağıracağım, kendimden geçmiş gibiyim, içimin burkulduğunu, yandığını, ezildiğini, bir kaynar kazanda iliklerimin gevşemeye başladığını seziyorum.

Sonra ağzını alabildiğine açarak derin derin soluk aldı, bunu içindeki sıkıntıyı dağıtmak, mektubu okuyacak güç bulmak için yapmıştı.

Nyuşa'nın incecik yazısı. Mektubun birkaç harfi gözyaşlarının üzerine dökülmesi yüzünden okunmuyor, silinmiş, karışmıştı.

«Saşa, sevgilim benim.

Senin için ağlıyorum... Fakat bir kurt gibi değil de bir insan gibi yaşayacağından dolayı da sevincimden ağlıyorum. Sen şimdi Almanyaya uçuyorsun, fakat biz birbirimizden ayrılmadık daha, bütün hayatımız boyunca birbirimize bağlı kalacağız, çünkü senin yerin gönlümdedir, bütün hayatım boyunca orada kalacaksın sen.

Şubatta bir çocuğum olacak... kız olursa adına Katyen-

ka... oğlan olursa Fedya diyeceğim. Evet, senden bir çocuğum olacak... senin mavi gözlerin, senin gülüşün, senin gücün, senin özün olacak onda. Onun için mutluyum. Eyy Saşa... toprak güneşi sever gibi seviyorum seni. Sakın unutma beni. Nyuşa.»

Bodmar, tekrar mektubu katlayıp ceketinin cebine soktu. Birden ince bir cam gibi, bir ince bardak gibi oldu. Derin bir sessizliğe gömüldü. Rusyaya gelmişim, diye düşündü. Ben kumlu Don kıyısının bir çocuğu olarak oynayacağım. Sazlı sularda, dereciklerde yüzeceğim, küçük ama hızlı koşan atlara binip stepleri dolaşacağım, bahçedeki kiraz ağaçlarından kiraz düşüreceğim. Güneşin altında Nyuşa'nın yanında yatıp uzanacağım, onunla tarlalarda çalışacağım, onun yanında olacağım boyuna, onun kollarında uyuyarak, onun soluk alışlarını duyarak mutluluğun tadına varacağım... onun yanısıra sığırları yaylıma götürecek, küçük sandallarla Don üzerinde kürek çekecek, balıkçılardan sepetle balık tutmayı öğreneceğim. Adım Fedya, yada Katyenka olacak, fakat ben gene «Ben» olacağım, çünkü benim bütün özüm onda yaşayacak. Bu bir harika değil mi? Söyleyin... harikadır.

Stepler uçağın altında kayar gibi oluyor, köyler koyu birer nokta gibi görünüyorlar. Yolda arabalar gidiyor, bir koyun sürüsü yerden toz bulutları kaldırıyordu. Hava sıcaktı. Don kıyısında yazdı. Çimenler, otlar yeşermişti.

Bodmar, bir ses duyar duymaz ürktü, sarsıldı. Hosteslerden birinin yankıyan sesini duydu.

«— Bir şeyler içmek ister misiniz?»

«— Hayır, teşekkür ederim.» Bodmar gözlerini oğuşturdu. «Gerçekten uçuyor muyuz?»

«— Evet Münih'e, Budapeşte ve Prag yolu üzerinden.»

«— Budapeşte. İyi.»

Rus hostes güldü:

«— Ancak, Batı Almanya yolcularına uçaktan ayrılma izni verilmiyor. Bir isteğiniz mi var bayım?»

«— Teşekkür ederim. Hayır. Bir dileğim kalmamış artık.» Bodmar ellerini kavuşturarak pencereye döndü. Bu akşam Münih'e ineceğiz, diye geçti içinden. Almanyada bir yabancı gibi olacağım...

Yaşlı Babukin, Nyuşa'yı araba ile Logovskiy istasyonunda bekledi. Bu arada istasyon şefi ile çekişmekten de geri kalmadı. Tüyleri kabarmış, birbirini parçalayacak, gagalayacakmış gibi saldıran, açılıp açılıp toslaşan iki döğüş horozu gibi karşı karşıya geliyor sonra gene ayrılıyorlardı.

Babukin, Nyuşa'yı kucakladığı zaman ona uzun boylu bir şeyler sormadı... yanaklarını öptü, sorna onu istasyondan alarak arabaya götürdü, kendi de sürücü yerine çıkıp oturdu. Steplere doğru yollandıkları zaman Babukin birdenbire bir türkü tutturdu... ağzını alabildiğine açmış, başını arkaya atmış kalın, boğuk boğuk çıkan sesiyle eski bir Kazak türküsü söylüyordu. Nyuşa, ona teşekkür edercesine gülümsüyor, içinden ne iyi insan diyordu. Beni eğlendirmek için elinden geleni yapıyor. Babacığım da ne zaman, karısı Evtimianın korkusundan mutfakta çömelip birkaç kadeh vodka içse bu türküleri söyler dururdu. Sonra sesini yükseltir, bağıra bağıra türkü çığırır sevinir, gülerdi. Böyle sevinç türküleri çığıran, yüreği taşan bir adamın başına kim bir odun indirir artık?

Don üzerini bir fırtına bulutu kaplayıverdi. Kara yağmur bulutları steplere doğru kayıyordu. Sonra bir şimşek çaktı, gök parlayıverdi, ardından bardaktan boşanırcasına bir yağmur başladı.

Babukin ile Nyuşa arabada çömelerek üstlerine bir örtü çektiler. Fakat gene de esintiyle gelen, örtünün altına

giren yağmurdan kurtulamadılar. Rüzgar iri yağmur damlalarını kırbaç gibi yüzlerine vuruyordu. Bu da iyiydi bir bakıma, çünkü Nyuşa'nın ağladığı pek anlaşılmıyordu. Nyuşa ellerini karnına bastırmış uçağı, pırıl pırıl mavi göğün sonsuzluğunda gözden kayboluşunu düşünüyordu.

Bir saat sonra tekrar güneş görünüverdi. Steplerden buğular çıkıyor, yeni bir hayat başlıyordu gene. Araba ıslak otların içinde sesler çıkarıyor, atlar soluyarak başlarını öne doğru atıyor, yukarı kaldırıyordu... «ahırın kokusunu aldılar» dedi Babukin. «İşte şimdi oğlaklar uyanıverir!» Az sonra pembe boyalı kilisenin kulesi ufukta yükseliverdi, çelik silonun sütunları güneşte parladı, parti binasının ısıl ışıl kırmızı damı mavi göğe karşı pırıl pırıldı. Babukin arabada ayağa kalktı, ayaklarını sürücü yerinin taban tahtasına dayayıp kuşağından çıkardığı paslı tabanca ile havaya ateş etti.

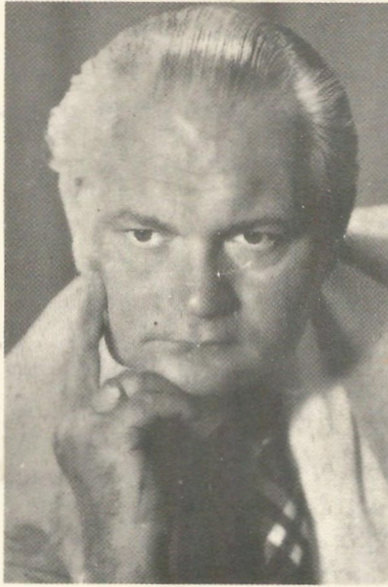
Peryekopsskaya'dan kalkan dizi dizi atlılar git gide yaklaştılar. Üzengilerin üstünde ayağa kalkarak çekilen kılıçları havada salladılar. Sesleri steplerin üzerinde bir türkü gibi yayılıyor, yayılıyordu.

Kazaklar, Nyuşa'yı Don kıyısına götürmek için geldiler...

BİTTİ

KERVAN
YAYINLARI

JULİE (Roman)
JULİE ANNEMİN AŞIKLARI (Roman)
JULİE KAN-BARUT VE AŞK (Roman)
AŞKIN TUZAKLARI (Roman)
LİLİ MARLEN (Roman)
DON FERNANDO (Roman)
AŞK HERŞEYE YETER (Roman)
VE... KONYAKLA BAŞLADI HERŞEY (Roman)
SEVMEK... ÖLESİYE (Roman)
GÜNAHKARLAR MANASTIRI (Roman)
KÖSEM SULTAN I (Tarihi eser)
KÖSEM SULTAN II (Tarihi eser)
ATATÜRK - İNÖNÜ
İNÖNÜ-BAYAR ÇEKİŞMELERİ (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ I (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ II (Tarihi eser)
YENİ OSMANLILAR TARİHİ III (Tarihi eser)
FATİH SULTAN MEHMED (Tarihi eser)
ASIM GÜNDÜZ'ÜN HATIRALARI (Tarihi eser)
CUMHURİYET TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ (Tarihi eser)
MÜTAREKEDE YERLİ VE YABANCI BASIN (Tarihi eser)
UZUNOLUK (İstiklâl Harbinde K.Maraş)
YAŞAMAK VE ÖLMEK ARASINDA (Kültür eserleri)
AŞK PEYGAMBERİ MEVLANA (Kültür eserleri)
ONASİS (Kültür eserleri)

HEINZ G.
KONSALIK

BU ESER, BİR ALMAN GAZETECİSİNİN, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDA STALİNGRAD CEPHESİNDE MEYDANA GELEN OLAYLARI TAKİP İÇİN GİTTİĞİ RUSYA'DAKİ KISA YAŞANTISINI NAKLETMEKTEDİR. GAZETECİ BODMAR, STALİNGRADDA ÖLEN BİR ALMAN TEĞMENİNİN OĞLUDUR VE STALİNGRAD'DAKİ KORKUNÇ SAVAŞLARA AİT OLAYLARI, BABASININ YAZDIĞI VE ANCAK BÜYÜDÜKTEN SONRA OKUYABİLDİĞİ MEKTUPLARINDAN ÖĞRENİLMİŞTİR.

BODMAR'IN GEZİLERİ SIRASINDA YANINA VERİLEN GİZLİ POLİS TEŞKİLATINDAN BİR GÖREVLİ GENÇ KIZLA KURDUĞU İLİŞKİLER, KAZAK KIZI NYUŞA'YA AŞIK OLARAK RUSYA'DA KALMAK İSTEMESİ ROMANA HEYECAN VE ÇEKİCİLİK VERMEKTEDİR.

ESER, AŞK VE MACERA İLE SÜSLENEN OLAYLAR DİZİSİNİ ANLATIRKEN, KOMÜNİST RUSYA'NIN EKONOMİK VE SOSYAL YÖNDEN GERÇEK YAPISINI DA ORTAYA KOYMAKTADIR.

KONSALİK'İN BU ESERİNİN YAYINLANMASI ÜZERİNE SOVYETLER BİRLİĞİNİN B.ALMANYA'YA BİR NOTA VEREREK BU YAYININ İKİ ÜLKE ARASINDAKİ İLİŞKİLERE TESİR EDECEK MAHİYETTE OLDUĞUNU İLERİ SÜRMESİ, ROMANIN ÖNEMİNİ ORTAYA KOYMAKTADIR.